

నకు సిద్ధమగుచున్నది. యూరపుఖండమునందుగల శేషించినరాజ్యములన్నియును సాయుధపాణులై సంగ్రామమునకు సంసిద్ధమగుచున్నవి. దురాశాగ్రస్తమై దైన్యస్థితికి పాలైనజర్మనుదేశము నిస్సహాయస్థితి ననుభవించుచున్నది. నానాజాతిసమితియందుజేరిన రాజ్యములన్నియును ధర్మసంస్థాపనమును జేయుటకు శక్తిలేక వెనుకాడుచున్నవి. ప్రపంచము నావరించిన దురాశాలోభమోహమదమాత్మర్యములు యథేచ్ఛగా విహరించుచున్నప్పుడు ప్రపంచ శాంతిచేకారుట యసంభవము. యూరపురాజ్యములైదు వందల ఏండ్లనుండియును సుఖారాధనముగకు జేసిన విశ్వప్రయత్నములుఃఖాంతములైనను జర్మనులమహాదుఃఖానుభవము బ్రత్యక్షముగగన్పించుచున్నను ప్రపంచమునకు జ్ఞానోదయము గలుగని విధమును వర్తమానపరిస్థితులు సహస్రసుఖములను విశదముచేయుచున్నవి. పాశ్చాత్య రాజ్యములు చిరకాలము కష్టపడి సంతోభమును మహాదుఃఖమును గలుగజేసి రాక్షసబలాధారమున గడించిన మహాసంకడలు నాలుగేండ్లలో మటాయుపైనువి. పాశ్చాత్య రాజ్యవ్యవస్థాధికారమునను నిర్దిష్టములైన పరిశ్రమలు - వ్యాపారములు - సంపదలస్థితులు - ధర్మసిద్ధాంతములు కూలిపోయి పాశ్చాత్యరాజ్యము లన్నియును కర్తవ్యమును కనుగొనలేక పరితపించుచున్నవి. పాశ్చాత్యరాజ్యముల ద్విష్టే పూర్వమునలెనే పరాక్రమణాయత్తమనవిధమును వచ్చేలు సంధినుండి లాసేరు సమావేశము వఱకును జరిగిన రాజ్యవ్యవహారములు వ్యక్తముచేయుచున్నవి. వచ్చేలు సంధిసంభయందు నాటిన విషబీజములు గఠించిన నాలుగేండ్లయందును అనంతములైన విషఫలములను సమహూషించి. పాశ్చాత్యరాజ్యములు స్వకర్మసంజాతములైన విషఫలముల ఫలము ననుభవించుచున్నను స్వీయసంస్కారమున కనుకూలమైన విషబీజములనే లెరిగి వృద్ధిచేయుచు ప్రపంచమును మహాదుఃఖమార్గమునను నడుపుచున్నవి. పాశ్చాత్యరాజ్యముల దురహంకారము-స్వార్థకరత్వము-రాక్షసబలము - పరస్పరసంహారమునకు వినియోగపడి మహాప్రళయమునందు ధర్మసాపనార్థము పరమశాంతస్వరూపుఁ డవతరించుట క్కాటకనూత్రధారియొక్క సంకల్పమై యుండును. యదీజములకు ఫలము మహాప్రళయముగాని శాంతి అదు. భారతేతిహాసపురాణములయందు వర్ణింపకల్పవృత్తారావతరణసమయ మాసన్నమైన దని

సంతోభాయత్తమైన ప్రపంచపరిస్థితులుసూచించుచున్నవి.

క. భగవంతుం డగు విష్ణుఁడు
జగముల కవ్వేళ రాక్షసవృధగలుగు
దగ నవ్వేళలఁ దడయక
యంగయుగమునఁ బుట్టి కాదు * నుద్యోగిలన్.

ప్రపంచ ప్రవృత్తియందు మహాప్రస్థానమునకు స్పృహస్థితిలయావస్థలు సాధనములైనను కొన్నిసమయములందు మందశాంతిస్థితికంటెను తీవ్రప్రళయము పరమసాధనము కాగల విధమును ప్రపంచేతిహాసము లుపదేశించుచున్నవి. ఆ యుపదేశధర్మము సుస్థాపిత మగుటకు సన్నిహితమైన ప్రళయావస్థ సాధన మగుట భగవద్విర్ణయముగ నుండును. ఆ కల్పాంతధర్మయుగోదయమునకు సకలజాతులును రక్షాక్షీసంవత్సరమందు ప్రాచీన సంస్కారసంజాతములైన స్వార్థప్రయోజనములను విసర్జించి నవయుగారంభయోగ్యములైన పరాక్రమయోజనముల స్వీకరించి స్వార్థతంబు మెసంగుచు సంసిద్ధమగుటకు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుగాక!

మహావిలయమునకు మూలములైన ఇకారాంత సప్తవర్షకమానందును దుందుభియస్తమించి సుధిర్ద్రాదియుదయించినది. ఈసప్తకమునందు కాశయుక్తికి శుక్రండు, సిద్ధాంతి కుజుడు, రాద్రికి రవి, దుర్భుతికి శని, దుందుభికి బుధుడును నేలికలై మహాసంతోభమును గలుగజేసిన విధమును గఠించిన యైదేండ్లదుఃఖానుభవము విశదముచేయుచున్నది. రుధిర్ద్రాది సంవత్సరమును గతాబ్దముల దుఃఖసంస్కారానుభవము ననుభవించు నని నమ్ముటకు సూచనలుగలవు. రుధిర్ద్రాది సంవత్సరమునకు ప్రచండమార్తాండుడు ప్రభువు. ఫలము: యుద్ధము స్వల్పవృష్టి. ప్రజలకు రాజభయము. శత్రుచోరాగ్నిభయము. శుక్రండు మంత్రి సేనాధిపతి మేఘాధిపతి గ్రామపాలకుడు. ఫలము: సువృష్టి గోక్షీరాభివృద్ధి వృక్షఫలాభివృద్ధి స్త్రీసంయోగప్రీతి శ్వేతధాన్యాభివృద్ధి. చంద్రుడు సన్యాసిపతి పరిక్షుకుడు నీరసాధిపతి పురోహితుడు. ఫలము: పరివంట క్షీరాభివృద్ధి సస్యసమృద్ధి విద్యాభివృద్ధి వృక్షఫలాభివృద్ధి ధాన్యాభివృద్ధి లోహాభివృద్ధి సువర్ణమాక్షికాభివృద్ధి వస్త్రాభివృద్ధి. శని ధాన్యాధిపతి. ఫలము: కృష్ణధాన్యాభివృద్ధి సూక్ష్మధాన్యాభివృద్ధి. గురువు అర్ధాధిపతి దైవజ్ఞాధిపతి ఫలము: సువృష్టి సస్యధన సమృద్ధి నిత్యోత్సవములు రాజ్యనీతి బుద్ధికుశలత్వ.

బుధుడు రసాధిపతి. ఫలము: తైల ఘృత గుడ పిప్పలీ శుంఠి హింగులలకనాది కాభావము. కుజుడు గణకుడు— ఫలము : విష బాధ అగ్ని బాధ శస్త్ర బాధ పరస్పర వైరుధ్యము అపరసస్యవత్తుము. కృష్ణుడు పశుపాలకుడు. ఫలము : పశువృద్ధి శుభిక్షము తృణవనాభివృద్ధి. సంవత్సరపు సామాన్యఫలము:

శ్లో. ఆహవే నిహతా స్ఫుర్యే భూపాశోక్తైః ప్రభాజనాః
తథాపి తత్ర జీవంతి రుధిరోద్ధారి వత్సరే.

గ్రహములసంయోగమును సమస్త ప్రకమును నరి వ్రములకు గారణం బగునని వైవజ్ఞులు నిర్ణయించిరి. వైవ జ్ఞు లీ యుద్విరోగములను నిర్ణయించిరి:

శ్లో. రవిమందా వేకరాశౌ నృపాజాం కలహం భవేత్
బుధమందా వేకరాశౌ దుర్భిక్షం వ్యాధివీడనం.
భౌషేజ్య మందాఽది యేకరాశౌ పరస్పరం సప్తభేన్వితాన్యుతీః
సావేతీ లంకాపురి మధ్యదేశే క్షుధా భయం శస్త్రభయం నరాజాం.
యావత్పూర్వాంధమానః ప్రభవతి ధనమం మీషకశ్యేచ రాశౌ
తావత్ప్రాతేంద్రపీడా జనపతిమరణ తుత్తిపాపాది ఘోరాః.
యద్యేకరాశౌ గురు భార్యవాచేత్ నరః కళశ్రేవ భృగుస్తు వక్త్ర
సిద్ధంహి యుద్ధం మనుజాధిపానాం పృష్టేర్నిశాంసంసు వైత్తివత్సత్.

సంగ్రామము సంక్షోభము విధ్వంసము విజ్వేషము సామాన్యఫలములని గ్రహస్థితి కనుకూలముగ లోకస్థితి యను విశేషము చేయుచున్నది. యూరపు రాజ్యము లకు మహాసంగ్రామానుభవము శ్వశానవై రాగ్యముగ బరిణమించినది. సంగ్రామానలదగ్గములైన దేశములు దుఃఖ నేడవముననుభవింపచున్నను సంగ్రామానల ముప శేమనమును బొందక యే దుఃఖసాధనములను నపారముగ నిర్మించుచున్నవి. మహారాజ్యములవలె స్వరాజ్యములును లోభగ్రస్తములై ప్రజలను సంపదలను లోభ దేవతకుబలి నిచ్చుచున్నవి. లోభమహాదేవత తన పరివారముతో విహారముచేయుచు నఖండమైనయశాంతిని కలుగజేయుచున్నది. లోకావృత్తమైన యశాంతిస్థితియందు గతి కాలాగతములైన ప్రళయసంస్తార బీజములు రుధిరోద్ధారిసంవత్సరముందును ప్రళయకారమును చాల్చుటకు ప్రపంచపరిస్థితులు పరిపక్వముగ నున్నవి. పరిపక్వము లైన ప్రళయబీజ ముల నుపశేపింపజేసి లోకకల్యాణమునకు భగవంతుడు శాంతిని గలుగజేయును గాక.

విరోపానుహసంగ్రామ మాసియాఖండమునకు ఊజ కాట ముచ్చాగ్గని నిశ్చయములును విముఖమునకు భగవంతుడు ముచ్చాగ్గని నిశ్చయములును విముఖమునకు భగవంతుడు

దనుగ్రహమువలన గలుగజేసినది. యూరపు రాజ్యములు పరస్పరసంహారి సాధనములను నిర్మించుచు నాసియాదేశముల కాత్మ పరి శోధనమున కవకాశములను గలుగజేసినవి. విజయమును బడసిన రాజ్యములకును పరాజయములైన రాజ్యముల కును భాగలబ్ధములను నిర్ణయించుకొనుట దుస్సరమైనది. స్రాంసుదేశమునకును గ్రేటు బ్రిటనునకును గ్రీసుదేశమున కును తురుష్క-రాజ్యగ్రనసము దుర్భరమై ఆనోన్యకల హమును వృద్ధిజేసినది. యూరపుఖండమునందు దండన సీతి నవలంబించిన స్రాంసుదేశ మాసియాఖండమునందు దానోపాయ మవలంబించినది. తురుష్కులతో సంధిని చేసి తురుష్కుల ప్రతాపవిభ్రాంభణమున కవకాశము గలుగజేసినది. తలతిరిగి ప్రపల్లించిన గ్రీకుబలములను మూడువారములలో ఆసియాఖండమునుండి వెడలగొట్టి తురుష్కులు నిస్సహాయస్థితియందుండినను వారికి సహ జమైన శౌర్య ప్రతాపములను విశేషము చేసిరి. తురుష్కు- విజయములతో నాసియాఖండ ప్రతిభయును మహమ్మ దీయ ప్రపంచ ప్రతాపమును తలయెత్తినవి. రాక్షసబల ప్రదర్శనమునందైనను పాశ్చాత్య రాజ్యములకుగల ప్రతిభ స్రాచ్యరాజ్యములకును గలదను సత్త్వియును సానియులు ప్రతిపాదించిన విధముననే తురుష్కులు సయితము ప్రతి పాదించి యాసియాఖండమున కాత్మసంస్కరణమును గలుగజేసిరి. ఎొంబదికోట్ల ప్రజలకు ప్రబోధము గలిగి ఆత్మబలప్రకర్షమును జేయుటకు తగిన అవకాశము గలుగునపుడు ప్రపంచపరిస్థితులు మాత్రగల విధమును ఆసియాఖండ విజయములు విశేషము చేసినవి. అనిత్యమైన రాక్షసబలవిస్త్రవమును జేసి ఆత్మబలసాధనమున ప్రపంచ శాంతిని స్థాపింపగల విధమును నాసియాఖండ పీడయ మును ప్రతిష్ఠింపగల విధమును కిరోభూషణ మైన భరిత ఖండము విశేషముచేసినది.

గత సంవత్సరమునందు నిరింకుశాధికారవర్తము నిర్బంధాయధములను విచ్ఛలబిజిగ ప్రయోగించి ఆత్మ సంరక్షణమును జేసికొన్నవిధమును గత సంవత్సర వ్యవ హారములు విశేషము జేయుచున్నవి. శాంతిసం దేశకరుడగు గాంధీమహాత్ముడు కారాగృహముందు నిర్బంధము నను భవించుచున్నాడు. వేలకొలది దేశ సేవకులు శాంతిసంధ ఊణావ్యాజమునను నిర్బంధముల ననుభవించిరి. భూ

నిర్బంధములకు గురియైరి. ప్రజలకు వారి జన్మస్వత్వములను బోధించిన దేశభక్త వేదకల్పయ్యగారు శ్రీమతి దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు మున్నగు దేశభక్తులు నిర్బంధముల ననుభవించుచున్నారు. దేశమతయును నిర్బంధాత్మమయమై హృదయవేదనను నకు గారణంబైనను ప్రజలు ప్రశాంతస్వభావము గలిగి భారతహృదయమునకు సహజమైన నిగ్రహయోగమును బూని ప్రపంచ శాంతికి సాధనమైన ధర్మమార్గమును ప్రదర్శించిరి. గోకసియుడైన గాంధీమహాత్ముడు మహానాయకులు బుధుమిత్రాదులు మహాకష్టముల ననుభవించుచున్నను ప్రజలు నిగ్రహపరాయణులై ఆసహాయోద్యమ ప్రతాపమును లోకమునకు విశేషము చేసి ప్రపంచోద్ధరణమునకు సాధనమైన ధర్మమార్గమును ప్రపంచకల్యాణమునకు సాధనముగా గలవిధమును స్వయందఃఖానుభవమువలనను విశేషముజేసి ధర్మవిజయమును ప్రతిష్ఠించిరి. ఈధర్మవిజయము పరచూర్ణిష్టదాయకమైన రుద్ధిరోధారి సంవత్సరమందును స్థిరమై వికసించి భారతదేశకల్యాణమునకును ప్రపంచకల్యాణమునకును స్థిరశాంతికిని వినియోగపడుటకై దివ్యమంగళమూర్తి విశ్వేశ్వరుడు తోడ్పడుగాక!

భగవదనుగ్రహమువలనను ఆంధ్రుల యాదరణపోషణమువలనను ౧౩ సంచికల నాంధ్రప్రపంచమునకు సమర్పించితిమి. పదినాలువ సంవత్సరములనుండి రాజ సంచికల మొదటిసంచికలవలెనై సకాలమున కాంధ్రలోకమునకు సమర్పించుటకు దోడ్పడిన యాంధ్రమహాజనులకు బుద్ధనశితములు. సాధారణ సంవత్సరాదిని ప్రారంభమైన సంవత్సరాది సంచికల ప్రచురణ మీ పదుమూడోవార్షికు నిర్విఘ్నముగ ప్రచురణమునకు దోడ్పడిన మహాజనులకు కృతజ్ఞులము. ఈస్వల్పకాలమునందే ప్రపంచమునందు గలిగిన మహాపరివర్తనమును సంచికలు దెలుపుచున్నవి. ఈస్వల్పకాలమునందు రాజ్యాంగములు సంస్కరింపబడినవి. మహాసాగ్రామము మహాభీభత్సమును గలుగజేసిగది. సామ్రాజ్యములు రాజ్యములు మాయమైనవి. అన్ని దేశములందును ప్రజాహృదయమునందు స్వాతంత్ర్యదేవత శాసనమును గైకొన్నవి. ప్రపంచావృతమైన మహాప్రభోధము భారతదేశమందు సహజప్రకాశముతో వెలుంగుచున్నది. ఈ మహాభీభత్ససంవత్సరమునందు

చున్నవిధమును సంవత్సరాదిసంచికలు విశేషముచేయుచున్నవి. దేశకాలపాత్రస్థితుల కనురూపముగ సంచికల స్వరూపమును మార్చినది. సర్వాంగశోభితమైన యాంధ్రత్వమును సంకీర్తనముచేయగలభాగ్య మింకను సంచికకు కలుగలేదు. దైవానుగ్రహమువలనను నాంధ్రుల సహాయమువలనను సీభాగ్య మచిరకాలముననే గలుగునని నమ్ముచున్నాము. సంచికయందు ప్రచురితములైన వ్యాసములు ప్రజాప్రభోధమునకు నిదర్శనములు. దేశమును కలవర పెట్టుచున్న శాసనసభాబహిష్కార విషయమును శాసనోల్లంఘన విషయమును గయాకాంగ్రెసు నిర్ణయించినవిధమును శ్రీయుత పట్టాభిసేతారామయ్యగారి వ్యాసము తెలుపుచున్నది. ప్రజాహృదయమును కలవరపడుచున్న రాజకీయపరిస్థితులు-ఇలాఫత్ జాతీయవిద్య నిర్బూధములు మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు త్రిలింగదేశము, శరీరవ్యాధియమును ఆంధ్రవాజ్ఞయ నిరీక్షణము సంగీతము మొదలగు వ్యాసములును, కథలును, భావగీతములును పద్యములును ఇంటిగలవు. రసభావభరితములైన ఇంగ్లీషు పద్యములు - గీతములు - నవోద్యమదీపితములైన వ్యాసములు ప్రజాహృదయమునందు వికసించుచున్న యాంధ్రప్రభోధమును విశేషము చేయుచున్నవి.

సంచికయందు ముద్రితములైన చిత్రపటముల సందర్శనము సయితము దేశపరిస్థితులకు మహావ్యాఖ్యానముగ నుండగలదు. గాంధీయవతాచిత్రపటముల రమును స్వరాజ్యవిశాసమును పాంచాలీపరాభవమును స్వరాజ్యవృక్షమును దెలిపెడి చిత్రపటముల యవలోకనము ప్రజాహృదయమునందు గాఢముగ నెలకొనిన గాంధీభక్తిని స్వరాజ్యవాంఛను విశేషము చేయుచున్నది. వచిత్రమైన గయాక్షేత్రమునందు గూడిన భారతజాతీయ మహాసభకు సంబంధించిన చిత్రపటములనేకములు గలవు. జాతీయమహాసభామంటపమును మంటపద్వారమును మంటపాంతర్యాగములను సభావేదికను, వేదికస్థాపనాగ్రుకులను దెలిపెడి పటములును గలవు. ప్రపంచోద్ధారకమూర్తియైన బుద్ధదేవుడు బుద్ధత్వమును బడసిన బుద్ధగయాక్షేత్రపటమును బుద్ధదేవుని పటమును గలవు. స్వరాజ్యపురమునకు సంబంధించిన పటములందు ధర్మప్రతిపాలనమునకు రాజ్యవిస్తరణము చేసిన బుద్ధదేవుని పటమును దేవదత్త విజయచూడుచు ధర్మ

పాలనమునకు రాజ్యమును విసర్జించిన శ్రీగోపాలదాసు దేశాన్ని దండలుల దిత్తకలము ముద్రింపబడినది. అసహాయోద్యమ ప్రసానమును ధర్మసంరక్షణమునకై జయప్రదముగ చేసిన అకాలీలపటములును దేశసేవకై శ్రీకృష్ణజన్మస్థానము నలంకరించిన దేశసేవకుల పటములును అంధ్రరాష్ట్రీయసభకు సంబంధించిన పటములును ఇగురు గలవు. వీలూరు పురవాసులైన పంచమ సోదరుల పటమునూ పంచమసాధిరుల పురోవృద్ధికి నిదర్శనముగ నున్నది. స్థలాభాసముచేతను, నితరకారణముల చేతను చేదన వ్యాసములందును పటములందును కొన్ని టిని కుదురింపజాలకందులకు శ్రేష్ఠికులను మన్నింప వేడుచున్నాము.

మూలపటమునందు గాంధీమహాత్ముడు నిశ్చలించిన శాంతియుతమైన స్వరాజ్యోద్యమవికాసము చిత్రింపబడినది. లోకరక్షకుడు శ్రీకృష్ణమహాత్ముడు స్వరాజ్య మంగళాదరణముగ దివ్యస్థానమునుండి చేయుచున్నాడు. శాంతిమూర్తి బుద్ధిజేవుడు శాంతవిగాహనగల స్వరాజ్యతేజమును ప్రసరింపజేయుచున్నాడు. గాయత్రీదేవి దివ్యహృదయందును శాంతిమూర్తిను ధరించి స్వరాజ్యమునకును లోకాంతరిణి సహజశక్తిని ప్రసరింప జేయుచున్నది. ముఖ్యము హిందూదేవాలయము మహమ్మదీయమసీదులకు ప్రవచింపి భిన్నత్వమునకు లక్ష్యములైనను సేకత్విధర్మ లక్ష్యమును బోధించుచున్నది. దేవతాప్రసాదమునకు భాజనుండైన గాంధీమహాత్ముడు నిర్బంధితుడైనను స్వరాజ్యవిజయధ్వజమును హస్తములందు ధరించి స్వరాజ్య ప్రాప్తికిని లోకకల్యాణమునకును శాంతిప్రదమైన ధర్మసాధనమును ప్రకటించుచున్నాడు. రాగద్వేషభావభరితమైన ప్రపంచపు కర్మపులములందును శాంతిని నడిచుచుచున్నది. విశ్వరూపసందర్శనానంతరము విజయము వేడిన సౌమ్యస్వరూపసందర్శనమునే చేయుటకు వర్తమానసమయమునందును ప్రపంచము పరిశీలించుచున్నది. గాంధీమహాత్ముడు నిశ్చలించిన సౌమ్యదీక్షను భారతీయులు వహించి స్వరాజ్యసంరంభమునందు విజయమును శ్రీపరదేవతానుగ్రహమునను బడసి లోకమునందు శాంతి ధర్మవిజయస్థాపనమును జేయుదురు గాత!

ప్రపంచప్రవృత్తి

అనంతకోటి బ్రహ్మాండభరితమైన ప్రపంచప్రవృత్తిని సంభావనచేయుట దుస్సరము. అనంతమైన గోళములు గ్రహతారకాగణములు మహాభూతములు ప్రవృత్తిప్రభావమును విశదము చేయుచున్నవి. మహాప్రవృత్తియందు సృష్టిస్థితిలయములు కాలానుగుణముగ సృష్ట్యధికణముమునకు సాధనము లగుచున్నవి. సృష్టియందు స్థితి - స్థితియందు లయము - లయమందు సృష్టి - ప్రపంచప్రవృత్తిచరిచాకమునకు విచిత్రసాధనములు. బ్రహ్మాండభాంషముచూచుచు దాక ప్రణామనం దనంతములైన గోళములు వివజాలములు పుట్టుచు స్థితులు నున్నవి. తత్త్వజ్ఞుల ప్రవృత్తిరహస్యము గోచరంబగుచు సత్యగ్రహణమునకు సాధనమైనను సామాన్యలకు భయపూర్ణమములకు సాధనం బగుచున్నది. సకలజీవములు స్వయంకృతప్రపంచమునూడు మునిగి తేలుచు ధర్మాత్మమును కనుగొనక జాలకున్నవి. స్వీయూ తిరగతిములైన భావములనే చరాచరప్రపంచము నందుతటను ప్రతిబింబించి జేయుచు వివజాలములు స్వయంకృతపాశబంధనములను కల్గించుకొనుచున్నవి. ఈబంధన కల్పనల స్వభావము కుంభాకర్షణలగు లుగజేయుచున్న విధమును ప్రపంచప్రవృత్తి చెలుపుచున్నది. న్యక్తులందును బాతులందును నిర్బంధనము పరిపీడకు గారణం బగుచున్న విధమును దృష్టి నేరములకు మఱియైన సంతతుములైన నిష్కారములు గుఱియించుచున్నవి. న్యక్తు లాత్మోత్కర్షణను గోరుచున్నవి. బాతు లాత్మప్రతిభను గోరుచున్నవి. ఈ స్వప్రయోజనపరాయణత్వ మార్గచూచకమునకును పరిపీడనమునకు గారణం బగుచున్న మహాప్రయోగ బాహ్యప్రపంచము నుండి ఆత్మనిరీక్షణమునకు మఱియొకటి సంతాపకరము. వాశ్చాత్మ్యప్రపంచము నావరించిన మహాకారా హంకారముల ఫల విూలర్పార్థములకు మహావ్యాఖ్యానముగ నున్నది. సామాజ్యనిర్మాతలకు మహాసామాజ్యములు సంతృప్తి గలుగజేయలేదు. కులజరులకు పరాధిములు సంతృప్తి గలుగజేయుటలేదు. ఘోగులకు స్వర్గములు తృప్తి గలుగజేయుటలేదు. వర్తకశ్రేష్ఠులకు వాణిజ్యాధిపత్యము తృప్తిగలుగజేయుటలేదు. మతగురువులకు మతవ్యాపకము తృప్తి గలుగజేయులేదు. సాశ్చాత్యరాజ్యముల రాజ్యవ్యాపకము వ్యాపారవిజృంభణము మతప్రచారము ధనార్జనము ప్రపంచప్రవృత్తి

భమునకును పరస్పరవివాహమునకును సాధనములుగ పరిణమించినను పాశ్చాత్యవిరీక్షణముగను భేదము గలుగని విధముచు గతసంవత్సరవృత్తాంతము వ్యక్తము చేయుచున్నది. రూపుప్రదేశాక్రమణము లాసేనుసంధినియ మములు భారతదేశనిర్బాధములు యూరపురాజ్యముల నావహించిన మమకారాహంకారములకు పరమప్రమాణములుగ నున్నవి. ప్రపంచవ్యవస్థలను దృఢపటలము చేసిన మహాసంగ్రామాంతరమున పైతము రాజ్యలోభము ధనలోభము వ్యాపారలోభము జాతీయాహంకారము యధేచ్ఛగా విహరించుచు మహాసంక్షోభబీజములను నృద్ధిజేయుచున్నవి.

వర్తమాన మహాసంక్షోభమునకు మూలకారణమైన ఐరోపా మహాసంగ్రామము ప్రపంచప్రవృత్తియందు మహామేరువుగ నున్నది. రాజ్యములను మహాసంగ్రామము రాజ్యాగ్రహములను సైన్యములను సంపదలను నిర్ణయించుటయందై ఐరోపామహాసంగ్రామము పరమలక్ష్యముగ నున్నది. ఫలితరాజ్యములకును నాయుధధారణము పరమాసరమైనది. ఆయుధధారణమునకు రాజ్యాదాయ మపారముగ పెరిగి కిరగ్రహణము మితిమీరినది. రాజ్యాదాయముచు నృసిచేయుటకు వ్యాపారపరిశ్రమములు వివరీతాత్మకత దాల్చినవి. వ్యాపారపరిశ్రమల సంక్షోభమునకు నైన్యాభివృద్ధి నౌకాదిశాఖివృద్ధి పరదేశాక మణము కుపీడినము సహజములుగ నెప్పడినవి. ఈ కటాక్షోపము సుఖస్వరూపమును ప్రత్యక్షముచేయుచున్నను కుఖాంతమునకు సాధనం బగుచున్నవిధమును మహాసంగ్రామము రుజువుచేసినది. సంగ్రామకాలమునందు గలిగిన మహావైరాగ్యము సంగ్రామముతో సంతము నొందినది యూరపురాజ్యము లన్నియును తీరిగి ఆయుధధారణము జేయుచు మహాసంగ్రామబీజములను నాటుచు ప్రపంచశాంతిని దుర్లభముచేయుచున్నవి. ఈ విషయదశయందు ప్రపంచశాంతికి గాఢమహాత్మ్యము బోధించిన అసహాయోద్యమయోగమే శరణ్యముగ నున్నవిధమును భారతదేశవ్యవహారములవలె నిశితదేశవ్యవహారములను విశదముచేయుచున్నవి. పరాసులు మహాబలములతో రూపుప్రదేశముల నాక్రమించిపుడు జర్మనులకును నసహాయోద్యమయోగమే శరణ్యమైనది. పశుబలమునకును దుర్బలమునకును సంరంభము గలుగునపుడు దుర్బలములకు నిజాయమునకు నిగ్రహము శిక్షణముగనుచున్నది.

నిగ్రహ మజేయుమైన యాత్యైబలమునకు నిదర్శనముగాని దుర్బలమునకు నిదర్శనము గాదు. బలాంధకారదర్శితములైన పాశ్చాత్యరాజ్యముల పశుబలసంస్కారము నారాధించుచు నాత్మవివాహమును జేసికొనుచున్న విధమును పాశ్చాత్యరాజ్యములు స్థితిగతులు విశదముచేయుచున్నవి. ప్రపంచపరిస్థితులను మానవకల్యాణసాధనములను గనుగొనుటకు యూరపురాజ్యముల స్థితిగతులను దెలిసికొనుట సాధనంబుగ నుండగలదు.

యూరపుమహారాజ్యములు

ప్రపంచస్థితిని నిర్ణయించుటకు వర్తమానకాలమునందు యూరపు మహారాజ్యములు సర్వాధికారమును వహించుచున్నవి. బగ్లనుమొదలు హంకాంగ్ వజ్రకురుగల రాజ్యములు యూరపు రాజ్యాధికారముల ప్రమేయమును గలిగియున్నవి. యూరపురాజ్యముల ధనాధికారమును వ్యాపారాధికారమును బలాధికారమును ఆసియాఖండమును ఆఫ్రికాఖండమును సామ్రాజ్యముగ నావరించియున్నవి. ఈ ఖండముల వ్యాపారము యూరపు రాజ్యములయధీనమునందు నున్నది. ఈ ఖండముల సంపదలు శుభస్థితి యూరపురాజ్యముల స్వాధీనమునందు నున్నది. తుర్కీ పారశీకము సౌదాను ఈజిప్టు చీనా సయాము ఇండియామొదలగు మహాదేశములందు యూరపురాజ్యములు ప్రత్యక్షమును చరితముగను నధికారమును గలిగియున్నవి. ఈ యధికారమే యూరపు రాజ్యముల యహంబావముగకు గారణం బయినది. కరరాజ్యాక్రమణమును పరద్రవ్యానుభవమును జేసి బలిసిన పాశ్చాత్యరాజ్యములు ప్రపంచభారము నంతయును మోయుచున్నట్లులు విజ్ఞప్తిగనుచున్నవి. ఫ్రాన్సు ఇటలీ గ్రేటుబ్రిటను మొదలగు రాజ్యములు సిరియా ఈజిప్టు ట్యూనిస్ టుర్కీ ఇండియా మొదలగు దేశముల పట్ల వహించుచున్న నిరాదరణస్వభావ మిశత్యమును విశదముజేయుచున్నది. యూరపురాజ్యము 37 లక్షల చదరపుమైళ్ల విస్తీర్ణమును 40 కోట్ల ప్రజలను గలిగియుండి యును 170 లక్షల మైళ్ల విస్తీర్ణమును 91 కోట్ల ప్రజలును గల నాసియాఖండమును స్వాధీనముజేసికొని యధికారమును నడుపుచున్నది. ఈయధికారము స్వప్రయోజనముల కేర్పడినను పరాధీనరాజ్యముల యుద్ధరణమునకు మహాత్యాగము చేయుచున్నట్లులు రాజ్యాధికారులు ప్రకటింపుచు నాత్మవంచనమును జేసికొనుచున్నారు. పశు

రాజ్యావహారణము పర ద్ర వ్యావహారణము దుఃఖానుభవమునకు మూలమైనవిధమును వర్తమానకాలమునందు ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము విశదముచేయుచున్నది. ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము నాపుటకును శాంతిస్థాపనమును జేయుటకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు గల మహావ కాళములను సామ్రాజ్యపరిస్థితులు విశదముచేయుచున్నవి.

ప్రపంచమునందుగల సామ్రాజ్యములందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్య మద్విత్తీయముగ నున్నది. విస్తీర్ణ మునందును,

సంపదలయందును జనభాహుళ్యమునందును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకుసాటి వేరొకటిలేదు. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము

13909782 మైళ్ళ విస్తీర్ణమును 436752000 జనసంఖ్యను అఖండమైన సంపదలను గలిగి మహాదళ సమభవించుచున్నది. సామ్రాజ్యాంతర్భాగముల వివరము:

	చదరపు మైళ్లు	జనసంఖ్య.
యురప్తు	121,512	48000000
ఆఫ్రికా	1824550	323158700
ఆస్ట్రేలియా	4652400	47000000
ఉత్తర అమెరికా	3998120	90000000
మధ్య అమెరికా	8600	50000
కెరీబియన్	12200	1780000
దక్షిణ అమెరికా	97800	814000
ఆస్ట్రేలియా	3300000	7500000
	13909782	436752000

ఈ జనసంఖ్య మతముల సనుసరించి ఈ క్రింది విధముగ నిర్ణయింపబడుచున్నది.

హిందువులు	210000000
మహమ్మదీయులు	100000000
క్రైస్తవులు	80000000
బౌద్ధులు	12000000
ప్రభుత్వాధికారులు	12000000
కైన, సిక్కు, పాండితులు	4000000
యూదులు	740000
ఇతరులు	

466752000

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము ప్రపంచావృతమై విస్తీర్ణమునందును జనసంఖ్యయందును భూగోళమునందు నాలవభాగము గలిగి యున్నది. జనసంఖ్యయందు మూడు వంతుల జనులు భరతఖండమునందుగలరు. భిన్నజాతులను భిన్నభాషలను భిన్నములైన మతసాంప్రదాయాచారములను గలిగి ప్రపంచవ్యాప్తమైన బ్రిటీషు సామ్రాజ్య నిర్వహణభారము దుర్భరముగనున్న విధమును నంతకల వాములు యుద్ధములు నిర్బంధములు స్పర్ధలు విశదము చేయుచున్నవి. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములకు సామ్రాజ్యము నందు సమాన ప్రతిష్ఠగలిగి సకలభాగములకును సామ్రాజ్యరాజ్యాధికారము గలుగువపుడు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు స్వారాజ్యసామ్రాజ్యాధిధానము అన్వర్తమై లోకమునకు స్థిరశాంతి గలుగగలదు. ప్రస్తుతము సామ్రాజ్యవిర్వహణాధికారులైన కర్జనవర్గము నావరిచిన సామ్రాజ్య దురభిమానము సంక్షోభమునకును విలయమునకును సాధనంబగుచున్నవిధమును సామ్రాజ్య వ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. ఐర్లాండు ఈజిప్టు మెసోపొటేమియా కెనియా ఇండియా మొదలగు దేశములందు దిన దిన ప్రవర్థమానమగుచున్న ప్రతిఘటనము సామ్రాజ్యాధిమానులకు గుణపాఠమును నేర్పుటకు తగియున్నది. ఏల ఓడ్డవారులు కర్జనలు వారి సామ్రాజ్య దురభిమానమును విడువనంకుట మిక్కిలి సంతాపకరము.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు రాజు సార్ల మెం. పాలకులు. వీరి యనుమతిని ప్రజామోదమునబడని నియమించబడిన మంత్రివర్గము పాలనభారము:

ప్రభుత్వ విధానము వహించుచున్నది బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునగు వివిధమైన రాజ్యాధికారముగల

రాజ్యములుగలవు. 1 స్వరాజ్యరాజ్యములు: ఈరాజ్యములు స్వపరిపాలనము స్వయంపోషణము స్వయంరక్షణము స్వత్వములను గలిగియున్నవి. ఐర్లాండు కెనడా ఆస్ట్రేలియా ఆస్ట్రేలియా మొదలగునవి. 2. రాజ్యాధీన రాజ్యములు ఈ రాజ్యములందు శాసనసభలున్నను ప్రధానాధికారము బ్రిటీషు ప్రభుత్వాధికారులు నియమింతురు. ఈ రాజ్యములకు మొదటితరగతి రాజ్యములకు గల స్వయంరక్షణాధికారముగలుగదు. మాల్తా జెమియీకా సెంహేళము బాలూలందు మొదలగునవి. 3. సంతక్షిప్త రాజ్యములు: కెనియా ఉగాండా మొదలగునవి. 4. అధికార సామములు: ఈ స్థలములందు స్వపరిపాలనము లేకపోయి

నను రాజ్యాధికారమునకు ప్రతిభగలదు. 5. శాసన రాజ్యములు: యుద్ధానంతరము జాతీయమితినిర్ణయముల ననుసరించి సారక్షణముల కేర్పరచిన రాజ్యములు. మొస పాటేమియూ పరిస్థితి మొదలగునవి. 6. భారతసామ్రాజ్యము: భరతఖండము స్వాధీనరాజ్యముగ బడిగింపబడుచున్నది. బ్రిటీషురాజ్యనిర్వాహకులు భరతఖండమునకు ప్రత్యేకస్థితిని నిర్ణయించుచున్నారు. ఆస్థితిని వర్తమాన సమయమునం దిదమిత్తమని నిర్ణయించుటకు వీలులేదు. జాతీయమితిసభయందు భరతఖండమునకు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యము లభించుటవలనను వ్యక్తిత్వముగలిగినదని బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులును భారతీయ ప్రతినిధులును జేసిన సిద్ధాంతములు మాత్రము విచిత్రములుగ నున్నవి. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములస్థితి గనుగొనునపుడు సత్యము విడిత మగుచున్నది.

మహాసంగ్రామవేదన ననుభవించిన రాజ్యముల స్థితిగతులలో బ్రిటీషురాజ్యస్థితిగతులను బోల్చునపుడు బ్రిటీషురాజ్యస్థితిగతులు సంకృప్తికరము గా నున్నవి. బ్రిటీషుద్వీపములకు 1922 నూన్చి మాసాంతమునకు ఇతర రాజ్యములు 201,74,61,000 సవరములు బాకీపడియున్నవి. గ్రేటు బ్రిటను ఇతర రాజ్యములకు 10,20,64,700 సవరములు బాకీపడినది. అమెరికాదేశముతో చేసిన యేర్పాట్లవలనను అప్పును నెమ్మదిగ నిచ్చుటకు వీలు గలిగినది. మూడేండ్లలో 50,00,00,000 సవరముల అప్పును తీర్చగలిగినది. బ్రిటీషుద్వీపములకు 1922-23 సంవత్సరమునకు 977,50,000 సవరముల ఆదాయమును 9,10,06,900 వ్యయమును మదింపు చేయబడినది. బ్రిటీషురాజ్యాదాయ వ్యయములు పదేండ్లలో ఏడురెట్లు పెరిగినవి. ఈ యార్థికస్థితి రాజ్యసభస్థితిని తెల్పుచున్నను యుద్ధానంతరమున సంప్రాప్తమైన మహాసంక్షోభము గ్రేటుబ్రిటనునందును వ్యాపించియున్నది. దేశమునందు 2000000 ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నారు. వాణిజ్యోపాయమునకు 3000000000 సవరములు మూడేండ్లలోను వ్యయము చేయబడినవి. గతించిన నాలుగేండ్లయందును సమ్మోట్లవలనను బ్రిటీషుపరిశ్రమల కపారమైన నష్టము సంప్రాప్తమైనది. బ్రిటీషుద్వీపములందు 1941వ సంవత్సరమునందు 108550006 సవరముల సరకుల దిగుమతి వ్యాపారమును 810818848 సవరముల సరకుల యాదాయానికి వ్యాపార

మును నడిచినది. రాజ్యము శుభస్థితియందున్నను పరిశ్రమలు స్తంభితములై ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నారు. సామ్రాజ్యసానము సంపన్నరితమైయున్నను సామ్రాజ్యాంతర్భాగము లశాంతిభూయిష్టములై సామ్రాజ్యనిర్విహణము దుస్సహముగ నున్నది. గత సంవత్సరమునందైర్లాండున కొసంగబడిన స్వరాజ్యశాసన మాంగ్లరాజ్యాంగతంత్ర చరిత్రమునందు నూతనయుగా రంభమును సూచించుచున్నది. శాపగ్రస్తమైన అయిర్లాండునకీ శాసనము పైతము దుఃఖానుభవమునకు మూలమైనది. దేశము హత్యలకు నిలయమై దుఃఖ వేదన ననుభవించుచున్నది. అయిర్లాండునందు ప్రజల తత్సంతోషము జేసికొనుచున్నారు. ఈజిప్టునందు ప్రతిఘటనము వృద్ధియగుచున్నది. మెసపొటేమియాయం దవిశ్వాసము వ్యాపించుచున్నది. భరతఖండమునందసంతృప్తి వ్యాపించుచున్నది మహమ్మదీయ ప్రతిఘటనము దినదిన ప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. యూరపురాజ్యము లన్నియును తిరిగి కలహమునకు కాలు దువ్వచున్నవి. పునర్నిర్మాణము దుర్లభముగ నున్నది. ఈసంక్షోభస్థితియందు ప్రపంచశాంతిస్థాపనమును జేయవలసిన భారము పరమావశాశములు గల బ్రిటీషురాజ్యాధికారులమీదఁ గలదు. బ్రిటీషురాజ్యాధికారులు లభావకాశముల నుపేక్షించి స్వప్రయోజనముల నాశ్రయించిన మహాలయావర్తమునందు సర్వసంహారముగలుగగల్గి విధమును ప్రపంచవర్ధితులు సూచించుచున్నవి.

యుద్ధానంతరము లాయుడుజార్జి కర్జను చచ్చిలు వర్ధమవలంబించిన రాజ్యస్థితి బ్రిటీషుప్రజలయందు దసంతృప్తి గలుగ జేసినది. లాయుడుజార్జి గారు గ్రీకులకుజూపిన సుముఖత్వమును తురుష్కులకుజూపిన విముఖత్వమును సారసీనమైన రాజనీతియును స్వయంప్రకర్షణయును వారి పతనమునకుమూలములైనవి. లాయుడుజార్జి గారితో బోనరాకత్ము గలసి పని జేయుటకు నిరాకరించినది. బోనరాగారు మంత్రి పదవి నంగీకరించిరి. కొత్తగజరిగిన ఎన్నికలయందు కన్సర్వేటివుపక్షము విజయము నొందినది. ఆయెన్నికలందు.

కన్సర్వేటివులు	647
లేబరుపక్షమువారు	142
లిబరలులు	59
సేవనలులిబరలులు	59
సేవనలిబరలు	2
సిస్సీనులు	1
ఇండిపెండెంటులు	5

సభ్యులుగ నెన్నుకొనబడిరి. కన్సల్టేషన్ విజయము భరత ఖండమునందు నిరంకుశ ప్రస్థానమునకు సాధనముగ నున్నది. కార్మికక్షేత్రమునకు గలిగిన విజయము ప్రజా హృదయమునందు గలుగుచున్న భావపరివర్తనమునకు విదర్శనముగ నున్నది. కన్సల్టేషన్ కక్షము వారిబలము నే వికాసముగ వినియోగించునదియును కాలము తెలుపఁగలను. ప్రాన్తరాజ్యమునకును బ్రిటీషురాజ్యాధికారులకును ప్రతిఘటనము వృద్ధిని బొందుచున్నవిధమున రూపుద్రవ్యవహారములు లాసేవ్యవహారములు విశేషము చేయుచున్నవి. ప్రధానమంత్రి బోనసలాగా రివిషయమును సుశ్రుత్వము చేసిరి.

యూరపుఖండమునందు సంగ్రామముగ నుండు విజయమును పొందిన రాజ్యముల స్థితిగతులును పరాజయమున పొందిన రాజ్యముల స్థితిగతులును ఇతర రాజ్యముల పరమ విచారమునకు గారణములగుచున్నవి. విజయమును బొందిన ప్రాన్తరాజ్యమును పరాజితమైన జర్మను రాజ్యమువలె దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్నది. ప్రాన్తదేశమును జర్మనుభయము పూర్ణముగ బాధించుచున్నది. ప్రాన్తదేశము యుద్ధము ముగిసినను 1922 సంవత్సరమునందు 600000 పైనికులకు పైనికులకు తగిన ఫిరంగులను గలిగియున్నది. రాగల 20 ఏడ్లయందును సాకాదశమునకు 2400:00000 ప్రాంకులను వ్యయముచేయుటకు నిర్ణయించినది. యుద్ధవిమానములు 2000 గలవు. వైమానికులు 30,000 గలరు. బలమునకు తగినరీతిని రూపుప్రాంతము నాక్రమించుకొని యూరపుఖండమునందు మహాసంక్షోభ బీజములకు వికసించుచున్నది. ప్రాన్తదేశమున కాదాయమును మించి 3600000000 ప్రాంకులవ్యయము 1922-కి సంవత్సరమునందు గలుగుచున్నది. ప్రాన్తచేయుచున్న ప్రయత్నములన్నియును భావిసంగ్రామకారణములను సూచించుచున్నవి. యూరపురాజ్యములందు ప్రాన్తసలె యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నున్న రాజ్యము వేటొకటిలేదు. యూరపు ఖండమునకు తిరిగి నెప్టోలియనుశకము కెయిజరుశకము సంప్రాప్తముగానున్నవిధమున ప్రాన్తపరిస్థితులు విశేషము చేయుచున్నవి. మిత్రమండలిసంయోగమునకు మూలములైన కారణము లంతరించుచున్న విధమును ఆంగ్ల దేశము నందును అమెరికాయందును గలిగిన వైమనస్యము విశేషము చేయుచున్నది. జర్మనుదేశాక్రమణమును తేసినఅమె

రికాపై న్యములు స్వదేశమును చేరినవి. బ్రిటీషుపై న్యములు తిరుస్థానమును పూనివి. ప్రాన్తదేశము మాత్రము భయంకరమైన సంగ్రామ ప్రస్థానమును నిరాటంకముగ జేయుచు జర్మనుసహాయమును సంపూర్ణముగ జేయుచున్నది. ఈ ప్రస్థానమునకు మహాసంగ్రామఫలము గలుగు నని విచారశీలురకు విదిత మగుచున్నది.

యూరపురాజ్యవ్యవహారములు జర్మనురాజ్యమునందు లక్షమగు చున్నవి. జర్మనురాజ్యము సమర్థింపవలసిన నష్టపూరణములను జేయుట కళక్తితను దెలిపినది. ఈవిషయనిర్ణయమును జేయుటకు జీనివా హేగులందు గూడినసభలు నిరుపయోగములైవి. నష్టపూరణములను సమర్పించుటకు జర్మనులు గోరిన గడువు మొదలుగంట కాంగ్లేయులంగీకరించినను పరాసులు నిరాకరించిరి. జర్మను రాజ్యమునుండి నష్టపూరణలను పైకొనుటకు పరాసుపై న్యములు జర్మనుదేశము నాకమించివి. నిస్సహాయ స్థితియందున్న జర్మను లసహాయోద్యమయోగమును బూని పరాసులను ప్రతిఘటించుచున్నారు. ఈయోగ ఫలమును భావికాలము నిర్ణయింప నోవును. యూరపు ఖండమునందలి సకలరాజ్యములందును ప్రజాసహాయములు లేక పరితపించుచున్నను జర్మను రాజ్యమునందలి ప్రజలు పనిపాటులు గలిగి పరిశ్రమలు వికసించుచున్నట్లులు దేశపరిస్థితులు తెలుపుచున్నవి. యూరపురాజ్యముల భావిపరిస్థితులు జర్మనుల నష్టపూరణసమస్యనిదను, పరాసుల నిగ్రహముమీదను నాధాపక్షిన్లు యూరపురాజ్య వ్యవహారములు విశేషము చేయుచున్నవి.

జర్మనుదేశపరిస్థితులవలె రుష్యాదేశపరిస్థితులును బీదత్వకరములుగ నున్నవి. రుష్యారాజ్యము సోవియట్ భుత్వము క్రిందను క్షీణించుచున్నది. రుష్యాప్రజ లేదేక్షయందు 210 లక్షలు 1 నాశనము మొదినటులు గణనములు దెలుపుచున్నవి. ఈయేదేక్షయందును పరిశ్రమలు సంపదలు నాశమునొంది ప్రజలశుభస్థితికి భంగము గలిగినది. దుర్భరమైన కరగ్రహణవిధానము నిస్సహాయస్థితికి మూలమైనది. నగరములు పురములు నిర్జనములైనవి. ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నారు. రుష్యాదేశమునందు 1000000 పైనికులున్నను వారు శిక్షణముననాయుధములను లేక సంగ్రామ ప్రస్థానమునకు నిరుపయోగముగ నున్నారు. దేశాదాయమునందు 1922 జనవరినుండి అక్టోబరువరకు 15000000000000 రూబుల్లు లోటు కన

బడుచున్నది. పరిశ్రమయుగపరిస్థితులను నిర్మూలము చేసిన రుక్మిణీదేవతమునందు పరిశ్రమయుగఫలము ననుభవించు కను జీవయాత్ర దుస్సాధ్యముగ నున్నది. పరిశ్రమజీవనమునకును వ్యవసాయజీవనమునకును గలిగిన సంబంధమునందు జీవనసాధనము స్థిరపడలేదు. దేశావృతమైన విలయావస్థయందు సహజములైన వ్యవస్థలు మాత్రము కాలాంతరమునను నిలువగలవు.

సంగ్రామదావానలసంతప్తములైన రాజ్యములందు ఇటలీదేశము మాత్రము కొంతవివేకమును చూపినది. ఇటలీదేశము సోషలిజంకరమైన ఖాల్వి విజమునుండియును నిస్సహాయత్వములైన ధనస్వావృత్త్యమునుండియును రక్షణమును బొందినది. దేశమునందు ఫాసిటీ సంఘములు శరవరంపరగ బయలుదేలి దేశమును సోషలిజంకరమునుండి సంరక్షించినవి. ఫాసిటీ సంఘములు ప్రత్యేక హక్కులను నవలంబించి అన్నివ్యవహారములందును ప్రమేయమును గల్పించుకొనినవి. ఈ సంఘమునందలి సభ్యులాయుధములను ధరించి దేశసంచారమునుజేయుచు శాంతిసంరక్షణమును జేయుచుండిరి. సమ్మెకట్టల నాపుట యందును సా ఘోరవాదాలను ప్రతిఘటించుటయందును దుష్టుల దండించుటయందును ఫాసిటీసభ్యులు చూపిన సాహసధైర్యములు పజలవిశ్వాసమును గడించినవి. వారి నాయకులు మి సూలిని గారు మంత్రీయై ఇటలీదేశమును శాంతి మార్గమునను నడుపుచున్నను సాంఘికపక్షబలము నిర్మూలము కాలేను. ఇటలీదేశమును ఛార్లెస్ దేశముతో జేరి ఒక్కరలసంహారమునకు తీసబలమును వినియోగించుచున్నది. ఇటలీదేశమునకు 1922 సంవత్సరమునందు ఆదాయమునకు మించిన 7000000000 లైరులవ్యయము గలిగినది.

యూరపుఖండమునందుగల సకలరాజ్యముల స్థితి గతులును సోషలిజంకరములను నున్నవని రాజ్యవ్యవహారములు విశదము జేయుచున్నవి. అన్ని రాజ్యములందును పరిశ్రమలకు సంభవము గలిగినది. పరిశ్రమవ్యాపారముమీద నాధారపడియున్న రాజ్యముల శుభస్థితికి భంగము గలిగినది. రాజ్యాదాయము తగ్గినది. రాజ్యవ్యయము పెరిగినది. అన్ని దేశములకును అప్పులు మితిమీరి పెరిగినవి. అన్ని రాజ్యములును సంగ్రామము చేర్చిన ధర్మోపదేశములను మఱచి తిరిగి సంగ్రామ ప్రయత్నములను జేయుచు సోషలిజంకరమును నిర్మించుచున్నవి. ఫ్రాన్సు

దేశము యూరపురాజ్యములందు నాయకత్వమును అపేక్షించుచున్నది. యూరపుఖండమునందు మహాబలదుర్బలములు మహాసాహధ్యములు మహాసంరంభమునందు మునిగి తేలుచు సోషలిజంకరమునకు గారణములగుచున్నవి. యుద్ధము ముగిసి నాలుగేండ్లయినను యూరపురాజ్యములందు శాంతిస్థాపనము గలుగ లేదు. ఈనాలుగేండ్లలోను గలిగిన సప్తములు యుద్ధకాలమందు సయితము గలుగ లేదని యనుభవజ్ఞులు విశదముజేయుచున్నారు. ఈసప్త పరంపరల నాపుటకు యూరపురాజ్యములు ముఖ్యముగ గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు రాజ్యములు నిగ్రహత్వాగములను బూనవలసియున్నవి. నిగ్రహత్వాగములకు మూలములైన సమస్యలు నిర్ణయముకావలసినవి నాలుగు గలవు. 1. సంగ్రామనష్టపరిహారములు 2. మిత్ర రాజ్యములబుణ విమోచనమార్గములు 3. ఆయుధధారణనియమములు 4. స్థిర శాంతిసంరక్షణమార్గములు.

అసాధ్యమైన నష్టపరిహారము నిచ్చుటకు జర్మను రాజ్యమునకు శక్తిలేదని తెలిసియును నిష్ప ధిచుట స్థిర శాంతికి ప్రయోజనకరము గాజాలదు. అన్ని రాజ్యములను నాయుధధారణమునకు సకలసంకదలచువినియోగించుచు శాంతిస్థానమును గోరుట బలధ్యానముగ నుండును. అంతర్జాతీయసమితియందు రాబట్టుకొనిన ప్రభుత్వ సూచించిన విధాన మవలంబితియు గానంతవఱకును, యూరపు రాజ్యములకును ప్రపంచమునకును శాంతి గగనకుసుమముగ నుండును. యూరపురాజ్యములు ప్రబలరాజ్యభంజననీత నవలంబించుచున్న విధమును రుక్మిణీదేశములకు జరిగిన రాజ్యసంధినియమములును నాంగ్లేయుల యాదాస్థియును విశదముజేయుచున్నవి. ఈవిషయపరిస్థితులందు శాంతిస్థాపనమున కేర్పడిన జాతీయసమితి యను ధృవసంస్థాపనమునకు నిరుపయోగమై ప్రబలరాజ్యముల ప్రయోజనసాధనములకు వినియోగపడుచున్నది. మోసూలువిషయమై కర్జును ప్రభుత్వ నానాజాతీయసమితి నిర్ణయము సంగీకరించుటకు సమ్మతించినను తురుష్కులంగీకరింపకుండుటకు ప్రబలరాజ్య ప్రయోజననీతియే ప్రతిబంధకములుగ నున్నవి. నానాజాతీయసమితియందు ప్రబలస్వల్ప రాజ్యభేదములును, తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములును పాటించబడక సకలజాతులకును సమాన ప్రతిపత్తిగలుగ నంతవఱకును ధృవసంస్థాపనమునకు దీని ప్రయోజన ముత్పల్లముగ నుండగలదు. రూసు సమస్యను నానా

జాతిసమితివరిశీలనమునకు నియోగింపజాలక మోసూలు సమస్యను మాత్రమే నియోగింప వంగి కరించుట యూరపు రాజ్యసీతినెర్లయములను దెలుపుచున్నది.

ఆసియాఖండము

ప్రపంచప్రవృత్తియందు వర్తమానసమయము నందు సకల దేశములకును దుఃఖానుభవమునందును సుఖానుభవమునందును సన్నిహితసంబంధము గలదు. యూరపు రాజ్యముల దుఃఖానుభవము ఆసియాఖండమునకును గలిగినది. వ్యాపారక్షయము వ్యాపారక్షయమునకును, సంపదలక్షయము సంపదలక్షయమునకును, సామ్రాజ్యముల సంగ్రామమునకును, ప్రపంచవ్యాప్తమైన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందొక భాగమునందు గలిగినసంక్షోభము సామ్రాజ్యంతర్భాగములందంతటను ప్రతిధ్వనించుచున్నది. ఈ పరిస్థితులం దాసియాఖండసమస్యలకును నైరోపాఖండ సమస్యలకును సన్నిహితమైనసంబంధము గల దని వ్యవహారజాలకు విశద మగుచున్నది. యూరపుఖండాధీనమైన యాసియా ఖండసమస్యయును యూరపుఖండసమస్యకను బంధసమస్యగా నిర్ణయించుటయును సహజమైనది. ఈ స్థితియం దాసియాఖండసమస్యను విశాలదృష్టితో నవలోకించుట దుస్సర మగుచున్నది.

ఆసియాఖండము, వైశాల్యమునంగను, జనసంఖ్య యందును, ప్రాచీనసభ్యత్వమునందును, యూరపుఖండమును మీరితియున్నను వర్తమానకాలమునందు సకల వ్యవస్థలకును నాసియాఖండము యూరపుఖండముమీఁద నాధారపడి స్వయంవృత్తిత్వమును కోలుపోయినది. యూరపురాజ్యములు మారణయంత్రములను నిర్మించి ఆసియా ఖండమునందు స్వీయాధికారమును వ్యాపింప జేసి ఆసియాఖండవికాసమును ప్రంభింప జేసినవి. ప్రజలు నిశ్చేష్టులై సర్వాంగములసంచలనమునకును యూరపు రాజ్యములమీఁద నాధారపడుచున్నారు. శరీరపోషణమున కవసరములైన అన్నపానాదులకు యూరపుదేశము లాధార మైనవి. శరీరాచ్ఛాదనమున కవసరములైన వస్త్రాలంకారాదులకు యూరపురాజ్యము లాకరము లైనవి. పాదాచ్ఛాదనమున కవసరము లైన పాదరక్షలకు యూరపుదేశములు నిలయము లైనవి. మనోవికాసమునకును కళావిద్యాదులకును పాశ్చాత్య విద్యాలయములు ప్రమాణము లైనవి. ఆత్మ వికాసమున కాధారమైన బ్రహ్మజ్ఞానమునకు క్రైస్తవమతస్థులు గురువులు.

పాశ్చాత్యసామ్రాజ్యమువలనను సకలకోశములందును గలిగిన సమ్రాజ్యమునకు భరతఖండము నిద్రాసముగ నున్నది. రాజకీయసా ఘికనైతికవిద్యావ్యవస్థలకు భరత ఖండమునకు బ్రిటీషు సంస్థాపనలు లక్ష్యములై జాతీయ ప్రవృత్తియందు మహాస్తూభవమును గలుగజేసినవి. ఈ సమ్రాజ్యమును నాసియాఖండ ప్రబోధమును నైరోపా మహాసంగ్రామమును బోగొట్టి ఆసియాఖండప్రత్యభిజ్ఞానమునకుఁ దోడ్పడినవి. ఇపానీయుల విజయములతో నారంభమైన ఆసియాప్రత్యభిజ్ఞానమును నైరోపాసంగ్రామము వికసింపజేసినది. యూరపు రణరంగములందు ఆసియా సైనికులు చూపిన సాహస పరాక్రమములు వారి ప్రతిభను వ్యక్తముచేసినవి. యూరపురక్షణ లారోపింపకొనిన శ్రేష్టత్వపక్షరణ మరథహిమైచి. తురుష్కుల విజయములును కెమల్ పానా నాయకత్వమును నాసియా ఖండవాసులకు గలిగిన ప్రత్యభిజ్ఞానమును స్థిరతరము చేసినవి. యూరపు నైవ్యముల యశేయత్వము మిథ్య యని తేటపడినది ఆసియాఖండవాసులును సమాన పరిస్థితులగు యూరపు సైనికులకు రణరంగమునందు గుణపాతమును సేస్తుటకు సామర్థ్యము గలిగియున్నారని వ్యక్తమైనది. ఆసియాఖండవిమోచనమునకు పాశ్చాత్యులు పయోగించిన భాషాబలము సాధనముగ నున్నను ఆసియాఖండవాసుల దృష్టి యాధ్యాత్మికసాధనమునకు బ్రసరించినది. ఈ యాధ్యాత్మికసాధనమే భరతఖండమునందు దసహాయోద్యమయోగహృదయమును దాల్చి ప్రపంచమునందు దంతటను వ్యాపించినది. ఆసియాఖండ సమస్యయొ దనేకసమస్య లంతర్భాగములై యున్నవి. ఆసియా యూరపుసమస్య - క్రైస్తవ మహమ్మదీయ సమస్య - తెల్ల నల్ల జాతులసమస్య-ఆధిభౌతి కాధ్యాత్మిక సమస్య-ఆసియాసమస్యయందు జేరియున్నవి. భారతీయ సమస్యలను సమితము నీనసమస్యలతో సమన్వయము జేయునపుడు స్వరాజ్యశత్రుత్వము విశదము కాగలదు. ప్రపంచోద్ధరణమునకు వర్తమానసందిగ్ధసమయమునందు దవసరమైన యాధ్యాత్మికసాధనమును నిర్ణయించుటకు ప్రపంచదృష్టి భారతిభూమిపైఁ బ్రసరించుచున్నది. స్వరాజ్యసంరంభమునందు భారతీయు లపూర్వమైన యసహాయోద్యమయోగము నవలంబించుచు స్వరాజ్య ప్రస్థానమును చేయుచున్న విధమును భరతవర్ష పరిస్థితులు దెలుపుచున్నవి.

భారతీయుల ధర్మవిజయము ప్రపంచమున కాద ర్భముగ బరిణమింపగలదు. భారతసామ్రాజ్యస్థితి ప్రపంచ చరిత్రమునందపూర్వముగ నున్నది. ప్రజాపరాక్రమసంపన్నులైన ముప్పదికోట్ల ప్రజలు గలరు. ప్రజా పోషణమున కవసరమైన సంపదలు గల విశాలమైన దేశము గలదు. ప్రాకృతమైన సభ్యత్వము గలదు. ప్రజలకు సాధు ప్రవృత్తి గలదు. విశ్వవ్యాప్తములైన మతములు ధర్మ సంప్రదాయాచారములు గలవు. దైవదత్తములైన రాజ్య యోగలక్షణములను గలిగియుండియును దేశము దరిద్ర గ్రస్తమై పరాధీనస్థితియందున్నది. ముప్పదికోట్ల ప్రజలను విశాలమైన దేశమును 70,000 సైనికులు 2,000 ఉద్యోగులు 1,00,000 వర్తకులు స్తాభనమునొందించుపాలిం చుచున్నారు. పరాధీనములైన రాజ్యవ్యవస్థలు పరిశ్రమలు వ్యాపారము విద్యావిధానము దేశసరిహద్దులు దేశము సభోగితిపాలు చేసినది. ప్రజాహృదయమునందు సహజ మైన ప్రతిభ స్తంభితమై నిస్పృహ గలిగినది. పరాధీనస్థితి యందును పారతంత్ర్యమునందును పరసేవయందును పరసంస్కారమునందును మునిగియున్న దేశమునకు ప్రత్యభిజ్ఞానము దుస్సరమై యాశ్రిత్యాసము పోయి పరావలంబనము సహజమైనది. ఈసూదిగ్రస్థితియందు దేశోద్ధరణము సర్వవిధములను గుస్తరం బగుచు కర్తవ్య మగ మ్యుగోచరముగనున్నది. ప్రపంచావృత్తమైన మహాప్రబోధ సమయమునందు ధర్మనిర్వహణము దుర్భరతమముగ నున్నది.

మహాసంగ్రామసమయమునందు ప్రపంచమునందంతటను స్వాతంత్ర్యముహోదయము గలిగిన సమయ మునందాంగ రాజనీతిజ్ఞులు చేసిన రాజ్యాంగము ప్రతిజ్ఞలు భారతహృదయమునందు స్వరాజ్యాశాంకురముల సంకురింప జేసినవి. సంస్కరణ శాసనము 1919 సంవత్సరమునందు నిర్మితమైనది. సంస్కరింపబడిన శాసనసభలు రెండేడ్ల నుండియును బనిజేయుచున్నవి. సభ్యులుగంభీరోపన్యాసములను జేయుచు తీర్మానముల నుపపాదించు చున్నారు. మంత్రులు దోష్టగ్రాఖ్యముల ననుభవించుచు నిరంకుశ వర్తముచు బోషించుచున్నారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వములును సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమును వ్యయసమన్వితములై దుర్భరములగు నున్నవి. దేశాదామమునందు విశేష భాగము

సైన్యవ్యవస్థలకును పౌరసేవోద్యోగములకును వినియోగ పడుచు దేశాభ్యుదయ మసాధ్యముగ నున్నది. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునందు 1922-3 సంవత్సరములందు వచ్చిన 124 కోట్ల రూప్యములందును 67 కోట్ల రూప్యములు సైన్యవ్యయమునకు వినియోగింపబడినవి. 1921-2 సంవత్సరమునందు 20 కోట్లను 1922-3 నందు 17½ కోట్లను లోటు రాబడిమందువచ్చినది. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునందు వలె రాష్ట్ర ప్రభుత్వములందును ఆదాయమునకు మించిన వ్యయము 5 కోట్లు సంప్రాప్తమైచది. ఆదాయవ్యయ నిర్ణయములకు పరిశోధించుటకు రాష్ట్రములందు పశ్చిమ ఘాటు నిర్ణయింపబడినవి. ఆసంఘములు సూచించిన నిర్ణయముల ప్రయోజనము వర్తమానసంవత్సరము నందు వ్యక్తము గాగలదు. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వాదాయ వ్యయములను పరిశీలించుటకు నియమింపబడిన ఇంచీ కేపునఘము సైనిక వ్యయమునందు 30 వతునను పరిపాలన వ్యయమునందు 16 వతునను తగ్గింపును సూచించినది. మొత్తమున 19½ కోట్ల వ్యయమును తగ్గింపును సూచించినది. ఆనిర్ణయములఫలము రాగల బడ్జెటునందు విశేషము గాగలదు. దేశమునందు రెండేడ్ల నుండియును సంస్కరణములు వ్యాపకమునందున్నను మంత్రులధికారము ననుభవించుచున్నను సభి కార హృదయమునందే విధమైన మాన్యము గలుగ లేదని రాజ్యాంగవ్యవహారములు చెప్పకయే చెప్పుచున్నవి.

స్వరాజ్యసమస్యకు నిర్ణయించుటకు స్వయంపోణము స్వయంరక్షణము స్వయంపరిపాలనము సాధనము లుగ నున్నవి. స్వయంపరిపాలనము స్వరాజ్య సమగ్రము ను స్వయంరక్షణమును లేనిదేశమునకు స్వరాజ్యలక్షణము గలుగజాలదు. భారతదేశపరిపాలన మంతయును పరాధీనస్థితి యందున్న విధమును నుద్యోగములును రాజ్యాంగవిధానమును సువ్యక్తము చేయుచున్నవి. భారతదేశపు ప్రభుత్వము బ్రిటీషు ప్రభుత్వమున కుపశాఖయని కర్తన ప్రభువు సిగ్గు వదలి ప్రకటించెను. సిరైలుసంధి నియమముల నాజేమించిన మాంటాగు రీడింగు ప్రభువులకు తీరస్కారము గలిగినది. మాంటాగుగారు మంత్రీపదవిని వదలు కొనవలసివచ్చినది. లాయడుబాబ్జిగారు భారత ప్రభుత్వమునకు బ్రిటీషు పౌరసేవోద్యోగకవచసంరక్షణావసరమును

సమర్థించెను. బోనర్లా ప్రభుత్వమీ సమర్థనమును సార్థకము చేయుచున్నవిధమును రాజ్యవ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. భారతీయుల కధికతముగ నుద్వేగములిచ్చి విషయమునను సామ్రాజ్యాభిమానులు ప్రతిఘటనమును జూపుచున్నారు. అన్ని శాఖలయందును వధితరముగ నాంగ్లేయోద్వేగులు నియమించబడుచున్నారు వైద్యశాఖయందు నూతనముగ నాంగ్లేయులకు ద్వేషములు కల్పించబడినవి. సైనికోద్వేగములకు పాపసేవోద్వేగము లొసంగబడుచున్నవి. ఆంగ్లేయోద్వేగుల లాభనష్టములను విమర్శించుటకు రాయల్ కమిషను నియమించబడింది. ఈ నియామకమును భారతీయులే క్రమముగ ఖండించినను భారత రాజ్యాంగ ముత్రియును భౌతాంగ ప్రభుత్వమును నిరాచరణమాపిరి. సైనికోద్వేగముల వ్యాపన విషయమునను ప్రభుత్వము ప్రతిఘటనమును జూపుచున్నది. వీలే ప్రభువు రాజ్యాంగసంస్కరణములకు వ్యాపించజేసి రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటకై యున్న సామ్రాజ్య శాసనసభ చేసిన తీర్మానమును యోచించుటకు సమయము కాదని స్పష్టము చేసెను. ఏవిధమున చూచినను స్వకలికపాలనవిధానము స్వయంపరిపాలనము వ్యాపకమును బొందుట లేదని రాజ్యపరిస్థితు విశదము చేయుచున్నవి. భారత ప్రభుత్వాధికారములయందు భారతదేశమును గాక పరిశ్రమందు గల బ్రిటీషునుత్పత్తి స్వాధీనమునందున్నపుడు స్వరాజ్యాధికారము విధ్యానచరముగ నుండగలదు. సినైసుసంధి రాజకీయోద్వేగములు జాతీయభేద నిర్ణయము ఫిన్లెలు కిమిషను సైన్యవ్యయము మున్నగువిషయములను నిర్ణయించుటయందు భారత రాజ్యాంగముని నిర్వహించిన నిరంకుశత్వము భారత రాజ్యాంగముల పరాధీనస్థితిని విస్తృతము చేయుచున్నది. భారతరాజ్యాంగములకు మూలస్థానమైన సామ్రాజ్య శాసనసభా వ్యవహారములను సీనిటిసే విశదము చేయుచున్నది. విద్యాశాఖాధికారమును వహించిన సర్ శంకరము నాయుడును న్యాగాంగాధికారమును వహించిన సర్ తేజబహుదరు సప్రాయును బ్రిటీషునుత్పత్తి యధికార మమితమైన దని వారి యనుభవమును విశదము చేసిరి

సామ్రాజ్యసభకు స్వాతంత్ర్యస్థితి లేని విధమును సభావ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. సైన్య

సామ్రాజ్య వ్యయభారమును నిర్ణయించుటకు సభ కధికారము లేదు. వ్యయభారమును కానసభ నిర్ణయించుటకు గతసంవత్సరమునందు శాసనసభ చేసిన ప్రయత్నములను ప్రభుత్వము ప్రతిఘటించినది. గత సంవత్సరమునందు సామ్రాజ్య శాసనసభాధికారము నిర్బాధవ్యాపనములకు వినియోగపడి ప్రజలకష్టములకు గారణమైనది. శాంతిన్యాయసంరక్షణ వ్యాజమునను పేలమంది దేశభక్తులు నిర్బంధముల పాలైరి. రాజ్యాంగవిస్తరణము విషయమై సభ నిర్ణయించిన ప్రతిపాదనమును వీలుప్రభువు నిరాకరించెను. సుస్థానాధీశుల సంరక్షణ శాసనము విషయమై ప్రతిపాదితమైన శాసనమును శాసనసభ నిరాకరించినను దీనిగుప్రభువు తన సమర్థనాధికారమును వినియోగించి శాసనమును గావించెను. శత్రుస్థితి విధానమును సవరించుట కేర్పడిన శాసననిర్మాణమునందు శాసనసభ చూపిన యూదా సిక్రము దుర్బలమును వ్యక్తముచేయుచున్నది. క్రిమియలు ప్రోసిజుకోడువిషయమునందు ఉద్వేగరహస్య శాసన విషయమునందును నిర్బాకృత్యములను నిర్బంధములకు శాసనసభ వినియోగపడుచున్న విధమును సభావ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. ప్రభుత్వాధికార సభ్యులు తెలిపిన బెనరిపులు శాసనసభాద్వైతకు నిదగ్ధనములు. శాసనసభకు స్వీయ సంరక్షణమును స్వయంవ్యక్తిత్వమును జేయుట కధికారము లేనబోయినను నిర్బంధన కబాధములను నిర్బంధములకు మాత్ర మధికారము గలదు. పరాధీనస్థములైన రాజ్యములందు రాజ్యాంగము లన్నియును పరాధీనస్థితిని సంరక్షించుటకు వినియోగపడునటుల స్వాధీనస్థితిని బడయుటకు వినియోగపడజాలవని ప్రపంచానుభవము విశదము చేయుచున్నను సంశయాత్మకులకు సత్వాధిస్థురణము కలుగకున్నది. స్వాతంత్ర్యసంరంభచరిత్ర మనంతముఖముల సీసత్వమును ప్రకటించుచున్నది. ఇటలీ బలాండు ఐర్లాండు ఈజిప్టుదేశముల చరిత్రములు స్వాతంత్ర్యసంరంభపరిణామమును విశదము చేయుచున్నవి. స్వాతంత్ర్యసంరంభమునందు భరతఖండ మవలంబించవలసిన యోగ్యసాధనమును భారతజాతి నిర్ణయించి యవలంబించి విజయమును బడయవలసియున్నది. ఓరరాజ్యదానమువలన నేజాతికిని స్వరాజ్యము గలుగదు. గాంధీమహాత్ముడు స్వరాజ్యసంపాదనమున కసహాయోద్దయయోగమును నిరయించి గత

సంవత్సరమునందు ప్రజాహృదయమునందు మహాసంచలనమును గలుగజేసెను. ఆచుహాసంచలనమునకు ఫలముగ గాంధీమహాత్ముని నితరనాయకులును నిర్బంధముల ననుభవించుచున్నారు. మహాత్మునినిర్బంధము భేదాభిప్రాయములకు గారణంబై స్వరాజ్యసాధనప్రయత్నములందు భేదభావములు గలిగి సనాతనమైన జాతీయదౌర్బల్యము వ్యక్తమైనది. దౌర్బల్యమునకు మూలమైన విభేదములను వదలి ప్రజలు సంయోగమును బూని యాత్మశక్తిని వ్యక్తముచేసి స్వరాజ్యమును సాధించెదరుగాని!

స్వరాజ్యము సకలజాతులకును జన్మస్వత్వమైన గమ్యస్థానము. స్వరాజ్యపాపికి రాజ్యాంగసంస్కరణములు ప్రయోజనకరములని బ్రిటిష్ స్వరాజ్య సాధనము మహాత్ముని ప్రతిపాదించుచున్నారు. అతివాదులు మిత

వాదులు జాతీయవాదులు స్వరాజ్యసాధనము వారి యాశయములకు ఫలమని ప్రకటించుచున్నారు. కాని ప్రజలును నాయకులును స్వీయసంస్కారమున కనరూపమైన స్వరాజ్యసాధనముల నవలంబించుచు స్వరాజ్యసంరంభమునందు బనిబాచుచున్నారు. స్వరాజ్యశయము సకలమతములవారికిని సమానముగ నున్నను ఫలసాప్తి మాత్రము ప్రయత్నించుటవలన నాధారపడి యుండును. స్వల్పమైన ప్రయత్నము స్వల్పఫలమును విశాలమైన ప్రయత్నము విశాలఫలమును గలుగజేయుట సహజము. మితవాదులకు శాసనసభలు స్వరాజ్యపాపికి సాధనములగ నున్నవి. స్వీయానుభవమువలనను సభల ప్రయోజనము తెలిసియున్నను మితవాదులసంస్కారము వారి దృష్టిని సభలమీదను లగ్నము చేయుచున్నది. 'బెజంటమ్మ' గారు ఫిబ్రవరి మాసారంభమునందు డిల్లీనగరమునందు దొకసభను సమకూర్చి స్వరాజ్యసాధనములను వినుర్పించి నిర్ణయించుట కొక యుపసంఘమును నియమించినది. ఆయువసంఘమునకు సర్ సత్రాధిపతి. బెజంటమ్మగారు కార్యకర్త. వీరు స్వరాజ్యవిధానమును నిర్ణయించి ఆ నిర్ణయములను నియోజకవర్గామోదమును బడయజేసి స్వరాజ్యప్రతిష్ఠాపనను జేయు ప్రయత్నింపదలంచునటులు ప్రకటించుచున్నారు. దేశబంధుదాను వర్గమువా రొక స్వరాజ్యవిధానమును సిద్ధముచేసి ప్రచురించిరి. ఎనిమిదవ్యాయములు గల గ్రంథమునందు గ్రామస్వపరిపాలనముతో నారంభమై క్షేద్రవ్యభివృద్ధి

కారముతో నంతము నొందెడి స్వరాజ్యనిర్మాణవిధానము నీవక్షమువారు గల్పించిరి. బాబూ భగవానుదాసుగారి విధాన మీ విధానమునందు మేళనమును బొందినది. ఈవిధానమునందు పంచాయతులకు ప్రాముఖ్యము సంగబడినది. హజరతు సాబాని గారు సంపూర్ణ స్వరాజ్యవిధానమును నిర్ణయించుచు బ్రజ్యేక ప్రభుత్వ విధానమును నిర్మాణము చేయఁ గోరుచున్నారు. పాశ్చాత్య సంస్కారసంభృతులైన నాయకులందరి ఖేదభావముదయించుట సహజమైనను దేశమునకు సంప్రాప్తమైన దుర్దశ విశేషమగుచున్నది. ఈసంకులభావములందు కర్తవ్యము దుర్గ్రాహ్యముగ నున్నను భారతజాతీయమహాసభానిర్దేశ మసందిగ్ధముగ నసహాయోద్యమయోగము నాదేశించుచున్నది. గయాకాంగ్రెసు నిర్ణయించిన ప్రతిపాదనమే భారతజాతి కాచరణయోగ్యమైన సాధనముగ నుండగలదు.

నిరంకుశ ప్రభుత్వ భంజనమునకును సర్వాజ్యస్థాపనమునకును అసహాయ యోగసాధనమును నిర్ణయించిన కాలము నుండియును అసహాయయోగము దేశమునందు మహాసంచలనము గలిగి ప్రజాశక్తి విజృంభించినది. కలకత్తానందు స్థితిమైన విధానమును నాగపురము అహమదాబాదు కాంగ్రెసులు స్థిరపరచినవి. త్రివిధ బహిష్కారములను నసహాయోద్యమ విధానమునకు మూలస్తంభములుగ పరిగణింపబడినవి. బాన్స్ లీ ప్రతిపాదనము పాఠశాలబహిష్కరణమును న్యాయస్థానములబహిష్కారమును సడలించినను శాసనసభలబహిష్కారమును స్థిరము చేసినది. గత సంవత్సరమునందు ప్రజలు వ్యక్తిశాసనోల్లంఘనమును జేసి యాత్మశక్తిని విశేషముచేరి. గాంధీమహాత్ముని నిర్బంధానంతరము ప్రజలయందు విజృంభించినయత్నము తగ్గినది. గాంధీమహాత్ముని నిర్బంధము ననుభవించ బోవునపుడు ప్రజలకు శాంత ప్రవర్తనము నాదేశించెను. ప్రజల శాంత ప్రవర్తనము నిరుత్సాహచిహ్నముగ గ్రహింపబడినది. ప్రజలయందు వ్యూహానిధి భావమును గలుగజేయుటకు సాధనముల నన్వేషించుట కొక యుపసంఘమును లక్నోయందు గూడిన జాతీయ సభాసంఘము నియమించినది. ఆయువసంఘసభ్యులు దేశమునందంతటను సంచారముచేసి శాసనోల్లంఘన విధానకమ

మన దేశపరిస్థితులను బరిశీలించి దేశము సమస్తి శాసనోల్లంఘనమునకు దగి యుండ దనియును వ్యవస్థి శాసనోల్లంఘనమునకు దగి యున్న దని ఈ క్రిందివిధమునను నివేదికయందు చెలిపిరి.

సమక్షాన అంధునము - ఆమెను శోధించుచు

దేశమునం దంతటను సమర్థిత్వవోల్లంఘనమును జరుపుటకు ప్రజ
లెప్పుడు సంసిద్ధులుగ నుండలేదు. ఏరాత్త్రును గాని చండలమున గాని
వర్ణులను చెల్లెంపనుండకును గూడ ప్రజలు సంసిద్ధులై యుండలేదు.
ఏరాత్త్రునుగలదైనను ఏచట్టమునైన నుల్లంఘించుటకును ఏవచ్చునైన
విరూపకించుటకును ఆకస్మికముగ నెట్టి అవసరమైన కలిగినచో నందుల
ఃచట్టి ప్రజలు సంసిద్ధులైనచో అందనుగూర్చి భారతకాంగ్రెసు సంఘ
మువారు నిర్ణయించిన నియమములన్నియును సెడవేర్చిపెడియెడల దాగ్గ
వ్యయము జరుగ దను నమృతము కలిగినయెడల బాధ్యతను తామే మోచి
రాక్షసియకాంగ్రెసు సంఘమువారును సంతతి నియమమును.

వ్యక్తి ఆలోచనలను

వ్యక్తుల స్వచ్ఛతను నకును వ్యక్త భావముతోను ఆహ్లాదమును
 కము నేరా ప్రముఖుడైన సోనరించుచు నని అందఱు సంగీరించి గాన
 దానిని గాని రాష్ట్రీయ సంఘమువారి యనుమతిని ముందుగా ఒకడు
 కలయును, ఆహ్లాదమును ముందుగాని ఆనుమతినిచ్చుటకు రాష్ట్రీయ సంఘముల
 తి ఆధికారి మియ్యబడిన, ప్రభుత్వమువారి అనుమతమును
 పట్టి ఆహ్లాదమును ముందుగాని బనిలే నేలేదు, అట్టి అనుమతముల నుల్లంఘన
 పించుటకు పరిశ్రమ కిని సంపూర్ణ సాక్షాత్కారము కలదు.

కాసునసభల ప్రవేశము-అనుకూలర సూచన

కాననధలకు కాంగ్రెసువారు ఎన్నుకొనబడి పంజాబు ఖిలా
ఫతు అక్రమములను తొలగించుటకును స్వరాజ్యమును బడయుటకును
కాననధలలోనుండి ప్రయత్నింపవలెనని గయులో జేసిన మహాజన
సభవారును ఖిలాఫతు సభవారును తీర్మానింపవలెనని హాజిందీ, పండిట్
సైఫూద్దీన్, పటేలు గార్లు మాదిరించి, కాంగ్రెసు సభ్యులను పాచ్చు
మందిని ప్రజలు ఎన్నుకొనుటకు కట్టివ్రాయుమలు చేయులెను. సభ
జరుపుటకు ముఖ్యముగ నందఃకలసింకమందియైన కోరము నితరకక్షల
వారు లేకుండునట్లు లనహాయవారులే కాననసభ్యులుగా ఎన్నుకొనబడి
నచో సభ్యులు తమపదవులు భాళి కాకుండ నపుడుపుడు సభలను జెల్లు
చు, ప్రమాణము చేసినవెంటనే అందరు నొక్కసారిగా సభలలోనుండి
లేచిపోవలయును. ఎన్నుకొనబడిన అనహాయవాదులసంఖ్య విస్తారముగా
నున్నను కోరము లేకుండ చేయ జాలనిచో వారు అధికపక్షము మున్నగు
ప్రతిపక్షమునకును ప్రతిహాలురుగానే యుండవలెను. పంజాబు ఖిలా
ఫతు స్వరాజ్యములనుగూర్చి మాత్రేమే తీర్మానముల నుపపాదించుచుండ
వలెను. అనహాయవాదులలో కాననసభలకు ఎన్నుకొనబడినవారి సంఖ్య
మిక్కిలి తక్కువగా నున్నచో వారందఱు నొక్కసారిగా సభలను వద
లివేయువలెను. కోర ప్రజలు 1924 జనవరి 1నకును ఏప్రిల్ 1నకును కాంగ్రెసు

దేవరంగం లో జేరియ మహావనం భూమి మెట్టపై వ్యాపకం, జరుగుతున్నది. కాని మామూలు ప్రకారము కడపటివాళ్ళమున జరుగుచున్నది. వీలగునగా ఎన్ని కలఫలితమును గూర్చి సభవారు కడపటికి పోవుచు నీవను వీలగునగా సంగ్రహముల పట్టుము ప్రకార మిహుకు ఎత్తు కొనబడిన కాననం భూసభ్యులు ప్రభుత్వమునాలో పరిశ్రాంతి కనుగొనింది. అను వాదోద్యమము నడచుచును గూడ చరిత్రగరింది. పంజాబులోని భూ అక్రమములకు లోలించి వీలలేమడకేరి. స్వరాజ్యమును నిర్దేశించి చరిత్ర జలకు చాలచేదలకు కలుగజేరి. కాని నిపుడు అనువాయనా దులు కాననం భూ అక్రమములలో నడచుచును దౌర్జన్యము పాతమును అనువాయనాద్యమును పాతించి ప్రభుత్వమును నిర్దేశించి ప్రభుత్వము చేయదగు నని చరిత్ర వాక్కి వచ్చుచు ముగియును పూచించింది.

కాననసభలకు ప్రతికూలము అయ్యంగారు అన్నాచి అచారి గారు

368 గ.రు సాక్షులలోను 302 గురు శాసనసభలకు వెళ్ళగూడ
దని తెలిపియున్నారు. శాసనసభలకు వెళ్ళుట అత్యవసరమునకు శంక
కరము. కాన్వనికటికగూడ గొప్పగాఢ సుగును. మనలో చాలగుండి
శ్రేష్ఠులగువారు కాశ్యాపరములకు జైల్లదయ్యటచే వారిని పోటుకొని పంపి
కొన వలసిలేదు. శాసనసభలకు జైల్లదయో నిర్మాణనిధానము ఇచ్చే ఊరించి
నవార మగుచున్ను, కాంగ్రెసు విధానమున నిది వెనుకంజ వేయుటచే.
దీనివలన ప్రభుత్వమువారి ప్రతిష్ఠ మజల ప్రబలమగును అని కన్పడి
రం.య్యంగారు డాక్టరు అన్నావే రాజా వాలాచార్యులుగారు మొ
దటి ముగిరి సూచనలకును సత్కృతర మిచ్చిరి.

మొదటివారు సమర్థింతులు

దొంగలనమువారి భావము అన్యాయమును సజాబడకమునై
యున్నది. ప్రజలు ప్రభుత్వమువారిపట్టి వేర్వేరుల లొంగరాదును. వారి
చిరస్థల నెదిరించుచుండే పాలితులకైదును నీతుయు వెల్లడిచుగను,
సాత్త్వికమునుబట్టి చూచిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెసునకులే హెచ్చు
వంది నొగలనది మాకు తోచినది. ఈకాసునందలను రూపుమిడిచో
వికేతములు దు కొట్టికొలిది భనమును ప్రచాముక్తింద క్యోరుపరుమట
వలన కలుగు ఫలితముకంటె మేయిరి ట్లడకమగు నట్టియు చెహదను,
సంగ్కరణములను రూపుమిడిచో కొట్టికొలిది భనమును న్యయచవి
ప్రభుత్వమువారు ప్రపంచమునందను మోదగించుటకు నిర్బించిన ప్రభు
త్వవర్గ మొక్క ప్రేటున నేల గూలుని మొదటి వారు ముగ్గురును మఱు
నవరించిరి.

మ్యూనిసిపాలిటీలు - లోక సంబోధము

నిర్మాణకార్యక్రమమును కొనసాగించుట కధికారములను
 బహుముఖము అనుమతములు ముగిసిపలు సంఘములందును తాలూకా
 జిల్లాబోర్డులందును ప్రవేశింపవలయును. ఆసభ్యులు మండల రాష్ట్రీయ
 కార్యమనంగములతో నాలోచించి ఏ కృత్రిమములతో పనిచేయు
 చుండవలెను.

ఉపసంఘ మసహాయోద్యమయోగమునకు పో!

నను శాసనసభా ప్రవేశవిషయమును సయిత ముపసంఘము విమర్శించినది. సభా ప్రవేశ మసహాయోద్యమమునకు విరుద్ధము గాదనియును ప్రజోత్సాహము నుద్ధరించుట కవసరమనియును శ్రీయుతులు అజ్ఞలుఖాను మోతీలాలు నెహ్రూ విశ్వలుభాయిపటేలుగార్లు నిర్ణయించిరి. శాసనసభా ప్రవేశ మసహాయోద్యమయోగమునకు విరుద్ధమనియును సనర్థదాయకమనియును శ్రీయుత కస్తూరి రంగయ్యంగారు రాజగోపాలాచారి అన్నారీగార్లు నిర్ణయించిరి. దేశబంధుదాసు కేల్కార్లు జయకరుగారులు మొదలగు వారు నెహ్రూపక్షముతో నేకీభవించిరి. ఈభేదభావము కలకత్తా కాంగ్రెసు కాలమునుండియును నంతర్నితమై యున్నను నిపుడు విజృంభించి బహిరగతిమైనది. నవంబరుమాసాంతమునందు కలకత్తాయందుగూడిన జాతీయసభాసంఘసమావేశమునందు దుభయపక్షములవారును వారిబలాబలములను వ్యక్తముచేసిరి. దానుపక్షమువారు జాతీయమహాసభామూఖమున గాంధీమహాత్ముడు నిర్ణయించిన అసహాయోద్యమవిధానమును శ్లాఘించుచు నభినవిధానమును నిర్దేశించుటకు, ఆ విధానమునందు విదేశవస్తుబహిష్కారము నామమాత్రమునకు నిర్ధారణచేయుచు త్రివిధబహిష్కారమును శిథిలముచేసి శాసనసభా ప్రవేశమునకు ప్రాముఖ్యమును గల్పించిరి. నిర్ధారణ కార్యక్రమమునందు విశ్వాసము ప్రతిపాదించబడినను కార్యవిధానమునకు ప్రాముఖ్యము తొలగింపబడినది. కలకత్తాయందు గూడినసమావేశమునందు దళితసభ్యులు సభా ప్రవేశమునకు ప్రతికూలాభిప్రాయమును గట్టి యున్నను విషయనిర్ధారణము గయా కాంగ్రెసుకు నిలువఁబడినది. డిసెంబరు మాసాంతమునందు గయ యందు గూడిన జాతీయమహాసభ గాంధీమహాత్ముని నిర్ణయమును పునఃప్రతిపాదనమును చేసి ప్రజాధర్మమును ప్రజాక్షేత్రిని విశదము చేసినది.

పవిత్రమైన గయాక్షేత్రమునందుగూడిన 37-వ జాతీయమహాసభ భారతజాతీయ జీవనమునందు గణనీయముగ నున్నది. నానారాష్ట్రములనుండియును స్వరాజ్యయాత్రా నేతకులు స్వరాజ్యపురమునకు జేరిరి. స్వరాజ్యపురమునందు గూడిన ప్రజానివహములు ప్రజల యున్నామును విశదము చేసినవి. స్వరాజ్యపురము నుండినిచ్చిన స్వరాజ్యభజనలు గాంధీసత్యార్థనములు

స్వరాజ్యోపన్యాసములు సంభాషణములు ప్రజాహృదయము నావరించినవ్యాపారాత్మకవిలాపము విశదము చేసినవి. విషయనిర్ధారణసభయందును మహాసభయందును విదేశవస్తుబహిష్కారివిషయము వను శాసనసభా ప్రవేశవిషయమునను శాసనోల్లంఘనవిధానవిషయమునను ప్రచండమైన సంఘము గలిగినది. దేశబంధుదాసు మోతీలాలు నెహ్రూ పటేలుగార్ల పక్షవాదమును రాజగోపాలాచార్యులు వల్లభభాయి పటేలు రాజేంద్రప్రసాదు అన్నారీగార్లు ప్రతిఘటించిరి. వాదప్రతివాదములతో కాలవారణమైనను జాతీయమహాసభయందు దామోదితములైన శీరానములు ప్రజాబలమును వ్యక్తము చేసినవి. నాయకుల భేదాభిప్రాయము తెలు బున్నను ప్రజలు తాము నమ్మిన ధర్మసిద్ధాంతములను పునఃప్రతిపాదనము చేసి ప్రజాక్షేత్రిని గాంధీమహాత్మునిపట్ల భక్తిని స్వరాజ్యసక్తిని విశదము చేసినవిధమును జనాంగీకృతములైన క్రింది ప్రస్తావములు విశదము చేయుచున్నవి.

“వ్యాయవాదులను దాదాదులను గూడ ప్రభుత్వవ్యాధిస్థానములను బహిష్కరింపవలె నని వెనుక నామోదించుటైన తీర్మానమున మఱి నీ మహాసభవారు స్థిరపరుచుచున్నారు.”

“దేశీయులు సాయములై విప్లవము చేయుట కంగీకరింపనవుదు శాసనోల్లంఘనమే రెండవ ముఖ్యసాధనము. తక్కిన సాధనములన్నియును విఫలమైనపు డీసాధనమే అనుసరింపవలెను. దేశమున ప్రభుత్వోద్యోగులు ప్రజల కెంతటి ఆగ్రహారణమును కలిగించినను ప్రజలు శాంతమును వదిల రను గట్టిసమ్యక్తము కలిగినపుడు శాసనోల్లంఘనమును ప్రారంభించుటయే ముఖ్యకర్తవ్యము. నిరంకుశమును కఠినమును ప్రజావివాళికరమునగు ప్రభుత్వభావమును తొలగించుటకు మఱియొక శ్రేష్టమగు సాధనములేదు. గాన శాసనోల్లంఘనమును ప్రారంభించుటకు ప్రచారములు సర్వసన్నాహములను సమకట్టవలెను. జాతీయచర్యములను నిష్కరింపజేసి బలపరుపవలెను. తిలకు స్వరాజ్యనిధికి కనీసము 25 లక్షల రూపాయలను చేకూర్చవలెను. 50000 మంది వలంటీరులైన చెర్రవలెను. ఇందులకు గడువు భారత కాంగ్రెసుసాయంఘమువారు గయలోనే నిర్ణయించెదరు. అతేదిలోగా ఈపనులు పూర్తి కావలెను.” గడువు ఏప్రిలుమాసాంతము వరకును నేర్పరుడనిపినది.

“కాంగ్రెసు సంబంధములగు కార్యములయల్పపు తక్కిన కార్యములలో అనగా షరత్తిక్కారము స్త్రీలసంఘము, పురుషులను బాలన నన్యాయముగా బాధించుట మున్నగు దుష్కృత్యముల నెవ్వరైన చేసినపుడు వ్యాయాశాసనబద్ధమగు ఆత్మరక్షణ మొనరించు కొనుటకు ప్రతిస్పృక్తిని అధికారము కలదు. అందుచున సమష్టిదౌర్జన్యమున కవకాశము కలిగింపగూడదు.”

“లాసేను సకాచస్యబట్టి భిక్షాభిక్షకుల టక్కిని చూచి మనస్థిర కలగుటకున్నది. అట్టి ఆటడు కలగుతుండే చేయుటకు హిందవులును మహిషాసురమర్ధినియలను దీక్షితులనీ, గానకాంత్రిను కార్యసంఘము వారు భిక్షాభిక్ష కార్యసంఘమువారితో నాటోనించి హిందవులను మహిషాసురములను కలసి పరిచేయుట కేర్పాటుచేయవలెను. టక్కినా నోడించుటకు హిందూశక్తియునందీ చేయుటకు యుద్ధాంగమునకు పురుషులతో చేయవలెను.”

గయాకాంగ్రెసు చేసిన తీర్మానములు జైషము పొందు వ్యాపించిన శ్రేదాభిప్రాయములను స్థిరతగ్గి మూ చేసి నవి. దానుపక్షమువారు ప్రత్యేకపక్షమును కార్యవిధానమును నిర్ణయించిరి. ఆపక్షమునకు దొకకొనను డాక్టరు మురళిగారును రెండవకొనను నెహ్రూగారును గలరు. శాసనసభలయందు బువేళించి సమయానుకూలముగ సహకారధర్మము నవలంబించ గోరెడివారును నిరాకరణధర్మము నవలంబించుచు ప్రతిష్ఠాధర్మమును కేయగోరెడివారును సమక్షమునందు గలరు. ఈపక్షమున కంఠకును శాసనసభ ప్రవేశమునూ ప్రసంగమునూరకధర్మము దామోదర సమయానుకూలవ్యాఖ్యానము లీయ్యమనె ప్రతిపాదించుచున్నవి. ఆంధ్రమునందు సర్వార్థప్రతిష్ఠాధర్మము నవేత్తించి దానుగా రిపు డన్నివిధముల సహకారమును బోధించుచున్నాడు. ఎన్నికలకుబూన్వయము యభిప్రాయమునందు భేద మేర్పడినపుడు సభలయందు తేట తనవాతను ఆరుగలమార్పు నెవరు నిర్ణయించ గలరు? నాయకులసిద్ధాంతము లెటు లున్నను సతీయ సకానిర్ణయములను కేసా వహించి స్వరాజ్యసేవను చేయుట ప్రజాధర్మము. స్వరాజ్యపురుషునందు సతీయ మహానాథా మంటపమునకు దామోదితమైన స్వరాజ్య సాధనవిధానము ననుష్ఠించుచు 25 లక్షలరూప్యములను తీరి చేరి స్వరాజ్యసేవకులను సమకూర్చి అనుహయోగ్యమనిసాధనమునను స్వరాజ్యసంపాదనమును చేయుటకు ప్రజలు పాటుపడి చరిత్రను లగుదురు గాత! ఈసందర్భమునందు గాంధీమహాత్ముని భావమును పాటించుట శరమధర్మము.

నే నవలంబించిన మార్గము సత్యమార్గమని నామిత్రులకు దెలుపుము. నా సంకల్పములం ధర్మయుక్తములు. అసహాయాద్యమ విధానమునందును ప్రజలయందును నాకు గల నిండువిశ్వాసము మోతేదు. వారే మనోరథము నిశ్చయముగ నఫలమగును. నేను సోభ్యమునకు నంతో నముగన్న సహృదయ శక్తియ కేయమును. భేదములను మధ్యమ లక్ష్యము చేయవలెను. దాను నే చూచుచున్నాను. కావలెను. నామిత్రులకు నేను

మహాత్ముని భావములు సర్వార్థస్ఫుటమును చేయును ప్రజలకు స్వధర్మమును బోధించుచున్నామి.

చెన్నరాష్ట్రమునందును నితరరాష్ట్రములందు వలె నిరంకుశాధికారివర్తనమునకుద్వంద్వప భుక్తియిదోషణము నొనరించెడి. నిరంకుశాధికారిబలము

చెన్న రాష్ట్రము ప్రజాత్యాగమును సంహారము చేయుటకు వినియోగపడినది. నిరంకుశాధికారివర్తన మనుహయోగ్యమయోగ్యులను నపరాధపుషన్నులతోను దండనములతోను నిర్బంధములతోను సత్కరించినది. మంత్రుల బలమును కార్యనిర్వాహకవర్గము యోజనములను నిరంకుశులకు వినియోగపడినది. శాసనసంరక్షణ వ్యాజ్యమున జేసేవకులకు తీక్షణు సుహృద్ మైనవి. గోదాదరి గుంటూరు మండలములందు దండనపు పన్నువిధింపబడినది. అనుహయోగ్యమనలగుటకు కార్యనిర్వాహకవర్గము గల ప్రయోగము గలిగినది. ప్రాప్యార్థము పక్షమునకు గల పలుకుబడి ప్రభుత్వాధికారి సమక్షమునకు వినియోగపడినది. విల్లింగ్డను క భుక్తి మంత్రము కార్యనిర్వాహకవర్గములు కలిసి కని సేసెటలు పక్షమునను నుభయపక్షములకును శ్రద్ధాభిప్రాయము గల మంత్రమును రాష్ట్రవ్యవహారములు వివేచము చేసినవి. నా జ్యప భుక్తిమునకు భాగధేయ సమర్పణ విషయము మంత్రులు చేసినయాచారము మిథల మైనది. రాష్ట్ర పరిస్థితిపలసిన 348 లక్షలందును లక్షలపు గట్టలు లేదు. గతవత్సరమునందు రాష్ట్రదాయము 16760 లక్షల రాష్ట్రవ్యయము 17180000 లక్షలు 42,00,000 లక్షల యని సుడింపు వేయబడినను భాగధేయము చూచుము తగ్గించబడలేదు. అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి గా. రెడ్డినాయుడుగాజును నితరశాఖాంగమంత్రులును ధనాధిపముచే చేయగలకార్యము లేవియును లేవని వ్యక్తము చేసిరి. విద్యాశాఖాంగమంత్రి విశ్వవిద్యాలయశాసనమును అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి పరిశ్రమాభివృద్ధిశాసనమును నిర్మించెడిరి. సీటిపారుదల శాఖసమక్షముంత్రి కత్తము ప్రతిపాదించి ద్వంద్వప భుక్తిమునందు రెండుపక్షములకును గల శ్రేదాభిప్రాయమును సువ్యక్తము చేసినది. కె. శ్రీనివాసయ్యంగారు కార్యనిర్వాహక సభ్యత్వమును వదలకొనిరి. కె. పి. రామస్వామయ్యంగారు వారి పాతమునకు నియమించబడిరి. నిరంకుశాధికారివర్తనమును నిరంకుశులకు వినియోగపడినది.

కారవర్గ మనుహయోగ్యమయోగ్యులను నపరాధపుషన్నులతోను దండనములతోను నిర్బంధములతోను సత్కరించినది. మంత్రుల బలమును కార్యనిర్వాహకవర్గము యోజనములను నిరంకుశులకు వినియోగపడినది. శాసనసంరక్షణ వ్యాజ్యమున జేసేవకులకు తీక్షణు సుహృద్ మైనవి. గోదాదరి గుంటూరు మండలములందు దండనపు పన్నువిధింపబడినది. అనుహయోగ్యమనలగుటకు కార్యనిర్వాహకవర్గము గల ప్రయోగము గలిగినది. ప్రాప్యార్థము పక్షమునకు గల పలుకుబడి ప్రభుత్వాధికారి సమక్షమునకు వినియోగపడినది. విల్లింగ్డను క భుక్తి మంత్రము కార్యనిర్వాహకవర్గములు కలిసి కని సేసెటలు పక్షమునను నుభయపక్షములకును శ్రద్ధాభిప్రాయము గల మంత్రమును రాష్ట్రవ్యవహారములు వివేచము చేసినవి. నా జ్యప భుక్తిమునకు భాగధేయ సమర్పణ విషయము మంత్రులు చేసినయాచారము మిథల మైనది. రాష్ట్ర పరిస్థితిపలసిన 348 లక్షలందును లక్షలపు గట్టలు లేదు. గతవత్సరమునందు రాష్ట్రదాయము 16760 లక్షల రాష్ట్రవ్యయము 17180000 లక్షలు 42,00,000 లక్షల యని సుడింపు వేయబడినను భాగధేయము చూచుము తగ్గించబడలేదు. అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి గా. రెడ్డినాయుడుగాజును నితరశాఖాంగమంత్రులును ధనాధిపముచే చేయగలకార్యము లేవియును లేవని వ్యక్తము చేసిరి. విద్యాశాఖాంగమంత్రి విశ్వవిద్యాలయశాసనమును అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి పరిశ్రమాభివృద్ధిశాసనమును నిర్మించెడిరి. సీటిపారుదల శాఖసమక్షముంత్రి కత్తము ప్రతిపాదించి ద్వంద్వప భుక్తిమునందు రెండుపక్షములకును గల శ్రేదాభిప్రాయమును సువ్యక్తము చేసినది. కె. శ్రీనివాసయ్యంగారు కార్యనిర్వాహక సభ్యత్వమును వదలకొనిరి. కె. పి. రామస్వామయ్యంగారు వారి పాతమునకు నియమించబడిరి. నిరంకుశాధికారివర్తనమును నిరంకుశులకు వినియోగపడినది.

గాడికి గలిగినది. అధికారలాభ మధికారైక్యమునకు మూలబగుచున్నవిధమున కిట్టిద్యస్తాంతములు ప్రత్యక్షముగ నున్నను సభాపతేతపక్షవాదనలు విచిత్రముగ నున్నవి. అధికారపదవులందు కేవల భారతీయుల పోభక్తిని విత్తింపింపింతు యనంగలెంబుగ నున్నను వారి నిరక్షణము మాత్రము సంకచితముగ నుండును. ఈరాష్ట్రమునందు గతి సైవత్వరమునం దాధిక పారికామిక రాజ్యీయ విషయములందు విశేషమైన ప్రయోజనము లేవియును గలుగలేదు. స్వద్యప్రభుత్వము నిరంతరాయముగ నడుచుచున్న చిన్నరాష్ట్రమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలన సుచిరకాలముననె ఘాతిత మగుటకు ప్రయత్నిములు జరుగెల విని వదంప గలదు. శ్రీవిల్లింగ్గను పభువుకాలము నిర్బంధముల. గూడిన దైనను నాకాలమునం దీరితిగలుగుట కనుకూలపరిపత్తు లేర్పడుగాలి!

అంధరాష్ట్రము

ప్రేమపరిపాలనము గలుగ లేన యంధ్రములందు రాష్ట్రవిచ్ఛిన్నములు ప్రత్యక్షముగ నున్నవి. భావలంకను జాతీయ సాంప్రదాయాచారములను పశుపాశ్చ్యములను నిమిత్తము లేకయే నిరక్షణరాజ్యీయ వ్యవహారము కనుకూలముగ రాష్ట్రములు నిర్మలబడివి. ఈ రాష్ట్రవిచ్ఛిన్నము ప్రతి పత్యభివృద్ధిమునం దున్నుము చేసినది. మాత్రిభూమిపట్టణ మాత్రిభావపట్టణ భీమాము సైంగతిము చేసినది. పశునికామునకు పత్తిబంధములు గలిగివి. ఆవులు కడ్డాటకులు, ఉత్తిలులు వివిధ రాష్ట్రములందు జేర్పబడి స్వస్వకీర్తిత తావములను గోవులు దురవస్థలను పొందుచున్నారు. అంధోద్యమమార్గధకడ్డాటకొత్తగిలకు ప్రత్యభివృద్ధిముగ గలుగ లేని పశువికాసముగలిగించిది. స్వరాజ్యసామ్రాజ్యము భౌతిఖండములందు సాధ్యమగుటకు భాషాపత్యుక్తరాష్ట్ర విచ్ఛిన్నములత్యంతావలంబుని మోయుచు విభామును కర్మమువిభామును సంకీర్ణించినను నిరక్షణరాష్ట్రపరిపాలనము పూర్వమువలెనే పర్యావంబుగచున్నది. భాషాపత్యుక్తరాష్ట్రవిచ్ఛిన్నావసరము సంకీర్ణించియును అధికారవర్తము రాష్ట్రవిచ్ఛిన్నమునకు బూనుకొన జూచున్నది. అధికారవర్తము కేవల సరమైనవ్యయముచేయుటకు గల సాహస ముఫలమైన విచ్ఛిన్నమును జేయుటకు గలుగుచున్నది. రాష్ట్రీయ కావనసభలందు ప్రజాప్రతినిధులుగ నున్న ప్రభు

త్వము స్వప్రయోజనముల నానించుచు సాంధ్యరాష్ట్ర విచ్ఛిన్నావసరముపట్లను ఉదాసీభావమును వహించి. అంధోద్యమము నగల మగుటకు యావచ్చు విధాన పోసిన దేశభక్త కొండ వేంకటప్పయ్యగారు మొదలగు ముఖులు స్వరాజ్యంబోధములందు నిమగ్నులై సత్యరాష్ట్రవిచ్ఛిన్నమును చేయించిరి. దేశమునందు పశుపాశ్చ్యమ్యుత్పాద్యులై మై రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనము ప్రయోగయోగ్యమగుటకు భాషావిభక్తరాష్ట్రవిచ్ఛిన్నము శిష్ట మగు చున్నది. దేశమునం దాంగ్లభాషాపరిపాలనములేవిదేశసేవాపరకాయలైన శ్రీమంతులు ప్రతిభావంతులును అనేకులుగలరు. వారిప్రజ్ఞావకాశములు దేశాభ్యుదయమునకు వినియోగపడుట కొక రాష్ట్ర విచ్ఛిన్నావసర మగుచున్నది. వజలు దేశ ప్రయోజనములను స్వప్రయోజనములను గనునిగిది కొంతయెన్నికలయందు అంధరాష్ట్ర నిర్మాణమున కనుకూలులైన ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు పయత్నిములను జేసి అంధరాష్ట్రవిచ్ఛిన్నము నచి కాలముననే సాధ్యము చేసి స్వరాజ్యవిచ్ఛిన్నమును స్వచ్ఛందవిచ్ఛిన్నమును జేయుచు నీ పద్ధతులనున్నాము.

అంధరాష్ట్రవిచ్ఛిన్నముపట్ల పాలకవర్గముదాసీనభావమును వహించు చున్నను జాతీయమహాభక్త పశ్యేకాంక్ష రాష్ట్రీయసంఘ నిర్మాణము సంకీర్ణించి అంధ వ్యక్తిత్వ వికాసమునకు దోహదించి. అంధరాష్ట్రీయసంఘవిచ్ఛిన్న మార్గముల సహజమైన ప్రతిభను వ్యక్తము చేసినది. నాగపురము కాంగ్రెసు భారతీఖండమును భాషాపత్యుక్తవిచ్ఛిన్నములనుగ విభజించి భాషాపత్యుక్తరాష్ట్రవిచ్ఛిన్నమును సార్థకము చేసినది. అసహాయోద్యమమార్గంబువలెనెవారే నాంధ్రుల నామ వితరగాష్ట్రములందు వ్యాపకమును గాంచినది. విజయవాడయందు భారతజాతీయసభ స్థాపనసంఘము నిర్వహించిన విచ్ఛిన్నకార్యవిధాన మార్గప్రదేశమునకు భారతరాజ్యాంగచరిత్రములందు సుస్థిర ప్రతిష్ఠను గలుగజేసినది. గాంధీమహాత్ముని యాంక్ష దేశసంచార మార్గములసహజోత్సాహమును వ్యక్తము జేసినది. లక్షల కొలది జనులు మహాత్ముని సందర్శించి స్వరాజ్యనిధికి కానుకలను సమర్పించిరి. దేశమునం దంతటను స్వరాజ్యచైత్రమును పావించి నూలును పడుకులునుండును.

నూలు బట్టలను నేయుటయందును నాంధ్రులు చూపి పరమోత్సాహము మహాత్ముని ప్రశంసలకు పాత్ర మై భారతీయుల దృష్టి నాకర్షించినది. పొందూరుచూలు పొందూరుబట్టలు ఖద్దరునకు లక్ష్యము లైనవి. ఆంధ్రదేశ ఖద్దరు భరతవర్షమునం దంతటను ప్రతిష్ఠను గడించి జనాదరణమునకుఁ పాత్ర మైచది. నిర్మాణవిధానము వందునలె ససహాయోద్యమసేవనను నాంధ్రులు పట్టుదలనుజూపుచు ప్రశంసలకుఁ బాత్రులైరి. విద్యార్థులు విద్యాలయములను విసర్జించిరి. ప్రిక్షదర్శు వృత్తిని విడిచిరి. గ్రామోద్యోగస్థులును నితరులును నుద్యోగములను విసర్జించిరి. దేశమునందంతటను శాంతిసేవకదళములైర్పడినవి. కల్లు సారాయి పాటలయందు శాసనతిరస్కారములను జేసి శాంతిపై నికులు దండనముల ననుభవించిరి. పన్నుల నిరాకరణము జేయుటకు పైతము ప్రబలమైన ప్రయత్నములు జరిగినవి. రాష్ట్రమునందంతటను జాతీయవిద్యాలయములు స్థాపితములై జాతీయవిద్య వ్యాపకమును గొందినది. గతసంవత్సరారంభమునం దసహాయోద్యమ మాంధ్రదేశమునందు మహాతరంగములవలె బ్రవరించి ప్రజాహృదయమునందు మహాసంచలనమును గలుగజేసినది అసహాయోద్యమమునందలి కార్యవిధానము నాచరించుట కాంధ్రదేశము నిర్వయముగను బ్రయత్నించినది. త్రివిధబహిష్కారమును పన్నుల నిరాకరణమును మొదలగు విధానములను నాచరించి ప్రజలు దుఃఖము ననుభవించిరి. వందలకొలది స్వరాజ్యసేవకులు నిష్పాదముల ననుభవించిరి. అసహాయోద్యమమునందు ముందంజవేసిన గుంటూరు మండలము నిష్పాదము లకు పాలై అపరాధపు పన్నును సమర్పించినది. ప్రజలు మహాకిష్టముల ననుభవించినను పరమోత్సాహభరితులైయున్న విధమును గుంటూరు పురమునందు శాసనోల్లంఘనసంఘమున కొనంగిన మహాస్వాగతమును ప్రజలు శాసనాతిక్రమణితత్పరిత్యమును విశదముచేయుచున్నవి. అధికారవర్గ మెన్నినిష్పాదములను గల్పించినను ప్రజలయందు స్వరాజ్యోత్సాహ మప్రతిపాలముగఁ బ్రకాశించుచున్న విధము నాంధ్రదేశ పరిస్థితులు విశదముచేయుచున్నవి దేశభక్త వేకటప్పయ్యవంతులుగారి నిర్బంధానంతరము శ్రీయుత టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారు చేయుచున్న దేశసేవ సంస్థ వసీతుము. ఆంధ్రుల యసహాయోద్యమయోగతత్పరత్వము కలకత్తా, గయా సహావేశములుందు, ఆంధ్ర

ప్రతిగ్రు లందఱును నేకగ్రీవముగ ససహాయోద్యమవిధానము నామోదించిన విధమును వ్యక్తము చేసినది. ఆయామోద మాజ్ఞేపణలకు పాత్రమైనను స్వధర్మనిర్వహణయును జేసి యాంధ్రులు తమ ప్రతిష్ఠను కాపాడుకొనిరి. చిహ్నారునందు గూడిన యాంధ్రరాష్ట్రీయమహాసభ శాసనసభాప్రవేశవిషయమై చేసినతీర్మానము గయా కాంగ్రెసునకు మార్గదర్శకముగ పరిణమించినది.

“అసహాయోద్యమతత్వమునకును ఏలక్కావ్యవహారికకును కాన సభాబహిష్కారమే మూలాధార మని యెంచి యాసభవారు కాగపూరు అహమజాహులంగు జేతయమహాసభవారు గావించిన తీర్మానమును దృఢపఱచును, కానసభాప్రవేశసమర్థును తునర్విచారణకు తెచ్చుటయందు మనయుద్యమచుపజయముపొందినదను అంకిత దృఢమైన నూచన సత్యమునకు మూలముండి గనుక అట్టిమానము ఈ సభవారు అంగీకరింపక శాసనసభా ప్రవేశమును ప్రోత్సహించు శాసనోద్యమములు పక్షలలో ఒండి అసహాయోద్యమమును అంకితంబించెను మను నుద్యోగము, భావములు, ఆసంగము లనియు, ఆసంగము లనియు, పరిగణించి యాసభవారు కానసభాప్రవేశమును అన్నివిధములను ఖండించుచున్నారు.”

ఆంధ్రరాష్ట్రీయసభయందు జేసిన తీర్మాన మసహాయోద్యమముపట్ల నాంధ్రుల నిష్ఠలాభిప్రాయమును తెలుపుచున్నది.

నిర్మాణవిధానమునందాంధ్రుల ప్రతిష్ఠ భరతఖండమునం దంతటను వ్యాపించినది. మాంధ్రెస్టరు మల్లుతానులను, ధోవతులను మించిన మల్లుతానులును, ధోవతులును నాంధ్రదేశమునందు తయారుచేయబడి క్రక స్తని బడసినది. పాశ్చాత్య యంత్రాలయములు నేతపరిశ్రమములను నిర్మాణము చేసినను ఆంధ్రదేశమునందు కొనయూపిరితో నిలిచియున్న నేతపరిశ్రమ కుజ్జేజము గలిగి పజలకు జీవనాధారమున కవకాశము గలిగినది. దేశమునందంతటను ఖద్దరు పరిశ్రమాలయములు వెలసినవి. ఆంధ్రదేశ ఖద్దరన్ని రాష్ట్రములకును నెగుమతిచేయబడి ఆంధ్రదేశ సాభాగ్యమును వికసించజేసినది. ఖద్దరుభారణ మాంధ్రదేశమునందంతటను విరివిగ వ్యాపించినది. అభివృద్ధిశాఖాంగ మంత్రి గా. రెడ్డినాయుడుగారు పాటములను ఖద్దరును పరిపాసించినను మాంధ్రెస్టరు గార్డియను పత్రిక ప్రచురించిన వ్యాసమువలనను, ఖద్దరు నిర్మాణమువలనను, భారతదేశమునకు స్వయంసాక్షిణము సాధ్యమగుదని విశదమగుచున్నది. నిర్మాణవిధానమునందు గల యంత

కార్యనిర్వహణమునందును ఆంధ్ర దేశమత్యంత హిందూ జాతికిది. ఆంధ్ర రాష్ట్రమునకు దితర రాష్ట్రములందువలె సంకీర్ణతలహములు లేకను ప్రజలు దీక్షాపరాయణులై జాతీయసభాదర్శకులను సఫలముచేయుటకు బ్రయత్నించిరి. స్వరాజ్యశ్రమమునుండి తిరిగి వచ్చినవారు సయితము స్వరాజ్యసేవను జేయుటకు సిద్ధులుగ నున్న విధమును వారి ఉత్సాహవిశ్వాసములు విశదముచేయుచున్నవి. అసహాయవాదులు సహాయనిరాకరణమునందు జూపుచున్న యుత్సాహమునే సహకారవాదులు ఉద్యోగార్జనమునందును జూపుచున్నారు. ఆంధ్ర ప్రముఖులు ప్రావీణ్యతరనాయకులు మంత్రులుగ నున్నారు. ఇతర శాఖలందును నాంధ్రులు నున్నతోద్యోగములను బడయుచున్నారు. ఉద్యోగనిర్వహణమునందును నాంధ్రుల ప్రతిభ వ్యక్తము కుచున్నది.

భారతజాతీయనిర్మాణమునకు మూలాధార మైన జాతీయవిద్యావ్యాప్తమునందును నాంధ్రదేశము స్వధర్మ నిర్వహణమును జేయుచున్న విధమును జాతీయవిద్య దేశమునందు వ్యాప్తములైన జాతీయవిద్యాలయములు విశదము చేయుచున్నవి. రాజమహేంద్రవరము తెనాలి ఏలూరు విజయవాడ ఒంగోలు నెల్లూరు మొదలగు పురమాలగు జాతీయవిద్యాలయములు స్థాపితములై జాతీయవిద్యను నేర్పుచు నాంధ్ర వ్యక్తిత్వమును వికసించ జేయుచున్నవి. మచిలీపట్నం నందు కదియైదేంద్ర క్రితము స్థాపితమై కోపల్లి హనుమంతరాయవర్ధితమైన జాతీయవిద్యాలయము జాతీయవిద్యాలయములకు మార్గదర్శకముగ నున్నది. స్వజాతీయ ప్రత్యక్షజ్ఞానమునకు సాధనభూతము లైన శాస్త్రములను కళలను మాతృభాషాముఖమున నభ్యసించ జేయుచు విద్యార్థుల కార్థసంస్కరణమును గలుగజేయుచున్నది. ఆంధ్ర జాతీయకళాశాల యాంధ్రుల వ్యక్తిత్వవికాసమునకు నిదర్శనముగనున్నది. ఖడ్గరు నిర్మాణమునందును ఆంధ్రకమునందు జాతీయకళాశాల స్వరాజ్యనిర్మాణకార్యక్రమమునకు దోడ్పడుచు జాతీయకళాశాలాభిధానమును సార్థకముచేయుచున్నది. జాతీయవిద్యాలయములు వ్యక్తము చేయుచున్న స్వయంవ్యక్తిత్వమును వాఙ్మయము సులుతము నువ్యక్తము చేయుచున్నది.

భారతవ్యావయప్రబోధమునకు లక్షణ మైన వాఙ్మయనిర్మాణమునందు నాంధ్ర వ్యావయము ధర్మా

రాధనమును జేయుచున్న విధము నాంధ్ర వాఙ్మయ పరిశోధనము విశదము చేయుచున్నది. ప్రజాసంకల్పములను ప్రజాశక్తియులను విశదముచేసి ప్రజలను కార్యపరతంత్రులనుగఁ జేయుటకు వాఙ్మయము పరమసాధనముగ నున్నది. వాఙ్మయములమునను ప్రజాహృదయము నావరించిన మాతృభాషాభిమానము మాతృదేశాభిమానము ధర్మపరత్వము బహిర్యతమగుచు ప్రజాశక్తి వ్యక్తమగుచుండును. ఆంధ్ర భాష తుంకు ప్రకటితములైన కావ్యములు నాటకములు ప్రబంధములు పాటలు వద్యములు ప్రజాహృదయమును దెలుపుచున్నవి. స్వరాజ్యనాటకములు గాఢ సంకీర్తనములు స్వరాజ్యగీతములు భజనగానములు ప్రజాహృదయము నావరించిన స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమును వ్యక్తముచేయుచున్నవి. ప్రజాశీర్షములచే వ్యక్తముచేయుటకు దేశమునందంతటను వార్తాపత్రికలు వెలయుచున్నవి. నెర్వతోముఖమైన వాఙ్మయమును నిర్మించుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. శ్రీపితాపురము మహారాజగారు బ్రహ్మసూత్ర శంకరభాష్యమును రామానుజభాష్యమును బ్రకటించిరి. శ్రీ వంశూరు మహర్షి గారు సవినపరిశోధనలను జేర్చి యాంధ్ర వాఙ్మయచరిత్రమును వేమనచరిత్రమును శతకకవులచరిత్రమును వేంకటాచార్యశిష్యకవులు ఏకాంతసేవను బ్రచురించి వాఙ్మయమునకు నూతనాలంకారములను సమర్పించిరి. కవులు పండితులు శాస్త్రజ్ఞులు నూతనకావ్యములను రచించుచు నాంధ్రుల ప్రతిభను వ్యక్తము చేయుచున్న విధమును నవవాఙ్మయము తెలుపుచున్నది. జాతీయ వాఙ్మయనిర్మాణమునకు దాంధ్రులు బంగారేలవలె స్వయంవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తముచేయుచున్న విధమును వాఙ్మయము దెలుపుచున్నను నాంధ్రులు వారి ప్రతిభను వ్యక్తముచేయుటకు సకలక్షేత్రములందు నింకను విశేషముగఁబని జేయవలసియున్నవిధమును దేశపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. జాతీయ విద్యావిధానము శుభస్థితిని బడయుటకు జాతీయవిశ్వవిద్యాలయస్థాపన మవసరంబగుచున్నది. సంకటలు వికసించుటకు పరిశ్రమలు వృద్ధిగావలసియున్నవి. మధురమైనభాషను రమ్యములైన పరిసరములను సరళమైన స్వభావమును వికసించజేయుటకు కళావికాసము గావలసియున్నది. ఆత్మసంస్కరణము గలుగుటకు నెర్వతోముఖమైన వాఙ్మయనిర్మాణ మొనగెల్గఁబడుచున్నది. సంపూర్ణమొక ప్రత్యక్షజ్ఞానము గల

గుట కాంచరాష్ట్ర నిర్మాణ మత్యంతో వసంబగుచున్నది. ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము గలుగఁజేయుగల ప్రయోజనములను నుత్కల కర్ణాట కాంధ్ర, రాష్ట్ర యోజనసంఘములు విశిష్టము చేసినవి. ఈయనభవమును సార్థకము చేయుట కాంధ్ర నాయకులును ప్రజలును వర్తమానసంవత్సరమునకు పాటుపడి యాత్మ పరిధిని బడయుదుగాత! వర్తమాన సంవత్సరమునందును నాంధ్ర ధీరు లసహాయోద్యమ శ్రద్ధా నమును జయ ప్రదముగ చేసి స్వరాజ్యసంపాదనమునందర్హస్థానమును బడయుదురు గాత!

ప్రపంచపరిస్థితులు విషమముగ నున్న విధమున నకలరాజ్యముల వ్యవహారములును విశదము చేయుచున్న వి. యుద్ధానంతరము నానా తినిమితి క్రాంతి పాదించిన ధిక్కరిధారలములన్నియును భిన్నములై నవి. తినిమితి ప్రబలరాజ్య ప్రయోజనములను శ్వేతిభాతుల లాభములకును విరోధగోచరముచున్న విధమున లోక వ్యవహారములు విడిచివేయుచున్నవి. నానా తిని సమితియందు గలిగినవత్సరమునకు 51 రాజ్యములు తినినను ధర్మసంక్షేపమున నిరుపయోగముగ నున్నవి. గత సంవత్సరమునకు తినిసమితిసభయందు ప్రియదనస్థానములకు తిని తిగాదాయను పైసీ పియో పాపమును ఆస్తి వినిశ్చయి రాజ్యమును నిర్మయింపబడినను భారతీయ పనమును ను సంక్షేపమునను జాతిసమితినిగఁ జూచుము నిరుపయోగములుగ నున్న విధమున లోకావృత్తమైన రాజ్యసంక్షేపము స్పష్టము చేయుచున్నది. రూపుసర్పము ధర్మమార్గమున గర్హింపబడిన సాహస్యధర్మమును బూని తినిసమితి ధర్మప్రతిస్థాపనమును జేయులదను లోకావృత్తమైన రాజ్యసంక్షేపమును రూపుసర్పముల నాకమించు కొనుచు బీభత్సమును గలుగజేయుచున్న ప్రాన్యునైస్యములు విడిచివేయుచున్నవి. ప్రాన్యుజేశము విస్సను ధర్మములను విస్సించి పాకుధర్మముల నారాధించుచున్నది. యూరపురాజ్యములు వ్యక్తిచేరి దండకానిన సకలరాజ్యములను నలంకరించుచున్నవి. అయిదాండు నందు ఘోరపాత్రలు ప్రవర్ధమానంబగుచున్నవి. పోలిసు కత్తనైస్యములు వైస్యప్రస్థానమును గోరుచున్నవి. ఈ జప్తునకు బాంబు ప్రయోగములువ్యాప్తమునకు గలవు. ఇతరకు వజీరుస్థానములందు వైమానికు లాగ్నేయగోళములను ప్రయోగించుచున్నారు. గ్రీకులు కంఠమునకు

కాలు కుల్పుచున్నారు. లాసేను సంధిసంధి నిర్ధారమునది. మహమ్మదీయ ప్రపంచమునందు మహాసంచలముని యుచినది. భరతిభావమునకు స్వరాజ్యసమస్య ఖాళీతు సమస్య మహాసంధిసంధి మహాసంచలమును గలుగజేరి పజాహృదయమునంద దశాంశని బుట్టించినవి. భారతవ్యవహారములందనుభవము గల గొనుగారు మా న్యాయ గాల్గియును కత్తికయందు దెలిపిన భావములు భారతజేశితిని తెలుపుచున్నవి. లోకావృత్తమై దినదిన ప్రవర్ధమానంబగుచున్న యశాంతిని శాంతినిప జేసినగాని తిరిగోపాయము లేదని ప్రపంచపరిస్థితు లనంతముఖములను బోధించుచున్న సమహాజోధ మానవహృదయము. ఇందు బ్రవేశమును గాంచుటకు మహాప్రతిబంధకములు గలుగుచున్నవి. అప్రసమున కిభ్యస్తమైన పాశ్చాత్య ప్రపంచమునకు నిస్సాము రురారాధ్యముగ నున్నది. సామం కలవాటునకు లోకమునకు శాస్త్ర మహాచిత్తముగ నున్నది. బాదిర్పగులక్రొత్తియందు మునిగియున్న జాతులకు విషయవివేకములు పరిహాసపాత్రములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్యసామ్యము పరిహాసపాత్రములుగ జేయుచున్నది. పాశ్చాత్యపాత్రలు వెలయుచు విషయ సంస్కార బిజ్జములకు ప్రశ్నియగములు పత్తిమిముగ గనుపించుచున్న పాశ్చాత్యజాతు లమామనామిగను బాని యంత్రవినిశ్చయముల నారాధించును ధర్మరాధనమును జేయులదను మహాప్రశ్నియ ప్రస్థానమును చేయుచున్నవి. శాంతిభావమును యుటకు శక్తిపాపాధ్యవకాశములు గల బ్రిటీష్ ప్రభుత్వము నివాసయోగమును బాని ధర్మసంక్షేపమున కాత్మపరిస్థితిని జేయుటకు వెనుకాడుచున్నది. పరాసుల యాకమణమును ఖండించుచును ధర్మప్రతిపాదనమును జేయుట కాంగ్ల ప్రభుత్వము పూనుకొనుచున్నది. పరాసులస్వార్థారాధనమునందు మహాసంగ్రహాంకురముల నచటోకించి యును నుదాసీనభావమును బూనుచు సాత్వినివాళము నకు దోడ్పడుచున్నది. స్వతింత్ర రాజ్యవ్యవహారములందు వలె సామ్రాజ్యాలక్ష్మిత రాజ్యవ్యవహారములందును బ్రిటీష్ ప్రభుత్వము ఉదాసీనభావమును బూనుచు సాత్వినివాళమునకు దోడ్పడు చున్నది. ఈ పరిస్థితులు మాత్రమే ప్రపంచమునందు శాంతిబిజ్జములు పూర్తిము లగునకు యుచున్న రాజ్యములు ముఖ్యముగ బ్రిటీష్ రాజ్యము

నూతనమార్గము నవలంబింపవలయున్నది. పూర్వసంస్కారము ప్రతిబంధకముగ నున్నది.

యూరపురాజ్యముల కభ్యున్నతమైన రాక్షసబలము శాంతిస్థాపనమునకు ప్రతిబంధకముగ నున్న విధమున యూరపురాజ్యముల వ్యవహారములు బ్రిటీషుసామ్రాజ్య వ్యవహారములు ముఖ్యముగ న్నొన్న వ్యవహారములు తెలుపుచున్నను వారిసంస్కారము ప్రతిబంధకముగ నున్నవిధమున - పర్యాప్తబలగుచున్న దగవీతి విశేషము చేయుచున్నది. మహాసంహారపరములైన మారణసాధనములనే యూరపురాజ్యము లారాధించుచు సంహారఫలములను బడయగోరుచున్నవి. దుర్మతగ్రస్తమైన జర్మను రాజ్యమున కాత్మసంరక్షణమునకు నూతనధర్మారాధన మవసరంబైంది. జర్మనుల కాయుధభాగము సంగ్రామము పరిసాధ్యమైన ధర్మములైనను నూతనధర్మారాధన మవసరమైనది. జర్మనుల శిక్షణము సంగ్రామకాలము సంగ్రామసంస్కారమునకు దగియున్నను నవయుగధర్మోదయమునకు వినియోగపడుచు జర్మనులకు నవధర్మారాధన మవసరంబైంది. జర్మను లాత్మనిగ్రహమును బూని యభ్యుసించుచున్న యసహాయోద్యమయోగము ప్రపంచదృష్టి నాక్షిప్తించుచున్నది. జర్మనుల యోగసంస్కార జర్మనుగాంధీనాయకత్వ మవసరమని పండితులు న్నాయుచున్నారు. విశ్వవ్యాప్తమైన గాంధీధర్మము సాత్త్వికత్వద్వైత దుర్వహాముగ నున్నది. విషాదభరితమైన సాత్త్వికత్వప్రపంచమునందు సయితము కరాసుల చిర్బంధములు జర్మనుల కాత్మీయతలభిక్షే సాధనము లగుచున్నవి. గాంధీమహాత్ముని దివ్యభావములు ప్రపంచశాంతికి సాధనములు గాగల విధమున జర్మనుల సాత్త్వికనిరోధము విశేషము చేయుచున్నది. ప్రపంచసంరంభమునందు సకలరాజ్యములును ధర్మప్రదమైన సత్యాగ్రహ యుధమును బూని ధర్మసంస్థాపనమున కేర్పడిన నానాజాతిసమితి ప్రయోజనములను సఫలముచేయుటకు భగవంతుడు మనగ్రహించుగాత!

భారతఖండచరిత్రకు లయోమయముగ నున్నవిధమున దేశవ్యవహారములు విశేషము చేయుచున్నవి. రాజ్యాంగసంస్థాపన నిరంకుశశృంఖలబద్ధములై నిశ్చేష్టతను గలుగజేసినవి. స్థానిక సంస్థలయశుదును సామ్రాజ్య శాసనసభయందును నిరంకుశవశ్యశృంఖలము లభేద్యములుగ నున్నవి. రాజ్యాంగ సంస్థలయందభివ్యక్తమయ్యెడి యానుభవమును

రంకుశత్వానంతమై ప్రజాప్రతినిధులుబాహులవలె నాగుచున్నారు. స్వతంత్రాచరణము స్వల్పసంస్థలయందుపైతముపూజ్యముగ నున్నది. ప్రజలకధికారము పూజ్యమైనను రాజ్యభారము దుర్భరమగుచున్నది. దేశాదాయమునందు సగము సైన్యమునకును ముడవభాగము పౌరసేవోద్యోగములకును వినియోగపడుచున్నది. నాలుగేండ్లయందు 100 కోట్ల రూప్యము లధికవ్యయముగలిగి ప్రాతపన్నులు విధిపబడినను లోటుమాత్రము తప్పనిసరిగ నున్నది. అయిదేండ్లలో 750 కోట్లకు అప్పు పెరిగినది. రాజ్యాదాయమును వృద్ధిచేయుటకు చివనాధారమైన ఉత్పాదన రైల్వేలు చేయబడినవి. శ్రీతపస్సుల నెన్నివేసినను నేమిచేసినను బక్క-ముమాత్రము పూడకున్నది. దేశదారిగ్రహమభివృద్ధిని జెందుచున్నది. పౌర ఆయుర్భాగ్యములు ఒకించుచున్నవి. దేశమునకు తిరిగివచ్చుముగ ననుగ్రహించబడిన సుస్కరణప్రసాదము విప్లవరమై నిశ్చేష్టతకు గాంధీయంగ బరిణమించినది. వ్యయభారమును తగ్గించుటకు సాధనమైన భారతీయనియోగము రిక్తమయ్యెడియు లని ఆంగ్లమంత్రులవ్యాఖానములు భారతరాజ్యాంగాధికారుల యాచరణములు విస్మయము చేసినవి. భారతజాతీయోపనమునకు నెత్తిరెప్పరాజ్య స్థాపన మవసరమని యంగ్లీకృతమైనను సాధన మగవ్యమోచరముగ నున్నది. ఆంగ్లవిద్యాసంభవలకు వారి సంస్కారమున కనురూపమైన సాధనమునందు విశ్వాసము గలకు. వారు సహకారభిక్ష వలంబించుచు నిరంకుశశృంఖలములకు బలము నొసంగుచున్నారు. నిరంకుశవిధానము నవితర్కితముగ బోషించుచు స్వరాజ్యమును దూరస్థము చేయుచున్నారు. ఆంగ్లోహిందవర్గము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు సంపూర్ణ విముఖత్వమును జూపుచున్నది. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు ముఖ్యముగ సామ్రాజ్యాభిమానులైన కర్షకులు ప్రభువులు స్వరాజ్యమును హిందూరాక్షసివలె సంభావించుచున్నారు. భారతభాగభాగ్యములను మాన్యముగ ననుభవించుచున్న స్వాధిపత్యాయబాకు వర్తత్రయస్పహనము దుర్లభము. మహారాజనిరంకుశాధికారము ననుభవించుచున్న నిరంకుశవర్గమునకు స్వరాజ్యస్మరణము సయితము భయకంపములను గలుగజేయుచున్నది. శాసనపరిపరారాధకులకు మోక్షమార్గమంతయును శాసనారాధనమునందు గోచరంబగుచున్నది. ఈపరిస్థితులందు దేశదాస్యవిమోచనమునకు

సాధనమును నిర్ణయించుట దుస్తరమై యసహాయయోగము శరణ్యమైనది. అసహాయయోగము గతించిన రెండేండ్లయందును గలుగజేసిన మహాఫలములు లోకమున కంతకును విశదమైనవి. అధికారవర్గపు దండనములు నిష్పంధములు సామదానభేదోపాయములన్నియును స్వరాజ్యసంకల్పమును స్థిరతరము చేసి స్వరాజ్యమునందలి విశ్వాసమును బలపరచినవి. దురారాధ్యమైన యసహాయయోగప్రభావము విశదమైనది. స్వరాజ్యకాముల సహాయయోగసాధనమునను స్వరాజ్య సంపాదనమును జేయుటకు కృతనిశ్చయై యున్నవిధమును స్వరాజ్యాశ్రమాగతులైన సేవకుల నిశ్చలసంకల్పము విశదము చేయుచున్నది. శాసనసభాప్రవేశసాధనారాధకులును ప్రయోగసమావేశమునందు నిర్ణీతమైన నియమముల ననుసరించి యసహాయయోగసాధనమునందు గల విశ్వాసమును విశదము చేసిరి. భారతదేశబంధవిమోచనమున కసహాయయోగమే శరణ్యమని స్వజాతీయానుభవమును ప్రపంచానుభవమును విశదము చేసినవి. అకాలీల నిగ్రహవిజయము లసహాయోద్యమయోగానుభవమును భారతహృదయమున కనుభవైకవేద్యము చేసినవి. జర్మనులయోగానుభవము ప్రపంచహృదయమునకు నవధర్మప్రభావమును విశదము చేసినది. ప్రపంచమునందు స్థిరశాంతిసాధనమున కసహాయయోగము సాధనముగాగలవిధమును లోకానుభవము క్రమముగ విశదము చేయగలదు. దుఃఖసంతప్తమైన ప్రపంచపరిస్థితులందు శాంతిసాధనముల నుపదేశించిన గాంధీమహాత్ముడు నిర్బంధముల ననుభవించుట ధర్మహానికిని దైవమర్పిచాకమునకును నిదర్శనములు.

ప్రపంచావృతమైన దుఃఖనివృత్తికి సనాతనమైన త్యాగధర్మారాధన ముపసరంబుగ నున్నది. దుఃఖకారణమైన పరపీడినమును మహాజాతులు చేసి సామ్రాజ్యములను నిర్మించి మహాసంక్షోభ కారణములను నిర్మించినవి. లోకవ్యాప్తమైన మహాసంక్షోభము నుపశమింపజేసి శాంతిని

సాపించుటకు త్యాగ ప్రతిము శరణ్యముగ నున్నది. భోగారాధనవరమైన ప్రపంచప్రవృత్తియందు త్యాగప్రవృత్తి వ్యక్తమైనవశేషము సార్థకమగుటకు సకలజాతులకును త్యాగారాధనమే శరణ్యముగ నున్నది. ప్రపంచావృతమైన సకలసమస్యలను నిర్ణయించుటకును శాంతినిస్థాపించుటకును త్యాగమే సాధనముగ నున్నది. సప్తపూర్ణ సమస్య, కార్మికసమస్య, బ్రాహ్మణేతరసమస్య, స్వరాజ్యసమస్య, బ్రిటీషు సామ్రాజ్యసమస్య, నానాజాతి సమస్య, ప్రాకృత్యాచార్యసమస్య మొదలగు సకలసమస్యలను నిర్ణయించుటకు నిగ్రహపరమైన త్యాగమే కీలకము. అగ్రహపరమైన వర్తమానప్రవృత్తియందు నిగ్రహమును ప్రతిష్ఠించుటయందు గల కష్టపరంపరలు ప్రతిఘటనమువలనను దెలియుచున్నవి. కోట్లకొలది ధీరులు శాంతిసాధనమునకు రణరంగములందు సాణసమర్పణమును జేసినను స్వరాజ్యప్రాప్తికి గాంధీమహాత్ముడార్చ్య సమర్పణమును జేసినను త్యాగప్రతాపము సంతయాత్ములకు గ్రాహ్యము గాకన్నది. దుఃఖనివృత్తికి సాధనభూతిమైన యసహాయయోగమునకు త్యాగమే బీజము. గతసంవత్సరమునందు వేలకొలది భారతపుత్రు లసహాయయోగాభ్యాసమును జేసి త్యాగపరాయణులై దుఃఖవేదన ననుభవించుచు దాస్యపాతకబంధనములను శీఘ్రము చేసి యసహాయయోగప్రభావమును విశదము చేసిరి. అసహాయయోగపరాయణుడు గాంధీమహాత్ముడు నిష్పంధముల ననుభవించుచున్న సమయమునను, స్వరాజ్యసేవకులు కష్టపరంపరల ననుభవించుచున్న సమయమునను, మాత్మిదేశము మహాదైన్యము ననుభవించు సమయమునను, నాత్మోపలబ్ధికి భారతీయుల కసహాయయోగాభ్యాసము పరమసాధనముగ నున్నది. ఆంధ్రులును నసహాయయోగారూఢులై భక్తిపరాయణులై ఆంధ్రత్వసిద్ధికిని స్వరాజ్యప్రాప్తికిని లోకకల్యాణమునకును యథాశక్తిని ఆత్మసమర్పణము చేసి భగవదనుగ్రహము నకు బాత్రు లగుదురు గాత!

కో. పత్రిం పుష్పం శలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి । త దహం భక్త్యహృతం మత్నామి ప్రయశాత్మహః,
ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః.

రుధిరోద్ధారి

బుర్రాబాల కృష్ణ శాస్త్రి గారు

కళయుక్తాది దష్టసం ? ఘమునఁ జేరి
దుర్మతిత్వము బూనిదం ? దుమకు చూపి
ప్రబల సంరింభ గత భయ ? భ్రాంతి ముంచి
యన్నమో యన్నమో యను ? యార్తరవము
తోడ దుందుభి మ్రోయించి ? దుర్జయమున
నీపయిన్ రుధిరోద్ధారి ? నే నటంగు
వదనమున వ్రాసికొని నీవు ? వచ్చినావు
భయమగుచునుండె దనువు గంగపంబునొందె
మరి చలింపెను బుద్ధియు ? మంద మయ్యె
నేమి చేయగ వచ్చిరో ? యెఱుంగరాదు
అకట యెటు రుధిరోద్ధారి ? వగుదు చెపును!

నీవు రుధిరము గ్రక్కాదో ? నీకె హాని
నీశరీరమె వ్రుంచును ? నిన్నుఁ గలఁచు
నీయుసురు గుదీ ముచు ? చిన్నుఁ జుపు
నిన్ను దరిచేర రాదు ? అక్షన్న నవరు
ముందువెచుకలు చూడి కా ? మోదమంది
చాలఁ దెగిన్గి యింత దు ? మృశ్యఫలము
దెచ్చుకొనె నంచు నిన్నె నిం ? దింత్రుగాని
యెఱుంగ కొక్కింతయును నష్ట ? ముండఁబోదు
అకట యెటు రుధిరోద్ధారి ? వగుదు చెపును!

కాక రుధిరగ్రహులు చే ? గ్రక్కుదలిన
నది యింద్రియ మక్రమ ? మనభిముము
నప్రమాణము ప్రకృతిభ ? రాని నవద్య
మత్యసంభవ మీశ్వరే ? చ్ఛాతి రేక
మటు లభంబద్ధమైన కా ? ర్యములు కలుగ
వైన “సర్వజ్ఞ సర్వశ ? క్త్యాత్ముడైన
యీశ్వరుం డేమి చేయలే ? డేమి వింత

యనెదొ చెల్లదు. సంకల్ప ? మట్లులేదు.
కలుగఁబోదు. చాలాచులు శు ? మృప్రలాప
మింత దుర్బుద్ధి నీకుంట ? వింతి గాదు
గోళములు గోళములునొరసికొనునె! యెచట
తగుల నన్యోన్యశక్తి ? సూత్రములు మిథ్య.
అటుల ప్రళయము జరుగ దె ? కృటికి నయిన
నదియు మార్గంబు కాదు శ్రు ? తీసుభవమున
చెఱుపఁజూడకె నీవును ? చెనుట నిజము.
భౌతికాంతిరశక్తిని ? బట్టుకొనిన
కర్మశత్రుము బూని దు ? మృశ్యగొనిన
కేవలతాత్త్రమునె నమ్మి ? చేప గొనిన
నైహిక సుఖానురక్తి వై ? నలముకొనిన
నఖిలభోగంబులే పురు ? మార్గ మనిన
ధనమె జీవనమై సమ ? స్తంబు విమవ
మరభిమాన పిశాచము ? తోడువడిన
పరవినాశము స్వార్థలాభంబుఁ దలఁచ
నీవు రుధిరముఁ గ్రక్కుదు ? నిష్పగ్రక్కు
దేమయిన గ్రక్కుదొక్కింత ? యిటుల గనుము

ధర్మసంస్థాపనము చేయుతరుణమందు
ధ్మచూర్గానుబద్ధ ప్రోద్బలమునందు
ధర్మచూర్గానుగతీమహోద్యమమునందు
దయయె ప్రాణంబుగా ? గొన్న తరుణమందు
శాంతికివచంబు పైఁ గొన్న ? సమయమందు
హింస యనునది లేని లో ? కేచ్చయందు
స్వప్ర కాశకమైన విజ్ఞానమందు
నెట్లు చేరెదో? నీకుఁ దా ? పెందుఁ గలదో?
దెలియఁగారాదు నీవును ? దెలుపలేవు.
తెలుపఁబూనిన నీకుయుక్తలను వినరు.

కాక, మసిపూసి & మోడేడుకాయ జేసి
మామదివి గొను & రాలకు మోతె నిక.

జ్ఞానవిద్యుతు లల్లె దిక్పక్రమంగు
శాంతవాతావరణమును & జగటు గ్రమ్మె
నానుభాంగండు కర్మచంద్రాకృతి యయి
యభ్యుదయమున బూర్ణవిహారి యయ్యె
శాంతలోకాభి & యుష్పాంగె నకలదళల
భూ నభోతిరాశంబుల & బొంగి పొరలె
శ్రోతలైయుండ బ్రహ్మాండజనము
ప్రబలగంభీర ఘురుఘుమాఃరావచులచు
సామికి ప్రచారంబును & నలుప దొడంగె
స్వచ్ఛవిజ్ఞానమండల & చుచ్చమయ్యె,
ఇంత తావైన లేదు & ని వెచట నుండు?
వకట యెటు దుధిరోద్ధారి & వగుదు చెపును!

కాలచక్రంబున స్మికు & గలను తాను

అంతమాత్రాన నీకు సర్వాంతరత్వ
స్వేశక్తిత్వములు & గల్గజాల వెపును.
తత్త్వి భ్రమణంబున & దలంగు దీవు!
నెట్టి త్రిప్పల బడుదువో & యెటుంగ లేవు.
గురభిమానము నింతటి & దనుకుదనము
తగదు స్వీర్తి యడంగుట & తధ్య మింక
సిస్వతంత్రత చూయుట & నిశ్చయంబు.
సామమాత్రాన భయపడ & బోము మేయు
సార్థకాభిధ కాగు నిస్సంశయముగ.
సాంకంతైన నిశ్చయేచ్ఛకే విఘాత
యగుట సీవమృతోద్ధారి & నరుట తగును.
దాన నీకును మాకును & దగును మైలి,
ధర్మసంస్థాపనాఫలోత్పత్తి యగును.
లోకల్యాణ మబ్బు చీకాకు వొలంగు.
జీవకోటి మోక్షసంశ్చి కలుగు.
శాశ్వతీయశంబు నీకును & సంఘటెలు,
ధర్మనిర్ణయమును & చీవె తలపు ముచ్చు.

మ హాత్మన్తరణము

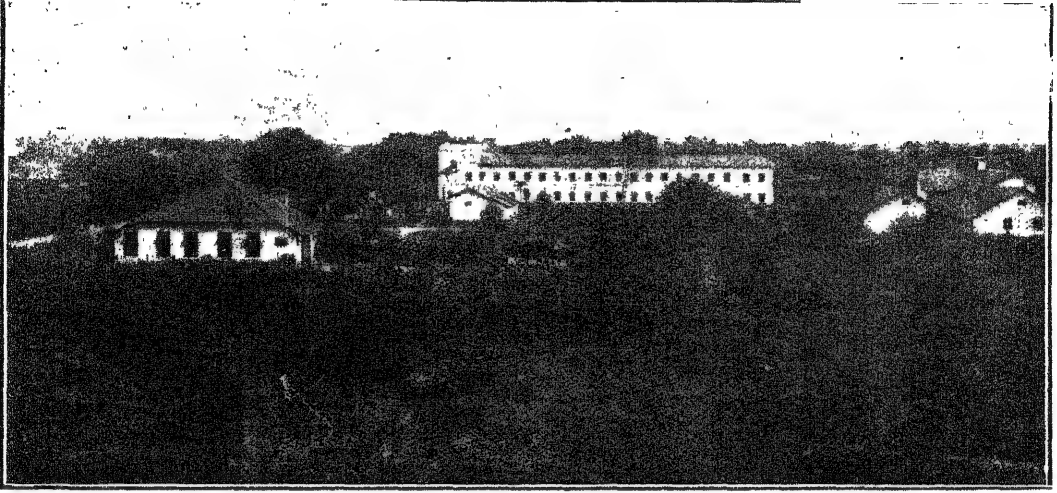
పెనుమర్రి వేంకటరత్నము గారు

ఎవ్వారి దీప్తి భూమితలంబున నతిం, బజ్జానధ్వాంతాల & నణచి వైచు
ఎవ్వని రాక నీ & హిందూతనంబులు, వికసితాత్మలరాచు & వెలయుచుండు
ఎవ్వని మాహాత్మ్య & మోడేడుజగముల, విజయధ్వనులతోడ & వెలయుచుండు
ఎవ్వనిగుణము లుద్గీర్ణతలంబున సతం, బగ్గింపబడుచుండు & నధికములుగ
గీ. నట్టివాని నిరంతర & మాతృలోన, మహితభక్తిని జేర్చి నమస్కరింతుఁ
బ్రథికిర్తి జగన్మాన్య & భవ్యమూర్తి, దళితపరిపంథి మోహనదాస గాంధీ.
గీ. స్వీయదేశోపకారివై & చెలగినావు, ఐహికసుఖాల మెల్లక & నలగినావు
ధరణి నెక్కడు కీర్తన & బరగినావు, దళితపరిపంథి మోహనదాస గాంధీ.

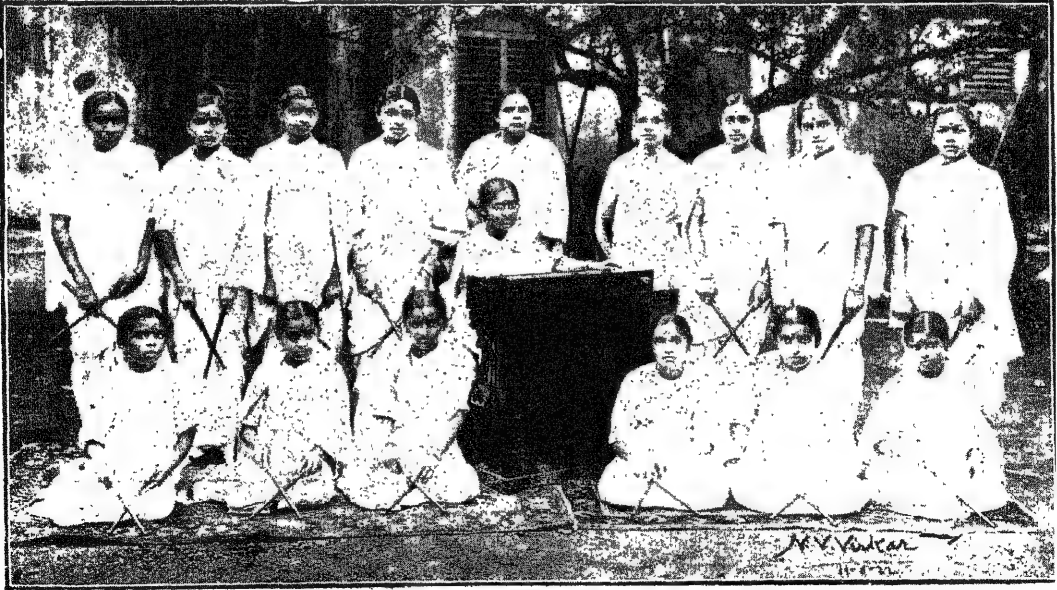
ఆంధ్రపత్రిక - సంవత్సరాదిసంచిక

The Sabarmati Ashramam - the School

నబర్ల తీ ఆశ్రమము - పాఠశాల

Mulshi Ladie's Singing Party (Mulshi Mele) Bombay

ముల్షీ స్త్రీల మేళము - బొంబాయి

১৯৩৫ (খ্রিঃ)

అకాలీల ఆంధోళనము

ప్రభు యను పింఛి మానవత్రికయందు ఏక బ్రతా తాలా గ్రాహుఁ
 డేఁటు' అను పేరుతో అకాశీయుద్ధయమును గుఱించి ఒక
 శ్లోకము నాయుచున్నాఁడు:—

“పెద్దచిరునెలలో” వెలువడిన ప్రథమము ఆ కాలీల ఆందోళనమును గురించి యీ విధముగా వ్రాయించిరి. “ఆ కాలీల ఆందోళనము అనునది వర్తమాన కాలమునందలి భారతరాష్ట్రీయసంగ్రామమునకు సంబంధించిన - ఒక వహిత్యపూర్ణ వచన-సంఘటనము. భారతీయుల స్వరాజ్యనిర్మాణకార్యమునందు ఈ ఆందోళనమునకు ఒకవిధమున విఘ్నేశ్వరము ఈయనడగలదు ఈ ఆందోళనమున మునుగ్నం ఏమేమి ఫలితములు తేలగలవో ఏమను చెప్పగలరు? ఏమి తేలినను సంయోగాని వివేచనాశీలుడగు ప్రతిభావర్తమానమునకు ఈ ఆందోళనముయొక్క స్థితిగతులను సాక్షాదానని రచనతో పరిశీలించక లభ్యము.”

ఈ సైవాభ్యుదయము వ్రాయునాటికి-నాడు గూడ - ఆ కాళీ ఆంధ్రము
 శీనము - విచిత్రములలో - ప్రపంచమునంతయు ఆ కర్మ లక్షణములతో
 ము ధిరంగుడును నాశీలేకయుండెను. కడగినిది ములలో - శివ - ప్ర
 తము చేయబోవుచున్న - ఆ కాళీల సాత్త్వికముగను ఆంధ్ర - శీనము - ఆ కా
 లీశీలైర్చి సద్వకాశనాధ్యక్షులగుందును అవిరాచరముగ నొనర్చివైచినది
 గురుకావ్య గుండడు సత్త్విగ నునగ్రాముతశుట్టును నివసెను కంఠినే -
 2 క్కమా అగ - దేవీయంబుల శత్రుములు - ఆ కాళీ ఆంధ్ర - శీనమువైచు
 నట ఆర్చింపబడినది, ప్రభలు - వీరు వారు అనుభవము లేక - ఎల్లవా
 రును ఆ కాళీలను గుఱించియును వారియద్వయమును గుఱించియును
 గల - కలహాపు కెంబంగుడు మధ్యుక్తులైరి, ప్రభయొక్క - శిష్టంబగు నెల
 సంవత్సరము అయిదారిననుములలోనే కర్మప్రగటయను అంధరీశుని
 అనేకభాషలలో - అనేకప్రతికరయందు - పరమర్థింబడుచుయును నైసి
 చెప్పిన గుఱుక్తరవలన చెక్కుజీన ఫలితములే, అందునను కొన్ని కొన్ని
 ప్రతికలు ఈ ప్రభయొక్క పేరు నైనను చివరి నూచింపబాలనంతటి అపే
 గము మఱికొన్ని కొన్నిటిలో - తమయనుజ్ఞ తమ భంగము వాటిల్లు నని
 యేమో - ప్రభయనుపేరు వచ్చినట్లయియున్న తీసివైచి ప్రకటించవల
 నినంతటి అవశ్యకతను నెత్తుము కరణబడినది.

హిందూత్వ తీవ్ర చర్యల విధించిన ఈ చిత్రమును పాఠశాల చదువులకు
తెచ్చియు ప్రవేశపెడుచును. కనుక పాఠశాలలలోను, పూర్వపఠశాలలలోను
గోరంగులుగై ఆకాలి ఆందోళనమును గూర్చిన ఈ రేఖల - మొదటి
తేలియొక్క - ప్రస్తావనను - సింహాలో కనబర్చుచున్న వాసితిని. కాని
మొదట గడచిన సంఘటనలను - ఎంత లేదన్నను - ఆకాలి ఆందోళనము
నకు బోలెడు గురుద్వారానున్న తిరుగుబాటు తొలి ప్రకాశము సాగిన దనక

తప్పక. కనుకనే ఈ లేఖను ప్రభావతరులకు కుపహాసకరమయినాను, ప్రేమాస్పదలగు మా ప్రభావతరులు - గురుకాదాగను గుఱింది విశేషములను స్వయముగా చెప్పబాలిన చిత్రప్రముఖులతో విలసిల్లినామని - ఈ లేఖను సరికే ధన్యములతో పఠింతు రని నమ్మెదను.

కూకానాం ప్రధానులగు సిక్కులును తత్ఫలసాలను అకాలీలును సిక్కుమతాధ్వరణమునకై నడుములుగట్టిన వెనుకటికొఱు లలో - సిక్కులయొక్క గురుద్వారము - సర్కారువారియొక్క లేక మహాంతలయొక్క - చేతులలో నుండెడిది. తారాతరకయొక్క గురు ద్వారము అమృతరమునందలి సిక్కులదేవాలయము - గ్వర్ల వందరము - అకాలీబంగ - మఱియును బాతాఅటల్ - ఇదియన్నియును సర్కారు వారిస్వాధీనములో నుండెడిది. తత్ఫలసాలు కూకాలు అకాలీలు అను ఈమాడుజాతులవారిని ఇట్లుండుట చాల దుస్వహముగను వృద్ధయ శీలముగను ఉండెడిది. మహాంతలు సిక్కులయొక్క ఈపదిత్రిము లగు ఆలయములను - ఆపవిత్రతను నిలయుములుగా - మార్చుచుండుటను జూచినప్పుడెల్లను - జాలీయ ప్రేమ పరిభ్రుతమగు వారిహృదయములు చాల భేదిల్లుచుండెను. మహాంతలసేతలె లిట్లుండెడిప్పు యిగను సర్కారు వారి స్వాధీనముననున్న ప్రతిస్థాపన లైనను చక్కగా నున్నవేమో యనుకొందమన్న ను అదియు సంతకనే యున్నది. జలియనువాలుబాగు లో జరిగిన వ్యవహారములవలన - సిక్కులు - అసలే దహించుకొనిపోవు చుండి గని ఇదనుజుత తెలిసినవియమే. అంగలకు తగిల్లుగా - భగ్గు మనుచున్నవారి హృదయ ప్రణయమువైని - కాగమును చల్లుటకై సిక్కు ల - ఈ భక్తిశాస్త్రమును - స్వర్ణ వందరముల వైని - పర్యవేక్షిండుగ ప్ర భుత్వమువారిచే నియమింపబడిన మేనేజరు-మామూలుచొప్పున-పంజాబు ప్రభుత్వమువారి ఇషారా తీసికొని - సిక్కులతరపున డయ్యరారు స్పాగ్ తము నొసగెను. దీనితో పంజాబునందు కొంప లుటుకొనినది. స్వర్ణ వందరమును ప్రభుత్వమువారి స్వాధీనమునండి తొలగించుటకై సిక్కు లలో అతితీక్షణ మగు నాందోళనము ప్రారంభమైనది. సహాయనిరాకర ణోద్ద్యమముద్వారా ఈయాందోళనమునకు ఇంకను అధికముగ బలము చేతుటెను. ప్రభుత్వమువారు లోలోపల అటుకొలదిలపాల నొనర్చు చు-ఈయాందోళనము నడండుటకై - రాజనీతిగ్రంథపు లగుకతన- తమకు గల యావత్తులకుబడి నుపయోగించి - మొగడు సామమును - అది అక్కజుతురాకపోయిపిమ్మట దానమును - అట్లైని భేదమును - చివరకు విసిగి దండోసాయముచు పైకిము - విచ్చలవిడిగా ప్రయోగిం చిరి, కాని ఈసిక్కుల యాందోళనమును అణచివైచుటలోగాని స్తంభింపజేయుటలోగాని సాఫల్యమును బడయజాలరైరి. ఈవిధము గా పంజాబు ప్రభుత్వమువారు 1920 సం. జూలైలో స్వర్ణ వందరము

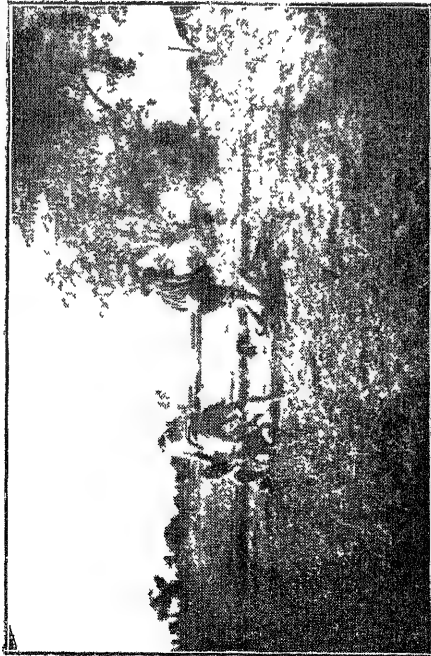

AKALIS BEING BEATEN

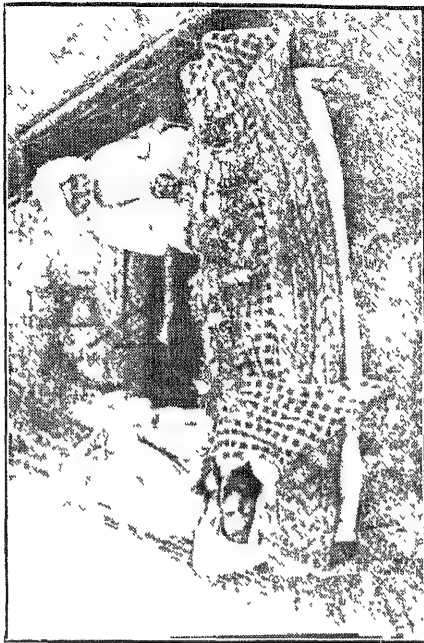
బోధనాట బడుచున్న అకాలీలు

TWO AKALIS BEING BEATEN

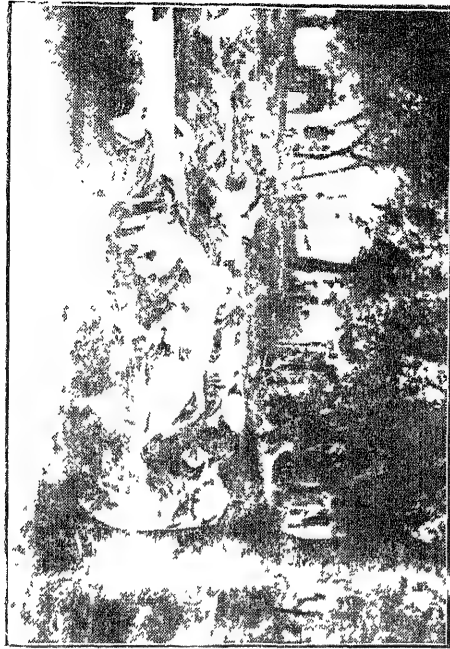

ఇద్దరు అకాలీలు కొట్టుబడుచుండుట

MARTYR TARA SINGH WHO SUCCUMBED TO INJURIES

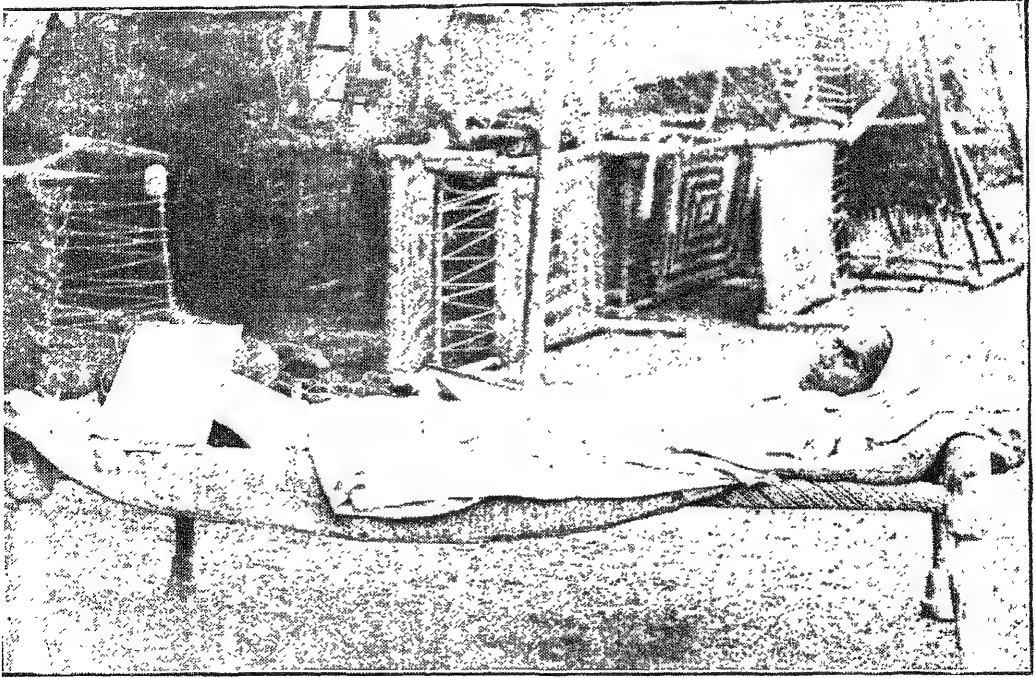
కామరూం బోలి మృతిచెందిన తారాసింగను అకాలీ వీరుడు
AKALIS LYING PROSTRATE AND UNCONSCIOUS
AFTER THE BEATING

జెబ్బిలు కలిగి స్పృహనాశితులైన అకాలీలు

జెబ్బిలు కలిగి స్పృహనాశితులైన అకాలీలు

AN AKALI WOMAN WHO RECEIVED SEVERE BEATING

దెబ్బలు కొట్టబడిన ఒక అకాలీ స్త్రీ

ANOTHER AKALI WOUNDED AND LYING UNCONSCIOUS

గాయములు తగిలి స్పృహతప్పి పడియున్న మరియొక అకాలీ

చచ్చియైనను పోవలెను లేదా రికాబుగంజుకట్టడమును యధాస్థితిగ నిల్పినను నిల్వకలయును అని, తత్కాలసావారు పశులప్రయోగమును ప్రదర్శించినవారై గనక వనమే పశుబలము నడ్డకొనవలయును అని, అనుకొన్నట్లై వలెనీయులగంపు స్థిరగకల్పము, శేషకొన్నది సరిగా ఈనవయముననే కలకత్తాలో కార్మికుగఢ జరుగటయును సహాయకారకణడింగవము మ్రోయించుటయును జరిగినవి. సిక్కుల నవంబరలో 1857 న తమవరిపత్తులలో ఒహళగంభ్యాకుల యజ్ఞము ననుసరించి ఈ ఆహారసాయుతి వగు సహాయనిరాకరణ నిర్దాతలను కేటట్టి, తత్కాలసాంబ సహాయనిరాకరణమునకు విరుద్ధ వర్తలు అయిన ఆకావీలకుండ వహతులను అతీసాదరలుమున్నగు వారు సమీక్షితలై యున్నదన-తత్కాలసాంబ అటు లేవయు సాగక-సహాయనిరాకరణమును జయధ్వజంతో ఓబ్రుంబించినది. క్రమముగా తత్కాలసాంబను అకావీలకు కుకాలకగు విశేషములనంది ప్రత్యగత్యులైన సిక్కులైన ను ధావము కదిరి-తత్కాలముగా-లను యాయాది నిరసనకుండ పులము అసంపాత్రముతోనే పనిగడప ఒడవలయు నన-శివ్యులు నడ వచ్చిరి, అందొకనమునదిగొడ-దైత్యుల ప్పనే యుండవలయు నని నిశ్చయించి - గురుద్వారముల వై స్యాధి కారమునగ శిష్టికవలయును, కని కాలిబ్రాహ్మములగ ఉపాయము లతో ఏకపక్షము ఈ ద్వికములు గాని రక్షిపాతములు గాని లేకుండునట్లుగను వలయును. అకావీలకులైతఃపున డివ్యులను ప్రత్యేకముగా వహించియొద్ది సే- తోల-వారిని లాకప్రియ వగిరితిని- సామో పాయముతో బోధించి యుగ-కెట్టలయనునీయూ నిర్మించిరి జలియను వారూహ్యకలకణి డిద్దమయ నరాజ్యము వాలవలయును ఈనంద ర్భును అకావీలకుల వలచి యనలపరిస్థితి నిశాగర్భిని, అకావీలకులకు వగు సహాయనిరాకరణము కలయము గలముటకు తగిన యంత్రాపణము జరిగెను.

ఇట్లు ప్రకృతకథన నిగారణచేసిని వీరవలులగు సిక్కులు ముందుగా సాగి, తత్కాలసాంబ అప్రసంగములలోని స్వర్ణవందనమున గూడ స్యాధికారము సాగించిరి. తపస్థిశలను చూచి పజాబు దొరలనువారు ఈరధమును వదిలించుకొనటమై యొచ్చింది పటి యాలాసిక్కుల మహారాజును తమవేతి కీలబొమ్మగా చేసికొని ఈతన రాతో సిక్కులలోని కొందఱిని కూర్చి ఒక కవిటీని ఏర్పఱచిరి. ఈకవిటీలో 18 గరు సభ్యులందఱి. పజాబు ప్రభుత్వమువారు ఈ కవిటీవారి కేటలక స్వర్ణవందనకవహరమును ఒప్పగింప దలచి వారు, కాని అకావీలకుల శివ్యులనునెదుట వీరి యెత్తి కొంచెమైనను సాగ లేదు. సిక్కులు తమగురుద్వారా వ్యవహారములను ప్రభుత్వమువారి శివ్యులచి న కవిటీచేతుల కిందిచ్చుటకు ఒప్పకొనలేదు. కనక అకావీల స్థితిగతుల విచారణచేయుటకై సిక్కులవలెనై అత్యంతముగ 1850 అక్టోబరులో అమృతిపరమున కావ్యానిరంజ ఒడిచి, ఈనమావేశముగంటి కమిటీకోమిటీ యగ కోమిటీ గురుద్వారా ప్రబంధకమిటీ స్థాపించు బడినది. ఇంతవఱకును స్వవశములైన గురుద్వారాల విషయమున వ్యవ

స్థల సేర్పింపటమను, తక్కినవానిని తిమయధికారము క్రిందికి దెచ్చుటకును ప్రయత్నింపవలసి-ట్లుగా మైని శిర్కొన్న కోమిటీగరు ద్వారా ప్రబంధకమిటీని నియోగించిరి. ఈతేర్పాటు అయినది మొదలు కొని కోమిటీగరుద్వారా ప్రబంధకమిటీయను అకావీలకులను పు స్పరము కలసికొని సంపూర్ణోత్సాహముతో గురుద్వారాలను స్వాధీన పఱచుకొను కార్యమును నిర్వహించు పూనుకొనినది.

రికాబుగంజు వ్యవహారముతో అకావీలకుల చాల ప్రసిద్ధిపడసిన వని ఇదివఱకే చెప్పినాము. వాటివలె-అనగా 1821 ప్రభువఱకును పంజాబు ప్రాంతములలోని భిన్నభిన్నభాగములకు సంబంధించిన అనేక గురుద్వారాలవై అకావీలకులకరము కలెకొని ది. ఈ గురుద్వారముల ఏర్పాటులు వహతులనంది పూజారులనుండి లేప్పించి కోమిటీ గురుద్వారాప్రబంధకమిటీవారి చేతులలో నిలిపిరి. 1921 జనవరిలో ఒక అకావీలకు అవ్వతనగజ్జలలోని తారతరణ గురుద్వారమును వశపఱచుకొనటమేకా. ఈ గురుద్వారములవై ఇదివఱకు పంజాబు ప్రభుత్వమువారి యధికార మందేదీ దని చెప్పియున్నాము గదా. ప్రభుత్వమువారి ఒలము నంగ గాని గురుద్వారముల పూజారులు అకావీలకులతో దలపడిరి. ఇరువారగులందలి క్యక్తులు హతాహతులైరి, అహతులగంభ్య 24 ఉండేదీది. వాలో 18 అకావీలు 11 పూజారులు, ఒక అకావీ గాయములను స్వచ్ఛానా యెయ్యెను.

నాస్థానా హక్కులు

ఇది ఒరిగివీమట్టునే నాస్థానాహక్కుకారణపు సోమాంతకర మగు సంభుగ్ధము గలిగిరి. కోమిటీ గురుద్వారా ప్రబంధకమిటీ- “మార్చిమొదటివారములో నాస్థానాయందు సిక్కుల గొప్పదెవత్తు ఒరుగల దనియును నందు సరిపట్టువారు నాస్థానా సామోబుగురుద్వారాల ప్రబంధము మమకండు ఎట్లు ఒరిగవలెనని నిర్ణయించబడునని యును” ఒక ప్రకటనను చేసిరి. ఈ ప్రకటనను విన్నవెంటనే గురుద్వారాల మహాంతులకు వై గ్రాణములు వైకె నెగిరిపోయినవి. వారు ఇటు ప్రభుత్వమువారిని అటు గాంధీయహక్కులను సహాయతై యర్థించిరి. కాని ఏవైపునండి హాద సంతోషాపద మగు నుత్తరము వారికి లభింపలేదు, మహాంతులు ఈనందర్భగండు చేపడివాద విది (నాస్థానా సామోబయొక్క గురుద్వారా, ఉదానీమహాంతులయొక్క కేంద్ర స్థానము కనుక అకావీలకులకు వానివై సద్ధికారమును చలాయించుటకు హక్కు లేదని)

ఇది యిట్లుండగా అకావీలు నలువైపులనుండి మొత్తములుగా వచ్చి గురుద్వారములను ఆక్రమించుచున్నారనువార్తలు కలెరిగినవి. ఈ వార్తలకు నాస్థానామహాంతులను చాలవిచారము కలిగి గురుద్వారాలసంరక్షణకై ఆయన స్వయముగా ఏర్పాటులను చేయసాగెను, అతడు సంతకముల వైకెనటను సిద్ధపఱచెను. శత్రుధరులగు పూనులను నొకరులగుగా నియమించుకొనెను. ప్రాచీనపద్ధతులు గల సిక్కులకు కొందఱిని చేరదీసి ఒక డివ్యులనుగా పంపుదు నందులో గురునానకచోరణ్ణులున్నారని నూచించుచు వారు డివిజన్ల కమిషనరులకు

సంపూర్ణమును అధికారము కలిగియున్నది. ఇట్టిస్థితిలో సర్కారు వారిపక్షమున మేమేల దానిని స్వీకరింపవలయునో తెలియజేసినది అని. ఈ ప్రత్యుత్తరము రాగానే ఆపర్వర సర్వముండిరమునకు మేనేజరుగా నున్న వారికి-(వీరిపక్కను) రోమణిగరుద్వారా ప్రబంధకముతిలో నొక సభ్యుడగు నున్నార) మండిమనకు సంబంధించిన తాళపుచెవులను బ్రెజిడెంటు తమకు స్వాధీనము చేయవలసిగట్టుగా ప్రభుత్వమువారు తీరరువును పొందిరి. ఈ సంఘటనముతో మఱి పంజాబునగు భీషణకర మగు అందోళనము చెలరేగినది. పంజాబు రాష్ట్రములోని అనేకజిల్లాలలో ప్రభుత్వమువారు ప్రజల ఎట్టిసభిలను అందోళనములను చేయరాదని యను, చేసినచో అయ్యది కాబోదోహంభలచట్టముక్రింద పరిగణింపబడు ననియును ప్రకటించిరి. రోమణి గరుద్వారా ప్రబంధకముతి వారిదిట్టము నట్లంపించి ప్రభుత్వము చేయవలయునని. ఈయత్నములకు ఫలముగా ప్రభుత్వమువారు ఈమితిరక్ష్యుల నందఱిని నిర్బంధముల పాల్పెడిరి. కాని ఈనిర్బంధములవలనగ్రితమేరులేకడనంపిపోవలసిన అకాలీలయుత్సాహము ఎట్టిదో చెలరేగినది. సమితియొక్క సభాధికులను ఒకరితర్వాత నొకరిగా ఏర్పడవారిని సుప్రసిద్ధిని పొందించిన షీంపిరి. టెక్సాలో ప్రతిజిల్లావారము జిల్లాయకు, ఆడువారు పగవారము ఖడ్గములను ఒకరిదంగముగ చేపట్టి నాంభించిరి. ఖడ్గము లన్న ఖడ్గములా! తళితళిమను వాణలతో చూచి నంతినే ఒడలు బలదలించుటో! క్షితి వలించింకర మైనది. ఈ ఆందోళనపు గురి విక్రమన, శివములవై గూడ వీరిచో దుస్సాధ్య ముగ్గితి యొక్కనని ప్రమిల్లమువారు భయపడిరి. 1922 జనవరిలో వారు ప్రబంధకముతివారి-స్వగృహంధిపుతాళిముచేతులు కొట్టి ఎంబి ముతో-ఆగగా ప్రభుత్వ అధికారమును స్వీకరించి తిప్పుకొన్నరుగా-స్వీకరించెనేని-ప్రభుత్వమువాట్లము-ప్రభుత్వము నిమిత్తము లేకుండనే నిర్బంధము లయిన అకాలీల సంఘము వదలుదు-అని నెచ్చి పంచి. ప్రభుత్వము హామీ యొందెనేమునకు తమకటి గట్టి గునిచారు పాటుచెప్పిరి. ప్రభుత్వముగా లేవకకొనెనో ఏమో, ఏమియును మాట వంతయు లేకయే 17 జనవరినాడు అకాలీల సంఘము వదలిపెట్టిరి. 20 వ తేదీనాడు స్వగృహంధిపుతాళిపుచెవులను వాపను ఇచ్చిరి. కాని అకాలీలు-అకాలీలకు తోడ్పడి స్వకారణమున ఏహిందువును నిర్బంధములపాల్పెడిరో అగ్నినికైయు వదలుదు-ఇందు కొప్పుకొనము అని జవాబిచ్చిరి. ప్రభుత్వమువారు మాట మాటాడడం నీహిందువును గూడ ఫిబ్రవరి 11 తేదీని వదలిరి. ఇంతయేగాక మామూలగు కృపాణములకును ఖడ్గములకును (లెవ్వరు) ఎట్టిభేదమును లేదు గనక సిక్కులు నిరభ్యంతరముగ తలవారులను ధరింపవచ్చు ననియును ప్రకటించిరి.

ఈతీరున అకాలీలు ప్రభుత్వమువాని ముప్పుతిప్పలకు గురిచేసి లోబడినారనిరి. ఇట్లు ఓడిపోయినాడ ప్రభుత్వమువారు తమకుటిల నీతిని విడచినవారు కాదు. రోమణిగరుద్వారా ప్రబంధకముతివారి చేత నీనునగు గరుద్వారాల్ని నొకదానిని నిర్బంధ జేయింపవలయు నని వారు (ప్రభుత్వమువారు) మఱి యత్నింపనాగిరి. ఒకవైపున ఈయత్ని

ములు సంధానసూక్ష్మమున సాగుచునే యుండగా-నిరొకవైపున లాహారు హైకోర్టువారు నాస్థానానుహంతునకు ఉరితీయను కొంచి ఆజన్మము ద్వీపాంతనానడుకు పంపిరి. ప్రభుత్వమువారు వైకే తియ్యని మాటలు పల్కెను గొంతుల గోయనున్నారని ప్రజలలో కొకవార్త నెలకొనెను. ఇది ఇట్లుండ నిందులకు తోడుగా 15 జిల్లాల డిప్యూటీ కమిషనరులకు రహస్యపుటలు తీరువులు సంపాదించి కనియును, అందఱును చేరిఅకాలీ అందోళనము నెట్లయినను అణగార్చెక్కవలయు నని యందు వ్రాయబడి ననియును తెలియవచ్చింది. దీనితో సమితివారు కుదుర్చుకొని అదివఱకు విజయమును లోచనమునకు కెమ్మని తమకు 1922 ఏప్రిల్లో జూలైయే యు తీరువును వైకేమునిరాగిరించి ప్రభుత్వము వారిగరుద్వారాల్నితో ఎట్టితో ద్వాటును నెట్టుకొనకయే చూచునిరా కరణము మింగింపవలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. దీనితో ప్రభుత్వమునకు తల ఏమొక్క అకాలీల నందఱిని వదలిరి. కాని ఈయధ్యక్షులగురాబాగు సంఘటనములు తలచూపి సంఘ వారి నన్వేషించియునుగా వొనర్చినవి.

గురు కాబాగుసందర్భములను వర్ణించుటకు ముందు గురుద్వారాల ఒకదానిగుర్వార్తి ఒకటిలే చెప్పుటయొక్కము మహంతులయొక్క దురాచార దులటటుండగా గురుద్వారాల ఏర్పాటులలోని అకాలీసిక్కులకు సహజ ధారి సిక్కులకు మతివిషయములలో చాలభేదములకుడ నున్నవి. యుగవిందించుచుకొని తోలుకొని తొమ్మండ్రుగు గుర్వసయములు కలరు వీరు అశవంచాలలో హిందవులకు సోలియుండురు. హిందువులదేవా లయములలో గ్రంథసాహిబును సారాయణము చేయుదురు. సహజ ధారుల ధర్మశాలలో హిందువులదేవానిగ్రహములకు ప్రత్యేకముగా ఒకస్థానము ఏర్పాటుచేయబడి యుండును. ఉదాసీలు నిర్మలవలెనగు. వీరికి హిందూవలయునై కలిహసము కలదు హిందూ సలహాసారముగా జుండిరములయొద్ద మహాతులకు అధికార ముండును. పారాయణాదలం మహంతులయొక్కయు గంప్రదాయులయొక్కయు సహమలిచివ్యన జరుచుండును. గరుద్వారాలు స్వాధీనము లోగల సహజధారిలు ఈసందర్భంతోనే పని సాగించురు. కాని అన్ని గురు ద్వారాలలోను ఒక్కమొదటగా పని జరుగవలయునని అకాలీల ఉద్దేశము-అకాలీలు పదిమందిగురువులకును ఆశీర్వాదములను అన్ని గురు ద్వారములలోను పూజాపాఠములను చేయుటకును తమకు అధికారము కలదంటరు నిర్మలఉదాసీగంప్రదాయులకు హంతులు ఇందు కొప్పు కొనరు, కనకనే సిక్కులయొక్క అన్ని గురుద్వారాలపైన రోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకముతికి అధికారము ఉండవలయు నని వారిపట్టుదల, గురుకాబాగుసందర్భము లన్నియు సాతకులు వార్తాప్రతికలలో చదివెయ్యుదురు. అప్పుతగురు 9 మైళ్లదూరమున ఈశ్వరమున గురుకాబాగు అని ఒకగ్రామ మున్నది. ఈగ్రామమునందే సిక్కులవలె గురునగు అర్జునదేవునియొక్కయు హరగోవిందునియొక్కయు స్మారక చిహ్నములుగా రెండుగురుద్వారాలు నిర్మించబడినవి. 1821 లో రోమణిగరుద్వారా ప్రబంధకముతివారు వీనిని తమయధికారములో ఉంచుకొనిరి. అప్పటినుండి ప్రతి అమావాస్యకు అక్కడ సభలు జరుగసాగినవి. కడవిన అగట్టు 20వ తేదీని లంగరవేయుటకై గురుద్వారాల ఆన

రణమునుండి కట్టెలను కొట్టుకొనివచ్చి దను అపరాధమును తెలిసి రి గురు ఆకాశీకు అటమాసములు కరిగదంధనను ప్రభుత్వమువారు ధించిరి. ఇది జరిగినతరువాత ఆగస్టు 22-వ తేదీన జరిగిన సభలో ఆకాశీకులనుండి గురు గ్వారా ఆవరణములో కట్టెలు కొట్టుటకు వెళ్ళవలె ననియు నప్పుడు ప్రభుత్వమువారు ఎంతెంత కఠినదండనలను విధించినను సగు మామలతో భరింపవలె ననియును తీర్మానించుకొని పనికి పూనుకొనిరి. ఈ తీర్మానము జరిగిన వెంటనే కార్యమున కారంభించి కట్టెలు కొట్టుటకు సారంభించిరి. పోలీసులు-వారిని పట్టుకొనికట్టికొట్టి-నిర్బంధించి సాగిరి. తరువాత సమాచారములు పాఠకు లెదగినవే, ఆకాశీకు గురుకార్యమున వెళ్ళునపుడును-పోయి కట్టెలు కొట్టుటను నప్పుడును-వైసిఎలు వారిని అడ్డుకొని-ఆగడభావముతో- స్వప్రతి కప్పి పడిపోవునంతవఱకు కొట్టి కొట్టి కూల్చుదండెడివారు. అయినను అకాశీకులు కొంచెమైనను బంకక కొంకక - శాంతమును వీడక - గంగాప్రవాహమువలె నిరంతరముగా-

పిల్లలు పెద్దలు అక్షునారు పగనారు అసాధ్యము లేకుండ రెంహివరందములుగా వచ్చి పడుచునేయుండిరి. ప్రభుత్వమువారు విగ్రహములను సకలమార్గముల గల రహదారులనుండి హితులొకరినొకరును, ఆకాశీకులను అనాటనుండి వెళ్ళుట లేకుండ కఠినమార్గములను అడ్డుకొని పడుచుండెడిది. మొత్తమునైని గాని ములుల పరిణవారు వేయువంబి వైగా నొందెడి. కొందఱు సామానులనుగూడ రోల్స్ రాయిరి. ఈ సందర్భము ఇంకను నడుచుచునే యున్నది. అప్పుడు వేయబడిన ఆకాశీ-మొత్తము కూకువేలను వైబును చున్నది. మాపాత్రలను గురుకార్యమునకు వచ్చి పట్టుకులలో చూచి ఈ సందర్భము అందరియందున్నాము. అప్పుడప్పుడును గురుకార్యమున వెళ్ళి కట్టెలు కొట్టుకొన్నవారు కట్టెలు కొట్టి పట్టుకులు ఇందు మొట్టమొదట ఇచ్చబడినవి కట్టెలు వైబులను కొట్టి దొంగలవారు వారు ఎట్లు కట్టెల కొట్టి పడిపోయినది మొదలగు సమాచారమును తెలుపుటకును ఇచ్చబడినవి ఎట్లు గాని ములులపక్ష ఆకాశీకుల రెక్కలవారు మున్ను చేయమన్న విధానము తెలుగు, పురుషులు ఇచ్చబడినది.

ఆంగ్లేయుల రాజ్యనిర్మాణము

కేంద్రగత పర్యవేక్షణము కర్త గారు

వచ్చిరి మూడునాడ లగు కి వర్తములై స్వగతాభివృద్ధి

వెచ్చుకు కార్యము ల్జరిపి కి పిమ్మట మహాభూతాని వృద్ధుని
దెచ్చుక నిష్ఠి లోనువడ కి లిమ్మని చూటలం కల్గి జర్మి
కిచ్చుకు డబ్బు బుచ్చుకొని కిష్టపుకట్టము లిచ్చరా! దొల్త.

సీ. అంగ్లేయు లెవరైన కి కఠినార్థములు. కేంద్ర చాకిరి నెట్ల రేగు
కారకార లన్యాయ సహిత ను సే గిర్దయే కని యే కేసు కను
పొగబాసి కేంద్రములు ను, వారల సేవల బాగ కేంద్ర నిర్మాణము
యంగ్లేయులచేత కి కేంద్రముల చో, బంగారుగాని మైకం వివే.

గీ. సంఘబావంబు సమయము కి సరిగినారు కోర్కల టును కైకొల్పి కి కొను లెమ్మ
కొనుచు వీరిన మహిళల కి కేంద్రమును, సాగులను కేంద్రములను ముఖమువారు.

ఉ. లాచము లీయలేము ప్రజ కి లాచన భేదము దీయరాము మా
కించలు వీరుకోము ప్రభు కి కైకి వన్నెను తే బాకము మీ
కేంద్ర మదీయమొందవుల కి రిక్తుల కేంద్ర నూరుకోము మా
కుంచితనాదె మాకు జము కి మాకు కెటుగూ కేంద్రబృందముల్.

ప. కానము బాలహింసలు వికారపుకట్టము లెప్పయెగురున్
కానము పూర్వ మెప్పును కి కాంచము కాంచము యా క్కె జ్జ
రాణమునాదె సక్తివి సుకార కు తెల్లలు నెప్పించి, మా
మానము దొంగిలించిరి ప్రమాదము కల్గె విడతబట్టచేన్.

ఉ. భారతపుత్రుల మిగుల కి భక్తిగనుదురయేరి, గాంధీయే
ధీరును శాంతము కి వినుతించగ మాధవప్రదానయేని, మా
కోరెడిధర్మమే జయము కి కోరికమాట నిబద్ధమేని, యా
మార్గపుటము లుడలి కి కూర్చిని మాకు స్వరాజ్య మబ్బుతన్.

ఆంధ్రపత్రిక - సంవత్సరాది సంచిక

TWO STRIKING PHOTOGRAPHS OF UNHAPPY AKALIS BEATEN BY THE SOLDIERS

సోల్దరస్ కోట్టబడిన అకాలీలు

Sriyut Patri Anantha Rao

శ్రీయుత పత్రి అనంతరావు

Sriyut Bhattiprolu Sooryaprakasa Rao

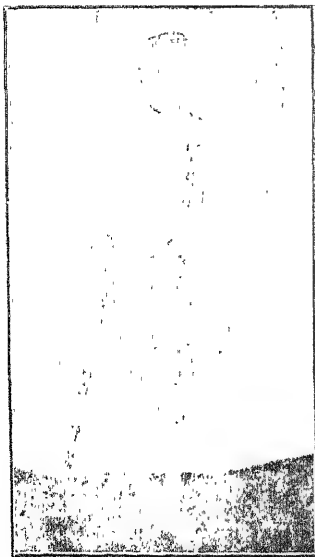
శ్రీయుత భట్టిప్రోలు సూర్యప్రకాశ రావు

Sriyut Kala Venkata Rao

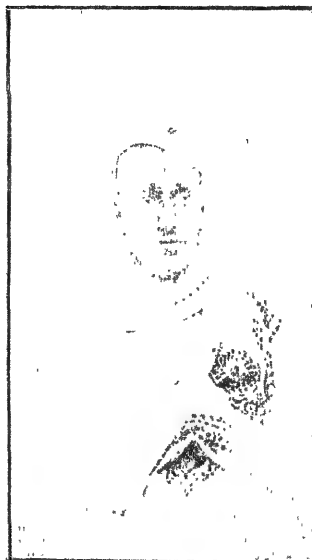
శ్రీయుత కళావేంకట రావు, బి. ఏ.

Sriyut Kola Venkatappayya

శ్రీయుత కోలా వేంకటప్పయ్య

Sriman Madabhushy Rangacharyulu

శ్రీమాన్, మాడభూషి రంగాచార్యులు

Sriyut Katikaneni Kalyana Rao

శ్రీయుత కటికనేని కళ్యాణ రావు

గ యా కౌ గ్రె సు

భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య పంతులు గారు

గ యా మహాసభ జయప్రదముగ జరిగిన దని వార్తా పత్రికల వలనను, గయకు వెళ్లి వచ్చిన ప్రతి నిధుల వలనను తెలిసికొను చున్నాము. కాని యీ జయముయొక్క స్వభావ మెట్టిది? కేవలము వాగా డంబరముతోడను, తోరణములు మంటపములు మహా సభలు అంగళ్లు సంకీర్తనలు కోలాటములు ప్రదర్శన ములు మున్నగువానితోడను, గలుగు జయమా లేక చిత్త శుద్ధి త్యాగము పవిత్రత మున్నగువానితో కూడినదా? గయయొక్క విజయము గాంధీయొక్క విజయమే. గాంధీయొక్క విజయము ధర్మముయొక్క విజయమే. ధర్మముయొక్క విజయమే స్వరాజ్యము. ఇంద్రప్రస్థము నందు ఒకప్పుడు అనగా - గతివత్సరము నవంబరు 24-వ తేదీని - గాంధీ యింకను స్వేచ్ఛగా నున్నప్పుడే - రాజసిక వృత్తిలో నిమగ్నులైన రాజకీయధురంధరు లెల్లరు స్వాతంత్ర్యసూర్య మెద్ది యని యోచించుచుండగా నిందుకు ప్రత్యుత్తరముగ సత్యమే స్వాతంత్ర్యసాధనమని గాంధీ పలికెను. కాని ప్రజలట్టి తాత్పర్యమును గ్రహింపక వా ధర్మోపదేశమును తిరస్కరించుచు వివాదపడిరి. దేశీయమహాజనసభయొక్క లక్ష్యమును, అనగా సుద్దేశ్య మును నిర్వచనము చేయు వాక్యమునందు శాస్త్రసమ్మత స్వేచ్ఛియ్య - శాంతియిత స్వేచ్ఛియ్య - సాధనములవలన స్వరాజ్యసంపాదనము చేయుట - అనునపుడు శాస్త్ర సమ్మతమైన ఆరు పదమునకు ధర్మబద్ధమైన అనియే అర్థమని గాంధీ ఫిల్మీలో నుడివినపుడు ఒక తెగవారు వీరిని హేళన చేసిరి. ధర్మబద్ధమైన అన్నను, సత్యసంధ తతో కూడిన యన్నను ఒక్కటే యర్థము. ఇట్లు కొంత చర్చ జరిగిన పిమ్మట అంగ్ల భాషయందు లెజిటిమేట్ (Legitimate) అను పదప్రయోగముతో సంతృప్తి చెంది యెవరిభావముతో వారు ఇరు తెగలవారును వీడిపోయిరి.

రాజకీయ ప్రపంచమునందు భారతదేశమున రెండు మతములవారును ఏర్పడి ఎవరిభావములను వారు పోషించుకొనుచు లోలోపల పరస్పర వైషమ్యములు లేకపోయినను పరస్పర వైషమ్యములతో నైన

గత సంవత్సర మంతయు పనిచేయుచుండి రని కలకత్తా యందు జరిగిన అఖిలభారతసంఘసభయందును గయ యందు జరిగిన దేశీయమహాజనసభయందును స్పష్ట మయ్యెను. ఒకరు గాంధీగారిచే నుపక్రమింపబడిన నూతనతత్వ నిర్దేశమునందును, తమ భక్తివిశ్వాసముల నుంచి ధర్మపథమును తప్పుక, ఆవేశాగ్రహములను వదలి స్వరాజ్యసంపాదన చేయవలె నని పట్టుదలతో నుండిరి. రెండవ తెగవారు రాజసికమనస్కులై దేశ మును పలువిధముల బాధపెట్టు ఈ దొరతనమువారి మీదను అంగ్ల ప్రజలమీదను అంగ్ల దేశముమీదను కసి యెట్లు తీర్చుకొనవలె ననియు యోచించుచున్నారు. మొదటివారు జాతీయపునర్నిర్మాణమునకై పాటుపడు చుండగా రెండవవారు విజాతీయదండన నుద్దేశించుచున్నారు. గాంధీయనుచరులు సాంఘికజీవనము నందు విప్లవము గావలయునని యత్నించుచుండగా దాసు అనుచరులు దొర తనముపై తిరుగుబాటును సంఘటన చేయుచున్నారు. ఉభయలయొక్క లక్ష్యమును ఒక్కటే - స్వరాజ్యము. ఉభయలయొక్క సాధనములుకూడ నొక్కటే - అసహాయవాదము. కాని ఆచరణమార్గములు మాత్రము భిన్న ములు. మొదటితెగవారు చిత్రించుకొనిన అసహాయవాద స్వరూపము ఒకటి రెండవవారిది మఱియొకటి. వీటియొక్క స్వరూపములు - రూపురేఖావిలాసములు - కళలు - పౌండర్యములు - వేటువేటు - ఇందువలననే కలకత్తాయందును గయయందును వీరలకు తీవ్రమగు నభిప్రాయభేదములు గలిగియుండెను.

ఈయీ తారతమ్యములు ఆయా తెగలవారి కార్యక్రమపరీక్షవలన తెలియగలవు. స్వరాజ్యము కేవలము రాజకీయనిమోచన మనియును బ్రిటిషువారి బానిసత్వమునుండి తప్పించుకొనుటయనియును ఇట్టి బాని సత్వమున మనల నుంచు బ్రిటిషువారి కైన్స హానిని ఇబ్బందిని కష్టమును గలిగించుట ధర్మమనియును తలంచు వారు, బ్రిటిషు వస్తుబహిష్కార మావశ్యక మనియు,

శాసనసభా ప్రవేశముఁ గావించి శాసనసభలను భగ్నుము నీయవలె ననియును స్థానిక స్వపరిపాలనసంస్థలలో మనకు చేరి వానిని మనము మన ఉద్దేశ్యములకు వినియోగించుకొనవలయుననియును పారశాలలబహిష్కారమును, గ్రామ్యస్థానముల బహిష్కారమును కేవల ఆదర్శప్రాయములే కాని, ఆచరణీయములు కావనియును నుడుపుచున్నాడు. రెండవ తెగవారు బ్రిటిషు వస్తుబహిష్కారము వలదనియును అందుచేత విదేశీవస్తు ప్రవేశము ధారాగముగ జరుగుచుండు ననియు, విదేశీవస్తు బహిష్కారమును ఉభయ తెగలవారును సమర్థించుచున్నను సామ్యజనుల మనంబులందు, బ్రిటిషువారికి నష్టమును గలిగించుటయే ముఖ్యముగ గన్పించుటచే జపానుపట్టులు సర్వసాధారణము బెలిజయం చీటిగుడ్డలు మున్నగువాటిని జనులు ఉపయోగించుట తటస్థించి, ఖద్దరుమీద మనకుంచిన ప్రాధాన్యము తగ్గిపోగలదనియును బ్రిటిషువారిని వండించుటయును కలవరకలగుటయును నష్టపఱచుటయును మన ఉద్దేశ్యముయొక్క ఫలితము లయితే అయియున్నచు, ఉద్దేశ్యములు కాని లక్ష్యములు కాని కావనియును శాసనసభలలో ప్రవేశించి, నిరంతర ప్రతిఘటనలు గావించుటకూడ సుక విధమగు కో-ఆపరేషను అగును గాని, నాన్ కో-ఆపరేషను గాదనియును స్థానికసంస్థలలోనికి ప్రవేశించగోరువారికి యధాపూర్వముగ సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమున్నను, అందు ప్రవేశింపవలయునని తీర్మానించుట మన ఉద్దేశ్యమునకు అసమంజసముగ నుండుననియును భారతజాతీయతకు పునాదియగు జాతీయ విద్యను పంచాయితీలకు పోషింపవలయునన్న దౌరతనము వారి కళాశాలలను న్యాయస్థానములను బహిష్కరింపవలయు ననియు, రెండవ తెగవారి యభిప్రాయము.

ఇట్లు అసహాయోద్యమమునకు రెండు స్వరూపము లేర్పడినట్లు కలకత్తాలో జరిగిన అఖిలభారత దేశీయ మహాసభోపసంఘమునకు వెల్లడియై, గయమహాసభయందు ధ్రువపఱుపబడెను. కావున గయయందు రెండు తెగలవారును ఎక్కువ విప్లవముగను వివరముగను విడిపోయిరి. వీరి యుభయులకు రాజీకాని సమ్మేళనముకాని ఎట్లు గలుగవలయునో తెలియకున్నది. ఎవరికి వారు తమ భావములే సక్రమము లైనవని తలంచుచు, ఎదుటివారి భావములను కొందఱు ఉపేక్షతోను, మఱి కొందఱు నిర్లక్ష్యముతోను, మఱి కొందఱు అసూయతోడను

జూచుచుండిరి. కాని ఎవరిభావములు వారికి మనస్సున్నది గను నిష్కల్మషముగను దేశహితైకము లని తోచక పోలేదు. ఆ విషయమును గూర్చి ఇంచుకైన సూదియ పడుట భావ్యము కాదు. మన బాధవలన ఎదుటివానిని మనము ధర్మపథములోనికి త్రిప్పవలయుననువారు అహింసాతత్త్వముయొక్క సామూహ్య స్వరూపమును గ్రహించి, ఆ మార్గమును వదలరాదని తలంచుచు, ఛాందసు లని పించుకొనిరి. అహింసాతత్త్వము భౌతిక ప్రపంచధర్మములకు విరుద్ధమనియును మనము బాధపడుట మన చేటునకే కారణమై ఎదుటివాని క్రేయస్సను పెంపొందించునే గాని మనకు రాజకీయవిమోచనము గల్గించజాల దనియును ఎదుటివానిని బాధపెట్టుటయందు తప్పేమియు లేదనియును రెండవ తెగవారి అభిప్రాయమై యుండెను. ఈ రెండు తెగలవారికిని పూర్తుకాని, సమ్మేళనముకాని కుదురుట కెక్కి సాధనమును లేకపోవుట యందు ఆశ్చర్య మెద్దియు కానంబడదు. ఛరుగెత్తుచున్న రైలుబాడికిని, నిలిచియున్న నేలకును రాజీ తాత్కాలిక సంపర్కములనే యున్నది. కాని, నిరంతరసంపర్క మెచ్చుట చుండజాలదు. అట్టి ఒకసాధనముచుండి బయలు వెడలి భిన్నదిక్కులకు ప్రయాణము సలుపు ఇరువురకు గమ్యస్థానము ఒక్కటియే కావచ్చును. గాని మార్గములు కలియజాలవు. ఇదియే గయలో గల్గించిక్కు. వీరి వీరి మార్గము లంత భిన్నములుగ నుండెనా యనుటకు ఇంకను అక్కడ గల్గిన (illusions) సాదర్శములయొక్క వివరములను మన మించుక దరికిలింపవలయును.

అన్నిటికన్న ప్రధానమైన విషయము శాసనసభలకు వర్తించునది. ఆ సాదర్శములో గాంధీయతను లెల్లరు ఒక్కపట్టుమీద నుండిరి. ఎదుటివారు భిన్నాభిప్రాయులై, కలకత్తాలోను గయలోను తమతమ భావములను వెల్లడించిరి. మహారాష్ట్రలు మొదటినుండియు, అనగా స్పెషల్ కలకత్తా నాగపురం అహమదాబాదు సభలలోనెల్ల, శాసనసభలలో బ్రవేశించి, అక్కడి యధికారములను జాతీయవాదుల స్వాధీనము చేసికొని మితవాదులను వదల్చుటలను గావించి, దేశహితైకమార్గములలోనికి పరిపాలనమును మఱింపవలెననియే చెప్పుచున్నారు. వీరిలో జయకరుగారు, కేల్కారుగారు, మూంజీగారు, అభయంకరుగారు, అణెగారు, ప్రధానపురుషులు. కాని కేల్కారుగారు, కలకత్తాలోను పిమ్మటను గూడ

మనము ఎన్ని కలలో పాల్గొనవలయు ననియు, అటుపిమ్మట 1923-వ సం॥ డిసెంబరులో జరుగు దేశీయముహూనభ నిర్ణయించురీతిని నడచుకొనవలయు ననియు, భావమును తెలిబుచ్చినారు. ఇదంతయు ఒకమతము. పిమ్మట మోతీలాల్ నెహ్రూగారు కేల్కారుగారి మతమును అవలంబించి- ఆపట్టుమీదనే- కలకత్తా (నవంబరు) సభను గయసభను నడిపించినారు. నిజముగా నెహ్రూపండితుని భావమే కలకత్తాలో కేల్కారుగారిని అవలంబించినది. ఇది ఇట్లుండగా దాసుగారు మొదటినుండియును- అనగా తైదునుండి వచ్చినదాదిగ- మనము సభలలో ప్రవేశించి మన స్వరాజ్యవ్రణాళికను వారికి తెలిపి అందుకు వలయు ప్రాతిపదిక ప్రయత్నములను దొరతనమువారి రంగీకరింపనిచో, మనము ఈ శాసనసభలను భగ్నము చేయవలయునని చెప్పియున్నారు. ఇందులో వా రెట్టి మాటను గావించలేదు. డిసెంబరు 1923 వఱకు మన కర్తవ్యము నిర్ణయింపరాదని చెప్పినను, లేక ఈలోపు గనే దాసుగారి సూత్రము ప్రకారము నిర్ధారణ చేసి కొనవలయు నన్నను, శాసనసభలలో బ్రవేశించుటయను నది మొదటి సోపానముగ గిన్నించుచున్నది. ఇందులను గూర్చిన చర్చల వివరములు దేశమున కంతకును తెలియును. ఒకసారి ప్రవేశించిన పిమ్మట ఎట్టి ఆపదలు సంభవించునో, మొదట మన వాదపునారు మెజారిటీగ నుండ గలమా అధవా అట్లున్నచో మన శివధముమీద నిలబడగలమా అను సంశయములు అనేకులకు గల్గెను. దొరతనమువారిచే ప్రసాదించబడు గౌరవములు పదవులు మొదలు. అందుచే వారి యాకర్షణలచే లొంగిపో గలవారు చాలమంది యుండవచ్చును. మఱియు మద్రాసు బొంబాయి రాజధానులలో ప్రబలియున్న జాతిమతభేదములలో అసహాయవాదులకు మెజారిటీ స్థానములు లభించుట చాలకష్టము. ఒకవేళ లభించినను ఎన్నికపదవులలో ఎక్కువ స్థానములు లభించునే గాని, మొత్తముమీద శాసనసభాపదవులలో మెజారిటీ రాజులదు. చెన్నపట్టణములోని 127 స్థానములలో 97 మాత్రమే ఎన్నిక స్థానము లున్నవి. ఇందులో 5 జమీందార్లకు, 5 వర్తకులకు, 5 క్రైస్తవులకు, 13 మహమ్మదీయులకు, 1 స్లాంట్లకు, 1 విశ్వవిద్యాలయమునకు, 67 జిల్లాలకు కలగా పులగముగ నున్నవి. కాంగ్రెసువిచారణసంఘము నెదుట ఇయ్యబడిన సాక్ష్యమంతయును ఈ 97 లో మెజారిటీ

రావచ్చునని చెప్పియున్నారు. కాని, 127 లో మెజారిటీని గూర్చి ఎవరును అభయహస్తమును ఇచ్చియుండలేదు. ఆశపడను లేదు. అట్టి సందర్భములో అసహాయవాదులకు 97 లో 50 స్థానములు వచ్చినను, 127 లో 50 పోను మిగిలిన 77 స్థానములను దొరతనమువారి స్వాధీనములోని మనుష్యులచే నింపబడుచు వారి సౌకర్యములను నిర్విఘ్నముగ జరుపుటవారి వగును. పరిస్థితులు ఇట్లుండగా, అసహాయవాదులు శాసనసభలలో జేరి, వర్ష మెంటుకు “కోరం” లేకుండ జేయుమనుట కేవలము అనాధారభూతముగ గన్పించెను. అందుచే దక్షిణ భారతీయు లెల్లరును ఈ పద్ధతిని నిరోధించిరి. ఉత్తర భారతీయులకు ఈ చిక్కులు లేవు. కాని అస్సాములో బంగాళాలో ప్రయాగరాష్ట్రములో గూడ తాలూకా దార్లు, జమీందార్లు సంఖ్య పెంచుచు నున్నది. అప్పుట గూడ ఎన్నిక స్థానములలో మెజారిటీ రాగలదని ఆశించిరి. గాని, మొత్తపు సంఖ్యలో అధికభాగము వచ్చును అని ఎవరును ఆశించలేదు. అందుచే శాసనసభాప్రవేశ వాదుల వాదము ఎంతయును దార్బల్యముగ గన్పట్టెను.

ఈ పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములు కలకత్తాయందును, గయయందును వివరింపబడిన పిమ్మట, గయలో శ్రీనివాసయ్యగారి సవరణ ప్రధానస్థానము నావహించెను. ఇందు ముఖ్యాంశ మెద్ది యనగా మనము ఎన్నికలలో పాల్గొని సభలలో ప్రవేశింపకుండవలయుననియే. అప్పుడు కొద్దిరోజులలో నునపదవులు ఖాళీయగును గదా మనము ఏమిచేయవలయునన్న శ్రీనివాసయ్యగారు అటుపిమ్మట జరుగవలసిన కార్యక్రమమును గూర్చి తాము చెప్పబూనుకొన మని నుడివిరి. ఏలయుని అడుగగా అప్పటికి రాజీ ఏర్పడగలదని వాక్రుచ్చిరి. ఇది ప్రజలకు వచ్చు లేదు. 30,000 మంది- అందులో- గాంధీ జైలుకుపోయి నప్పుడు- నిర్వర్తింకబడని రాజీ- మనపార్టీవారు శాసన సభల ఎన్నికలలో జయమొంది సభల్లో ప్రవేశించనిచో జరుగు నని చెప్పుట ఎంతయు సాహసపాతముగ గన్పించినది. మఱియును పదవులు ఖాళీ అయిన పిమ్మట రెండవ సారి ఎన్నికలలో పాల్గొనవలయునన్న, తిరిగి విశేషము వ్యయ ప్రయాసల కోర్కెవలసి యుండును. అసహాయ వాదులము చేదవారము. ఒక్కొక్క ఎన్నికకు సామాన్యముగ రూ 5000 అగును. అట్టితటి రెండవ ఎన్నిక- మూడవది- నాల్గవది - ఈ ప్రకారము ఎన్నిక తరువాత

ఎన్నికలో పదిహేనేసి రోజుల విరామముతో- పాల్గొన వలయునన్న కార్యక్రమము దుస్సాధ్యముగ గన్పించుచుండెను. అందుచే శ్రీనివాసయ్యంగారి సవరణ జనులను రంజింపజేయులేదు. మఱియును ఇట్లు ప్రవర్తించి విరివైనారు జయమునొంది యుండలేదు. మనము సభలలో నున్నను లేకున్నను, దొరతనమువారు తమ కార్యక్రమమును జరిగించుకొనగల అవకాశములను, శాసన నిర్ణయములను సౌకర్యములను గలిగియున్నారు. మనము ప్రవేశింపలేదని వారు మనమీద దోషారోపణ చేసి ప్రపంచముయొక్క సానుభూతిని సంపాదించగలరు. ఇంతకును మనము వోట్ల నియవద్దనిన ప్రజలు త్వరగ సర్దుము చేసికొనెదగు. కాని మనలో మనము నభ్యర్థులుగ నుండి, వారివోట్లు ఫలానివారి కియ్యమనిన నష్టము మన కార్యక్రమమును సూక్ష్మచిక్షేషములును వారు గ్రహింపజాలరు. మనచే నిర్ణీతులగు వ్యక్తులకు వారి వోట్లను గూడ నియ్యకపోవచ్చును. వోట్ల నిచ్చితిమో మానితిమా అను స్థూలమగు సారాంశమును వారు అర్థము చేసికొనగలరు. ఎన్నికలలో పాల్గొని, శాసనసభల ద్వారమువద్ద నిలుచుట- నిలిచి ప్రవేశింపకపోవుట- ప్రవేశించి ప్రమాణము తీసికొనకపోవుట- తీసికొని అధ్యక్షుని ఎన్నుకొనకపోవుట- ఎన్నుకొని చర్చలో పాల్గొనకపోవుట- పాల్గొని, నిరంతరము నిరోధించుట- నిరోధించి సభలను భగ్గుము చేయుట — ఇవన్నియు కష్టములగు వివరము లగుటచే, ప్రజాసామాన్యము గ్రహించుట కష్టము. మొత్తము మీద శ్రీనివాసయ్యంగారు గావించిన సవరణ ప్రజలచే గయయంకు సంగీకరింపబడలేదు.

గయలో ప్రజలను కలవరబఱచిన విషయము మఱియొకటి గలదు. నెహ్రూపంశితుడు మొదటినుండియు శాసనసభలలో బ్రవేశించి భగ్గుముచేయవలయునని చెప్పుచు కలకత్తాసభయందును గయలోను ఇప్పటికి ఎన్నికలలో పాల్గొనుటకుమాత్రమే అధికారము ఈయడనియును అనంతర కర్తవ్యమును 1923 డిసెంబరులో నిర్ణయింతుమనియును చెప్పుచుండిరి. దీనియర్థమేమో ఎవరికిని తెలియలేదు. వీరి యుద్దేశమునకును ఉపన్యాసములకును గొంత తేడాయున్నట్లు ప్రజలుపడ్డ అనుమానము ఇప్పుడు స్పష్టమగుచున్నది. శ్రీనివాసయ్యంగారి సవరణను వీరంగీకరించిరి. ఇప్పుడు దాసుగారి పార్టీలో ప్రధాన పురుషులుగ నుండి ప్రవేశించి ఎదియో యొక కార్య

క్రమము ప్రకారము నడవవలయు నని ఈ భావమును ఆమోదించుచున్నారు. ఇప్పటికే ముత్రి పదవులను స్వీకరింపవలయునన్న మహానామ్మలను, డిసెంబరు 1923 వఱకు కార్యక్రమము నిర్ణయించ నక్కఱలేదు. నెహ్రూ పండితులును ఎన్నికలలో పాల్గొని ప్రవేశింపవలసిన దాక్షిణాత్యులును, తమ తమ మతములను మార్పుకొని దాసుగారి యభిమతమును అంగీకరించినచో, రేపు డిసెంబరుకును, అటుపిమ్మటను ఎవరిమతము లెట్లుండునా యని ప్రజలు ఎక్కువ కలవరపడినారు. స్టోక్సు దొరవాటి మహాసభయును వీరివీరి వాదములకును, వీరి వీరి ఉపసంహారములకును ఎట్టి సంబంధము గలవా యని ఆశ్చర్యపడి, సజావైన అభిప్రాయభేదమే, రేపనావైన సమాధానముకంటె ముందైనది బహుశముగ వత్రికాముఖమున దెలిపియున్నాడు. ఏది ఏమిన్నను, శాసనసభా వాకు లెక్కువ సభలలో బ్రవేశించుటకు అంగీకరింపలేదు. నిర్మాణ కార్యక్రమమును పూర్తిచేయవలసి యున్నది. అటుపిమ్మట శాసనోల్లంఘనసమస్య ఎవరికొనగలదు. శాసనోల్లంఘనమును గూర్చి మెమోరీ చార్జీ వారు తగు సౌకర్యము లొసంగలేదని, దాసుగారు గయాసభాసభరము దోషారోపణమును చేయుచున్నారు. ఇట్టి వాదము ఆశ్చర్యమును గల్గింపకమానదు. శాసనోల్లంఘన తీర్మానము విషయనిర్ణయికసభయందు చర్చలో నున్నపుడు- నెహ్రూపండితుడు లేచి, ఇ దెంతయు అనాలోచితముగ నుపక్రమింపబడె ననియు, సూయుక్త (ప్రయాగ) రాష్ట్రములో వాలుంటిరులను నియమించుటయే శాసనోల్లంఘనమనియు, తక్కిన రాజధానులలో నెన్నో గావింపబోవు శాసనోల్లంఘనము, తమ రాజధానియందు మరుసటిదినము నుండియు ఆచరణలోనికి వచ్చుననియును ఇతరులు నొప్పిజెందక, తమను నొప్పింప యత్నించుట అసమాజన మనియును వాదించిరి. ఈ వాదమునుబట్టి శాసనోల్లంఘనమున కెవరు వ్యతిరేక్తులగునదియును జేయున్నది. ఇంతియకాక, గయలో నుపపాదించబడిన తీర్మానము కంటినిరుతుడుచుచున్నది నుడివిన దాసుగారు శాసనోల్లంఘనమును గూర్చి చెప్పిన మాటలు కూడ వారి పార్టీవారి మతమును వెల్లడించుచున్నవి. “శాసనోల్లంఘనము తవంతట నదియే ప్రయోజన మయిన సాధనము కాదు. జాతీయతాస్థానమున కత్యావశ్యక విషయముతో తప్ప, దానిని ప్రయోగించుట అవసరము.

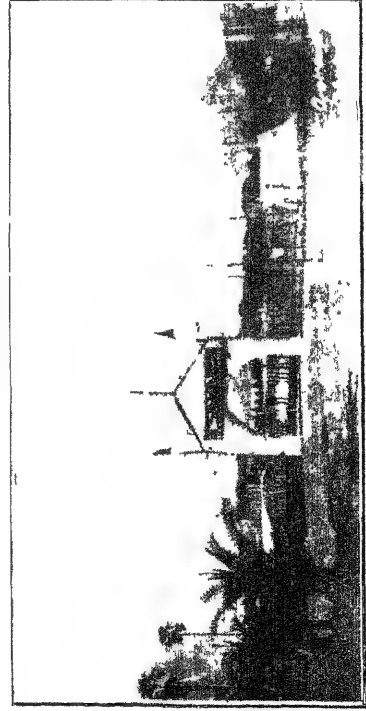

Bi-aman being led in procession to the Khilafat Conference

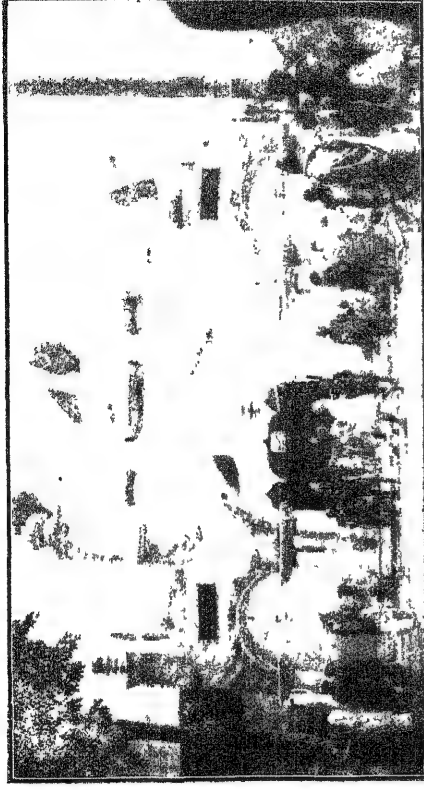
బియ్యమగారిని కిలాఫతు సమావేశమునకు గొంపోవుట

The Udasi Mahamandal Camp

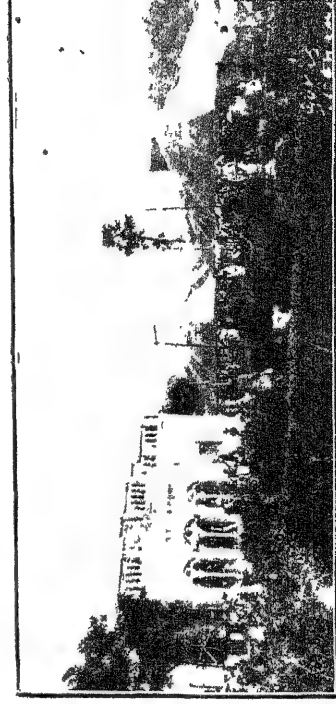
ఉదాసి మహామండలి శివ

The Indian National Congress at Gaya

జాతీయ మహాసభ

The Exhibition and Stalls

భాటి ప్రదర్శనము

THE CONGRESS SITTINGS
Moving the first Resolution, Showing reverence to Mahatmaji, The whole Congress Standing

దేశీయ మహాసభా సమావేశము

శ్రీ మహాత్మాజీకి సమర్పించిన పూజార్చనాదండము. దీనిని సమర్పించిన వారు.

నిష్ప్రయోజనము.”—అను మాటలో తమభావమును వెల్లడించు పెద్దలు. ఏల-ఎదుటివాని కపటవేషధారు లని నెక్కి చెప్పనలసినచేసో- దుర్మహ్యముగ నున్నది. శాసనోల్లంఘనమును అచరణలోనికి తేవలయుననిన, నిర్దాణకార్యక్రమమును నిర్వర్తింపవలయునని ఎల్లరునంగీ కరింతురు, కావున ఏప్రిల్ 30-వ తేదీవఱకు ఉభయుల ఎగుటకు సూచించబడిన దేశీయమహాసభయొక్క కార్యక్రమమును గూర్చి, కలిసి పనిచేయుటయం దెట్టి ఆక్షేపణ లుండజాలవు గదా! అదియే మాలానా అబ్దుల్ కలాం ఆజ్ఞాగారు చెప్పుచున్నది. ఆయన కుదర్చబూనిన రాజీవ్ తు లిగియే. ఏప్రిల్ 30 వఱకు కాంసిలుకుగూర్చి ఉభయులును సూట్లాడవలదు, సామ్యును వ్యచ్చంద పైని కులను సమకూర్చుట ఇందుకు గలిసి పనిచేయుడు. పిమ్మట శాసనోల్లంఘనము అవలంబింపబడినచో, ఉభయులును కలిసి పనిచేయుచునే యుండును. అట్లు అవలంబింపబడినచో, ప్రక్షేపకపు కాంగ్రెసులో తిరిగి ఈ సమస్యలను తేల్చుకొనుడు. ఈ నిర్ణయములతో గూడిన సంధిషరతులను ఉభయులును అంగీకరింపవలసినదేకదా!

గయా కాంగ్రెసు, గాంధీమహాత్ముడు ప్రోత్సహ మార్గమునే ప్రోత్సహింపగలమన్నానము చేరవలయునను దేశము యొక్క దృఢనిశ్చయమును దెలుపుచున్నది. కాని గాంధీ మాత్రము లేదు. గాంధీ లేనపుడు గాంధీయొక్క మతము- తత్త్వము- కార్యక్రమములు- దేశము హర్షించి పనికిగడంగునా లేక వారి నీడయందే చేరి వారి సహాయముచేతనే నిగంతరము నడపబడవలెనా? ఇదియే దేశమునంతను ఎగుర్కొనిన సమస్య. ఈ సమస్య ప్రజల కుచితమని తోచినరీతిని గయలో దేశీయమహాసభయందు తెల్పుబడెను. ఆ కార్యక్రమముయొక్క పరిపక్వము శాసనోల్లంఘన మనుటకు సంకేతము లేదు. పరిపక్వమువఱకు కార్యము నడిపింపబడునా? యని ఎదుటి వారు అడిగినచో మనము ఆవేశము జూపవలసిన పని లేదు. శాసనోల్లంఘనము సమిష్టి శాసనోల్లంఘనమా? లేక వ్యక్తి శాసనోల్లంఘనమా? అని ప్రశ్నింపవచ్చును. సమిష్టి శాసనోల్లంఘనముయొక్క స్వరూపము మహాత్మునికి తప్ప ఎవరికిని తెలియదు. శాసనోల్లంఘన విచారణ సభ్యులకే తెలియలేదు. వీరు గుంటూరులో నీ విష

యమై సాక్షులను ప్రశ్నించునపుడు, మొదలు సంఘము వారికి దీనియర్థ మెట్లు స్ఫురించుచున్నదో చెప్పువని గోరి, మహాత్ముని భావములకు తెలిపినపుడు, రాజగోపాలాచార్యులుగారు అదంతయు స్వకపోలకల్పితమని లటలున వాక్రుచ్చిరి. సాక్షి చెప్పిన దంతయు నిజమే యని పటలుగారు చెప్పవఱకు వారు నమ్మలేదు. కావున గయలో నుద్దేశింపబడినది శాసనోల్లంఘన విచారణ సంఘమువారిచే ప్రేరేపింపబడిన వ్యక్తి శాసనోల్లంఘనమే. ఈ శాసనోల్లంఘనమే కలకత్తాలో జరిగిన నవంబరు సభలో తీర్మానరూపకముగ సంగీకరింపబడెను. ఆ సభ యందు దీనిని ప్రతిపాదించినది నైశాపంశితుడే. అట్టిచో నేల ఇప్పుడు కూడదని వీరు అభిప్రాయపడుచున్నారో తెలియకున్నది. నిజమేమనగా, వీ రెల్లరును అసహాయ వాదములసూత్రములకు బద్ధులయ్యును దానిచహారా ను మాన్చవలెనని దృఢనిశ్చితమై యున్నారు. ఇటుప్రక్క శాసనోల్లంఘనమునందు వారికి నమ్మకము పోయినది. అటుప్రక్కను శాసనసభాబహిష్కారమునందును నమ్మకము వీడినది. బహిష్కారతత్త్వమునే, సభలలో నుండి అవలంబింపవలె నని వీరు బోధించి, తమలో తాము ఒక మార్గమును అవలంబింపజాలక ఒకరు ఒకమాదిరిని ఇతరులు ఇతరవిధములను మనస్సులు వెల్లడిచేసికొనుచు, కడపటకు మన ప్రజాతిక ననుసరించి మనకోరిక లీడే ర్పనిచో, “ఏకరీతిని నిరంతరాభ్యంతరము” పరిపాలనకు గలుగజేయవలయునను పర్యవసానమును దేల్చుకున్నారు. ఇప్పుడు రాజీ కుదురు నను ఆశ ఎవరికిని లేదు. కుదురవలె నను గోరిక అందఱకును గలదు. కాని రాజీ యను మాట మనస్సులో నుంచికొని, కాంగ్రెసు ఆదేశమును నిర్వర్తించుటయం దెనరును బౌదాసీయమురు పూనవలదు. ఆంధ్రదేశమున రాజోపు దేశీయమహాసభ సమావేశము కానైయున్నది. గయా కాంగ్రెసు కార్యక్రమమునకు గాఢ్యులలో ఆంధ్రులే అగ్రస్థానమును వహించియుండిరి. కావున మనదేశముయొక్కయు, మన రాష్ట్రముయొక్కయు, మన దేశీయమహాసభసభయొక్కయు పరువుప్రతిష్ఠలను నిలువబెట్టవలయునన్న, మనవంతు ధనమును, మనవంతుకువచ్చిన శాంతిసేనను సకాలములో సమకూర్చుటకు యత్నించుటకన్నను వేఱుగా ఏ ఆంధ్రునకును ఎక్కువ పవిత్రకర్తవ్య ముండజాలదు.

స్వదేశవస్త్రములు

చాగంటి భీమశంకరరావుగారు

గాంధీ మహాత్ముడు భారతీయుల దాగిత్వవర్ధక బొగించి స్వరాజ్యము చేకూర్చుటకు స్వదేశవస్త్రధారణము కులభతమైన మార్గమని యుద్బోధించియున్నాడు. మనదేశమునందు రాట్టముమీద చేతితో వడుకబడిన నూలునుండి తయారయ్యేవడిన వస్త్రములు స్వదేశ వస్త్రములు నాబడును. ఇవి యాధిక్యముగను, నాశోగ్యవిషయములందును ప్రజలకు మిగుల లాభకారిగ నుండవలయును. విదేశీయులనుండి దిగువతియగు వస్త్రములను కొనుటవలన ప్రతియేట నటువదికోట్లరూపాయలు విదేశముల కేగుచున్నవి. విదేశవస్త్రబహిష్కారముచేసి, మనదేశమునందు మనసోదరులచే తయారుకావడు వస్త్రములనే కొనుచుంటే మేని యీధన వాహిని యరికట్టబడును. మనదేశములో ప్రతియేటకు నటువదిలక్షల ప్రజలు తిండిలేక శత్రునితో మొఱుపెట్టుకొనబోవుచున్నారు. అటువదికోట్లరూపాయల ధనవాహిని అరికట్టబడియేసేని ప్రజలకలిచే నుడియుటకు నవకాళము లేదు. మన యాధిక్యకదళ బాగుపడేసేని మన మెన్ని ధర్మవైద్యశాలలను నిర్మింపలేము? ఎన్ని పశుచికిత్సాలయములను కట్టలేము? హత్యలు జరుగుతుండ నెన్నేని దత్తుకభటాలయములను స్థాపింపలేము? ఇదియది యనలేక ఇంక నెన్నేని విధుల మన దేశస్థితిని వృద్ధిచేసికొనగలము. దినమార్తాండునొకవరి ప్రకాశింపజేయ దేశ దుస్థితి తీరిగిండుటకు ధనము కావలయును. విదేశీయుల కేగు ధనప్రవాహము నరికట్టుటవలన ధనము నెంతేని సంపాదించగలము. కాన స్వదేశ వస్త్రధారణ మెంతయు శ్రేయస్కరము.

విదేశవస్త్రములు యంత్రముల సాహాయ్యమున తయారు జేయబడుచుండును. మొదట నూలు యంత్రములవలన తీయబడి కిరసను నూనెలో నాని వస్త్రముల క్రింద యంత్రసాహాయ్యముచే నేయబడును. ఇందుచే, ప్రత్తి తినయందు స్వాభావికముగా నుండు నుష్ణము మొదలగువానిని కోల్పోవుచున్నది. కాని, స్వదేశవస్త్రములు ప్రకృతిచే సాధింపబడుటచే ప్రత్తి తినస్వభావమును కోల్పోవుట లేదు. రాట్టముచే నూలు వడుకబడుటచేతను మగ్గము చేత నేయబడుటచేతను ప్రత్తికి నలుగుడు లేక తన స్వాభావికము లగు నుష్ణాదిగుణములను కోల్పోవుట లేదు. కాన, స్వదేశవస్త్రములు ధరించి నునుజాని కరిరమందు గావలసిన నుష్ణాదిగుణముల నుంచుట కీవసములు సాయపడుచున్నవి. ఏదేని అత్యవసరకారణమున విదేశీస్థులు హిందూ దేశమునకు తమవస్త్రాదిగుమతి నాపీతిరని భారతీయులకు వస్త్రములెందుండివచ్చును? మనమప్పుడు వృక్షములపట్టు నాశ్రయింపవలసివచ్చును. విరోహమహాసంగ్రామము జరుగవలయునని విదేశీయులు వస్త్రముల నధికముగా దిగుమతి చేయలేకపోయిరి. అప్పుడు వస్త్రముల వెల యధిక

మయ్యెను. 1917-వ సం. ఒక యువబీలాను తనభర్త వస్త్రములను తెచ్చునేమో యని ఎనిమిదివినూలు గుడ్డచేలికయైన కట్టుకొనుటకు లేక లేలుపుచాటున గూర్చుండెను. వారముదినము లైనను గూడ నతనికి వస్త్రము దొరకినదిగాదట. అప్పుడామె తనకొమరుల నిలుపురి నూతిలో ఒడవైచి తానుగూడ పడి చనిపోయెను. ఆహా! మనల నీగతికి తెచ్చినది చున వస్త్రములనే నాధారపడియుండుటయే గదా. కాన భారతీయులు తనకాళ్లనై నిలువలయునే గాని యగ్రలభమునై నాధారపడియుండరాదు. ఈరచనగ్గనకు “భగవత్పక్షిల్లలు” అను కథను జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయును.

స్వదేశవస్త్రధారణలన సచిత్కారములతో స్వరాజ్యము లెప్పుక చేశారును. స్వరాజ్యము కచ్చినంతటనే మాతృదేశము వాస్తవ్యశిల్లలములనుండి ముక్తి గాంగలము. ఆంగ్లదేశరాజ్యపరిష్కారచే చేయబడిన కానములవలన గొంపోవడిన భారతజాతియొక్క మాము కాపాడబడును. స్వదేశవస్త్ర వస్తు శబ్దమునందు “స్వ” వస్త్రము” అను సింగుమాటలు మాతృదేశము శృంఖలాబద్ధమైనందున కలుగు దుఃఖమును పోగొట్టును. ఆంగ్లదేశరాజ్యపరిష్కారచే చేయబడిన కానము లెత్తుకొని పోయిన మాము కాంగును అని తెలియజేయుచున్నది. కాచెందు కార్యములు శబ్దార్థములేగాక స్వదేశవస్త్రములను ధరించితిమేని స్వరాజ్యము కచ్చి యారెండుకార్యములు గగ్గలు లగును.

ఘట్టిగుమ్మమునుండి వెడలునపుడు తలచుచినయెడల నది లొంగుబాటునకు నూచికునునేమో యని తలవెనుకకు విజుచుకొనునట్లు చేయు మీ పౌరుషము ఓ ఓత్రియసోదరులారా! ఏమైనది? అటువదికోట్లరూపాయల ధనవాహిని విదేశీయులకు నిరాటంకముగ నేగుచున్నది. తెండు, దాని నరికట్టుడు. లొంగినను పౌరుషమీనమైన కార్యములు నేయనేని మీపూర్వుల బహ్వారావుల దలపుడు. దేశమునకై ప్రాణములను గోల్పోయిన మీరాజపుత్రవీరులను దలచి కార్యరంగమునకు దిగుడు. కార్యరంగమేది? కత్తిబట్టుటకాదు. రణరంగముగాదు. స్వదేశవస్త్రధారణమే.

దేశమును ఔమదేశవ పీఠకొని తినుచున్నది. వైశ్యులారా! మీకర్తవ్యమేది? వర్తకముచేసి దేశమయొక్క ధనమును వృద్ధిచేయుట దేశదార్శిద్యము తీరిగించు సీస్వదేశవస్త్రవర్తకమును గావించుడు. తనవర్తకము మీరు మొదలిడితిరేని మీరు లాభము. మీతోడిదేశీయులకు లాభము. దేశమును వీడించు ఔమదేశవత్ర తత్త్వమే వదలిపోవును. ప్రత్తి నెగుమతి నేయకుడు, ఎగువతియయిన ప్రత్తి వస్త్రరూపమును తిరిగి యిక్కడకు వచ్చి మనధనమును గొంపోవుచున్నది.

కదలీవృక్షముపొంత ప్రాయ్యులుపెట్టుకొని కాలము గడపునట్లు చేయునోపొడిమి ! మితవ్యయును చేయుట విదేశవస్త్రములను కొనుట నిన్ను త్రిక్ మించుటయే యని నీకీమృగ కింకను తెలియలేదా? (కొన్ని జిల్లాలలో కొందఱు పౌరులు తామెంత భూస్వాములైనను తామెంత గృహస్వాములైనను కదలీవృక్షములపొంతనే వంట చేసికొని యెదరు) తనచేనునందు తాను కట్టవడి పండించుకొనిన వంకాయలు కొంచెము చేదుగ నున్నను కృషీనులుకు మిక్కిలి యానందముతో భుజించుచుగదా! అంగవైకల్యముగల తనవంతు నొకమూలకు త్రోచి వైచి యంగసౌధముగల పెజావారి కుట్టని నేకాంతయును తెచ్చు కొనదు గదా! కాన మన స్వదేశవస్త్రము లిప్పుట్టున కొద్దిగ మోటుగ నున్నను స్వదేశవస్త్రములు ధరించుటే తగినవని. మనస్వదేశవస్త్రములు కఠినముగ నున్నవి, మృదువుగా నున్న విదేశవస్త్రములను ధనాధోగ్యవంతులకు నోర్చికొనుట భారతీయులకు తగినవనియూ?

ఇప్పుడు మన దురదృష్టముచే మనకళ లన్నియు నాశనమై పోయినేగాని, మనపూర్వులు నూటయేబదిగజముల తానును కొబ్బరి కాయయం దిముద్దునంతటి నైపుణితో మెలగు కళావంతులట. వారి యున్న కదళకు మెన్న మెన్నటివఱకును ఢక్కామల్లులు, కాశ్మీర కాలములు చూచుచునే యున్నవి. ఇప్పుట్టున నట్టి కళ నశించిపోయెను. కాన మనవస్త్రము లిప్పుడు కఠినముగా నున్నవి. మన మలవాటుపడిన యెడల వనకుగూడ నట్టికళ పట్టుపడుచు.

ఎట్టికళయైన ప్రజాప్రోత్సాహముగాని రాజయొక్క ప్రోత్సాహముగాని లేక వృద్ధిపొందనేరదు. రాజుప్రోత్సాహ ముండేనేని యాకళ యున్న తదళ నలకరించెనని చెప్పవచ్చును. ప్రజాప్రోత్సాహ ముండి రాజు నూటాడ మారవండేనేని యిదియు బాగుగ జరిగెను. ప్రజాప్రోత్సాహము లేక రాజు ససహనమునకు బాత్రమయ్యెనేని యొకళయను వృద్ధిపొందదు. తప్పక నశించును. ఈశ్రుతి పట్టింది మన ఢక్కామల్లులకు. ఈమల్లుల నేయు నేతగాండ్ర నానేకించినవి మన తూర్పుహిందూదేశవర్తకపు సంఘమువారి భారతీయోద్యోగపితావమృతులు. ఈభారతీయోద్యోగులు నేతవాండ్ర వద్దగేని నూరు, నూటయేబదిగజముల తానును వారముదినములలో తయారచేయుచుని కొంతధనమును పెట్టు బడి పెట్టి వారివద్దనుండి యొప్పుదలపత్రములను వ్రాయించుకొనుచుండెడివారు. సాలీలు సాధారణముగ నంత తానును నేయలేకున్నను నెట్లో కట్టవడి నేసి యిచ్చుచుండెడివారు. అప్పుడు తిరుగ 200 గజములతానును వారముదినములలో నేయవలయునని కొంతధనము పెట్టు బడి పెట్టి యొప్పుదలపత్రము వ్రాయించుకొనుచుండెడివారు. సాలీలట్లు నేయలేక పోవుచుండెడివారు, అప్పుడు పయోముఖవినయంభములను బోలు నాయుద్యోగులు సాలీలధనమును మగ్గములను అన్ని వారిని పలువిధముల బాధించుచుండిరి. మొదట తియ్యనిమాటలు, తరువాత బాధించుట. ఈబాధలు సాలీలు పడలేక బొటనవ్రేళ్లను ఖండించు

కొని తమయనమర్థతను ప్రకటించుచు బాధలనుండి విముక్తు లగుటకు ప్రయత్నించుచుండి రని కొందఱు చరిత్రకారులు నెప్పుడూరు. ప్రభు త్వమువా రివనవాండ్ర నందఱను నిలువబెట్టి బొటనవ్రేళ్లను ఖండించిరని కొందఱు నెప్పుడూరు. ఇంచేది నిజమో పాతకమహాకళయాలే నిరూపింతురుగాక.

మన భరతఖండమున మనదేశవాసులచేతను విరోపాదేశములచే తన స్థాపింపబడిన బట్టలునేయు యంత్రము లనేకములు గలవు. అవి వర్తకులకు చాలధనమును నేకూర్చుచున్నవి. అయిన నందు నేయ బడువస్త్రములు స్వదేశవస్త్రములు కావు, ఆవస్త్రములు భారతీయులకు నాధికముగను నాధోగ్య విషయములందునను లాభకారిగా నుండవు. అవి విదేశవస్త్రములకులె యంత్రముల సాహాయ్యమున నేయబడుచుండుటచే నవి స్వదేశవస్త్రములకు వోలె నాధోగ్యకరముగ నుండవు. బట్టలునేయు నీయంత్రముల యజహానులు ప్రతివత్సరము దొరతనమువారికి గప్పము కట్టవలయును, అందుచే ధనము విస్తారముగా విదేశముల కేగుచున్నది. ఇంకొకవిశేషము. ఒకయంత్రము వేయుచుండి ప్రజలు చేయువనిని నూరుమందితో చేయుచున్నది. కాన మిగిలిన తొమ్మిదివందల ప్రజలును పనిలేక నుండవలయును. కనుకనే ఆంగ్ల దేశమునందు నిట్లు మిగిలిన తొమ్మిదివందల ప్రజలకును ఇండియా, ఆఫ్రికా లియా, కెనడా మొదలగు దేశముల లాభము మొనగుచున్నవి. మనము యంత్రముమీదనే యాధారపడియుంటి మేని మనదేశవాసులగు నా తొమ్మిదివందల ప్రజలును వారిదేశమునకు పోవలసివచ్చును. ఆంగ్లేయులకు వలసరాజ్యములున్నవిగాన వారక్కడ నుభవివనము చేయుచున్నారు. మనకు వలసదేశములు లేవు. మన మాదేశములకుబోలీషేమేని మన మనేక కష్టములకు లోనుగావలసియుండును. మనము మనదేశముననే యుంటి మేని పనిలేక తిండిలేక మలమల మాడవలసివచ్చును. రాట్టములచేతను, మగ్గములచేతను యంత్ర సాహాయ్యము లేకుండ తయారుగాబడిన వననములను మనదేశపు లుపయోగింతురేని మనదేశమందు షామదేశవయొక్క నీడయైన కన్నట్టిజాలరు. కనుక భారతీయసోదరసోదరీమణులారా ! విదేశవస్త్రములందుగల నష్టములను యోచింపుడు. దేశద్రోహమును దలపుకు. వానిని విడనాడుడు.

స్వదేశవస్త్రములందు గల శ్రాభములను యోచింపుడు. అందుండిన నీతిని తలపుడు. మీ రన్యలపై నాధారపడితి రేని మిమ్ముల నందఱును చులకనగ జూతురని జ్ఞప్తియందుంచుకొనుడు. మీ పూర్వుల దేశభక్తి కౌర్యధైర్య సైన్యములను దలపుడు. దేశభక్తులు మిగిలిన కారాగారముల కేగుచున్నారనుమాట మజువకుడు. దుందుభులు మ్రోసినవి. గాంధీవహాత్మ్యు డెరవాడచెజుసాలనుండి స్వదేశవస్త్రములను గట్టి స్వరాజ్యము దెచ్చి నిలుపుకొను డనుచున్నాడు. భరతమాత తనలేజోమయములగు హస్తములెత్తి మిమ్ము వీరిండుచున్నది. స్వదేశ వస్త్రములను ధరింపుడు.

ఈశ్వరోపాసనము

దాసరి లక్ష్మణస్వామి గారు

(తిగిలోచక్ర వధుమాపియాశ్ అనుపట్టు)

పరమేశా - దురితవినాశా

పరభువనేశా మము - పాలింపు మీశా. పర.

విశ్వరూపా - విశ్వజనరక్షణా

విశ్వాభిరంజనా - విశ్వావనా. పర.

ఉరుతాపా - హరి శుభకలాపా

పరమతేజఃప్రదీప - బ్రహ్మస్వరూపా. పర.

సర్వసాక్షి - సర్వలోకసంస్తుతా

సర్వస్థానోపేత - శరణదేవరమవిత పర.

(జప్తపలందలు అనుపట్టు)

కనుగొన లోకేశ్వరు డొక్కడె యని

ఘనముగ నెంచవె - యోమనసా,

జనకుని గతి యా - తనినె సతము పూ

జన మొనరింపవె - యోమనసా. క.

మానము సిగ్గుల బరిత్యజించి కొఱ

గాని పనులు సేయకె మనసా,

ఆ నిరానుయుని - చరితలనే విన

పీచుల నియ్యవె - యోమనసా. క.

నోరెఱుంగని జీవావళి నీ విల

మారణ సేయకె - యోమనసా,

సారెసారెకు - సమస్త ప్రాణులను

గూరిమి బ్రోవవె - యోమనసా. క.

హేయమైన శుష్కప్రతంబు లిల

జేయగ నెంచకె - యోమనసా,

మాయ మాయ సత్యవ్రతంబె మది

బాయక సల్పవె - యోమనసా. క.

గరువమునను స్వప్నమునచైన మఱి

పరిదూషణ సేయకె మనసా,

ధరణి సమస్త జనంబులను సమా

దరమునఁ జూడవె - యోమనసా. క.

వెరవరు లగుచును - ధరఁ జరియించెను

నరులను గూడకె - యోమనసా,

మనుభదం బగు - సజ్జనగోష్ఠియె

నితము సల్పవె - యోమనసా. క.

పారమార్థ్యంతల మెద సదా నిను

జేరగ నియ్యవె - యోమనసా,

ఓరిమిశో సుసామయూగం గల

సార మెఱుంగవె - యోమనసా. క.

(గిరిహారనామా అనుపట్టు)

పరమపితావన - పంచరితా యని

నితముఁ గొల్పొడి - నరులార,

పరమేశ్వరుఁ డురుప్రకృపఁ గలి మిము

దరి జేర్చుచు సజ్జనులార. పర.

పాపకార్యముల - గాపుర కేగక

చూపుడు భక్తిని - నరులార,

ప్రాపుఁ జేర్చి మి - మ్మా పరాత్పరుఁడు

కాపాడును సజ్జనులార. పర.

బద్ధిక మీఱగఁ - బెద్దల నెలనే

ప్రాద్దు గొల్పొడి - నరులార,

హద్దు మీఱ కేక - బుద్ధి గలిగి యీ

నుద్ధి వినుడి సజ్జనులార. పర.

President Proposing Resolutions

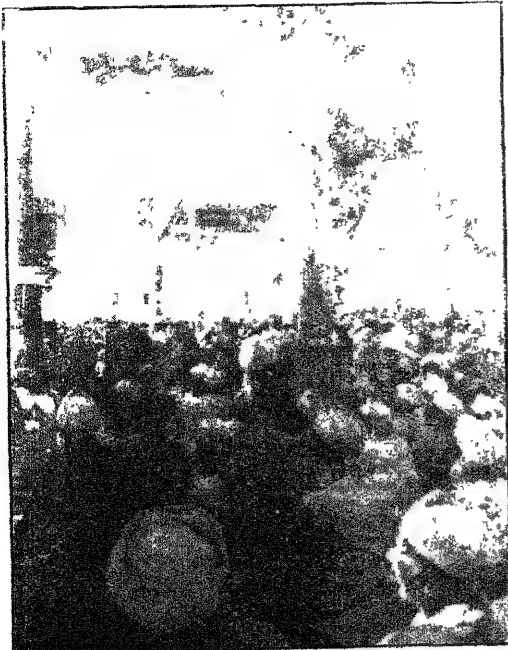
సభాధ్యక్షుండు తీర్మానముల నువ్వపాదించుట
The Indian National Congress at Gaya

Babu Rajendra Prasad's Lecture

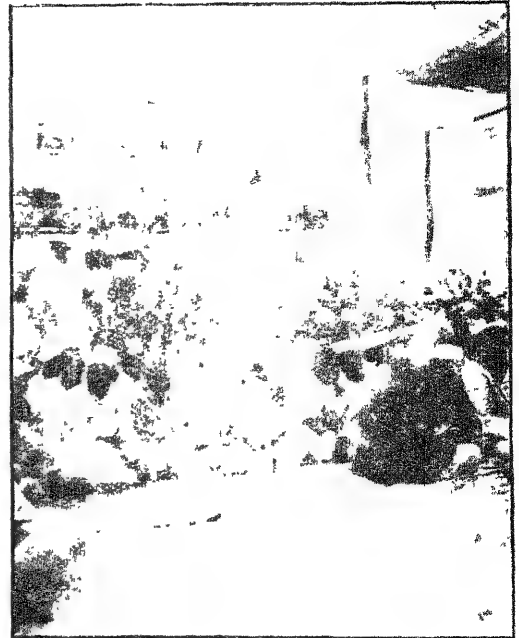

రాజేంద్రప్రసాదు సంభాషణయి

Subjects Committee Meeting at Gaya

జాతీయమహాసభ

జాతీయసభోపసంఘము

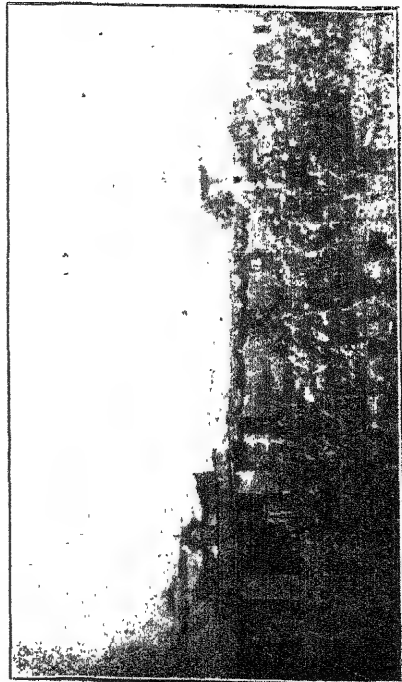

The Indian National Congress

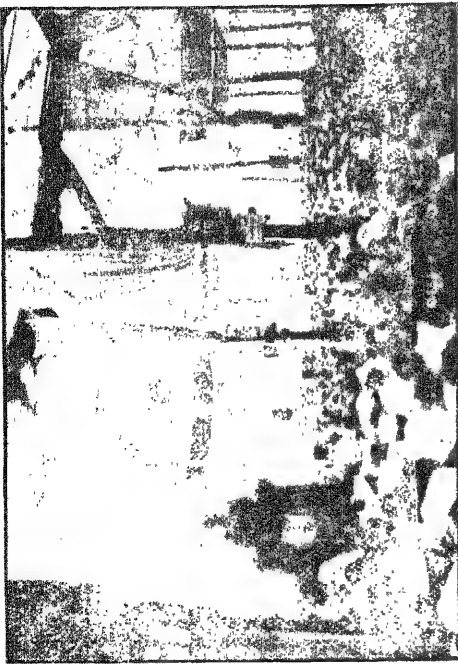
జాతీయమహాసభ

Entrance to the Congress Pandal

జాతీయసభా ప్రవేశద్వారము

Opening Speech of Desabandu Das

దేశబంధుదాసు ప్రార్థనోపన్యాసము
Prayers and Bhajanas near the River Phalguni

భజనీతీరము - ప్రాతఃకాల భజనలు.

కృష్ణరాయండు - కృష్ణాపత్రిక

పు రా ణం నూ రి శా స్త్రీ గారు, బి. ఏ.

(P. S ఈ వ్యాసములో పెద్దలపట్టు నుపయోగింపబడిన యేకవచనములు, వాక్యసారశ్యముకొఱకు, ప్రసిద్ధాంతము,

భక్తిప్రీతివాచకంబుగ ప్రయోగింపబడినవి. — పు. నూ. కా.)

కృష్ణాపత్రిక 1902 ఫిబ్రవరిలో కృష్ణజిల్లా సంఘమువారి యాంధోళనసాధనముగ నెలకొనిపబడెను. 1905-6లో గుంటూరుతాలూకాలు పేటొక చిల్లగ గూర్చబడినందున నీపత్రిక కృష్ణా గోదావరీమధ్యదేశనివాసుల ప్రచురణసాధన మాయెను. 1909 ప్రాంతముల నీపత్రిక జిల్లాసంఘపు స్వాధీనమునండి తొలగి బందరులోని కొందఱ స్వకీయపత్రికయై వారితానుసారముగ నేటివఱ కవిచ్చిన్నముగ నడుపబడుచున్నది. దాసు నారాయణరావు గారు కొండా వెంకటప్పయ్యగారు ఆమటుపల్లి నారాయణరావుగారు గాడిచెల్ల హరినాథ్యైత్రమ రావు గారు భోగిరాజు పట్టాభిషిథారాయ్య గారు మున్నగు నాంధ్రావనీధీరు లీపత్రికలోగ ప్రధానవ్యాసముల రచించుచుండిరి. వల్లూరి న్యాయ నారాయణ రావుగారు హొద నింతరము వ్యాసముల వ్రాయుచుందురు. 1906 మొదలు నేటివఱకు, పత్రికానిర్వహణ భార్యహుడై సవీనాంధ్రభావోద్వేగనిర్మాత యై గడ్డరచనవరిపొవకుడై యాంధ్రుల భక్తివిశ్వాసముల కాశయమై వెలసిందిరుచున్న ముఱ్ఱారి కృష్ణరాయఁ డీ కృష్ణాపత్రికను గైకొని, సకలకళాకోభితంబుగ నవీనభావోద్వేషితంబుగ నిజచారిత్రగ్రంథవ్రతీంబుగ నిర్వహించి యాంధ్రపత్రికలకు కిరోభూషణంబుగ చిత్రించివాడు.

వార్తాపత్రికల కేహేతుసముదాయమున నుత్తమగుణము లేర్పడుచున్నచో అవి యన్నియును కృష్ణాపత్రికయందు రూఢములు. సుప్రసిద్ధములై - సుస్థిరములై - యమాత్యనేతలై - సంఘాభ్యుదయా గాంక్షిములై రాజిల్లు పత్రికారాజమునియు గద్గణచతుష్టయముచే నొప్పొరుచుండును ఎట్టి యాటంకములనైన - లాభనష్టములనైన - ప్రభుసంఘవిద్యేమమునైనను - భీరతతో నోర్చి - యవిచ్చిన్నముగ నియత కాలాగమనముగలవై కాలప్రవాహ మనున ర్పించియు, నిజసాంప్రదాయ పుత్ర్యమును విడువకయు, ప్రభువుల ఆనాయాదరణములను ప్రజల తారుణికావేశములను పాటింపకయుఁజీల ప్రధానములై నిజసత్త్వప్రభావమును నిలిపికొను సద్గుణమే వార్తాపత్రికల మొదటిగుణము. పత్రికలో ప్రముఖింపబడు విషయములు యధార్థముగ నుంటయు నాయా విషయములందరితేరి యధికారులే వానింగూర్చి వ్రాయుటయు, జాతియొక్క వృత్తనైవ్యమునామర్రమాన సంఘాతమును లేస్సగ గుర్తించు గాధానైర్యమున విశ్వాసపాత్రములై యుష్పదమగుటయు వార్తాపత్రికల రెండవ యుదాత్తగుణము. సహేతుకమైన యభినవభావోదయంబును ప్రక

టించుచు, దేశములోని ధీయుతుల కవకాశ మొసంగుచు, జాతి స్వతంత్రపరిణామసౌభాగ్య మందు డేత్రమై యుండుచు వార్తాపత్రికల తృతీయసద్భావము. భావిభాగ్యనూచకములగు దారులను - సాంఘిక రాజకీయకళాసారస్వత ప్రయత్నములను ఊహించి - భావావేశసంచితములుగ నొనర్చి - సంఘమును ముందునకు త్రొక్కుచు - త్రుల్లిపడని జాగరూకతతో నడిపించు కార్యకౌశల్యము - వీనియందు గల నాల్గవ మహాగుణము. ఇట్టి సద్గుణముల నొప్పు - కృష్ణుని కృష్ణ - వనసుమంబులవలె గిరికిరంబుల గాయు శరత్సృందికల బోలి - యాంధ్రవైజయినభూషితమై మై - వంగమహారాష్ట్రపత్రికలవలె నిజప్రభావార్థాటముఖిత దిబ్బాఖంబుల జాడ నరయక దాగియున్నది.

కృష్ణాపత్రిక గణకీర్తనము గావించుచో పత్రికావికరయపు భావశ్యమునుబట్టి చేయరాదు. కొందఱాంధ్రులు విద్యానిభూషితులయ్యియు కార్యకారణసాంప్రదాయముల గురైలుగరు, వ్యక్తిపరిస్థితుల యనోన్యన్యసంబంధ వఱయవలెందురు. వీరు నిరంతర మాంధ్రసత్త్వమును దూషించుచు - తిలకు మోతీలాలో గోమ మున్నగు పత్రికాధిపతుల చారిత్రగంప తిచే వారిపత్రికలు వన్నె కెక్కినవని యుహించుచుందురు. కలకత్తా నూఱుసంపత్సరముల హిందూదేశకాజ్యసాన మరయు, మహారాష్ట్రులు భాగ్యవంత మయిన బొంబాయిరాష్ట్రమున సర్వప్రచారకులై మొన్న మొన్న టివఱకు యావద్భారతరాజ్యనిర్వహణ మొనర్చినవారనియు సానబలముచే కాలబలముచే నచ్చటి ప్రతిభాశాలు రత్యున్నతిని జేంది రనియు మనవారు గుర్తింపరు. బందరులోని న్యాయవిద్యావైదుష్యము రావుబహద్దరయినది. మద్రాసులో అదియే సర్భావ్య మయినది. కలకత్తాలో లాడుసినోరూపమున భారతవిఖ్యాత మొదినది. సీమలో నదియే యాంధ్రసామ్రాజ్యప్రధానస్థాముఖ్యమును వహించి జగద్వ్యవసాయ మొనరించుచున్నది. కాని వైదుష్యము - ప్రతిభాసంపత్తి - సత్త్వభావము - మున్నగు వ్యక్తిసత్త్వముల దిలకించినచో మన పత్రికాధిపులందు మనవిమర్శకులందు - మన కవులందు - మన ధీమరులందు - ఆమెయగుణ విభూతి గోచరింపక మానదు. మనకర్మ మేమో కాని యాంధ్రులు నిజ సత్త్వ మారయ నున్నారు “సప్రత్యేనో స్తుపంతః పరగుణకథనైః స్వాన్ గుణాన్ ఖ్యాంపయంతః” అను న్యాయానువర్తనము వ్యక్తమయి యుచుచితమే. కాని జాతీయభివృద్ధికి విరోధసాధనమై యుండును. ఆత్మవిషయమున నతివినయ ముండవలయును. జాతీయకందర్పములలో నెల్లరు నార్దుకి భుక్తువునలె వెలగవలయును. సత్త్వలబ్ధమున కృష్ణాపత్రిక

భారతపత్రికారాజములు మొదటి తరగతిలో చేరియున్నది. కాని యాంధ్రుల పౌరుషగౌరవప్రాయవర్ధనయు లేమిచే దీని కా కళంక మేర్పడుచున్నది. వంగదేశయులు ఆంగ్లజ్యోతు వాణిజ్యప్రామర్శప్రాగల్భ్యంతోను ననుకరించి - తమ మిట్టవేదాంతములను - తమ యనంతప్రాగల్భ చిత్రకళలను - ఆ క్రయింపసాగిరి. వన తెలుగువారి వంగదుండగ మెఱుంగక - వారి ప్రాచ్యమ్యను దాంధ్రభావభూగ - మని భ్రమపడిరి. కృష్ణాపత్రిక నిజముగా తెలుగుభాషలో వ్రాయబడిన వంగసంస్కారసాంప్రదాయముల ప్రాచ్యసాధనముగ బనిమించినది. ఆంధ్రపత్రిక జాతీయతత్వమున కెక్కువయవకాక మేల్పడిని యాంధ్రత్వమున శుభ్రావేశమును గల్గించి యున్నది కృష్ణాపత్రికలోని రెండవభాగము ఆపత్రిక ఆంధ్రజాతి కాదు. ఆంధ్రపత్రిక ఆంధ్రజాతియొక్క దీనాలాపనాదములతో నోంకారముఖితమై యుండును. సామాన్యముగా వ్యక్తులకు గాని - సంఘాలకు గాని - ఏ గడ్డలను - బలహీను వగనో - ఆ గడ్డలమే దౌర్బల్యబీజ మగును. భావావేశతత్వమయమున మానవు లాభావములకు దాసిన లగు - యదు. అటులే పత్రికలుకూడను. ఆంధ్రత్వముష్టోషించు ఆంధ్రపత్రిక బహుజనానీతమై మెల్లందనమును (Elastic) సూచించుచుండును. కృష్ణరాజుని గుణసూచకాగ్రత భావసాదృశ్య మొందిన కృష్ణాపత్రిక వారియొక్కయు వారిమించుదలయున్నయు నిర్భయ దీక్షాపరత్వమున (Policy) ఘోరముమై యున్నది. పట్టాభిగడుసురసమునైర్యాచారకాలములు - కానుచుండరా యని భావలతి కావిర్యాచారముని యును - కోమలాంతక గణయను - కృష్ణరాజుని సత్యన్యాయైకీకీయను - వీరి సామాన్యసంగ్రహాన్ని బ్రహ్మసంస్థానముతోమిలితములై కృష్ణసంపుటలు బులలోభిలుచుండును. పట్టాభిగదమానరాజ్యతంత్రజ్ఞుడు, జాతీయవిద్యా ప్రతినిధి, భూతజీవి - పత్రికానిర్వాహకుడు, భవిష్యద్భావనకృష్ణా నందవీరాసి - కృష్ణాపత్రిక ఈ ముగ్ధులెత్తనమేర్పరచును. 1909 మొదలు నేటివరకు కృష్ణరాజులే కృష్ణాపత్రిక. కాశీపుట్టభక్తిఘోషారవములు - రామమౌనాటాకార నివాదములు - బృందావనమై దుష్కృతియు - నీతి లాలిత్య మొంది - కృష్ణుని గద్దగతములై - పత్రికాముఖులు మెల్లవారి నవీనాంధ్ర భావనలక్షిరి నొందియున్నది.

కృష్ణరాజులే కృష్ణాపత్రిక. ముట్నూరికృష్ణారావుగారు బందరు గొడుగుపేటలోని యొక సత్సాంప్రదాయవైదిక కుటుంబమున జన్మించిరి. వీరితండ్రి నాగభూషణుడు గారు లాకిమెల్ల గొప్పయువ్యోగమున బడసేయుండిరి. అన్నగారైన వేంకటరత్నముగారు న్యాయపట్టభద్రులై సాశీల్యమునకును సౌందర్యమునకును అమాయక మైన తెలివికిని మేళనాశీల్యమునకును వేరొంది న్యాయాధికారపదవిలో నడమించిరి. కృష్ణారావుగారు వీరినేతృత్వమున చిన్న నాటినుండియు విద్యాభ్యాస నిరతులై - సంఘసంగ్రహభాషితులై - భాషాదేశభూరితులై - యుజ్జల నమరకీ కీలుచును - బలవంతులై - దేశాచునస్సంస్కారములతో వంధకోణకృష్ణమహాచార్యులవారి యవస్థాన పూర్తాముల నల్లన మించి, నోబుల్ కళాకాలలో గణుపతివేంకటరత్నం నాయుడుగారి ప్రాచీనాచార నిర్యూతక వాక్రవనప్రాబల్యతరంగముల జిక్కికొని

భక్తిభూరితులై - బ్రహ్మమతావలంబనము గావించియుండిరి. కృష్ణారావు గారిలో సహాధ్యాయులుగ నాయుడుగారివంగ కేరిన దేశరాజు డెద బాపయ్య పట్టాభిషేకరామయ్య వొడలై కళారాసి మొక్కపాటి సుబ్బారాయుడు, మున్నగు ధీమరు లాంధ్రసాంఘిక రాజకీయరంగము లలో వన్నె కెక్కిన సుధీచణ్డలై - ధీరోదా - నాయకులై యాంధ్రోద్యమ సూత్రధారులై బరిగుంచుండిరి. వీరికాలమున నాయుడుగారి యువ్యోధక లాలించుటయేగాక బందరు రామన్నకేటలోని సోమకల్పబృందము నాయుడుసాంత్వ్య వధికుముగ నేమయి, వైదికాచారములందును హిందూ సాంప్రదాయములందును, భారతభాగవదాది పురాణములందును అనూయాపరులై, పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన జ్ఞేయవ్యస్తామ్రజ్యమున నున్నారగుచుండిరి. యస్, ఏ. చదువు - పిన్నతనమున బ్రహ్మమతావలంబనము - నగుటచేసి పీరివిజ్ఞానాదవ్యములు వంగంకన్యాయైకతైరి నవి. కృష్ణారావుగారు బ్రహ్మసమాజపు ఋషిపాఠశాలమున జన్మగ గుర్తించి యుపాసించి యాకల చెన్నపట్టణ కేంద్రజీ, గుచ్చట వీరేశలింగం వంటులుగారి సంస్కరణభాషలను శంకరించు, దేశవేదకాకోశ ల్యాహులై యుండిరి. ఆకాలములో కీ. పోతన ప్రస్థానము సాంకముల జూచుటయు నేర్పడెను.

కృష్ణారావుగారు చెన్నపురి దేశమును విజేత్యవంశస్థాయి యుచ్చటి కరుదెంచి హిందూమతస్థానోద్యమమునొప్పునను. కేరళుత్త కావండి యరుదెంచి యపదవ్యుతు హిందూమతస్థానమును మూచించు దివ్యజ్ఞాన ప్రత్యేకములను గావించుచుండెను. కలకత్తాలో బుద్ధియంతలు లోకీక కాళియులచే నాంధ్ర ప్రభుత్వవిధానములను చూచు యగిరి సాశ్చాత్యవైపదన విమర్శకుల గ్రంథముల చలాకించి, హిందూసాంప్రదాయములను ప్రక్షేపించుటకు - వారి రూపార్థ్య నరయ జూచుచుండిరి కృష్ణారావుగారు చెన్నపట్టణ కలకత్తావంశమున నాపత్రికములో హేతువాదమా? జాతీయవాదమా? అను ప్రసాంఘిక సమస్యలపట్ల జరుగుచుండెను.

దాపయ్య సుబ్బారాయుడుగారు రెక్క, రెక్కనన్నేక బృందములో కృష్ణారావుగారు 1908 లు బందరులో నివిష్టులయిరి. అప్పటికే తిలక్, గోకేలేయదేశమున బహింగీదనము స్వాగ్రహర మను తలంపు లాడముచుండెను. ఆంగ్లప్రభుత్వమును నిష్పయముగ దర్శించు తెంపు లమరుచుండెను. బంగారకభాగవతోవాదమైతన దేశవాదములు (వాగుడుగాంపు) ఆంగ్లరాజనీతియందు విఠ్ఠోరియకాలమున నేర్పడిన విశ్వాస మెల్లద్రుంచి "ఉద్ధృత దాత్యనాత్మానం" అను సూత్రమును గ్రహించి, యొకచెంప నాంగ్లేయమును, మఱియొకచెంప హిందూవాదసాంప్రదాయభిమానమును ఉద్దీపింపజేయు దొడగిరి. ఆంగ్లప్రభుత్వపత్రిక మాడగొట్టుటకు ప్రభుత్వవిధానములను ఖండించుటయే గాక, నాంగ్ల నాగరకసాంప్రదాయములం దనూయఁ బురికొల్ప నగత్య మాయెను. అనూయాజనితమైన ఈవిద్యేయక ప్రచారములో భారతీయులకు స్వదేశ విజ్ఞానమం దంతర్దృష్టియు నాదరణము నేర్పడి 1907 లగాయకు ప్రజలెల్ల రెణిగిన జాతీయభావ మేర్పడినది ఇది 1912 వఱకు వంగప్రేరితమై

యుండెను. ఆనల తిలకు వీరసెంబమ్మల యాదర్శముల నంటి నడచెను. 1918 లగాయతు సహాత్మకమైన ప్రభావపు లేనదల నాశ్రయించి చరించుచున్నది. కృష్ణారావుగారు వారిమిత్రులను తొల్లి వంగభావోద్దీపనంబున వంగాదర్శరాజితలై బాహ్యజీవనము సలుపుచు 1907 లో జాతీయవిద్యాలయప్రతిష్ఠాపన మాలోచించి క్రమముగ నద్దాని సిద్ధిపఱచెడిది. ఆనల 1911 నుండి యాంగ్లోద్యమ మంగీకరించి పనిజేసిరి. 1917 ఆస్తాంతములలో కృష్ణారావుగారు బ్రహ్మసిద్ధాంతములను నాప నివదర్శముల జాడను - సంస్కృతసాంప్రదాయానుగతమునను - బరీక్షించి 1918-19 లో విభులమగు ఖండన మొకదానిని రచించిరి. 19 నుండి గాంధీమతావలంబులై కాంగ్రెసుతీర్థాముల ననుసరించి యుద్ధోద్ధమమన్నను తొల్లింటి భావసంపూర్ణత గాని, యుద్ధారవాగ్ధాలోజ్ఞులనను గాని ఇష్టము కృష్ణాపత్రికయందు గానరాదు. కృష్ణారావుగారు 1910 మొదలు నేటివరకు కృష్ణాపత్రికను స్వరంధ్రముగ నిర్వహించుచున్నారు. వీ రాంగ్రు లయ్యును వీరిభావనలయము మెల్లటి పిన్నతనములో వంగరాజ్యమున నేర్పడి యచ్చటి లక్ష్యములతో నిండియుండెను. వంగదేశీయుల యుద్ధోద్ధానల సందికాని, కృష్ణని రాసక్రీడల నాదరింపనాగిరి. ముడన్ రిట్యూ ఆర్య మున్నగు వంగీయ పత్రికా నేతృత్వమున కళిలు కావ్యములు శిల్పములు మొదలగు వాని నే గాక స్వయంజనుముల దిలకింపుచుండిరి. వంగ పట్టుల వైష్ణవసాంప్రదాయములం దీక్షిం గలి ఖదిరినట్టిగవడును. ఇందుకు రవీంద్రుని కవిత్వా విర్భావ మొక కాగణమై యుండనోవును. కృష్ణాపత్రికలో నాంధ్ర రచకుల కెడమిచ్చిరి గాని, యాంగ్రుల నెట్లైన నభివృద్ధికి దేవతనను దిరుతో పనిచేసలేదు.

కృష్ణాపత్రిక వంగసాంప్రదాయముల తెలుగు పత్రిక. పత్రికయే గాక ప్రతిభాప్రామాన్యసాధనము కూడ. రవీంద్రు జేభావములతో జగముల వెలుగొందెనో ఆభావములు తెలుగుదేశమున బ్రావ్యమునుండియు ననేకదేశీయత త్ర్యములలో నిమిడియున్న సంగతి కృష్ణుండెఱుంగును. కావ్యకళకులందు మనపోతనాచల మిందలేదని గూడ వీరి యనుభవమే. కాని కృష్ణాపత్రికలో వందలకొలది వార్తాసములు వంగచాంగర్యప్రవగనమున తుపయోగింపబడినను, ఆంగ్రు శ్రీ రీతులం దెంతవఱకు సిద్ధినిందిరో, ఎందునఁ దెలుగు వేనకపడినదో యెందున ముంగున్నదో ఒకనాడైన కృష్ణరాయండు నుడువలేను. దివాకరా ప్రమయసంజనిత సంధ్యా రాగచిత్రప్రీతిలగాగల కళాశేషయనను కృష్ణుని భావప్రపంచమున జేరలేదు. కృష్ణారావుగా రాంగ్లసండితులు వంగభక్తులు. పిన్నతనమున నాటి భావసిరీరములై యున్న తత్త్వములు అర్ధకై ప్రసము లగు బ్రహ్మసామాజ్యపువి. ఆంగ్లవాగదకసంపర్కపానమువలన జాతి భ్రష్టులై నల్లదొరలై, యుభయసాంప్రదాయదూరలై క్రమశ్రు నైజాతీయత వొంద యత్నించు వంగదేశీయులు వీరి యాదర్శపురుషులు. కృష్ణారావుగారికేగాక వీరి మిత్రమండలియంతయు నిట్టి మనస్థితి గలవారే. తమారస్యామినిపూర్వకే ప్రాంతీకతల నామోదించిరి. వంగవిమర్శకుల నేత్రములతో కాటంతలలోని రసప్రపంచమును

వీక్షించువోడగిరి. ఇందుచేతనే వీరు జాతీయకళాశాలను స్థాపించినను జాతీయవిద్యావ్యవస్థాపనస్వరూపముల నిర్ణయింపజాల తున్నారు. కృష్ణాపత్రిక పట్టాభి సీతారామతల్లివృత్తిమై నిర్మయునుగు ఖండనము శైర్యాహంకారములు గల్గియుండును. వారిభావముల బ్రకటించి వారిస్వరూపముల కనఁబఱచుటయే గాని దేశములోని ధీయులకు లండఁ జేరదీసి సాంఘిక రాజీయపద్ధతులలో నొక ఆంధ్రసాంప్రదాయమును (School of thought) సృష్టింపలేరి. కృష్ణారావుగారు శోధకుఁడు. సాధకుఁడు. ఉపాసకుఁ డనియుఁ జెప్పదగును. కాని తన తొల్లిటితోడులైన సమాసలనే దక్క, శీలవిజ్ఞానభావవిభేదముల నానారూపులై తోఁచు చిన్న పెద్దల నొకవోఁగుని - యాదరించి పెద్దలఁ జేసి తమసాంప్రదాయానుక్రమ మేర్పరచుకొనలేదు. కృష్ణారావుగారు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు ఆంధ్రుల భక్తివిశ్వాసములకుఁ బాతులైన తెలుగునాయకు లయ్యును భక్తకోటిని పెద్దగణమును సంపాదించు “అభిగమ్యత” నొప్పవన్నారు. నాగేశ్వరరావుగారి యాంధ్రపత్రిక కొంతకాలము బొంబాయిలోను, ప్రస్తుతము చెన్నపురమునను ఉండి ఆంధ్రజాతీయవిజ్ఞానసహాయకుడు దూరముగ నుండి కృష్ణాగోదావరీగలిల పోషితమేధావిభూతుల సహాయ్యంపదల నొందకుండినను, దయోదారగుణములచే నభిగవ్యమై యాంధ్రత్వమున కాలవాలమై యొప్పుచున్నది. తెలుగుపత్రికలకు ముఖమునలె నలంకారమైన కృష్ణయ్యాపజ్ఞయమును నిజప్రతిభానుగణముగ సంపాదించుకొనలేదు.

కృష్ణారావుగారు సత్వాశీస్వసి. శమానము దయ సమత్వము సౌశీల్యము ప్రత్యక్ష. అనుస్థానకరతి గల మందిబ్రాహ్మణుండు. వ్యక్తుల గాని సంస్థల గాని ఖండింబువో దయాబ్ధిడై పునోభివృద్ధి గోరును యనులోకవార్తలలో సాత్వికమగు హాస్యవిమర్శనమును జేయునే కాని భావభేదమున నాశస్త్రమై ధర్మ మవలంబించు నిర్దయత వీరిమొదగ పడదు. పరగుజామోదము పరాభిప్రాయసహిష్టుత పెదబాపయ్యగారి తరువాత వీరిసమకాలినులలో వీరియందే గోచరించును. ఈమందికలన కృష్ణాపత్రికలో పెక్కుతెలుగు పిన్నులు కమభావములను గీతిగణతులను వెలిపుచ్చు గలిగిరి. అనకాళిమచ్చి తెలుగు తెలువుల మచ్చుదెలివేనే గాని యభిమానించి తన ప్రతిభచే వారిని అభివృద్ధికి దేలేదని మా వివాదము.

కృష్ణుని ప్రేమరంగమున విశ్వవ్యాప్తమయిన భౌతికప్రణయ మగ్రస్థాన మాక్రమించి - ప్రాచ్యావని - భారతభూమి - వంగదేశము ఆంధ్రజాతి-పట్టాభిమందరు-తనసంసారము-తాను-క్రమక్షరప్రేమాన్నదములై యమరియుండును. ఇట్టి యాంతరంగ మతాకికమై గౌరవవాన్ముద మనుటకు సందియములేదు. కాని యీమనస్థితివల్ల పత్రిక స్థానికాంధ్రీయవ్యవహారములపట్ల కన్న భావప్రపంచమున పెక్కు దుపయోక్త మగుచున్నది. ఈలోపమే ఈపత్రికనుగణ మని కూడఁ జెప్పవచ్చును.

కృష్ణునిదృష్టి భవిష్యత్కాలమును వీక్షించుచుండును. వీరి మానసము భవిష్యద్భాషసాధనిర్యాజానంద వీచికావిహారముల దూగుచుండును. భూతవర్తమానముల పరిజ్ఞానము జుక్కగలదు. వర్తమాన పరిస్థితుల వర్ణించుటలో ననమానపక్షావిశేషముల వ్యక్తపఱచుచు, కాని,

నానిలో జీవించి యనుభవించు సాధన మలభవలేదు. ఇందుచే వర్తమానస్వరూపములగు పట్టాభిగోపాలకృష్ణులవలె కృష్ణరాయుడు మంత్రి పదవులకు కార్యదర్శిత్వమునకును తగుదారుల ప్రోత్సహాలడు. దేశాదర్శములు కాలగర్భితమగు భావనాప్రపంచము నెంతకాల మాత్రయినఁ జెనో అంతకాలము కృష్ణరాయని కృష్ణాపత్రిక అసమానలేఖనీ ప్రభావము గల్గియుండెను. తిలకు నిర్యాణముతో నీరివ్యాపిత్వములు మెఱపుచుండ నారంభించినవి. గాంధీ వర్తమాన ముద్రాదుగునఁ బరిశీలించునడచు రావలెండేలు. కృష్ణరాయ లీయద్యమము నంగీకరించినను పట్టాభి లాఠికి మెలకువల నాశ్రయించి నడచుటచే తనభావనాపూర్ణతకును నిరాసాటలేఖనీ ప్రచారమునకును ఉచితమయిన సమాచారకాశముల గలిగింపఁజాలకున్నాడు.

సంఘసంస్కరణముపట్ల వీరికభిప్రాయములు కేల్కూరు సిద్ధాంతముల ననుసరించి కొంత భౌమ్యతను మోదనకర్మకాస్త్రానియగూఢమును బొందియున్నను, ఆచరణలోమాత్రము వీరికిరె నిశ్చలమైన సంఘసంస్కరణసిద్ధాంతానుసార లని చెప్పవచ్చును. జాతీయోద్యమ ఖల్లికొనినకొలది నాంగ్లసాంప్రదాయావరూపమున కంగరసంస్కర్తలచే నెలకొల్పబడిన సంస్కరణప్రకారాలక చాలకఠిన హాపుమానినది. మఱియుఁ గాలప్రభావమును విశ్యాధివలె ప్రబోధము తిక్కుడు కులంబుల కొంగుగిలబడిన ఆ ప్రబోధములు పిపసాహంకారావిష్కరితములై యుదయించి కొల్లెరింపిసంస్కర్తల నాయకత్వమును ప్రేరించినవి. ఇంగ్లెండ్లో ఎదుగునో సంఘసంస్కరణము కృష్ణాపత్రిక పురిటినిజమైయుండ నీనాఁడంతిస్థానుత్పన్నమగుచున్నది. సంస్కరణానుస్థానము సంస్కర్తలయం దాదోజముల కృష్ణయం దుపదనా.

వేంకటరత్నం నాయుడుగారి వ్యావృత్తి కరణయము నిర్విరోధావసయ కాలావకాశము కుదురని ప్రాప్నాఁతెర్రాహిమానమని తేలికని. వీరికి లింగముగారి గద్యనిధాన మాంగ్లల వసకరించుచు, వీరి సాంఘికమీమ ర్శనము లోతులేక సంప్రదాయాభిజ్ఞులేక కంగండ్లవీశాదర్శ పూర్ణమై - వైదిక ద్వేషకలుషితిమై - రాగాహంకార ముల్యమాపింపమై జాతీయోద్బోధదీధితులఁ జూడజాలం తెగిమిట్టపోయింది. ప్రవృత్తి సమాజములోనే మోదనసాంప్రదాయముల ప్రభావము కెండ్లై. రామకృష్ణపరచూరం, అశ్వనీతమూదర్శి, మున్నగు ధిక్తులయు రింపద్రాసుల వైష్ణవసాంప్రదాయములయు ఆదర్శములు సావకలు సుగ రాజ్యము నాకర్షించుచున్నవి. స్వతంత్రియగనో, అనుకంఠమునో మన కృష్ణాపత్రికకూడ మోదనకరతసాంప్రదాయములందు గౌరవ మగఢముచున్నది. బాల్యమున బ్రహ్మద్వేషములలో - పండిరమాజణలో - పురాణోపనిషత్సారములలో - మతిసాంఘికాభిప్రాయ నిర్మా లనములలో - నిరవధిక - శూరత మించి దేదాదేశ కృష్ణాపత్రిక - కాల మహిమచే వీరి గారినిండుటయే గాక వీరికన్నిటికి వైష్ణవసాంప్రదాయార్థములను భావవ్యంగ్యసంపత్తిని సంపాదించుచున్నది. భావ మెట్లున్నను చిరాభ్యుపవిశ్వాసములు సంపూర్ణముగ రూపుమానువు. కృష్ణారావుగారి పవిత్రసాధిక సాగుజీవనము మాత్ర మిహపత్రికలో ప్రతిబింబించియుండును.

ఇంతవరకు కృష్ణాపత్రికచరిత్ర - దాని గుర్తింపజేవములు - దాని సత్వము - యందలి వ్యావృత్తులు - కత్తికాధిపతిత్వము - వారి యనుచరులు - దేశములలోని ధావప్రవాసములు - వారిని రలి పడేసిన ముగ్ధములు - ఆంధ్రవిభాగమున ఏవైచిక యొగ్గిచ్చి యుపకారములు - పత్రిక యందలి గుణదోషములు - వారికాణములు - వివేకకాగిధిలో నీలయంతరింపజుమితో చిత్రించుచున్నాను. ఓకక్కోగి గాని సంకటగాని నిమగ్నించి దానిమాపచిత్రిణము గావించుచున్నాను తెలుగునీవు రింజింజక సంలయు లేజోహింపముగ నేరుకు కిల్లించునేర. కాని నీడల సహేతుకముగ వినిపికతో నిమింప బూసుటయే చిత్రికారవి కిక్కిని సావభూతిని దౌవ్యావ్యములు జెల్లించును. నీబాహ్యగణరూపలో పగు లెన్నియొక కిక్కినా! ఇన్ని ప్రేమించియే దీని నింపితిని. ఇక ముందు కేరల మాధ్రభావమకు కృష్ణాపత్రిక యొప్పి యుపకారముల నడిపెదను.

వీరేశలింగయడంబులుగా ఆంధ్ర పత్రిక సమాజావలలో వాడే ఒక గద్యధికులు ముగ్ధకాశిప్రసీదించి రింజి, కామోద్య సంస్కృతయోగార్థనగం ఎము గ రింజి, కిక్కికలమున రావ వాడకము మున్నగు లేక తెలుగు గిల్లం, రింజిలు కొకలేదు ప్రకటించుటలోని తెలుగు సాంఘిక గాయన యనసహం దరణియు గిల్లంకనావై భాగలనెల్లం - కత్తి ములు సాహిత్యం - యు సంస్కరణము ప్రమాదములనున్న సానిరించింది వ్యావస్య ప్రయత్నిముల హయాగించి, కాని రింజిలుగారి కత్తికడలం లోగుగ సావండునుచే వీరి పరిచయ 1905 ల కలగు దేశం లో గాడువన స్వస్థిత్వములు సైని భావో వ్యావస్యమున జాలం కెని. ఈ లోకమున వాండుతురు క్రిందగండ్లిక గండ్లి రెండ్లి క్రింద, కొంతవత్రికి లోక ప్రకృతి, కృష్ణి నేమి గాడగించి. రింజి సాంఘికముకూడా కాలభాగ విభంబువులును, అట్టే కీసారామావ్యావలారి నింజిలులం కు హయాగి పలుమందుడెరి. ఇంతలో కుసానిగినిగ్గాలు రెండును గంజలం ఏకక సంస్కరణవ్యావస్యసదముల మహాయోమిమి నాండ్లివ్యావస్య ఫలము పత్రికావించినానుగ్గాలు నింజిలండ్లి వ్యావస్యాలను వంగివచిరనివాడీరుల నేన్నంబును కృష్ణారావు గారు ఈడవ్యావస్య ప్రయో వైగిరిని తెలుగున నగ్గిచ్చి. సాగుతలో, నికా కంగాను వాడులలె వ్యావస్యనివాడు లంబి నికాతానీతరమాగ్గాలు కేకి గుండ్లివత్తుగు, కొంతకాలము "కృష్ణాపత్రిక" తెలుగు" వింతగను దురదహాధముగను ఉండెను. రాజీవనున్నా - మిక్కిలి నెరుగుము డెను. కృష్ణరాయనివాడు 1906-1918 వరకు తెలుగుదేశపు నాయక మణులై క బందరుచేళ్ళిత్తుల వ్యావస్యవ్యావస్యముల కుపయోగింపబడి నందున నిదియే ఇప్పటివరకును జనసామాన్యమునకు బాహ్యవివేకభావ వాచకయై యున్నది. కాని కాలక్రమమున కృష్ణా డాంధ్రసంస్కృతి సాహిత్యగ్రంథముల నవలంకించుచు రాజుమహేంద్రవరము గంటూరు పుర ప్రముఖులును ఆంధ్రపత్రికయందును వాడబడు కులలితాంధ్ర వాక్య ప్రయోగానుసారమునను, తన వాక్యరచనను మంగాంగ్ల సాంప్రదాయములనుండి తగ్గించి తెలుగు తెలుపుల నలసర దియున్నాడు. ఏమెన్నో

సవినజాతీయజీవమున విలసిల్లు వాడుకలెలుగు కృష్ణరాయకృత మని యెంచి “యంబలిసేయక తీర దోకిన్.”

కృష్ణారావుగారు బంగాళాకపింద్రులయొక్కయు తత్వవేత్తల యొక్కయు గాథలను వ్యాసములను తెలిగించి తెలుపుచు వాంధ్రగ్రంథులకు నూతనమార్గముల జూపిరి. వీరి భాషాంతరీకరణములు కొన్ని సందర్భములలో చక్కని యాంధ్రభాషావ్యక్తిచే నొప్పుచు ప్రధాన వ్యాసముల కన్న నెక్కువ యాంధ్రస్వతంత్రకృతులుగ నకపడును. తరువాత యనులోకవార్తలు మన్నున హాస్యప్రధానసంఘాతలోకములలో వాడుక గ్రామ్యతెలుగుపద్యముల నవలంబించి పల్లాకిమిడివారి వలె సంస్కృతభూయిష్టవాక్యములకు వెక్కిరించినట్లు గ్రామ్యతోకను తగిలించక - విశుద్ధగ్రామ్యప్రయోగమార్గముల కలవరచిగొనిరి. కృష్ణారావు గారు గిడుగు రామమూర్తి రిసార్వత్రికగ్రామ్యభాషాప్రయోగమునకు వ్యతిరేకముగ సభిప్రాయపడినను - గాంధీగ్రంథవాక్యరచనాప్రధుల యయ్యును గ్రామ్యము లితీతుల సంపర్కావసారముగ నుపయోగించు విచక్షణ గల్గి యున్నారు. కృష్ణాంత్రికలో నానావిషయములగుర్చి ప్రచురింపబడు వ్యాసములు కృష్ణరాయని గాంధీగ్రంథానుక్రమమునో గ్రామ్యప్రయోగాన సారమునో వ్రాయఁబడుచున్నవి.

కృష్ణారావుగారు తెలుగుభాషల కొలుచు పిన్నుల క నేకులకు

స్థూపకాళ మిచ్చి ప్రోత్సహింపవని భావగీతము నాటకసాహిత్య విమర్శనము మున్నగు సవినవాణీవిలాసములకు తమప్రతిక సుపకరింప జేసిరి. వీరు 1916-17 లో చేకొనబడముల తెరంగులు సాహస్యతమున జేర్పదగు నను ఆంధోళన కిచ్చిన యవకాశము వీరి సమభావమును వెల్లడించుచున్నది. కృష్ణారావు గారి టిటివల కొన్ని సంస్కృతకావ్య నాటకములగుర్చి వ్యాసములను ఉపన్యాసములను రచించి ప్రచురించి యున్నారు. వీరి రూపకల్పనము లోకవిదితము.

కృష్ణారావుగారు ఆంధ్రజాతీయోద్యమనిర్మాతలలో నొకరు. ఉపన్యాసవ్యాసరచనావీరులకు తండ్రి. సాంఘిక రాజకీయ కళా సారస్వతముల తెలియ గాంధులకు దెలుపుచు చేశోపకారాంధధీక్షితులై - తమప్రతిభావిశేషమునకన్న - భాషాసేవకన్న - పాండితీగరిమకన్న తమ నిర్లబ్ధ నిర్మలచారిత్రి ప్రకాశమునను భావస్థైర్యమునను వ్రతానుష్ఠాన నియమమునను - బంధరుజేతభక్తులలోనే శాక, ఆంధ్రమాతృ సంతాన మందఱలో మిన్నలని గారవింపదగు ధీరులు. వీరికి పరమేశ్వరుడు చిరాయురారోగ్య భాగ్యాగ్రముల నొసంగి ప్రోదుగావుతే! వీరు వంగప్రతిభావిశేషముల వెల్లడించిన పూనికతో నాంధ్రుల సహా ప్రతిభను గూడ నలుదెసల వెదజల్లుదురు గాక!

అశ్రుతర్పణము

చిత్తావూరి కామేశ్వరరావు గారు, బి. ఏ.

నవ్వుపై నవ్వు తొలకాడఁ / బువ్వుగుత్తి

వోలె నలరిన భువనైక / మోహనాంగి

పరమ సుసుమారి నన్నెడఁ / బాసి పోయె

ఎదుఁ జనియె? నే నామకై / యెందుఁ బోదు

సకియ శారద శరస్వతీ / చంద్రరేఖ

యందు సున్నిగ్గుముగ లీన / మయ్యెనేమొ

సిద్ధసంకల్పులకు సిద్ధియై / చెలగు నేమొ

నీలజలరాశి కల్లోల / లీలలందుఁ

దన్మ యత్నంబున మెలగఁ / దలఁచె నేమొ

దివ్యసుందరి యెటకేగె / చెలియఁబడదు

అతుల శీతల సీహార / మందు డాగి

సొగసుఁ బ్రసరించు / ప్రత్యూష సూర్యకాంతి

కెదురు చూచు నేమొ? మనోజ్ఞ / నదనులాంగి

సాంధ్య తారాపథంబున / శాంతి విభవ

మేలు చున్నదేమొ మెలగు / నేమొ మెలత

యమర ప్రేమైక స్వప్నరంగాలయమున

లేదు!—లేదు!—ముదిత కిడి / కాదు తావు!—

ఏది యకలంకగుణపూర్ణ / మేది పుణ్య

మయము? నుపవిత్త మేది! యా / మహిత నిర్గు

ణాత్మయందు సుందరి లీనమయ్యె, నిజము!

గజ్జీ మహమ్మదు - ఆకాలపు విద్యాభివృద్ధి

గోవిందరాజు వేంకట కృష్ణారావు గారు

గజ్జీ మహమ్మదు హిందూదేశముమీది కనేక సారులు దండెత్తినచ్చి, దేవాలయములను మందిరములను పట్టణములను నాశనముచేసి, యసంఖ్యధనమును దోచు కొనిపోయిన తురుష్కులలో నగ్రగణ్యుడని చరిత్రలో గానవచ్చును. గజ్జీ మహమ్మదు పేరు వినినశోడనే, ఆతని దుర్గుణములనే మనము దలంచెదము. ఇందులకు కారణము లేకపోలేదు. హిందూదేశమందు రాజ్య స్థాపనము గావించుటకు మహమ్మదు యత్నములు సల్పి యుండఁ పోలేదు. అనేక పర్యాయములు దండయాత్రలు సల్పెను. ధనము కొల్లగొట్టెను. అంతేగాని యిచ్చట నివాస మేర్పరచుకొని తన ప్రతిభ వేదజల్లుట కట్టపడలేదు.

విగ్రహధ్వంసకుడని ప్రసిద్ధి కెక్కినప్పటికిని మహమ్మదు కొక సగ్గుణము గలడు. ఈతడు గొప్ప విద్యానిమిత్తము. పండితులకు కామధేనువు. స్వమతాభిమానపు పట్టుదలచే నితరమతిముందుగాని విద్వాంసులను, పండితులను సత్కరించలేదు. ముఖ్యసగ్గుణముగ గజ్జీపట్టు మందు దన దాతృత్వములో చాలభాగము వ్యయపరచెను. అందుచే యతని సగ్గుణములకంటె దుర్గుణములే మన కెక్కువగ దెలియును.

ఇతని గురించి అనేక కథలు గలవు. హమ్దల్లా ముస్తఫీయను కవీర్వరు డి క్రింది కథను తన గ్రంథమగు "తారిఖిగుజ్జా" యందు వ్రాసెను.

"మహమ్మద్ వికారస్వరూపి. ఒకదినము యధమునందు తన ప్రతిబింబము చూచుకొని దుఃఖితుడయ్యెను. కొంతసేపటికి మంత్రివచ్చి 'దేవా! అట్లు విచారించుచు గూర్చిటి రేల?' యని ప్రశ్నించెను. మహమ్మదు 'మంత్రి! సాధారణముగ ప్రపంచమందు రాజముభావ లోకనము గావించిన ప్రజలు తానెవరను లయ్యెదరు గదా! కాని నా ముఖవైఖరి గాంచిన ప్రజలు భీతచిత్తులై పారిపోయెదరే?' యని విచారించుచుంటి ననెను. వశీరుని 'దేవా! ప్రజలు మిమ్ముగాంచుట యరుదు, కాని మీ సద్గుణములు ప్రజల నందఱిని నాకర్షించుచుండు నని' ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను."

మహమ్మదు ప్రతివత్సరము కవీర్వరులకును, పండితులకును నాలులక్షల దీనారములనిచ్చెడివాడు. ఆతని విద్యాభిరుచి పండితుల సత్కరించుట మాత్రమే గాదు. శాస్త్రతత్వముగ విద్యాభివృద్ధికొను అనేక పాఠశాలల నిర్మించెను. సల్తరాముతోడను చలువరాయి తోడను కట్టబడి, తివాచీలతోను సైనపురస్థితిగొలుబోను బంగారు వెండి భూషణములను నలంకరింపబడి, 'స్వర్ణపురధువని' కీర్తిగిన్న మసీదు సామీప్యమున మహమ్మదు విశ్వవిద్యాలయ మొకటి స్థాపించెను. ఆ విద్యాలయమందు వివిధభాషా గ్రంథములు గలవు. స్వప్నవైచిత్ర్యము జూపు వస్తుప్రదర్శనశాలగలదు. ఈ విద్యాలయపు సొరక్షణ సమిత్తము చాల ధనము ఖర్చుపెట్టెను. జాలరకు సకల విద్యల కేర్పటకు యువాధ్యాయుల నియమించి వారి జీవనోపాధికి తగు కేర్పాటు గావించెను.

విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనము - సాహిత్యప్రోత్సాహమును, విద్యా సులభతామును - మహమ్మదు దోషికివలన సాపాదించిన యధిర్భువు ధనముకొరకు గావించిన ప్రాముఖ్యతముగ గన్పట్టును. కొలది కాలములో గజ్జీసగర్ము కవులకును వేదాంతులకును శాస్త్రజ్ఞులకును నాలవాలమై, మసీదలలో గొప్పమేడలలో సరోవరములలో విరాజిల్లుచుండును. ఆ సగర్ము క్రియందు మధ్యయుగములలో యెరోపాదేశమందలి బోలోనా సగర్ముగాని పాదుయా సగర్ముగాని తులదూగుచుండును.

సుల్తాను సత్కారము మొదిన విద్వాంసులలో ఉట్టి యను నతడు శిబి కడను వంశ చారిత్రమును వ్రాసెను. పారిసీక దేశీయుడగు ఉజ్జిరాజీ చిన్ని స్త్రోత్రపాఠ మొనర్చినందులకు సుల్తానతనికి 14,000 దీనారములనిచ్చెను. ఖురాసానుదేశజిడు అసాదీతుసీ గొప్పకవి. ఫర్దాసి గురువు. పానామావ్రాయమని సుల్తాననేకపర్యాయము లితని నడిగెను! కాని వార్ధక్యదశయందుండుటచే వ్రాయ లేననియెను. గజ్జీనుండి ఫర్దాసి పారిపోయినపుడు పానామాలో 4000 ద్విపదలను పూర్తిచేయుమని సుల్తాను

అసాదీతుసీని వేడుకొనెను. బాల్ కదేశపు లీకునుడును సుప్రసిద్ధ కవీశ్వరుడును హాస్యకారియు నగు మునుచి హీర్ సుల్తా నాస్థానము దుండెను. అక్కాలమందలి కవీ శ్వరులలో గొప్పవాడును వేదాంతయు శాస్త్రజ్ఞుడును వివిధభాషా పరిచితుడు నైన ఉహూరి, సుల్తాను స్థాపించిన విశ్వవిద్యాలయమందు కృషిసల్పెను. ఇతని గురించి చిత్రకథ యొకటి గలదు.

“ఒకరాత్రి సుల్తాను మద్యపానలోలుండై, యొక లెటుగక తన పట్టపుదేవి శిఖను కోసినై చెను. మరుసటి దినము ప్రాతఃకాలమున తాను యుక్తాయుక్త వివేచన జ్ఞానములేక చేసిన పనికి విచారించుచు, యేమియు దోచక వెట్టివానివలె నిలువటు పచారు చేయుచుండె ను. నౌకరులు యజమాని దగ్గరకు వెళ్లుటకు భయపడు చుండిరి. అప్పుడు ఉహూరి సుల్తానును సమీపించి రెండు పద్యములను చదివెను. సుల్తాను చాల హర్షించి అనేకనగలు పారిత్రోసికముగ నిచ్చెను. తరువాత వారి ద్వరురు మార్లొకరినొకరు కాలక్షేపమును జేసిరి.”

వీరేగాక సాహిత్యమందు కీర్తిగన్న ఫర్ దాసికూడ సుల్తానుని ఆస్థానమందుండి పానామా యుగ గ్రంథము రచించెను. ఫర్ దాసి మరణమును, అతను మహమ్మదు యాస్థానమున నియమించబడుటయు బహు విచిత్రముగ సంభవించెను. అది యెట్లునగా

“సప్తమదినములగు ఫర్ దాసికి పద్యరచనయుం దు బహుప్రీతి. ఒకానొక సమయమున నితని నొక దుర్వార్థుడు చార్జన్మము గావించగా మహమ్మదునెద్దకు వెల్లె తానరుభవించిన కష్టములు చెప్పుకొనవలయునని గజ్జీచగ రము వెల్లెను. గట్టిపట్టణ సామీప్యమునకు వచ్చి అచ్చట నున్న యుద్యానవనమందు ముగ్గురు పురుషులు సంభా చుట గాంచెను. తన కార్యసాఫల్యమునకు వారు సహాయ భూతులు గావచ్చునని దలంచి వారితో ఫర్ దాసి మాట్లా డుటకు వెల్లెను. వారిని విడిచి ‘అయ్యా! మేము సుల్తాను సంస్థాన కవీశ్వరులము. మాతో మాట్లాడ నవేఱించువారు కవీశ్వరులై యుండవలయును. లేకున్న మేము మాట్లాడుము మాతో సంభాషింప గోరువారు మేము చేయు పరీక్షకు పాత్రులు గావలయును. మేము ముగ్గురము వరుసగా మూడు పాదములు చెప్పెదము. మీరు నాలపాదము ముగింపవలయు’నని చెప్పిరి ఫర్ దాసి యట్లే యని సమర్థించి జయము గాంచెను.

అప్పుడు వారతనిని తమలో నొక్కనిగ జూచుకొని గజ్జీ చగరమున కే పనిమీదవచ్చెనో దెలిసికొని, సుల్తాను కృపచే కార్యసిద్ధి నొందజేసిరి. మహమ్మదు ఫర్ దాసిని పానామా వ్రాయుమని బ్రోత్సహించెను. ప్రథమమున వేయిద్విపదల వ్రాసి సుల్తానుకు చదివి వినిపింప నాతడు సంతోషించి, వేయదీనారముల బహుమాన మొసంగెను. ఫర్ దాసి కొన్ని నెలలకు, 60,000 ద్విపదలతో గ్రంథము ముగించెను. సుల్తాను తనకు 40,000 దీనారముల నిచ్చునని యాశతో నుండెను. కాని తానొకటి దలచిన దైవ మొకటి దలచు గదా! తన యాశనిరాశయైచందుకు ఫర్ దాసి కుపితుడై నలుబది పద్యములు సుల్తానును దూషిం చుచు వ్రాసి, వానిని పానామాలోచేర్చి, సుల్తాను దండి చునను భయముతో ఓస్ నగరమునకు పారిపోయెను.

ఒకదినము సుల్తానుపేటనుండి తిరిగివచ్చుచు ఫర్ దాసిచే కడపట వ్రాయబడిన 40 పద్యములను హస్తన్ మైనంది యను కవీశ్వరుడు పఠించుచుండగా విసెను. సుల్తాను కొంతతడపు పద్యములు విని వ్రాసినకవి యెవ్వ రని ప్రశ్నించెను. కవి ఫర్ దాసి యని దెలిసికొని, తనదర్శన తరు చాల విచారించి, కొంతమంది మనుష్యుల బిలిచి వారిని 60,000 దీనారముల దీసికొనివెళ్లి కవిని ఓమాపణ యడుగవలసిన దని యుత్తరువు గావించెను. సుల్తాను పంపిన బహుమానము కొంత యాలస్యముగ వచ్చెను. ఫర్ దాసి మరణించెను. అతని కొక కుమార్తె గలదు. సుల్తాను పంపిన ధనమామెకు సమర్పింపగ నా కీధన మక్కఱలేదు. నాశవిత్ కాలమునకు గావలసిన ధనము నాయొద్దగలదని ధీరముగ వాకొనెను.”

పులిపిల్ల పులిపిల్ల యుగపించును గాని మేకపిల్ల యనిపించునా? సుల్తానాధనముతో ‘టస్’ నగరసమీప మున నొక స్రేమను గట్టించెను.

పండితుల సాదార్యముతో సత్కరించుటయే గాక ఒకానొకసమయమున మహమ్మదురణోత్సాహము కన్న కూడ విద్యాభివృద్ధియే తనకు మొడుగు గలదని నిరూపించెను. 1023 సంవత్సరమున గ్వాలియరు కోటకు మహమ్మదు ముట్టడించెను. కోట కధిపతి యగు నంద రాయడు 300 యేనుగులకు మావటిలు లేకుండ తుర ఘ్నులు పట్టుకొనుటకు విడిచిపెట్టెను. కాని ఫెరిస్తా నీ విషయమున వేరొక విధమున వ్రాసెను. ఏనుగులకు మద్యవ్యములబెట్టి, సుల్తాను సేనలు పట్టుకొనగలవో,

లేవో యని పరీక్షించుటకై నందరాయడు పంపె ననియు, ఏనుగులతోపాటు బహుమానములు కొన్ని పంపెననియును ఛెరిస్తాదెల్పుచున్నాడు. ఏది యెట్లున్నను సుల్తా నా సమయమున నందరాయడు పంపినబహు మాన పూర్వక మగు పద్యములచే సంతృప్తుడయ్యె నని స్పష్టపడుచున్నది. తన యాస్థానమందున్న హైందవ, అరబ్బీ పారసీక కవులచే యెక్కువ పొగడ్తనొందిన నంద రాయని పద్యములకు సుల్తాను సుతోషించి అతనికి

కలింజ్ కోటలో 15 కోటల బహుమాన మిచ్చెను. హిందూదేశ చరిత్రలో నీ దృష్టాంతము చాల నపూర్వ మైనది. సాహిత్యకవిత్వ జయమున కీది చరిత్రాత్మక హగు ముఖ్యాంశముగ పరిగణింపవలయును.

దోషికి, క్రూరత్వమునకు ప్రసిద్ధిగన్న మహా మూడు యెంత గొప్ప విద్యాభిమానియో పాఠకు లూహించెదరు గాక!

జా బి ల్లి వె లు గు లు

అడవి బాహిరాజు గారు, పి. ఏ.

పతిప్రభులు.

పనికిబోవలె సంఘ ప్రక్కపై లేవ
శిద్దమై యుండంగ చేపయ్యె పాలు
గుప్పిట్ట ముడిచికొని కలుకునిద్దరలూ
పనసపండుతోనల బాబు పకుకొసెన
పొంగివచ్చెను ప్రేమ ముద్దుపెట్టంగ
గుండ్రని కన్నులు గోముగాఁ దెరచె
ఊబుకు నావతుంబు నొక్కింతఁ దగుల
నావులించుచు లేచె నపుడు నాతండ్రి.
చిరుచేతులన్ నాచె చిటిపాదములు
చటుకున జ్ఞప్తిమై స్తవ్యంబుఁ ద్రాన
మొదలుపెట్టెను, నేను మూర్ఖంబు తడుచు
బాటప్రక్కదిగుడు బావిగలచోట
పాంక్షఁ డొక్కరుఁ డాగి పనసంబు చేయ
మెలికల చుట్టుచు మింగివై తెగసి
మాయచూ పొగరితి మరలె చీకట్లు
నీలంపు వెలుగులు నింగి కప్పినవి
నిద్ర పేల్కొన దింక నింబ చిరుగాలి
తరుకాండముల వత్తు తరలి పోలేడు
కాకముల బాకాలు నేకడనో తోచె
అయ్యెరాగంబంత నలమె పూర్వమున
ప్రక్కలోనున్న నా బాబు పొల్లొపు
కంతమున హారముల్ గలగలలాడ
బూరిబుగ్గలు కదల బులుకువో పాలు
మొదయంబు సంతోష మినుమడించెది

రత్నగర్భల ధనరాసులే కన్ద
పక్కలో నాచిన్న పొలన్న మొదల

II

బంగారులండ్రి.

నాబాబు బంగారు లండ్రిమ్మా
నూర్యం డెట్టరి మొందమ్మా
నాబాబు బొజ్జలూ హాహాలు
దానిచ్చల్లో గింజ తోహా
నాబాబు బుగ్గలు పొందమ్మా
వల్లెలు నున్నపు పూలమ్మా
నాబాబుకన్నలు నీలాలు
కొండపై చుక్కలు పెలాయి
నాబాబు మాటలు పొటమ్మా
యెద్దల గంటలు వోటమ్మా
నాబాబు బుచ్చలు పదు లమ్మా
సాలఫలములు పులు రమ్మా
నాబాబు నిద్దర నోలమ్మా
అందరి పిల్లలు గోలమ్మా
నాబాబు బంగారు లండ్రిమ్మా
నూర్యం డెట్టరి బండమ్మా.

III

అసంతృప్తి.

చాలు వర్ష ఋతువు నాన సాలుపొడవు,
మలు కలుగు విడు ప్రచండ భానుకాంతి
చాలు దినము పొడవు, ప్రేమ సఖియ! నిన్ను
చేతనమున గాంచు నాదక

శాసనములు — తటాకవాజ్ఞయము

మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ గారు

పూర్వము ప్రజలలో ధర్మకార్య ప్రవృత్తి విశేషముగ నుండినట్లు తెలుపు శాసనములు మన తెలుగుదేశమున జాలగలవు. ఈ శాసనములు శిలలమీఁదనో రాగిచేకులమీఁదనో చెక్కబడుచుండెడివి. తెలుగుదేశమున గానవచ్చు శిలాశాసనముల తామ్రశాసనములవలననే పూర్వపు మనదేశచారిత్రము తెలిసికొనుటకు ఇప్పుడు వీలు కలుగుచున్నది. శిలాశాసనములుగాని-తామ్రశాసనములుగాని-సాధారణముగ శాసనములన్నియు దానధర్మములను చెలుపుచుండును. తామ్రశాసనములు బ్రాహ్మణుల కొసంగిన దానధర్మములను చెలుపుచుండును. అవి చాల భాగము సంస్కృతములో నుండును. శిలాశాసనములు కొన్ని సంస్కృతభాషలోను మఱికొన్ని తెలుగుభాషలోను వ్రాయబడి దేవాలయముల కొనగఁబడిన దానములను తెలుపును.

సంస్కృతమున చెప్పబడినను తెలుగున చెప్పబడినను శాసన గ్రంథమంతయు నొక ప్రత్యేక వాజ్ఞయమని ప్రవచింపవచ్చును. సంస్కృతమున చెప్పబడిన శాసనములలోఁ గొన్ని కొన్ని మహాకావ్యములకుఁ దీసిపోక, శబ్దాలంకారములతోను అర్థాలంకారములతోను అద్భుతములైన వర్ణనములతోను ఒప్పుచు హృదయంగమముగ నున్నవి. ఇట్టి చక్కని శాసనములను ఓరుగంటి కాకతీయుల కాలమునను, కొండవీటిరెడ్ల కాలమునను, విజయనగరపు కర్ణాటుల కాలమునను గూడఁ జూడవచ్చును.

ఇంక తెలుగునఁ జెప్పబడిన శాసనములలో నైతము చక్కని పద్యములు కలవు. కొన్ని కొన్ని తెలుగు శాసనములు సంపూర్ణముగ పద్యములతో నిండి తెలుగు ప్రబంధములను మఱివేంపఁజాలియున్నవి. శాసనములందలి తెలుగుపద్యము లెట్లున్నవో చూపుటకుఁ గొన్ని యుదాహరణముల నిచట నొసంగుచున్నాఁడను.

ఉ. త్రిమదనానదానజ్ఞః * సేవ్యో భాండక త్రాయ మత్పద
సోమవిశాదము వ్రుణువు * సూరల సేవ్యుడఁ బ్రస్తుతించు నీ

ధౌమరకోటికి స్వరదుః * దైవ గణేశుండు సుస్థిరస్థితిఁ
గామసమానమూర్తి యగు * గాటయ కీవుత మిష్టసంపదల్.

క. చరణసరోరుహారాగ
మృరణ నృహిమని శిరంబు * వొలుపుగ సంధ్యా
ప్రభుది సేవయ మీతిన స
తృడుజానిత దుర్తి వరము * గాటయ కొనఁగన్.

క. ఉరగంద్రద్విగజములకుఁ
బరహౌత్యాహముగ వాతఃపత్రమువోలెన్
ధర్మ యె త్తిన కిరి వరదుండు
వారి గాటయ కీవుతము దఃయామతి శుభముల్.

—గణపతీదేవుని ఉపరవల్లిశాసనము.

మ. సకలాధీశః సతో త్రహంగమణిభూః * పారవ్యపాదాబ్జుః దా
టకనారాయణు భానుమంత్యసహ * డారత్తు శిష్టేభిం
ధుకపీంద్ర ద్విరరతుఁ గాశ్యపసుగో * త్రుం బొటకవ్రాతపు
త్రకు మాయాపిలిసిదిఁ జెప్పఁడగు మఃపల్లదండ గోపాలునిన్.

—ఓపిలిసిది కొణిదెనకాశము.

శా. భారద్వాజ పవిత్రగోత్రుండు జగత్ప్రభాతిగాఁ బెట్టెఁ బు
త్యారంభం దొరింటికల్లభుండు దఃతామత్యసోమండు ద
జౌతామప్రభుభోల్ల సత్ప్రీకట పంచారామ తీరంబులన్
సారాఖండ దికా ప్రవీణకము లాఁచంద్రార్క తారంబుగాన్.

—ఎఫ్. రిపో. ౧౮౧౨. సం. ౪౦.

శాసనములలో నిట్టి పద్యము లనేకము లున్నవి. పైపద్యములలోని ఎత్తుగీటు గల పదములను రూపములను ఆంధ్ర భాషాభిమానులైన పండితులు గమనింతురు గాక! ఇంతివఱకు గవర్న మెంటువారు నక్కలే తిన శాసనము లన్నియుఁ బ్రకటింపఁబడుచో నిట్టి భాషావైచిత్ర్యము లనేకము బయలుపడును. ఇంతివఱకు మన తెలుగు దేశమునందలి శాసనములు సంపూర్ణముగఁ బ్రకటింపఁ బడలేదు.

శాసనములలో దేవాలయముల కొసంగిన దానములను గుఱించి చెప్పినవియేగాక మఱియొక రకము శాసనములు కూడఁ గలవు. అవి తటాక శాసనములు. అట్లే తటాక ప్రతిష్ఠ చేసినపుడో, లేక యవిసాధయి

యుండగా వాటిని బాగు చేయించినపుడో వేసిన శాసనములు. ఇట్టి తటాక శాసనములందుఁ గానవచ్చు పద్యములకే 'తటాక వాఙ్మయ' మని సంజ్ఞ యుంచితిన. వాటినే యిందు పొందు పఱచుచున్నాఁడను.

ఆంధ్ర దేశమునఁ దటాక శాసనములు పెక్కులున్నను వెల్లడి యైనంతవఱకు నరసమైవట్టియు, అల్లిక జిగిలిగి కలిగినట్టియు పద్యములు రెండు మూడు శాసనములలో మాత్రము కలవు. వీటిలో నెకటి రెండు శ్రీనాథకృతులు. శృంగారనైషధము, భీమేశ్వర పురాణము, కాశీఖండము మొదలగు నుద్గ్రంథములను రచించి, కవిసార్వభౌముఁ డని పేరెన్నికఁ గన్న శ్రీనాథుఁడు ఆంధ్రలోకమునకుఁ దెలియనివాఁడు కాఁడు. ఈతఁడు కొండవీటిని బరిపాలించిన పెదకోమటి వేమారెడ్డి (క్రీ. శ. ౧౪౦౦-౧౪౨౦) యొద్ద విద్యాధికారిగ నుండెను. ఈ కోమటి వేమారెడ్డి కుమారిగిరి భూపాలుని యనంతరము రాజ్యమునకు వచ్చెను. పెదకోమటి వేమారెడ్డి యొసఁగిన తామ్రదానశాసనములు శ్రీనాథ విరచితములే.

పెదకోమటి వేమారెడ్డి భార్యయు, ధరిణికోట గన్నమనాయనికూతురు, నైన సూరాంబ సంతానసాగర మను పెద్దచెఱువును త్రవ్వించి, దానికి ౧౩౩౧ వ శక వత్సరమునకు నరియైన విరోధిసంవత్సర ఫాల్గుణ బ ౨ శుక్రవారము ప్రతిష్ఠ యొనర్చెను. ఏతత్తటాక ప్రతిష్ఠా సందర్భమున వేసిన శాసనమున * శ్రీనాథకవి సార్వభౌముఁ డీ క్రిందిపద్యములను జెప్పెను.

సీ. కాకాబ్దములు సహస్రమును మున్నూటము
పృదియొక్కఁడును నైన * భవ్యసంఖ్య
వంబు విరోధిసంవత్సరంబున ఫాల్గు
నంబున బహుళపక్షులు విదియ
శుక్రవారంబున * శుభముహూర్తంబున
శ్రీధాన్య వాటిప్రకారాధి పతియుఁ
గృష్టవేణ్ణాజుఁక్రి దావిసోదండు
నగు గన్న భూపాలు * వసుధగు బుత్తి
గీ. పిరనారాయణుండు జేయఁవిధునిజేవి
భూరిగద్దలు నికరంబ * నూరమాంబ
జగము విసరింప సంతాన * పాగరాఖ్య
జరతటాక ప్రతిష్ఠాత్మకం బొనర్చె.

* ఈ శాసనము గుంటూరుజిల్లా, సత్తెనపల్లి తాలూకా ఫిరంగిపురములో విరభద్ర స్వామివారి యాలయమున కేర్పఱచి యున్నది. ఆంధ్రప్రదేశ్ దీనిని ఫిరంగిపురము శాసనమంటుంది.

సీ. బాహువీయమువాది * సకలపావనపే

విమలతీర్థాంధః పవిత్రతంబు
సవిభజితస్థాటు * విహారి బాలేందు
కామిని సంపుల్ల * కైరవంబు
బహుమహాపరివాహ * పాథోఽనిర్దవ
ఘుమఘుమాయిత దికా * గోళకంబు
జలసారిణీనేక * సంభృతానేక
వనివినీతాధ్వగాఽప్యత్రమంబు

గీ. బలకదురు మత్స్యకచ్ఛప * ధులికశీర
తిమితిమింగిల విక్రమ * క్రమవిహార
తరితర తుంగ భంగకదంబ చుచి
తాభ్రవిధి సంతాన మహాపావయోధి.

సీ. కడటనూకరమైన * కైటభాసురవైరి
ఖురపుటంబులఁ బరిఁజిల్లెనుయ్యె
రఘువల్లాద్వహా ఘనఽన్యంత్రముక్రములైన
చిచ్చుజమ్ములవేడిఁ * జేవదటిగె
గుంబసంభవుని హస్తా భోయనంబున
నాపాఽనంబయి * స్రవ మండె
దాసాణమలనచ్చ * భల్లగోలాంగుల
కడియూధములచేతఁ * గట్టుపడియె

గీ. వనధియేభంగి సవచచ్చు * సగదవచ్చు
జారసాలగంధీర * వారియగుచు
నపగతాపాయ మగుచు శోభాధ్వజగురు
ననుపమంబైన సంతాన * వనధితోడ.

ఈ సంతానవనధికి నీరువచ్చుటకై పెదకోమటి వేమారెడ్డి కొడుకయిన రాచ వేమారెడ్డి (క్రీ.శ. ౧౪౨౦-౧౪౪౦) జగనొబ్బగండ కాలువ యనుపేర నొక కాలువ త్రవ్వించెనని యీ క్రింది శాసనము తెలుపుచున్నది. ఇదియు శ్రీనాథ కృతియే. ఇది ఫిరంగిపురమునకంటి యున్న అమినాబాదులో కలదు.

సీ. కాకాబ్దములు సహస్రమును మున్నూటము
ముప్పదియేడును * నొప్పుమిగులు
మహనీయమైన వఁనృధవత్సరంబున
మధుమాసమునఁ బూర్ణిమాదినము
హేమాద్రిదానచింతామణి యరిరాయ
బసవకోకరం దాజి * ఫల్గుణుండు

త్రిలింగదేశ్యము

మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రి గారు

త్రైలుంగు మృదుకుసురభాష యని పే రొందుటకు దేశ్యమే మూలము. కాని కేవల దేశ్యకావ్యములు గానరామి దీనికి దగిన ప్రత్యక్ష ప్రమాణ మొకటి కొఱతనదీనను, వేఱు ప్రమాణముల కలిపి దీని వ్యవహారదత్తతన వేసేళ్ల జాటుచున్న దని తెలిసికొన వచ్చును. ఇకనో యెంద యెంత యెత్నించినను దీక్షరాని యాకొఱంత య ట్లుండదగినది. కాని యధర్వణాచార్యుడు వికృతివివేకము చివర జేసిన దేశ్యప్రశంసనమాత్ర మీసందర్భమున జదివి యానందింతుము.

“భాషేయ మమితా దేశ్యా

తత్ర చిత్రస్యభావయాత్

“చిత్రతాకు ద్రప్తచ్యా

పూజ్యపాద సుభాషితే

* * *

* * *

ప్రమాణ మకలంకస్య

పూజ్యపాదస్య లక్షణం”

“ఈ యాంధ్రభాష యమిత యైనది. అందును దేశ్యము చిత్రస్యభావముతో గూడినది. దాని వైచిత్ర్యమో పూజ్యపాదుని సుభాషితమున జూడదగినది. .... పూజ్యపాదుని లక్షణ మిందుఁ బ్రమాణము.” అనెడి యర్థము గల పై శ్లోకములందుఁ జేర్చినఁబడిన సుభాషితము దేశ్యనీతికావ్యమో లేక లక్షణగ్రంథమో యని సంతయము. అది కావ్యమే కానిచో, గేవల లక్షణమున జూడదగిన వైచిత్ర్యమేమియు సంతగా నుండ దని యితరలక్షణములవలననే గ్రహింపవచ్చును. ఒకవేళ నది లక్షణమే యగు ననుకొన్నను, అందు మనోహరమయిన దేశ్యప్రసంగ ముండియోడు సమట కనుమానము లేదు. అయిన నేమి కి సుభాషితమున దేశ్యచిత్రత చూడఁ దనెడి యధర్వణుని యుపదేశమున గూడ మన కిపుడు చందమామ ఘటికయే నిజ మయినది. కాని యతఁడు భాషనుండి వేఱుచేసి దీని నిట్లు ప్రశంసించి యుండుటచే దేశ్యము తప్పక కావ్యరచనకుఁ గూడఁ దగినంతటిదై యుండు ననెడి యభిప్రాయము న్నుదాహరించుచు.

దేశ్యమందలి వ్రాలతేలికమునఁ పీనులపదవగు నొడువుల నుడికారమును తేనె లాలటకు వానివలకుబడియు నవస్థభాషాసామాన్యములు అర్థానుసార్య కేటకభేదములు దక్కని యచ్చారణలక్షణముల గలిగించెడి యచ్చులుగాని మాటలుగాని లేవు. అందును ఖండలించుచ్చారణము పోనెపోయినది. ఘటియు నిందు మాట లన్నియుఁ బరస్పరము యథే

చ్ఛముగాఁ గలియును. రేఫలకారములకు మాత్ర మితర వర్ణములతో సంక్షేపము గలదు. కాని యదియును శ్రుతికటావు గాదు. హలంతపదము లిందు లేవు. తన యీ గుణముల కనుకూలముగానే యిది తద్భవములను గ్రహించినది. కావుననే దేశ్యతద్భవము లుచ్చారణమార్పదమున నైక్యమును జెంది యచ్చులెంబగున నేకీభవించినవి. ఇందులకుఁ గొన్ని యుదాహరణముల సరయుదము. ఈభాషయందలి పాల్కు, పెరుగు వలెనే పుడమి కబ్బము తన ప్రకృతు లయిన పుణిపీపుణిపదముల కార్యమును విడిచి దేశ్యకల్ప వయినది. అన్న తల్లి బియ్యము నవ్వు మున్న గువనియందు వలెనే తండ్రి చెట్లు కల్పములలోని హల్మయోగము పలుకుబడిని అంతకరినము గాదు. అడ్డు ఇట్ట తోడ్చాటు చిల్లు గోర్వంక ఇత్యాదుల లోని భిన్న వ్యంజనసంక్షేపములును, వేయుదుర్ మున్నగు హలంతములును గవి కల్పితములు కాని నైజములు కావు. ఇట్టి మున్నగు లెఱుమగాఁ గానరావు.

దేశ్యమున నొక్క యవ్యయాభావము తక్కువ దక్కిన సమాసము లన్నియు సండుటయేకాక వానియందుఁ గొంత వైచిత్ర్యము గూడఁ గానఁగను. అందును గర్మధారయము మిక్కిలి చిత్రమైనది, ఇందుఁ బ్రథమైకవచనము ప్రత్యయములలో డు-వు- కుడ లేనివియు, ము ప్రత్యయము తుడఁ గలవియు మాత్రము విశేష్యములం గూడును. ఇట్లు కలిసెడి పదములు కొన్ని విశేషణములు విశేష్యములు గూడ నగుటయు, గొన్ని విశేష్యములు మాత్రమే యగుటయుఁ గలదు. చెడ్డపని మంచిదొర మేలమాట మొదలగువానిలోని పూర్వపదములు ప్రథమైకవచనప్రత్యయహీనములు. వేఱుగా యున్న పుడును తత్పుదమ సమాసమందును తఱుమగా విశేష్యము లగు నివి యిందు విశేషణము లగుచున్నవి. చెఱుకువిల్లు- పూములీకి- తుండనపుటొమ్మలలోని పూర్వ పదములు విశేష్యము లయ్యు నిందు విశేషణధర్మము నాశ్రయించినవి. కన్నమువేయు దొంగ- గుఱ్ఱము నెక్కు- రాకు- అనెడి విగ్రహముల నిధియ “కన్న పుదొంగ గుఱ్ఱపురాకుల”లోని మొదటివి విశేషణ ధర్మ మనుగూడఁ బొందలేను. అయిన నివి కర్మధారయములే యగుచున్నవి. దీనంజేసి విశేషణము విశేష్యముతో సమీపింప ననెడి నియమము గాని విశేషణము విశేష్యగుణమును దెలుపుననెడి నియమము గాని యిందలి కర్మధారయమున నంతట నస్వయంపదనియు సత్తరపదార్థప్రాధాన్యము తోడి సామానాధికరణ్యమే కర్మధారయమున కావశ్యక మనియుఁ దెలియుచున్నది. అనగా సమాసమును బొందునట్టి రెండుపదములను ప్రథమవిభక్తిలో సంధుటయును, రెండవపదము నర్థమే ప్రధాన మగు టయుఁ గర్మధారయమునకు గుర్తు.

* ఇది వీరి యాంధ్ర హామయము నుండి సరిగ్గ సేయఁబడినది. సంపాదకుడు.

మఱియు నిందుఁ గ్రియజన్యవిశేషణము లయిన చేసిన చేయక చేయుచున్న యిత్యాదులకు వ్యస్తప్రయోగమే లేదు. అవి తప్పక చేసినవంటి- చేయనివాఁడంటి- చేయుచున్న పని- యనునీతిని నానువాచకములనే యంటియుండును. ఇట్టివియును గర్వధారయములే. పూర్వబిట్టివానిని గర్వధారయాభాగము లనిరి. దీనిబట్టి యందుఁ గుబంతి విశేషణములే కాక యన్వయత్రము లయిన ధాతుజన్యవిశేషణములు గూడ సమాసమును జూచునని తెలియుచున్నది. మఱియుఁ బ్రాణజువు-క్రీ-క-గాలు-మీ-క-గాలు-మో-క-గాలు - మో-చేయి మున్నగునవి కర్వధారయము లయ్యు నిత్యబద్ధము లగుటచేసి తత్తదర్థయాధములై వ్యుత్పత్తిర్థమాత్రవిభాజ్యములై యొకపదములనా విలసిల్లున.

ఉభయపదార్థప్రధానము ద్వంద్వముని నియమము గలదు. కాని ఇందు నానువాచకములే కాక యన్వయములు క్రియాజన్యవిశేషణములుగూడఁ జేరును. ఇందులకు- చేసిచేయములు కన్న చెందినవారు మొదలైనవి యుదాహరణములు. మఱియు నీదేశ్యమునందు ఆలరు నిర్మాణము- ముక్కుంటి-యనెడి బహువ్రీహులేకాక 'పువ్వింటివాఁడు-మూడుకన్నలవాఁడు- వేడివెలుగువాఁడు' వంటి యాభాసబహువ్రీహులుగూడఁ గలవు. ఇట్లే యునెనవో గండ్లి సమాపాదివ్యాకరణశాస్త్రవిశేషము లెన్నెని యందు సమాజములై కాననవిచ్చును. కొన్ని పదములకుదనుండు- 'రు లు-డు-ను-యము' మున్నగునర్థములకు, 'ఇటింటితిప' యనెడి వర్ణములు విభక్తిపర మగునపుడు గాని సమాసమునందుగాని చెందువేళలగాని యాదేశము లగును. వీని కాప విభక్తికము లనియు నివి యంతములగులవాని కాపవిభక్తికాంతము లని యుం జేర్లు గలవు. ఇవి యిందువచ్చు నిందురా వనుటకుఁ బ్రయోగవిజ్ఞానమే యాధారముగాని వేఱువలెన లేదు. ఈవర్ణాదేశమైతివ్యతిమిశ్రమమునకుఁగల సహజాలంకారములలో నొకటి. ఇట్టివ్యాకరణాంశములను గూర్చి యెన్నిమాత్రములను మనము రచియించికొన్నను వాని కింకను గార్వవిశేషములు విగిరియే యుండును. సంస్కృతమున- "ఇకారమున కచ్చురమగునపుడు యకారమవచ్చు" ననెడి మాత్రము చాలవఱకు సార్వత్రికమై కడముట్టును. కాని యిది కారసంధినిగూర్చి విధినిషేధాపవాద మాత్రములను గల్పించికొనుచు బోవలెననదే కాని యొకటియును దుదముట్టఁజాలదు. స్త్రీ యిందలి క్రియాపద్ధతిగూడఁ విచిత్రముగా నున్నది. అందుఁ దద్గర్భాత్మకక్రియలను గూర్చి యొకంత యరయదము.

తక్కినభావలలోఁ గ్రియలకు మూడే కాలములైయుండ నిందు మూడుకాలములను చెలపుచుఁ దద్గర్భకాల మొకటి యధికముగ నున్నదిగాదా! వర్తమాన భవిష్యదర్థకక్రియలకుఁ బోతే దీని కనుబంధ మక్కల లేదు. వానిలని నిది. ప్రథమపురుషైకవచనముండును శ్రీపురుషభేదమునఁ జూపదు. పైగా నిఁకొక్కవిశేషము. ఏక్రియారూపములకును లేని వ్యతిరేకార్థభేదత్వము, 'కొరును-కొరడు' 'చేసెడున-చేయడు' అనునట్లుగా ననుబంధాదినికొత్తమైన దీని కవాచముగఁ గలదు. వ్యతిరేకత్వమున దేవిధముగా నిది క్రియలందుఁ జేద

మును బ్రథమపురుషైకవచనమునఁ జూపును. ఇన్ని యంతములు దీనికిఁ గలవు. కావుననే కవుల కిది కామధేనువై యొప్పినది. ఇట్లే పరికిలించిన కొలఁదిని ధాతుజన్యవిశేషణావ్యయాదురూపనిధి దేశ్యస్వాతంత్ర్యమును వేనోళ్లఁ జూటుదుండు నని తెలుపుటకై యిట్లు దిష్టాత్రముగ నుదాహరింపఁబడినది.

దేశ్యమునఁ గొంచె పెచ్చులకున్నగా మూడువేలపదము లుండు నని కట్టరాత్నకరాదినిఘంటువులవలనఁ దెలియఁగలదు. అంతరించిన మెచ్చుండనో మన మిపు డూహింపఁజాలము. మన్ను-మట్టి-పొలుము-పిల్ల-మేక-గొట్టి మున్నగుపదములు తదభవము లనియే మనము నమ్మినచో నిత్యవ్యవహారమున నుండఁదగిన యీపదములస్థానములలోని దేశ్యములు పోయినట్లే కదా. ఇంత యేల ? మానవజాతిసామాన్యవాచకపదము దేశ్యమునఁ గానరాదు. మానిది యనెడి తదభవమే యిందులకు గతి యయినది. దీనిచేసిన దేశ్యములు కొన్ని యడుగుంటిన వనుట కనుమాన మునునా? ఇందుల కింక నొక్క యుదాహరణ మరయదము. అన్న-నీరు- ఇవి తదభవము లనియే యొప్పికొందము. ఇందు మొదటిది దేశ్యయంతట నాబొగోపాఁము వాడననే యొనను దేశ్య మయిన తల్లి గూడ నెట్లో విగిరియనన్నది. కాని నీటిని చెల్పుదేశ్య మేది!! తొలిటి దేశ్యము తీర్చునము చేరువఱకు నీటికిఁ జేరు లేకుండఁగనే నీటిని వాడు కొనియింపఁడెవా రని చెప్పనొప్పువా ? అగ్నిస్వ బట్టగుడ్డ-బల్లెచెక్కమున్నగువానిలో నిష్ప మెచిల పదేశ్యము లగ్ని మొదలగుతదభవముల నంటి కొని యుచ్చుటగా, నీటి నంటి కొనివచ్చిన వేణుపదమైనఁ గానవచ్చుచున్నదా ? లేదు. కావున దీనిబట్టిమాడఁగాఁ దదభవములు దేశ్యమున నలమి కొనుకాలమున వార్యులలై నే యిందలి పౌరత కాపులను వానినే వాడుచు వచ్చుటచేసి కొన్ని దేశ్యములు మెల్లమెల్లగా జాతీకవనియును, దదభవాభిమానులు గొందఱు కొన్ని దేశ్యములను తదభవములనుగా నిరూపించి రచియుఁ దోచుకమానదు. (దేశ్యములను తదభవములనుగా నునుసి నిరూపించిన విషయము తదభవప్రకరణమున విస్తరింపఁబడినది.)

మఱియు దేశ్యములలో నన్యదేశ్యపదములు గొన్ని కలిసియున్నవని యర్థాచీనలక్షణములవలనఁ దెలియుచున్నది. అందు వాపు-దవర-వంటి యనాంధ్రనర్థము క్తములు గున్పట్టవులే. కావున వానిని విడిచి తావుమోవి మున్నగు నాంధ్రనర్థము క్తములం గూర్చి ప్రసంగింతుము. ఇందులకు మియుగా నన్యదేశ్యము లన నేమి ? లాక్షణికు లెట్టివాని కీమేర పెట్టిరి ? అనునంతములం గూర్చి యాలించింతుము. వాగనుకా సనాదులు దేశ్యలక్షణమున నన్యదేశ్యప్రకరణను చేసినట్లు గానరాదు. కాని వానితరువాతివారు వేని నన్యదేశ్యములనుగాఁ బరిగణించినో యవి భారతములలోఁ గనఁబడుచునే యున్నవి. కావున నన్యదేశ్యము లనఁబడు నాంధ్రనర్థపదములు భారతరచనకు మున్నే దేశ్యభావలో నున్నవనుట నిక్కము. కేవలకవి-

"అ. తత్సమంబు వాఁగఁ * దదభవం బన నచ్చ :
తెలుగు నాఁగ * దేశతెనుగు నాఁగ
గ్రామ్యభావ వాఁగఁ * గల మైదు తెలుగుల
వేణువేణు వాఁగ * తీ నీటివేణు నీ

అని ప్రతిసరినీ యచ్చతెలుగు చేతెనుంగుభేదమున చేత్యమును విభజించి యెల్లజనులకును దెలియుపలుకు లచ్చతెలుగు లనియు, గొందఱు మాత్రము తెలియు తెలుగుఁబలుకులు చేతెనుంగు లనియు వేఱు వేఱు లక్షణములు వ్రాసి చేతెనుంగునకు నూఱుపదము లుదాహరించి యున్నాఁడు. అప్పుక వియును గేతనయాశయమున కనగుణముగానే చేత్యమును ద్వివిధముగా విభజించి—

- గీ. ఆంధ్రచేశపురస్థాయుఁ * లైన సకల
జనములకును మఱుంగు లేశంబు లేక
లేటతెల్లముగాఁ బల్కుటమాట తెల్ల
నవని శుద్ధాంధ్రచేశ్యంబు * లనగఁ బరగె.
- క. కేశవ ! యాంధ్రులు నానా
చేశంబులకుందు నిలిచి * తెలుంగులె తత్త
ద్దేశోక్తు లంటఁ బలికెన
నాశబ్దము లన్యచేశశాంధ్రము లయ్యెన్.

అనుచుఁ దక్షిణదులులకు విశదముగా లక్షణములు వ్రాసి చెండవ జాతివారికి రమామి యఱువదిపదము లుదాహరించియున్నాఁడు. ఇందీతని చెందులక్షణములను జక్కఁగాఁ బరిశీలించినచో నన్యచేశ్యముల యెడఁ గొందఱుగల ప్రాంతి లొలఁగుటయేకాక వారియెడఁ గేతనాష్టకపు లేకాభిప్రాయము లయుఁట్లు స్పష్టపడె గలకు. చూడుఁడు—ఆంధ్రచేశయనఁ దొలక నివసించినవారికెల్లఁ చేటతెల్లముగాఁ దెలియుమాట లచ్చతెలుగు లనియును, నితరచేశముల నివసించిన యాంధ్రు లాయాచేశపుమాటలతోఁ గలిపి పలికిన తెలుగుమాటలే యన్యచేశశాంధ్రము లనియు నప్పుకనివలయు. దీనింబట్టిచూడఁగాఁ గేతన చెప్పిన చేతెనుంగులే

యప్పుకవి నిరూపించిన యన్యచేశ్యములనియు, నితరచేశములనుండి వచ్చిన తెలుగువారి తెలుగుమాటలు గొన్ని యిందలివారికిఁ గ్రొత్తవియై యన్యచేశ్యసంజ్ఞఁ జెందినవనియును దెలియుచుండలేదా? ఇందులకు వీరిరువురుగూడ నుదాహరించిన— పెలఁది తొయ్యలి చెలి బోటి కాను పెన్ను తావి మోవి పెందలగు పదముల యేకీభావమే ప్రమాణము. దీనివలన నాంధ్రవర్ణయొక్కములయిన యన్యచేశ్యములు— అనఁగా నితరభావలనుండి యందుఁ గలిసినవి— గావనియు నితరచేశములనుండి యిందలిదెంచిన తెలుగువారి తెలుగుమాటలే యిందలివారికిఁ గ్రొత్తవియై కొందఱుమాత్రమే తెలిసెడి తెలుగుఁబలుకులు—లేక చేతెనుంగుమాటలు—అనియు గ్రహించ నగును. ఇట్లాంధ్రచేశ్యములలో నన్యచేశ్య మంతదూర్భటమయినదని నిర్ణయించితిన్నను మన మింతటితో నీ ప్రసంగమును దాటలేదు. వైదికెప్పినట్లు గేతనకవి చూపిన చేతెనుంగులలోని ఉనిద వేసలి నాన మున్నగు వానిని, అప్పుకవి చూపిన యన్యచేశ్యాంధ్రములలోని బవనము దురము వేసవి మున్నగువానిని మనవైకృతపీఠాశబ్దరత్నాకరములు తదృశము లనుగాఁ జూపుచున్నవి. చూచితిరా ! మన కదృశవశాన్తి మెంత వఱుకుఁ బోయినదో!! ఇవి చేత్యములని వారిమాట నమ్మదగునా? తదృశములని వీరిమాట నమ్మదగునా? ఇందులకు విద్యుల్లాశమే ప్రమాణము. కాని పరిశీలింపక యతీతసావ్యమునుజట్టి చేత్యపదములను దదృశము లనుగా నిరూపింపరా దనియుఁ గాలకర్మవంతులఁ గొన్ని కొన్ని పదములు లోపించుటచే నిపుడు స్పష్టగిల్లినట్లు కనఁబడుచున్నచే గాని లేవన్న మన త్రిలింగచేశ్యము లొలక గ్రంథరచనకుగూడఁ దగినంతటి కితిలో నుండియుండు నని యూహించ మనకు నవకాశముగల దనియు విన్నవించుచు నీవ్యాసమును ఘనించుచున్నాను.

శ్రీ రాజరాజనరేంద్రుడు

శ్రీయతులు వడ్డాది సుబ్బారాయ కవిగారు

శ్రీ వేగీ తిలకాయమానమయి, కాశినిబోలు తేత్రం బసం
గా వాసింగని, గంగ కగ్రసహజంగా భారతుల్ వల్కు గో
దావర్యావగ వామభాగమున నాంధ్రజ్యోతియాప్రోల్ తదా
ఖ్యాతిఖ్యాతము; రాణ్ణహేంద్రుడు మహేంద్రాభిండు నాకస్థితిన్.

ఉ. కాయము వోయినం జెడనికాయము కీరితి యాత్మవోలె, నిం
ద్రాయితవై భవోజ్జ్వలుడు ? రాజనరేంద్ర నగ ర్మశించినన్,
బాయక కోటయన్మహితైనామము మున్నటిచోట వాడుకన్
స్థాయిగ రాణ్ణహేంద్రమున ? స్థానకమా గత లేద్విభూతికిన్.

ఈ పద్యములు శ్రీ రాజరాజనరేంద్రుని పద్యములుగా నున్నవి. ఇవి వివిధ పద్యములను కవివ్రాసినవి. ఇవి వివిధ పద్యములను కవివ్రాసినవి.

- ఉ. “ఒడ్డెలు లేవుగావను, దిల్లీజోడ్డులొనర్చును స్నానపూజ, లే
యడ్డెము లేనియట్టులు, శిశివాలయమున్ మఱి వారివారియిం
డొడ్డెన నేటికిం దవుల ? నొండ్లవి యొప్పుగఁ గట్టె మెట్టె బ్రోల్
దొడ్డెగ” నంచు, వాస్తుకుశిలుల్ నుతిసల్పురె రాణ్యహేంద్రునిన్ !
- సీ. “చిత్రపథంబుచేసినచోటు సారంగధరునిమె” ట్టంచు “జ్యోత్సాగిమేడ”
యంచు, “గాతేలు గా ? దద్ది పాతే” జూచు, జనము లాయాయి యంశములఁ గూర్చి
వీరితవీరిలుగఁ గల్గించి విన్నారు కథల్, రాజమహేంద్రవరంబునందు,
భారతంబున నన్నభట్టారకుడు గాని, నాడు వ్రాసినశాసనములుగాని
వాకొననివాని; వానిని ? బాటిసేసి, శారదాంబువచుదనశత్రుకాశ
రాజహంసప్రకాశయా ? రాణ్యహేంద్రు, కీర్తిసలిఁ ద్రోయనవునె దుఃస్మిక్తిగఁ గల్గులు ?
- ఆ. పురుషుఁ డిరువనులను ? బొగరించె నే నందు, మంచిఁ గొంచుఁ, జెడ్డమానవలయు;
రాణ్యహేంద్రునుగుణిరత్నముల్ గొనుడు; చి త్రాగితల్లమాట ? యుటకుండు.
- ఉ. వాడుక నాంధ్ర మాటవికళిభాషగ నుండక, సుస్కృతంబుతోఁ
గూడికఁజెంది, భారతపుణిశముచే నసమాధానమై
వేడుక సేలే కంఠకులగివీరును మూలము రాణ్యహేంద్రుఁ డు
చోడక వాని యాంధ్రజనుఁ ? డొందఁడె ఘోరికృతఘ్నతాఘమున్.
- ఉ. ఆదివిరాటపర్వమున “శివాంధ్రకవిత్యవిశారదంబు వి
ద్యాదయితం” డటంచు గొనియొడచు మెచ్చి కవిస్వయంభు వే
వేదపురాణశాస్త్రముఖివేదిన, వాగనుశాసనుం డతం
డైదవవేద మిచ్చె, గృతి ? నందఁడె బ్రహ్మతి రాణ్యహేంద్రుఁడున్.
- ఉ. తొమ్మిదిమాటు లీజరుగు ? దుందుభికిన్ మనరాణ్యరేంద్రుకా
ల మృణాలమ్ముఁ దద్రమ ఖిలఁమృతఁ డిడ్డవి నల్లె; కాని స్వ
ర్గమ్మున భోజరాజు సరిగదియ భర్తనునిల్పి, సామన
స్యమ్మునఁ గ్రాలు నందు కృతి ? సత్కవియూపికిఁ జాపులేదుగా.
- ఉ. నాకమునుండి యొక్కవరి ? నన్నయభట్టును, రాణ్యరేంద్రుఁడున్,
రాకయొనర్చిరే నిటకు, ? రాజమహేంద్రము వినుసేయజే
నైకకళాలయంబుల, దశసంధ్యకృతుల్గల కోశశాలలన్,
జేకులు ధూమనాశకిట ? సేతుపథంబుల, సాధవీధులన్.
- మ. కురువంశాంకుర మేముహూర్తమున శంకరుస్థానం జేసెనో
పురముంగట్టను రాణ్యహేంద్రుఁడు మఱియూర్తంబునం గావ్యమున్
విరచింపం గవినన్నభట్టు వసుపుం ? బిల్లారిఁ బూజించెనో
సిరియున్ వాణి వనిత్రు సేఁడుఁ జెరిమిన్ ? శ్రీ రాణ్యహేంద్రమ్మనన్.
- మ. శ్రీ ముతకృష్ణరాయలచరిత్రలవంటివి రాణ్యరేంద్రు వే
చాయ వినంగరామిని యశస్విరచిహ్నపురప్రబంధసా
రాయణ మూచరించి వసురాయఁడు వానిజయంతి నెక్కువన్
వాయుగలారి వ్యాసరచనల్ ? విశ్వగోరి ముగించు నింట్లుకే.

ఆంధ్రక్షత్రియులు - శరీరవ్యాయామము

శ్రీ మత్స్యవంశము జగన్నాథ భూపతిదేవ వర్ణ గారు

ధర్మము అర్థము కామము మోక్షము అను నాలుగు పురుషార్థముల కాశ్రయభూతము లయి ఋగ్యజుస్సామాధర్వణంబు లను చతుర్వేదంబులు విలసిల్లుచున్నవి. అందు ఋగ్వేదంబునం దాయుర్వేదంబును, యజుర్వేదంబునం దర్థవేదంబును, సామ వేదంబున గాంధర్వవేదంబును, అధ్వణ్యవేదంబునందు ధనుర్వేదంబును ననునవవేదంబులు గల్పితంబు లయ్యె. శిక్ష వ్యాకరణము ఛందస్సు నిరుక్తము శ్లోతిషము కల్పము ఇవి చతుర్వేదంబులకు నంగంబులుగను, మీమాంస న్యాయ శాస్త్రము పురాణము స్మృతి యివి ఉపాంగములుగను నేర్పరుపఁబడియె. ఉపవేదములు నాలుగు-అంగములు ఆరును-ఉపాంగములు నాలుగును మొత్తము పదునాలుగును వేదార్థమును వేదమహిమను దెలిసికొనుటకు సహాయము చేయుచున్నవి. వేదపురుషునకు చతుర్వేదంబులు మధ్యకాయము, శిక్షాదిషడంగములు ఆతరంగములు. మీమాంసాదికము లగు ఉపాంగములు బహిరంగములు. ఆయుర్వేదము మొదలగు ఉపవేదములు వేదపురుషునకు ప్రధానులవంటివి. అష్టాదశపురాణములును ఆష్టాదశోపపురాణములును ధర్మశాస్త్రమును మూలస్మృతులు పదునెనిమిదియును ప్రాయశ్చిత్తకాండమును వ్యవహారకాండమును సూతశాస్త్రమును (అనగా సారిధ్యమును) గజశాస్త్రమును అశ్వశాస్త్రమును వ్యూహశాస్త్రమును సాముద్రికశాస్త్రమును మల్లశాస్త్రమును ద్వారితంత్రదాయధనాధనంబులును దేహపరిశ్రమమును యోగశాస్త్రమును శివప్రోక్తములగు ఇంద్రజాల మహేంద్రజాల మహామాయా శౌంబరములును మొదలుగాగల చతుష్షష్ఠితంత్రములు మొదలగు అఱునది నాలుగువిధ్యలను నేర్వకయే ఉత్తమక్షత్రియవంశంబున జన్మించితిమని వర్ణిలుటకంటె మృతి సెందుట మేలు. ఇందుపవేదోత్తమంబైన ధనుర్వేదము సకలజన రక్షణంబయి విలసిల్లునది కావున పూర్వంబున క్షత్రియు లీవిద్యను విడువక అభ్యసించిరి.

కాని ఈ కాలమునందలి క్షత్రియులన్ననో విద్యావిహీనులయి భాజ్యమధాంధత్వచే బానిసభావము ద్రావైపు

నాది సమస్తభోగముల నాసక్తులై సురాపానవ్యభిచార ద్యూత ఝద్ర సహవాసంబులను దుర్వ్యసనంబులం దగిలి ధైర్య శౌర్య సాహస సత్య శౌచధర్మములు మొదలగు సద్గుణములను విడిచి-సోమరితనంబున బాజులు పెంచి-నాలుగడుగులు నడువనైన సమర్థతచాలక- ఉన్నురున్నురనుచు దేహపరిశ్రమ లేనంచున - బలహీనులయియుండి- విద్యా శూన్యులగు కొందఱు దేహపరిశ్రమను తగుమాత్రము గావించి ప్రదర్శించువిద్యలంజూచి సంతసించుచు- తమ బలసాహసమానధనంబులును రాజ్యంబును స్వాస్థ్యులకు సమర్పించి వారలకు దాసానుదాసులయి ప్రవర్తించుచున్నారు.

క్షత్రియులు నీతికోవిదులును. బలవంతులును గాక పోవుటచే దేహపరిశ్రమవిద్య విద్యాశూర్యల పాలఁబడి తత్సంబంధములగు శాస్త్రములు నశించి-వి. విపునకు వేదాధ్యయనంబును, క్షత్రియునకు తౌత్త్రమును, వైశ్యునకు వాణిజ్యమును, శూద్రునకు త్రివర్ణ సేవకర్తృబును విధింపఁబడిన కార్యంబులు. అందు క్షత్రియునకు బలంబునను విద్యావశేంబునంగాని తౌత్త్రం బఖండమంతంబై వెలుంగంబడదు. గాన తద్విద్యాభిలాషులయి క్షత్రియకుమారు లుండుట యుత్తమము.

దేహపరిశ్రమ ధనుర్విద్యాసహిమముల నించుక వినుర్జితము. త్రిమూర్తుల కాదిమూర్తియగు బ్రహ్మమునందు లక్ష్యలాభువదృఢములను శక్తిత్రయము లుద్భవిల్లి - అవి తమ శక్తిబలంబున నొక్కటొక్కటి మూర్త్యంతరంబులు గైకొని- లక్ష్యశక్తి వాణీనామంబు నను, చతుర్ముఖుని లాఘవశక్తి కమలాభిధానంబునను, శ్రీవిష్ణువి దృఢశక్తి దుర్గాఖ్యును చంద్రధరుని వరించినవీ. ఇట్టి సనాతనదంపతులైన ముప్పరును యీలోకముల సృష్టిస్థితిలయంబులను చేయుచుందురు. అయ్యాదిశక్తి త్రయంబునే రాజససాత్వికతామసంబులని పౌరాణికీలు వాడుదురు. ఇట్లేర్పడిన ఆరూప త్రయము లోకంబుల నేజయించుచున్న బ్రహ్మదిక్కేగి నమస్కరించి- దేహ! నేమిప్రసాదించును? పుష్టినిచి మనుటవిభాగించి మంచుచుంటివి.

మాకును స్వర్ణమర్త్యపాతాళంబునంగల సురాసురగరుడ గంధర్వయక్షకిన్నరకీపురుష సిద్ధసాధ్యగుహ్యకమనుజు విషధరాది ప్రసిద్ధులగు వీరపుంగవులకును పూజనీయంబగు కార్యమెద్దియో విచారించి నియమింపుడనివేడెను. చతుర్ముఖుడును చతుష్పక్షివిద్యలలో శ్రేష్ఠుడును- వీరపురుషసేవితంబును-నగు ధనుర్వేదకేశను నిర్మించి సమస్త మార్గములకు కులాచారము ప్రశస్తమనియును, దానికంటె ధర్మము దశగుణిత మధికమనియును, ఆధర్మగుణముకన్న సత్యవ్రతము దశగుణిత మధికమనియును, ఈమూడుగుణముల నాశ్రయించి యుండు నది ధైర్యమనియును, అట్టి ధైర్యము పరాక్రమమందు నిలుచుననియును, పరాక్రమముగలవారతే వీరసింహులనియు శ్లోతులు నుడువుచున్నవి. కాన వీరాగ్రేసరులు దృష్టిబాహు భుజంబుల లక్ష్మలాఘవదృఢంబులను మీరు ముప్పురు వసిపునని యానతిచ్చెను.

ధనుర్వేద్యయందు దృఢశక్తి శ్లోశము ధనువుగాను- లాఘవశక్తి శ్లోశము నారిగాను - లక్ష్మశక్తి శ్లోశము బాణముగాను - ఈత్రయము పరికరములుగను - ధన్వశక్తి సారము గోధగాను - శింజనీశక్తిసారము అంగుళిత్రాణ (కసిసీ)గాను - కాంతశక్తిసారము తూణీరముగాను - ఈత్రయ ముపపరికరములుగను-ఈపరికరత్రయమును ఉపపరికరత్రయమును కలసి అఱువిధములుగను విభాగింపఁబడెను. సహస్రాక్ష-ప్రభాభాసితంబైన ఈశక్తిత్రయము వలన దుష్టనిగ్రహశిష్ట ప్రతిపాలనంబు జరుగుచున్నది. యీ సాధనమట్లువినియోగంబులును మిక్కిలి ప్రపంచంపఁబడినవి. ఎట్లనిన - ధనువుబాణములను జిమ్ముచు వామహస్తమందు బ్రకాశించును. మార్ది శరపుచ్చముల గ్రహించి ధనువు నాకర్షించును. చిత్తమెచ్చట నాటునో అటకు బాణముపోయి నాటును. శరమునిడుచునపుడు నారిదెబ్బ ఎడమచేయికి తగులకుండ గోధ రక్షించును. అంగుళిత్రాణము దక్షిణహస్తాంగుష్ఠమును కాపాడును. బాణముల నుంచుటకు తూణీర ముపయోగించును.

శ్రీవిష్ణునకు ధ్యానంబును సూర్యునకు నమస్కారంబులును శివునకు పత్రపూజలును భైరవాది సమస్త సీచదేవతలకు ప్రాణిహింసలును వారివారి మనఃప్రీతి కొటకు పూజచేసి ఆదేవతలవలన మనోభీష్టవలములను బొందుదురు. అది గావున దేవతాప్రసాదంబు గోరువారలకు తదనుకూలంబైన యారాధనావిశేషంబునఁ గాని

తద్దేవత ప్రసన్న గావరదు. లక్ష్మ్యాదిదేవీశ్చయంబు నకు లభ్యాసారాధన బు గర్తవ్యంబైయుండు. అంతి కాలంబుదృఢనిష్ఠయుండై యభ్యాసంబును నారాధనంబు జేయుచుండు నంత దేవీటాక్ష-బు వడయుగావున నభ్యాసారాధనం బవశ్యకర్తవ్యము.

ఇతను దేహబలంబును శరీరపరిశ్రమను చచ్చిం తము:— సాచాదండములు జమిలిదండములు గోడ దండములు హనుమంతులఘువులు వాలు మొగ్గులు గుంజీలు ముగుడారులు లేజము సంగిడిలు తిరువారీలు ఆసనములు దండలు గతులు పరువుల్లు మొరలు కాయ మానములు విసరులు ఉపవిడిములు విన్నాళములు ప్రచారములు నజరులు మల్ల శాస్త్రము- ఈ మొదలుగా గల దేహపరిశ్రమవిద్యలను ప్రాప్తమంబున నధ్యపిక వలయును.

రణరంగమున శత్రుసంహార మొనర్చు దివ్యాస్త్రములు:— బ్రహ్మాయులు గిలించి హుంకారం బొనర్చిన మాత్రంబున నెక యనూచంబైన లేజంబు ప్రళయాన్ని సన్నిభంబై శీరంబున వెలువడిన నవి ప్రణవపూర్వకంబైన గాయత్రి వర్ణంబుల గుప్తంబుజేసి - లిమచ్చారణంబున దలైజంబుస్థిరంబుగా నియమించి - శరాకర్షణంబున మంత్రోచ్చారణంబును మట్టికొక్కోగంబుల నెయ్యది సన్నిహితకార్యమై యుండు దానిదిలగాను విధంబున రధ్యాకంబును-శల్లక్ష్యసాన భేదంబులైన యంతంబులును గల్పించి యమ్మంత్రంబు పఠయించిన నంత నెక తేజము భయంకరాకారమును శ్వేతవర్ణమును గలిగి బ్రహ్మశిరస్సునుపేరేట మహాస్త్రంబై యుద్భవిల్లె. ఇంద్రాశిరసున నైద్రంబును దహనాంశమున నాగ్నేయంబున యమాంశంబున యామ్యాస్త్రంబును ధన్వశక్తిము [కాలపాశము] నైరుతిమంశంబున రాక్షసాస్త్రంబును వరుణాంశంబున వారుణాస్త్రంబును అనిలాంశంబున వాయవ్యంబును, గుభేరాంశమున గౌభేరంబును, రుద్రాశంబున రౌద్రంబును, మేరునగేంద్రాశంబున నచలాస్త్రంబును, అంబుదాశంబున భునాస్త్రంబును, అనంతనియత శంబున నాగాస్త్రంబును, వైవతేయాశంబున గరుడాస్త్రంబును, భాస్కరాంశంబున తేజోస్త్రంబును, గంధర్వాస్త్రంబును, హిమకరాంశంబున సోమశతాస్త్రంబును, మనుష్యాంశంబున మానవాస్త్రంబును, బ్రాహ్మణాంశంబున భార్గవాస్త్రంబును, వృక్షాంశంబున వృక్షా

వచభేదనాత్మంబును, దిగ్బాంశంబున వారుణాత్మంబును దండచక్రము, (కాలచక్రము విష్ణుచక్రము) శైవశూలము ఐహికము బ్రహ్మాత్మము శిఖిగద కొమోదకీగద (శుమార్-శని, అర్ధా)శని) వైనాకాత్మము నాకాయణాత్మము ప్రమథాత్మము హయశిరము కాంచనాత్మము శక్తి కంకాలము మాంసలము కాపాలము కంకణము విధ్యాధరాత్మము నందనాత్మము అసిరత్నము ప్రస్వాపనము ప్రశమనము సౌరము దిర్ఘము శోషణము సంతాపనము విలాపనము దమనము కాందర్పము పైశాచము మోహనము తామసము సౌమ్యస్యము సంవర్తనము సత్త్వాత్మము మాయావంశము సర్వమాయాదమనము, తేజఃప్రదము తేజోఽపకర్షణము త్యాగిత్వము సుదామనము శివేషుమానవాత్మము ముసలము—యీ మొదలగు దివ్యాత్మములు మూడువందలు గలవు. ఈదివ్యాత్మములకు మంత్రములును తల్పక్షుప్తానభేదంబులైన యంత్రంబులును తదాదిదేవతాధ్యాన రూపంబును తన్నియమంబులును తత్త్వయోగదక్షణాబులును తదుప సంహారకమంబులును నెఱిగి బ్రయోగింపవలెను. అత్తములకు మంత్రమనఁగా తుపాకీ, వాడఁబను అగ్నిచూర్ణమువంటిది. యంత్రమనఁగా తుపాకీనాళము వంటిది. తంత్రమనఁగా నాళములో అగ్నిచూర్ణము-గుండు-వేసి గజముతో ధట్టించి చెవికాడలో అగ్నిచూర్ణమువేసి అగ్నిలో ముట్టించుట మొదలగునవి. వైవిధ్యాన అత్తములకు ప్రస్తుత మట్టి మంత్ర యంత్ర తంత్ర శాస్త్రములు మనహిందూదేశమందు నశించుచున్నవి.

శాస్త్రములు:—సత్త్వవంశము సత్త్వకీర్తి ధృష్టిరభసము ప్రతీహారతరము పరాజ్ఞాభము అవాజ్ఞాభము లక్ష్మ్యాక్షవిషమము దృశనాభము సునాభము దశాక్షము శతవక్త్రము దశశీర్షము శతోదరము పద్మనాభము మహానాభకము సునాభకము దుందునాభము జ్యోతిషము కృశనము వైరాళ్యము విమలము యోగంధరిము హరిద్రము వైత్రీయు ప్రశమనము శుచి

ర్బాహువు మహాబాహువు నిష్కులి విరుచి సాచ్చిర్బాలి ధృతిర్బాలి వృత్తిమంతము పితృసామనసము విధూతము మకరము కరవీరకము ధనధాన్యము కామరూపము కామరుచి మోహనము మారణము జృంభకము సర్వనాభము సంతానము వరణము రుచిరము మున్నగునవి.

ఆయుధములు:—బాణము ఖడ్గము తోమరము స్తోమము చేరీ సృగము శక్తి యష్టి భిండివాలము పరిఘము పరశ్వధము - గద ప్రాసము మార్గరము ముసలము శూలము పాశము చక్రము ముసుండి దండము వజ్రము అశని హలము అరిష్టము క్రకచము కుంతము పరశువు వేణువు తోత్రము కుసులము త్రిశూలము కఠారి కైజాను బాకు సూరి జేష్ఠు మొదలుగా గల ఆయుధములు కర్మకరుల మనమునకుం దోచినటులు నిర్మించిరి. అట్టి ఆయుధపరిశ్రమ శేయవలయును. ప్రస్తుత కాలంబున ఐరోపాఖండవాసుల భౌతికశాస్త్రచర్చలు, శోధనలు చాలప్రబలముగా నున్నవి. ఆశాస్త్రశక్తులు- పెట్రోలు-మోటారులు- విద్యుద్ద్యోత్రములు-ధ్వనిలేనితుపాకులు-పొగ లేనితుపాకిమందు-గొప్ప అగాదుగల ఫీరంగి గుండ్లు - విషజల విషవాయు ప్రయోగములు - ఆకాశవిమానములు- విద్యులతలదగ్గి- బాంబులు కందకములు- వార్తాయంత్రములు- విద్యుత్క్రిరణములు - సెన్సిటైలు అదృశ్యవిమానములు- శబ్దగ్రాహియంత్రములు- జలాంతగ్రాములు యుద్ధనౌకలు వాటిని కనిపెట్టయంత్రములు తీగలేనివార్తాయంత్రములు ఔలిఫోనులు తీగలేనిఔలిఫోనులు టూర్నిడోగొట్టములు- మొదలగు సమస్త విద్యులక పుట్టినిల్లని ప్రసిద్ధి నొందిన మనభారతదేశము ఈకాలంబున ఓణవశనొందినది. కావున తగు విధమున మన ఆధ్యాత్మిక కుమారులకై విద్యాశాల లేర్పరచి గురువుల సయమించి ఈప్రాచీన తమములగు తాత్త్వికవిద్యల నభ్యసించజేసినంగాని మఱల ఆర్యావర్తపు తాత్త్వ తేజము ముందటివలె నర్వతోముఖమగు నభివృద్ధి నొంది జాలదు.

అమృతాంజనమునకు సాటి వేరొకటి లేదు.

ఆంధ్రవాఙ్మయనిరీక్షణము

ఆంధ్ర శేషగిరిరావు గారు

‘మహామూలమున వాగమయమును గుఱియించును’ గుండలీంద్రుడు త, నృహసీయస్థితి మూలమై నిలుగు శ్రీ * నామండు ప్రోవన మహా
మహులై సోముడు భాస్కరుండు వెలయుంపన్ సాంపువాటిందు నీ, బహుభాంధ్రోక్తియ ప్రపంచమునఁదఁత్రావగల్గియుమాహించెనన్.”

— రామరాజభూషణకవి

దేశభాషలందుఁ జెలగు లెస్స యని రాయలవచనము.

భీరతియములు కలిగి తెనుగుభాష పీఠలకు విందొనర్చు. పృథుమాధుర్యముల జూఱకొని దీనికి ‘Italian of the East’ అని పాశ్చాత్యవ్యవస్థిత ప్రకాశము నామకరణ మిడినది. ఆంధ్ర భాష యనగా నాంధ్రునిచే మాటలాడబడు భాష యని కాని, లేక యాంధ్రదేశోద్భవమగు భాష యని కాని చెప్పవచ్చును. త్రిలింగదేశమున బట్టి దగ్గుట తెలుగు శైవ్యులు అనియు వ్యవహరింపబడును. ఆంధ్ర భాషలో నన్నయభట్టారకునకు బూర్వ మనేక గ్రంథము లుండి యుండును. మనదుగన్యప్రముఖ లెదుమెల్లి లేకపోయినది. శ్రీ. శ. పదునొకండవ శతాబ్ది ఆరంభమునందీయు వాఙ్మయ మభివృద్ధి నొందినది. ఆంధ్ర సారస్వతాభివృద్ధికాలమును నాలుగుభాగములుగా విభజింప వచ్చును. అందు 1. భాషాంతరీకరణయగము. (11-15 శతాబ్దులు) 2. ప్రబంధయుగము. (14-17 శతాబ్దులు) 3. మధ్యయుగము (18-19 శతాబ్దులు) 4. ఆధునికయుగము (20వ శతాబ్ది). ఇందులో అతిక్లిషైన భాషాంతరీకరణయగములో గాఢములు కేవల మర్థగోచరముతో రచించిరి. ప్రబంధయుగములో శబ్దార్థముల చెరికిన సమానముగ ప్రాముఖ్యము నిచ్చిరి. మధ్యయుగములో శబ్దగోచరమునే విశేషముగఁ బాటించిరి. కావున నీ కాలముననే భాషా మిశ్రిత మొదలిడెను. భాషాంతరీకరణయగమందలి వాఙ్మయాభివృద్ధి ప్రత్యేకించి విమర్శించుకొందము.

భాషాంతరీకరణయుగము-1 చాదము. 11-13 శతాబ్దులు

కవులు:—నన్నయభట్టు ప్రథమాంధ్రకవి. రాజరాజ నరేంద్రుని ప్రోత్సాహముచే గవితాప్రపంచమును సృష్టించినాడు. ‘భారత వేదవాక్య రసభాషము లెఱుంగలేక నిష్సారమనన్మతై’ ‘కాసుటపీఠనే చదివి గాధలఁ ద్రవ్వన్ తెనుగువారికినై భారతము పఠనరీతి దొరకొని ఆఁణ్యభాషము నాలవయాశ్వాసము సగముఱుట రచించి కీర్తిశేఖరఁడయ్యెను. ఈతనిరచన పృథుమధురమై శబ్దాలంకార శోభితమై సంస్కృతపదభూయవ్యమై యుండును. మధ్యాక్షరాలు మొదలగు వృత్తిములరచన నన్నయప్రాచీనతమ మై డినీయును. ఈతని భాషాంతరీకరణము స్వతంత్రమైనది. తర్వాత తిక్కన విరాటపర్వము ‘కావ్యభట్టాని భారతభాగమును’ అంధావలీ మోదముం బొరయరచించెను. మొదటి భాగమునగల తెలుగుఁబలుకుబళ్లఁ గూర్చుట యం దీత

దద్విత్తయుండు. తిక్కయజ్ఞ విరాటోగ్యగవ్యములందు జూపిన ‘మహాత్మ్యకవిత్యపటత్వ’గంధదలనద్యశములు, కదంబడి హయర్వకకు దుల్యుండగువాఁడు ఎఱ్ఱామైగడ. అంధావ్యవస్థితమహాభాషమునం దీతఁడు నన్నయనే యనుకరించెను. ప్రబంధశైలికి ఇతిరేఖ మార్గవస్థ. ఈతని ప్రబంధశైలి ననుకరించి శ్రీనాథాగలు గ్రంథములు చనోహరముగా వ్రాసిరి. నన్నయ తిక్కన ఎఱ్ఱామైగడలు కీర్తనలు నందరు. వీరాంధ్రభాషకు బ్రామాణికకవులు, వీరి కీర్తనలు సమానమైన బంగారములై నిర్మమై వ్రాసెను. తిక్కన భాగవతమును ముగింపఁగానే తిక్కాతి కవ్యయగు హరించెమందలి యుల్లెభాగమును ‘కీర్తనకవి’గా నాగఁడగు నాననోరనాథుఁడగుచుండెను. ఈరెడ కల్పనానా లెలును-ప్రతి భావితమొనఁబుద్ధివై శిష్యులు- నిరవమానఁ డౌట నాంధ్రకవలలో విన్నయనవచ్చు. శ్రీనివాసయములలో నిరంజన పోయగా దీక్షయితము తీసిపోవును. వేదన దిశక మానవత్ర మిగిలినది. వేదనా పేర్కొనఁ దగినది. పిమ్మట గల నాగొప్పరాదలు నిమాయణమున లెనిగింపిరి.

కవిత్వలక్షణములు:—ఆంధ్రభాష అంధావలీ నకరించి తిక్కనకాలమునకే జాతీయ రేవుపడి సహజమైనదశకు వచ్చినది. భారతకవుల గ్రంథములు భాషాంతరీకరణము లయ్యున స్వతంత్రముగా నుండును. ఇక్కలమున గెల్చి లాంఛనపదముల నధికముగా వాడుచు వలయుపట్ట సంస్కృతపదప్రయోగముఁ జేయుచు రసవంతమును మనో రంజకమునునగు కవిత్వము కెప్పి. ఈయగమునందలి గ్రంథము లన్నియు భాషాంతరీకరణములే. కాని స్వకపోలకల్పితములు కావు. భారతకవు లెన్నయను కేవలశబ్దాలంకారములను విశేషించి వాడెయండలేదు. నన్నయ కవనమందును, భాస్కరరామాయణ హరించెములందనున గొలదిగా శబ్దాలంకారములు కలవు. నన్నయమొదలు సోమనాథునివఱకు నాంధ్ర భారతి సర్వాంగసాందర్యసౌమహర్వగంపాదన మొనర్చుకొన్నది. ఈ యుగకవులు దీర్ఘ సమాసములు వాడెయండలేదు. వీరు స్వతంత్ర గ్రంథ కర్తలు కాకపోయినను శక్తిమంతులు. వాఙ్మయధరంధరులు. ఈ కాలమందలి కవులు సాధారణముగా బ్రాహ్మణులే. అయినను బద్ధిన నన్నెవోడులవంటి రాజకవులు లేకపోలేదు. తిక్కనకాలమునాటి కవులు మంత్రులుగా-రాజకీయతంత్రజ్ఞులుగా-యోధులుగా నుండిరి. ఈ యుగమందలి కాశ్యపచన నీతిబోధకుడ, మతవాద షికిని తోడ్పడినది.

మతములు:—ఈకాలమున బ్రాహ్మణమతమే విప్లవించి యున్నను జైనగ్రంథములు కొన్ని తలనూపినవి. నిదర్శనము జీశేంద్ర పురాణము, ఆదిత్యపురాణము. భారతభాగవత రామాయణాది గ్రంథ భాషాంతరీకరణము బ్రాహ్మణమతవ్యాప్తిని నిర్ణయ జేసినవి. నన్నయాయల భారతిభాగవతాయల భాషాంతరీకరణములు జైన మతవిజృంభణకు పడచి బ్రాహ్మణమత ప్రచారమునకే తోడ్పడినవి. కాని వాఙ్మయాభివృద్ధికిగాని వాఙ్మయచరిత్ర కారనినిర్వచనమువీరజేవమరా కలంబులు ‘జానుతెనుగు’లో గ్రంథములను రచించి మతప్రచార మొనర్చిరి. సాలకరికిచోడనాగని పండితారాధ్యచరిత్రముబనన పురాణము లను ద్వితీయకావ్యము లిందుకు నిదర్శనములు.

పోషకులు:—ఆదియండియు ఆంధ్రకవిత రాజపోషణ మున వృద్ధిపొందినది. 11-1౩ శతాబ్దాలలో మన వాఙ్మయమున పోషించినది చానక్యులు. చాళుక్యులవంశజులగు సత్యాశ్రయిండు యుద్ధరథులండు మొదలగునా రాంధ్ర సారస్వతమున పోషించి రచనకు నిద్రులగు వెంకటాద్రి, లక్ష్మణుని, చానక్యుల పిమ్మట చోళులు ఆంధ్ర కవిపోషకులుగా వుండిరి. అటుపిమ్మట కాకతీయులును, చెడున ఆదరించిరి. నన్నయ నారాయణభట్టల భారతము. మల్లనగణియు— విన్నకోటసెండ్ల కావ్యాలంకారచూడామణి—చానక్యులకాలమునాని సారస్వతములు. తిక్కన రామాయణ భారతములు పోషకులనాటి వాఙ్మయము. కొప్పనరంగ నాథరామాయణములు కాకతీయులనాటివి. ఎఱ్ఱాప్రగడ భారత రామాయణ స్పటింపపురాణాదలు చెడ్డయాద రామన బయలుదేలి సారస్వతిము.

వాఙ్మయ రంగములు :—ఆంధ్రకవితాసతి గోదావరి తీరభ్రమకు రాజమహేంద్రవరమున నన్నయచే పుష్టింపబడి క్రమ ముగా పినాకనీగిప్రాంతములపైవాఙ్మయభారమును చుట్టి—ఆద్రాక్షి ఓరుగల్లు ప్రాంతముల బాల్యారంభము గడపినది. నన్నయకాలమున రాజమహేంద్రవరము— తిక్కనకాలము— పింపాపురియు—ఎఱ్ఱాప్రగడకాలమున ఆద్రాక్షిప్రాంతములు—భాస్కరాయలకాలమున ఓరుగల్లును—నాచనసోమ నాథునికాలమున విద్యానగరమున—వాఙ్మయకేంద్రస్థానములగు నుండినవి.

ద్వితీయపాదము-14-15 శతాబ్దము

కవులు:—ఈకాలమునాటి ఆంధ్రవాఙ్మయ విజృంభణ మున తిలకించి వనము విట్టిపగవలసినది. పినవీరభద్రుడు అనంతకు శ్రీనాథుడు బమ్మెలపోతన ఈకాలయందలి అనర్థభులగు కవులు. పిన వీరభద్రకవి భారతకవులతోడ నుల్లసమైనవాడు. జైమినిభారతము శకుంతలాపరిణయము లీతనకృతులు. దృశ్యకావ్యములను ప్రబంధములుగా భాషాంతరీకరించుట కితడే ప్రథముడు. ఈశకుంతలాపరిణయనమే ప్రబంధరీత్యాణమునకు దాగమామిను. అనంతకుని భోజరాజీయము నూతన కథానల్లనాంశములు కలిగి వృద్ధుడై భగవద్గీత నుండును. స్వతంత్ర గ్రంథరచన కితడే ముగ్ధదర్శి, భోజరాజీయము స్వకపోలకల్పితగ్రంథములలో మొదటిది శ్రీనాథుడు లాక్షణికుడైన గొప్పకవి. ఈకవి

సార్వభౌముడు ‘చిన్నానిపొన్నాని చిలుతకూకటినాటి’ నుండియు భాషాసేవ నొనర్చినవాడు. ‘కాశీఖండ మయిపిండం నైసధం విద్య దావధమ్’ అని కొనియాడబడు చెండుగ్రంథముల కొన్నవ యాంధ్రీ కరణమే యీతని పాండితిగిరుముగు వెల్లడించుచున్నది. ఈతని సీసప ద్యములార్యాద్యరకపు నడకలు కలవి. ప్రబంధపరమేశ్వరునిచే నిర్దిష్టపడిన ప్రబంధజైలిని శ్రీనాథుడు సాంపుగా నింపుగా నిభివృద్ధిపఱచెను. తిక్కన సృజించిన మహాలక్ష్మిని శ్రీనాథుడు ప్రోచినాడు. ఇతని కవితాధార మజ్జేభగవద్గీత గలది. ఇతడు దీర్ఘసమాసములను విశేషముగా బ్రయోగించెను. బమ్మెలపోతన భక్తిరసప్రధానముగా భాగవతమున దెనింగించిన ఆత్మగౌరవముకలిగిన కవినైతముడు. ధనమున కాశించి ఆంధ్రభారతని కణ్ణులకిరాటకీచతుల కమ్మని మహాత్ముడు. లాక్షణికు లీతనిగ్రంథమున లక్షణాంశములు కలవనందురు. ఇతని కవనమున శబ్దాలంకారములు మెండుకొనియుండును.

కవిత్వవికాసము:—ఇది స్వతంత్రగ్రంథములు బయలుదేసినకాలము. భారతమందలి శకుంతలకథ శకుంతలానాటకము సమ్మేళన మొనర్చి స్వతంత్రముగా చిన్నాభద్రుడు శకుంతలాపరిణయము రచించెను. భోజరాజీయము నిర్వివాదముగా స్వతంత్రగ్రంథము. శ్రీనాథుని హరివిలాసము కొంతవఱకు స్వకపోలకల్పితము. భాషాంతరీకరణ మున్న మాటయే కాని ఆంధ్రభాగవతము సంస్కృతిభాగవతముకంటె పెద్దది. ఆంధ్రవాఙ్మయనిర్మాతలని మహాకవులని మనము కీర్తింపు శ్రీనాథుడు పోతన్నగారు భాషావ్యాప్తికి చెట్టియొక ఆద్రాక్షమును దెచ్చి పెట్టిరి. అది అల్లింత దీర్ఘకవము లగు ప్రాధమ్యసములను వాడుట యొకటియును, శబ్దాలంకారాలంబర్హమును నెలకొల్పుట యొకటియు నని నాభావము. సంస్కృతాంధ్రభాషాపారంగతుల డగుట శ్రీనాథునకు దీర్ఘసమాసము లుపయోగించుట గులభసాధ్యమే. కాని పండితేతరులకిది కొలుకువడని కొఱుముపైనది. పోతన్న శబ్దార్థముల చెట్టికి సమానగౌరవ మిచ్చి సామ్యధృతియనుతో శబ్దార్థాలంకారము లుపయోగించెను. వాతర్యాతికవులు అవివహ్యమగు వికారముదెచ్చిరి.

మతములు :—భాషాంతరీకరణయుగపు ద్వితీయపాదములలో రామానుజభక్తి లగు శ్రీమైత్తవులను, మధ్వాచార్యభక్తి లగు మాధ్వయును అనేకాంధ్రగ్రంథములు వ్రాసి వారివారి మతవిధాంత ప్రచారమును, ఆంధ్రసారస్వతాభివృద్ధిని నొనర్చి కీర్తికాయులైరి. శ్రీనాథునికాలమునాటికి యననంపర్కము కలిగినది.

పోషకులు :—పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రునికాలమున కృష్ణదేవరాయల పూర్వులను, శ్రీనాథునికాలములో గొండపిడు రాజమహేంద్రవరముచెడ్డను ఆంధ్రసారస్వతమునకుపోషకులుగా నుండిరి. పోతన లక్ష్మీదేవిని తృణీకరించి చరస్మితిని ఆత్మగౌరవమున నిలిపెను.

వాఙ్మయ రంగస్థలములు :—ఆనెగొండి రాజమహేంద్రవరము లీకాలమున వాఙ్మయరంగములు. రాజమహేంద్రవరము భాషాంతరీకరణయుగపు టాద్యంతములందు సారస్వతకేంద్రస్థానముగా నుండుట విశేషము. పుట్టినిల్లు విడిచి దూరమేగిన ఆంధ్ర

భాషాయోగము అని జన్మస్థానమునకుఁ దెచ్చినవాఁడు శ్రీనాథుఁడు. ఆంధ్రభారతిని శ్రీనాథుఁడు దేశమంతయుఁ ద్రిప్పినాఁడు. ఈ యుగ మందలి తక్కినపాదములలోఁగూడ నిండుమించు నిడియే.

ప్రబంధయుగము, 16-17 శతాబ్దము

భోజరాజేంద్రకుంఠిలాపరబ్రహ్మమను శ్రీనాథుని దీర్ఘకమాన ములను - సీతవదనములను పోలేరాజు శిబిలంకారములను-శంభు దాసుని ప్రబంధమైలిని - ఆదర్శముగా గొని ఈయుగమున ద్వితీయ గ్రంథములను వ్రాయు మొదలిడిరి. వైద్యుల తిమ్మన కృష్ణదేవరాయలు రామరాజభూషణుఁడు సూరన రామకృష్ణుఁడు వీరలు ప్రబంధకవి తాతారాజభయం దివ్యజ్యోతులు. వసుచరిత్ర రచించి ప్రబంధములకుఁ దెదన్న మార్గదర్శి యయ్యెను. మారనమాండవపురాణముకుండి కథావస్తువును గ్రహించి - విస్తరించి - మెలుంగుపెట్టి - వసుచరిత్ర వెల్లడించెను. ఇందలి అల్పకవితానిగ నిరసమానము. ప్రకృతిర్ణనలు వనోహములు, తిక్కన పారిజాతాపహరణము ముద్దులమూటగల్గు చుండును. “మత్స్యతిమ్మనార్య ముద్దులమట” అను చాటువు నక్షరార్థమైన ఆంధ్రులలో నెఱుంగనివారే రరుదు. కృష్ణరాయ లాముక్త మాన్యదను రచించి తన సారవ్యతా భి మానమును క్షుక్తి కరించినాఁడు. ఇతఁడు మానవ జీవితపరిణామమునం దరచ్యుతుఁడు. ఆము కమాల్దంద నారికేరిపాకమునఁ జెడిచెడి. ఆయనను ఆద్యుల జనకములైన ఇందలివర్ణనలు హృదయరంజకములు. మాంధార్యచరిత్ర కాలహస్తేశ్వర సుహృత్కృత్యము మొదలగు మధ్యకాలపు గ్రంథము లిప్పుడే పేర్కొనబడినానీ శివరశమికము గంగా ప్రవాహ ప్రతికాళ మగు ధారా వేగము కలది. రామరాజభూషణుని వసుచరిత్ర శబ్దాలంకారములందు భాగవతమును మించెను. భాషావిషయములో నెగ్రంథమును వసుచరిత్ర కీడురాక పోయెను కథాగంధిదానమునందుభవ బ్రహ్మచీనరియందు- వర్ణనసందర్భమున - వసుచరిత్ర యధర్మగ్రంథము. పింగళిమారన ప్ర బంధయుగమునఁ జిక్కిరి. ఈతనిగ్రంథములు అన్నియును రచింపములు. ఆంధ్రభాష కీర్తిదోననిననేమి వ్యాపారము. రాఘవసాండవియను ద్వంద్వీ కావ్యము. ప్రభావతీ పద్మకృష్ణము జాతీ మములకనియమై-చు నోహారమై-నాటకసాంప్రదాయములకుల ప్రబంధము. కథా పూర్ణోద యము కథాగంధిదానమును మిన్ను. కృష్ణపదములు మందగైనలేకుండ తెన్నూలిరామలింగము పాండవరంగ మాహావ్యాయమును చించెను. పాండు రంగమాహావ్యాయములోనికి ధలు నిలిపిధకములు. ఇందలి నిగవశరక్రధ ననునందిం కందుకూరు దుర్గకవి నిరంకుశోపాఖ్యానమున రచనల్పి బంధము రచించెను. పాండవరంగమాహావ్యాయముకైలి యను కలకీయమై నది. నిరూపమైనది.

కవిత్రస్సామాన్య లక్షణములు:— వసుచరిత్రరచన

దుర్బీ తిహాధక మాయెను. ఇందలి రత్నవర్ణనలు మావ్యములు. వసుచరిత్ర రచనకుఁ బూర్వపు కవులు వసుచరిత్రనే యనుసరించిరి. ఇది మొదలు కొని యనుకరణమే కవిత్రమైనది. ప్రబంధకవులు విశేషకమ్యాయములు బడయుటకే గవులు ప్రబంధములు కుప్పతెప్పలుగా రచించిరి. ప్రస్తుతము వనకాలమున నాటకరచనకూడ నిచ్చియున్నది. వసుచరిత్ర రచనానంతరము భాషకు మూఁడుమార్గముల గంధవిల్లి నది. అవి— కవులు యాచిత్యమును గవనోపకేశములు అనుకరణమై నాధార పడుట. శ్రీనాథపోతల దీర్ఘకమానాలంకారముల యాదర్శము. భాష కవుల కథనమై యుండుటకు మాటు కవు లిభాషకధీనులై నిఖం డువులై సాధారణము. ఇతఁడు రామరాజ భూషణునివసుచరిత్రతో

మనభాషకు నాల్గవమార్గక సంకలించెను. కనుచరిత్ర తిరువాత్తిప్రబంధము లన్నియు దానికి ప్రతిమలే. ఈకామయలోపాదేశము శేషకుర వేంకటకవి భూషణులవలె లనకలవావే విశిష్టతలతో రచనలుకు రచనలతో అనుద్యోగకరములగు వర్ణనలతో-కవయలొందును వరచించి ధవ్యుఁడాయెను. అడిదమహాకవి పూచిరంజితాన్నికిని మొదలగువారు పవ్యలోగాలువేసిరి. పింగళనూన్న దగ్గర కావ్యరచనలో నైదవ మార్గక కలిగెను. రచింపుంభయము శివార్థలాలిర్వయము- కథావస్తు తాత్పర్యము- శ్లేషకావ్యములందు లూఠ్యములు. అనగా నభాషము లనుట. కావున నది మొదలుకొని భాష ప్రియవశ నొందినది.

పోషకులు - వాఙ్మయరంగములు:—ఆంధ్రభాష తిరి బ్రహ్మకృష్ణములతో పల్లవలనై మారేగించిది యాయుగమందే. కృష్ణదేవరాయల ‘భువనవిజయము’ వెల్లడగుండుము లన్నియు నాంధ్రకవిత్వానికి లంకారములు చునసారవ్యతాభివృద్ధికాలములోదీసిని ‘అగ్రద్దవీణి’ అనవచ్చును. రెండాతూరు రాజులు - వధురనాయ కులు- శక్తికొలది సారవ్యమును బోషించిరి. వాఙ్మయమే ఈయుగ వందిలి సుగంధినిలయును.

మధ్యమయుగము- 18-19 శతాబ్దము

కవిత్రస్సామాన్య లక్షణములు:—మధ్యమయుగమున భాషాయోగ తిరువాత్తి కంటకు నాంధ్రీంచినది. ఇది అత్య వ్యాపించి యున్న మ్యాములుగాక దేశీయము మ్యాములు వచ్చినవి. మొదటిది ఆచ్చిత్రముగ గ్రంథములు. పాన్వంజితల నార్యుల యయాత్రికత్వ నచ్చిత్రములతో రచించి భాషను విప్లవప్రయోగమునకుఁ గుహితవు లనిపించుకొనుటకై గూచించిని తిక్కనాదు లన్నితెనుఁ టలో గ్రంథ ములు కరియించిరి. వీరి గ్రంథములు సాంస్కృతిక సమాజమునకుఁ దోడ్ప డినవనకమును. నిర్వాహ్యదియొంటితో గ్రంథములు. ఆస్థానికు లగు శ్రీవీరేశలింగమువంతుల గాయకుల నిర్వాహ్యది గియగు ములతో గ్రంథములు వ్రాసి భాషాదేవిని లంఛించుటలో నాగ్ధానిచ్చిరి. ఉత్తమ కావ్యరచనలగిది యొక్కతీయు నీవిధములములు వెలవలెను.

అష్టాదశనర్థ నలు- శైలింగారరచనము:— ఈయుగపు వారు ప్రాచీనల వద్యములనే మార్చి-మార్చి వ్రాసి వెల్లార్చిరి. లక్ష్యకవి తిమ్మకవి మొదలగువారు ఇందులకు దక్షులు. కీర్తితో ప్రబంధయుగ మున కవసానికే సిద్ధించి- శ్రీకృష్ణములు మిత్రి-జి- అష్టాదశనర్థనే ప్రబంధమునకు ముఖ్యమయములగు-నైనది. భాషామయలైన ధన కంతులు పోషకులుగా నుండుటకే అగ్రగ్యగంగాము ప్రధానమైనది. కనుకనే ఈ ప్రబంధములు ఇప్పటివారగకుల కిన్నిజనకములైయున్నవి. శేషము వేంకటపతిగారి తారాశకాంతవిజయము ముద్దవనిరారాధికా స్థానమును ఇందులకు నిదర్శనములు.

క్రైస్తవ వాఙ్మయము:—వచ్చాద్వీశకంపర్వము గల ప్రబంధయుగములో వచ్చాద్వీశకంపర్వము లేనియు వెల్లడవచ్చును ఇప్పుడు క్రైస్తవమతగంపర్వములోమాత్రము వతప్రధానములగు గ్రంథములు బొడమూపినవి. ఈయుగాలంపర్వమైలిలు వసుచూపకముగ వ్రాయఁబడినది. ఆంగ్లముభాషలో లైలుకైలి (Standard style) నిగ్గుమైనది. ఇత నాంధ్రమునందన్న నోలైలుకైలి వివరితమై యవి వచ్చాముగనున్నది. ఇది ఇప్పటి పరిస్థితిబూర్గోవారి కైలినిబోలియున్నది.

ఆధునికయుగము - 20 వ శతాబ్ది

అనునీయుగాలంపర్వములో-వారిదే భాషాదేవి కవిత్రమము. వారి

వి. ఇంతవఱకుఁ గుంటుచుండినవాఙ్మయము మిష్కిగంటులపేయు
 యున్నది. ఈయుగమునఁ బ్రజాదరణమే గ్రంథరచనకుఁ బురికొల్పి
 యున్నది. ప్రభువులకుఁబడుట ప్రజలే పోషకులేరి. ముద్రాకాలకు
 ప్రతిపట్టణమునను సెలకొని ప్రతివ్యక్తియు సారస్వతాభివృద్ధికి కొద్దియో
 ాప్యయో పాటుపడుచుండుట శుభచిహ్నము. ముద్రాయంత్రస్థాపన
 గోవాఙ్మయాభివృద్ధి విశేషమైనది. పుస్తకములు చతుకగా నులఘముగా
 నిలఱుకు లభించుచున్నవి. విద్య నులభనాధ్య మైనది. ఆధునికాంధ్ర
 వాఙ్మయము పౌలస్యుద్భవునలే అపారముగా నున్నది. అయినను నా
 రొప్పినకొలది ప్రస్తుతయుగమునందలి సారస్వతభాగముల నొక్కొక్క
 టిగాఁ దీసికొని చర్చింతును.

వచనము:—ప్రస్తుతము పద్యకావ్యములు ప్రజాదరణ
 యిడుటజాలకున్నవి. వచనగ్రంథము లాదరణియము లగుట పదునెని
 యదశతాబ్దముండియు. వద్యవయోగకవులవచనములు కొండవీటిపేద
 కాలవలె దీర్ఘములై మల్లేద్యములైన దుర్లభములవలె నుండును. భారత
 పులలో—దిక్క్రమనముకంటె నన్నయవచనము మనోహరము.
 ప్రబంధములందలి వచనములు నిర్దుష్టములేని దుర్లభములు. నిఘంటుసాహా
 య్యములేనిదే యవి లాంఛను. మద్యవయోగములలోఁ గొన్ని మనో
 హరవచనకావ్యములు రచింపబడినవి. తెలుగుభారత మిట్టిదే. చిన్న
 డనూరి ఆంధ్రవచనరచనకు * గట్టి పుష్కలముచేచిరి. అసాధికవచన
 వచనము శ్రీవీరేశలింగముగారే ఆదర్శములు. ఇక నలలను గుఱించి
 శర్మింతును.

నవలలందు సహజమగుమాన్వర్ణము కలదు. విమలాశేని
 రాయచూరు యుద్ధము నవలాసారస్వతమున నుప్రసీద్ధగ్రంథములు.
 నికమత్రివారి నవల లాంధ్రభాష కలంకారములు. ఇంగ్లీషున
 పొట్టువ్రాసిన వివక్షతో తాలిస్మానులవలె ఆంధ్రమునందు చిలకమర్తి
 వారి కహ్నునందరి సౌందర్యతీతక చిరస్థాయములు. ఇప్పుడు
 వెక్కలు నవలలు బయలుదేరుచున్నవి. కాని వాఙ్మయాభివృద్ధి
 నేయలేని గాగవంతుకట్టలు. ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము ఇట్టి
 వలలకు ప్యాక్టరీ. కనక నవలసంఖ్య వెలుగుచున్నదే గాని జీవశో
 ల వాఙ్మయము అందుండి వెలుగడలేదు.

ప్రకృతిశాస్త్రములు:—ప్రకృతిశాస్త్రము లవశ్య
 ముగానాంధ్రీకరింపవలయును. పౌరభాషికపదములను నేకరింపవలయును.
 ప్రకృతిశాస్త్రము లాంధ్రీకరించుటకును ప్రచురించుటకును ముఖ్యము
 శ్రీకౌషణ్ణా లక్ష్యణరావుగారు. వారిజీవజ్ఞానచంద్రికామండలి. ఈ
 చండలిగండి చంద్రికాప్రసారము నిలచిపోవుట ఆంధ్రవాఙ్మయాభి
 వృద్ధికి కొప్పలొడము. శ్రీలక్ష్మణరావుగారి విజ్ఞానసర్వస్వసంపాదకత్వ
 ము మిక్కిలి సులభమైనది.

నిఘంటువు-వ్యాకరణము:—సూర్యరాయాంధ్రనిఘం
 టునిర్మాణముతో నిఘంటువు లేనిలోపము తొలగెను. సమగ్రమగు
 వ్యాకరణముకూడ వచన లేకయున్నది. మహామహాపాధ్యాయులగు
 వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవంటివారిట్టికార్యములకు పూనోను
 నట్లుచేయుట ఆంధ్రులవిధి.

నాటకములు:—పూర్వకవులు నాటకములు రచింపలేరి.
 సంస్కృతనాటకము లాంధ్రీకరించునోఁ బ్రబంధముముగాఁ బరి
 వర్తించిరి. నిదగ్రమముగ శృంగారకావ్యంతలము ప్రబోధచంద్రిక
 యము చేకొనవచ్చును. శ్రీనాథునివీధినాటకము నాటక మనిపించుకొ

నదు. నాటకవాఙ్మయాభివృద్ధి యాధునికమైనది. నాటకసారస్వతాభి
 వృద్ధి-ప్రోత్సాహకరముగా-శుభప్రదముగా-లేదు. శతాధికనాటకర్తలు
 ఇపు డాంధ్రదేశమున శతాధికు లున్నారు. అయినను ఉత్తమనాట
 కము లింకను బయలుదేరవలసినస్థితియే యున్నది.

పత్రికలు:—పత్రికలు నాగరకతకు ముఖ్యములు. నార్దు
 క్లిష్టపండితక మనదేశమునందున్నవిల్లిన వాగుండును. మనఁబత్రికా
 ప్రచారము ఉత్సాహకరముగా లేదు. దినపత్రికలలో నాంధ్రపత్రి
 కయును వారపత్రికలలో కృష్ణాపత్రికయును మంచి నేప చేయుచున్నవి.
 ఆంధ్రపత్రిక ఉగాదినందిక లమూల్యములు. చిత్రపటకోభితములు.
 ఆంధ్రపత్రికను మాడనివాఁడైనను ఉగాదినందికనుమాత్రము చూచి
 తీరును. ఉగాదినందికలోని చిత్రపటము లయస్కాంతములవలె జనుల
 మనముల నాకర్షించును. ఆంధ్రపత్రిక సారస్వతానుబంధము సాంస్కృత
 నేప నిరుపమానముగా నొనర్చుచున్నది. ఆంధ్రమున సచిత్రమాసపత్రిక
 లేనిలోపము గొప్పదే. టూగూరుఅందుకోవారి కళా ఈలోపమును కొంత
 వఱకు నివారంపగల వనమచ్చును. ఆంధ్రభారతి గ్రంథాలయసర్వస్వము
 మొదలగు సచిత్రమాసపత్రిక లిప్పుడు వెలుగడపఁడుట శోచ్యము.

చరిత్రము:—చరిత్రరచన మనకుఁ గ్రాతకాదు. కృష్ణ
 రాయవిజయము రంగరాయచరిత్ర పల్నాటివీరచరిత్ర ప్రతాపచరిత్ర
 మొదలగునవి పెక్కులు చరిత్రలు పూర్వకవులు వ్రాసిరి. చారిత్రిక
 సారస్వత ముత్సాహకరముగా వృద్ధినించుచున్నది. వీరేశలింగము
 పంతుల ఆంధ్రకవులచరిత్ర-లక్ష్మణరావుగారి హిందూదేశచరిత్ర-వీర
 భద్రరావు ఆంధ్రులచరిత్ర-సోమేశ్వరశర్మ ఆంధ్రవీరులు-వంగూరి
 సుబ్బారావు వాఙ్మయచరిత్ర-స్వామివాంధ్రనాకాజీవనచరిత్ర-మొద
 లగునవి ఇప్పటి చారిత్రికగ్రంథభాండాగారమునందు చూచుచారిత్రికము
 లగు గ్రంథములు.

రాజకీయవాఙ్మయము:—రాజకీయవాఙ్మయాభివృద్ధి
 ఉత్సాహకరముగా నున్నది. మహాత్మాగాంధీ నిరాకరణోద్యమఫలిత
 ముగా మనలో రాజకీయసారస్వతము తామరతప రైనది. ఈసందర్భ
 మున నూనికొండ సత్యనారాయణగారి రాజకీయగ్రంథానువాదములు
 సుత్యములు.

విమర్శనములు:—త్యద్వ్యక్తిగలవిమర్శనలు మనలోలేవు.
 మనలో బ్రతివత్సమావధిమే విమర్శనమని రూఢమైనది. వీరేశలింగము
 పంతులే యిట్టి పేరుగొనుటకు పాల్పడిరి. ఇప్పుడిప్పుడు మంచిమంచి
 విమర్శనములు వెలువడుచున్నవి. రామలింగారెడ్డి కవిత్యత్యయమును-
 మల్లాదివారి భారతవిమర్శనమును-తేవప్పేరుమాళ్ళయ్య గ్రంథతీతక-
 నివృత్తపాఠవిమర్శనలు. బ్రహ్మవ్యక్తశాస్త్రీగారి విమర్శనము లాంధ్ర
 విమర్శనవాఙ్మయమున విమర్శకాదర్శ ప్రాయములు.

ఉపసంహారము:—శేడాంధ్రభాష సర్వార్థగుండర
 ముగా నున్నది. వచనగ్రంథములు వృద్ధియగు చున్నవి. నవలావాఙ్మ
 యము వృద్ధికావలనియున్నది. ప్రకృతిశాస్త్రములు పత్రికలు వృద్ధియగు
 నట్లు మనమెక్కువ పట్టుదల మాపవలయును. చారిత్రిక రాజకీయ
 విమర్శకవాఙ్మయాభివృద్ధి ప్రోత్సాహకరముగ నున్నది. సూర్యరాయాం
 ధ్రనిఘంటు ప్రచురణమునకై ఆంధ్రులు స్ఫూర్తివాసకు ముద్దెపు
 చిపులవలె వేచియున్నారు. ఆంధ్రవాఙ్మయమునకు మున్నందు సర్వ
 తోముఖునగు నభివృద్ధిగల్గు దినములు లభించుగాక.

* ఆంధ్రవాఙ్మయమునందున్న ప్రకృతిశాస్త్రములు ఇందుల కంగకరింపదు. సంపాదకులు.

అంధ్రుని మహర్షి

జనమంచి సీతారామస్వామి గారు

భారతపుత్రు లెప్పు డెట ? బాధలు పడ్డ, నవెల్ల నీకుఁ జే
కూరినయల్లె యెంచి కడుఁ గుండుచు వానిని దీర్చు నిత్యమున్
భూరిప్రయత్నముల్ సలుపు ? పుణ్యధనుండపు తెల్లవాడితో
నేరయినన్ భవత్సములు ? కృద్విగలాఁరె! మహాత్ము! యాంధ్రునూ!

ఉ. శ్వేతశరీరమే మొదటఁ జెందినవాడవు; కాని, నీవు మా
జాతికి మేలుచేయుటకు ? సర్వవిధంబుల నుష్ణదేశము
దాతతకష్టముల్ పడుట ? నద్దవళత్వమువోయి నీకు ప్ర
భ్యాతికి నబ్బుచున్నదిగ ? దా! యిక శాశ్వతమాట యబ్రమే!

శా. నీనమ్రత్వము, నీదుయాహృదయమున్ ? నీశాంతిసంపత్తియన్
నీనిర్మిద్రపరోపకారమతియన్ ? నీశౌన్ద్ర్యధైర్యంబులున్
నీనిశ్చంచలభక్తియన్ బాగడఁగా ? నేచ్చేమియున్ లేదు నా
కానందంబది యెంతయొక గల దియ్యా హైందవోద్ధారకా!

మ. ఒకమాటయ్యెను నీదుదర్శనము నా ? కోహణ! మదింబుట్టె నీ
వాక బ్రహ్మాన్ద్రవలన్న భావ మది నీ ? యుక్త్యచృతం బాంఁగా
నిక నెంతో దృఢమైన దయ్య భళిరా! ? యే మెన్నఁగన్ మర్చితే
మకలఁకంబగు నీదుఃఖితిము నో ? యాంధ్రుని ధీరోత్తమా!

ఉ. గొందఱు తెల్లవా రమితకోపముతో నినుఁ దిట్టిపోయఁగాఁ
గొందఱు ముష్కరాధములు ? కొట్టుట కుద్యమ మాచరింపఁగాఁ
గొందఱు రాక్షసుల్ మిగులఁగ్రోవ్వీ నినుం బయిక్కిచ్చుచుండఁగాఁ
హైందవజాతివృద్ధికి గదా ? సహించితి నెల్ల బాధలన్.

తే. తెలివియణుమాత్రమును లేకపులినిజూచి, నక్కవాత పెట్టుకొనినట్లక్కటకట!
తెల్లదొరల వేషము వేయఁనల్లదొరలు, సిగ్గుపడఁలేల నినుఁజూచినప్పుడైన!

తే. కామిసీకాంచనాపేక్షగిలుగనిక, యన్మతవాక్యములెన్నఁచునాడఁబోక
భరతజనసీచరణసేవవదలలే; యలరుచుండెడు నీకిన్నెనధికుఁడెవఁడు ?

సీ. అస్పృశ్యతాదోష ? మంతరింపకయున్న భరతదేశము ముక్తిఁబడయ లేదు
మనకందఱకు నైకమత్యంబు లేకున్న భరతదేశము ముక్తిఁబడయ లేదు
స్వార్థపరత్వంబుఁ జంఘకొనకయున్న భరతదేశము ముక్తిఁబడయ లేదు
కష్టసహనశక్తి ? గలిగించుకొనకున్న భరతదేశము ముక్తిఁబడయ లేదు

గీ. అనుచు బోధించి, బోధించినట్లు చేసి దేశ మభివృద్ధి నొంద రాత్రింబవళ్లు
పాటుపడుచున్న నిన్నెన్నఁవళమే మాకు? ధన్యచారిత్ర! భారతదత్తపుత్ర!

తే. పరమదీర్ఘాయురారోగ్యభాగ్యమొసగి, యీశ్వరుండునిన్నెపుడురక్షించుగాక
యనుచు బ్రార్థింతుమయ్య మేమహారహంబు, నిద్దగుణగణ్యులొంద్రును! ఋషివరేణ్యు

శాస్త్రమనగా నేమి?

పాఠనంది జగన్నాథస్వామి గారు, బి.ఏ., ఎల్.టి.

క్రింద వాఙ్మయావిరూపములలో నొకటి యైన సూత్రసరిభాషలో - శాస్త్రము శాస్త్రీయ విచారణ శాస్త్రీయపద్ధతి శాస్త్రీయదృష్టి - మొదలుగా గల పదముల నుపయోగించునపుడు లేఖకుల అభిప్రాయ మేమియో, చదువరుల మనస్సున గలుగు సంస్కార మేమియో, స్పష్టము కాకుండునంభవింపజేయుచున్నది. ఎట్లనగా నాయుద్వేదవైద్యము శాస్త్రీయముగా గాదని కొందఱును జ్ఞానవంతులే వివరించుచుండును. ఇతరులకు మునెఱుగుదుము. ఇట్లే దయ్యములున్నవాళ్ళు దృష్టిములు సత్యములా, తేక అసత్యములా అనెడు చర్చలు గూడ శాస్త్రీయపద్ధతి ఉన్నదని కొందఱును, లేదని కొందఱును వాదించుచున్నారు. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానసంపర్కముకలవారు ఒక తీరునను, లేనివారు ఇంకొక తీరునను, ఈవరిభాషాశబ్దమును నిర్వచించుటకు ఈవాదములకు ఈవాదములలో నుండు అన్వేషణకును కారణ మగుచున్నది. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానములో వాడఁబడుచుండు 'నైన్సు' అనెడు శబ్దమునకుఁ బర్యాయముగ దీనిని - అనగా నీశాస్త్రశబ్దమును-ఉపయోగించుచుండునటుల నందఱును వివరిమే. అవిషయమునే కొంచెముగ నిచ్చట విచారితము.

విజ్ఞానచరిత్రమును పరీక్షించినచో విజ్ఞానసంపాదనము రెండు పరములజరుగుచున్నదనిపట్టెమగును. ఒకటి వ్యాప్తిపయోగపద్ధతి. రెండవది వ్యాప్తిసంపాదకపద్ధతి. వ్యాప్తి అనగా-ఒకసామాన్యమును వ్యక్తపరచు సూత్రమువంటిది. దానిని ప్రత్యేకసంగతులకు వర్తించి-అందుండి ఒక విశేషమును గ్రహించుట మొదటి పద్ధతి. ఇందులకు ఒక ఉదా.-"ఎచ్చుపెచ్చట పొగయుండునో అచ్చటచ్చట అగ్నియుండును." అనెనువ్యాప్తిని తొలుత ఒకపొగ కనబడునలమునకు సంయోజించి, ఆస్థలమున తప్పక నివ్వుండి తీరవలయునని గ్రహించునపుడు అవలంబించెడిపద్ధతి. ఇట్లు ఎచ్చుపెచ్చట సూత్రములను సిద్ధాంతములను న్యాయములను ప్రత్యేకవిషయములకు సంబంధించునట్లు తెల్పించుచుండుమో ఆపద్ధతిని వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతిగా దలంచెదము. ఒకమారు సూత్రములు స్థిరమైనపిదప లభించుజ్ఞానము ఆసూత్రసంయోజనమువలన గలుగుచుండును. ఈ పద్ధతిలో సూత్రములతద్యతఁగఱచిచిత్తమేయుండదు. సూత్రముల ప్రయోగములోను సమన్వయములోను విచారణకు అవకాశముండును. కాని ఆసూత్రము ఋజువగునది కానిది అనుచర్చకు అవకాశముండదు. సూత్రములు అమోఘములు - అనాదులు - పరిపూర్ణములు - అనెడు అభిప్రాయము అట్టిస్థితిలోఁ గ్రమముగ స్థిరపడును. అపుడు జ్ఞానమనగా సూత్రములను దెలిసికొనుట, సూత్రముల అన్వేషణసంయోజనము ఎట్లని విచారించుట - సూత్రములను ప్రత్యేకసంగతులకు వర్తించుటమాత్రమే యగును. ఇందుకుకాక సూత్రసూత్రసంపాదనము కూడ అసంభవమగును. ఎందుకంటే మొట్టిదైనను అల్పతృప్తివృద్ధిభేదము లేకుండ దానినిపారణ చేయవలెనని దానికి హిత్రేడు ఒక సూత్రమును, లేక కొన్నిముఁడు సూత్రముల సంయోజనము నిరూపింపవలయును. ఇట్లు జరుగుటవలన జ్ఞానవృద్ధికి అరికట్టు కలుగును. కాని విశేషపటచుటకు పాశ్చాత్యదేశములో నొకప్పుడు చివర ఒకవృత్తమును తెలియజేసెదను.

ఆ దేశములలో 800-1200 సంవత్సరముల సమయమున విజ్ఞానమంతయు వ్యాప్తిప్రయోగమేయై యున్నదెను. పూర్వము అరిష్టాటిలు మొదలైన వండితులు ప్రత్యేకర్పించిన జ్ఞానము క్రమముగా సూత్రికమైనది. ఈజ్ఞానమంతయును ఆనాటి మతప్రవక్తల చేతులలోనుండెను. వారు పెద్దపెద్దమతములను జేరయిండి. అట్టి మతములలోనే అధ్యాపనము ఆరోజులలో జరుగుచుండెను. ఒకనాడు ఒక పెద్దమతములో ఒకనికి ఒకసంశయము కలిగినది. చచ్చినచేప నీటిలో మునుగునా? లేక తేలునా? అని శంక. దాని నివృత్తికై సూత్రపర్యాయలోచనము చేయవలసివచ్చినది. అదియే ఆనాటి విజ్ఞానపద్ధతి. అతనియొద్ద నున్న పుస్తకములను త్రిప్పి చూచినాడు. ఎక్కడను అతనికి దగినసమాధానము కావరా లేదు. అందుచేత దవకంఠ

యమున విజ్ఞానమంతయు వ్యాప్తిప్రయోగమేయై యున్నదెను. పూర్వము అరిష్టాటిలు మొదలైన వండితులు ప్రత్యేకర్పించిన జ్ఞానము క్రమముగా సూత్రికమైనది. ఈజ్ఞానమంతయును ఆనాటి మతప్రవక్తల చేతులలోనుండెను. వారు పెద్దపెద్దమతములను జేరయిండి. అట్టి మతములలోనే అధ్యాపనము ఆరోజులలో జరుగుచుండెను. ఒకనాడు ఒక పెద్దమతములో ఒకనికి ఒకసంశయము కలిగినది. చచ్చినచేప నీటిలో మునుగునా? లేక తేలునా? అని శంక. దాని నివృత్తికై సూత్రపర్యాయలోచనము చేయవలసివచ్చినది. అదియే ఆనాటి విజ్ఞానపద్ధతి. అతనియొద్ద నున్న పుస్తకములను త్రిప్పి చూచినాడు. ఎక్కడను అతనికి దగినసమాధానము కావరా లేదు. అందుచేత దవకంఠ

వ్యావహారిక పండితునికేరి సంశయనివృత్తికై ప్రార్థించినాడు. మతస్థలములలో సంశయము తీరనిచో ఉపవాసముచేసి దైవప్రార్థనముగావించి నివృత్తియగువఱకు ఉపవాస ప్రాయశ్చిత్తమున నుండవలసియుండును. ఆ యిద్దఱు పండితులును ఎంత శ్రమపడినను ఫలము కలుగక పోయినందున ఈ సంశయము క్రమశః మతాధిపతి సమక్షమున నుంచబడినది. అంతట మతస్థులందఱును సభ చేసినారు. శంక తీటలేదు. పూజాదలు కట్టివేయబడినవి. పుస్తకములపరిశోధనము భావ్యములసమన్వయము పంక్తివిచారణము ఒకవైపున, ప్రార్థనలు ఉపవాసములు ప్రాయశ్చిత్తములు ఒకవైపున, ఇట్టిదార్శాగ్ర్యసితికిగారణమైయుండుపాపమేమైయుండుననిశోధనమొకవైపున, మతములో జరుగ నారంభించెను. పాపము ఏమైనను సరియే. శంకకు దగిల సమాధానము కుదురలేదు. పండితులకు వైకొలది - భావ్యపాత్రుల సమన్వయచర్చయెక్క-వైకొలది - శంకానివృత్తి తిక్క-వగుచుండెను. ఇట్లొకవారము నడువగా మతాధిపతి మరణించి. ప్రాయశ్చిత్త నిశ్చయమునకై ఒకమహాసభను గావించి చర్చ ప్రారంభించినాడు. ఈ అవస్థను జూచుచుండిన బాలకుడొకడు భయభక్తులతో వణకుచు లేచి నిలుచుండి మాటాడ ననుజ్ఞను వేడునట్లు సూచించెను. అనుజ్ఞనుబొంది పండితశిరోమణులారా! మతాధిపతీ! నా కొక సాధనము తోచినది. ఈశంకను పీర్చుటకు ఒక చిన్ననీళ్ల తీట్లో ఒక చచ్చినచేపను వేసి చూడగూడదా యని ఆవిద్యార్థి పలుకగా అందఱు ఆసభలో నున్నవారందఱు ఒకమాటు ఆతనిని కసరి “ఈమాత్రము మాకు తెలియదని చెప్పనచ్చినవావా” అని అటచిరి.

వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతియే జ్ఞానమార్గ మైనపుడు ఇట్టి దుస్స్థితి జ్ఞానమునకు ప్రాప్తించును. చాలకాలము నుండి మనము ఈదేశములో నిట్టి స్థితిలోనే యుండుచున్నాము. పూర్వులు సంగ్రహించిన విజ్ఞాన మంతయు సూత్రిపింపబడి మనకుభావ్యములమూలమున వ్యక్తము చేయబడుచుండుటచేత ఆసూత్రసమన్వయము ఆభావ్య నిర్వచనము అనెడు వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతిలో పడికొట్టుకొనుచున్నాము. అందుచేత మనదేశములో శాస్త్రమనగా ఈపద్ధతి నవలంబించు వాటికే చెల్లుచున్నది. శాస్త్రమను శబ్దమునకు శాసించునది అనగా ఆజ్ఞనిచ్చునది. అనెడు అర్థమును మన పండితులు చేర్చుచున్నారు.

ఆ అర్థములో వృక్షశాస్త్రము ధర్మశాస్త్రము ఈరెండు శబ్దముల నిర్వచనమును పోషించెను. వృక్షశాస్త్ర సూత్రములు ఏవని శాసించును. సూత్రములు వృక్షములను శాసించునా లేక వృక్షములు సూత్రములను శాసించునా? ఏది సమంజసముగ నున్నది? ఆవిధముననే ధర్మశాస్త్రమున ధర్మసూత్రములు మనుజులను శాసించునా లేక మనుజులు వారి ప్రవర్తనద్వారా ధర్మసూత్రములను శాసించురా? ఈవిచారణలననే శాస్త్రశబ్దము మన పండితులచే ఎట్లు నిర్వచనము చేయబడుచున్నదో వ్యక్త మగుచున్నది.

వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతి నవలంబించినది శాస్త్రము కాదని చెప్పుట పొరపాటు. కాని యేసూత్రములను వ్యాప్తులను ప్రయోగించుటకు అది సిద్ధమగునో ఆవ్యాప్తుల గురించి శోధనలు ఆవశ్యకము కాగూడదు. వ్యాప్తిసంపాదనము అందుచేత నెల్లప్పుడు ముఖ్యము. వ్యాప్తులు అమోమములు. ఎప్పటికిని కానేరవు. ఎందుచేత ననగా వ్యాప్తికి ఆధార మేమి అనెడు పక్షకు ఎల్లప్పుడును ఆవశ్యకము కలదు. ఆకారణముచేతనే పాశ్చాత్యదేశములో వ్యాప్తిప్రయోగ విజ్ఞానలోపములు విశేషమైన నాటినుండి వ్యాప్తిసంపాదకవిజ్ఞానము ఉత్కృష్టమగుట తటస్థించినది. అలాగుననే శాస్త్రమను శబ్దము క్రమముగ వ్యాప్తిసంపాదకవిజ్ఞానమునకు ప్రవర్తకమాయెను. న్యాయముగ శాస్త్రమనగా రెండును వైనప్పటికి వ్యాప్తిసంపాదనవిచారణము ముఖ్యమగుటచేత ఆపద్ధతికి అమాట చెందుట తటస్థించినది. శాస్త్రమనగా వ్యాప్తి సరిపాదించునది అని యర్థమాయెను. ఒకమాటు వ్యాప్తిసిద్ధమైనపిదప జరుగవలసినది వ్యాప్తిప్రయోగమేకదా. చర్చ కలిగినచో ఆవ్యాప్తియొక్క తద్వృత్తి గుఱించియే సందేహము కలుగును. అప్పుడు వ్యాప్తిసంపాదక నియమములను నిరూపించి ఆవ్యాప్తియొక్క ఆధారములను తెలియబఱుపవలసినప్పుడు.

వ్యాప్తికి ఆధారము ఎల్లప్పుడును జరిగిన సంగతులుకదా. ప్రకృతిలో సంభవించెను సంగతుల ఏకీకరణము చేసి అన్నిటికిని సంబంధించెడి సూత్రమును ప్రతిపాదించవలయును. ఎట్లనగా వృక్షములతత్వమును తెలియబఱుచు సూత్రములకు ఆధారమువృక్షములు. ఆసంగతులనుజతపఱచి అవృక్షము అన్నిటికిని సరిపడు సూత్రమును ప్రతిపాదించవలయును. ఒకవృక్షమొకసూత్రమునకు సరిపడు

నిచో ఆసూత్రమును అంగీకరింపజాలము. వ్యభిచారము లేని సూత్రమే సిద్ధాంత మనదగును. ఎప్పుడు ఒక్కవ్యభిచారసంగతి యైనను కనబడనో అప్పుడే ఆ సూత్ర సామాన్యమునకు భంగము కలుగును. ఈసంబంధమును-అనగా సూత్రములకు ఆధారము సంగతు లనెడు సంబంధమును-అవలంబించునదియే శాస్త్ర మనదగును.

ప్రతివ్యాప్తిని ఆధారము జరిగినసంగతులైనచో విజ్ఞాన సంపాదనమునకు సాధనములైన ప్రమాణములలో శబ్దప్రమాణ ముండనేరదు. వ్యాప్తియొక్క నిరంకుశ సామాన్యమును భంగపఱచునట్టి ఈశాస్త్ర పద్ధతి అంగీకార్యము కాని కాలములో మాత్రము శబ్దప్రమాణము అన్నిటికంటెను బలవత్తరముగ నుండెను. అందుచేత శాస్త్రమునకును ఆప్తవాక్యమునకును విరోధము కలదని చెప్పవచ్చును. పాశ్చాత్య విజ్ఞానమునకు ఈ కాలమున శబ్దప్రమాణము సూచించుపండితు లెవరును లేరు. ప్రకృతి విషయములలోనే కాక ఆధ్యాత్మికవిచారణమందు సహితము వ్యాప్తి ఆధారము లెల్లప్పుడు జరిగిన సంగతులే. శాస్త్రములకు నింపించెడి వ్యాప్తి యెట్టిదియు నుండనేరదని వారిసిద్ధాంతము. అందుచేత శాస్త్ర మనగా జరిగిన సంగతుల నాధారము జేసుకొను జ్ఞానమని నిస్సంశయముగ జెప్పవచ్చును.

శాస్త్రమునకు మఱియొక ముఖ్యలక్షణము కలదు. ప్రతివ్యాప్తియు శోధనార్హమైనదై యుండవలెను. అనగా ఎవరైనను ఏ దేశమందైనను ఎప్పుడైనను ఆవ్యాప్తియొక్క నిజానిజముల గురించి పరీక్షింప బూనుకొనునపుడు

అట్టిపరీక్ష వీలైనట్లుండ వలెను. పరీక్షజేయ బూనుకొను వారికి కొంత ప్రత్యేకజ్ఞానము అవశ్యకమే. ఆ జ్ఞానము సంపాదించుటకు ఆ తరువాత పరీక్షజేయుటకు సాధ్యము కానట్టి వ్యాప్తులకల్పనము అసంభవ మని శాస్త్రరీత్యా చెప్పవలసివచ్చును.

ఈవర్ణవలన ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రమునకును జరిగిన సంగతులే ఆధారమని సూచింప బడుచున్నది. కాని ఆ శాస్త్రమునకు మాత్రము మరియొకవిశేషము గలదు. దానికి సంగతులు సాక్షాత్తుగ ఆధారములు కానేరవు. ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రచర్చలు ప్రత్యక్షబలమున జన్యములగు వ్యాప్తులసూత్రములపై నిలిచియుండును. అందుచేతనే యుక్తి ఊహ అనుమానము ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రమునకు సాధనములు. ఆసాధనము లుపయోగించు సూత్రములకు ఆధారములు సంగతులు. అందుచేత సంగతులు ప్రకారాంతరమున ఆధారములగుచున్నవి. ఆకారణముననే ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రచర్చయందు మతభేదములు మొందు. ఎన్నిమతము లున్నను ప్రత్యక్షశాస్త్రజన్యసూత్రములకు విరుద్ధమగు ఊహచే నిర్మితమైన మతములు గ్రహ్యములు కానేరవు. అదియే పాశ్చాత్యవిజ్ఞానవిశిష్టమైన ఆధ్యాత్మికవిచారణలో పూర్వాధునికములకు గలవిశేషము. అందుచేతనే ఆధునికకల్పనములో ఆధ్యాత్మిక విచారణను శాస్త్ర మని కొందఱు పాశ్చాత్యులందఱు తులు నుడుపుచున్నారు. అందుకే వారి ఆధ్యాత్మచర్చలకు మనదేశమున ఆవశ్యకమైన ఉపనిషద్వాక్యములవంటి ఆప్తవాక్యముల శబ్ద ప్రమాణము కల్పింపబడలేదు.

క ద్ద రు వ స్త్ర ప్ర బో ధ గీ తిక

సో. సూర్యనారాయణ శర్మ గారు

దైయిలు కేగనైన ? సిద్ధమై యెందఱో, సేవజేయుచుండ ? నీవిదేశ
వస్త్రమైన విడిచి ? వరలజాలవో ! యెంత యులసబుద్ధివైతి ? వార్యపుత్ర !
చెఱలనుండి దేశసేవకు ? లేతెంచు, తరుణమందు ? స్వాగతం బొసంగ
నెట్లుఁ జనెదవయ్య ? ? యింకి 'నీగుడ్డతో', లేశమేని ఆజ్ఞ లేదె ! చెపుమ.
తల్లి యిచ్చు బట్ట ? నెల్లక మాయల, మల్లి వంపునట్టి ? మల్లుగుడ్డ
గట్టఁ దగదు నీకు ? గడు నధర్మము మాతృ, భక్తి విడకుమయ్య ? భరతపుత్ర !
కదరుబట్ట గట్ట ? గడు బరువో మోయ, లేమటంచు బబ్బు ? లేమలార !
అందెలు కడియంబు ? లాదియాభరణాల, కన్న భారమగును యెన్నరమ్మ.
ఇతరుచేతియన్న ? మే భుజింపని వైష్ణి కాగ్రగణ్యులార ? కరుణమీర
వినుడు ! నామనవిని ? విశేషాడు డీడ ? మీద, నీమమునకుఁ దగదు ? సీమగుడ్డ.

ప్రస్తుత ప్రజావర్ణి

శృంగారకవి సర్వరాముడు గారు

స్వప్నాద్విధిండి జాతిభేదము లున్నవి. ఇవి పరమేశ్వరకల్పితములే కాని మానవకల్పితములు కావు. ధర్మకర్మాదు లిందు లకుఁ బ్రధానకారణములు. వీనికి వేదము ప్రమాణము.

“బ్రాహ్మణోస్య ముఖ మాసీత్
బాహూ రాజన్యః కృతిః
ఈరూ తదస్య వైశ్యః
పద్మాస్యం సూక్రో అజాయ తి”

యని పురుషసూక్తము.

అనఁగా పరమేశ్వరునిముఖమునుండి బ్రాహ్మణులు, బాహువులనుండి క్షత్రియులు, ఈరువులనుండి వైశ్యులు, పాదములనుండి బౌద్ధులు, పుట్టిరి భావము. వీనిపాదార్థము విచారింపము. ముఖమనఁగా వాక్కు. వాక్కు విద్య. విద్యాప్రధానులు బ్రాహ్మణులు వీలే. చర్యవర్ణములవానికి నుపదేవులు, విధిధానిశేతలు. కావున నే ఛూడేవరి లని వీరికి నేరు వచ్చినది.

వైవాధీం జగత్స్వీం మంత్రాధీం గు దైవతం
తస్మిన్ బ్రహ్మణాధీం బ్రాహ్మణో మన దేవతా.

యని శ్రీకృష్ణభగవాద గురు డ బ్రాహ్మణులగు పరమదైవమని వక్కాణించినాడు. బాహు వనఁ గా భుజము. భుజకార్యము కార్యము. కార్య ప్రధానులు క్షత్రియులు. విలువిద్యచే వైరుల కాల్చి దిగ్విజయమొనర్చి దుష్టక్షణము ఘృతతణిము గావించు రాజ్యపాలకులు రాజులు. క్షత్త్రచాపమున కీ విప్రశాపము తోడు. సురువన నుత్పిత్తిశాసము. ప్రపంచోపయోగమైన సమస్తకస్తువుల సమున్నతి కాధారిభూతులు వైశ్యులు. వీరికిఁ గృషిపాసపాల్యవాణిజ్యములు వృత్తులు. పశువులచే వ్యవసాయము, దానివలన బంటలు, పండిన వైరుల క్రయ విక్రయ రూపమే వాణిజ్యము. ప్రపంచము వీరితో నున్నది. పాద మనఁగా నడక. ప్రతిపని వీరివలన నడుచుచుండుటఁ బట్టి సకల వ్యాపారప్రకర్తకులగు ని పారుజు లైరి కనుక నే ఈ చాతుర్వర్ణ్యమునకుఁ గ్రమంబుగ “శర్మ కర్మ కుప్త దాన” యన్న యన్వర్థించిన్నములు వచ్చినవి. శర్మ అనఁగా సుఖము. సుఖపాదకులు విత్తులు. కర్మ అనఁగా కవచము. కవచము శరీరమునవలె సర్వవర్ణములవారిని గాపాడువారు క్షత్రియులు. కుప్త అనఁగా దాచఁబడినది. పండించిన ప్రతిపదార్థము నక్కటచేకను దాచియుంచువారు వైశ్యులు. దాన అనఁగా భృత్యుఁడు. ప్రతికార్యమున సేవచేర్చు సేవకులు మూర్ఖులు. బొందిలిలు మున్నగువారిలో గూడ సేవలునుజూతు లున్నవి. ఇంత యేల ఆచే

లనము లగు రాళ్లతోను - అనఁగా వజ్రములతోను - బ్రహ్మణాదిజాతు లున్నవి.

నాలుగవ ములవారి పరస్పరంయోగంబులచేతనే వివిధ కర్మోపయాత్తు లైన లక్షకల్పక కళా కళా ప్రకృతి యగు నానా జాతి సముత్పత్తియై వైదని మనుధర్మశాస్త్రము. అన్యధముచేతనే కర్మభేదము. ధర్మకర్మములను శ్రుతికర్మలు గాంచియున్నవి. శృష్టి కర్తచే మర్వాధిపతులై వివరుడుని శ్రుతులు. లక్షకల్ప భావక సూచకములు కర్మకర్మము. కర్మములు వారిని మన ప్రకర్తలకై శాస్త్రము చేయన వెలువరింపి. వారి యాధికారములన్ని న్నానందాదీన యా శాస్త్రము లనన్యము. నెన్నడుఁ గా నలవు.

యంగదమునెక్కు శ్రమలు భిన్నములైనవి. కర్మశ్రేతాధ్యాపకలినామకములు యుగములు. ఇవి సర్వవిధ వాదు లాంగిక కర్మపాదముచొప్పునఁ గనబడును. దిగ్విజయవి. చాచ మన భాగము. గంచిచెట్ల మొచ్చుకర్త యుగభిన్నము. పేరువులు. ప్రకృతికాలము కలి. ఇంగు అశ్వ ౧ - అశ్వ ౨ - మోసము - పగా భవము - గ్రామము - పుష్కరి - కామ - లోకము - మున్నగు ముగ్ధభం పా మున్నవింబియున్నది. ఇవి సర్వకామకర్మ సాధనకర్మము మిన్న. త్రికళా ద్విమర్మక. కలలెత్తకర్మము. అల్లెన్నెన్నయున్నవి. పుణ్యయుగములు బెంకెనా కర్మాదిసంప్రది కలమని గ్రంథములు నిదర్శించుచున్నవి. బాంధవభావతిరామా కణములవలె - త్రిమూర్తిమణి శ్రీములు చదువుచున్నవే. మతి వినుచున్నవే. భావతిమున బాంధవల భిన్నము - కాపులయ భిన్నము - చృష్టాంతములే. గంచిచెట్ల లెప్పుడును వెన్నెలచీ కట్టవలె కలసియుండునవే. మంచిచెట్లలో నెన్నుది హెచ్చయిన నయ్యది యన్నింటి వచ్చుచున్నది. మందివానినఁగానే చెడ్డ లేదనికాదు. చెడ్డకన్దు. మంచిచుక్కన. చెడ్డవాడనఁగానే మంచిలేదని కాదు. మంచితిక్కన. చెడ్డయెక్కన. ఇట్లే ధర్మాదుల హెచ్చుతగ్గులనుబట్టి యంగములు మార్పు కెందు నని యాయులు నిశ్చయించిరి.

ఇప్పుడు జాతి ప్రకృతిమే గాని కుద్ధజాతి లోటుమగ గాని కానంబడదు. నాచమారేమే జాతులు. ఇందులకు ముఖ్యకారణములు మూడు. ఒకటి యుగధర్మము. రెండు ప్రభుత్వము. మూడు సాహచర్యము. అభ్యాది ప్రవృద్ధమైన కర్మభావము యుగధర్మము. మందికి బోదలించినను చెడ్డకై యాడచ్చను. జాతినితాదును గూర్చి ప్రత్యేకముగ తోకర్మము కలంగలేనికొనమని యన్నను బరితీక్షమునఁ దమవిద్యా వ్యాసంగమందును నుద్యోగ సంగతిమందును బంచమాది పరలకర సమీక్షతో

దృష్టిని బ్రసాదించినది ప్రభుత్వము. నిరంతరముగ నిష్పృహతీసంస్కృత సంఘావళాదినబంధము సాహచర్యము. ఇందువలననే భర్తృకర్మవైరుధ్యము తటస్థించుచున్నది.

కట్టు బొట్టు జుట్టు జాతిరూపకవిహ్వములు. అవి యిప్పుడు విరుద్ధములు. ప్రావృణులు పంచకచ్చలుపెట్టిన పంచెగట్టు. వైమోదంబంచె. ఉపవస్త్రము. నదుట విభూతి. త్రిపుండ్రమువై గంధాక్షతములు. పిల్లజుట్టు. చేతిలో బుడ్డకహ. పంచాంగమో; రాజులు విజీచికట్టు. కొంపాగా. అంగి. నుదుట దిరుమార్లు పుట్టార్థ్యరేఖ. కొండెసిగ, చేతగత్తి. వైశ్యులు సాధారణపుట్ట బంచెగట్టు. ప్రక్కలను జక్కలు గల గంధపుడ్యోగ్రేఖ. మోదనక్షతపుబొట్టు. చేతగంటును. తాటాకు కవిరకట్ట. సూర్యులు పంచయెగట్టు. వైని పంచె. నెత్తి పాగ. నదుట దిరుమార్లు పురేఖ. సిగముడి. చేత ములకాలకట్టి. ఇది పూర్వచారము. చూడగానే యిది యీ జాతివాడని తెలియజేయును. మఱియుఁ బెరుకుదఁ జేయుటకు “శర్మవర్మ గుప్త దాన” శబ్దములును జాతినిర్ణయమును జేయుచున్నవి.

ఇప్పుడప్పుడల లెప్పి, వస్త్రనిర్ణయ మిసుకులయు నెఱుంగ నీరున్నది. ఎల్లరునొకమాటవారే! అందఱు రావులే. పంచెమాని కండువారే కట్టుట. అదియుఁ బోయి విజీచికట్టు. వానినిమించి యజార్లు. వైమోదం జేసికొనుట లేదు. లోనవర్మ. వైఖోటు. పెడనకాలరు. నెత్తికి టోపి. కార్లకు బూట్లు. కళ్లకు స్పెక్టల్స్.

బ్రహ్మకృత వైశ్యులకు ద్విజులనిశేష. వీరికే కర్మాధికారములు. “జన్మనా జాయతే గాత్ర కృత్యా నాయతే నిర్ణా” అని శాస్త్రము. కన్యగిదివేసె యాగ్యవైశ్యము. జన్మదము వీరి కొకచిహ్నము. ఉపనయనాదిసాగ్రములు వర్ణవిములు. ఉపసంహారకటి. వివాహితునకు మూడు బొటములు. వస్త్రాభివమున నాల్గు. యజ్ఞోపవీతము గాయత్రి బ్రహ్మపతిపాదకి మని శ్రుతి కనుకనే దానిముడికి బ్రహ్మముడియని పెరు. ఒక్కొక్కజన్మదముచందు మూడేసి పేటలు. పేటకుఁ బొమ్మిడిని పోవలు. మూడొమ్మిగు లిరువదియేడు తిత్త్వములు. వానిముడి బ్రహ్మైక్యబంధము. ఇది వేదార్థము. ఇన్ద్రగ్ధ మెఱుంగరు. ఇయ్యుపాసనము చేయురు. ఏనూలుపోగో పెడలో నుండులే చాలు నన్ను కడప దిగినది. వేదాధ్యయన మొనర్చుచు వైడిపత్తి పింజెతో నిజంబెములకు వడకవలసిన దని నియమము. ఇట్టి నిష్ఠాపరులైన వేదవైత్తలరుడు, ఉండిగో. యంతఃపీఠికగా వడుకురు. ఎవరో కొండఱుమాల్రమే నిర్మిదములు వేసికొననారు. చాలమంది తీసియే వేయుచున్నారు. ఇదేమి చిత్రమో లేనివారు తెచ్చిపెట్టుకొనుచుండగా నున్నవారు పోకొట్టుకొనుచున్నారు.

ఇంక వేషములలో కల్లవారు తెల్లవారైరి. శీతలజీకృతుడు బుడ్లదేశములవారి కట్టు సుపడంగలవు! అచట శీతముచేతి నీరు సైతము పేరుకొనును. నూర్యర్థకృష్ణులగులేకాని కన్యకుడు. వర్మములు లేకును. మంచు విస్తారము. కావుననే టోపిలకుఁ బంచలం దిక్షిణబడియొండును

మూడునాలుగు తొడుగులు. కాళ్లకుఁ జేతులకుం గూడ వేజోడులే. ఇంత యేల? శరీరమాద్యంతము కప్పియుండు తప్పదు. లేకున్న నొడలు కొరడుబాటి పోవును. అంతటి శీతము కలుగుటంబట్టియే తెల్లబాటి యొండంట సూర్యరక్త తగులనిపోట మొలచిన మొలకయైనను బెల్లబాటి పోవుట మనము మామచున్నవిషయమే. ఎవరి యెయ్యది యుచితమో యెయ్యది తగు గారి యన్యము లెగదు.

మీసము లుంచుకొనవలసినవారు తీయించుట చూడనివారు పెంపట. చత్వారమున్నవాడు లేనివాడుగూడ మలోచనములు పెట్టుట. జేబుగడియారమో చేతిగడియారమో దొల్చుట. తఱచు కాఫీగాని టీగాని పుచ్చుకొనమండుట నాగరకతాహీనత యైనది. ఇవి యుష్ణత త్వములకు వర్ణంబవు. వూడుమిక్కిలి వీనివలన నెందఱెన్ని బాధలు పడుచుండిరో యెవరికివాటికే? యనభవము. హిందువులలోఁ బనిపాటలు గలవారికిఁ జలిదియన్న చంటిబల మైనది మఱి లేదు. గర్వగన్యసమ్మగ్నియున్న మనకు వడ్డీ సయము క్షమైన భుక్తియే సౌఖ్యకరము. నిర్వికర్మములమాట యటుంచినను విత్తకర్మము తప్పని దని కొందఱుందురు. ఇదేమి తిండితదినమా మున్న సామెత వినుచున్నదేకదా! దానిని మాననవారున్నారు.

మాతృభాష సంస్కృతము. ఇందే శ్రుతిస్మృతిపురాణాది గ్రంథము లున్నవి. ఇదే యాగ్యభాష. దీని తరువాతిది శోభాష. ప్రభువులయాదరణముగలది. దానివలన చుదరపోవణము నగుచుండునది. అందుచే నెందఱో తద్భాషాభ్యాసము లుండుమనచ్చిరి. అన్యదేశభాష యనావశ్యక మైనది. ఇప్పుడు వేదము లడుగఁజేసినది. శాస్త్రములు సన్నగిల్లినవి. సంస్కృతముమాట యటుండ స్వభాషయే మోలెనది. లగ్నభిషరుచి కక్కినది. ఏల? జనాదరము. ఉదరభరణము కలదు. సేవకృత్తి గౌరవము మయ్యె. చుదరగూడ దని కాదు. జాతిభేదము. స్త్రీపురుషవివేచనము లేక యెల్లవారు రాజభాషాభ్యాసమున నుపక్రమించువారే సమగులు భవము వెచ్చించి, సామాన్యులు తమకున్న వడి మాన్యములు తాకట్టు పెట్టి యిండ్లువాకిండ్లమ్మి, పేదలు యాచించి తెచ్చి, విద్య నేర్పింపఁ జొచ్చిరి. పెద్దవాడై యుద్యోగము చేసి తమస్వర్ధంబుననియే వారియూహ, ఎంతిదిమి పనిలోఁ బ్రవేశింపనను బ్రత్యక్షమును జీతము లదునైతే. ప్రస్తుతము కలుపుచే ముప్పదియైదైనది. వ్యయ పఠించిన ద్రవ్యమునకు వడ్డీ యొకం గిట్టుదు. ఎన్నటికిఁ జెడ్డయంద్యోగ మగును? ఎప్పుడు బాగుపడును? ఎందఱుకని వచ్చును? విద్య వేలము వెట్టిక్రిందఁ బడినది. అన్యభాషాభ్యాసముచే స్వభాషయందనాదరణము మాత్రమే కాదు చాలవఱకు మఱపునూడఁ దటస్థించుచున్నది. అనుభవముచేఁ జెప్పుచున్నాను. ఎందఱో తెలుగువర్ణకప్రమును తయొలుంగనివారున్నారు. మాటలాడుటలో నూటికిఁ బదింతులు స్వభాషాపదములు. తక్కినవన్నియు నన్యదేశ్యములే.

మనపండితులు ప్రసంగించు శాస్త్రగ్రంథములు రుచింపవు. అన్యభాషయే యెప్పుడొక్కప్పుడెప్పుడో సుఖస్థింకానూ నాదకపురస్కరముగ

నాలించి బతే యని మెత్తురు. మే లని సంతసించుదురు. నూతనమార్గద్ర
వ్వులనుని కొందఱు బుద్ధిమంతులు బయలుదేరిరి. సమగ్రగ్రంథద్ర
వ్వులు గావించుటబట్టి యట్టియూహలు వుట్టినవి. పూర్వులు విద్యలు
గురుకుశ్రు సాగ్రహ్యములని కొన్ని గోప్యములు గావించిరి. ఇప్పు డవి
భాషాంతరీకరణములందు వివరణవిశేష సౌలభ్యము నందినవి. కాని ప్రతి
విషయము మన శ్రుతులలో మనస్మృతులలో మనపురాణములలో నిద
ర్శించబడినదే. లేనిది లేనేలేదు. సర్వగ్రంథముల వ్యాసంగము-
వ్యాపకత్వము- లేమింజేసి స్వకపోలకత్వములుగాఁ దోచుచున్నవన,
విమర్శకుల కది సులభగ్రాహ్యము.

చదువుచుచుండుచే కాని గట్టుపక్కుటకుఁ దనకెంతవట్టు కావలెనో
యంత ముక్కునఁబట్టి కత్కుట కక్కగట్టి దొక్కుముక్కుయైన రాదు.
లోకజ్ఞానము లేదు.

ఉద్యోగధర్మముచేత- విద్యాభ్యాసముచేత- సనాతనాచారములు
జూచినవి. నిరంతరము పంచమాదిజాతిసంపర్కము శూద్ర ప్రకల్పితభక్త్య
భక్షణము. వంటపూటించితిండి. ఇందు తురకమౌళి యొకమే. తిను
వాడు తినుచుండు, వెల్లువాడువెల్లుచుండును. తిన్నయెంగిలి తిన్నగఁ
దీయరు. తినువారిబట్టియే పెట్టువా రుండురు. తినువారు జోడుతీయని
వారు కొందఱు. చొక్కాల తీయనివారు కొందఱు. పట్టుగుడ్డ చుట్టఁ
బెట్టుకొనువారు కొందఱు. ఆచారమన్న నాక్షేపించువారు కొందఱు.
ఆచారమునకనికారు కాని లెల్లవాఱలేకగానే మూలము సబ్బురదైనాని
శిరస్సొనము చేయు టొకటి కన్పట్టుచున్నది. ఎంగిలి యస్పృశ్యత
యన్నవి యొకోకేమునను లేవు. కాఫీ మంచితీర్థము మున్నగువానిలో
జాతిభేదము విద్యాధిపరేకాదు వెదలు ఉద్యోగస్థులు పాటించుట లేదు.
సహపక్షి సంగీకరింతురు. రైలు ప్రయాణమునఁగానికాకాయాత్రలోఁ
గాని- యిట్లే. ప్రయాణములోను- లీర్థములలోను- కొంత యెప్పుకొంద
నున్నను ఇంటి నుండియు శూద్రులచే నన్నము దెప్పించుకొని తినువా
రెందఱు లేరు? సర్వసమత్వము పాటించవలెనని- నిమ్మజాల్మిద్వంద్యము
గావించవలెనని- చెప్పవారుకాడఁ దమ క్రిందితరగతులవారిలోఁ గలిసి
మెలసి భోజనభాజనాదులు గావించుట లేదు. ఎవ్వఁడును వైరిరగతివారి
తోనే చేరఁగోరును. ఈసంగతి యొక్కరుఁ గనిపెట్టుకుండఁట గోప్పయని
ర్థక మైనది. మహర్షులు దైవతాదైవికవిశిష్టదైవతము లని మతత్రయము.
శంకరులు వైవ వైష్ణవ సౌర గాణాపత్య కాక్రేయాది ఎఱ్ఱత్రములు నిర్ణ
యించిరి. ఇవి యాస్థికమతములు. జైనబౌద్ధాదులు నాస్థికమతములు
ఆస్థికమతముల సిద్ధాంతికవించి నాస్థికమతముల నిరాకరించిరి. మత
మనఁగా జనసంఘముయొక్క సమ్మతి యని యర్థము. మున్నెక్కడనో
యొక్కఁడుగాని సర్వసాధారణముగా నెల్లరు స్వమతాచారలే. అన్య

మతావలంబకులు గారు. ఒకప్పు డొకనిమతము భేదించె నేని ప్రభువు
లో పెద్దలో పితఃకులో నిర్బంధించుచుండెడి. శీఘ్రము వా రుండు రను
భయముననే కాదు- స్వతస్సిద్ధిముగనే ప్రతిపాదికని ఆస్థికత గలదు.
“స్వభక్తో విగుణ శ్రేయః పాదధాత్వ స్వస్థితాత్” అనుమాత్రని
స్వభర్తము విగణమైనం బ్రకీర్తము. సామ్య మెంతసగణమైన
నప్రకీర్తము. ఇప్పు డన్యమతావలంబనము ముఖ్యధర్మము. గురువులు
గాని ప్రభువులుగాని యేమందుతో యన్నభయము పోయినది. వారును
గాలానసారులే యైరి. ఇత మతము స్వేచ్ఛానుసారిగాక మతేతుగును!

ప్రజల ప్రవర్తనవైధ్యమునజేసి ఖోదములు సంప్రాప్తి
చుట స్వభావసిద్ధము. తెలివితేటలు తాటాకుమంటలు. సందేహములు
తండ్రిపతండ్రిములు. అలోచన లనంతములు. పిహిపోహలు హెచ్చిన
కొలదినాయువులు తగ్గఁజొచ్చినవి. అకాలగురువులు- బాల్యమరణ
ములు పెచ్చు పెరుగుచున్నవి. భూమి నిస్సర్వమైనది. అందున్నమగు
చున్న ప్రతిపదార్థము నిస్సాగమైనదే. వానిది చిరు ప్రాణు లేల బలహీ
నులు గారు? అందుచేతనే చిరాయువులు పుట్టట తటస్థింపవలెన్నది.
శరీరతత్వములు ద్వంద్వములు. ఆలోగ్యములు తక్కువ. విశూచి
మహాచి బొబ్బజమ్ములు వింతజ్వలములు ప్రబలి; నజనలు వచ్చి; గాలి
వానలు రైలు ప్రమాదములు పుట్టి, యింతట మిడిలి ట్రాన్సు- పడేపడే
సంగ్రామము- బయలుదేరితి నెనతోటము కిడ్మించుచున్నవి. కంటలు
పండియు రెండుదశలనుండి కఱవు పీటలుపట్టుకొని యుండినది. జనధన
నట్లు ప్రద మేమనఁగా సంగ్రామము.

పూర్వపరవిరుద్ధి చేసి చూడఁ గోలి- విషయ మెక్కటి. నాగర
కత మిడినది. బుద్ధివిశేషములు హెచ్చినవి. సాహిత్యత్రిగ్గములు వచ్చి
నవి. ప్రతిమనుష్యుఁడు పేరుప్రకృతులకుఁ బ్రయత్నింపఁజొచ్చెను.
స్వబుద్ధి నుపయోగింపసాగెను. విద్య సహజసంగదంగను, విదేశవాసు
లతోడఁ గలబంధము. మదేశసంధాము శిశువైతప్రజ్ఞానము నూత
నాచారములకు దారిపీసినది. దీనిజేసి రాష్ట్రసాలానలోని అపారాధ
ములు కనిపెట్ట ననుచున్నవి. స్వరాజ్యసాధనమున కుద్ధియములు బల
పడుచుండినవి. సాహసజై ర్యదులున్నాధితియు లగుచున్నవి. రాజకార్య
లోచనములలోఁ బాలుగఁ నాగిరి. ప్రజావిశేషములచేతనే శాసనసభ
లలోను- రాజప్రతినిధికోలులోను- లోకబోధోద్ధులలోను- మునిసిపాలి
టీలలోను- కాంగ్రెసులలోను- యూనివర్సిటీలలోను- ఇంక నెన్నిన్న
యెన్ని కఁగన్న పదవులలో- సభ్యశ్యము సంపాదించి యాభివర్త్యములు
సంగ్రహించి బిరుదులు లాభించి పేరుకెక్కిరి. కాల మెక్కడఁగి
నుండకు. మరల సనాతనధర్మములు జీవితములై యార్యాచారము
బుద్ధిధితములై యార్యావర్త మనస్థిరసంజ్ఞను కెందుఁగాత.

అమృతాంజనమునకు సాటి వేరొకటి లేదు.

ఉత్తమ స్తుతి

వారణాసి లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి గారు

ఏరులు పారగ రక్తము

కారును నిందనుచు ప్రజలు / కళవళపడగా,
దారసిలెగాదె రుధిరో
ద్దారి! తదుపశాంతి యిపుడు / తగు మెనరింపన్.

క. ధీరులు వీరులు కరుణో

దారులు భాగవతపాద / భ్యాన జ్ఞానా
పారులు నగు నుత్తములను
కోరి భజించినను గొంత / గుణము మెనర్చున్.

క. కావునఁ దలచెద పెద్దల

భూవలయుబునను శాంతిపుట్టుటకొత్తకై
యీవత్సరమున, ముందుగ,
ధీవరు వాల్మీకిముని నుతింతును భక్తిన్.

క. వ్యాసుని హరిపదభక్తు

ల్లాసుని భజియుంతు శాంతి / లభియించుటకై
ధీనురగురుడగు కాళీ
దాసుని స్మరియింతు శాంతి / ధరణికి గలుగన్.

గీ. రామసేవాపరుం డయి / కామ ముడిగి

రాజదండన సెందియు / రామభజన
మానకొనరించి ముక్తుడౌ / మాన్యుదలతు
రామపూజాభిలాషు మా / రామదాసు.

గీ. పరమభక్తునిఁ బ్రహ్లాదుఁ / బ్రస్తుతింతు

నమరసముని విభీషణు / నభినతింతు
విమలవిజ్ఞానులౌ వారు / విష్ణువలన
శాంతిమార్గంబు జగతికి / జక్కజేయ.

గీ. సత్యమార్గంబు దప్పక / జగతి నేలి
ప్రజలఁ దన కన్న బిడ్డలఁపగిది బ్రోచి
యార్తపరిరక్షణంబునె / యాత్మరక్ష
ణముగఁ దలపోసికొన్న యుత్తములదలతు.

గీ. నన్నయాదుల కొనరింతు / విన్నపంబు

ప్రజల కీ రుధిరోద్దారి / వత్సరమున
రక్తసంపర్క మేమియు / రానియట్లు
ధర్మకథనఫలంబును / ధారవోయ.

గీ. తనకుఁదెలియని మెలకువలను గురుండె

తెల్పఁదగు నని మాటాడ / దివికి జన్న
బాలగంగాధరుని పాదపద్మములకు
భక్తి నర్పింతు పదివేల / వందనములు.

సీ. ధరణికంతకు ప్రభోధమును గల్పించి భా

స్కరుడు పోవగవచ్చు / చంద్రమాట్కి
పదునుఁదెచ్చిన నేలఁపయిన విత్తనమిడు
పంటాతనిపిరుంది / వర్ష మట్లు
మంత్రశక్తినిఁ దెల్పు / మానిసియెఱుగఁ దో
తెంచియుండిన యుపదేష్టవోలె
జమదగ్నిరాముడు / చనఁ గల్గు సత్యధీ
ధాముడు దశరథ / రామునిగతి

గీ. బాలగంగాధరుడు భూమిఁ బాసినంత

వెలువడిన శాంతమూర్తిని / విష్ణుతుల్యు
మధురసంభాషు సర్వసమృతమనీషు
గాంధిదేవుని స్మరియింతు / కరము మోడ్చి.

తామర తైలము

తామర, తీట, గజ్జిక మించిమందు. డబ్బి 1-కి 6 అణాలు మాత్రమే.

5 తంబుకెట్టిపిప్పి, మద్రా!

అమృతాంజనం ధిపా,

199, స్టేషియోన్, బొంబయి,

ఆంధ్రశృంగారకావ్యములు

రావు వేంకటరావు గారు

సంస్కృతాంధ్ర భాషాశాస్త్రమును కర్ణాటభాషయును ప్రచండపాండిత్యమును కలిగిన ప్రభువంశమును కవరాజు నగు శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు తన యాముక్తిమాల్యదయును—

“దేశభాషలందు దెనుగు లెప్పు”

అని పవించెను, ఆంధ్రభాష విదేశీయులచేకూడ మిగుల మృదువైనదయినను సునోహరమైనదనియును గొనియాడబడినది. పశ్చిమఖండములయందన్నిటిలో “ఇటలీయా” ఎట్లగు స్థానమును పరిపూర్ణ దగినది. తూర్పుఖండములకు దెనుగ గట్టిదని వలపును నుడివిరి. అట్టి శృంగురుధనురంబగు నాంధ్రభాషలో ప్రాచీనకవిశేఖరుల గ్రంథరాజములను కిరర్యన పూర్వకముగ జరిపిన గ్రంథకర్తల-సూత్రభాషా గ్రంథముల యెక్కువని పండి-పాండిత్య సులభముగొని-యనాధారము ప్రజాశోభితులై-తాత తండ్రిలనాడినండియు-చచ్చు నిర్దేశవితాధారతో గ్రంథరచనముజేసి నట్లు విస్మయ మనను. అకవిశ్రేష్టులు సంస్కృతమునుండి పురాణేతిహాసముల దెలిగించియు సూత్రసకల గల్పించియు ఇమత్ప్రతిజ్ఞా విశేషముల వెల్లడించియు సునామజనకమును గంభీరార్థప్రతిపాదకములగు కుండునట్లును వెక్కువ్రాసెనులకును రచించిరి. అందు పద్యాదులు పదలాలిత్యమును అర్థగంభీరమును గలిగి యివ్వఁబడెనుల బోలి రసాలవాలములై త్రాసు సీతీభిజ్ఞానదాయకములను సులభములనై, అపాదశబ్దసలతో సరజనహృదయంగనములై, వీర హాస్యశృంగార కరుణత్యాగసోహేతుములై అమెయకల్పనతో నోప్పయండును. అట్టి యత్సప్తగ్రంథములు రచించి భాషాప్రపంచమున కమితోపకారమును జేసారైన కవిపుంగవులమేలు ఆలోచనము వలననెదను.

పూజ్యులగునట్టి యాపూర్వకవికరులలో గొందఱు సుధారసలహారులచందంబున-శ్రవణపుటపేయమై-సీతీనిబోధించితివాజ్ఞానమచేకూర్పవలసిన కవితను-గుట్టువిడిచి బట్టబయలుగ శృంగారసంకల్పనలకు వినియోగించినందున, నట్టి గ్రంథములు పామరులను శ్రమవెట్టుచున్న కవితలచి యంతరింపజేయ యత్నించుచుండిరి. ఒకవస్తువును నూత్నరూపిణిలో పరిశీలించునప్పుడు అందుకు సుగుణములను గ్రహించి దామములను విడిచివుచ్చుట ధర్మమే యైనను నందలి బాగోగులను వెలిపుచ్చుట స్వాభావికమై యున్నది.

సాధారణముగా ప్రబంధములయందెందు జూచినను కవిచరులు కొలదిగనో గొప్పగనో శృంగారమును వర్ణించియే యుండిరి. కాని కొందఱు సామ్యముగను మరికొందఱు ధారాళముగను వర్ణించియుండిరి. ధారాళముగ వ్రేల్చబడిన గ్రంథములలో గొన్ని నీతిదూరులై యున్న

వనుట సర్వము. అట్టి గ్రంథములు పామరుల సేల? ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రాజ్ఞులగుడ నీతిబాహుళ్యముగ నేనునటు నిర్ణయము. రాజహంస క్షీరసములను నేలుచెయుచుండి నుచి భాషలును గ్రహించుట ధర్మమే యైనను ఉచిత భాషములతో పాటు ననుచితభాషలకుడ గనఁజుక నాటబడవలయుట నిశ్చయము. అనియించి గాని కొన్ని గ్రంథములు సుచితభాషలను లేకుండుటయేగాక మిగిలి ననుచితికిని నుగలుట ఉద్బోధకముగనుడనై యున్నది.

తాన శతాంత జరగాని గ్రంథముల నెఱుంగునై ప్రధానములగు కావ్యములై మిష్టాద్యవస్తుతో నీతిబాహుళ్యములై యున్నవి. వంద శృంగారకవులు తొలకల యానందకావ్యకైని పదవందలయొక శతయుద్ధములతో నుండిరి. గాని కొందఱుగ ముగియ దిక్కురైరి. ఉదాహరణగా ఒక్కొక్క భావకావ్యకవిజను మును చూచిరెడల.

“అశ్రవణలోకం గొప్పయిం..... లో
పూర్వలోక మ్రోగి కావ్యం నూడెద దాని.....”
“ఎన్ని పుస్తకం నానా ప్రాంతీ చట్టం
మహా దనునానికి కన్నులున్నదే”
ఇకాగ్నిది నానావీర్యములైన నెవరినెవరిలోడను.

“సీ, కన్నానాలోగిది కాంతిమో.....
అను నీ మెడలకు గానానా కిమునా.....
తొలుత కథాధాగనై అప్రగ్తమై యుండగాని గట్టికర్తీయులగుచువులు అందుకు సహకారములా? శృంగారమును జరికింపలేనన్న రసావిద్యమును గొనించి.....
లోకానంగికారములు లులెవరు మిలనా? కల్యాణకర్త శృంగారం గల హాసీతిబంధనాపథా-మును విప్పి చెప్పరాదు. చెప్పెను అశృంగారము కానేరదు. అట్టివర్ణలు పాతకులకల్యాణము వినుపును జనంపజేయును.

ముద్దుపక్షనిప్రదీపంయైన రాధాకానాసా.....
భూయస్థమై, గునంపులల్గుల కాకలమై యున్న కథాంతమునకుట ఆలుమగలాటలను వివిధగతుల విస్తరించి వర్ణించుచుండెడి తన వెల జాణతనమున గడబఱచెను. ఆంధ్రభాషలో నిట్టి దున్నీతికర మగు కావ్యము జేతొందు కానరాదు. కావ్యములను లక్ష్యమునయొక జంతుగొంతులేక రసంపుబెరుపును సాంపుగా గూర్చుదలచి బూతులబుంగ జేసెను. అందం దశకము లనుచితకవియములు గూడ గలవు. ఉదాహరణమునకై “సీ, చెలువుడు కాంటిం జేర్చినయపు డీవు - అను మున్నగు పద్యములను చూడుడు.

ఆంధ్రపత్రిక - సంవత్సరాది సంచిక

Goswamy Sree Tulasi Dasjee

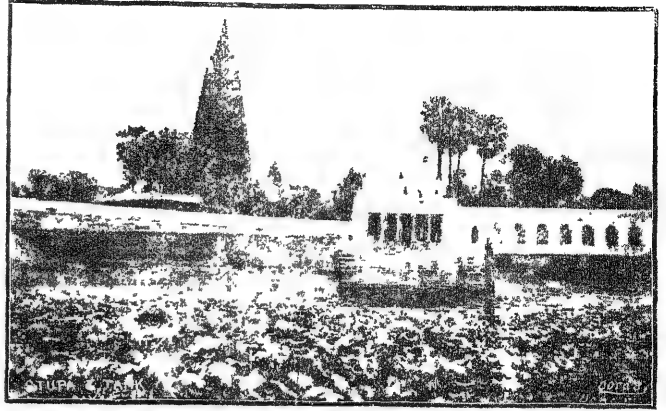
గోస్వామి శ్రీ తులసీదాసజీ

Gautama Buddha at Gaya

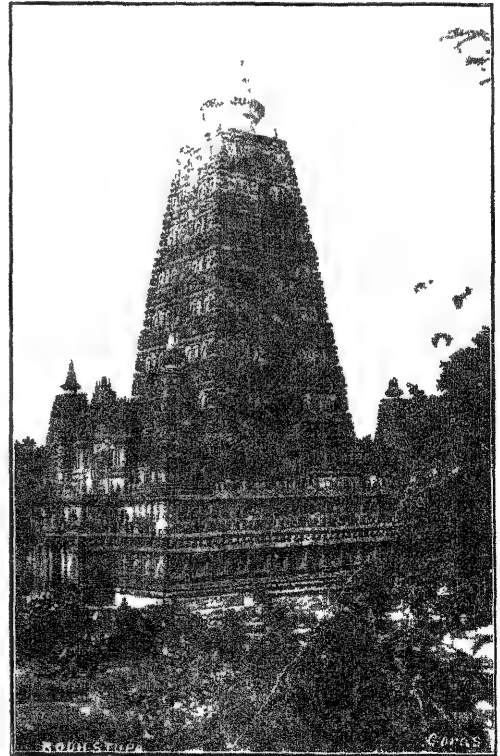
శ్రీ బుద్ధమూర్తి, గయాక్షేత్రము

Buddha Gaya Temple Tank

బుద్ధగయ దేవాలయ సరోవరము

Buddha Gaya Temple

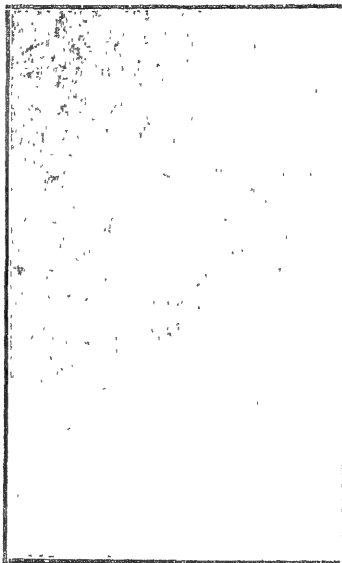
బుద్ధగయ దేవాలయము

Sriyat Ayyanki Venkata Ramanayya

శ్రీయుత అయ్యంకి వేంకటాచార్యులు

Sriyat Bellamkonda Raghava Rao

శ్రీయుత బెల్లంకొండ రాఘవరావు

Sriyat Kolachelam Seetharamayya

శ్రీయుత కోటాచలం సీతారామయ్య

Vaydyaratna Gudur Venkata Siva Kavi

వైద్యరత్న గూడూరు వేంకటాచార్యులు

Sriyat Duvvuri Balakrishnayya

శ్రీయుత దువ్వూరి బాలకృష్ణయ్య

Sriyat Kallakuri Nrsimhan

శ్రీయుత కాళకూరి నృసింహం

ఇట్లు అవి నీతికరముగను, అసహ్యకరముగను, దురుసుగను వర్ణించిన గ్రంథములను మచ్చునకైన లేకుండ * మంటగాల్పబట్టయే యుత్తమ కవి నాయభిప్రాయము. వేటొకవో, కళిమందిరాంతిరసితుండగు శ్రీకృష్ణుడు ఇశాదేవితో కేలివినోదము లాడుచేక రాధ యేగుడెంచి యిశాదేవి యున్నదనియైన జంతులేక మోహోత్తేజముతో బింకముగ సయ్యాటల కుద్యమించెనట! ఇశాదేవి ఈయనదర్శనమును గమనించి పొటెనట! ఇవి యెట్టిదృశ్యరీతములు! వెలయాలుగు ముద్దుపళివిత్వపుముద్దు గాబోలుది!

హంసవింశతి పృథగ్విధము లగు పుర, ఋతువట్టాదులగు నిరు పది వర్ణనలను గలిగి మనోహరముగ జీర్ణించి వ్రాయబడినది. ఆయా కుల ములను-ఆచారములను - ధర్మములను-ఎఱిగించుచు ప్రాచీనాగరకతా విధములను ఇయ్యది చక్కగఁ దెల్పెను. ఇది నిర్దుష్ట మగు కావ్య ములలో నొకటి గాకపోయినను సార్థకపదములతో వ్యాదయంగముగ నుండెనని యొప్పుకొనక తప్పదు. కాని వైగ్రంథములను బోలి ఇది యను నీతి దూరమే. సనాథులగు సతిరత్నములకే పరపురుషసంగమా హేతువు నంశమిచ్చి యనత్య ప్రకటనలతోఁ గప్పిపుచ్చినట్లు చేసెను. ఏ కావ్యమును జదివినను తద్రచయిత పాతకుల కొకింత నీతిజ్ఞానములు కలుగునట్లు ప్రసాదించుట ధర్మమే గాని విరుద్ధాభిప్రాయములను సమ కూర్చుట యుత్తమపద్ధతికాదు. భాషగర్భితముగ శృంగారరసమును జిమ్మిన చిత్తము నాక్షింపుచు నే గాని గుట్టు విడిచి బట్టుదు లొనర్చిన గణనీయ మగునా?

విప్రసారాయణచరిత్రయు నందునుఁ గొన్నిచోటుల నయవ నిర్ణయమును విడిచి వర్ణించినను కథాంతయు నీలిసంగ్రహకమై యున్నది. శుకసప్తవింశతినిబోలి మితిమీరిన శృంగారమును గొప్పిం పకపోయినను కథావిధానము ఇందును గుల్గుమే!

ఇట్లే కొన్ని గ్రంథములు కేవలము శృంగారరచైత్రధానములై జంతులేక జుగుప్సావర్ణనములను వర్ణించినయవి యున్నవి. కొన్ని కావ్యములు మోటుతనములేక సరసముగ రసాదిత్వమును గమనించి రసీకజనవ్యాదయంగముగ విరచించినవియునుఁ గలవు.

ప్రాచీనకవిశేఖరు లగు వెదన్త - నూరన్న - తిమ్మనార్యుండు మున్నగు కవినింహము లాయాభావములను దెలము చేయనపు డెంత సర

ఆదర్శములలో నప్పటివారికి నిప్పటివారికిని అభిప్రాయ భేదమగుటచే లేఖకుల యీ యభిప్రాయముతో మే మెకభవింపము-సంపాదకుడు.

ముగ, శ్రీంజివురుటాకువలె కొవలయుగ వర్ణించిరి! గీత్యాంకివిరాజగు కాళిదాసంతిటి శృంగారరచైత్రధానుఁ డెవ్వరును గారు కదా! శృంగారవర్ణనములను వ్యాదయంగముగా సౌకుమార్య సౌందర్య సౌరభ్యాదు లెసంగునట్లు ఆమచాకవి వర్ణించినాడు. చూడుడు- శకుంతలను వర్ణించునప్పుడు.

“వ్లో, అనామ్రాతం పున్నం కిసలయ మలూసం కరరూపై
రవానిదం రత్నం మధు నవ మనాస్వాదితరసం

యిట్టిశోకమును రచించుట ప్రాకృతతపఃఫలము గాక మఱియేం డగునా!! ముద్దుపళివిగాని వేంకటకవి గాని వర్ణించుచో వట్టుపులగుగట్టిగుబ్బులు-సయ్యాటలకుచక్కదనమా రతసంపుజామృత-చాశీతిబంధనావిధానవిజ్ఞానము గల సరసులసాము-అని ఇట్టింకను మాత్మ దృష్టితో నేమేమో శెప్పటకు సంశయము లేదు. కళాపూర్ణోదయ మునఁ బింగళినూరన ఎట్లు వర్ణించెనో చూడుడు.

“కా, అబాలంగనుదోయి యాసగుమొగం * బాగుబ్బుపొలిండ్లమెం
పావేణీధర మాతచూచిలననం * బామయ్యు లేఁ జెప్పినం
గైవారం బగు గాదె? కేవలశిశుకంపంబు గల్పించి యా
హా పుట్టింపదె యిత్తుభవనమనంబుబ్బాక్షి నీక్షించినన్.”

ఇట్టి కవిత్వమే కవిత్వము. పూలరేకులవలె మెత్తనై- రసాస్వా దనము కులభమై యుండును. రత్నకేళివిలాసగుతులను వివిధవిధముల విప్పిచెప్పినదే శృంగారమని మనవారిభావమైనచో రసమనుపదమునం దర్థ ముండజాలదు. మాత్మరసంపు లెంపును చూపి చిత్రకళాప్రదర్శన మొనర్చిన అల్లసాని వెదన్త గారి శృంగారమునకక్కజమొంది-అక్కటా! వింతవంత విచర్యనములను వ్రాయుచుండగా- మొట్టగారి కుఖాస్వాదన మొసంగు మొగలిపూరేపవంటి రాయణమును గీతారాలతో మితిమీరి నశృంగార మనిగిలిగింతలొట్టి ఖండనములొనర్చుచుండగా-తారాకళాం కవిజయాదిగ్రంథములు సన్నుతిఁగాంచఁదగినవా? ప్రభుత్వాధికారుల యాంతు యిం జేమియు నన్యాయము గాదు. పామరులసేగాక యిను పకచ్చుడములనుగట్టిన మునిముచ్చులనైనను నిత్యుని భ్రమింపజేయును. ఇట్టి గ్రంథములు భాషాప్రపంచమున కనుపయోగములను నవకారక ములు నగుననుట నిశ్చయము.

అ మృ తాం జ న ము

చక్కని డబ్బితో సహా సీసా ౧-కి అణాలు ౧౦-మాత్రమే]

[రి, తంబు శెట్టిపీఠి, మద్రాసు

అనుతప్త హృదయము

కలశపూడి శ్రీశైలము గారు, బి. ఏ.

సాగనుడనర్చు కెంజింగురుజొంపము దియ్యని కమ్మవాసనల్
బుగబుగలాడు క్రొన్ననలు ? పొల్పువహించెను మావిగున్న నొం

టిగ వసియించి యానిశను నిద్దురఁ బాసి వసంతగానమున్
వగ నిటు లాలపించెనపు ? వాకొను కారణమున్ బికోత్తనూ !

ఉ. తమ్ములదాయ హాయినిడు ? దట్టపు వెన్నెలగాయ వాయుప్రల్
నెమ్మదివీవ నీజగము నిశ్చలతన్ దనరార సీదు ప్రా
ణమ్ములు సొమ్మసిల్లఁ గరుణారస నిర్భరగానవాహినిన్
బమ్మరిలంగఁ జేసెదపు పల్కుము ? కారణమేదొ కోయిలా !

ఉ. నిన్న రసాలశాఖపయి నిక్కి ? గళంబుల నెత్తి పెల్లుగాఁ
దన్నని కంఠ రాగఫణితిన్ ? ముద మారగ జోడుకంఠముల్
గ్రన్ననఁగూడి వాడినటులన్ ? వినియింటిని. ఇష్టహిక్మటా !
మిన్ననుదాఁచు శోకమునిమిత్తమునే గనుగొంటి కోయిలా !

చ. ఎలమిని నప్పడే పొటమరించెను మవ్వపు జవ్వనంబునన్
వలపులుగుల్క కన్నియలు వారక తిన్దవియింప రివ్వనన్
లలిత మనోజ్ఞ గానశకలంబులమేతను మాచి రివ్వనన్
మెలగిన నీసతిమణియు మేదిని బాసి తొలంగిపోయెనే

చ. ఇడుమలచేత హృత్తరచి ? యెంతయు శోకజలార్ణవంబునన్
నుడివడ ముగ్ధ నీయక మనోధృతిఁ బ్రోచెను గర్ణధారి యా.
విడువక వెక్కివెక్కి విలపించిన ? సుంతయు లాభమున్నె ? యూ
ఱడిలుము చన్న నీయవతిరాచగదా ! పికరాజచంద్రమా !

చ. నెలపులువాడి ప్రాణములు సేదగొనెన్ గడు వేగ రమ్మ నీ
కొలుకులజారు బాష్పములు ? గోటనుమీఁటి సుశీతలమ్మతొ
జలమ్ముల డప్పిదీర్చి పికసత్తమ ? నాదగుబిడ్డరీతి వ
త్సలతను నిన్ను సాకికొనెదన్ ? హృదయార్తి శమించి పోవగన్.

ప్రభుత్వ స్వరూప నిర్ణయాధికారము

జనమంచి వేంకట రామయ్య గారు

రాజనీతిపేత్తలలో రాజ్యాంగ ప్రతిష్ఠాపనము లనగా నేమి యను విషయమునఁ బరస్పరవిరుద్ధములై భావనలు పుట్టుటచేత, వాని ననుసరించి రెండుపక్షము లేర్పడినవి. అం దొకతెగవారు పాలన మనునది కృషి, వాణిజ్యాదులవంటి వ్యాపారమే యనియును, అందు సాధ్య సాధనవిచారము నకుఁ (అనఁగా నుద్దిష్ట ప్రయోజనమును సంపాదించుట కేయే సాధనము లావశ్యకములో అను విచారము) దక్క. మఱి యన్య విచారమున కవసరము లేదనియును, పురుషార్థసంపాదనమున కనుజైన సౌకర్యములను సదుపాయములు నెప్పటికిప్పు డవసరములను బట్టి క్రొత్తగాఁ గల్పింపఁబడుననియు, పాలనావిధానములో - దేశాతీతమునందన్నరకమునలేనే - చేరి కలియుచుండు ననియుఁ దలఁచుచున్నారు. మఱియు పాలనను చేయుట యనఁగా యంత్రతంత్రములను విచారించు కొనుటే యనియును, ఈయంత్రములు మనవ్యనిర్మితములగుటచే నానిని నిర్మించుకొనుటగాని నిర్మించుకొనకుండుటగాని మనుష్యేచ్ఛాధీనమై యున్నదనియును భావింపచున్నారు. వీరిమతమునందు పాలనసమస్య తక్కిన రాజకీయవహారసమస్యలవంటిదే. కనుక వీరుపదేశించెడి కార్యక్రమ మేమనఁగా, మునుముందు పాలనమువలనఁగలగవలసినవికల్పప్రయోజనము లేవో వానిని నిర్దేశింపవలెను. ఆమెనక నాప్రయోజనములను సంపాదించుట కత్యంతానుకూలమైన పాలన మెట్టిదై యుండవలెనో దానినిగూర్చి అలోచింపవలెను. అటుపిమ్మట సేపాలనపద్ధతివలన లోకమునకు విక్సీలి యొక్కనమేలును విక్సీలి తిక్కుమఱియు గలంగఁ గలదో దానిని నిర్ధారణచేయవలయును. అప్పు డెవరికొక కీపాఁ నవిధాన ముద్దేశింపఁబడినదో అట్టి స్పష్టదేశీయులకుఁ గాని విదేశీయులకుఁ గాని మన నిశ్చితాభిప్రాయములను తెలిపి యందులకుఁ గాను వారినమృతిని బడయవలెను. అనఁగా సత్యత్రమమైన పాలనవిధానమును కనుగొనుట, కనుగొని యదియే యత్యుత్తమమైనదని యితరులకు నచ్చఁజెప్పట, చెప్పి దానిని సంపాదించుటకై వారిలో గొప్పకదలికను బుట్టించుట, ఇదియే యీరాజ నీతికోవిదులు తలంచుత్రోవ యై యున్నది.

ఇంక రెండవ తెగలో జేరిన రాజనీతిజ్ఞు లేమనుచున్నారుకీ వీరు పాలనవిధానము యంత్రమువంటిది కాదనియు నది యనన్యత్రైతి మైన యుత్పత్తికలదనియు ననగాఁ బ్రకృతిసిద్ధమనియును పాలనవిద్యయననది జంతుస్వభావకాన్త్రమయొక్క కాఖగాఁ బరిగణింపఁ దగిన దనియు నాదించుచున్నారు. వీరిమతమునఁ బాలనవిధానము లిచ్ఛాధీన విషయములు గావు, చాలవఱకును యథాసంభవముగ గ్రాహ్యములు. అని యొక నమూనాను బట్టి తరువారచేయఁదగినవియ్యఁ గావు, అట్లుండు నానితో వ్యవహరించుట యెట్లుండురేనో మనము ప్రభుత్వవిధానముల ననుసరించుటకు యన్న కారణముచేతనే యొకటి కొనితెచ్చి మెట్లుగోనముగఁజేయు

ప్రకర్తించుచున్నారమే కాని, ప్రకృతి మనయభిప్రాయము ననుసరించి నడచుచుండుటలేదు కదా! అట్లే పాలన ప్రతిష్ఠాపనముల స్వాభావిక ధర్మములను గుర్తించి, వాని ననుసరించి మన వ్యవహారములను సవరించు కొనవలయు నందురు. మఱియు నీ సంప్రదాయమువారు ఒకజాతి యొక్క ప్రాతిపదిక రాజ్యాంగవ్యవస్థ లాజాతియొక్క ప్రకృతితత్వములోఁ బుట్టి పెరుగుచుండు ననియును సాధారణముగ చెట్టయందును, ఆ చెట్లు పుట్టిన భూమియొక్క సారము చేరునట్లే వానియందును వాని గుణస్వభావాదులు చేరుచుండు ననియు, కనుక వాని మూలతత్వ మెన్నఁటికిని మాఱునది కాదనియుఁ జెప్పుదురు. మఱియు నీ ప్రతిష్ఠాపన కార్యమునందా జాతియొక్క యిచ్ఛాకక్షి ఏదేని యొక పరమోద్దేశ్యము ననుసరించి ప్రసర్తించియుండక యెప్పటి కప్పుడు తటస్థమైన యర్హతయవసరముల నర్హతయపాయములఁ గడపుకొనుటకు మాత్రమే వినియోగపడుచుండె ననియును, ఈయంపాయసామగ్రిలో ఆజాతియొక్క సహజప్రవృత్తుల ననుసరించి సంప్రదాయసిద్ధములైన యాచారవ్యవహారములకు విరుద్ధములు కానివై నిలువంబడి కాలక్రమమున పెరిగి పేరుకొని రాజ్యతంత్ర మనుకేర సిద్ధిరాకృతిని తాల్చి యుండుననియును, అట్టి రాజ్యతంత్రములను-భిన్న ప్రకృతులను భిన్న పరిస్థితులను గల యితరజాతులకు - మెడఁ గట్టబూనుట వ్యర్థప్రయోగ మనియుఁ దలఁచుచున్నారు.

ఈ రెండుమతముల సిద్ధాంతములను పరస్పరానవేతము లగు రెండు ప్రత్యేకవాదములుగా నంగీకరింపఁగలిగినయెడల మనకు ఆరెంటిలో నేది కేవల మనంగతమో నిర్ణయించుట కష్టసాధ్యమై యుండును. కాని యదృష్టవశమున నవి యట్టివి కావు. ఏ మనఁగా, సాధారణముగా లోకములో నొకవివాదవిషయమున నొకమత మవలంబించితిమని చెప్ప కొనువారి సిద్ధాంతములు ఆవిషయముననే వారు వ్యావహారికదశలో వైదొడిమ నభిప్రాయములను పూర్తిగా వివరింపఁజాలవు. అవలంబితుల మతిసిద్ధాంతములకును, అవలంబితలయాచారమార్గములకును పూర్ణసమన్వయము కుదురుట కష్టము. ఈయంత్ర మీయభయవాదములను ఛరి శీలీతుమేని బయలుపడఁగలదు. అన్నిజాతులవారును అన్నివిధముల ప్రతిష్ఠాపనములను ఒక్కఁగా పాఠింపఁగలుగుదు రని యంత్రసామ్య వాదు లనుచున్నారు. కాని యిది విశ్వాస్యము కాదు. లాగుటకు బలిష్ఠము లైన రెండ్రులును - తనయోగము తెలిసి లాభకరమునాఁ బనిచేయించు నేర్పుల సేకరులను - తనకున్నప్పుడే యొకత్రైతి ఇనుప నాల్గిఁ గొనుచున్నాఁడు. గాని అవి లేనప్పుడు చెక్కుచెదరనియున్న

తాముకట్టినదెల్ల నేలమట్ట మొనరింప నవకాశ మొదలించు నధికారముతో నాతని నమ్మి సర్వస్వతంత్రునిజేయ వెనుదీయలేని. యట్టివారు స్వాతంత్ర్యమున కించుమించుగా ననర్హులేయని చెప్పవలయును. మఱియు నొక యనాగరకజాతివారు తమపరిపాలనముచే విధింపఁబడిన ధర్మముల నెఱవేర్చుట కభిముఖులను సదర్శులను గాకపోవచ్చును. వీరు నాగరక సంఘమువలని లాభములను కొంతవఱకు గుర్తింతురు. కాని యాసంఘముచే నిమేషింపఁబడిన వాని నాచరించుటకు విముఖులను గనఁబఱుపఁ జాలరు. వీరిచి త్రికృత్తుల యుక్తైకమును - వీరియభిమానముల దుష్ట్యజ్యమును - వీరిలోవీరికి సకారణముగనో అకారణముగనో తగవులలో లేక తగవులనంటివో పుట్టినప్పుడు, వీరిచేఁగ త్తిగట్టి కనిదీఱఁ బోరాడించుచే కాని, వీరిని న్యాయస్థానములకుఁ బంపుట కొప్పుకొనదు. అట్లునేయుట పొరుగుమీనమైన కార్యముగాఁ దోచును. ఇట్టిస్థితిలో నాగరక పరిపాలనములకు వాస్తవమైనకారణము కలగవలసిన నది చాలవఱకు నిరంతరముగనే యుండుననిన. అప్పుడాశయలకు దానిని కట్టుఁబాటులలో నుంచుట కధికారమేమియును గలుగకపోవుటయును, అదియే వారిన్యాయముల నెల్ల నజఁచిపెట్టి యుంచుటయును, తటస్థింపును. మఱియు గుప్తతక్షణకార్యముగను శాసనములకును వానిఁ బాలించు నుద్ద్యోగములకును భూమి తోడుపడనిజనుల కొలదిస్వాతంత్ర్యములే ముత్యమే అట్లు దండ్యుడైన దోషినిపట్టి యొప్పుంచుటకు మాటుగా దాఁచి కనఁబడకుండ జేయువారును, తరుయింటఁ గన్నముచే విన దొంగమీఁద సాక్ష్యమిచ్చుట శ్రమకుఁ గారణమనఁయో, లేక పలు పెరుగుటకుఁ దెరువని వెఱచియో యెఱుంగు నియమ ప్రమాణమునకు సిద్ధపడువారును, నడువీధిలో నొకడు బాచు గొని వేజ్జొకనిఁ బొడువఁగాఁ జూచియు నిది విచారించుట రక్షకభటులపనియే కాని మనపని కాదుకొని తొలగి యక్కలితైపుగా మొన్న మొన్నటివఱకును బోవుచుండిన కొన్ని ఐరోపాజాతులవంటివారును, హత్య కనహ్యపడక హంతకుని నురిచియున్నప్పుడు తిరుగఁబడఁటకుఁ గొంకినివారును, ఇందుకు లక్ష్యగూతు లగుచున్నారు. వీరిని బాలించునందర్భయన సధికారులకుఁ జేతనిండఁ జంపతగ్గమైన యధికారముండిన నే కాని, దౌష్ట్య మడఁగి నాగరక పరిపాలనము నడచుట కాధార మేర్పడదు. అనాగరకత్వ తినుండి యప్పుడప్పుడే బ్రేరేపడిన యేజాతివారిలో నైనను శోచనీయములైన, యాచిరవృద్ధివాములకున్న ములగుటకుఁ గారణము నిస్సంశయముగా వారి నెనకటి దుష్పురిపాలనమే. శాసనములు వారి మేలుకోఱకుం గాక మఱియెందులకో నిర్బంధఁబడి యున్నవనియును, శాసనపాలకులే శాసన తిరస్కారులకుం డై దమకుఁ బ్రబలశక్తులనియును, వారు భూమిండుట కీదుప్పరిపాలనమే కారణము. ఇందులకు వీరిని నిందింపవలసినపని లేదు. తిరస్కరిపాలనమున నవి క్రమక్రమముగాఁ దొలఁగిపోవఁ గలవు. కాని అంతవఱకును, శాసనమన్న గౌరవమును సానుభూతియుఁ గలిగి శాసన పాలనకార్యమున హృదయపూర్వకముగాఁ దోడఁపడఁకుట ముందడుగు జేయువారిని పాలించినట్లు, వీరిని బహిష్కారాధికారముతోఁ బాలించుట కవకాశము లేదు.

ఇంకఁ బ్రాతినిధ్యపరిపాలనము :—ఈ పాలనములనలఁ బ్రజలకు మేలు కలుగవలయు నన్నయెడల, ప్రాతినిధుల నెన్నుకొనుట కధికారము గలవారిలో చాలభాగము తమ రాజ్యముయొక్క యొగజ్ఞములకుఁ గూర్చి శ్రద్ధవహించినవారయి తమ యెన్నికఁబట్టిన ప్రజాసేవాపరా యులకు స్వంత యియ్యకలయును. అట్లు సేయక నా రుదాసీనులయినను లేక ద్రవ్యాపేక్షచేఁ దమయెన్నికఁబట్టిన నమ్మకొనినను లేక తమ్యు లోఁబఱచుకొన్నవారి యాగ్రహానగ్రహములకుఁ బాత్రుల మగుదునని భయపడికాని యాశపడికాని యన్నర్హులకిచ్చినను, ఈపాలనములనలఁ దంత్రములు మెచ్చి తస్మాదమునఁ బ్రతిపద్రవము వాటిల్లును. ప్రజాప్రాతినిధ్యవర్ణ మితరుగా నడపఁబడినయెడల, దుష్టభుత్వము కృశించి నశించుటకు మాటుగా మఱియంత బలపడఁకు తటస్థింపును. రాజ్యయంత్రము నడచుటకు నైతికములైన యాయోగతులములే గాక, తఱచుగ దుష్టము లగు నితిరాధ్యంతరములను గలవు. అది యెట్లన, పూర్వకాలమునందు [అనఁగా పౌరసంఘములు పౌరరాష్ట్రములు స్థాపింపఁబడిన కాలమందు] ప్రజలలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము సర్వసాధారణమై యుండెను. కాని తత్స్వాతంత్ర్యము తిద్రాజ్యములలోనే కాని లెక్కనలకు వెఱపలిప్రదేశములలో నెక్కడను ప్రజాసమృత్తమైన సక్రమపరిపాలనకార్యమందు వినియోగపడినట్లు నూచన లెవ్వియుఁ గానరావు. ఏ మనిన, ఈరాష్ట్రన్యాయస్థానములకు లోకవ్యవహారములనుగూర్చి యాలోచించుటకై నిర్బంధఁబడిగలిగిన పౌర ప్రముఖులలోఁ దక్క, దక్కన వైప్రదేశములలోని జనాభిప్రాయమును నిరూపించుటకును అద్దానిని వ్యాపింపఁజేయుటకును నలయు సాకార సాధనకలాప మేమియును లేకయుండెను. అందుచే నీప్రాతినిధ్యవిధానము నవలంబించిన వెనుక నీయాటంకము కొంతవఱకుఁ దీజిన ట్లెంచఁదగి యున్నను, దానిని పూర్తిగాఁ దొలఁగించుట కాకాలపు న్యాయస్థానాదులతో నొకవిధముగా సరిపోల్చదగియుండు నేటికాలపు ముద్రణయంత్ర వాస్తవత్రికాదికము కావలసివచ్చెను. మఱియు విస్తీర్ణములైన యేకచ్ఛత్రాధిపత్యములు సునిరర్థములై నిలిచియుండుట కనుకూలంపని సాంఘికస్థితులు గల కాలములు కొన్ని కలవు. రాజు తనరాజధానినుండి దూరస్థప్రజలకు శాసనముల సంపుటకుఁగాని, ఏ విధమునో అంపఁగలిగినను అవి యెట్లు మన్నింపఁబడినో తెలిసికొనుటకుఁగాని యావశ్యకమైన అధికారయంత్రసామగ్రి కొదువ యగుటచే నట్టి రాజ్యములు కాలక్రమమునఁ జిన్నచిన్న స్వతంత్ర సంస్థానములుగఁ గాని, లేక యొకే ప్రభువు నాశ్రయించి కొలుచు సాలెగాండ్ర నైసికపుత్తులుగఁ గాని చిలిపోవుట తప్పనిది యగుచుండెను. మఱియు రాజు తననైస్యములైనను స్వాజ్ఞాబద్ధముగాఁ జేసికొనుటకుఁ దత్తైస్యికులు స్వేచ్ఛాపూర్వకముగఁ దమస్వామియెడలఁ జూపఁగలిగిన భక్తిని వ్యాసములదక్కఁ జేఱుకరణము లేనివాడయి యుండెను. రాష్ట్రములలోని ప్రజలెల్లఱకు దనయాజ్ఞలను జెల్లించునట్లు చేయువలెనన్న వాతనికి గొప్పస్వైర్య మొకటి కావలసియుండెను. కాని తత్తైస్యవోపణమునకు వలయుధనము ప్రజలదలఁ బన్నులమూలమున వచ్చుచున్నను గానఁబడకుండెను. కావున

సేవోపాలనవిధానములకెల్ల నివారమును నిట్టివియమును ఆర్థిక భౌతిక సైత్విక ప్రతిబంధములై యున్నవి. ఈ ప్రతిబంధసాముగ్రి కొన్నిపాలనముల నెక్కువగను కొన్నిటఁ దక్కువగను నుండఁనని తెలియఁవలయును. అది గొప్పదిగా నున్నప్పుడు ఒకరబ్బామును కేవలము లోసివేయవచ్చుటకని అనఁగా, తెత్తిజలను దానిని విడిచి మఱియొక దానిని గోరుకొనుట శక్యమనఁజలదుపు టల్లంపవచ్చుటకీ, దానిని విక్రమింపి శోచనీయమైన దుస్థితికీ దేగలుగునంత గొప్పదిగా నుండవచ్చును, ఇట్టిదిలో మనమాద్యుగతివలకు ప్రజలొక యభావప్రశ్నకిని నాశ్రయించియెల్లాడుచున్నా రని యెఱుంగవలయునే కాని వారు దానిని-అది వానికిని-యియున్న తెంచుట న్యాయము కాదు.

ఇంతవఱకుఁ బాలనపద్ధతులు సాటియింప కి నగుట లమూలై యుండవలయు ననుటకు మూఁడు ముఖ్యనిబంధనలు గూర్చి చెప్పించి యున్నాము. రాజ్యాప్రకృతిస్థితిత్వవారులు చెప్పిడిమాటల కర్థ మీ మూఁడును ఆకస్మికపాఠేయములే యగుట యగునని, ఇందు మొదటి రెంటిని పూర్తిఁసు మూడవదానిని గొరతవఱకును నెఱవేర్చుక వ ప్రభుత్వముగాని నుద్ధింపె నిలువనోదనుటయే యగునని, వారివాదము విశవవాదమై నిర్వివాద మగును. ఇంతకింటి నెఱపినయధము చెప్పదు లేని యది నిలువనోదదు. ప్రతిస్థాపనములు చరిత్రాక్తికాధారములై యుండవలె ననియు నవి లెఖిలభావము లగు నుట యాచార్యులకుఁ రాదులతో నున్నదముగా విశితములై యుండువలెనియు వీరుచెప్పిడి మాటల కింతే యధము. ఈమాటలకు వాదముగాఁ జెప్పవలసిన సకూరుకాధ్యముకంటె గనప్రధానముగాఁ జెప్పిడి యాలంకారికాధమే యెక్కువగ నున్నది. దాని రాజ్యాంగప్రతిస్థాపనముల కావశ్యకము లని చెప్పబడు నియమారాదులు—నిజముగా వానియనుపయోగమును బట్టి చూచినయెడల—ప్రాత్యక్షనిబంధనల నెఱవేర్చుటకుఁ దోచు పదిడి సాంకర్యములరంటివే యగును. ఇక ప్రతిస్థాపనమునకుఁ గాని కొన్ని ప్రతిస్థాపనములకుఁ గాని జనల యభిప్రాయములచేతను అభిరుచులచేతను అభ్యాసములచేతను ఒక త్రోగ యేర్పడి నప్పుడు, నాను వానిని బహుసంతోషముతోఁ జేకొనుటయే గాక, వానిని సంక్షేపింపి ఫలప్రదములుగా నొనరించుట కావశ్యక మయినయెడల ప్రారంభము నుండియు నెక్కువ కుకరముగాఁ జేయఁ గలుగుదురు. ఇట్టిసంకరము లున్నప్పుడు కాననిర్వాక వానిని నుద్ధిం

కాకే తల్లిభక్తులను గణించక చట్టులను జేయు బాగుకొనుట తప్పదు గను. కాని యిది లేకపోయిన జేయున దేమియు లేకపోవు ననుకొనుట యంతి కంటెను దప్పదును. ఏ మన గా జులు తాము చేయ నలవాటుపడియున్న వాని నెక్కువనుకరముగాఁ జేయఁగలిగినను, క్రొత్త వానినిగూడఁ జేయఁజేర్చుకొన వలెనులై యుండును. ఎఱుక పిడికెడు ధన సగుప్తులు పరిచయము చాల సాహసోయ్యకారయే యగును. కాని అట్లు చిత్తముకూడ నదేవనిఁ జింతింపఁ దీరవచ్చును, పరిచితి మేలుగును. జనులు నూత్న విషయములగుగూర్చి యత్యంతము క్షిణి గనఁజూతు రనుటకు దృష్టాంతములు పెక్కులు కలవు. అత్యంతముల సాచరించుటకును నూత్న పరిస్థితులకుఁ దగినట్లు మెలఁగఁటకును వలసిన సామర్థ్యసంపద యాయా జాతులయందు వారివారి నాగరికతలనుబట్టి నేఱునేఱు కొలఁదలు కలదిగా నుండును. ఒకపాలనపురస్థితినింధనము నెఱవేర్చుట కొక నాతికఁగల సామర్థ్యమును నిఱుందుట యంతి నులభనసాధ్యము కాదు. ఈనాటికఁ గడఁగువారి పాఠానిగూర్చి చుక్కగఁ దెలిసియుండవలెను. మఱియుఁ గార్యసాధనానుకూల మగు సామూహ్యవిధేయ తోపాటు మాతృసత్త్వము కూడఁ గావలయును. ఈ సందర్భమున నింకొక్క యంతముకూడ విచారించఁదగియున్నది. ఒకజాలవారు నుంచి ప్రతిష్ఠాపనములను సంస్కరింపై యుండవలెను. అట్లు చేయుచు లెట్టిమయాక మైన కొరికి సంపదించుకొనుట నావశ్యము ముఖ్యం దృక్పథము. ఇది గన్నామ ప్రధానాంగములలో నొకటి. ఒక ప్రతిష్ఠాపనముయొక్క స్థాన ప్రతిష్ఠా మట్టినిని నెట్లెట్లునుగఁ దెలియు. వాడెవఁగులు లాభము లిట్టి చి కన్నులనుగట్టికట్టు వట్టిచిచ్చెయ్య, వాచించియ్య, నాయకు లయినవారు ప్రజల కుద్బోధమును గలిగించురే, వారు మేలుక, కావలయు దాని గురుకొని యది నిర్ధించి జూరకు నిమగ్నచోక సర్వవిధముల బాటపడుదురు. ఇట్లు చేసియే - మానిని గారిచొల్లమున నిటఁ దేవాధీనములు లేచిదేమున కేవాధీప్యశ్చాత్యంత్యమములను సంపాదించగలిగిరి. కాని నానాదు లొక సంకేతమున వజరంగనాడెను. తాము మంచినవిచెప్ప ప్రతిష్ఠాపనమువలని లాభములను మూత్రమేగాక, తమ దేయలు శాంతిమానసి నైతిక శక్త సంపదల సరియలగునూడ సుఖార్థముగ గుర్తించి ప్రవర్తింపవలెను. అట్లు చేయలేని వారి ప్రబోధము మేదమాతిన యాశలను బుట్టించి గొప్పఁదమోక్షమునకుఁ గారణమగును. ఇంతవఱకుఁ జేసిన నిబంధన ప్రయచిచారణకల్పం బ్రజలకు బ్రభుత్వ స్వరూపవిధి ర్యాధికారము కల దని ఫలితార్థ మేర్పడుచున్నది.

మోహినితలము

(ప్రతి) పురుషులు వాడుటకు యోగ్యుడైనది — 5 తు॥ మానస గల స్త్రీనా 1-కి అణాలు 12 మాత్రమే

సెం. 6, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు

అమ్మ తాంజనమ్మ దీల్లో

108, పోలవరం, నాగపూడి, బొంబాయి

జాతీయవిద్య

పల్లారి నూర్యనారాయణ రావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

పందొమ్మిదివందల ఐదవ సంవత్సరమునందు కాశీలో జరిగిన కాంగ్రెసుసభలో, జాతీయవిద్యాప్రసంగము మొదట బయలుదేరి 1907, 1908 సం॥లలో దేశమునందు అక్కడక్కడ కార్యకూపము దాల్చినది. ప్రస్తుత పరిపాలకులతో సంబంధము లేకుండ సాధ్యమైనంత వఱకు దేశభాషలలో సమస్తమైన శాస్త్రములు కఠినవలెననియు, మనపూర్వుల విజ్ఞానము, మతము చరిత్ర వేదాంతము మొదలగు వానియందు ఎక్కువగ దృష్టి నుంచి వివిధస్థాయిలలో దేశాభిమానము ఐకమత్యము మానవసేవ మొదలగు సంగణములను అలవడజేయుచు ప్రతివిద్యార్థికి ని అతని జీవనోపాధికి ఒకకళనైనను నేర్పవలెననియును, విద్యార్థులును ఉపాధ్యాయులును రాజకీయసాంఘిక విషయములలో శాస్త్రానుటకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యముండవలయు ననియును మనవారియందైతే మగుటచేత, ఆవిధముగానే మనదేశమునందు కొన్ని పాఠశాలలు బయలుదేరినవి. కాని అయ్యది తగినంత ధనసహాయము లేక నానాటికి కృతించుచున్నవి.

ఈ జాతీయపాఠశాలలను మొదటను స్థాపించినపుడు, ప్రస్తుతము సర్కారు పాఠశాలలలో నేర్పు విద్యకు సహకారముగా నుండుటకే గాని, వానిని బొత్తిగా మార్చి వేయుటకు ఏర్పాటులేదు. గనుక నీ రెండు విధములగు పాఠశాలలలోని విద్యావిధానమును కొంచెమించుమించుగ ఒకమాదిరిగ నేర్పబడి. ఈజాతీయపాఠశాలలలో మనము చేసిన కొలదిమార్పులను మనమంత్రులు కూడ నిష్పండింగీకరించి ప్రాథమిక మధ్యమ పాఠశాలలలో వానిని చొప్పించుచున్నారు. కాని యిది జాతీయవిద్య కాదని నాయభిప్రాయము. విద్యలో జాతీయము అవిజాతీయ మను భేదములు సామాన్యదృష్టికి గోచరింపవు. విజ్ఞాన మనునది ఏదేశమునుండి వచ్చినను స్వీకరింపదగినదే. కాని పాశ్చాత్యపరిభాషాపదముల నుపయోగించుచు భౌతిక శాస్త్రములను మన మభ్యసించు చున్నంతవఱకును, వానిని మన శరీరములోఁ జక్కగ జీర్ణము చేసికొన్నట్లు యెంచబడదు. మఱియు సాజ్ఞానము విదేశీయముగ నే భావించబడునే గాని మన రక్తములో కలియదు. ప్రపంచ

ములో నెచ్చటనుండి యైనను మనము విద్యలను గ్రహింపవలసినదే గాని దానిని మనజాతీయముగా చేయగలిగినపుడే అది సామాన్యప్రజలలో వ్యాపించుటయును, నూతన పరిశోధనములకు ప్రోత్సాహము నొసంగుటయును సంభవించును. ఆయా శాస్త్రములలో నెంతవఱకు మనపూర్వులు కృషిచేసినదియును తెలిసికొని వానిలో నేటివఱకును ప్రపంచములో తక్కిన దేశములందు వృద్ధి పొందిన జ్ఞానమును చేర్చవలెను. పూర్వపు పునాదుల మీదనే - అట్టి సంప్రదాయములను అనుసరించియే - అట్టి దేశీయ వాఙ్మయముతోనే - ఈ నూతనజ్ఞానమును కూడ నిర్మింపవలెను. అట్లు కానియెడల పూర్వాధునిక విజ్ఞానములకు రెంటికి సంబంధములేక విడివిడిగా నుండి పోవుటయును, ఎప్పుటికిని మన విద్యార్థులు విదేశీయదృష్టితోనే ప్రతివిషయమును పర్యాలోచనము సేయుదు, తమ పూర్వులకును ఇప్పటికి తమ సామాన్య సోదరులకును దూరముగ నుండుటయును తలపించుచుండును. ఈ నూతనజ్ఞానము మనది కాదను భ్రమతోనే యుండుదు.

మన వాఙ్మయమునందు అరువది నాలుగు శతాబ్దములనున్నవనియును వానినిగూర్చి వెక్కిరింపుదలములు సంస్కృతభాషయందు నున్నవనియును చెప్పెదరు. ఇది నిజమైనయెడల నా గ్రంథములను మున్నూడుగ మన సంస్కృతపండితులచేత, అంగ్రీకరింపజేసి, తరువాత నాయాశాస్త్రములలో ఆధునికజ్ఞానమునంతయుకలిగినపండితులద్వారా, దానిని పూర్వుల విజ్ఞానముతో చేసి గ్రంథములను వ్రాయుంపవలెను. ఇట్టియుద్గ్రంథములనుండి బాలరకొఱకు ఆయాతరగతులకు తగినట్లుగ - చిన్నచిన్న పుస్తకములను - (Primers) వారి వాచకపుస్తకములలో - చిన్న చిన్న పాఠములుగ - వ్రాయించి నేర్పిన యెడల, మనశాలురుకు జాతీయవిద్య బోధించుచున్నట్లు యెంచబడును. బెరామిటర్ థెర్మామిటర్ కాల్షియమ్ పారలార్కు థోరాక్సు మొదలగు పదములతో నిండిన పాశ్చాత్యశాస్త్రములను ఆంగ్లభాష ద్వారా నైనను, యెంతకాలము కఠినమైన అవిద్య మన శరీరములో చేరక విజాతీయముగానే యుండును. అంకగణితము బీజగణితము రేఖాగణితము ఖగోళశాస్త్రము

శారీరకశాస్త్రము జీవశాస్త్రము వృక్షశాస్త్రము మానసికశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము వాస్తుశాస్త్రము శిల్పిశాస్త్రము ఆరోగ్యశాస్త్రము వైద్యశాస్త్రము వ్యవసాయశాస్త్రము పశుశాస్త్రము ఖనిజశాస్త్రము చిత్రలేఖనము సంగీతము ఈ మొదలగు శాస్త్రములను, కళలనుగురించి గ్రంథములు దేశభాషలలో వ్రాసి బాలురకు పఠనీయగ్రంథములుగ పాఠశాలలలో ప్రవేశపెట్టబడుట, అవి జాతీయపాఠశాలలని పేర్కొనుటకు అర్హములై యుండును.

ప్రపంచమునందు ఎచ్చటెచ్చట నూతనముగఁ గనిపెట్టిన విషయము లున్నను అవి తమవిగానే భావించి మన పూర్వులు విదేశీయులనుండి అనేక శాస్త్రములనుఁజూతించిన జ్ఞానమును సొపాదించుకొనుచు తమ విజ్ఞానమును వారి కిచ్చుచునుండిరి. ఈజిప్టుదేశవాసులు అరబ్బులు గ్రీకులు మొదలగువారు ఈ దేశజాతులతో అనేకవిద్యలను మాన్పుకొనుచుండినట్లు ప్రాచీనమాలగు నిదర్శనము లున్నవి. ఆవిధముగానేమనము విదేశీయులచే సొపాదించబడిన జ్ఞానము నంతను దేశభాషలలోనికి తెచ్చుకొనునపుడే అది ప్రాంతవ విజ్ఞానములో నిముడను. ఇట్టి జాతీయభివృద్ధికి యంత ధనమైనను వెచ్చింపవలసి యున్నది. ఎంతమాది విద్యాధికులో ఈ విషయమునందు రాత్రిందినములు పని చేయవలసి యుండును. అయినను యిప్పుడు జాతీయ

పాఠశాలలను స్థాపించినవారును స్థాపించ దలచినవారును బిక్కొక్క శాస్త్రపు అభివృద్ధికి నను సాంతముగకృపింపని నయెడల శీఘ్ర కాలములోనే పాఠశాలవిద్య మన దేశములో సర్వశోముఖముగ వ్యాపించుననుటకు సంభేదము లేదు.

ఇప్పటి గవర్నమెంటు పాఠశాలలమూదిరిగిన పాఠశాలల నేర్పరుచుటవలన కిలుగు లాభముకంటెను ఇప్పటి నూతనమార్గామున ప్రజలు తమధనమును వెచ్చించిన యెడల దేశమునకు ఎక్కువ ఉపకారమును చేసినవారగుదురు. ముందుగా బిక్కొక్క శాస్త్రములోను మన సంస్కృతగ్రంథములెక్కడోకొంతనోకొనుగొనవలయును. వానిని సొపాదించి చుచుసంస్కృతపండితులచేత ఆంధ్రములోనికి అనువదింపజేయవలయును. తరువాత ఆ శాస్త్రము నభ్యసించిన ఒక ఆధునికపండితుని నహాయము గో దానిని పూర్తి చేయింపవలెను. మన ఉపాధ్యాయులు ఈ విషయములో తమ విధానభివృద్ధియును మఱుచుచున్నారు. భారమంతయు పీడిమోడినే యున్నది. వీరు గ్రంథములను వ్రాసినయెడల వానిని అచ్చొప్పించుటకు సంఘములు బయలుపెరుచు చూచుచు పాఠశాలాధ్యాపకులు ఈ సాధుములలో చేరి గుర్తింపులను బయలుపెడలునట్లు చేసి తమవలె పాఠశాలలలో వానిని కఠినము గ్రంథములనుగా చేర్చుట చేసి యెడల ఇచ్చటికంటె మన దేశమునకు ఎక్కువ ఉపకారమును చేయఁగలుగుదురు.

కీ. శే. శ్రీరాజా రామేశ్వర రాయల స్మృతి

సి. ఎమ్. శామరావు గారు

బ్రహ్మల గుండెలు జల్లురనఁగను

జగతివిరహము నంతుల బ్రంగగ

తనయు లాప్తులు తల్లిడిల్లఁగఁ

—దరలపోయితివే!

కనులుదెరువని కూన లిరువురు

వినతరాజ్య మొకండు మిగిలెను

ఘనతమంబగు శోకసంగ్రము

—గడవదాటఁగను!

సిదుమ్మక్కై వగలఁ బొగులుచు

బాదుకొనుచున్నారు గుండెలు

“ఏదిమాదిక దిక్కి”టంచును

—నెల్ల వేళలను!

నెలుగునెల్లకి పోషణచేసి

గలుగుటెట్లుల నీవులేనిది?

కలగకల హృదయజోశము

—లోక్కతీరునన!

జగతిగుండెను నీదుకీర్తియు

నగణించింబగు వితరణంబును

సుగతిసికటఁ గల్గకుండునె?

—యాత్మశాంతియును!

ధీరగుణమును దేవతా శము

సారధర్మము నిర్వచారము

భారీపౌఖ్యము నెల్ల కాలము

—నీకునిలుతను!

ఆంధ్రపత్రిక - సువర్ణరాదిసంచిక

Sriyut Gandhi Venkataswamy

శ్రీయత గండి వెంకటస్వామి

Sriyut Karri China Venkata Reddy

శ్రీయత కర్రి చినవెంకట రెడ్డి

Late Konala China Venkata Reddy

డా. శ్రీ. కోనాల చినవెంకట రెడ్డి

Sriyut Dommety Venkatawamy

శ్రీయత దొమ్మేటి వెంకటస్వామి

Sriyut Sreepadam Subbarayudu

శ్రీయత శ్రీపాదం సుబ్బరాయుడు

Dr. K. U V. Row

డాక్టరు కె. యు. వి. రావు

Sree Mahanandeswara
Cow-protection Shed, Nandyala

శ్రీ మహానందేశ్వర గోరక్షణశాల - నంద్యాల

Sriyut Ummidi Ramayya Chetty

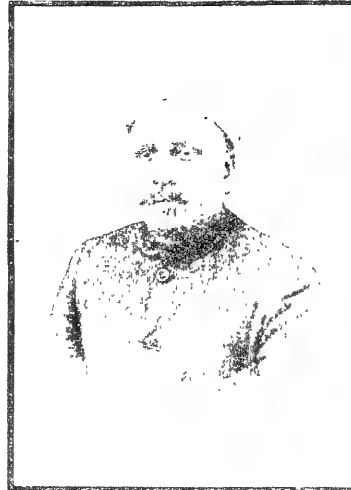
శ్రీయుత ఉమ్మిడి రామయ్య చెట్టి

Sriyut Dronamraju Sita Rama Rao

శ్రీయుత ద్రోణరాజు సీతారామరావు

Sriyut Ummidi Guruswamy Chetty

శ్రీయుత ఉమ్మిడి గురుస్వామి చెట్టి

Sriyut Nallagonda Janaki Ramayya

శ్రీయుత నల్లగొండ జానకిరామయ్య

Sriyut Nemalji Subba Rao

శ్రీయుత నెమలి సుబ్బారావు

Sriyut Jarugumilly Venkataramanayya

శ్రీయుత జీ. శే. జరుగుమిల్లి వేంకటరమణయ్య

సంగీతము

వెదురుమూడి రామలక్ష్మీ నరసింహారావు పంతులుగారు వి. ఏ.

స్వచ్ఛిత్తమయంబగు ఈ ప్రపంచమందున మానవుండు జ్ఞాన రత్నమహిమచే నాధిక్యమును పొందుచున్నాడు. అట్టి జ్ఞానమునకు మనోనిశ్చలత ముఖ్యాంశము. కాని మన గుణగుణములను దట్టిది స్వచ్ఛ యెల్ల రయందునను కానను, ఒకడు స్వర్వధనసంపర్త్యధానం డయ్యు దేహావ్యాధ్యము లేమి మనశ్శృంఛలం డగును. మఱియొకడు దేహావ్యాధ్య సంపన్నుం డయ్యు ధనహీనుడచే గుండుచుండు. ఒకరి మరణమునకై మఱియొకరు చింతింతురు. ఇట్టి స్వర్వదుఃఖస్థానంబు నాఁబడఁగ నట్టి మేఘుల నట్టి దుఃఖములనుండి ప్రజల విముక్తలఁ జేసి మనంబుల స్థాయముగను నుంచుటకై భగవన్ముఖముండి సామవేద రూపమున వేలవడిన నానాస్వరసమృతశాబరిత ప్రమదమే సంగీతమని నాయభిప్రాయము. అట్టి నాదము మనహృదయమునుండి జనించును. నాదమునుండి యత్సరములును, అత్సరములను బదములును, పదముల నుల నాకస్యవహారమును కలుగుచున్నది. కావున జగమంతయు సంగీతంబున బుట్టి వృద్ధిఁజెంది యంతే లీల మగుచున్న దని పెద్దల యభిప్రాయము.

సంగీతమును రఱచిన కొలదిని, అం దంబరూఢములై యున్న నిత్యశక్తులు వెలువడి, జ్ఞానవిజ్ఞాభివృద్ధికి సాధనము లగుటయేగాక ఇహ పరసౌఖ్యములఁ గూడ నిచ్చుచున్నవి. స్వానుభవముల చనుసరించి విశీలీకాని బ్రహ్మపర్యంతము సంతోషమునిమిది కేవల మొక్కసంగీతమే యనదగును. శంకరాదు లగు మహానియులు సంగీతరసజ్ఞులొకమణులు గదా! ఇట్టిసంగీతమధారసముచు గ్రోలని మానవుండు గార్భభరాణాకంఠెను ఘనుడే. స్వరప్రధానముగఁ గలది సంగీతము, గీతవాద్యనృత్యంబులుఁ జేరి సంగీత మగుచున్నది. ఈ సంగీతమును తందానపదముల వలె స్వేచ్ఛానుసారముగఁ బాడఁ గూడదు. దాన నపస్వరము లును అపార్థములును యుత్పన్నము లగును. స్వరవేదములును స్వరము నందున నియామకముల నెట్లు కలిగియున్నవో యట్లే సంగీతమును స్వరవియామకమును కలిగియున్నది.

ఇంక సంగీతాంగ మనఁ బఱచుటకై స్వర మెందు జన్మించెనని తలఁచినవారే బరబ్రహ్మస్వరరూపమగు “ఓం” కారమందున జనించినట్లులఁ దేలుచున్నది. ఇందు—ఓం=అ+ఉ+మ, అను మూడక్షరములు గలవు. ఇందు నకారము ఋశ్వరము. మకారము సామవేదము. అకారము నాదము. ఉకారము బిందువు. మకారము కళ. అని పెద్దలందురు. ఇట్లు “ఓం” కారమును రూపముననున్న ప్రణవమే సంగీతము, ఇందులకుఁ దార్కాణముగాఁ—

శ్లో. “ఓంకారప్రభవో వేదాః
ఓంకారప్రభవ స్స్వరః

ఓంకారప్రభవం స్వరం
త్రైలోక్యం సచరాచరం

అని యున్నది. ఇట్టి ప్రణవ ముజ్జుంభణమునందు నధ్యాత్మికమునందు అష్టాక్షరివలె - స-రి-గ-మ-ప-ద-ని-యను సప్తాక్షరితో జనించి, వడ్డమ బుడమ భ గాంధార మధ్యమ పంచమ దైవత నిషాధము లను శృతిస్థాయుల ననుసరించి రాగోత్పత్తి యయ్యెను. అట్టి రాగములు వేనవేలు గలవు. కాని వారయందు శంకరాభరణము ధన్యాసి కళ్యాణి భూపాలి వసంత నాటి కాంభోజి ఘుర్వరి తైరవి బంగాలి మేఘరంజని దేవగాంధారి తురంజి సింధు సావేరి ఆరభి మంగళకాళి తోడి కేదారగౌళ హిందూస్థాని మోహన మున్నగు ముప్పదిరెండురాగములు ముఖ్యములు.

ఈ రాగములను పాడుటకును సమయములు కలవు. ఆయాసమయోచితరాగములు బొగుగ రాజించును. ఇందులకుఁ దార్కాణముగా వసంతరాగ మపరదినుమందునను-మేఘరంజని మధ్యాహ్నమునను-భూపాలి ప్రాతఃకాలమునను-పాడవలెనని నుడువుదురు. అనఁగా నాయారాగములను నిర్దిష్టేతరములగు సమయములఁ పాడరాదని కాదు. ఒక విధముగ వైస్విక సంలీలజనిత రాగ మగుటచే మన మానందముగనున్న యెల్ల సమయములను పాడవగును. కాని యందుచును నాయానియమిత కాలములు శ్రేష్ఠము లని యెఱుంగవలయును. ఒకడు సారంగరాగమును పాడి సారంగముల స్వాధీనము జేసికొనియె ననియు, ఇంకొకరు మేఘరంజని గానుమఁజేసి మేఘములఁ గ్రమ్మిం ది వర్షమును తురియించె ననియును విందుము.

అఖిను నాగరతులగు “పాట్టుచూర్వాగ్ను” దొరసాని స్వత సంగమమునలన నంతరాళమునఁ గలండు మ్రోతచే నయ్యెరూపము లుబ్బుతిల్లునని సిద్ధాంతింపఁచినది. ఈ వనితామణి “ఈషోఫోన్” అను యంత్రములనఁ దానుఁ బాడిన గానస్వరజనిత నానాస్వరరూపములను బ్రపంచమునఁ దిలకింపఁ జేసినది. దీని ననుసరించి స్వరవిశేషము రూప విశేషోత్పత్తికిఁ గారణమని తేలుచున్నది. వెండియు “నేత్రగోచరములు గాని వస్తువులకు రూపములను కల్పించి, ప్రత్యక్షముఁ జేసికొనుకత్తి సంగీతమునకుఁ గలదని ఋజు వగుచున్నది. అట్టి సమయమున మృత శక్తిచే మనయాహ్వానిన, నృత్యగీత వాద్యములచేఁ గొందఱు భక్తులును, భగవద్రూపమును ప్రత్యక్షముఁ జేసికొని రనుటలొ నతిశయోక్తి యేమియును లేదు. ఈ సంకల్పశక్తి యెట్టి దుర్గుటముల నైనను రూపింపఁ గలదని సూరిజనాభిప్రాయము. సంగీతపేదలగు పర్యత నారద వాయుపుత్రులు దమలిమ గానచమత్కృతులచే శిలలగరిగించినట్లును, నీటిని శిలలుగా మార్చినట్లును వినియున్నాము. ఇందు మన వారి కంతగా

సమృద్ధ మండకం బోనగును. కాని కొలది దినములకుఁ బూర్వమున నమెరికాయందున నొక చిన్నవంతెనపై నొక గాయకుఁ డొగిరించిన కజ్జనునుగూర్చి వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించినవార్తను జరించినవారలు దీని సతిశయోక్తిగాఁ బరిగణించరు. ఇట్లే యనేకములు మనశాస్త్రము లందునఁ జెప్పఁబడి, మనవారలు సమ్మతి వెన్నీ దినదినమున ఇతరుల హస్తములందున బుజువునకు వచ్చుచున్నవి. కావున నో సహోదరులారా! మనశాస్త్రము లందునఁ కన్పించిన వానినెల్ల సతిశయోక్తులగాఁ బరిగణించి వానియందు సమృద్ధ ముండకపోవుట కేవలము బుద్ధిలేమియేయని నాతలంపు. కొంచెయంత నిదానము-శాంతి-చూరదృష్టి యవసరములు. మనయందున మనకే సమృద్ధములు లేకపోవుట మన క్షీణస్థితికి ముఖ్యులగు గారణము.

వీణ తంబుర మృదంగము పిడేలు జలతరంగిణి పియానా పీల్లన గ్రొవి వేణువాదము మున్నగునవి సంగీతసహాయోపకరణము లని యెల్లరకున విశదమే.

సంగీతము రాగరూపమై శాశ్వతము ననుగరించి యుండును. ఇట్టి శాశ్వతము ప్రసము - చుప్రస్ము - రూపకము - జంపె - త్రిపుట - ఆట - ఏకతాళము అని యేడువిధములు. “ కేతుచ్చేత్తి పశుచ్చేత్తి వేత్తి గాన రసం ఫణిః ” యను పరమానందదాయకం బగు ఇట్టి గానము పృథ్వీ విద్యుచ్ఛేద బిభృక్షకళాప్రజ్వలం బగుచున్నది.

నృత్యమనఁగా బాలైనుగుణ్యముగా స్థూలమాత్మోభిసయ ములనల నాయా పద్యోద్వ్యాభులందలి రసములను ముఖ్యంబుముఁ బ్రకటించుటయే! ఇందు సూక్ష్మాభిసయము వేశ్యలకును, స్థూలభిసయము నటులకును యొప్పును. నృత్యశాస్త్రము చిగతాదిమహామునులచేఁ బ్రయ రింపఁబడి రాసురాసు లై-ట మిలింప మార్పులను చెందినది. ఈ నృత్య ములనుండియే యభినవాటకములును వేశ్యానాట్యములును యుపపత్తిని నవి. నిజమనకు నీ నాట్యములు జగమున కెంతో యుపకారకములు. అట్టి నాట్యములు మనవారల గొప్పకార్యములను మనమునుందున ముద్రితములజేసి నాగరకకరుఁ గొనివచ్చి, మేధాశక్తిని దేశభక్తిని దైవభక్తిని సత్వదయాశౌచాది శుగుణములను వృద్ధిబ్రానికి గొనివచ్చి, సన్మార్గులను జేయును. కాని ప్రకృతము నటులు వేశ్యలు కేవలము మత్తులు కుషీంధరులు- నగుటచే వారి యభినయ గానాదులును అందులకు దగినట్లుగానే యున్నవి.

నాటకకాలలో నటుడుగాని, వివాహసభియందున వేశ్యగాని ప్రవేశంపగ నే—

రాగవే! నా సుందరాని! నవయావన కుచకచ నోభిర
అని మొదలై యాచార మైనది. ఇది ఇంతలో ముగిసినను కొంత మేలుగనే యుజ్జీయను. కాని శ్రోతలగ వచ్చిన సభవారిలో నుండి పకడు పొంపూర్ణమైనబావో పాడు మనియూ, మజియొకడు మోహిని

రాగములో శృంగారభావో పాడువలయు ననియును, నిం కొకఁడ “ తాళలేనె చెలియా ” యను చురుపున పాడు మనియు, వెనుక తోచిన విధమున వారు పలుకుదురు. అది సంగీత మెందులకై పుట్టినదో యానారి వెడదారి యైనది. ఇప్పుడిది సభిపు లయ్యనని శాపపాత్రుఁగాఁ జేసి ప్రక్షిప్తకైగట్టియు, శంకరునిచే సంస్కృతాక్షరములగు బ్రచురింపఁబడి సర్వభాషావత్సలిమై పఁడగు సంగీతయోగము కరూపిఁగాఁ జేసి, దిగ్వికలకు దుర్జ్మిలను బోధించుచున్నాడు.

శ్లో. నావం వసామి వై కుంఠే
న యోగిన్పూదయాగ్ధవే
మద్భక్తాయత్ర గాయంతి
తత్ర తిష్ఠామి నానద!

అని శ్రీ కృష్ణ ధగవానిని కెప్పియున్నాడు. కనుక నునమెల్లర మును సభియమును వేశ్యలపాలింతును సమనటులపాలింతును బడి యున్న గా విద్యను వాఁలందు లోలఁగించి - సన్మార్గులుకఁ గొని వచ్చి- నాటకకాలదులందు గెన మార్పులనఁ గొనివచ్చి- త్రిమూర్తులకు సహిత మానందనిలయుమై యొప్పున సంగీతమొప్పి కలిసంబగుచును గాఁక.

పూర్వపునాటకాగారములయ ను ప్రకృతపు నాటకకాలకును వ్యత్యాస మెంతయో గలదు. పూర్వకాలకళ్యాణములును, కలల అభి నయములును ప్రకృతమున కంటె మోటులని వేపుకయి- డిప్పుకొనక యునుతప్పుదు పూర్వకాలయందు నాటకము- దృశ్యకల లంకా దహనమును మాపించవలయు ననిన శిశ్యము కామండేడి. ఇప్పుడన్ని నో బుద్ధిమం గులచే- గలగొనఁ బడిన విద్యుచ్ఛక్తవనఁ జూపనగును. ఇట్లే ప్రకృతనాటకములందున నాటకకాలందునను లేకకుమించి- బుద్ధికుశలత- డెల్పు మార్పుల గొని రాఁబడినవి. ఇట్టివానిని కనుగొని- తొట్టింటివాని సభిసభికి- గొనివచ్చిన వాఁలకు నేనెలియుఁ గృతజ్ఞుడను.

పరిచైమొక యన భగవద్వ త్సలి నాన గౌతమ శాశ్వత భగవోపాధ్యాయ గావ కా త్యాచన ఆంజనేయ కైమి న్యాదులచే వృద్ధిఁ గొనిరాఁబడి, దేవదాసీనామమునఁ బఁడగు మత్త కాసినులచే భగవత్సూజనయములందున నాట్యములఁ జటివెడివారు. ఆవిధమున నిప్పుడును దేవాలయాదుల వేశ్యలఁజెట్టి నాట్యములఁ జేయించుచున్నారు. మనవారు బూర్వము నాంధ్ర యందుంచిరని ఇప్పుడును ఈపద్ధతినానరణయందుంచుచు కాని,అశరవాసీలకును ప్రకృతవేశ్యలకును కలశేదముల గనరై. వీరు దరుచిన్నాణపుర జలుకులే ననేకుల మోసముజేయు ధూర్జనారలు. కావునఁ బ్రకృతమున భగవోపాధ్యాయుల నిట్టి వేశ్యలచే నభినయాదులఁ జేయింపక చాకథా శ్రవణాదులఁ గావించి-వో నా బాగుండు నని మామభిప్రాయము

రసము - రస ప్రయోజనము

కామయ్యుని - మృత్యుంజయ వర్ణ గారు

లోలోహములలో రసముకూడ లోహమే. కాని ద్రవరూపమైన లోహము. ఇది స్వాభావికముగా ద్రవరూపమై యున్నను అరణ్యసంబంధములగు నో మధుల యొక్క పాకమువలన స్వరూపబద్ధతను పొంది స్వర్ణాది సమస్తధాతువులను తనలో జీర్ణింపజేసికొనునామర్థ్యము గలదియై సర్వరోగహలము హరింపజేసి రసాయనమగుచున్నది. రసాయనశబ్దమునకు ఇప్పుటివారు పెప్పడీ Tonic- బలవర్ధకము అను నర్థముచాలదు.

“శ్లో. యజ్ఞావాన్ధాధినాశకం త ద్రసాయనం”

ముదిమిని వ్యాధులను బోగొట్టి దీర్ఘాయువును గలిగించు మహానానధము ఏదగునో అది రసాయన మనబడును. వైద్యవాజ్ఞయమునందు రసతంత్ర శేత్రములగు రసాచార్యులెల్లరును రససంస్కారములను రసాయనవిధమున ప్రకటించిరి. రసవాదవిజ్ఞానమున రసముచే స్వర్గధాతుకరణమునకు ప్రయత్నించిరి. వాదజ్ఞులను సర్వసంస్కారములు చేసిమాడవలసియుండుటచే- వాదమునందు శ్రేష్టతనను వైద్యమునందు శ్రేష్ట- లగుచున్నారు. రససంస్కారములచే నాగవంశ దోషములు మాలిన్యదోషము చాంచల్యదోషము విషదోషము గిరిదోషము యగ్నిదోషము కంచుకదోషము అను నీ యేడును నశించి రసము నిర్మలముగా నుండును. స్వేదనవర్ధన మూర్ఛనో ఉత్థాపన పాతనబోధననియమనదీపనము లను నెనిమిదిసంస్కారములును, అనువాసన, మగ్నాదిగ్రాసము, చారణ జారణ, రంజనద్రాణ, మారణవేధనాదిసంస్కారములం జేసి రస సిద్ధిని పొందవలయును. అందు జారణసంస్కారమువలన రసాయనవిధులెగ్గుడుచున్నవి. రంజనసంస్కారమువలన సిందూరము లేర్పడుచున్నవి. ఈరండింటి సౌకర్యమువలన స్వర్ణాదిధాతువులు జీర్ణములై పూర్వచంద్రోదయ నువర్ణపుష్పరసాయనాద్యవేదావధము లుత్పన్నము లగుచున్నవి. రసము ననుసరించి వ్యాపించియున్న స్వర్ణాదిధాతువులు జీర్ణములుగాక రసమువలన గొప్పఫలమును బొందజాలరనియు, అట్టి శోధక తేత్రము మంచిదైనను బీజనిష్పత్తిలేనిఫలమువలె-వర్ధ-మగుననియు కామచంద్రగుహులు తమ రసేంద్రచింతామణియందు వాహించినారు. అస్తాదశసంస్కారసిద్ధమైన రసము గుణాధిక్యముకొనుట గంభీర జారణము చెప్పబడినది. రోగహరతగ్నిదికొనుట రసమునకు సంస్కార విధిప్రకార మాజురెట్లు గంభీరముచే జారణము చెప్పబడినది. అభ్రకాది సర్వధాతువులకు విధిప్రకారము సత్వసౌత్తముచేసికొని యా యావత్సమయమునందు రసము జీర్ణింపబడునన రసాయనద్రవ్య మగుచున్నది. అట్లే నువర్ణమునందు జీర్ణించినరసము సహస్రగుణాధిక్యము గలది యగుచున్నది ఏరసము గాఢాగ్ని యందు చలింపదో అట్టిపాదభసము స్వర్గరజతమలము లేయుటకు సమర్థమగును. అట్టి రససేవలన ఇరావరణ హరణరూపమైన కాయసిద్ధిని గలిగించు నది రససిద్ధుల యభిప్రాయము.

రసమును గంభీరమును సమాంశములగు గ్రహించి గంభీరము చాత్రము జీర్ణించువఱకు వెచనముచేసిన రసము నిర్మయుండును. అట్టి గంభీరజీర్ణతరమును సర్వరోగములను శాంతింపజేయును. ఇట్లే రెట్టింపుగ

గంభీరమునందు జీర్ణింపబడిన రసము తీయరోగమును శాంతింపజేయును. మూడురెట్లు గంభీరముచే జీర్ణింపబడినరసము కామవృద్ధి నిచ్చును. నాలుగురెట్లు గంభీరముచే జీర్ణింపబడినరసము తేజోధాతువులను వృద్ధిచేయును. మేధాశక్తిని నభివృద్ధిచేయును. ఐదురెట్లు గంభీరముచే జీర్ణింపబడినరసము వలీపలితములను సశింపజేసి యాచనమును నిల్పును. ఆఱురెట్లు గంభీరముచే జీర్ణింపబడినరసము మృత్యువును జయించును.

ఇట్లు గంభీరపచయములన అంతరూపవ్యాప్తి పీ బహిరూపవ్యాప్తి నెఱుంగవలయును. ఇక్కడ ధూమశక్తియు పాగయను నర్థమున వర్ణింపదు. అవిరి అని అర్థము. ఆ యా విరియందలి యజునూర్గమున రసము వైశివచ్చుచున్నది. స్వర్గపీష్టదులయందుగూడ నిట్లే గ్రహింపవలయును. ఊర్ధ్వభాగమునందు జలము నిలుచునట్లును మధ్యభాగమునందు రసగంభీరజలి యుండునట్లును క్రిందిభాగమున పాకాగ్ని తగులునట్లును నొకయంత్రమును సిద్ధముచేసి యందు పాకముచేయవలయును. రంజనసంస్కారమునందు గంభీరజారణముకొనుట వాలుకాయంత్రము ప్రసిద్ధమై యున్నది. స్వర్ణాదిధాతువులకు ద్రావణ సంస్కారము సత్వసౌత్తము చేసి రససంస్కారప్రకారము గ్రాసవిధి నెఱింగి కజ్జలిచేసి నియమింపగంభీరముచే జీర్ణింపజేయుటచే నొక్కొక్క రసాయన మేర్పడుచున్నది. ఇట్లే స్వర్ణపుష్పరసాయనము పూర్వచంద్రోదయము మకరద్వజరసము మొదలగు ననేక రసరసాయనములు కల్పింపబడినవి. రసభృత్రివిధులు కేవలము లణాక్షరసంగ్రహమువలన సిద్ధ మగుచున్నవి. ఇందులకు ఊర్ధ్వసౌత్తయంత్రము ప్రసిద్ధమై యున్నది. ఇట్టి భస్మప్రక్రియలయందు గంభీరసంపర్కము లేదు. భస్మవిధానములలో రసప్రకాశముధాకర మను రసశాస్త్రమున యశోధరుఁ డను రసతంత్ర శేత్ర వర్ణచతుష్టయవిభాగముచేసి అందు రసకర్పూర, రసభస్మాదులు శ్వేతివర్ణభస్మములుగాను రససిందూరము రక్తవర్ణభస్మములుగాను పీతవర్ణభస్మములు కృష్ణవర్ణభస్మములు వర్ణింపెను. ఇందులో రససిందూరప్రక్రియలు ప్రాయశముగా రసకోవిదులు గంభీరభాగ శేదముల ననుసరించి నామ శేదములు జారణసంస్కారబలము ననుసరించి గుణప్రాబల్యమువర్ణించిరి. అందుననుసిందూరముకంటె ద్వీపాద సిందూరము ద్వీపాదముకంటె త్రిపాదసిందూరము, త్రిపాదముకంటె మధ్యసిందూరము బలాత్కర్మము గలిగియుండుటచే నొక వానికంటె నొకటి గుణాధిక్యతను పొందుచున్నది.

ఇందు కృష్ణభస్మము - రసగంభీరములు సమభాగములు కజ్జలిచేసి ఆయశ్వరావమునందు గాని మృచ్ఛరావమునందు గాని యుంచి దీపాగ్నిచే - గంభీరము సమగ్రముగా లేచిపోయి రసభాగము మిగులువఱకు - పవనముచేసిన కృష్ణభస్మము మిగులుచున్నది. ఈ కృష్ణవర్ణ రసభస్మమును ఇట్లే మధ్యగంభీరముచేత భస్మీకరింపజేయుటచే గుణాధిక్యతనుబొంది యనేకరోగాలములందును మూడుటకు సమర్థతను బొందుచున్నది. ఈభస్మ సేవవలన కామవృద్ధి తీయరోగనాశనము కృష్ణాదిరోగనివారణము సిద్ధించును. రససంకేతకలిక యను రసశాస్త్రమునందు

చాముండుడను రసతంత్రవేత్త రసమునకు రక్షితకృష్ణవీలము లని భృశువిధానములు నాలుగుగా విభజించి రసగంధకజ్వలికరణము మార్తమే వర్ధింపి యనంబరహాకవిధానము దెప్పినయే కృష్ణగెన్మ మని పేర్కొనెను. ఇందు శ్లోలివర్ణభస్మమును వినివసనే లేదు. రసోక్తిస్థుల నిరూపించుటకు గ్రాసవిధానము ననుసరించి ధాతుసమ్యేళనయచేసి బహిరూహంతర్మానువాకములకుం గావలసిన త్రేణ్యాన్ని అచే సలసం బొనర్చి యనంబరము మూలకా రసకావ్యధాది ప్రయోపములచే వర్ధిం చుటకులన గలిగిన వివిధానములు నీవిధభోగజాలమును నిర్మూలించు చున్నవి. అందు లోహరసాయనము స్వర్ణలోహరసాయనము మేహ వంగంజీయము తామ్రలోహరసాయనము రసరాట్ట స్వయంమగ్ని రసము మొదలగునవి ప్రసిద్ధములై యున్నవి.

కేవలము సమ్యేళనములననే స్వయంపటిరములగు స్వయ మగ్నిరసము మొదలగునావధము లంతర్భూతప్రధానములై దివ్యరసాయ నములుగా నున్నవి. ఇందు గంధకమునకు ననుగ్రహణ్ణభిము లేదు. వజ్ర శిథూర్ణాదివర్ణములు ధౌరహాపక మై భస్మములుగా మార్చి రసమ్యేళనముచేసి గంధకముచే తీర్చింపజేసి రచించితామసి చక రల్పి చిం రా మ సి తై లో క్య చిం రా మ సి మొదలగు ననేకావధముల గల్పించి. కేవలభస్మములు రసగంధకకజ్వలికరణము చేర్చి కషాయకల్పాదుల సమ్యేళనముచేసి వనంతుననుకూలరసము మొదలగు రసాయనావధముల వచించిరి. కొన్ని సమ్యేళనములయందు వంటకేసి తరువాం కల్పాదులకేర్చి కాంపలభరసము లక్ష్యీలిలాన రసము మొదలగు నావధములను పేర్కొనిరి. ఎన్నికొట్టి యావధములు కల్పించినను రసగంధకములు ప్రధాన ద్రవ్యములుగా నున్నవి. ధాతు పులయందు స్వర్ణ లోహ తామ్రములు ప్రధానముగా నున్నవి. రసగంధకసమ్యేళనము లేనిదే రసాయనముగాఁ బ్రయోగింపబడలేదు. అందులకు గుణోచ్ఛన్నకొఱకు రుపే సహ్యోక్తిస్థుముగా నున్నది. రసములననే - అందునందరియుటికి క్షేణ్యకాండీక సంస్కృతి మగు చున్నవి. ప్రతి వంటయోగ ఘనమును ప్రతిజ్వలియోగ ఘనమునకు చిరువున నావకరియగునందు రచితముగాని రసాయనశబ్దముగాని ప్రయోగింపబడుచుండును. భూర్వకాలము న రసంసాగరము నిమిత్తము ప్రత్యేకరసాలలు కిర్తింపబడి యందు రసాయనపరిఘము లన్నియు సిద్ధముచేయఁగడి రసోపర ధాతుపధారు సంస్కరముల ననుసరించి వివిధయంత్ర సహాయములచే చనేకవిధ రసరసాయనములం జేసి యనేకభోగములను నిర్మూలము గావించిరి.

రచనకు మనగత్తైవ చందలర్పింపు భావతః
రచుంజ్ఞో మనోబంధః కిన్న సిద్ధ్యంతి ధూతలే.

అనుటచే రసగంధకసోబంధము లిహావర సాధకములై యున్నవి. సంసారమును తరించుటకు యుక్తిసాధనములలో పాదరస మొకటి యని రససిద్ధాంతమై యున్నది. ఈ రసము నుపాసించుటలేము నకు రసశ్రద్ధమర మని కన్యకాశంకురు. ఈ రసశ్రద్ధరసత్వ సిద్ధాంతములలో ముఖ్యముగా తుణుభంగరము దుష్టము లోగభూయత్వము నగు నీ మా నకరిరముల కేర్పడిన పరమాయావు మోక్షసంగ్రహమునకు చాలదనియు మోక్షార్థి జన్మ జన్మాంతరములను పొందకుండ-ఈ జన్మముననే ముక్తిని పొందుటకు అంత రాయములు గలగకుండ - ద్విర కాలజీవనము శరీర పాటవము జగారురణరాహిత్యము సంపాదించుటకు రససిద్ధిని పొంద వలయు ననియును రససిద్ధివలన ననేకవిధయోగబలములను జొందుట కవ కాశము గల్గుననియు రసశ్రద్ధరసాచార్యులు వచించిరి. ధాతుమాలా కర్మవిషయము సిద్ధలక్ష్యశ్రద్ధతంత్రమునందు

“ లోహానాంరసం సస్య సహ్యోక్తిస్థులై ప్రకల్పయేత్ ” అని పుట్టిన గ్రాసవిధానము ననుసరించి రసధాతుసమ్యేళన మొనర్చి మారణోచితమాలికలచే వర్ధింపి పుష్కలకామ నెఱింగి శిస్యములను జేసిని సహ్యోక్తిస్థులము లగును. అంతర్భూతముచేప వసము చేయఁ బడినయెడల స్వల్పలోహముల నోపము క్షిరిం చేయవలెను. అందు మధ్యగంధకముచే పాకముచేయబడిన రసములను లోహదోషములు హతములైనను పోగొట్టుబడినను. రచనకు దోషములు గలరసని యిటు నోరుపట్టు చనియు లోహము భయపడి రచనైస్థ్యము మంచిది కాదని మన్ననపడుచున్నారు. గగనలేని యామనమే లేదు. సంస్కాములరచన నిర్దిష్టమై సారము నొందిన రసమే సేవ్యమై యున్నది. కాని నాగవం గాది దోషము కనమున గాని గంధక సారితము గాక లోహాగ్రాసముగాక పాపహేమ మైన రసముగాని రోగ కారణ మగు దున్నది. సస్యవాగ్ధహవంబిదికొరకు శ్రీభూజ్ఞసాధులకు రసాచార్యులు “స్వల్పవాగ్ధహ-బరస”మును పేరకొకరసోపాసనమును వచించిరి. అందు లింగిలికమునుండి తీయబడినరసము 1 ధ గము, గంధక మ్మూలము 2 భాగము లు, గంధకము 1 భాగము కజ్వలికరించి మగ్నతొండమున నుంచి యంతి ర్హావవాగ్ధ పీకలి వాలుకాయం ప్రహారము చేపడవలెను. నివిధిం పబడినది. రచనకు ప్రత్యేకగురు రచనము లేకుండ హింసరికోలేన ను చాచరింపబడెను. గంధకము మోత్రము పురులచేసికొని కజ్వలికరింప వలయును. పాకముచేయనవచ్చును క్రమాన్విత బడయోగింపవలయును. తుమ్మతొండమునకు గంధకధాతుము మైహావులట్లు (బహిరూప వ్యాప్తికొఱకు) రంభ్రము విడువబడెను. కాని జాగ్రత్తగా రి. రి. చీర చున్నది. గాఢముగా చాచి నాలుకాన్వితము నుంచి మువవల యును. సాంగంపలమున నుము రెహురంపి చిన్నచిన్నకు కట్టి యుండును. అందు అంశంబంధి సుం త్పిరిక రికిను పోవునట్లు జల మున కడిగి యెండించు యావధము నని. రూపగుర ప్రకాశమా మై యుండును. ఇట్లుచే నాడిన ప్రక్రియార్థె సుహృద్భావహాళి రుచి. అటు గగనభూతమాళిప్రామముగా చర్మగోగముల నిర్మూలన మొన ర్చును. రససానినసమ్యేళనమున నే సోపాధుల కొకరసశ్లేష మగు రోగ్యులను ప్రసిద్ధమై యున్నది.

దక్షిణదేశసాంప్రదాయసాముగా వీరిని పేర రసమేవతో వాచుదురు. అగ్రస్థగిరిత్రముల నుంచి వీరివాకి కి విస్తారముగా నున్నది. ఈ సోపాధము ప్రాముద్యములు అనేకభోగముల కనేకభోగములుగా వాడుకచేయుదురు. ఆపదంశో, ములకు పిత్తముగా వాడుదురు. 1295-1488 క్రీ. శకప్రాంతమున ప్రాచ్యదేశీయులు హిందూదేశమున సోపాధముయొక్క వాడుకను నుజ్జించి యుండవలెంబట్లును 17-వ శతాబ్దమునండి బాహుముగా హిందవులు వాచుకొను మున్నట్లును చరిత్రాం శేమై యున్నది. హిందూభారతమునకు ఎండర్వెగోషము కల దని లోకంల మతము. హిందూసాక్షిముగా నున్నప్పు డుండిన నుండ వచ్చునే వాని యూగ్యసాక్షివిషిచే నింగిలికరసమును సంప్రపించు నవ్వ డుండదు. కనుక హిందూభోగమును ధారావిముగా నొనధ ముల నుపయోగింపదగును. రసంత్రములయందు రిటుచుగా నసాధ్య ము లగు శ్రీపద భగంధర లూతోపవంశాదిరోములకు రసభగ్యము ప్రధానవికర్మగా రసాచార్యు లెల్లరు నుపాహరించిరి. కనుక నాయు ర్వేదవేత్తలు నాయుర్వేదాభిమానుల రసహాత్యత్వము సుగుగ్రముగా గ్రహించి రసోపరస పాధారణరస ధాతుపధాతుసమ్యేళనములు చేసి వివిధరసాయనములను వండి వివిధభోగముల కుపయోగించి రోగగుర్ లగు నెల్లజనులకు నారోగ్యాభివృద్ధి యగునట్లును చేయుదురు. గాక.

**The President of the Kilafat Conference
Reading his address**

ఖిలాఫతు మహమ్మదీయ
యూనైటెడ్ స్టేట్స్ చదువుచుండుట

The Jamiat-ul-ulma Pandits

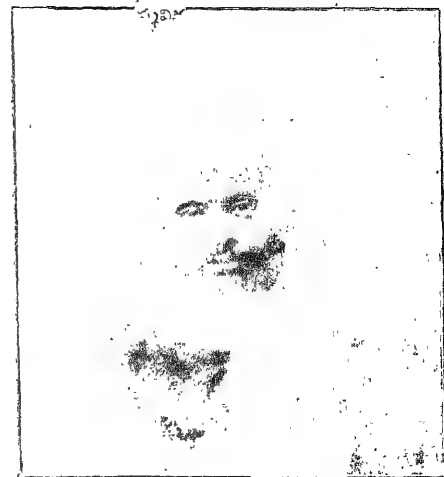
జెమియతుల్ ఉల్మా వండితులు

**Bhai Nirmala Thej Singh
Sings Akalinal Song**

భాయి నిర్మల తేజసింగ్ గారు
అఖాలీ జాతీయగీతము పాడుట

**Sri B. Braj Kishore Prasad
Chairman Rec. Committee**

శ్రీయత బి. బ్రజ కిశోర్ ప్రసాద్ గారు
ఆర్గనైజింగ్ కమిటీ చైర్మనులు

The Bengali Clorus

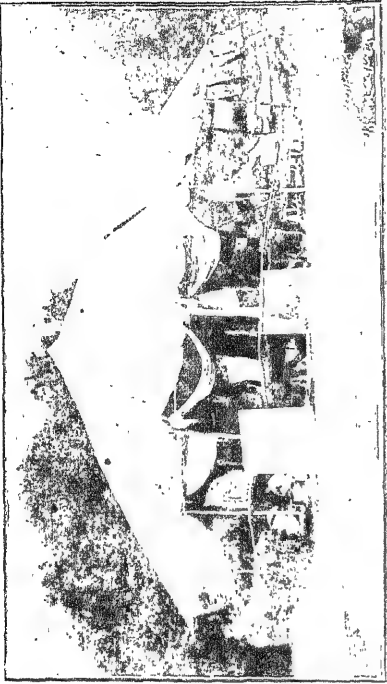
జెంగల్ గీతము

The Arya Samajiste' Camp

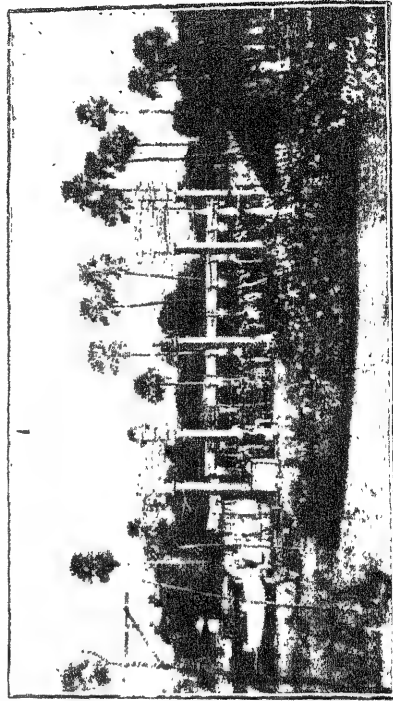
ఆర్యసామాజకుల ఖిస

Sir P. C. Ray's Dyeing Demonstration

సర్. పి. సి. రే. డేరీయరంగుల ప్రదర్శనము

Main Gate-way and Fountain

సింహాద్వారము - కొలొన

ద్వైత మతము

బంకువల్లి మల్లయ్య కాశ్మీ గారు, కావ్యతీర్థులు

శ్లో. స్వతంత్ర మస్వతంత్రం చ ద్వివిధం తత్వ మివ్యతే । స్వతంత్రో భగవాన్విష్ణుః నిర్దోషో ౭ శేషనాథుః

విష్ణువు ప్రపంచము అని రెండువస్తువులు. విష్ణువు స్వతంత్రుడు. ప్రపంచ మస్వతంత్రము. విష్ణువే ఆత్మ యని యుపనిషత్తులలో జెప్పబడారథము. అయితే స్వజాతీయ విజాతీయ స్వగత భేద శూన్య మాత్రమయని శ్రుతులు జెప్పచున్నవి కదా. వానిగతి యేమి? భేదము చెప్పి “సత్యంభిదా సత్యంభిదా” అను శ్రుతుల కేమిగతి? మనకు గనబడుభేదమును అసత్యమని చెప్పి భేద శ్రుతులకు గౌరవార్థము కల్పించుటకుంటే భేదమును అంగీకరించి అభేద శ్రుతులకు గౌరవార్థము కల్పించుట న్యాయమా? మీరే యోచింపుడు. భేదమును జెప్పి శ్రుతులసౌఖ్య యధికము. ప్రత్యక్షముగా నీలకృతాదిభేదము గోచరించుచున్నది. అయితే - “యథాతా సామ్యేకేన మృత్పిండేన” ఇత్యాది శ్రుతిలో ఏకవిజ్ఞానమువల్ల సర్వవిజ్ఞానము చెప్పినామరూప ప్రపంచమునకు మిథ్యాత్వము చెప్పట నెట్లు సంగత మగును? అనినచో, ఇట్లు. —

ప్రధానపురుష జ్ఞానమువల్ల గ్రామమంతయు చెలియునని లోకములో వాడుక యెట్లో అట్లే. మీరు చెప్పినట్లే అయితే సతా జ్ఞానమువల్ల మిథ్యాజ్ఞానము పుట్టునని చెప్పవలసివచ్చును. అది అసందర్భము. మా పక్షమునఁ గార్యకారణ భావమున - కారణ మయిన తిండి తెలిసినంతట గార్యమగున కొడుకు. చెలియనట్లు సమాధానము. మీదిశ్రుతిలో “ఏకమృత్పిండ” శబ్దములు రెండుమిమతమున వ్యర్థములు. మృదాజ్ఞాతయో అంటే చాలును. అట్లుయితే మృత్తికేత్యేవ సత్యం అని కార్యరూపప్రపంచము మిథ్య యని యర్థము నెట్లు మిమతమున సమర్థింతురు? ఇట్లు. —

వాచారంభణ వికారో యస్యతత్ ఆవికృతం నిత్యం నామధేయం మృత్తికేత్యాదివచనం సత్యం. అని తథ్యార్థమే చెప్పుచుగాన. లేకుంటే “నామధేయమేవ” అను రెండుశబ్దములును వ్యర్థములు. మఱియు. — ప్రపంచము మిథ్యయనునపుడు మిథ్యాత్వము తత్వమా? అతత్వమా?

మొదటిపక్షమున సత్యాద్వైతభంగము. రెండవపక్షమున ప్రపంచముసత్యము కావలసివచ్చును. అద్వైతులపూర్వ పక్ష మింకొకటి: — మీరు ధర్మ ప్రతియోగిఘటితముగా భేదమును అంగీకరింతురా? లేకుండనా? రెండవపక్షమున ధర్మ ప్రతియోగి పతిపత్తి లేని దీభేదమేయుండదుగదా? మొదటిపక్షమున వికల్పము. ప్రతియోగి జ్ఞానముండు పిమ్మట భేదజ్ఞానమా? రెండును నెకకాలముననా? ఇందు మొదటిపక్షమున బుద్ధివిరమించి వ్యాపారము చేయదు. — గావున ప్రతియోగిజ్ఞానము ముందుపీలులేదు.

అన్యోన్య్యాప్రాయదోషమున్ను. రెండవపక్షమున కార్యకారణము లోకకాలమందు గలవు. అన్వయవ్యతిరేకములవల్ల ప్రతియోగిజ్ఞాన భేదజ్ఞానములకు గార్యకారణభావ మంగీకరింపక తప్పదు. కనుక భేదము ప్రత్యక్ష మనుట సుకరము కాదు; అని ఇందుకు ద్వైతుల సమాధానము. ఈ మీ గందరగోళము వస్తుస్వరూపభేదవాది మీదనా? ధర్మ స్వరూపవాదిమీదనా? నేను ధర్మ స్వరూపభేదవాదిని గావున నామీద నీదోషము లెంత మాత్రము పనికిరావు. ప్రతియోగిసాపేక్షము కాని భేద మొక్కడ నుండ దందురా? కాదుకాదు. సర్వలోచితక్షణముగా వస్తుస్వరూపము చెలిసినపిమ్మట బ్రతియోగ్యపేక్ష వ్యవహారమున కావశ్యకము. ధర్మమాణఘటిత వస్తుస్వరూపజ్ఞానము మొదట. తరువాత ప్రతియోగి సాపేక్షదీర్ఘ సౌస్వజ్ఞానము.

నీరక్షీరములచోటవలె భేద ప్రతిభాసకూడఁ గలుగరాదా అందురేమో? అట్లుకాదు అభేదజ్ఞానము.

ఆతిహారా త్సామిహ్యత్
ఇంద్రియహతా న్యోపకాశాత్
సాక్ష్యా దవ్యవధానాత్
అభిధవా త్సమావాభిసారాచ్చ

భేదమును అభేదమును విగ్రహింపజేయు స్థలములను వాటికారణములను క్రమముగా జూడుదు. ఈ శ్లోక

మున పర్యతము దూరమున నున్నగా గనుపించును. ఇంద్రియభూతమువల్ల విద్యుదాదులు మనస్సు స్థిరముగా నుండకపోవుటవల్ల వెలుగులో నున్న వస్తువుకూడ గనబడదు. కన్న చీకటి కమ్మినట్లు తోచును. చిన్నదగుటచే పరమాణువులు భిన్నములుగా గోచరింపవు.

గోడ వెనుకనున్న వస్తువువ్యవధానమువల్లను-పగలు నక్షత్రములు దృష్టి తిరస్కారమువల్లను- నీరిక్షీరములు సమానాభివేరమువల్లను- భేదభుజితములుగా గానరావు. ఇక్కడకు బ్రత్యక్షప్రమాణనిధమే భేదమని సాధించి యుగమాన ప్రమాణముచేతనుగూడ సాధించుచున్నాడు.

పరమేశ్వరుడు ప్రియనికంటె భిన్నుడు. ఉచ్రనకు సేవ్యుడు. గనుక భుక్తుడు ప్రభువునలె లోకముతో దనకు సుఖముగానలెను దుఃఖము వద్దు అనువాడు అనర్థము పొందును. తాను హీనుడనని ఓరుచి గుణోత్కర్షముచు గొనియాడువానికి బరుచివల్ల దప్పక సుఖము గోరక సిద్ధించును.

“ఘోతయన్తి వ రాజానా”
రాజానా మితి వాదినః”
తద్వత్సకల మిచ్ఛంవ
స్వగుణోత్కర్ష వాదినాం.

నేనే రాజుననువానిని రాజు దండించును. గుణోత్కర్షను గొనియాడుచు దాను కర్కువ వాడను అని సేవించువానిని సుఖంపజేయుచు సేవ త్రివిధము. అంకనము నామకరణము భజనము అని యీ లుతటి రెండును స్పష్టములు. మూడవదగు భజనము పదివిధములు:—

వాక్కుతో 1 సత్యము 2 చాతిము 3 ప్రియము పలుకుట స్వాభ్యాయము చెప్పుట. కిరీరముతో 1 దానము 2 పరిత్రాణము 3 కిరీరక్షణమును. మనసుతో 1 దయ 2 స్పృహ 3 క్రద్ధకిలిగియుండుట.

ద్వైతసాధకిశ్రుతి

“సత్యమేవ తమసువిశ్వే మదత్తి
రాతిం దేవగ్య గృణతో మఘానః
చత్యాపో.....పత్య ఆత్మా
సత్యో జేమః సత్యం భిదా సత్యం భిదా
మయివాచుశ్చోక్షుః పాచుశ్చోక్షి
మయి వాచుశ్చోక్షి.”

అని. అయితే—

ప్రమాదేద బ్రహ్మైవ భవతి
అనుశ్రుతి యెట్లు సమర్థమింతు ననగా నిట్లు:—

బ్రాహ్మణుని సేవించిన శూద్రుడు బ్రాహ్మణుడగును అన్నట్లు స్మృతిని.

ప్రపంచోయది కరేణ
ఇవరేతః సంశయః
మాయమాత్ర మిదం ద్వైతం
అద్వైతం హమాశ్రయః

ప్రపంచము మాయమాత్రము. అద్వైతమే హమాశ్రయము. అంచే సమాధానము. శ్లోకార్థ మట్లుకాదు ఇట్లు పరమార్థాపేక్షచే అంతటికి ముఖ్యమైన విషయతత్వము సములని అధికలని ప్రపంచము వానిని జూడక అని తాత్పర్యము.

పరమేశ్వరజ్ఞానవిషయ మయినది కనుక ద్వైతమే భ్రాంతిబుద్ధిమయ కాదు. పరమేశ్వరుడు సర్వజ్ఞుడని శ్రుతలలో జెప్పియున్నది. కనుక ప్రపంచ మునుదవిధమై నది 1 జీవేశ్వరభేదము 2 జడేశ్వరభేదము. 3 జీవానాన్యభేదము. 4 జడజీవభేదము 5 జానాన్యభేదముఅని

ద్వైతం క విషయః ఇతి అస్మా దజ్ఞానినాం పతం
ద్వైతములేమ అని చెప్పినది యజ్ఞానులమతము. భగవద్గీతలో—

ద్వావిచా పునః లోకే ద్దృశ్యక్షుషీకవ.

అను మొదలగుదారులలోకము లీయర్థమున ప్రతిపాదిచుచున్నవి. మోక్షము విష్ణుసాంగికృతసామీప్యములు. నిత్యములు. తక్కువగల ధర్మాధికారములు లభిత్యములు. అమోక్షము భగవదాశీసము. అనిచెప్పి “సతతా తత్త్వమకే హాక్యముచుగూడ అతిశయమక. అని పదచ్ఛేదముచేయెడి సమన్వయము

అదిత్యో యామయితి జీ సావ్యక్య హేతు సామ్రుతిః
అని ఈ యాప సందబము సూర్యుడు అనుశ్రుతిలో సూర్యకాంతిచుటి కాంతి కలది యని యెట్లు తాత్పర్యమో అనే నీచు వాడయితివి. అనునపుడు అట్టి గుణములుగలిగి లోపూజ్యక వగుదువు. అనియే యర్థము. అని పూర్ణప్రజ్ఞావారి మతము.

ప్రథమస్తు హామాత్ స్యాత్
ద్వితీయో భీమవీవన
పూర్ణప్రజ్ఞాత్మతీయ స్యాత్
భగవత్కార్యసాధకః.

భగవంతుని కార్యమును సాధించువారిలో మొదటివాడు హనుమంతుడు. రెండవవాడు భీముడు. మూడవవాడు పూర్ణప్రజ్ఞుడు. పూర్ణప్రజ్ఞుడనునది మధ్వాచార్యులచారికి నామా సరము.

శ్రీ సూర్య రాయాంధ్ర నిఘంటువు

యాయుణ్ణి వేంకట వీర రాఘవాచార్యులు గారు

స్వభావాపరిజ్ఞాన మందజకు సత్యంతావశ్యకము. అందుల కాయా భాషాగ్రంథము లామూలాగ్రముగఁ బఠింపవలయును. అట్లు చదువునపుడు శబ్దార్థపరిజ్ఞానమునకు నిఘంటువులు ముఖ్య సాధనములు. అనిఘంటువులు చెందు విధములు. పద్యరూపములు, అకారాదికోశరూపములు. ఆంధ్రగీర్వాణభాషలయందుఁ బద్యరూప నిఘంటువులు నాంగ్లేయాదిభాషలయందుఁ దకారాదికోశములు నున్నవి. పద్యరూపకోశములు బాలురు చిన్నతనములో సంత చెప్పకొని, శబ్దార్థజ్ఞానవికారదు లగుటకు మిగుల నుపయోగించును. ఈ మహాోపకార మాంధ్రభాషాభ్యాసకులకు లేదు.

అమరము, అమరపదపారిశాతము, నానార్థరత్నమాల, మేదిని, విశ్వప్రకాశ, త్రికాండశేషము, వైజయనీనిఘంటువు, ధనంజయ నిఘంటువు మొదలగునవి సాంస్కృతిక శ్లోకమయ కోశములు. ఆంధ్ర భాషార్థము, ఆంధ్రపదావళి, ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్ర నామశేషము, సాంఘనిఘంటువు మొదలగునవి యాంధ్ర పద్య నిఘంటువులు. ఈ పద్యనిఘంటువుల సమయమునకు స్ఫురించునటులు చక్కగా నేర్చుకొనినవో భాష వశ మగును. అందుచేతనే, “అమరము నెవరు నకు వచ్చినవో, గావ్యము లెందుకు కల్పనా” యను లోకోక్తి కలిగినది.

ఆంగ్లేయ నిఘంటువులవంటి యాంధ్రాకారాది నిఘంటువులకు శ్రీ పరవస్తు చిన్నయసారిగారు మార్గదర్శకులు. తనూర్ద్రప్రథమపథి కులు శబ్దరత్నాకరారు లగు శ్రీమన్ బహుజనవల్లి సీతారామాచార్యులవారు, పశ్చిమ శబ్దార్థచంద్రిక యను నకారాది మిశ్రాంధ్ర నిఘంటువు, పురుషోత్తమశీమ మను తెలుఁగునిఘంటువు, ఆంధ్రపద పారిశాతము, లక్ష్మీనారాయణీయము మొదలగు నచ్చాంద్ర నిఘంటువులు బయలుదేరినవి. ఈ యకారాదినిఘంటువులు మూడు విధములు.

- (1) శబ్దార్థములఁ బ్రయోగసహితముగఁ జూపు నిఘంటువులు—ఉదా. శబ్దరత్నాకరము; ఆంధ్రపదపారిశాతము.
- (2) అర్థము, పర్యాయపదములఁ జూపునిఘంటువులు—ఉదా. లక్ష్మీనారాయణీయము.
- (3) కేవల శబ్దార్థముల నొసఁగు నిఘంటువులు—ఉదా. శబ్దార్థచంద్రిక.

ఇపుడు శ్రీ పీఠికాపుర మహారాజావా రొక విభులాంధ్ర నిఘంటువును రచియించింపుచుండెరి. విద్వాంసులు దానికి శ్రీ సూర్య రాయాంధ్ర నిఘంటు వని పే రిడిరి. తత్సంపాదకులు శ్రీ జయంతి రామయ్య

పంతులుగారు. ఆంధ్రగీర్వాణమహావిద్వాంసు లగు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటరాయశాస్త్రిగారు, కీర్తిశేషు లగు తంజనగరం తేవప్పి మాశ్య్య గారు, శ్రీ వర్షుల చిన సీతారామస్వామిశాస్త్రి గారు శ్రీ మేడేపల్లి వేంకటమణాచార్యులు గారు శ్రీ దంతుర్తి సుబ్బరాయ శాస్త్రి గారు, శ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారు శ్రీ అల్లంరాజు రంగశాయి కవిగారు (శతావధానులు), శ్రీ అల్లంరాజు సోమకవిగారు మొదలగు వారి నిఘంటువులు వ్రాసి భాష సేవచేసినారు. వ్రాతపః ముగిసినది. ఇపు డధర్మియము జరుగుచున్నది. అర్థనిర్ణయప్రంశ్నములో, నాంధ్రగీర్వాణ మహావిద్వాంసులును, ఆంధ్ర శంకరభాష్య శుక్రసీతసారాయ్యద్రంధకర్తలు, వద్దురుశిరోమణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రిలవారు, శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస చరిత్రము, గౌరంగస్వామి చరిత్రము మొదలగు పావనగ్రంథకవులును, రామభక్తకోమణియు, వద్దురువర్ణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ కూచి నరసింహం పంతులు గారు (బి. ఏ.) శ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతి శాస్త్రిగారు, (వద్దురువులు) శ్రీ అల్లంరాజు సోమకవి గారును బోచేసిరి. జ్ఞానయోవృద్ధులగు శ్రీ మల్లయ్యశాస్త్రిగారు కొంతకాలమునకుఁ గ్రాంతి తీసికొనిరి. వారి స్థానములో, వైయాకరణులును, మహావిద్వాంసులును, వద్దురు శిఖానులు నగు బ్రహ్మశ్రీ వేరి పేరయ్య శాస్త్రిలవారు పనిచేయుచున్నారు. వీ రందింజున వృద్ధులు. చిన్న వారి మరు మేమే వారి భాషాసేవాఫల మనుభవించుము. “planting trees for others” (ఇతరుల కొఱకుఁ జెట్లు నాటుము) అను లోకోక్తి వినమే భాషాసేవచేసి వారందఱు ధన్యులైరి. ఇక నొక విజ్ఞాపనము.

“సీచాడవి మహాద్రావ్యం, బాలాడవి సుభాషితమ్.”

పూర్వోక్తనిఘంటురాజవిషయమై విద్వాంసుల యభిప్రాయములఁ గైకొనిరి. నేను పండితుఁడఁగాను. కవినిగాను. వినను దన్నిఘంటు విషయమున నానునవిచేయుదానిలో నేమైన నొప్పు లున్న గ్రహించి, నన్ను ధన్యుం జేయ సంకల్పించుకొనుకొక గ్రామ్యగుచుచున్నాడను.

1. ప్రతిపదమునకు, (సంస్కృతప్రమేయము, తెలుఁగైనను,) బ్రయోగము (ప్రమాణము) వ్రాయవలయును.
2. ప్రతిపదమునకు నిర్వచనము లేక వివరణము (Definition) వ్రాయవలెను.

3. సంస్కృత (ప్రకృతి) శబ్దముల కచటనే తదభివములు వ్రాయవలెను. తదభివము (వికృతి) లేని సంస్కృతపదమునకుఁ తెలుఁగు మాట ప్రాయములెను.

4. అట్లు, తెనుగుమాటకు బ్రక్కతి యనుటనే వ్రాయవలెను. ప్రక్కతి లేని జేత్యములు మొదలగు పదములకు సంస్కృతపదములు వ్రాయవలె. కవ్యణిక బ్రక్కతి లేదు కనుక, కవ్యసావి యను నాయర్థమునే యొసగు సంస్కృతపదమును వ్రాయవలెను.

5. ఏకాక్షరపదములు విధువరాదు.

6. ప్రతిశబ్దమునకు సాంధ్రగీర్వాణపర్యాయపదములు వ్రాయవలెను. అట్లు సంస్కృతపదమునకు బర్యాయపదములు వ్రాయుచో సంస్కృతపర్యాయపదములే యకారాదిగ వ్రాసి, చివర సాంధ్రపర్యాయ పదములకు, చూ. అను సంజ్ఞ వేసి యవి యేపదముక్రింద నున్నచో యా పదము వ్రాయవలెను.—

ఉదా. (a) గజము:—ఏనుగు (పర్యాయపదములు. సంస్కృతము చూ. అనేకపము—తెలుగు ఎత్కడు మొకము)

(b) అనేకపము:—ఏనుగు (పర్యాయ. సం (1) ఇధిము, (2) కరి. (3) గజము. (4) దంతి (5) దంతావళము. (6) రాని. (7) ద్విపము. (8) ద్విరదము. (9) నాగము. (10) పస్తి. (11) మాతంగము. (12) వారణము. (13) స్తంభరము. (14) హస్తీ. తెనుగు చూ. ఎత్కడు మొకము)

(c) ఎత్కడు మొకము=ఏనుగు. (పర్యాయ. చూ. అనేక పము. తెలుగు (1) ఏనుగు (2) చేమకము (3) చేటు చెవులమొకము. (4) పలుకొమ్మలమొకము (5) బలుమాజ్జ మొకము.)

(a) లో నవ్విగజముల దద్దాగ్రలనాయములు వ్రాయవలె.

(b, c) లలో బర్యాయపదము లన్నియు వ్రాయవలెను. ఉదా. వారణమునకై కొన్ని చూచినాను.

7. ప్రతి సంస్కృతపదమునకు, సాప్తమైనంతవఱకు తెలుగు పదములకు వుల్పిత్తి ధాతువు వ్రాయవలెను.

ఉదా. ఖము:—[పు. ఆరాకమున బోవునది- ధాతువు, సం గచ్ఛ= (To go) వెంటిట.] = పక్షి

ఈవ= వ్రు. నాలుగు + వా] బ్రహ్మ, చతుర్ముఖుడు.

8. రూపాంతరము లన్నిచో నకారాదిగ వ్రాయవలె. రూపాంతరము లత్యంతావశ్యకములు.

ఉ. నీవృత్తము — నీవృత్తు
ఘృతస్పృత్తు — ఘృతస్పృశుడు
దృత్తు — దృశ
అంశికుడు — అంశిగుడు
ఒకరిత — ఒకర్త ఒకర్త మొ.

9. అల్పార్థములు (Diminutives) వ్రాయవలె.

ఉదా. i స్వము — స్వము
ii బాలకుడు — బాలకుడు

iii నెలత — నెలతుక

iii పాలతి — పాలతుక

10. అవసర మగుచో శ్రీ లింగములకుఁ బుల్లింగరూపములును, బుల్లింగములకు శ్రీలింగరూపములును జూపవలెను.

ఉదా. విద్వంసుడు — విదుషి (శ్రీ)

భ్రాత — స్వ

పుష్పము — ఫేనువు

జామత — మును

అశ్వము — బడబ

సోమయాజి — సోమపీఠిని

ప్రేడు — ప్రేత

11. కొన్నిచోట్ల బహువచనరూపములు చూపవలెను.

ఉ. వ్రాయి — బ. వ. వ్రాయి.

వెండి, వెండి, కేలు, మొన్న, నిన్న, కేపు మొదలగు వి నిత్యైక వచనము లనియు,

కురులు, ఇకలు, కల్ల, పెనలు మొదలగు వి నిత్య బహువచనము లనియుఁ చెల్లవలెను.

12. అలంకారము లొకానొకటి నిర్వచించు (define)వండి మొదలగువాఁడ ప్రమాణముల చిహ్నమును వ్రాయవలెను.

ఉ. ఆకాశచంద్రావళి:—సామాన్య ధిని విశేషవిధిచే గాని విశేషధిని సామాన్యవిధిచే గాని క్లిష్టము నొక యర్థాలంకారము.

ఉ. “సామాన్యాహి ప్రకృతకృపతా శ్చేదినా చేత నెఱు”

(మేఘమాత)

“కలందునే నరులయాయల్ ధీరవిస్తంబులన్”—(మను. ప.)

13. సంధు లొకానొకటి నిర్వచించి యుగావారించవలెను.

ఉ. నవ్విగజ సంధ:—సంస్కృత సంధి. ప్రాసద్విగజము లగు ‘అ, ఇ, ఉ, ఋ’ లకు నవ్విగజము నుడుగునొక నా రెండి కొక దీర్ఘ మాదేశ మగు. “ఆకర్షణ్యై వగః”

ఉదా. రామ + అనుజాడు=రామానుజాడు.

మని + ఇంద్రుడు=మనీంద్రుడు.

పురు + పురువు=పురువుపురువు.

పితృ + ఋణము=పితృణము.

14. శబ్దవృత్తులు—సమాసములు. 8 విధములు. (General)

{ (1) సాంస్కృతికము — ఉ. తటాకోదకము.
(2) మిత్రము — ఉ. చెఱువునుదకము.
(3) అధికము — ఉ. చెఱువునీరు.

(1) తత్సమము — 8 (4) బహువ్రీహి — 1
(2) తత్సమధారము — 7 (5) అవ్యయభావము — 4
(3) ద్విగుము — 2 (6) ద్వివ్యయము — 4

(ii) చంద్రచంద్రికాస్వాతము=చంద్రుని కదలి వెన్నెలయందడదు.

19. (i) ఉపస్కారపదములు:—వేళపాళి, కడుదోడు, కలసిమెలసి.

(1) సంఖ్యావాచకములు.

(a) చిరజీవు లేడుగురు

“అశ్వత్థామా బలిర్యాత్రుః సహమాంశ్చ విభీషణః
కృపాపరశురావశ్చ సుతైః తే చిరజీవిః”

(b) కావ్యపంచకము:—

రఘువంశము కుమారసంభవము వేంకటాచల
మాఘము భారవి.

(iii) కవిసంయుక్తులు=(Poetic connentions) ప్రాచీనకవు
లేర్పరచిన సంకేతములు.

(a) కీర్తి తెలుపు. అపకీర్తి నలుపు.

(b) బుద్ధి—బృహస్పతి

(c) విద్య—పుండ్రావస్థ

20. గ్రంథస్థములై యన్వేషించుటకు వదులుల వ్రాయవలెను.

(1) ఆది (సం)—తద్య. బం=గొట్టి

ఇట్లన్వేషకవియములో నున్నది. ఈబల్లిబి మిదివల కన్నయే
నిఘంటువులోను లేదు.

(ii) ముక్తింటి=(1) కుక్కవంతు (వైంఛిటి 10)

కొబ్బకాయ (ఆ వై)

ఉ. “ముక్తింటిపంటలు మెక్కిందీలండీడు”

—(ఆం. నా. సం. గ్రహము)

21. కొన్ని పదమల ముక్కలు గ్రంథస్థములగుగాక, వైంఛిటికి ము
లుగుగాక యున్నవి. అట్టివానిని వ్రాయవలె.

(1) అబ=(1) కింటిసాప (వైంఛిటికి 10)

(2) పేరాళి, దురాళి (అన్వేషించుటకు)

“అబజే మామిడిపల్ల వేయించుకొని అబజేనానె”

(ii) తోటకెద్దు—(య్యగము.)

(iii) కుచేలము=(1) కుచ్చితమైనచేలము. చింతిండ్డి

ఉ. కుచేలందు (ప్ర. కుచ్చితం చెలం యగ్యసం=

చింతిండ్డియనబట్టి యెవరో యతడు) (అన్వేషించుటకు)

(2) (కుంభామికి + చేలము=వస్త్రము) సమస్తము.

(అన్వేషించుటకు)

ఉ. ప్లో. కాచాయనీచం కవనీయవాచా ।

మోచాఫలస్వాదుముచానయాచే ।

దయాకుచేలే భవద్యుచేలే ।

నీలే కుచేలే శ్రీతమాకుచేలే ॥

—(వేదాంతదేశికవిధిబ్రహ్మండు)

దయాకుచేలేలుచును గూడవచ్చును

(14) నాదగమములు:— అన్వేషించుటకు=అభిరుచ్యుడు.

నా=కీర్తి

నా=కేళిమును

నాదగ=విద్యుత్తు

నాదగమ=అన్వేషించు

నాదగమములు=అభిరుచ్యుడు.

22. కొన్ని చందస్సులపై విమర్శలు వ్రాసినవారు వై. వెంకటేశ్వరమును

బొందుచున్నది. అట్టివానిని వ్రాయవలె.

ఉ. (1) వైంఛిటికి 10 సంవత్సరములు=కేవ

(తెన్నె) వ్రాయవలె.

ఉ. నాదగమ నాదగమము వైంఛిటికి 10 సంవత్సరము చేసెను.

(ii) ప్రవాహములు:— (1) సంవత్సరము

తెన్నె వ్రాయవలె

ఉ. (3) అన్వేషించుటకు

మొదటి పాదము:— మొదటి పాదము

మొదటి పాదము:— మొదటి పాదము

మొదటి పాదము:— మొదటి పాదము

— భావనామయము-2 ఆ.

23. గ్రంథాంతమున గలవిలువలను వ్రాయవలెను

వ్రాయవలె.

ఉ. 1. కువలములు మొదటి పాదము సంస్కృ

తము. క. అన్వేషించుటకు (1554-1628)

2 అన్వేషించుటకు — నాదగమము-గ్రంథము-

ముద్రాకరణము.

3. కాళిదాసు—గ్రంథాంతమున

గ్రంథము, గ్రంథము, గ్రంథము, గ్రంథము,

గ్రంథము, గ్రంథము, గ్రంథము, గ్రంథము,

గ్రంథము, గ్రంథము, గ్రంథము, గ్రంథము,

నాదగమములు గ్రంథమునవి.

4. పోలనామాత్యుడు:—అన్వేషించుటకు

భావనామయము, భావనామయము,

పీఠిక, పీఠిక, పీఠిక, పీఠిక, పీఠిక,

24. ఆంధ్రభాషామయము కీనిఘంటుమూలమున కేయిసర్పిని విద్యాం

ములభాషామయములను, నొక్కొక్క “కాళి”లో వారివారి గు

గ్రంథాంతములను వ్రాయవలె.

25. పూర్వకవిత్వములకు, వారివారి గ్రంథములపై పూర్వము, వై

ప్రాకృతములపై, తద్వారా కరకములపై, తనగతు

లేర్పరచవలెను.

ఉ రు ము క థ

[బృహదారణ్యకోపనిషత్తు సప్తమాధ్యాయము ద్వితీయబ్రాహ్మణము]

పారనంది సర్వేశ్వర శాస్త్రి గారు

దేవతలు మనుష్యులు రాక్షసులు అని మూడువిధములుగ బ్రహ్మదేవుని సంతానములుండెను. ఈ త్రివిధ సంతానములుగూడ తండ్రి యగు బ్రహ్మయొద్ద శిష్యులై యుండిరి. ఇట్లు కొంతకాలము గడచినపిదప “శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు” నని ముందుగ దేవతలు పలికిరి. పిదప మంచిది యని దేవతలకొరకు “ద” అను నీయక్షరమును మాత్రము బ్రహ్మ యుపదేశించి “దేవతలారా! నే జెప్పినది మీరు దెలిసికొంటిరా?” అని ప్రశ్నించెను. అటుపైని దేవతలు “మేము తెలిసికొంటిమి” స్వభావముచే నూకు దమగుణము లేదుగాన “మీరు దమ గుణము కలవారు కండు” అని మీరు మా కుపదేశించినటుల దెలిసికొంటిమి అని బదులు చెప్పిరి. ఔను. అదియే నేను మీకొరకు జెప్పినాడ నని బ్రహ్మ యంగీకరించెను.

పిదప మనుష్యులు గూడ “శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు” నని బ్రహ్మతో పలికిరి. వారికి గూడ ఆచతురాననంశు “ద” అను నీయక్షరమునే యుపదేశించి “మనుష్యులారా! నే జెప్పినదానిని మీరు దెలిసికొంటిరా?” అని ప్రశ్నించెను “మీరు స్వభావముచే దాతృత్వము లేనివారలు గాన నిటుపై మీరు దాతృత్వము కలవారు కండు” అని మీరు మా

కొరకు చెప్పియున్నారని తెలిసికొంటిమని మనుష్యులు జవాబు జెప్పిరి. ఔను అదియే మీకొరకు నేను చెప్పినాడ నని బ్రహ్మ యంగీకరించెను.

పిదప రాక్షసులు గూడ “శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు” నని బ్రహ్మను గూర్చి పలికిరి (తండ్రికి బిడ్డలయందు పక్షపాత ముండునా?) వారికి గూడ బ్రహ్మ “ద” అను నీయక్షరమునే యుపదేశించి “ఓయనురులారా! నే జెప్పినదానిని మీరు తెలిసికొంటిరా?” అని ప్రశ్నించెను. “మీరు స్వభావముచే నెవ్వరియందును దయలేనివారలు గాన నిటుపై మీరు దయకలవారై యుండుడు” అని మీరు మా కుపదేశించినటుల తెలిసికొంటి మని యారాక్షసులు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. ఔను అదియే నేను మీకొరకు చెప్పినాడ నని బ్రహ్మయు సంగీకరించెను. పైని చెప్పిన మూడు ద తా ర ము ల కు ను ఆముష్మరు దమము, దానము, దయ, అను మూడు అర్థములను చేసికొనిరి. ఆమూడు సుగుణములను మరువకూడదని యిప్పటికిని దివ్యమగు వాక్కు “ద ద ద” అని ఉరుము రూపముగ పలుకుచున్నది గాన నీగుణత్రయము నందరు సభ్యసింపవలయును.

తా మ ర తై ల ము

తామర, పీట, గజ్జిక మంచిమందు. డబ్బీ 1-కి 6 లా. మాత్రమే.

6 తంబుళెట్టిపీఠి, మద్రాసు.

అమృతాంజనం డిపో,

సెన్సిటివ్
మనగూడ చి

109. ఫేరీరోడు. బొంబాయి

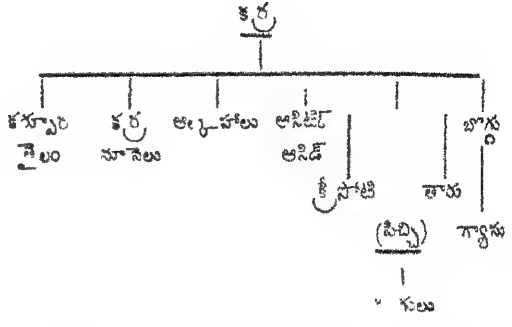

కర్తరద్దుయొక్క ఉపయోగములు

మల్లాది సుబ్బారావు గారు

ప్రిడివిలో మానులు సగటుమొదలు పట్టణములలో సాగనైన బీద వారి చేయువరకు కర్తరద్దులను అపారమైన రంగు బయలుదేరుచున్నది. ఇది గొడ్డలిపెచ్చులు, బాడిదపేళ్లు, రంపముపాట్లు చిత్రికపాట్లు అయి యుండును. కాకినాడవంటి ఒక్క చెద్రెపట్టణములో సంవత్సరమునకు కొన్ని వేలపుట్ట కర్తరద్దుని ఒరుగుచున్నది. దీనినుండి ఎంత రద్దు పోవుచున్నదో ఊహింపవచ్చును. దినమునకు 30 మణుగుల ఒరువుగల కర్తతో పనిచేయు ఒక ప్యాక్టోరీనుండి 16 మణుగుల రద్దు వచ్చుట నాకు తెలియును. వీనికి తోడు చుక్కములు బాగుచేసినపిదప విగిలిజ తున్నచెక్కమొదలైనవియు చెడిపోయిన కర్తమును గునవియు చేర్చిన ఎంత కర్తరద్దు ఉండునో చెప్పలేము. ఇందుకొంత భాగము పంట చెరకుగా వాడుచున్నారు. కాని నన్నని రంపపుపాట్లువంటిది పంట చెరకుగా వాడ వీలులేనిది సంవత్సరమున కెన్నియోమణుగులు వృధా పోవుచున్నది. ఇది వృధాపోవుట యటుండ కొన్ని స్థలములలో దాని పోయుటకు స్థలములేక చిక్కుపడుటయు ఎక్కడెందు ఊరికె ఎత్తుకొని పోయిన సంతోషించుటయు లేకుండుచున్నది. రంపపుపాట్లు విస్తారము ఒకచోట కుప్పగా పోసి ఆత్మగంగా కదలిజేసియెడల అన్ని భయము గూడ గలదు. ఇట్టిలేని పాట్లు మొదలగు కర్తరద్దును ఉపయోగించుమార్గము లేదైన దొరకైనచో అది కొంత మిక్కిలి అదరణీయము అని తోచుచున్నది. ఈమంది పుటలలో అట్టిమార్గములగరించి క్లుప్తముగ చర్చించెను. * 1. రంపపుపాట్లు సన్నముగ నుండుటచే సామాన్యపు పొయిలలో పంటచెరకుగ విరిగె ఉపయోగించుటకు వీలు లేకున్నది. కాని ఇటీవల రంపపుపాట్లను కాలపుటకు వివిధములగు పొయిలు కల్పింపబడినవి. వీనిలన విస్తారము పాట్లు ప్రేముబోయిల్ల వర్గీకరాలకు పంటచెరకుగా ఉపయోగింపబడుచున్నది.

2. ఇంకను ఈపొయిల సదుపాయమువల్లనే రంపపుపాట్లు విరివిగా డిస్టిలేషనుకు గూడ ఉపయోగింపబడుచున్నది. దీనినుండి ఈ సదుపాయమువలన ఆసిటిక్ ఆసిడ్డు, ఆల్కహాలు, ఆసిటోన, కొలోగాను, తారు, తారునుండి తీయు అనిలైనరంగులు మున్నగున వెన్నియో తీయబడుచున్నవి. కర్తనుండి ప్రేలుజేసి తీయ వీలుగ వస్తునముదాయమును చూచినచో కొంత బోధపడును. కాన దానిని నిక్కడ పొందుపరచుచున్నాను.

అమెరికాలో కర్తనుండి ఆల్కహాలు తీయుచుండుటనే ఇక్కడ అర్థరూపాయ కష్టేసిసా స్పిరిటు అక్కడ అష్టాన్నరతు అమ్ముచున్నాదు విరివిగా తయారుజేసియెడల అన్నిజాతుల అక్కరమగు లెక్కలు కనబడుచున్నవి. స్పిరిటు చౌక అయిచో ఏర్పడుడి కనుకొనువారు ప్రైవిపోలిషు లన్నిటికిని లక్క స్పిరిట్ మూలమునన్న స్పిరిట్ ఖరీదు జాస్తియ కుటచే ఇక్కడ పోలిషులుచేసి కట్టబలేదియు తెలిసికొనవలెను.

3. రంపపుపాట్లను జినుములతో కలిపి వరల కర్తవేయుట ఇది వరకు వినియున్న విషయమే. ఇది సహజమైన కర్తవలెనే అనేక పనులకు పయోగపడుచున్నది.

4. రంపపుపాట్లను తుపాకీమందులో ఉపయోగించుట ఇంకను విరివిగా జరుగుచుండలేదు గాని కొంత ప్రయత్నము జరుగవలెనుగాని యున్నది.

5. రంగులుజేయుటలో విస్తారముగ ఉపయోగపడు ఆల్కాటిక్ ఆసిడ్ రంపపుపాట్లులోనుండి మార్తమే తయారుచేయుచున్నారు.

6. ప్రాంసులో సిరాను ఒత్తుటకు ఇనుకకు మారుగ రంపపు పాట్లు వాడుదురు. సన్నపాట్లకు రంగుజేసి శుభానకకు అల్లెకు కలుపుదురు.

7. నన్నని రంపపుపాట్లు మక్కుగా ఉపయోగింతురు.

8. గాజాసామానుల ప్యాకింగుకు రంపపుపాట్లు విరివిగా ఉపయోగపడును.

9. గుడ్లకు భద్రపరచుటకును, ప్యాకింగు చేయుటకును ఈక కంటే పాటు ఎంతో మంచిది.

ఈవిషయమున నితను వివరముచేతే || వారు— సూపరెండెంటు ఆంధ్ర ప్రభుత్వ ఇన్స్పెక్టరులు, తోటాటుస్కోరికొవిల్ వీధి, చెన్నై పులియ పోటునకు ప్రాయశఃపర్యే వేదాంతే

10. రంగులు వేసిన పిదప మెండుంటుబాబులు మెండులైనవి శుభ్రపరచుటకు పొట్టును ఉపయోగపరచుదు.

11. మినరల్ పోస్ఫేట్సు, పీటు, పొట్టు, తారు మున్నగు వానితో కలిపి కాల్చి గుండచేసి దీనిని ఎముకబుగ్గికి మారుగ ఉపయోగపరచుచున్న నని మాస్కివెల్ లిట్ వ్రాసెను.

12. ఇది మంచి ఉష్ణ ప్రచారిణి (conductor of heat) కాకుండటచే ఈ గుణమవసరమైన అక కవచలలో దీని నుపయోగించుచున్నారు. మంచును నిలవచేయుటకు దీని ఉపయోగ మెల్లరకు తెలియును.

13. లిసోలియం అను వస్తువు చేయుటకు కార్బురైడ్ను అగిసే నూనెతో కలిపి అట్టులుగా పోయెదరు. ఈ కార్బురైడ్ను మారుగ రంపపుపొట్టును తిరిగిలోవేసి మెత్తగ నూరి వాడుచున్నారు. చాక రకము లిసోలియంకు బాగానే యున్నది.

14. కాగితము తయారుచేయుటలో ఫిల్లింగు మెటీరియల్ గా రంపపుపొట్టును మెత్తిగా పిసగి ఉపయోగించుచున్నారు.

15. సిమెంటు పలకలతోను, కడపరాళ్లతోను చవటాలు చేయు నప్పుడు క్రింద ఇసుకకు మారుగ రంపపుపొట్టు వాడవచ్చును. దీని వలన ఇల్లు వేడిమిగూడ నుండును.

16. రంపపుపొట్టును పిచ్చితో చేర్చి మంచి బలమైన ప్రైస్టు లలో నొక్కిన కర్రకంటి వస్తువు తయారగును. దీనిని మామూలు కర్రవలె కోయవచ్చును. చిత్రక వట్టవచ్చును.

17. పొట్టును ప్లాస్టరుఆఫ్ పారిసుతోగాని సిమెంటుతోగాని నీటితోగాని చేర్చి అట్టులుగా పోలిపోయవచ్చును. ఇవి తేలికగాను బలముగాను ఉండును.

18. స్పాన్సరు ఆఫ్ పారిసును పొట్టును చేర్చి బోయిలరుకు స్టీము గొట్టములకు ప్యాకింగుకు నుపయోగించవచ్చును.

19. పొట్టును అస్సాల్తో కలిపి గోడలకట్టడములో నీరు వ్రేక్కునండుటకు ఉపయోగింతురు.

20. రంపపుపొట్టు, సర్పిసు, నీరు చేర్చి వుడ్ సిమెంటు అను వస్తువును తయారుచేయుదురు.

21. ఇటుకలు చేయునప్పుడు మన్నుతో రంపపుపొట్టును చేర్చిన తేలిక నూత్ముచేసిన రంధ్రములు గల ఇటుకలు తయారగును. ఇవి ఉష్ణ ప్రచారిణులు కాకుండాచే ఈగుణము ప్రధానముగ పనలలో వాడుదురు.

22. మన్నుతో పొట్టును కలిపి దానిని బట్టిలలో బాగా కాల్చినయెడల నీరుమున్నగువాని వడగట్టుటకు ఉపయోగపడును. ఇందు కర్రబొగ్గు చేయుండుటచే ఇది క్రిమికారిణిగ గూడ నగుచున్నది.

23. పొట్టును తారుతో చేర్చినయెడల నీటిపయ వగు ఫలములలో కట్టు ఇండ్లకు క్రిందవేసిన నీరెక్కువంద చేయును. చాల్మస్ ఆఫ్ ఫల్సర్తో చేర్చిన రబ్బరువలె మెత్తనైనదిగను, అస్సాల్తోను అగిసేనూనెతోను చేర్చిన కొంచెము గట్టిదిగను ఉండి గోడలకు పూయుటకు పనికివచ్చును.

24. మట్టి పొట్టులు కాల్చునప్పుడు మధ్యమధ్య పొట్టువేసిన యెడల ఈపొట్టుక లి దీనిలోని పదార్థములు గొట్టములు పిల్చుకొని కాటుకనలపుగ తయారగును.

25. గోడల కంటించు కాగితము చేయుటలో ముఖ్యుల్ కాగితము చేయుటకు రంపపుపొట్టు లేదా కర్రపిండి విస్తారముగా ఉపయోగింతురు.

26. చేతపువ్వులకు పుసాడికి మారుగ కర్రపిండికి చేర్చేరు రంగులు వేసి వాడుదురు.

27. పశువులకాలలలో రంపపుపొట్టు పరచిన పశువులకు వేడిగను మెత్తిగను ఉండటయే గాక పాలములకు మంచియెరు వగు చున్నది.

28. రంపపుపొట్టు ముక్కించి వేడెముడైనవానితో చేర్చి మొక్కలకు దానిపాళంగాగూడ నుపయోగింపవచ్చును. ఇది ముక్కిన ఆకు చెత్తకంటె తేలికగా నుండును.

29. చిక్కనివస్తువులను గుల్లగా చేయుటకును బరువువానిని తేలికగా చేయుటకును రంపపుపొట్టు ఎంతయో మంచిది. బొగ్గుగానును శుభ్రపరచుటకు ఉపయోగించువస్తువులలో పలువురు కాస్త్రు చేత్రలు పలువిధములుగ రంపపుపొట్టును విరివిగా ఉపయోగించుచున్నారు.

30. ఉక్కుచేయుటకు ఒకపద్ధతిలో ఇనుమును రంపపుపొట్టుతో చేర్చి కాల్చుదురు. పిదప దానిని ప్లంబింగ్ మూలలో కరగించుటకు గూడ పొట్టును విరివిగా వాడుదురు.

31. పొటాసియం సోడియం అసిపేట్లు తయారు చేయుటలో పొట్టు విరివిగ ఉపయోగపడును.

32. గోడల కట్టుటకు సున్నమును ఇసుకకు మారుగా పొట్టుతో తయారుచేయుపద్ధతి గలదు.

33. పొట్టు, తారు, గుండు గంధకము, సున్నము కలిపి ఈమధ్యన ఆచ్చులలో పోసి ఇంటికప్పులకు పెంతులుగా చేయుదురు.

34. బోయిలర్లలో ఉప్పునీటి వాడకమువల్ల పెంతుకట్టకుండగ పొట్టు, సోడా, సెనుకర్ర బొగ్గు, రైపిండి, మన్ను కలిపివేయవచ్చు నని మోర్తి లెటి చెప్పినాడు.

35. క్రోయిజాను, బ్రిటోనీరు రంపపుపొట్టు, పొట్టుపోరాన కర్రనుండి రంగులు తీయు పద్ధతిని కల్పించిరి. ఈపద్ధతి షిక్కిరి సులభము. పెద్ద యంత్రసామగ్రి అక్కర లేదు. కాస్త్రుజ్ఞాన పువసరము లేదు. చాక.

36. పొట్టు నీటిని పిల్చుకొను గుణము గలుగుటచే వర్షకాలములో ట్రాంక్వల్లోను, మెటారుబుస్సులలోను దీనిని చల్లుదురు. బారుడుపులములలో దీనిని చల్లిన మంచిది.

37. కగ్గిన వెండిసామానులనుతోముటకు పొట్టు నుపయోగింతురు. బీదికర్ర పొట్టు బంగారము మెరుగుపెట్టుటకు ఉపయోగపడును. ఇండ్లలో దుప్పట్లు, తలకడాగిటాలు ఉదుకునప్పుడు రంపపుపొట్టుతో తోమిన అవి శుభ్రపడును.

38. ఆర్గోలోని స్పితకంసోలిడేషన్ కంపెనీవారు బొగ్గునలో గాక రంపపుపొట్టునుగూడ ఇటుకలుగా చేసి వంటచెరటుగా నుపయో

గించుటకు వీలుగా చేయుచున్నాడు. ఈపనికై ఉపయోగించిన యంత్రములో ఒకయొక్కను మాడుటయు తగిలించి యుండును. ఒక అచ్చులో సరుకుపడుచుండ ఒక అచ్చులోని పొట్టు గట్టిగా నొక్కబడుచుండును. మాడవ అచ్చులోని యిటిక తైటకు లోయబడుచుండును. ఇట్లు గంటకు 186 మణుగుల పొట్టును ఇటికలుగా చేయును. ఈ యిటికలు వంటచెరుగుగా నుపయోగపడుచున్నవి. మూసినపాత్రలలో డిస్ట్రిబ్యూట్ చేసి, తాగు క్రీసాట్ మున్నగు వస్తువుల తీయుటకును ఉపయోగపడుచున్నవి.

39. కాగితము, అట్టలుచేయుటకు పొట్టును చిన్న కర్రముక్కలను, చేళ్లను గుఱ్ఱగా మార్చుటకు యంత్రములు గలవు. కొంతపొట్టును గుఱ్ఱగామార్చి అట్టలుచేయుటకు వైసజేప్పిన ఆంధ్ర ప్రేక్షకులన్నిటాలో పరిశోధనచేయబడెను. కొంచెము ప్రోత్సాహకముగ నేయున్నది.

40. కర్రపిండిని పసుపులకు ఆహారముగ నుపయోగించు పద్ధతిని వెంటెబర్గ కనిపెట్టెను.

41. రంపపుపొట్టు లోహపరిశ్రమలలో విస్తారము ఉపయోగించుచున్నాడు. ద్రాక్షములలో నుండి తీసినవస్తువుల వారదెట్టుట కిది వచ్చింది. దీనితో తోమటపద అని కగవు. కొమ్మ, దంతము, తాపటి చిప్ప, ఎముకలతో చేసిన వస్తువులను పడను ఆర్పుటకు పొట్టు చాల వుంది. ఇతడి కంచు మెండలైనవానితో చేసిన వస్తువులకు మెరుగు తెట్టుటకు పొట్టు వుంది. ఇందుకు పొట్టు బాగుగ ఆరి ఎంతమాత్రము లేకులేక యుండవలెను.

42. కర్పూరశైలము, రజానుఫ్లోక్సైలలోని కర్పూర రంపపు పొట్టును చేర్చి చిన్న పుల్లలుగాచేసి నిప్పుంటించుటకు ఉపయోగించును.

43. ఈవస్తువులనే కార్బోరండం, కార్బియం కార్బైడ్లు చేయుటలోగూడ వాడుదురు.

44. కొలదికాలములో మెండుగ వభివృద్ధి గాంచి రంపపుపొట్టు ఎంతవోలెనను వారియ కృషి పొట్టునుండి చక్క, ఆల్కహాలు తయారుచేయుట. ఇది యిప్పుడు అమెరికాలో ధారాళముగ పని జరుగుచున్నది.

పొట్టును ఉపయోగించుమాగ్నము లింక నెన్నియో గలవు. కాని కొన్ని అంత ముఖ్యమైనవిగావు. కొన్ని యింకను బహిరంగముకాలేదు.

వైసజేప్పిన వస్తువులలో చాలభాగము పొట్టుతోనే గాక ఏవిధమైన కర్రకర్పూరమైనను తయారుచేయవచ్చును.

ఇచ్చట వర్తములు బాగుచేయు తువ్యచెక్కను గురించి కొంచెము వ్రాయుట అప్రస్తుతిము కాదు.

ప్రస్తుతపు కరువులకులన చెక్కనుండి రసమంతయు నచ్చుట లేదు. లీటుదుంపనుండి చక్కరరసమంతయు నూల్కైతొలకు పద్ధతి

ననుసరించి ప్రాంతములో ఒకపద్ధతి ప్రచారములో నున్నది. వారివలన పస్తాచము రసము తీయ వీలగుచున్నది. దానిని వివరించి యిచ్చట వ్రాయు వలయు చాలదు. ఎక్స్పర్ట్లైన ఆధిలామ గలిగినవో వైద్యుని ట్యూబ్ చూపించెంటును వ్రాసిన తెలియును.

రసముతీసివచ్చెక్కను పాలములలో ఎరువుగా నుపయోగించును. వారుమళ్లలో ఉపయోగించినచో వారికి కావలసిన వేడియు నిలబడును. పూలపడులలో ఈచెక్కను వట్టిని కలిపివేసినచో కలుపు మెలవదు. పూమి గుల్లగా నుండును. వేచిలోగూడ కొంత లేచుగా నుండును. చెడుపురుగులు పట్టువు. చెట్లు కీచుముగ పెరుగును. కొమ్మలు దగ్గర దగ్గరగా మెలచును. ఆకులను మెగ్గలనుగూడ బలముగ వచ్చును. వేరులుగూడ విస్తారముగ బలముగను. చక్కములు బాగుచేసిన రుద్ది విస్తారముగ పక్షిపక్షములలోని మురిచిచ్చులు వలె చక్కగా కాయించు దుట ఎవ్వరైన గమనించి యుండునను. చెక్కగడ్డు ఉపయోగించుట కలసి మెక్కలలో కలుపుతీయు ఖర్చు తగ్గును. చేళ్లకు పురుగుపట్టును. పెరుగుంట పండుట అగ్నివృద్ధికొందును. కనుక లాభము మెచ్చుగానుండును.

అమూల్యమైన యీ సువర్ణనాదానందిక యం దెన్నియో వ్యాసములు ప్రచురించవలసి యుండునని నావ్యాసముగ అతివిపులుగ వ్రాయుట కనివు చాలదు. కాని వీలైనకొలదివలయున విషయమును తిగువరకు వృద్ధుపాదించి ని నావ్యుక్తము వృద్ధాప్రోవు కర్రకర్పూరంబి ఎన్నెన్ని విలువగల పదార్థములు లీ జాతమృనో కాదునుపండిక. ఇందులో కొన్ని సులభసాధ్యములు. వాన్ని కొంచెము కట్టనాధ్యములు. అన్నియు సాధించునెన్నములు. వన సాయనశాస్త్రవేత్తలకు కొంచెమైన అధిలామ అండి అంకం ముంగేనెని వారు వీనిని సాధించు విధముగ. ఉపనోదేశము పెలము ధనావసరము నూత్నమె కాదు. కొల్లెపనుల సాధించుట, కొల్లెవస్తువుల కల్పించుట ఖ్యాతి గాంచుటయు నుగ్ధమైన ఉపనాదాయములు కావు. వన ఆంధ్రయవకులు తీరుబాటుకాలమును చిన్న లేదా కంటిలో ఖర్చుపడచిన ఎన్నియో వుండి వస్తువులు తయారుచేయును. వీరికి తోడుగా కొందరు ధనికులు రావలెను. చన ధనికులు మోకలకు ఖర్చుపెట్టు ధనములో 100కి 1 చొప్పుననెను ఇట్టి సత్కార్యములకు వినియోగపడచినచో వారి పేరు ఎంతయో ఖ్యాతిగాంచును. దేశము ముక్తి గాంచును. ధనికులను శాస్త్రవేత్తలును కొంతపని చేయవచ్చు నని వ్రాసితిని గాని విరు మర్చియలె యాడవచ్చు. అప్పుడుగూడ నే వ్రాసిన ఈవ్యాసము వృధాపోవునని కలపను. రసాయనశాస్త్రజ్ఞులము లేనివ రెయ్యు డబ్బు సహాయము లేనివారయ్యు మనము ఖ్యాతి గాంచవలెను. దేశము నొచ్చి తగ్గునకు దేవలెను అను అధిలామ గలవారు ఎల్లటో కన్నపడి ఎవ్వ రవ్వరినో సహాయము చేడి కేవలమా కాగ్యవీక్షుచే జయమొందగలరు. ఈవ్యాసమును జదివి దీనిలోని విషయముల విపులముగ దెలిసికొనుటకు కొన్ని గ్రంథములు జదివి పరిశోధనల చేసి జయమొంది ఆంధ్రమాత ఋణమును దీర్చుకొను భాగ్యకాలు లుందురు గాక.

శా. ఆరంభించరు సీచమానవులు విఘ్నాయాన సంత్రస్తులై
యారంభించి పరిత్యజింతురు విఘ్నాయత్తులై మధ్యములే
ధీరు ల్విఘ్ననిహనమాను లగుచున్ భృత్యున్నతోత్సాహులై
ప్రార్థనాథులు లుజ్జించరు నుమిత ప్రజ్ఞానిధు ల్లావునన్.

గౌతమి స్వీయ చరిత్రము.

[కథాభాస్య మగు చిన్న కథ]

రాయచము వేంకట శివుడు గారు. ఎమ్. ఏ., ఎల్. టీ.

నే నెక్కడ జనించితి నో నాతలిదండ్రు లెవరో నాకుఁ దెలియదు. నా చిన్ననాటి దినములు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనునప్పుడు- ఉన్నత మైన కాయమును తెల్లని ముఖకాంతియును గల యొక కుక్కయొకా యను స్ఫురించు చుండును. స్వస్థానము చేయుచు బాల్యావస్థ దాగి వెనువెంటనే నేను దుముకుచుఁ బోవుచుండుట నాకుఁ దోచుచుండును. కాని యానాటి సంగతులు వివరముగను వరుసగను నేను జేర్చొనఁ జాలను. పిమ్మటఁ గొంత కాలమునకుఁ దటస్థింపబడి మాత్రమే నేను గుర్తెఱుఁగుదును.

ఒకానొక దినము నేను వాయువేగముతో గ్రామములో నొక క్రొత్త వీధిని బరుగెత్తి పోవుచుంటిని. ఇరుపార్శ్వముల నుండియు నపుడు కుక్కలు నన్ను ముట్టడింప నాగెను. నేను వానిని లెక్కనే యింక- పిక్కబలము చూపి పోసాగఁగా నా జేహుంతయు గాయములతోఁ గప్పబడినది. శస్త్రపుల గోళ్లగీతలు - పండ్లకాటులును- దిగి నాశరీరమునుండి రక్తధారలు వెల్లువై చలే ప్రవింపసాగెను. కాని యింతటితో శునకసమూహమునకు యత్నము శిమింపలేదు. అలలుట చేతను బాధచేరిన గొంతవడికి నేను నేలఁ బడితిని. కుక్కలు చుట్టును జేరి న న్నింకను వాధింపఁ బోచివుని. ఒకటి చెవి పట్టిలాగును. ఇంకొకటి తోడఁ జెలుకును. చేతుకటి కాలు కొలుకును. ఇటు లుండఁగా గుభాలుఁజెడ్డ శునక మొకటి యెంచటినుండియో వచ్చి నా గొంతును పట్టుకొనెను. అంతటితో నాకు స్మృతి తప్పిపోయెను. మరణ మార్గము మయ్యె నని లెంచుచితిని.

కాని కొంతసేపటికి నాకు స్మృతి కలిగెను. మృత్యుదేవత యపరావతార మనఁదగు ఆకెడ్డ శునకమువాననుండి న న్నెక్కడఁ తప్పించినో ఎఱికాము నేను స్మృతిలేని యవస్థయందుండినో నాకుఁ దెలియదు. కాని యింకను నేనొక నిశ్శబ్దమగు చావడియందుంటిని. నాశరీరము నందలి గాయములకు మందు దట్టముగఁ బూయబడి యుండెను. అప్పుడప్పుడు వరుసుదీరిన యొక మనుజుఁడు వచ్చి నాముఖమును నిమిరుచు, తన కన్నులనుండి రాలు బొప్పములను తుడుచు కొనచు నాబాధను శమింపఁజేయఁ జూచుచుండును. ఇట్లాయన వచ్చి నా కుపచారములు చేయునపుడెల్లను నేను దోడ నాడించుచుండును నాకు దగ్గఁగఁ జూపబడిన యాతిని హస్తము నాకుచుండును. అపత్కాలమునఁ గనిపెట్టినవారే గదా నిజమైన తిలిదండ్రులు ! అమి బాధచే నహర్నిశమును నేను గనులు మూసికొని మూలుగుచున్నను

ఈయన వచ్చి నాచెంత నుండునపుడు మాత్రము నాబాధకుఁ గొంత యువశయము గలుగుచుండును.

అయింట నుండునది నా రక్షకుఁడగు నీపురుషుఁడు గాక యింక నిరువురు మాత్రమే. వారు ఒక వృద్ధ స్త్రీయును. ఒక బాలికయును. నాకు గంజి పోయునపుడు మాత్రమే యవ్వ వచ్చు మిత్రులు మండును గాని, బాలికమాత్రము తన లండ్రీ యగు సారత్తుకునితో వచ్చి నన్ను పలుమాఱు సందర్శించుచుండును. మొట్టమొదట నన్ను సమీపింప నామె జెఱుపుచుండినను, అంతకంతకు నే ననిన నోత జెఱుపులు లేక, తండ్రీవలెనే నాకు సాహాయ్యముఁ జేయుచుండును. జ్వర తీవ్రతవలన నా కాశలి నశించి యాహార మనవ్యాయు మైన గూడువస్థయందు నాకుఁ దిరిగి భోజనము దిష్టము కలిగించిన మహనీయురాలి లీమెయే. నిజునవృత్తో నలంకరింపఁబడిన యీమెవనపదధ్యము నాకన్నలయెదుటఁ దోచిన తోడనే నాబాధకుఁ దీక్షిత తగ్గుచుండును. ఈమె చిన్ని చేతులు పోయు గంజి యెంతో మధురమఁ దాల్చియుండును. నాయం దవరిమిత మగు దయ గలిగి యాబాల కొట్టెముక్కులను మిఠాయి మొదలగు సూడిదవస్తువులు దెచ్చి నాజిహ్వకుఁ దిరిగి చైతన్యము గలిగించెను. ఆబాలిక దయాపూర్వకముగ నా కిచ్చుచుండు ముద్దుచేళ్లకు లెక్కలేదు. ఆమె నా యెడలఁ జూపించిన కరుణయును ప్రేమయును నే నెన్నఁడును మఱచి పోక జాలను.

ఇట్లుగృహస్థుల దయయే కారణముగా నేను బునర్జీవము నొందితిని. నానాట నాగాయములు మానిపోయెను. శరీరమునకుఁ గ్రొత్త నెత్తురు పెట్టెను. సోయగ మిగిలించుచుండ నే నంత గ్రామములో రాక పోకలు నేయుట కారంభించితిని. మావీధిని గల శునకము లన్నియు నా బలమును జూచి నన్ను మన్నింపసాగినవి. ఏయుపద్రవమును లేక నేను మావీధిలో నిచ్చానివారము సలుపుచుండును. పగలంతయును గ్రామము లోని రాచకార్యములను చక్కవెట్టి రాత్రిపూట నిలుసేరుచుండును. అంత సత్కార్యదరముతో నారత్తుకు నింట నా కాహార మిడుదురు.

ఆకాలపు నాటి నాచినచర్య నాకు జ్ఞప్తిలో నున్నది. వేళ వసె నేను నిద్రనుండి లేచునప్పటికి నారత్తుకుఁడు లేచి గ్రంథకాల తేషము చేయుచుండును. అంత నే నాయనదగ్గ దినచర్య అకుఁ బోగఁగా ఆయన నాజేహము నిమిరుచు, “ఇంక బోయిగా!” యని పలుకుదురు. వారి యనుజ్ఞగైకొని నేను వీధిలోనికిఁ బోయి గ్రామవ్యవహారములు చక్కఁబట్టు చుండును.

వీధిసంరక్షణము శునకజాతికి విధివృత్తమైన కార్యము. గ్రామము లోని ప్రతి వీధియును బ్రత్యేక శునకసహజ పరిపాలనమునకు లో నయి యుండును. వీధిలోనికి క్రొత్తవా చెవరును రాగూడ దను నది మానవజాతి మొదటి నిబంధన. ఇది మాత్రము మానవులయొడఁ బూర్తిగ వర్తింపజేయుట మాకు సాధ్యము గాదు. కావుననే మానవు లిన్ని యనర్థముల పాలగుచున్నాడు. కాని మా విధి మేము నెఱవేర్చుకొను చుందుము. క్రొత్తమునుష్కండు గాని క్రొత్త నేవము భరించినవాఁడు గాని వీధికి బడఁగనే, మేము మొఱుంగుచుం దుము. ఇంకొక వీధికుక్క కానఁబడఁగనే మేము మొఱుంగుచు దానిని ముట్టడింతుము. అది పాఠిబోయి తప్పించుకొనినఁ గాని దాని పరువు నిలువదు. అది తోఁక ముగించు కొనినవో ఇంక దానివంకఁ బోము. వీధిలోనుండి పిల్లలు మొదలగు తుల్యజాతింతువులకు బాహుముగ మేము నడవనియును. వనస్పర్శము లేవైన దూరమున నుండఁగనే మేము పసిపట్టి ఆహార లూరినానికిఁ జెలి విడవఁజూచు బొమ్మిడిదము. ఒక్కొక్కసారి రాత్రులు మాకున్నలకుఁ బగ లేనఁడును గానరాని వికృతాకారములు పొడఁపూవును. వెంటనే మేము ఆరాళ్లువైపునకుఁ దలఁచి పొలికేక లిడుచుందుము. వీధిలో నుండు తుక్కలన్నియు నొక్కొక్కటైన నేడువఁగా నాయాకారములు వలుమాయ మగును! ఏదో యొక కాలమునందు తిప్ప సామాన్యముగ శునకజాతివారందఱును నిరంతరము మిశ్రతతో నుండురు. దీను పోవపుడు మేము చెఱలాట ములతోను, కృత్రిమపుఁ బోరాటుములతోను గాలము గడపుదుము.

ఇటువంటి బయటి పనులు కష్టమైట్టుకొని నే నిలు వేరి యజ మానుని దగ్గఱకుఁ బోఁగా నపు డాయన క్రేమము ఉట్టిపడఁగట్టుక నా శరీరమున స్పృశించును. తోఁక యాడించుచు ఆచునెఱచి దాచుచు “కుయ్యో” యని మొఱుంగుచు నాయఁదయెడల ననురాగము నా నజయించుచును. అంతటి ఆచున స్నానమొచ్చి భోజనమునకుఁ బోవును. ఆనయమును నే యవ్వ నన్నుద్రోచి, కింగుమాఁడుకు తెచ్చుకొమ్ము” అని పలుకును. నే నపుడు చొడ్డితోన్ను మఁకుడు దెచ్చుకొందును. దానిలో నాకుఁ గావలసిన యన్నమును గలయును వైతురు. అది భుజించి, తిరిగి మఁకుకు యధాస్థానముఁ జేర్చి చావడి మీద నేను క్రేమింతును.

మధ్యాహ్న సమయమున నేను యజమానుని కేరెరారు. ఈనిష్పం ధముయొక్క యర్థము మొట్టమొదటి దినములలో నాకుఁ జెలియక, నామీద యజమానునికిఁ గోపము వచ్చినా యని తలంచుచు వచ్చితిని. కాని, అంతికింతకు, ఆయన నిష్ఠాపరుఁ డనియును, భోజనానందమున నను స్పృశింప నొల్లఁ డనియును నేను గుర్తెఱిగి, జాగరూకతతో నే నాయనకు దూరముగనే తిరుగుచుండను. అవ్వగాది నే నెప్పుడును గమిపింపనే మాడదు. నా యజమానుని కొమార్తె యగు “మీనాక్షి” కిని నాకును కైపుపలవిగాని మైత్రి. ఆమె యిట్లు కడివి యెచటికిఁ బోయినను తిరిగి యిలు సేరువఱకు నే నామెను వెంబడించుచుందును. ఆమెచెలికలైమీదాడి నే నెన్నడును పోవుదానను గాను. కాని

దుష్టలెవరైన నామెకుఁ కెడుగు చేయఁజూచినవో నిక వారి కగ్రము మూఁడినదే. “గోరమీ!” యనునామె పలుకు నా కెంత దూమున వివచ్చినను కను తెప్ప గీఁటునందలలో నేను మీనాక్షిదగ్గఱకుఁ బోయి చేరుదును. ఆహా! ఆమెముద్దుపలుకులను ఇతరులమాటలకును ఎంత వ్యత్యాసము గలదు! నావృద్ధియనునకు మీనాక్షికింకెఱిగి యితర వగు వస్తు వేరియును గానగాదు. ఆమె నాబహిఃప్రాణమే.

శునక జాతిజంతువు నగు నారు మూపుఁ డగు నా యజమానుని యూహాపోహలు కెట్లునుభవములు నేమి తెలియఁ గలవు! దినము నేను బగటిత్రాట చావడిమీదఁ బండుకొని యజమానుడు యుండఁవచ్చును గదా కనుజాయన వైపునకే

త్రిప్పి ఆమెనుభావలోకము చేయుచుందును, ఆమెను మితభాషి. వైశ్ణికుఁడు. గ్రంథకాలక్షేపమునందును ధ్యానము నందును గాలము గడపుచుండును. ఆమెను యాలోచనల విషయములు నాకు దుర్గ్రహవృత్తులైనను, అని యుద్వేపమైనవని మాత్రము నా దృఢవిశ్వాసము. ఆమెనుయాళ్లను జవరాటంతుడుటయే నాముక్తి. ఆమెనుభువలయు నెఱవేర్చుటయే నాకు మోక్షము. అట్టిరహస్యనియుని మాకులనే నిరాఁముగఁ జేసికొని ఆమెనుకనుస్మరింప వెలగఁగల సరి నామవ్యర్థము. కావున శునకజాతివర్గండును నాకు వాంఛ క్రమ ముగఁ దగ్గసాఁడు. ఒక్కొక్కప్పుడు కొన్ని దినములకంటెను నేను తోడి శునకజాతిని దర్శించుటకు కిదిలో కష్టమైనది. నాయజమాని సుఖమునకు నమేల పోవమునకు గానవచ్చెడిచూపులను బరికించుచుండును. ఆగ్రము చొచ్చవలెనన్నను లోకం చనికెడి నంగులను పీరులకొనుచు నేను బాధపడెదలక రాష్ట్రమునుండును. నా గామనముండున్న కెట్టివిశ్వాసముఁ పునెఱిగియున్నది నై న వని యా విచారణల నే ననుక రించును. అది నెలకు యెంతవ్యాధియు లుపసాదించును. నేను నటుల చేయుటను ఆలక్షించుకొంటి. ఒక్కొక్కరికే లోకం రాత్రిత్రాట భుజింపవలెదను. నేను నపుడు సుందరియైతి. నాయుండు జాతిగొని అట్టి సమయములందు లంజనముండు భువంపుడు నెన్నెఁగి ప్రేరించి నను నే నాగింపఁ.

ఇట్లు దినములు మాఁములు వచ్చుములును గడచిపోయెను. మీనాక్షి నాకున్నల యెచటికి వెదిగి నెడదయ్యెను. అంత నాయజ మానుని యింట నొక కొప్పు యాత్మకము బలి మీనాక్షితో గాను, ఎడఁకెందఁటో యతిగ్రుణ వచ్చిరి. అందఱు నెఱుఁబాటు క్రొత్తవాగుటచేత వారియెడల నేను శోభబుద్ధి మూలక మొదలు నుద్యమించినను మీనాక్షికిని నా రక్షకునికిని నాకు హానికలంపకుండుట నేనూలకుంటిని. పల్లకలో మీనాక్షిని నొకయువకుని కెక్కించి యూరెగించునపుడు నేనును చలికలై సందక్షణకై వారితో ను రెగి యింటి కామెను సురక్షితగఁ గొనివచ్చు చుందును. ఇంతవఱకు న ఉదయములు శాంతితోనే జరిగింది. కాని ఒకా వొకనెనును మీనాక్షిని బల్లకలో నెక్కించి వారందఱు గ్రామాంతరముఁ గొనిపోవ సమకట్టితి. ఆసమయముననే నా యజమానుడు దేహాభివృద్ధి

లేకపోవుటచే మంచముమీదఁ బడియుండుట తటస్థించెను. తాను పోవునపుడు బాలిక కంటఁ దడిసెట్టెను. తండ్రికిఁ గూడఁ గన్నీరు క్రమేను అట్టి సమయమున నాచెలికత్తెను వారు పల్లకిలోఁ గొర్చుండ బెట్టికొని పోసాగిరి. ఆహా! నాకింక దీనియర్థ మంతయు బోధపడినది. ఆశ్రోహులు మొదట మిత్రులవలె వీరియింటఁ బ్రవేశించి పిమ్మట బాలికను గొనిపోచ నుద్యమించిరి! ఇది మినాక్షికిని దండ్రీకిని దుస్సహముగ నున్న దనుటకు వారినుభూమే నిదర్శనము. కష్టకాలమున స్వామి కార్యము వఱచిన నేవరుని ప్రయోజన మేమి? కావున నేను మేముగఁ బల్లకి మోచుకొని పోవు బోయలకాళ్ల కడ్డము వచ్చి- వారిని దక్కిన వారిని గఱన మొదలిడితిని. అంత వారితో నాకుఁ బెద్ద కార్య మయ్యెను. వారితోలునుండి మినాక్షిని విడిపింపలేకపోయినను, తుదకు నేనామెను విడువకయైన నుండవలెనని నాకుఁ బట్టుదల కలిగెను. కాని యింట వ్యాధిగ్రస్తుఁ డగు యజమానఁ డేనుగనో యని మనసుఁ జూయ్యెలవలె నిటునటు నూఁగెను. యజమానునిమీఁద మనసు తిరిగి నపుడు వెంటనే నేను మినాక్షిని విడిచి యింటికిఁ బోవుదును. యజమానఁ డింట భద్రముగ చుండుట గాంచి సంతుష్టిఁజెంది ఇంక మినాక్షిని గాపాడవలయు నని యచటికిఁ బరుగు లిడచును. ఇటు లెన్నియో సారు లిటు నటు నాదినను పరుగెత్తు చుంటిని. నాసందడిలోనే నిటు లుండఁగా దూరపువీధికిఁ గ్రొత్తిగ వచ్చిన పెద్దకుక్క యొకటి ఒక సందునుండి నేను పఱలుచుండఁగా న న్నాకస్తికముగఁ బట్టుకొనెను. దాని నోడించుటకు నాకు కత్తియొక్కను యుద్ధముచేరఁ గాలకరణ మగుననియు ఇంతలోఁ బల్లకి మోచునా రాదలను గొనిపోదు రనియును నేను బలూఁగనెత్తిని. అదుప్తుకుఁకము మార్తము నామనసు గ్రహింపక నేను బిటికిదాని నని భ్రమఁజేంది, నా తెచ్చుమీఁది కంప గట్టిగఁ గొటికినైచెను. అప్పటికిని నేను స్వామికార్యమును విడవక

బాధ తెలులో సహించి పోతిని. ఇంతలో మినాక్షిపాలకి చాల దూరము పోయెను. నాకు ఆమె కానిపింపలేదు. అంత నేను విఫలమనో రథమై యిటు శీరితిని.

ప్రియమిత్రమగు మినాక్షిని బాని నే నిక నెట్లు జీవింపఁ గలను? బనను రోగపీడితుఁడగు యజమానుని పడకను దివారాలములు నేను గలనెట్లుకొలియున్నాను. ఆహార మినాక్షి గానఁబడుట మన నా కిపుడు వాంఛ లేదు నేయి కంటి కొకమనుకైన బట్టగు. యజమానఁ డెంతయొత్తికెప్పిరను నే నాహారము భుజింపలేను. శరీరము మనసు గూడఁ బెద్దకొలిమిలోఁ బడి మండుచున్నట్లు తోఁచుచున్నది. ఇటులుండ నీ ప్రాతఃకాలమున నాకిటుఁ బల్లకిమ్రోత విసవచ్చుచున్నది! ఎవరో బాలిక యొకతె నా కమ్మల కగపడుచున్నది. ఆహా యామె మినాక్షియే! ఆహా ఏమి నాపుణ్యము!!

[మినాక్షికొఱకుఁ బనవి పనవి, ఆమె క్రొత్తగ నత్తవారింట నుండి రావేగమె చూచునపు డానందపూర్వకమై గౌతమి యాకస్తికముగ మరణము నొందె నని యింటివారు చెప్పుచున్నారు. గౌతమి వెన్నుమీఁద నొక పెద్దపుండు ఉండుట గనిపెట్టినది మినాక్షియే. వ్యాధిగ్రస్తుఁ డగు మినాక్షితిండి యిన్నాళ్లు నిది చూడనేలేదు. కాని గతించినదాని కిపు డెవరేమి చేయఁగలరు? అదిన మృగము రోదనస్థనుఁతో నిండెను. ఎట్టకేలకు మినాక్షి తిండి దైగ్యము తెచ్చుకొని- గౌతమి కునకజన్మ మెత్తినను ఋజుమార్గమున నడుచు కొనుటచే నది పుణ్యుచునుజానినలెనే యుత్తమలోకప్రాప్తిఁ జెందు నని నిగారణచేసి - దానికి దహనసంస్కారాది క్రియలు గావించె నని తెలియవచ్చుచున్నది-కథకుడు.]

స మ ర తృ ష్టా గీ త ము

దు వ్వా రి రా మి రె డ్డి గారు

సంగరతృష్ణచే? స్వాంతంబు రగులఁ
బటు దురాశావేళ? పారవశ్యమున
సధికారదాసులై? యవనిఁ బీడించు
మనుష్యవంతతులార? కనికరీము లేక
బలహీనజాతులఁ? బట్టి చంపెదరు
దేహంబు నలువైచఁ? దెలుపు పసుపైన
నాత్మబంధులు గారె? యభిలషనంబు?

కామంబు క్రోధంబు? గర్వంబు జాతి
దేశంబు భాష య? నైరలు చింపంగ
సర్వసామాన్యమై చను? మానవత్వ
మొక్కతీరునఁ గాకయున్న పేర్వోట?
మానవరక్త ఫలభార విక్రయము
గావించు నక్రెస్తు? ఘాతుకులార
విజయమదిరావన? వీరచి తమున

నేల పావనమూర్తి ! నేను మహాత్ము
మఱియొక్కమాట కి ! ర్మాగారపంక్తి
చిమినీలపై కీర్తి ! నిలువ వేసెదరు?

నిస్సహాయయు నాస్థినిగళిబద్ధయును
నగు ననూయికజాతి ! యస్థిపునాడి
గవకమందిరములఁ గట్టుచున్నారె ?
యూలపోయెడి వారి ! యుడుకు నిట్టూర్పు
విసరజేమీ చితి ! వేడిచుంటును ?
సొంత యక్కఱకన్న ! నెంఁగొయెక్కుడుగ
వస్తుల నిర్మించి ! వాని వెలపుచ్చ
జనసంఘముల బానిసలుగఁ జేయుదురె ?
యిట్టి యన్యాయ్య మిం ! కెంతకాలంబు
అపునుగా దనకుండ ! రవులకొనఁగలను?

ఐశ్వర్యవంతుల ! యటచేతి ఫలమ !
కష్టజీవులపాలి ! కంతవాళెంబ !
ఓనాగరకత ! నీ ! యున్నతాదర్శ
మిదియెయై యుండిన ! నింకఁ జాల్యులు;
మానవహృదయన్ము ! మంటవెట్టుము
చీకట్లుఁ బెచుగాలిఁ ! జిమ్ము తొక్కులను
భూతలముం గప్పి ! పొడుగంగఁ బోకు
కాలకూటజ్వాల ! గ్రక్కఁ సర్పముల
వణిజ్యదేవతా ! ! వాయుసామ్రాజ్య
మంగఁ జరించు మామయలమృతకత్తె
అతిసరాశాత్పక్ష ! బతితులొ జనుల
బంగారుపావలకుఁ ! బట్టి బంధించి
కొండలం గానలఁ ! గోనల గుహల
మింటను మంటను ! వెంట జీతాడ
నీడ్చికొబోయెద ! వేమి నీమహిమ !

నీపాదచిహ్నాల ! రాపాడి వచ్చు
సంగరపశుశక్తి ! చచ్చిచావకయ
యాత్మకృతాపరా ! ధాంకమై నిలిచి
బహుళ పశ్చాత్తప్త ! బాష్పపూరమాలు

దన మనోవికృతుల ! దాహాబు దీర్చు
శాంతి నానాచాలి ! సమితి వేహుగ్న
జాలునే చిత్తముల ! సులసలఁ గ్రాగు
పాపాణుసములు ! మైఁబొంగంగ ?
సమరపరాజితి ! శత్రుచగముల
కొల్లద్రవ్యముఁ బూచుకొనువేషుఁ బెద్ద
భాగంబులకుఁ బోరు ! “పరమసౌహార్ద
చక్రవర్తుల” కేల ! శాంతిపీడము ?
ఖండాంతరంబుల ! కపటనాటకమ!
కాల మెప్పుటికైనఁ ! గనకరిము లేక,
నీముసుగును జీల్చి ! నిజరూపుఁ జూపు

భావిసంగరముష్టి ! బట్టుకడనక
జగతినిఁ గాపాడ ! సకలదేశముల
కవీమహాశయు లొక్క ! కట్టు గానలయు.
ఇదియె నా స్వప్నంబు ! నిదియె నాయాశ
కలయు నిక్కంబగు ! కాలంబు రాదె?
ఓవినరులార ! ! యోజగదేక
శాంతిదాయకులార ! ! సర్వజన
సేవాసమాసక్త ! చిత్తాబ్జులార !
అల్లదే దర్శింపుఁ ! ఉపతిరించెనీ

ఆధ్యాత్మికయుగంబు ! నానందమఖము
జ్ఞానవహోమాగ్ని మీ ! కిరదీపికలను
వెలిగించి జండాలు ! వినవీధి నెగుర
నఖిలమానవహృద ! యధ్వంసి కీట
కములకుఁ దల్లియా ! కఠినమరాశ
సమయింప సంగ్రామసన్నద్ధు లగుడు

అడగఁ దివ్యాహ్వాన ! ముక్తమున వినఁడు
నిభృతశాంతకుటీర ! నీడముల నుండి
కవికోకిలములార ! ! గగనంబు గనుఁడు
ఎంతకాలమై ! యెంత గాంభీర్య
రామణీయకమున ! రాజిల్లు నదియె !
లేలెండు లేటియిదే ! లేండు సఖులార !

ప్రస్తుత విద్యావిధానము

పోణంగిపల్లి వరహాలు గారు

ద్వితీయములో మానవుని లక్ష్యము సుఖసంపాదనము, ఆసుఖము కేవల మైహికమై యుండుటయేగాక ఆముష్మిక మగునన్నదే పూర్వరతంబై యుండును. జ్ఞానములేది శాశ్వతసుఖము వృద్ధ్యును. జ్ఞానముకలవాడే సంపూర్ణుడగును. సంపూర్ణులవాడే నిత్యసుఖము కలవాడు. అట్టి జ్ఞానసంపాదనమునకు విద్య సాధన మగుచున్నది. కాబట్టియే విద్య ఇహపాపసాధనము.

విద్యరచనకు విషయము విషయమునకు బడయు బాత్రుల పాత్రతలవలన భవము భవములను భర్తృంబు దానివలన నైహికముష్మిక సుఖము లందు నగుదు.

విద్యాభ్యాసము వివిధదేశములలో నార్యాదేశ మతాచారములను బట్టి వేరేట్లువిధానముల వై బాబరకు గణపబడును. ఒకదేశము యొక్క ర్యాత్యుత్తము రాజకీయముగాగాని నైతికముగాగాని, ఆధ్యాత్మికముగాగాని చాలవట్టుకు ఆదేశములో బాబరకు గణపబడు విద్యమైనాధారపడియుండును. ప్రకృతము మనదేశములోనున్న విద్యావిధానము విదేశీయము. మనదేశమున ప్రస్తుతము వీడియందున్న వీడతము బానిసత్వము పరాధీనత దౌర్బల్యము చాలవట్టుకు ప్రస్తుతవిద్యావిధానముచే గల్గినది. కనుక ఈ విధానమున గలిగిన కొన్ని లోపములను ఇటు వివరించెద.

విద్య యుగగా కేవలము భాషాభాషము కాదు. జ్ఞానసంపాదనము, భాషాభాషకు మధ్యోపాదిగా జ్ఞానమృత్యుస్థానమున కేరవలయును, కాబట్టి భాషా జ్ఞానసంపాదనమునకు నిమిత్త మగుచున్నది. అట్టివో మనకునేర్పబడుచున్న భాష - మతములోగాని ఆచారములోగాని సాంప్రదాయములలోగాని నార్యాదేశములో నేమత్రము పోలిక లేని పరులగు నాంగ్లేయులభాష. ఈభాషను చునము బలవంతముగా నేర్చుకొనుచున్నాము. పరభాషను నిర్బంధముగా నందఱును నేర్చుకొనితద్వ్యాగా జ్ఞానమును సంపాదించుటలో నమూనామైన మనకాలము చాలవట్టుకు వృథగా వ్యయపడుచున్నాము అట్లునుటలో నింగ్లీషుభాష నేర్చుకొనగూడదనుట కాదు. ఏలయనగా లోకమాన్యతలకు నుడివినట్లుగా దేశభాషలోనులభముగా నేడు లేక యెనిమిది సంవత్సరములలో నేర్చుకొనగల్గిన విద్యను పరభాషయై యాంగ్లభాషలో నేర్చుకొనుటకు ఇతరదేశ లేక యితరదేశీయ వ్యయపడుచున్నాము. ప్రస్తుతవిద్యాలయములలో, మతవిషయజ్ఞానము సుపాక్షింపము లేనేలేదు, దీనికి గాఢము మనపాటు లయొక్కయును మనయొక్కయును మత మొక్కటికాదు.

మనదేశములో నున్న విద్యావిధానమును గూర్చి చెప్పే ప్రతిలో ప్రతి వివేకానందస్వామి లోకమా రిట్లు నుడివరి, “ప్రకృతము మీరు

నేర్చుకొనుచున్న విద్యరచన కొంతమేలగుల్లినను, అంతకంటెను కీడు అధికముగా నుండుటంబట్టి ఆ మేలు ఆ నడుగునక బడిపోయినది. మఱియు నావిద్య ఉత్తమగుణముల నొసగునది కాదు. ఉన్నవతిని నైతికము పోగొట్టునదిగ నున్నది. అది మన కనావశ్యకమైనదానిని వృద్ధికొరచెచ్చుచున్నది. బాబుడు బడిపోయినవెంటనే నేర్చుకొనుచున్న ప్రమమిక్రిందిగిధముగ నున్నది - ఒకటి తిండి మూడుడు. రెండు తనతార ఆప్రయోజనము, మూడు తన ఆచార్యుకు వేషధారి. నాలుగు వేద మబధము. అయిదు అన్ని విధముల నాంగ్లమాదర్శ్యము - అని నేర్చుకొనుచున్నాడు. ఇట్లు వదిలి పడునారవయేట దుర్బలుడై స్వప్రమనత్వము అనెడిశూన్యవాదిమునకు సంసిద్ధుడగుచున్నాడు. కాబట్టియే ఈవిద్య ఒకతొద్దిగా నభ్యసించబడుచున్నప్పటికిని మనదేశమందంతటను నొక్కడేని స్వలింగత్రబుద్ధికలవాడు లేకయున్నాడు. స్వబుద్ధికలవారు కొందఱుండు లేని వారు ఇతరగ్రంథములలో లేక స్వస్థువులయొద్దతో నేర్చినవారే కాని ప్రకృతము సర్వవ్యాప్తమై యుండు నాంగ్లవిద్యరచన కాదు.”

ఇక రాజకీయవిషయమైన జ్ఞానము అనలేలేదు. ప్రస్తుతవిద్య బానిసత్వమును పెంపొందించుచున్నదియేకాని స్వాతంత్ర్యునిది నణామాత్రమైనది గలిగించుట లేదు. మనకు ఆత్మసర్వమైన మతవిషయజ్ఞానము రాజకీయవిషయములు కార్మికవిద్యలు మొదలగువానివిషయమై తలపెట్టరు. ఇంతయు కాక ప్రస్తుతవిద్యాలయములలో నేర్చుచున్న చారిత్రికవిషయములు చాలవట్టుకునత్వములు. భారతజాతియొక్క సత్వమైననారీత ఆధ్యాత్మికత్వమునీతి బుద్ధికానైపుణ్యము భారతదీపుల ప్రతాపవైభవశ్రేష్ఠములు జ్యోతిషముతయ్యైదవైభవము వీనిగుర్చి తలపనైన లిలపరపతనీయగ్రంథము లన్నియును పాశ్చాత్యనాగరకతతోను సాంప్రదాయములతోను పాశ్చాత్యవైవాహికాచారములతోను వారి స్వదేశవర్ణనములతోను గృహవర్ణనలతోను నిండియుండును. పాశ్చాత్యగౌరవములు వేషభాషలు మున్నగువానియుండు నిర్బంధముగా భారతయువతలు బుద్ధిని లయింపజేయవలసివచ్చుటచే స్వధర్మనిరసమును పరధర్మాదరణమును గలుగుచున్నవి. పతనీయగ్రంథముల మాచ్యువిషయమై మన మెంతగట్టిగ - పట్టుపట్టి - మొఱుజెట్టినను అవి యన్నియు నాంధ్రోదకమున లగుచున్నవి. ప్రభుత్వమువారు వానినిమార్చుట కిష్టపడదు. వెడచెవినిపెట్టి బుట్టదాఖలా చేయుదురు. కాని మూర్ఖు చాల అకసరము. దానిని పాలకులు పేక్షించినను ప్రజల పట్టుదలవలనైనను స్వప్రయత్నముచే, మనదేశమతాచారముల కనుగుణముగా విద్యావిధానములోఁ బూర్తిగ పునర్నిర్మాణము కావలయును, మార్పు చెందనిది విద్యాలయములకు పోగూడదు. దేశము నానాటికిని కడుంగడు - హీనదశకు పాలగు

చున్నది. దగ్గర దేవత దేశమందు నలుగుడలను చేతులు విజృంభించుచున్నది. భాతీయుల సహజప్రకాశభృగ్యైర్వైరేజము లడుగుంటుచున్నది. వృత్తులు నశించుచున్నవి. అధర్మము సమస్తమిటుల వెంపొందుచున్నది. స్వయంసహాయము లేదు. ఇత మన కిపు డొక్కవి దౌర్బల్యము- పరాధీనత- ఇంటే.

మై వివర-పలుడైన అన్యాయము మ/ మెన్ని సాయలు వర్షిత చర్మణముగా చాటినను లాభ మేమి? అది పోవుమాగ్గ మళ్ళోపించుట కర్తవ్యము. కాపట్టి రెండవ ప్రహరము డడదగు గాంధీయహాత్ముడగు ఎలగొత్తి భారతయువకుల కి సంకేశము నిచ్చుచున్నాడు. వినుడు.

డా. బాలకృష్ణుడు ౯వ మనస్రాయపు పుటలకు కొందఱు లింగ్విలోక గూటుల గంటిరే గురుడు క్రూరు డడధిపతులబునందు దుశ్శీలత నర్థకల్పనముచేసెడి గ్రాహ్యముకాదు కాస్త్రమే మే రెగిరించెదన్ వినన మీకు నింతకల్పప్ర మయ్యెడన్.

—ఆంధ్రసహాభాగినము

జాతీయవిద్య అనుటతోడనే జాతీయ ముపదమున కేయర్థ మీయవలయునో ప్రభువుముననే తెలువవలసియున్నది. జాతీయము అనుటతోడనే విశేషమునకు విరుద్ధము ఏవిద్య- మన మతమున ఆచారములను సాంప్రదాయములను స్వదేశ్యముల వెనుకటి బొన్నతెగమున జాతీయ శిక్షయనుటలగుర్చి స్వతోమఖముగృధ్వికొందించునో యది జాతీయ విద్య. ఇప్పుడు మనము చదువుచున్న లింగ్ ప్రస్తుతములు వారి ఆచారములను వారిచరిత్రలను వారిపరాక్రమములను వారి కిక్తిసామ్యములను వారి వాణిజ్య పాఠశాలికావికాశములను వారి వైద్యశాలములను తెలుపునే కాని మన పాలుకు మనసమీపమున బుగుమించు విషయములనుగూర్చిగాని జరిగివిషయములను గూర్చిగాని వారి సమాపమన్న చదువులనుగూర్చిగాని ఆపాత్రిములగోనుండువు. ఎల్లప్పుడును రాజ్యాత్మకరాక్రమసంస్కరణముచేత స్వీయపరాక్రమమును చుఱచి స్వయం సహాయమును వారు విడిచి పెట్టుచున్నారు.

భవిష్యజాతీయవిద్యావిధాన మిదముగ్గ మిది నిరపలుచుటకై పూర్వకాలమునందు మనదేశమునం దెట్టి విద్యాభ్యాసముండెడిదో- విద్యాధానమె ఆదర్శముగా గల యట్టి గురువులు గలరుకై యుండెడిదో- ఎట్టి విద్యాపాఠ్యముండెడిదో- మన మొకసారి జ్ఞాపకమునకు తీసికొని రావలసియున్నది. ఎట్లు యేమిడు బ్రహ్మచర్యము నవలంబించి గురుశుక్రూప నొన్న కర్మగ్రహణసాధి కాస్త్రములను అభ్యసించుచు ఆధ్యాత్మికవికాసమును పొందుచుండెడివాడో మనము స్మరణయందు ముగిసవలయును. బాలుకు విద్యాభ్యాసకాలమున పవన నాగరకపోకల్యములు లేకున్నను చెల్లకొందనే ఋషికట్టములయొద్దనే యాడంబరసహాయము నెట్లు విద్య సభ్యసించుచుండెడివాడో ఎట్లు

గురుశిష్యులు ప్రేమపాశబద్ధులై యుండెడివాడో, జ్ఞాపకముచుకొనవలయును. అవిద్య ప్రస్తుతివిద్యవలె నొక మేధాభివృద్ధికేగాక, ఆత్మవికాసమునకును సో డృఢగుండెడినో అవిషయమునందు మనము జ్ఞాపకముండుచుండవలయును. ఈమాట క్కము—పూర్వముండెడిట్టి సానమే గావలయును గాని అన్యాయు కర్మ-ట కాదు. కాని కాలానుసారముగ మూలకాతిపరికామమునట్టి కథానములు మార్పు చెందుచుండును. అట్టి మార్పు యేకాతిమిక్కుగాని యుభోద్ధేయమునకు భగవత్కముగ నుండవలసిందే. వాణిజ్యము నభివృద్ధిచేసి సేవలాభచ్ఛతో సరకేశముల కేగి ద్రవ్యములనుంచి విభారాజ్యాకర్మణముచేయుటకు కాదు. మానవజాతి కల్యాణమునకు భంగకరములు అసాయములు అగు యంత్రములు విషవాయువులు కనిపెట్టుట వారిలక్ష్యముకాదు.

ఈ మన శేశమునకుకావా “మనపు డెట్టిది? ప్రపంచ మెట్టిది? మానవుడు జనమునకుపూర్వము “సాక్షాంతులగున నేనుగలెన్నాడు? లను తిర్చిదిచాటును గలిగి నుదకు శేపుల దొకము కలదు. పోలహృము నత్వవ్యూహ మైంది. జానాత్మకమైనది, అంశములేంది. భాంశమైంది. మంగళ్యవృక్షమైంది. అన్నిటియ మైంది పరిమళమైంది. మంగళ్యుల స్వవ్యాపియును భాగ్యులుడును స్వప్రకాశుడు పుష్టిశీలించుకొన్న దివ్యులును నిరంజనుకు నిశ్చలకు నిశ్చలకు అకాశానంద నిరుడు స్వస్వామి. అన్ని నాశన రహితమైనవి” అను వైష్ణవానందయము చెప్పి మొదట “సహాభి” డ నానాభావల గతా గలియు. జ్ఞానానందమును సాద్విక నుదయుంచి పంచభంజములను ప్రకాశింపజేయును. ఇప్పుడునుండెట్టి జ్ఞానానందము జ్ఞానములేని శోకమున ప్రవహించుచున్నది నిరంగుండత్రు యిపులక్ష్యగు “ధ్యాత్రిజ్ఞానాభివృద్ధికి సంకరములగు విధానములు దీనినిరంజితావు అయితే పూర్వమునలే దెక్కాగోనంత ప్రపంచముయొక్క జ్ఞానము విశేషముగా గలిగియుండుటకు సంకల్పరేఖాను ప్రాముఖ్యముగ నేర్పవలెను. హిందవుడైన సంకల్పితమును మహాత్మునియైన నరహ్మ బ్రహ్మయును- రెంటులకు చరితవిషయకజ్ఞానమును పూర్తిగా గలిగి యుండుటకు తిప్పక నేర్చుకొనవలయును. రాజకీయముగా శోశములో వివిధభావముల మాగ్లాడు పలుతెగలవారి నైకమత్యముగా నుండుటకు హిందీభాష రాజభాషగా నుండవలయును. మనదేశములో స్వగాభ్యున్నాపించుటకు పూర్వము హిందీని ప్రతిభారతీయులందును నేర్చుకొని యుండవలయును. దేశము రాజకీయముగా స్వతంత్రతతో నుండటకు మనవిద్యావిధానములో హిందీభాషను ఆధ్యాత్మికజ్ఞానోన్నతికి సంకల్పితభాషను- ప్రతిభారతీయులందును నేర్చుకొనుచు, భారతీయులకు భగవద్గీతమైన ప్రాచీనజ్ఞానసంకేశమును అభివకాలముననే ప్రభువమున కంతకు మెచ్చిందియ భాగ్యమును భగవంతుడు మన కనుగొనించుచున్నాడు!

గం గాఘోషము

గుండిమెడ వేంకట సుబ్బరావు గారు

- ప్రి. భువనారాధ్యుల తా ! దేశభక్తుల కెల్ల నిర్జరాశీర్వాదనిస్వస్వంబు
కపటదేశద్రోహ ! గజయాధముల పాలి, ఘోరసింహేంద్రనిర్హోషణంబు
నమదశాస్త్రవలోకసంహరణీరు లా, క్షుత్రశూరులకు సంగ్రామభేరి
పరమతద్వేషు లా ! పాపకర్ములపాలి, భీభత్స మమభటాన్వేషణంబు
- గీ. పరమపూజ్యుల వంశపాలవనుల కెల్ల, మధువాగ్జాలకుశలసంభాషణంబు
సాధుకంటకబహుళ ! స్తంభ్రలోక, భీషణంబు గంగానదీఘోషణంబు
- గీ. ముప్పదియు మూడుకోటుల ! పుత్రకులను, గాంచియును గొడ్డువోతివే ! కన్నతల్లి
వటి కూరిక యిటుల ఘోషించె దమ్ము, నిన్నుగనువార లింక నెం ! దున్నవారు ?
- సీ. నిజసహోదరకోటి ! నెమ్మేని రక్తంపు, పేర్లు హోయన ప్రవహించునాడు
పగరచేతులఁ జిక్కి ! ప్రాణభయార్త యె, పాంచాలకన్య ఘోషించునాడు
అకలంకభరతరాజ్యకుమారి బావప్ర, వాహముల్ పరియలై ! పారునాడు
అధికారదర్పదావాగ్నిహోత్రము తేగి, కన్నతల్లిని కాల్చు ! గడఁగునాడు
- గీ. కంటవీక్షించుచును దోమగఱచినట్టు, లైస లేక యథావీతి ! నలరుదున్న
ఘోరపామాణకఠినాశ్లోకులము తల్లి, నీమృదులఘోషణంబు మా ! కేమిలెక్క
- సీ. దశరథరాము సుత్రా చరాజ్యప్రభల్, కటప్ర తీతఁగఁ గాంచి ! మురిసినాపు
శ్రీరామశ్చంద్ర సుస్థిరసత్యవీక్షఁ గ, న్నారఁ గాంచెడు భాగ్యమందినాపు
పంట పండవధార్తి ! రాష్ట్రసంగ్రామంబు, కంటఁ జూచి విముక్తి ! గాంచినాపు
విశ్వధూర్వహుడైన ! విశ్వేశ్వరునకు న, ధాంగివై యెంతో యుల్పొంగినాపు
- గీ. అట్టి నీయట్టి భువనత్రయైకధన్య, కిమ్మహాఘోరపాపకూపమృనందు
నిలువఁ జనదమ్ము, యిటునుండి ! తొలఁగుమమ్ము, హరిపదాంభోజవల్లి ! గంఘామతల్లి !
- కా. మానశ్రీహరణాభిలాష నరమాంసాహారమత్తంబులై
సానల్ దీరిన భూతకోటు లిట సంతారంబుఁ గావించెడున్;
కానన్ యోగ్యులు పూజ్యమానసపు గంఘా! సుంత మానంబుపై
ధ్యానం బుంచుము ఇంకనేన్ దొలఁగి పోమ్మా యన్యలోకాధిపై !

జాతివ్యవస్థ

కావ్యరీతిలు బంకుపల్లి నల్లయ్య కాస్త్రీ గారు

బ్రహ్మాది జాతివ్యవస్థ స్వప్నాదిగనే వచ్చుచున్నది కొందరు అను కొంత సృష్టి ప్రవర్తించిన తరువాత నీవిభాగము వచ్చినదని మఱి కొందఱును, ఎప్పుడైతే నేమి జన్మతోడనే జాతిస్రాంభము గాదు జన్మానంతరము గుణకర్మానుగుణముగ జాతివ్యవస్థ యేర్పడినదని యొక కొందఱును, కాదు కాదు జన్మతోటిగనే జాతిజాలి బయికి కొందఱును నీజాతిని చర్చించుచున్నారు. నేలపడు స్వర్ణములను బట్టి వర్ణించిన నెట్లు లేలనో యానంతరి వ్రాసుచున్నాను. అందు ముఖ్యములు పురు యాభివల్య పూసనశ్చర్యము లని నెద్దలు వ్యవహరించుటచే వానిలోని విషయమునే సంగ్రహించితిరి. స్మృతుల నాభిప్రాయముని చెప్పవలెదాని యిదియే నాయభిప్రాయమని కాదు. దీనిని బట్టి కాదనియు ననుకోరాదు. ప్రకృతమున జాతి మనుష్యము సాజని కానను ననునదిని జనధాతువునుండి వుట్టినదని చెప్పక లేవు. దానికి బ్రదుకార్థమని యగ్గము. ప్రదుకార్థమనగా బుట్టువు. మఱి యేవ్యాకరణమును ఈ యగ్గమును బ్రతిఫలించదు. ఈ ధాతువు స్మృతియందుఁ దఱుమిగ—

“ముఖమహిమపజ్ఞానాం పుష్కరార్థాభ్యుత్పయత్”

అనుచోట పజ్ఞానాం అనుపదమునందున, అనంతర జన్మ—అనుపదమునకు,

“స్వజాతిజానతజాన్మట్టు తా ద్విభభిజ్ఞాః”

అను తావునను ప్రయోగించినాడు. ఇట్లే పరిశోధించి యెడల గనుపట్టుచున్నది. కావున ఒక్క ననునదియే జాతికర్మానంతరములు బ్రవర్తించును. కాని విచ్చిక్షముగ బ్రవర్తించును.

“తథా ర్థాజ్ఞా తతర్యాదాం సర్వం సంస్కార మగ్నతి”
(మను. అ 10, శ్లో 68, 69)

“అర్హునిల నార్యశ్రీయందు బుట్టినవాడే సంస్కారములకు నర్హుడు” అని చెప్పటవల్ల జన్మముగట్టి జాతియును జాతినునదియే సంస్కారములు ననిశోధక మామ. ఇట్లు కాఁగా సంస్కారార్థము ఆర్యతేయనియును సవార్యులు సంస్కారార్థులు లనియును గావచ్చును. అట్లయినప్పుడు ద్విజు లార్యుల నియు నితరుల నార్యులని యను ఫలితము కావచ్చును. అయితే యార్యునకు కూర్త (అనాగ్య) శ్రీయందు బుట్టినవాడును, అనార్యునకు నార్యశ్రీయందు బుట్టిన వాడును సంస్కారార్థులు కాదు. గాని యందు మొదటివాడు మాత్రము గుణోత్కృష్టుడని చెప్పెడు. దీనిమీది—

“శ్లో. జాతో నార్యామ నార్యాయా మార్యా దాగ్యో భవేద్దుడై”

అనుదానిని బట్టి యాగ్యశబ్దము శ్రేష్ఠ వాచకమై యనార్యశబ్దము నికృష్టపర్యాయమై యుండగ మీఁద ద్విజాద్విజవాచకముగఁ జెప్పట

సంగతము కాదని యాక్షేపింపవచ్చును. అది సత్యమే. కాని “గుర్జరార్యుః” అనుటచే బీజస్రాన్యము నుపదించి యాగ్యునిజములు సుక్ర మింపవచ్చును. కాని జాతిచే నార్యుడు మాత్రము గానేగడు. అట్లే కాకున్న నీచి కేల సంస్కార సర్వము కాకపోయెను? తల్లిదండ్రు లిచ్చును ఆర్యతేయయినప్పుడు మాత్రమే సంస్కారార్థ కలదని యేల చెప్పును? ఈవిచారణకుఁ దాత్పర్యము బ్రహ్మతత్వవైశ్యభేదమున నాయులు ద్విజులను నామంబే—“అం వ్యవహృతు లగుచున్నాఁగని,

దీనికై తజ్జియొక యాక్షేపము. అగ్నియందు ఆర్యయందు బుట్టిన వానికే సంస్కారార్థ కలదేగాని యిళిగులకు లేద” అను నీజస్రాధాగ్య మంగీకరించినపుడు ఆర్యునకు నార్యశ్రీయం బుట్టించినవాడగు సంస్కారుడు దని యనుట—యెట్లు సంగతియు లగును? అంగీకరింపలేదుమా! బ్రాహ్మణునకు నార్యశ్రీయందుఁ గలుగకపుట్టి యని తిరిగి బ్రాహ్మణుని పెండ్లాడఁగలెనని నార్యులకు బ్రాహ్మణులకే యిచ్చుదురా? గాని మఱియును గాని యేదవతామున గాని పుట్టిన వాడు బ్రాహ్మణుఁ డగునని యెట్లు చెప్పినాడు.

దీనికి సమాధానము—బీజస్రాధాగ్యము నంగీకరించి తేత్రము వరు మాత్రము తల్లిదండ్రులమునకు నొచ్చి తామును గుణోత్కృష్టులకే నంగీకరించి సంస్కారార్థ జాతి శ్రీయందు స్మృతులలో నంగీకరించి యున్నారను—అని. కావున ద్విజులలోనును ద్విజశ్రీలయందు దుదయించినవారు వెంటనే సంసార, ద్యులని, ద్విజేకరిశ్రీలయందు ఉద్భవించిన వారు స్మృతుక్తకర్తయును నొచ్చిరిమలకు ద్విజులు కారలని, ద్విజేకరులకుఁ బుట్టి వారు బీజస్రాధాగ్యముచేతను స్మృత్యను గ్రహము లేదునకుచేతను ద్విజులు కాలేనని తేలిన నెలెమి.

ఇది యిట్లుంచి తజ్జియొక తీరున మీఁది శ్లోకమును విచారితము. “అగ్యో భవేద్దుడై” అనుచోట గుణము లగుగా—తివశ్చాచక్షమాని నాదిలు బ్రాహ్మణునిజములు ఇనాస్తికిములు. కార్యతేజోద్భుతి దాద్యులు తి శ్రీయగుణములు. రాజుములు. కృషివాణిజ్యాదికర్మ పాణితి వైశ్యగుణము. ఇది తాచునము. వీటినిబట్టి కూర్చుండు గుడ నాయాయి జాతికే దుల్యుఁ డగును. అనగా “మంత్రివర్గం న దుమ్మని” అనుకాము ననునది చేదాధ్యయము మాత్రము తక్కినకర్మ లన్నియు మంత్రము లేక చేయవలెనని యేలెను. అందుచేత వ్యవహరకాలమున వారివారి కార్యతాచనారముగ నుత్కృష్టాపకర్మముల కల పనియును, జాతిమాత్రము జన్మమున దప్ప చేటువిధమున సంపాదించరాదనియు మంత్రపురస్కృతకర్మములలో బ్రవేశము లేదనియును దాక్షిణ్యము, కావున, కార్యతాచనారమున బాధావిధిగ్రహము—వైదికసభలు

దక్క వ్యావహారిక సభల ప్రామాణ్యమును భావ మున్నను గుణోత్కర్షను బట్టి యగ్రాసనాధికారము - మొదలగునవి కూర్చులకు సముతము స్వతంత్రము లనవచ్చును. ఇందుకుఁ బ్రమాణము—

“శ్లో. కూర్మేషు దాస గోపాల కుల మిత్రాగ్ర సీరిణః

భోజ్యాన్నా నాపి తక్షేప్తం య త్పాత్కాయం నివేదయేత్”

(మను. అ ౯, శ్లో 166)

అనగా ద్విజునింట సమూహములైన వీరిచే వంట చేయించి యన్నమును గొనవచ్చు ననియే దీనికిఁ దాతృత్వము. ఏలనగా త్రాధ కాలమున మూత్రము ద్విజుఁడు కూర్చునింట భుజింపవచ్చును. ఇతర కాలమునఁ గూడదు—అని చెప్పినవో

“నాద్యా మ్నాద్రస్య పక్వాన్నం విద్యా న్త్రాధినో ద్విజః”(అ. 4.)

అనువచనమును బట్టి అట్లుంటే “స్వర్కనాచరణ్ణజః” కూర్చుఁడు ముట్టితే యన్నము పనిత్ర మగును— అను మతవచనమునకు గతియేమందుకొనె! ప్రకరణమునుబట్టి ద్విజునింట త్రాధికాలమున కూర్చుఁడు ముట్టిన యన్నము పనికి రాదాయే శుద్ధము చేప్పితప్ప దంపము. కావలె దాసనాపిగోపాలా అను శ్లోకముగతి యేమగును? ఇక్కడి ద్విజభిక్షువును బ్రాహ్మణతఃపర్యాఘ్నము కారాదా యనవచ్చును. అట్లు కాదు. అధ్యాయాంతమునందు—

“ఏషాదితా స్పృహస్యస్య పృత్తి ర్ద్విత్రస్య శక్యతీ”

యని బ్రాహ్మణవృత్తిచే చెప్పియున్నాడు. మఱియును

“న విప్రం స్వీయ త్పితృ మృతం కూర్మేణ నాయయేత్”

తనజాతివాని లేనప్పుడు బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణశవమును కూర్చుని చేత మోయింపవచ్చు నటచే కూర్చులను మన మిత్రు డనుకొన్నంత దూరమున గర్భలలోఁ గుంతముఁ బూర్వ లుంచినట్లు కావరాదు.

దీనిపైని పరాశర్యవృత్తి—

“సూత్రాన్నం కూర్ద సంపర్కం కూర్మేణు సహాసనం

కూర్మాత్ ఘ్నానాగమః కస్య జ్వలంతమపి పాతయేత్”

(అ. 12, శ్లో ౪4)

“యశ్చాద్యా పాచయే న్నిత్యం కూర్మా చ గృహమేధనీ

వర్జితః పృతేవేభ్యో రారవం యాతి నద్విజః” (శ్లో. 5)

అను శ్లోకములు విచారించి—పుడు “కలౌ పారాకర సృష్టితా” యని ప్రతిజ్ఞానుసారము కలియుగమున నివన్మియు నిషిద్ధము లందురేమో యట్లనరాదు. ఈతఁడు గూడ మనుయాజ్ఞపర్యవృత్తి బుదాహరించిన దాసనాపిత భోజ్యాన్నా మనుశ్లోకము నంగీకరించి తానును బ్రక టించినాడు. ఇదిగాక—

కూర్చునింట క్షీరాణ్యలైలములతోఁ జేసిన పదార్థములు నదియొప్పునకు దీక్షిణినితోయి తనవచ్చు నని యన్నాడు. దీనిని బట్టి చూడ కూర్చునింట భోజనముమూత్ర మే పరాశర్యు డంటి నట్లు తోచును. ఇక్కడ నిషేధించినాడు. ఒకవేళ ప్రామాణ్య

మఱియొకచోట నిషేధమును జెప్పదు “యశ్చాద్యా పాచయే న్నిత్యం” అని నిత్యభిక్ష ప్రయోగము సేయుటఁ జూడ నెప్పు డెప్పుడో యవసరమును బట్టి కూర్ద పక్వాన్న భోజనము కూడు ననియు నదియును బాలు నెయ్యి నూనెలతోఁ జేసినదే గ్రాహ్యమనియును కావలసి వచ్చి నది. లేదా యానిషేధము—అసమూహములైనవలయును గాని సమూహములగు దాసనాపితాదుల విషయము గాదన్నను బాధకములు గానరావు. లేక “పితృణేవేభ్యో వర్జితః” అనుటచే శ్రాద్ధాదులయందు మాత్రము కూర్మిపాతము నిషిద్ధ మనియైనఁ జెప్పవలెను గాని వ్యవహార దళితోఁ గూడ - కూర్మాన్న కూర్ద సంపర్కం కూర్ద సహాసనములు నిషేధించిన పరాశర్యుఁడు “దాసనాపిత...భోజ్యాన్న...యని యెట్లుచెప్పగలఁడు? అట్లుం గానిచో వెట్టికాఁడని చెప్పినను చెప్పనలసివచ్చును. ఇది గాక వైపేచ్యుగా—శ్లో. ౪౪ లో

“దక్షిణార్థంతు యోవిప్ర శ్చూద్రస్య జూమాయా దధిః

బ్రాహ్మణ్యభవే చూద్ర శ్చూద్రస్య బ్రాహ్మణో భవేత్.”

దక్షిణార్థము కూర్చునింట హోమముచేసిన బ్రాహ్మణుఁడు కూర్చు ఁడగును. కూర్చుఁడు బ్రాహ్మణుఁ డగు అన్నాడు. కాన నిప్పుడు బ్రాహ్మణులచేఁ గర్మలుచేయును కూర్చులు మాత్రము పరాశర్యుఁడు చేసిన బ్రాహ్మణులు కావచ్చును. వారికే గర్మలు చేయించు బ్రాహ్మ ణులు కూర్చు లనియుఁ జెప్పటకు కొప్పవలసివచ్చినది. కలౌ పారా కర అని కదా! కావున నోమహాశయాలారా! ఒకయుగమున కాకర కాయ మఱియొకయుగమున వీరకాయ యగునా! యుగవ్యవస్థ నంగీ కరించినప్పుడు కాలానుసారము స్వభూలు మాటుచున్న పని చెప్పక తప్పదు. పరాశర్యుఁడు వ్యవహారకాండ చెప్పక యాచారకాండ సన్న్ సామాన్యముగఁ జెప్పి ప్రాచ్యుత్తరకాండను వివరించి వ్రాయుటచే నిది స్మృతియే యనిపించుకొనదని కొందఱును - చెప్పనిభ గము నితర స్మృతులలోనిది తన కంగీకృతము గావున స్మృతిత్విమునకు భంగము లేదని మఱికోందఱును. ప్రాచ్యుత్తమనే పరాశరప్రోక్తముగ గ్రాహ్య మని పలువురును పండితులు వివరించుచున్నారు. ఏది యెట్లుండును స్మృతిత్వ మంగీకరించియే నేను వ్రాయుచున్నాను. ఋషివాక్యము గాన నే బూషియెన నేమి? ఏ స్మృతియైన నేమి? ఏయూగమైన నేమి? అను కూలప్రతిహలభావముల ననుగరించి కాలాను జముగ స్మృతికి విరుద్ధ ములు కానివి. స్మృతిలో నమృగహీతము లైనను కాలానుగుణములను గ్రాహ్యములు కావు అని కొందఱి మతము.

ఇది యెట్లుండనిండు.

“కుచి రతక్రృష్ట శుక్రమ శ్చూరువా గనహంకృతిః

బ్రాహ్మణాద్యాశ్చయో నిత్యం ఉత్క్రృష్టం జాతి మశ్నుతే”

తాను కుచియై తక్కువలై నెక్కువవారిని సేవించుచు మృదు మిత్కల గలిగి యహంకారమూర్ఖుఁ డయిన కూర్మ డుత్క్రృష్టజాతిని కొగ్గుడును. అనునర్థము గల శ్లోకమును విచారించి చూతము. ఉత్క్రృష్ట యుని బోదుట యనగానే మీఁద వివరించినతీరున గుణములచే జాతి

సామ్యమును బొందుటా? లేక జాతినే బొందుటా? రెండవవక్తమున సంస్కారము లన్నియు రావలసివచ్చును. మొదటి వక్తమున లేవు. ఇట్లు ఫలభేదము గానవచ్చుచున్నది. ఫలములనుబట్టి తంత్రిశాస్త్రమున నది యొక్కటే స్తోత్రవయినను రెండవవక్తము నిచ్చు రెండవవక్తము లక్షకీరము. అట్లయినపుడు రెండవవక్తములను విశ్లేషము వచ్చినప్పుడు ఆచారమును బట్టి యర్థనిర్ణయము చేయవలెను.

“సృష్టితో న్యోగోఽథే న్యాగః క్తు బలవాన్ వ్యవహారతః”

అను యాజ్ఞావల్క్యవచనము నగుచుచి వ్యవహారపర్యంతిధావనము చేయ వలసివచ్చినది. వ్యవహార మనగా పురాణోపమానాదులను, నితరశాస్త్ర క్తవినయాను ప్రసక్తముగ నూహించిన యాచార మని చెప్పవలయును. పురాణములలో, విశ్వామిత్ర కవచ మంత్రము లుత్కృష్టజాతిని బొంది నట్లు గానవచ్చుచున్నది. శుక్రనీతిలో

“నాశాశ్చ బ్రాహ్మణ శాస్త్ర తత్త్వమౌ వైశేషిక న
న కూర్మో నవ వై మేచ్ఛః ఖేదా నూకర్మభిః”

అనుటచేతనగుడ గుణమునుబట్టి జాతినే పొందవచ్చును. అట్లయినప్పుడు సంస్కారములగుడ యధోక్తములు రావచ్చునని వేలమన్నను ఆహ్వానకు న్యాగము దుఃఖిష్టవాదే సంస్కారార్హుఁడు ఇతరుఁడు కాఁడు అని చెప్పవచ్చును. గుణోత్కృష్టత గలవపుడు ఆర్యానార్యభేదము లేక సంస్కారోత్త్య కల్పితేరి వయితే చునవు—

“గుణోత్కృష్ట స్వగ్నం సంస్కార మ్నోతి”

అని చెప్పలేకపోయెనా? ఏల?

“యత్రాత్మ జ్ఞాత ఆత్మాయాం”

అని చెప్పినాడు? కావున నిష్పక్షపాతదృష్టితోఁ జూచినప్పుడు జాతి చేతనే సంస్కారము గుణములచేతనే యుత్కృష్టనిష్కృష్టభావము అని సిద్ధాంత మేర్పడుచున్నది. మఱియు శుక్రనీతినిచూచు గుడ నీయర్థ మంతే యభిప్రేతము, కాకున్నచో—

“యోవా స్వధర్మనిరతః.....”

రాజా స్వధర్మ స్థాయేత్ ప్రజాః త్యక్త స్వధర్మావరణాః”

అని శుక్రనీతి ప్రథమాధ్యాయస్థాంధిముననే చెప్పి యెట్లుగఁగతము? స్వధర్మమున కర్థమేమి? నియతముగాని గుణకర్మలగు బట్టి యిప్పుడు బ్రాహ్మణు డైనవాఁడు తత్త్వియగుణములచే నాజ్ఞానమునే తత్త్వి యను గావచ్చును.

ఇట్లే గుణములనుబట్టి పర్యాయముగ జాతిత్వము రావచ్చును. అప్పుడు స్వధర్మ మెట్లు ప్రసరించును? అప్పుడు స్వధర్మమేదని గ్రహించి రాజా శాసితమనఁ కావున శుక్రనీతిగుడ గుణోత్కృష్టతను తన్ని కృష్టతనుజూపి వ్యవహారమున గుణములగు గ్రహింపవలయును. సంస్కారములు జన్మతోడనే యని చెప్ప నని యొప్పుక తప్పదు. మఱియు శుక్రనీతివచనమున “ఏవ” అను పద మున్నది. దీనిని జూడక పట్టెనో భ్రమించుచున్నార.

జాత్యైవ బ్రాహ్మణః తత్త్వియః వైశేషిక న

అని పదయోజన చేయక తప్పదు. దానియర్థము జాతిచేతనే బ్రాహ్మణుఁడు తత్త్వియఁడు కానేరదు. అనగా గుణములు గూడ నుండవలసివే అని గుణవ్యాప్తమును సాధించునే గాని జన్మచే జాతలేదని చెప్పదు. నాకేమా పట్టుదల యుండి వ్రాయుట లేదు. నిష్పక్షపాతముగ నాబుద్ధి ననుసరించి వ్యాఖ్యానించుటయే యుద్దేశము.

ఇంక చందాలజాతిని ఇంచుక విచారించి ఈ యుపన్యాసమును ముగింతును. మన స్మృతులలో—

“దివాకీర్తి ముదక్యాంచ పతితిం నూతికాం చిథౌ”

శివం తిత్తిన్నప్తినైవ వైక స్పృహ్యే స్మానేన శుద్ధతీ”

మూలవానిని ముట్టుదానిని కలితుని పుటూరిని శవమును శవము ముట్టినవారిని, ముట్టుకొంటే స్మానముతో శుద్ధిచనిచెప్పటచేతను అస్పృశ్యత అని చెప్పియు యున్నారు. కాని మిఁదిజాతులలో గుణోత్కృష్టతను బట్టి యేలాగనఁ దత్తజ్ఞాతసామ్యము నంగీకరించినాలో యట్లే బ్రాహ్మ యుక్తిలో నిచ్చుటఁగూడ గుణోత్కృష్టత లేదని చెప్పట సామాన మాత్రిమే యగును. అన్యాయమును అంగీకరించుట అని నాలుగు జాతులగుణములుగ జెప్పినప్పుడు శుక్రనీతిలో నట్లు వ్రాసి.

“త్యక్తస్వధర్మం నా నిష్క్రమ్య పాపేషాః
చందాశ్చ క్షింఁకా నిర్వృత్తే మేచ్ఛన్తే హ్యవిశేషిః”

ఇతరులను హింసించువారు స్వధర్మాగ్రములు చేసినవారు అవిషే కులును దయలేనివారు అని యనుటచే నా గుణములగు బ్రాహ్మణులు తత్తుల్య అని నును గుణములేని చందాలును పాపముల్య అనియు జెప్పట మేమి గదా? కల లేదు. ఈ స్వజాతిత్వల్యైతిక ఫలము— అస్పృశ్యత లేకపోవు లేదు. సంస్కారములయూత్రము జన్మచే రావలసివగుటచే నిచ్చుట గానోవు. కావున బ్రాహ్మణవచనము క్రలతలు లక్షిరచందాలులే స్పృశ్య అని చెప్పటనే సాధ్యము.

“యగం యగ్యంఁకం వైక”

అనుష్టోకమున చందాలని 16 మూలల చెప్పని నుఁదఁద సిగదని కొండ అను, యధాక్రమాంతరే సామ్యం అనఁక మాత్రేని కాదు. అట్లయిన నాలుగుమూలల యెడ మున్న నాలుగు మఱికొని అను పరాశర స్తోత్రమున భేదింతురు. ఏది యెట్లున్నది అస్పృశ్యత గుణోత్కృష్ట పరము గాదు. స్మృతులన్నియు విరు కనుకూలముగనే యున్నవి. సంస్కారములు మాత్రము జన్మతోనే తప్ప గుణములతో రావు. ధర్మశాస్త్రమున పేరువాదము చేయ వీలు లేనందున గారణ మేమి యని శంకింప వీలులేదు. శాస్త్రమున నెట్లున్నది యని విచారించుట మాత్రమే కాని శాస్త్ర మట్లెల చెప్పెను అని యడిగినవారికి గాదు. లోకములో నందఱు నంగీకరించిన ధర్మమే కదా “సర్వము పలుకుమని” స్తోత్రంలో గయితము నంగీకరించినదే కదా! సర్వ మేల పలుకువలె నుమాధాన మేమి? కానుగ దీని చెప్పించి నిష్పక్షపాతబుద్ధిగల దనియే నిరయింతురుగాక.

ఖిలావతు - ఐరోపా రాజ్యములు

కథా - వేంకటరావు గారు వి. ఏ.

మహమ్మదు ప్రవక్త బోధించిన మతము పైందవ మతముకంటెను క్రీస్తు మతముకంటెను ఆధునిక మయినది. మహమ్మదు ప్రవక్త మహాపురుషుడు అతిహీనస్థితిలో నున్న అరేబియాలో జల శుష్కిల్నినైష మ్యరులను గాంచి కాలక్రమేణ నూత్న తేజము నార్జించి

“ఈశ్వరుడొక్కఁడు. అతనిమాత మహమ్మదు. విగ్రహ రాధనము చేయగూడదు. మద్యపానము చేయరాదు.”

యనిబోధనల గావించెను. దీనివలన నాయన పట్టణము నుండి వెడలగొట్టబడి మదీనా పట్టణమునకు జేరి సైన్య సహాయముతో జన్మస్థానమును నశపఱచుకొని రాజును ప్రవక్తయు గూడ నయ్యెను. వేలకొలది అబ్దులు మహమ్మదు శిష్యు లయిరి. ఖుర్రేషు లయవారు మహమ్మదు శిష్యు లను బాధించసాగిరి. మొదట శాంతముగ ధర్మోప దేశము జేయ నుంకిరిన మహమ్మదు - శత్రువులబాధ లను సైపజాలక - కఠినపరిస్థితులలో కత్తిరి ధరింపక తీరి నది కాదు. నాటినుండియు మహమ్మదీయులు మతదీక్ష యను త్యాగశిక్షయును ఉగ్రతయును గలవారైరి.

మహమ్మదు గతించినవెనుక నాయనవీర మధిష్ఠించినవారలను “ఖలీఫా” లందురు. వివిధ కాలములలో ఖలీఫాముఖ్యస్థానము వేర్వేరుచోట్లకు మారినది. ఈఖిలా షత్ పీఠము ప్రధమముగ మదీనాపట్టణములోను పిమ్మట డమాస్కసులోను తదనంతరము బాగ్దాదులోనుండి, ఆఖరునకు ఇస్టాంబులు లేక కాన్స్టాంటినోపిలు నగరము నకు మారినది.

ఖలీఫాల రాజ్యకాలములో మహమ్మదీయ ఇస్లా మమతము అన్యదేశములలో బాగుగ వ్యాప్తిజెందెను. రెండవఖలీఫా ఏసుక్రీస్తు జన్మస్థానమును క్రైస్తవులకు పుణ్యక్షేత్రము నగు జెరూసలేమును స్వాధీనముజేసి కొనెను. సిరియా పరిష్యా ఈజిప్టు మొల్తా గ్రీసు రోషన్ ఆఖరుకు ఉత్తరతీర్థి కా స్థాయినురాయములను గూడ పిమ్మట పూర్తిగా జయించిరి.

మహమ్మదీయమత విజృంభణము పాశ్చాత్య

నాగరకతకు చాల తోడ్పడెను. ఈసమకాలమును ఐరో పాచరిత్రలో “చీకటిశతాబ్దము” అని న్నాయును. 14వ శతాబ్దములో ఐరోపాఖండమునకు వచ్చిన జ్ఞానోదయ మునకును మతవిజ్ఞానవిప్లవమునకును మహమ్మదీయ మతప్రచారమే కారణము. కాగోవాపట్టణములో స్థాపిం పబడిన యిస్లాము విశ్వవిద్యాలయమునకు క్రైస్తవపండి తులు చేరి జ్ఞానోదయము గాంచినసగతి లోకవిదితమే. ఆశతాబ్దాలలో మహమ్మదీయమతము ప్రపంచములో నూతన శక్తిని జ్యోతిని విజ్ఞానమును పెంపొందింపజేసెను.

తరువుణ్యక్షేత్రమును మతమునకు జన్మస్థానము నునైన జెరూసలేము పట్టణము పలస్తీను రాజ్యము మహమ్మదీయులహస్తగత మగుట క్రైస్తవులకు ఐరోపి యనుజాతులకు కంటకముగా నుండెను. కాని ఆసమ యయినందు వార లేరు యును జేరుచాలక మిచ్చుకుండిరి. మతముపై భక్తిగాని గ్రీసుసామ్రాజ్యమునాటి విజ్ఞానము గాని రోమనులశౌర్యముగాని మూకాలపు ఐరోపీయును ప్రజలకు లేవు. కాలక్రమేణ వారిలో విజ్ఞానము పెరుగ జొచ్చెను. ఆనాటి క్రైస్తవుల ప్రధానమతాధిపతి పోపు అను నామముతో రోము పట్టణములో నుండెడివాడు. పోపు కాలమునాటికి పీటరు అను నాతడు పోపు సహాయముతో ఐరోపాదేశమునంతను పర్యటనము గావించి, మహమ్మదీయులపై మతయుద్ధమునకు డీకొనవలయు నని ప్రజలకు బోధింపసాగెను. దానిపై మొదటిదాడి “పలస్తీను” రాజ్యముపై బయలుపెడలెను. కాని యుత్తాహముతో మతావేషపూరితులై దాడిపెడలిన భక్తులు క్రియలలో నేమియుచుజేయలేక ఖర్చులైరి. పుణ్యక్షేత్ర మును సంపాదించుకొనలేకపోవుచిత యటండ, వేల కొలది మైళ్ల దూరము ననువవలసి దారిలోను ఓడింప బడి తిరిగి వచ్చునాడుచు వారు పడిన కష్టనిష్ఠురములకును మితి లేదు. ఈదాడి మొరటి “క్రాసే” అందురు. కొంతకాలమునకు బిచ్చుట రెండవక్రాసే కూడ నేమి యు కార్యపాధనము చేయలేకపోయినది. మూడవక్రాసే

డన్నిటియందును ముఖ్యమైనది. ఈ దాడిలో నింగ్లండు రాజగు 'సింగహృదయ' డను బిరుదుగాంచిన రిచ్చర్డును ప్రాన్సు జర్జనీ మొదలగు దేశముల రాజులును స్వయముగా పాల్గొనియుండిరి. నైన్యాధిపత్యమున కంతకల హము లుద్భవించినను వీరు డగు రిచ్చర్డు సేనాధిపతియయ్యెను. కాని వీరును పూర్వపురాజయమునే పొందనలసినవా రైరి. ప్రతికష్టి యగు నలాద్రీయను మహా తేజస్వి. అగ్గ రాజసింహమునకు దగినశరభము. ఇగ్న మనోంఘడై రిచ్చర్డు ముట్టికి లేవదీసికొని జెహూసిశేము కోటను కండ్లారజూచుచునే వెరుకకు మఱలవలసినవైనను. పిమ్మట జరిగిన "క్రాసేసు" దాసు లంత ముఖ్యమయినవి గావు. కాని యొకవిశేషము జరిగెను. "ఖాలర క్రాసే" డినునది యొకటి పరానుదేశమును డిబరులు వెడలెను. మతావేశపూరితులై 15 వేల బాలురు జూహమును నడువజాలక తిండిలేక బాటపక్కను అనువుల విడిచిన వారును శత్రులచేతిలోఁ జిక్కి బానిసలయినవారు నై యొక్కరు మగిడి గృహముల జేరి లేచు పైవిషయము లన్నియు క్రైస్తవుల మతావేశమును నిరూపింపగలవు.

పరమేశ్వరహాసము లేకపోవుల పాశ్చాత్య క్రైస్తవులకు ముఖ్యవర్గ మనుట చరిత్రయే చాటుచున్నది. కాని వారి యావేశము కార్యకారి కాలేదు. మొన్నటి ఐరోపా మహాసంగ్రామమునకు దరువాత "సెవర్సు" సంధి పూర్తియగుదనుక, నిన్నినాళ్లనుండియును పలస్తీనురాజ్యము తుర్కీనులైనగు ఖలిఫాపాలనమం దుండెను. ఎనిమిదినందల సొవత్సరిములకుఁ బైగా లిమరాజ్యమును ముఖ్యముగా పలస్తీను ప్రదేశమును సంగీక్షించుకొనగలిగిన తురుష్కుల ప్రతిభను "సెవర్సు" సంధితో నిర్మూలించుటకు మిత్రమండలివారు కృతనిశ్చయము లయిరి.

గ్రీకులును తురుష్కులును వంశానుగతు లగు శత్రువులు. దీనికి కారణమును వెదక నక్కరలేదు. తురుష్కులు "మొదటిదాడులలో" తూర్పు ఐరోపాఖండమును జయించిరి. ఆ ప్రదేశములు మొన్నటివఱకు తుర్కీస్వాధీనములో నుండెను. గొప్పసామ్రాజ్య వైభవము ననుభవించిన గ్రీకుజాతులకు శత్రువుల రాజ్యములో నుండుట కష్టముగానుండెను. స్వాతంత్ర్యేచ్ఛకు తోడుగా పాలక పాలితులు వేర్వేరుమత్తెలు. గ్రీకువారును ఇరుగుగను రెండవ కారణము నాధారము చేసికొని యితర రాజ్యములవారి యొక్కయు, స్వమతస్థులయొక్కయు సానుభూతిని సంపా

దించుకొని క్రమేణ స్వాతంత్ర్యస్థితిని గాంచిరి. కాని యింతటితో సంతృప్తిఁబొందక తుర్కీయధీనములో నున్న యితర ప్రదేశములను కూడవశపరచుకొనుటకు వా ఛింపసాగిరి. ఆసియామైనరులోని స్మిర్నావనైరా ప్రదేశములలో క్రైస్తవప్రజలు గలరు. వారలను నుల్తాను పీడించుచున్నాడనియును ఆగ్నీనియా ప్రాంతములలో క్రైస్తవులను చిత్రవధ చేయుచున్నాడనియు నులోకమునకు వెల్లడిచేయసాగిరి. కాని నిజముగా నట్టి మహాఘోరములు నన్నిచిన రీతిని జరుగలేదు. గ్రీకులు కూడ నిజము పజను చెట్టిన బాధలు స్మిర్నాలోని యుద్ధాన శృంగరినీతులు పాతకు లెఱుంగనివి గావు. క్రైస్తవ సాధారణముకంటెను ధనాపేక్షయును స్వలాభాపేక్షయును మోసాసాశ్చర్యముల కారాధన దేవతలు. ఇట్టి గూరుదేశము లోడనే సమీప ప్రాంతరాజ్యములు సమయము వచ్చినపు డెల్లను దక్కినాశివజకు కొ చెముకొంచెముగ తుర్కీ ప్రదేశములను వశపరుచుకొనఁజొచ్చిరి. ఇంగ్లీషువారికి జబ్రాబరును - ఫ్రెంచివారికి "మెరాకో"యును నుండుచేతి మాకుకూడ నాని కాయుత్తరతీరమున నెదోయుండవలయు ననుదానికంటె ఇట్టికే ప్రాచీని తుర్కీనుండి లాగుకొనుటకు న్యాయ్యమునగా నాణము మఱెడియును కానరాదు. పలుచూరులు జగిన బాల్కన్-సయ్యధములకు గూడ నిట్టి స్వార్థకరాయణాన్నిమే మూలకారణము.

ఇంతిలో మహాయుద్ధము సంభావ్యమైనది. తుర్కీ జర్మనీపక్షము నిహించినది. చాల కాల మతిధైర్యముతోఁ బోరాడినది. కాని జయము కరాధీనమైనది. గెలిపాలీలోను మెసపొటోమియాలోను ఆంగ్లలకు పాతము చెప్పిన తుర్కీనైన్యములు 31-10-18 తేదీని తెల్లజెడా నెత్తవలసినవచ్చినది. రాజకీయతలప్రకారము సంధి కుదురుదనుకను తుర్కీనైన్యములను నిరాయుధరహితుల జేయుటకును మిత్రము డలివారి యధికారములో ముఖ్య ప్రదేశముల నుంచుటకును తుర్కీ యొప్పుకొనెను.

1918 వ సంవత్సరము నవంబరు 30 వ తేదీని యుద్ధము విరమింపఁబడినను 1920-వ సం॥రము ఆగష్టు 10-వ తేదీ వఱకు సంధిశత్రుము లంగీకృతములు కాలేదు. ఈలోపుననే వ్యాధినుపట్టణములో గ్రీకుమంత్రి యగు వెనిజలాను ధేనుసాంతిమునుగు కాన్స్టాంటినోపిలునగరముగూడ తమకే చెందవలయు నని ఆందోళనమును జరుపసాగెను. దీనికి ఫలితిముగా సంధి కుదురక మునుపే

ఆంధ్రపత్రిక - సంవత్సరాదిసంచిక

The Fifth Annual gathering of the Andhra Parishadaka Samamanday, Chithapuram

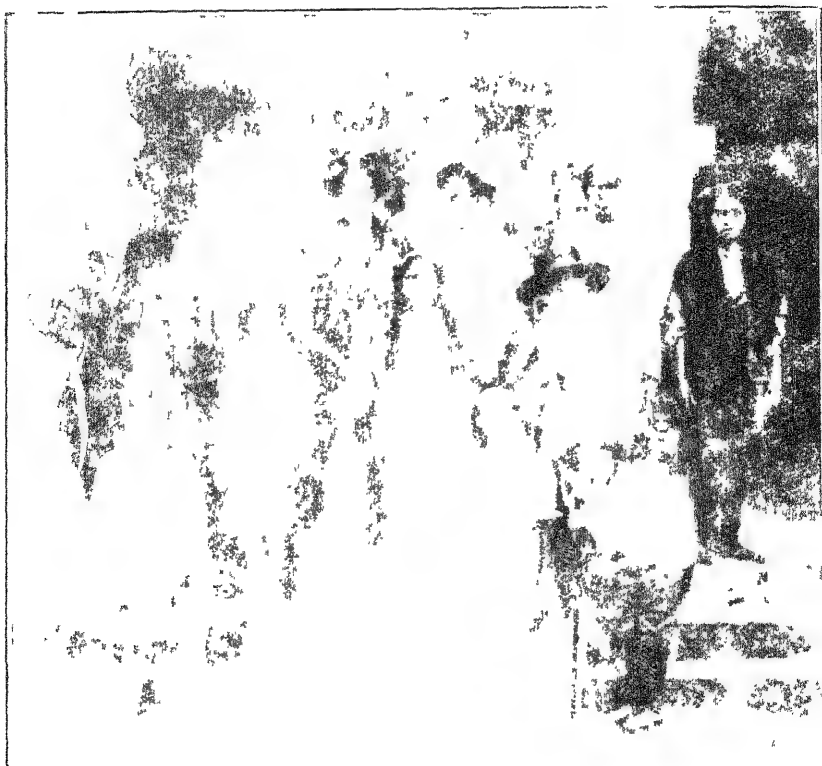
ఆంధ్రపత్రికాధికారులనుండి సందర్శన వార్షికోత్సవము, పితాపురము

Reception to Sreeyut C. Venkatarangam Sresty garu, Chittoor

శ్రీయుత సి. వేంకటరంగం శ్రేష్ఠిగారి స్వాగతసభ, చిత్తూరు

A group photo of little girls in a drama at Guntur

గుంటూరు పాఠశాల నాటక ప్రదర్శనము

Hindi Vidyalaya for Andhras at Nellore

ఆంధ్ర హిందీశిక్షక విద్యాలయము - నెల్లూరు

Professor Hanuman Divi Hanumanthacharyulu

ప్రొ. హేమచంద్ర హనుమంతాచార్యులు

అనగా 1919-వ సం॥రము మే నెలలోనే- గ్రీసుదేశము నకు స్థిరమున వశపరుచుకొనుటకు సుప్రీము కౌన్సిలువారు హక్కు నిచ్చిరి. ఇంతకన్న అన్యాయముగ విషయము వేరొకటిలేదు. ఇట్టి నీతిభావ్యముగ సహాయము నూతనజేసికొని గ్రీసుదేశములు స్థిరమున వశపరచుకొని తురుష్కులను పెట్టిన హింసలకు మేరలేదు. నేటికి గ్రీసువారు ప్రాతవగను చిత్రవధలచే దీర్ఘకొన గలిగిరి.

ఈలోగా తురుష్కులూరుకుండలేదు. జాతీయవాదులందఱును ఐరోపాఖండమును వదలి ఆసియామైనరులోని అంగోరాకు చేరసాగిరి. అక్కడ కెములుపాషాయను నాయన అతిహూద్యముతో వారి నందఱును పైనికులు గ తయారుచేయసాగెను. ఇట్టి ప్రయత్నములలో 1919 వ సంవత్సరము గడచిపోయినది. ఈసంవత్సరాంతమున జాతీయపక్షమువారు నూతన ప్రణాళికను ప్రచురపరచిరి. దానిలో తుర్కీస్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించిరి. 1920 సంవత్సర ప్రధమదివసములలో వారు ఎన్నికల జరిపిరి. ఏప్రిలుచెలలో జాతీయ శాసన సభానిర్వాణము పూర్తియై ప్రధమసమావేశము జరిగెను. ఆసమావేశములో ప్రైవ్ ప్రణాళికను న్యాయమని స్థిరపరచిరి. ఇంతటితో ఈ నూతన మగు అంగోరా ప్రభుత్వము నిజమయిన జాతీయసంస్థకింద నేర్పడి పూర్తియధికారమును సంపాదించినది. దీనితో గ్రీసువారును మఱికొందఱును పోరాటమును మొదలుపెట్టిరి.

పైనిచెప్పిన రీతిని 1920 సంవత్సరము ఆగష్టు 10 వ తేదీని నిజాధికారహితు డగు తుర్కీ-సుల్తానునకును మిశ్రమండలివారికిని సంధి పూర్తి అయినది. దీనినే సెవర్సుసంధి యందురు. దీని ప్రకారము తుర్కీకి ఐరోపాఖండములోని ప్రదేశమంతయు పోయెను. ఒక్క కాన్స్టాంటినోపిలు పట్టణము మాత్రమే మిగిలెను. దానిని పరిశీలించుటకుగూడ మిశ్రమండలి వారికి సైన్యముల నచ్చట నుంచుటకు హక్కుగలదు. డార్డినెల్లు జలసంధి అంతర్జాతీయమైనది. దాని యిరుప్రక్కలనున్న ప్రదేశములు తుర్కీయులు చేయబడెను. గ్రీసుదేశము స్థిరమున ప్రాంతములు సంపాదించెను. ప్రాంసునకు సిరియాదేశము నీటిషియాయును, ఇటలీకి అనటోలియాయు, నీయబడెను. అస్సీరియా స్వతంత్ర రాష్ట్రముగా జేయబడియెను. అరేబియాకూడ నూతనరాజ్యముక్రింది

కేయబడియె. మెసపొటేమియా బ్రిటిషు సంరక్షణక్రింది రాష్ట్రమయ్యెను. తుర్కీకి నాకాసైన్యముగాని వాయువిమానములుగాని యుండరాదు. సామాన్యసైన్యము 50700 కంటెను మించరాదు. ఆర్థికవ్యవహారములు అంతర్జాతీయసంఘమువారి పరిశీలనములో నుండవలయును.

ఈ సెవర్సు సంధికంటె అన్యాయముగ సంధి వేరొక యుండబోదు. బ్రిటిషుమంత్రి హిందూదేశములోని ముసల్మానులకు జేసిన వాగ్దానములును- విల్సను గారు తమ పదనాలుగు సూత్రములలో జెప్పిన మాటలును. దీనితో నీటిపై వ్రాసిన మాటలని తెల్లమయినది. అంతర్జాతీయ న్యాయసూత్రములను గమనింపక యేచేసిన పైసంధికి సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణాభిలాషయు ధనాభిలాషయు మతవైషమ్యమును దప్ప వేరుకారణములు గానరావు. ఆంగ్లాలకు తమ వాటా ప్రదేశములలోని కిరసనాయిలు నూనెగనులు కండ్లకు మిరుమిట్లు లుపుచుండగా వాగ్దానము లెచ్చు నుండగలవు? తుర్కీ తనరాజ్యములో నున్న క్రైస్తవుల బాధించుచున్నదన్నను- మిశ్రమండలి దేశములు దమ సామ్రాజ్యములలో జేయుచున్న చర్యల కంటె- హీనముగ పనిని గావింపుటలేదు. డయ్యరు చర్యలకంటెను గ్రీసు స్థిరములో జేసిన ఘోరముల కంటెను స్పెయినువారు ముసల్మానుల బెట్టిన బాధల కంటెను, అరేబియాలో ఘన్నుల పసూలుచేయుటకు గ్రామములపై బాంబుల క్రయోగించిన మార్గముకంటెను తుర్కీచాలనము అధమస్థితిలో లేదు. తుర్కీలోని అధీనరాజ్యములకు స్వతంత్రములు! ఒక్కొక్కదానికిని మిశ్రమండలివారు సంరక్షకులట. నిజమైన ప్రజాస్వామ్యత్రయ వాదికైనను అధీనరాజ్యముల స్వయంనిర్ణయమున కొవ్వకొనుట నూతనము గానరదు. కాని అధీన స్వాతంత్ర్య సిద్ధి యని పలుకుచు తమ సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమును జేసికొనుచు నూతనరాజ్యములను తమచేతిక్రింద నుంచుకొనుటకంటె వింతయుండదు. తమ చేతిలోని హిందూ సామ్రాజ్యమును సరిగా పాలింపలేని ఆంగ్లు ఇతరసామ్రాజ్యములోని అధీనరాజ్యములకు స్వాతంత్ర్యసిద్ధిని చేకూర్చెద రనుట కల్ల గాదా?

సెవర్సుసంధి ప్రపంచకమునకును ముఖ్యముగా హిందూదేశములోని ముసల్మానులకును వర్ణింపవలవికాని ఆశాభంగమును గలిగించినది. తమ ఖిలాఫతు పీఠము సర్వస్వమును గోలుపోవుటనుగాంచి హిందూముసల్మాను

లసంఘములు- జేసిన మహోద్యమములు- తుర్కీ-బాధితులకు చేసిన సహాయములు- ప్రస్తుతవ్యాసములకు చెంద నేరపు.

సేవర్సుసంధి న్యాయము గాదనియును దాని వలన తుర్కీ-కేసర్లనప్టమనియును దానిని తమచర్యలకును సంబంధము లేదనియును అంగోరావారు ప్రకటించిరి. ఎన్నకొనబడిన జాతీయ ప్రభుత్వమువారి ప్రకటనలో సంధిపలుత్వము తగిలినదనియు, అంగోరాప్రభుత్వము గ్రీసుతో యుద్ధమును సాగించుచుండెను. ఇట్టి స్థితిలో లండనులో 1921 మార్చిలో జరిగిన సభలో మిత్రముండలివారు సూచించిన షరతులుగూడ మూతనప్రభుత్వమువారంగీకరింపక యుద్ధమును సాగించిరి. కాని 1921 జూలై 20 తేదీని అంగోరావారు ఫ్రాన్సునకును ప్రత్యేక సంధి జరగెను. దానివల్ల కారము రెండుదేశములును యుద్ధమును విరమించుకొని వర్తకసాధనమును ఏర్పరచుకొనెను. ఇక గ్రీసుమూర్తము యుద్ధమును కొనసాగించుచుండెను. గ్రీసువంటి చిన్నదేశ వింతకాల మెట్లు యుద్ధము జేయుచుండెనో యందఱకు వింతగానుండెను. తాము సహాయము జేయుటలేదని లాయకు జార్జిగారు 16-8-21 తేదీని 20-2-22 తేదీని ప్రకటించిరి. కాని విజముదాగదు. 23-3-22 తేదీని హిల్టనుగారు ప్రభుత్వపక్షమున గ్రీసునకు 21-12-1921 తేదీన 15000000 పౌనులు అప్పు నిచ్చితిమని అంగ్ల పార్లమెంటులో ప్రకటించిరి. దీనినిబట్టి తుర్కీ-విషయమై అంగ్ల మంత్రివర్గము తీసికొనుచున్న నూతనచర్యలు బయల్పడక మానవు. తాము చేయున దేమియును లేక 27-3-22 తేదీని లాయకు జార్జిగారు పార్లమెంటులో తుర్కీ-సంధిషరతులను బాగుగా విశలేషము జేసిరి. కాని స్మిర్నాను గ్రీసువదలినగాని సంధి యొనగూడదని తుర్కీ-వారు చెప్పుటచే ఈ సమావేశము ఫలకారి కాలేదు.

ఇట్టి పరిస్థితులలో 9.10-22 తేదీని రూటరుఫు జయుడు ప్రపంచకమునకు నూతనవార్తను అందజేయక తీరనదికాదు. నాటితో గ్రీకులు పూర్తిగా నోడింపబడిరి. జాతీయపైన్యములు డాడ్లిసల్పు జలసంధిని దాటుటకు సంసిద్ధము లయ్యెను. లాయకుజార్జిగారు కుతంత్రములచే నిర్మించిన పాదము నేలమట్ట మయ్యెను. ఇట్లు ప్రపంచకమున కంతకును వింతి గలిగించిన తుర్కీ-విజృంభణమునకు కారకుడు పూజ్యుడగు కెములుపాషాగాక వేరెవరు?

ముస్తఫాకెమలుపాషా విశ్వ నభ్యసించినవిమర్శకులైనై కుడై గొప్పసమర్థుడయ్యెను. కేలిపాలిలో అనజాక్కు పటాలమును లొంగిదిడినవాడై యీతని ప్రతిభ లోకమునకు వెల్లడియయ్యెను. అ గోరా ప్రభుత్వసాపనకు ఈయనయే కారకుడు. దాని ముఖ్యాధ్యక్షుడు కూడ కెములుపాషాయే యయి తననిర్మాణ క్రితమును ధైర్యముచేతను రాజనీతికాళలముచేతను శాంతిముగా తన కోరికను నెరవేర్చుకొన గలుగుటయే గాక లోకమువారికి నంద్యుడై పాశ్చాత్యరాజ్యములకు బోధకుడునై నేడు దివ్యశక్తి తిలక్ వెలుగుచున్నాడు. కెములుని విజృంభణముతో లాయకుజార్జి గారికి విచక్షణ తీణమై, తత్క్షణము కెములుని దాడి నెదిరింపుడని డాడ్లిసల్పు ప్రాంతములోని పైన్యమున కాజ్ఞ నిచ్చెను. కాని కెములునిబలము బ్రిటిషుపై న్యాయధిపతికి పూర్ణముగా దెలిసియుండుటచే హీరంగుటను పైన్యాధ్యక్షుడు ఆకత్తరపును కే.ఎ.ఎ. నిముడ్చుకొని యుద్ధము మారుకొని వ్యతిరేకాభిప్రాయమును తెలియజేసెను.

దానితో లాయకు జార్జిగారి యసామర్థ్యము ప్రకటితమగుటచే మృతిపడవీ రాజీ నిచ్చెను. పాపముక్రాంతయెన్నికలలో ఈయనపక్షము జయమొందలేదు. పిచ్చుట నిరుపక్షములవారును లాసేరులో సంధిసభ జరుపుకొనుట కంగీకరించిరి. ఈవ్యాసము వ్రాయుసరికి సభ పూర్తి కాలేదు. పర్యవసాన మెట్లుండెనను తుర్కీ-విజయము మాత్రిము స్థిరపడి. మోసూలునూ నెగనుల కొరకు కర్తనప్రభుత్వము చేయుచర్యలు సభను విజయవంతముగ జేయలేదో తప్పు తుర్కీ-మాత్రమేగానేరదు.

క్లుప్తముగను, అసంపూర్ణముగను పైనివివరించిన విషయములు పాశ్చాత్య రాజ్యనితని డెల్లడింపగలపుధన లాభముకొఱకును, సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము కొఱకును నీతి నైన వదలి వారు తమచర్యల సమర్థింపకొందు రని తెల్లమగుచున్నది. కడచిన పక్షితాబ్దులలో తెల్లరాజ్యములవారు తుర్కీ-విషయమునకు జరిపినచర్యలు, అంగ్ల ప్రభుత్వముతో శాంతిసమరమును జరపుచున్న మనకు మంచిపాఠమును నేర్పకమానవు. ప్రభుత్వవాగ్దానములు బూటకము లని నేటికయినను మనవారు తెలిసికొనక మానరు. తుర్కీ స్వాతంత్ర్యసమరములో హిందువులును ముసల్మానులును సోదరత్వముతో జేసికొన్న సహాయము నిచ్చుట వర్ధింప నక్కఱలేదు. ఏతద్విజయముచే

“ఏకో రసః కరుణ ఏవ”

జనవరాజు వేంకటప్పారావు గారు పి. ఏ.

ఏకో రసః కరుణఏవ నిమిత్తభేదా భిన్నః పృథక్పృథగీనా శ్రయతే వివర్తాన్,
అనర్థ బుద్బుద తంగ మయాన్వితారా సంభోయథా సలిమే వహి రత్నమస్తవమ్
(భవభూతికృత ఉత్తరరామచరితము.)

రసములం దెల్ల కరుణయే రసమా? ఔరా యేమి యీ భవభూతి యభిమానము? ఇతనికి నిజముగ సంస్కృత కావ్యలక్షణము తెలియ దంచుమా? లేక తానేమో ఉత్తర రామచరితము నాటకముగ వ్రాయుచు అందు కరుణరసమే స్థాయిభావముగ గ్రహించియుండిన కారణముననే స్వాభిమానపేరితుఁడై, స్వాత్మర్షప్రకటనకాంతోపరతంత్రుఁడై యిట్లు వ్రాసె నందుమా? లేకున్న కరుణాతక్కు వేటు రసమే లేదని మనఃపూర్వకముగ నమ్మి యీవిధమున వ్రాసెనందుమా? భవభూతితో పాటు మనము కూడ రసములం దెల్ల కరుణయే రస మని యొప్పికొందుమా?

ముచ్చూడు శ్లోక భావమును గ్రహింప యత్నిం తము. రస మనఁగ కరుణయే రసము. ఈ భావమునే మహాక విధమున స్ఫుటముఁ గావింపవచ్చును. లోకములో నెల్ల ఒక్కటే యనఁదగు రస మేది యని ప్రశ్నింప కరుణయే యని భవభూతి పత్తుత్తర మొసఁగుచున్నాఁడు. “మంచిదే. అంతవఱ కొప్పికొందము. కాని కరుణ కాక ప్రపంచమున వితరరసము లేన్నియో యచభూతము లగుచున్నవి కదా? ఈరసము లన్నియు నెచ్చటచుండి వచ్చినవి?” అని జిజ్ఞాసువు ప్రశ్నింపక మానఁడు. అందులకు భవభూతి యేమని సమాధాన మొసఁగుచున్నాఁడు? “ఏయి అమాయకుడా! లెక్కకు మిక్కిలిగఁ దోచు రసము లన్నియు కరుణకన్న వేఱ! రసము లని తలంచుచుంటివా? పారపాటునుమీ! నిన్ని భేదములవలన, అనఁగ రసమునకు కారణభూతులు; లక్షీభూతులు నైన వాఁయొక్క ఉపాధిభేదముల మూమున, భిన్నమై కొంతకొంత వేఱుగఁ దోచుచుండును. దాల్చుచున్నదే కాని రస మనఁగ కరుణ యొక్కటే నుమా? ఎట్లంటిని చూడుము. జలము నుడిగుండములో తిరుగుచున్నపుడు, బుడగలు తరంగలు మొదలగు

యెన్నో కన్నుల కగపడును. అవి యన్నియు జలమే కదా? నుడిగుండము నాశ్రయించిన కారణముననే కదా జల మీవికారముల, ననఁగ రూపాంతరములను, పొంది నది? కావున నిప్పటికైన కరుణ యొక్కటియే రస మనియు మిగిలిన రసములు, అనఁగ కరుణ కాక వేఱైన వని నీవు తలచు రసములు, అన్నియు ఉపాధిభేదజనిత రూపాంతరములే యనియు తెలిసినదా?” యని నచ్చ జెప్పుచున్నాడు.

కాని, యెట్లొ యొక్కటగు మనస్సుచు సమాధాన పఱచిశొని కరుణ యొక్కటియే రస మని యొప్పికొందు మన్న లాక్షణికు లూరకుండరుకదా? “వీరశృంగార యోరేకప్రధానం యత్రవ్యతే” అని మహాకావ్య నాటకాదుల లక్షణముగ నిర్ణయించిరే! వీర శృంగార ములలో నొకటే కావ్యమునఁ గాని నాటకమునఁ గాని ప్రధానముగ వర్ణింపవలెనని కదా లాక్షణికులు శాసిం చిరి! క్రజలకు రాజశాసనమువోలె కవులకు లాక్షణికుల శాసనము ననుల్లంఘ్యము కదా? లక్షణ విరుద్ధముగ నేటికీ భవభూతి యొకఁడు కరుణయే రసమని నిర్ణయించి దానినే తన యుత్తర రామచరిత నాటకమునఁ బ్రధాన రసముగఁ బోషించినా డన్నంత మాత్రమున బుజము లెగురవేసి లాక్షణిక శాసనము నతిక్రమించి భవభూతితో పాటు లోడిదొంగలుగ (abettor's అని భావము) మన మను దారుణ లాక్షణిక శాతాసిహతికి గుఱి యగుదుము దా? అయ్యో బుగ్గను నమ్మకొని నట్టేట దుమికి నట్టే దే మచగతి! కరుణ యొక్కటియే రస మని యీతఁడు వెప్పింతమాత్రమున నేదో మొగచూటముచే నొప్పికొని మేల యీలాక్షణికులచేతఁ జిక్కి సిలుగుల పాలైతిమి? మొదటి ముద్దాయి యగు భవభూతి తుండు తోపాకి లేకుండ నెగురఁగొట్టుచున్నాఁడు. “ఎ పటి పక్షపు న్యాయవాదియొక్క కేసంతయు అబద్ధము. నా కేసంతయు

నిజము. కావున వెంటనే కేసు నాపక్షమున జిక్రీయిన లెను. మీరు జిక్రీయాయకున్న అపీలు కోర్టులో తప్పకుండా నా పక్షముననే జిక్రీయిచ్చితిరుదు" రని పల్కునార్యయవాదినలె వాదించుచున్నాడు.

“ ఏకో గమః కరుణావత నిమిత్తభాగా
భిన్నః పృథక్పృథగి వాక్త్రయతే వివర్తాన్.”

అను నది నాకేసు. అందులకు తీర్పు

“ఆపర్తబద్ధునకగంగమయాన్ వికారాన్
అంభోయథా సలిలమేవహి తత్సమస్తమ్.

అనునదియే. కావున నావాదమే నిజమైనది. ప్రతిపక్షులవాదము నిరాధారమైనది. ఇందులకు మీ రంగీకరించక నాకావ్యమును త్రోసి రాజుండుగా నాకేమియు భయములేదా. ఇదిగో అపీలు చేయుచున్నాను.

“యోనామ కేది దిహ నః ప్రథమస్తవ్యభూ
జాంతితే కిమపి తాస్మాత్తి నైవయత్నిః
ఉత్పత్స్యిస్తేస్తీ ముఖోపి కుమనధర్మా
ఽ లోహ్యాయం నిరపధి ద్విభుతావ పున్ద్ర్య”

మీకు నా కావ్య రసము రుచించకపోయిన నాకేమియు లోటులేదు. దానిని ప్రతి పరవశులై తాండవము సల్పువారు ముందు పుట్టకపోయే కాలమున కంటే తేడా ఏదా! ఈ పృథ్వి విశాలము కదా? మజ్జేయ భయము లేకు పొందని లావు గికులను బోకిరించి మరీ వాదించుచున్నాడు. పోని మన మేదైన కొత్తమార్గము నాలోచించి సవినయముగ నాదించి తప్పించుకొండమా? ఇట్లు మనవి కేసికొందము.

“రసిక శిఖామణి వగు నో న్యాయ నిష్ఠేతా! మా మనవి చిత్తగింపుము. స్థూలదృష్టితో చూచువారికి చూభవభూతి లాక్షణికులయూర్జ నతీక్రమించి తమశాసనము బారికి గురియైపట్లు కిన్నించును. కాని సూక్ష్మముగఁ జరిశీలించిన నతడేమియుం దక్కఁ గావింపలేదనియు రస మనంగ నేమో, కరుణ శృంగార వీర రసములన నేమో తెలియకపోవుటయే యినిందకుఁ గారణమనియు విశదమగును. ప్రప్రమమున రస మన నేమో తెల్పదము. రసస్వత ఇతి రసః అనియు, రసః సవన స్వావ్యత్వా ద్రసికీస్యేవ వర్తనాత్ అనియు రసరహస్యవేత్తలు నిర్వచియిచి యున్నారు. రసమునకు రుచి కల్గించుటయే ముఖ్య లక్షణము. అట్టి రుచి అనుభవ

శాలికే కలుగును. అనంగ జన్మాంతర సంస్కారవాస నాబలము కలిగిన యనుభవ రసికుడే రసము ననుభవింప గలుగును. అట్టిరసికునే రసము రంజంపజేయును. వస్తు విశేషమును తిలకించినపుడు అనుభవరసికుఁ డగు వానికి కలుగఁ భావమే రసము. వస్తువును తిలకించనిది రసము జనింపదు. జన్మాంతర సంస్కారము కాని, అధమపక్షమున నిహజన్మసంస్కారము కాని లేనివానికి వస్తువును తిలకించి నంతనే భావము, అనంగ రసము జనింపదు. అందుకనియే కదా కాళిదాసు—

“అభగన్యగ నుజమాణం కుచకానిన్యః దృశోక్తైశ్చైత్యంబః,
కవిభాయాః పరిసారం హ్యనుభవరసికా విజానాతి”

యని ఏమిట గఁ బలికెను? జన్మాంతర సంస్కార బలమున రసపరవశుడై కావ్యగానము సల్పునతడు సహజకవి. ఇహజన్మసంస్కారముచే రసానుభవము నెంచు నతఁడు పరిసార వికాని కేవలకవిత్తుండుకాని యగును.

ఈ ప్రసక్తి యేలయందురా విరుచు. రసము జన్మాంతరసంస్కారబలముచే జనించునని యంగీకరించిన వాడో మా వాదముయొక్క ప్రాతిపదిక సంగీకరించిన యైనా. జన్మాంతరసంస్కారబలసమన్వితఁ డగు కవి యేదేనివస్తువును దిశించినపు డది యాచారికౌక ప్రత్యేక రూపమువాల్చి కల్పించి యాచారియం గొక ప్రత్యేక భావమును జనింపఁ జేయును అతనికి సాంబంధిచి నంతవరకు అతని గోచరించు రూపమే నస్తువు యొక్క నిజమగు రూపము. ఆశాచరమున జనించు రస మీ తద్దగ్ధమునలన జనింపఁదగిన రసము. వెనుకటి కొకడు “సిభార్య కోలివలె నున్నదేమిరా” యన వెంటనే “ఓరీ నాకన్నులు పెట్టుకొని చూడు” మరి రెండవవాడు పూర్వపక్షము చెప్పెనట. అట్లే కవి విషయము కూడ. ఒక్కొక్క కవికి జన్మాంతరసంచితపరిపాకమున ప్రకృతి ఆనందమయముగ గన్పట్టును. వెనుకటికి మా గురువగు రాధాకృష్ణన్ గారు “కడుపునింక భోజనము చేసినవాడు ప్రపంచముననున్న తోడిమానవులను దయార్ద్రవ్రావృదయ మన మన్నించును. ఆలిచే మటచుటమాడువాఁడు కాని, విచారసంకుల్భ మనస్కుఁడు కాని, అపచార కుద్ధాంతరింగుండు కాని తోడిమానవుల లోపములను నిష్కరుణతో ఖండించు”ననియు పల్కుచుండెడి వారు. “పెక్కియర్ మహాకవి హాలియన్ సీజర్ అనునాటకమున

“Yon Cassius hath lean and hungry looks, I fear him.”

అని వచించి యున్నాడు. మరియొక్క నిక ప్రకంచము విచారజనకమగును. ఒకడు పుట్టుకతోడనే మానవ కల్పితనియమశృంఖలల నెక్కపెట్టిన త్రొంచివేయ వలెనను స్థాంత్ర. త్రోవచుతోడనే జన్మించి పెల్లకవి వోలె సాంఘికనియమముల నెల్ల తృణీకరించి తుదకు విషాదజనకమగు పరిణామము నందును. మఱియొకడు ప్రకృతి ధర్మములను మానవకల్పితము లగు సాంఘిక ధర్మములను సమన్వయము కావించి సమరసబుద్ధితో ననుభవించి జీవితసంరంధమున విజయము నొందగలుగును. కావున సుఖదుఃఖ, ఆనంద విచారాది విభేదములన్నియు అనుభవించువాని పూర్వజన్మవాసనను బట్టి యనుభూతము లగుచుండును. మానవ ప్రకృతులనంతము లగుటచే నిట్టి రసవిభేదము లనంతము లగును. ఎవని కెల్లు రస మనుభూత మగునో అట్లేయాతఁడు వర్ణించును. అందుచే నీవు శృంగారమునే వర్ణించుము, వీరరసమునే వర్ణింపుము అని శాసనముఁగావింపజూచుట లాక్షణికినిరింతురాధికారధూర్వహము మాత్రమే యగును. నిజముగ నిట్టి విషయమున స్వాతంత్ర్య మెవ్వరికైన నుండదు ననినచో నదియొక కవికే గాని తదితరులకుఁ గాదు. అందుకనియే కదా “ నిరంకుశాః కవయః ” అని మనవారును, “ Poets are the unacknowledged legislators of the world ” అని పెల్ల మహాకవియు నున్వేషించినారు ? ఈభావమే—

“ కవుః బంధింపగల్గు శృంఖలలు లేవు,
వాం చర్మలోకములకు ప్రభువు లతయ ”

ననుచు నిరాఘాటముగ దెల్పవచ్చును గాదే ! భవభూతి అత్యంతస్వాతంత్ర్యప్రియుఁడు. లాక్షణికుల యడుగులకు మడుగులాత్తు వాఁడు కాదు. అట్టిభాగ్యము కాని చార్యాగ్రము కాని ఇతరులకు పక్షపలసినది భవభూతికి మాత్ర మెన్నటికిని కాదు. ఎదుట సాక్షాత్కరించిన రసస్వరూపమును తోడివారి లాలింపులకుఁగాని పైవారిబెడరింపులకుఁగాని క్రిందివారి యాసడింపులకుఁగాని లొంగక యథాదృష్టముగ చిత్రించిన కవిశేఖరుఁడు. అతనిహృదయమునకు కరుణకన్న మెరుగరసము లేదని యనుభవైక వేద్యమగుటచేతనే యతఁ డట్లు వ్రాసెను. అతని హృదయమునకే యనుమాట యెమి ? అదికవియగు వాల్మీకి తమసా

నదీతీరమున క్రొంచమిధునమునం దొకటి కిరాతునిచే వధింపఁబడుటఁ గాంచి యూర్ధ్విభూతహృదయుఁడై, అనుకంపాచకితాంతరంగుఁడై తోడనే ఆకస్మిక ప్రత్యవభాసమును, అవ్యతిరేక రూపమును నగు భావమును దేవభాషలో, వసుష్టువ ఛందరూపమున—

“ మానిషాద ప్రతిహం త్వ
మగురుః కాశ్మీరీ స్సమాః
యత్రైవం చ మిధునా దేవ
మవధిః కామమోహితమ్. ”

అనుచు కిరణంసము జగము నంతయు కిరగింప నాక్రోశ మొనరించెను. తోడనే బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై యులెనినె—

“ఋషే ! ప్రబుద్ధోసి వాగాత్మని,
అత్ బ్రూహి రామచరితం,
ఆవ్యాహుజ్యోత రాక్షం
తే వక్షః ప్రతిభాతి ఆన్యః కవి రసి. ”

యని యాదేశించి యాశీర్వదించి యంతర్హీతుఁడయ్యెను. అనంతరము వాల్మీకి యాశ్లోకమునే ప్రాతిపదికగ గ్రహించి శ్రీరామచరిత్రమును రచించి ధన్యుడై సంస్కృతకవులకు కల్పవృక్షమును ప్రసాదించి యేగెను. ఆ కల్పవృక్షఫలములనే కాళిదాసు భవభూతి, శంకరుడు మొదలగు మహాకవులు భుజించి తనన గ్రహణ పారవశ్యమున కావ్యగానముఁ జేసిరి. అట్టివాల్మీకినే లక్ష్మణుని నుంచికొని రామచరిత్రమును సృసి ధన్యుఁడు కాదలచిన భవభూతికి— రామచరిత్రమున లీనమై పోయిన భవభూతికి— కరుణతక్కిన స్వరసములు గోచరించునో? అది యతనికి భగవంతుని ప్రసాదించిన రసము. అదియే అతని జీవితమును సర్వమును చలంపఁజేసినరసము. అందుచేతనే అతఁడు “ ఏకో రఘో కరుణ ఏవ ” అనియున్వేషించెను. తక్కిన రసములన్నియు కరుణయొక్క రూపాంతరములే యని సమర్థించెను. ఏ యితివృత్తిమగకు తెగినరస మూయితివృత్తమునకే. ఏకవికి ప్రసాదింపబడిన రసమా కవికే గ్రాహ్యమగును కాని ఆలంకారికనియమితములగు రసములు కావు. కవికి ప్రసాదింపబడిన రసమును ఆలంకారికుడు కోరుటను నుండకయైన ఆలంకారికునిదే యదృష్టము. వెనుకటికి “ రోగియు పాలే కోరెను. వైద్యుడును పాలే యొనగ ” ననులోకోక్తి కలదు. అట్టి యాలంకారికులకు శరణ్యుడు కాళిదాసే! అతఁడు తన నాటకమాల శృంగారమునే యుపయోగించి తన మర్యా

దను ఆలంకారికుల మర్యాదనుకూడ కాపాడెను. అందు కనియే మన లాక్షణికులెల్లరును “కవికులతిలకః కాళిదాసః” అని పొగడుట. కాళిదాసు సమకాలిక సాహిత్యసంప్రదాయముల ప్రతినిధియై వాఁడుకాదు. కన్న వారి కనుగుణముగనే తన ప్రజను కనుబడిచినాడు. ఆవరి తోపా డిద్వైపాకం నసాధుచున్న ప్రయోగవిజ్ఞాన” మృగి నమృతవాఁడు. భవభూతి స్వేచ్ఛాపి యుఁడు. అనసరిమైన సమకాలికసంప్రదాయముల తిరిస్కరించి నిజమనోగతభావమును యథానుభూతముగ వర్ణించు ఖండిత స్వభావము కలవాఁడు. కవుల సౌఖ్య యనగతము. వారనుభవించు రసములును తద్రసముల కాశ్రయము లగు నితివృత్తములును ననంతములు. అనంతోవైరసః అను మాట సిద్ధాంతము. వీరశృంగారములు మాత్రమే కావ్యమున ప్రధానరసములుగ నుండవలెనగుట పొసగినదియు కవికావ్యప్రక్తివికల్పమును నగు మతము. ఈ విషయమును కవియొక్క విషయసాత్కారము - రస సాత్కారము-అంతికిరణ ప్రవృత్తియే-కవిక ప్రమాణము. కాని యాలంకారికనిర్వచనములు కావు. నిరంకుశాః కవయః అనుట సర్వకాలములను సర్వదేశములను సర్వేషు.

ఇక కరుణరసము మూలరసమును, అందచేత నదియే యేకరస మనియు, నెట్లు నిర్ధారణ జేయవచ్చును? ఈ నిర్ధారణ జేయుటకు నుండి కరుణరస చున నేమో తీన్నగా గ్రహింపఁ దగును. కరుణరసము శోకమును స్థాయీభావమువలన జనించు నని కావ్యప్రకాశికాది గ్రంథములలో లాక్షణికులచే నిర్వచింపఁ బడెనది. కరుణ రసమనగా నిష్కబంధజావియోగజనితదూఖమే యని వారిమతము. ఇట్టిరూఢిమే ప్రపంచమున స్వోత మూల రస మనుట యొకవిధముగ సామాన్యమే యగును. దూఖమే మూల రస మగుచో నెక్కరానిదికి మూత్రమే కాక జీవరాసుల కెల్లరు.

“అద్యావశితం జీవితప్రయోజనం కూన్యమథనా
శిర్ణావణ్యంజగత్ ఆపాదస్సంసారః కష్టప్రాయం శరీరం”

అను వాక్యములు వర్తింపవలసివచ్చును జీవరాసులెల్లరు

“అశరణాయం, కింకర్తృక కాగతిః కష్టగచ్ఛామః.
దూఖసుఖేదనామై వాస్థాన్యమైతద్వహగతం,
మర్యాదపూతిభిః ప్రాణైః కజక్రీలాయితీశ్చైతే.

అనుచు రామునినలె విలపించుచు తుట్టతుదకు నివృత్తి

మార్గము నవలంబింపవలసి వచ్చును. ఇట్టి జగత్స్వభావ సమానముగు సవస్థ మానవులకు సహజముగ ననుభూతము కావలెననియు నిట్టి యరుభవమే కరుణరసమనియు భవభూతి యెచ్చబడిన తలవియుపాడును. ఇట్లు తలచి యుండుచో కరుణరసమున కింకొక యింకొమిగు చెప్పవలెనను వత్స ముదయునును మో నుకయు ప్రకారము భవభూతి కరుణరస మున వరుకట్టనుములగని చకితమై ఆర్తముగు హృదయచుర జనించు ననుకంపమే యని భావించెను. హృదయచుర నార్తగ్రత లేనివానికి కరుణ జనింపక, కరుణ యన నెక్కొక విషయమున జనించు ననుకంప మాత్రమే యని భావించవచ్చును. ఒకవేళ అట్లు భావించినను దూఖరుభవముతోనే అనేక తారతమ్యభిజ్ఞులు లున్నవి. ఒక స్త్రీ మరణము మోదినపుడు భర్తకొకవిధముగు దూఖము పిల్లల కొకవిధముగు దూఖము- తల్లిదండ్రుల కొక విధముగు దూఖము - చెలికత్తెల కొకవిధముగు దూఖము. మిగుల వివిధముల కొక విధముగు దూఖములు లుగవచ్చువి. కాని వీరి నన్నిటిని నిమిత్తధేయములు-మోతమే కదిలించి వీని నున్నవిధముగాను మూలరసము స్వప్రాప్తి కరుణయే యని జల సావ్యత్వమును బట్టి ధర్మరూపి యగుచు జూచెనని కొందరియరు- కాని ఇది అత సమీక్షనము కాదు. దూఖసమయ మున్నది జనించు కరుణము మూలరసమని చెప్పుటకు చాల యభ్యుగ్రంభము కలదు. పైన చెప్పబడిన దూఖభావములలో ఏదాని ఒకొక కాని నిసర్వములగు భేదము లెన్నకలదు. భర్తయొక్క కరుణ సుఖయోగ్యుడము. తల్లిదండ్రుల దూఖము వాత్సల్యోన్ముడము. పిల్లల దూఖము మాల్య పేమోర్బుకము. చెలికత్తెల దూఖము సేవాబుద్ధిము. అన్నియు దూఖములే కావున దూఖమే మూలరస మనుట వియ్యము నకును పిదగునకు ఒకే మూత్రమువయోగించి నట్లగును. అది కాక దూఖమే జీవితమునకు మూలమనియు దూఖమే జీవితస్వస్థమనియు దూఖమే జీవితకరణితీయనియు చెప్పుట చప్పువానియొక్క మనఃప్రవృత్తిని ఆతని విచారమును మాత్రమే సూచించుచు కాని దూఖమే మూలరసమని సిద్ధాంతము చేయుటకు తార్కాణము కాజాలదు.

అశేషం ప్రయోగః కనకవణిభిర్భద్రాధివా
తదావృత్త పాదై ర్యవధయతి యథా శ్శాలిభవతి

జనసానే మాన్యే వికలకరణై రాధ్యచరితై
దర్శితా రోది త్యపిదశతి వజ్రస్యహృదయమ్.

అను శ్లోకము రాముని శోకముయొక్క తీవ్రతనే సూచింపగలుగును కాని దుఃఖాత్మ మగు కరుణయే మూలరసమని స్థిరీకరింపజాలదు. ఒక్క రాముని జీవితము గుఱుమయమైనది కావున జీవితమునకు గుఱుమే మూలమనుట హేత్వాభాసమగును. అందువలన దుఃఖ మే కరుణ యనునెడల కరుణ మూలరసము కానేరదు. కాదగదా కూడ. ఇక కరుణ యన వరుల కష్టసుఖముల విషయమున ననుకంప ఆర్ద్రత, సంచలనము నొందుట, తన కష్టసుఖముల నార్ద్రానుకంపాదిభావములతో నను భవించి యితరులకు తదనుభూతరసవాసన వ్యాపింప జేయుటయే. యగుచో తప్పుక యంగీకరింపవచ్చును. కాని యిట్టి కరుణకు ప్రత్యేకవిలక్షణత్వ మేమియు నుండదు. అట్టి యనుకంపాజనక శక్తి ఆర్ద్రీకరణశక్తి సర్వ రసమ లకు కలదు. అట్టి శక్తి శృంగారమునకు కలదని కాళిదాసు చూపింపగలిగెను. శాకుంతల సౌందర్యదర్శన మొక్క దవ్యూతుని కే కాక సర్వమానవ ప్రపంచము నకును సత్ప్రసారాణముఁ గూర్చు గలుగును.

కుసుమమి న్లోభనీయం యావన వంగేషు సన్నద్ధం
అనామృతం పుష్పం కింలయ మలాసం కరరుచౌ
రవాచిదం రత్నం మధునవ మసాస్యాతిరసం
అఖండం పుష్పాశాం ఫలమివ చ తద్రూప మనఘం
యా తత్ర స్యా ద్యువతిజయే సృష్టి రాశ్యేవ భాటః
జీవితం మే ద్వితీయం

ఇత్యాది వాక్యముల కాళిదాసునిచే వర్ణితమైన ప్రేమరసము సనుస్తజీవరాసులకును మాధవీలతాసహ కారములకును, శద్ధిసభాస్వరులకును కువలయిన సుధాంశులకును కలచుకదా. సర్వసృష్టికిని మూలకారణ మగు భావము నుదయింపజేయు శృంగారము మూలరస మని యేల నిర్ణయింప దగదని వాదించుచో కాళిదాసున కెవ్వరు ప్రత్యుత్తర మీయగలరు? సకలజీవరాసులను చలించజేసి కడుపులు చెక్కలుగ నవ్వించగల శక్తి హాస్యరసమునకుఁ గలదని మహాకవి మేఘ్నియర్ రాబర్ట్ బరన్స్ డిక్సన్స్ మొదలగు వారిచే వర్ణింపఁ బడినహాస్యరసము నాస్వాదిించిన వారికి గోచరింపకపోదు. ఫాల్సాఫ్ యొక్క భేషమును చూచికాని, మేఘ్నియర్ సృష్టించిన యితరహాస్యరసపాత్రములవాక్యములను కాని,

“The rank is but the guinea's stamp, a man is a man for a' that,”

అని వర్ణించిన రాబర్టు బరన్సు హాస్య ప్రసంగము లను కాని, డిక్సన్సుయొక్క దయాపూర్ణ హాస్యభరిత ప్రసంగములను కాని

“Ah, take the cash in hand, and waive the rest, Oh the brave music of a distant drum”!

అనుచు అముష్మికనుభూపేక్షకుల నందఱ నెగతాళి జేసిన ఒమార్ ఖాయాంయొక్క వికటహాస్యభరితవాక్య ములను కాని జదివినప్పుడు ఏకో రసో హాస్యసేవ అని పించును. మార్లో రచితమగు టూబల్లేన్, గేతే రచిత మగు ఫాస్టు మొదలగు నాటకములలోని ఏకకాద్ర, బీభత్స భయానకాదృశ్యాది రసములలో దేని కదియే “ఏకోరసః” అను నట్లుండును. కావున నితరదూర ము చర్చించుటవలన తేలిన దేమనగా ననుకంపాజ నకశక్తియు, హృదయవిద వణశక్తియు ప్రతిరసము నకు లక్షణములే యనియు, కరుణకుమాత్రమే ప్రత్యేక లక్షణములు కావనియునే. నిసర్గప్రతిభాశాలియగు కవి బ్రహ్మ లెట్టి రసమునకైనను విశ్వవ్యాప్తి నొసగి అదియే మూలరసమని యెల్లరు ననుకొనునట్లు చేయుగలరు. అంద మొకరిసామ్యేకానట్లు హృదయవిద్రవణశక్తియేదో ఒక్క రసముయొక్క సామ్య మాత్రమే కాదు. కావున కరుణ యొక్కటియే రస మనునది సర్వత్రాపి సిద్ధాంతము కానేరదు. కాని భవభూతికి మాత్రము రసము కరుణ రూపమున సాక్షాత్కరించెను. అతడు కరుణ రస మును వర్ణించుటలో చూపిన ప్రజ్ఞ యనన్య సామాన్యము. అం దుత్తరరామచరితమున నతడు కరుణ రసమును బోషించిన విధము శ్లాఘ్యతమము. అందుచేతనే “ఉత్తరే రామచరితే భవభూతి ర్విశిష్యతే” యని లాక్షణికులు కూడ విధిలేక చల్ల చల్లగ నంగీ రించిరి. ప్రపంచమున నింతటికైనను కాకపోయినను భవభూతికి మాత్రము “ఏకో రసః కర్మణః ఏవ.”

ఇక భవభూతి కరుణరసము నేవిధముగఁ బోషించెనో, కాళిదాసునకు నితని కీ విషయమునఁ గల భేద మెట్టిదో స్థావరాలాకన్యాయమున సూచించెదము. భవ భూతియొక్క కరుణరసము హాస్య ప్రధానము. కాళిదా సుని కరుణరసము వ్యంగ్య ప్రధానము. భవభూతి భావ మను పండు నొలిచి తొనలను లీసి యొక సొన వెంటడి యింకొక తొననుతీసి చేత పెట్టి తినిపించును. కాళిదాసు

తొనలతో నిండియున్న పండును మాత్రము చేతికిచ్చుచు దాని నొలిచికొని తొనలను దీసి భుజించు భారమును పాతకులకే వదలివేయును. ఈ భేదమునకుఁ గారణము స్పష్టమే. భవభూతి కరుణనే ప్రధానముగఁ గైకొని యుంటున్నదానిని విప్పిచెప్పి, పెంచి, వ్యాప్తి కలిగించి యేకపుత్రునిఁబోలె పోషించెను. కాళిదాసునను దానిని శృంగారరసమున కుపాంగముగ గైకొని యుంటున్న తన ప్రేమమంతయు సూరక పారలసీయక ఒక్కొక్కపరి వ్యంగ్యముగ-ధ్వని ప్రధానముగ-సూచించి విడచును. భవభూతికరుణరసము తల్లిప్రేమవలె యూరక పైకలుకు చుండును. కాళిదాసుని దన్నునో తండ్రిప్రేమవలె గంభీరమై యొప్పును. భవభూతికరుణసముద్రము నిరంతర తరంగసంక్షుభితము. కాళిదాసునిదో ప్రశాంతి గంభీరము. అగాధము. భవభూతియొక్క కరుణ రససోషణశక్తి విషయమునే యాధారము జేసికొని దానిచే బరిమితమై యొప్పును. కాళిదాసునను యవకాశము చేఁజిక్కినవృత్తెల్ల భూమ్యాకాశముల తాళము వాయించుచు, మేక్కుయర్ చెప్పినట్లుగా—

“The Poet's eye in a fine frenzy rolling, Doth glance from earth to heaven and heaven to earth”. అను వాక్యమునకు లక్షీభూతుఁ డగుచున్నాఁడు. తార తమ్యమును జూపించుటకుఁ గాక యిరువ్విరి మాగ్గముల యందుగల భిన్నత్యమును సూచించుటకు మాత్రమే కొన్ని యుదాహరణము లొసఁగి వానిపై యభిప్రాయము లొసంగు భారము పాతకులకే వదలి వైచెదము.

కాళిదాసు:—

ఃవససి శిరాంబి యాలి చెఱః
ఃవఃవ! తాని లురంతి గృహ్ర పాదైః
ఆయిబలు విషః పురాకృతానాం
భవతహి జుతుషు కల్యణాం విపాకః.

మా మాకాశే ప్రసాదాభుజం నిర్దయాశ్చేషహేలో
స్థిభాయాస్తే కళిఃపి మయా స్వప్న సందర్శనేషు
పశ్యన్తీనాం కలుష బహుశో న స్థరీదేవలానాం
మహైస్థానాం స్వరు కిలయే మృతశ్చరేణాః పతంతి.

ఉద్గతిదర్శనం బలా మృగ్యః
పరిత్యక్తనర్తనా మయాపరాః
అపగృత ఇవ పాండుషక్రాన్
మందం త్యక్త్రాణీన లతాః.

కథ మేఘల మనశోకః
శివారూపం లిఖాశ్చయం

సూర్య వ్యవస్థ నకుఁ లేత హృదయం నీల వృష్ణముల్కింకరయ
కింకర స్థలితి నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
వైశిష్ట్యం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
పిష్టంతే నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ

సూర్యవ్యవస్థ నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
ఇత్యేవమేవ వైశిష్ట్యం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
కామాంతరీక్ష ప్రకృతివృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ

గ్యామాల్కింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
అన్యాయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
అన్యాయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
అన్యాయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ

అయి నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయ

భవభూతి:—

అనున తానీ నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
విశ్వం భూతం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నిరుపాదం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
పరవాసునినీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం

నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం

నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం

నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం
నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం నీలవృష్ణికింకరయం

యేకగ్రీవముగ నొప్పకొనక తీరదు. ఈ త్తన త్రీరత్నములకు వలయు గలువలనను నీమెయిందు వేయిమడుగుల గాన నగును. మఱియు కాచిత్యమునకు కుచిముఖి పెట్టెనది మేరు. అనుచితమగు నొక్కపనియైనఁ జేసి యెఱుంగదు. ఒక్కమాట నాడియెఱుంగదు. చదువరులెల్లరు నామె చర్య ముమ్మాటికి నుచితమని యొప్పుకొనవలెను. పరిశీలన లెక్కగా ననని యనుకూలములగు మార్గముల నిర్ణయించి, యనువగు విధమున నుపాయాంతరములఁ గల్పించి తనకార్యము సంఘటించుకొనుటలా? కుచి ముఖిని గడవచు రుండరు. అట్లగుటచే నీమెద్వభావము వర్ణనాతీతము. దుష్టావ్యయు. నిద్రస్వను లొకటిరెండ మాత్రము చాలును. తనకార్యమును ఫలిపఁజేయుటకు ముఖ్యధారము ప్రద్యున్నఁడు. దేవేంద్రుని ప్రయోజన వలనకి నిజేదించి, సమరమునకుఁ బరికొల్పటం తనకు కర్తవ్యమయ్యు కుచిముఖి సామాన్యపు మర్యాదను గనఁజూచునీతిని

గీ. ....

యతినిజూచియల్ల * యతఁ డిలిండ
కావలయు నవశ్య * వివరపుగ మఱో
మాటలాడి చతుట * మనకు మేలు.

అని యాద్యచ్ఛికముగ దిగుట సభినయించినది. పిదపఁ బ్రద్యున్ను నుద్దేశించి—

ఈ, ఇప్పుడు నిన్నఁజూచి కొలు * విందుక నేయ కత్తిక మించి పో
నొప్పదటంబు వచ్చితిమి * యోగ్యనవర్ణన మాను టెంతయున్
దవ్వగదయ్య యాదనఁతంబు * నినుం గని నీయనుగ్రహం
బొప్పగఁ గాంచిపోవుట ప్ర * యోజనసిద్ధికి మూల మారమున్.

అని తనయవసరమును వెలిపుచ్చియు నిగూఢముగ నుంచి మనోగాంభీర్యమును వ్యక్తపఁచినది. ‘ఏమునోయిన వచ్చెద’మని తోడనే పలికినది. ఆమె ప్రయోజనసిద్ధికిఁ దనయనుగ్రహ మెట్లు మూలము కాగలదను సందియము ప్రద్యున్నునినుం దుదయించుట సహజము. కావున తనకు రాచపాడి దప్పని విధమునఁ తత్కార్యము నెఱింగివుఁడని కుచిముఖిని వేడఁగా—

చ. అనుడు; రహస్యమైనదియె * యాను భవత్పరిపృష్ట మెంతయున్
జనక నిమేషమున్ దడయ * సంగతిగాదును మాకు నైన నీ
వరఁగ జనార్దనం డనఁగ * వారయ క్షేదము లేదు! కావునన్
నిను వినిపెంటు మాపనియుఁనీదు ప్రసంగము మున్న కల్మియున్.

అని విధిలేక తెలిపినటుల సవిస్తరముగ నేకాంతమున బలికినది. కుచియు నీవసుదయమున కుచితమగునీతిని బ్రభావతీవృత్తాంతము నెఱిగించి యాతని మన స్స్థైర్యమును బలపఁచినది. ఇం దెంత గలువలనను వ్యక్త మగుచున్నది! సామాన్యపు మరాళమే యయిన నింతటి ప్రయత్నమునేయక తొలుదొల్తనే దేవేంద్రుని ప్రయోజన మెఱిగించి నుండును. అట్లయిన నొకవేళఁ గార్యము నిజమైనను నిజమనోగాంభీర్యము వ్యక్తపడఁజాలకు. ఈ ప్రయోజనముఁ బ్రద్యున్నునికిఁ గొంతవఱకు లక్ష్యము తగ్గియుండును. ప్రభావతీరాగవల్లరులుద్యావసరమునఁ

జిత్రఫలకమున తద్వృత్తాంతమును నిమగ్నించునవసరమున కుచిముఖి యదృచ్ఛసహిత నొనరించినది వర్ణనాతీతము. ప్రద్యున్ను కుచిముఖిని వృత్తాంత మామెకుఁ దెలియఁజేసి ప్రభావతీ సతనియెడ బద్ధానురాగఁ జేయవలయు. సంకయాశులిత మగు నామెవృద్ధయమును స్థిరమరచి, యతనిఁ దప్ప వేఱొకని వరింపనను వాదానముఁ గైకొనవలయు. తేనివో వజ్రనాభునివధ సుసాధ్య మగునా? తోడనే ప్రద్యున్ను నివృత్తాంత మామెకు నివేదించినవో తనయందుతమునను లనయెడనుఁ బ్రభావతికి గల గౌరవ విల్పము కావచ్చును. కావునఁ జిత్రఫలకమును సంశయించు ప్రభావతీని జూచి, యదియ యిదిని తలఁచి, యామెయెదట నడ్డముగ సంపరించుచు, నావరపునకుఁ జూడ మొదలుపెట్టినది. తోడనే ప్రభావతికి సందియము గలిగి వయస్యతో మరాళవర్ణనగూర్చి పల్కుచుండ మున్నొక్కవోట నొక్క వరపురుషుంజూచి తత్కమానగూర్చుని మఱి యెందునుం గానలేక ఇప్పు డిందు సత్యుకైవడి దోచిన నిది తదీయ రూపం బెఱిగి వ్రాసినతెఱుంగో యటుగాక యట్టివాఁ డెక్కడనైనను గలిగినో యని యిందుక విమర్శించి పీఠీంచితినని పలికి యామెవృద్ధయమున నదృశ్యత్ర మోదనంజేహంబులఁ గ్రందుగొనఁ జేసినది. కుచిముఖిసంజీ తిష్ఠగ్గంతువున కంతటి కుజ్జానము కలదను నదృశ్యమును— కలఁడో లేడోయని పరిశీలించి తనకు నిశ్చయ మెఱుగనయ్యెనను ప్రమోదమును— అట్టివాడుండునా యనియు నుండిన సతనిసాంగత్యము తనకు లభించునా యనుసందియమును— బ్రభావతీయం దొక్కసారి పొడమైనవి. కుచిముఖియెడ గౌరవ మతిశయము నొందినది. చిత్రఫలకమును విమర్శించి తనకుఁ దెలిసినది నివేదింపుమని మరాళమును మిగుల సాల్పివ్రాయ ముగఁ బ్రార్థింపఁగా—

క. నీవనిన యట్ల యేను భ
యావహలను గానివారి * నాకృతిక కనం
గాతలతి; నైన బిలువక
యే వెట్టి నే చేర నిరువు * రకత మాడన్.

అని తనగఱువలన ముట్టిపడునటుల పలికినది. ఇది కుచిముఖిగాంభీర్యమున కొక ధృఢనిదర్శనము. దీనిని గ్రహించి యాచెలవ లిద్దఱును—

గీ. ఈక్షి తాన్వోన్యవదనలై * యెంతమార
మఱుగుచున్నది దీని వాక్యాశయ మని.
నివుల వెఱుగండిరి. అంత లక్షణకధన మొకంత సలిపి.

చ. ఎనయగ నెవ్వ రెంత మన * సిచ్చి వచించిరి తాను నాటితో
పనుపడ సంతకాత్ర. బ్రతిభావనా మాడుట యుక్తమన్ద్రుమీ
కొనరుగఁబెట్టి దంపు గలఁపొటలు దీర్చగ నిష్క జేనుఁ జె
ప్పినయది చాలు నింకఁ దల పెట్టుట చెల్లనఁయెక్క. జేమియున్.

అని తన ప్రయోజనసిద్ధికి మూలమగు నీటుట్టుమున నెంత దిగువుఁ గనఁబఱుచున్నది! శాశ్వతే ప్రార్థితమై కాక దవంతయు మాటాడదు. కొంతయుదంతము దెలియు సాంతిముగ నెఱుగఁగోరుట యాయుంతులకును సహజము. వారు ప్రార్థించి విసిగి నేసారీయండఁగ ప్రభావతీని భేదిల్ల జేయుట యగునను భయమున వావోయ్య కైని చాలించి.

చర్యలో గానబడినది కాదు. మఱియు నీ ప్రబంధమున గత యంతయు శుచిముఖిపై నాధారపడి యుండినది. వజ్రనాథునివధకుఁ దగు ప్రయత్నము సలిపి వలయు మార్గముల నిర్ణయించు భార మామె వహించినది. పురుషోత్తము దృఢమనస్కుఁడే నైనది. ప్రభావతీ ప్రద్యు మ్నులను గృత ప్రతిజ్ఞలఁ గావించి, కార్యసిద్ధి కరగఁజే మొనరించుకొని నది. ఆమె లేనియెడ కథ యెటుల జరిగియుండునదియు దురూహ్యము. శ్రీనాథుని మరాళమున కంతటి ప్రాముఖ్యము లేదు. నల దమయంతు లిరువురును పరస్పరము ప్రేమించుకొనుచునుండ నీమరాళము దూత కార్యము నెఁజేర్చి యంతరించి నది. కథయంతయు దనంతన నొకరి జోక్యము లేకయే జరిగినది. మఱియు నలునిచేఁ బ్రాణదానము గైకొని ప్రతిఫలముగ దమయంతిని గూర్చును ప్రయోగము కల్పించుకొను టలో సత్యవాక్పరిపాలనము వ్యక్తమైనను, అంతరంగభరితముగఁ దోచదు. ప్రత్యుపకారాగ నిష్కన్యమనచే శుచిముఖి దేవేంద్రుని ప్రయోగము సాధింప సమకట్టెనుండుటలో విశేషమగు సౌజన్య మేర్పడినది. ఈ సౌజన్య మనన్యసామాన్యము. నలునితో మాటలాడుదు మరాళము, “ఫలకుసుమ మూలమూర్తంబున కరిఁగూర్త నడపుచు, ముగలువోలె నలిలంబులోనం దపంబు చేయుచున్నవార మని పల్కియు శుచి ముఖివలె నిష్కాంఠంబు సౌజన్యమును బ్రకటంపక ప్రస్థుపకారస్వభా వము మాత్రము ఘటించినది. శుచిముఖిసౌజన్యము వర్ణనాతీతము. మఱియు నింకొక ఛేదము గలదు. నలదమయంతులతోడ నొండొరుల యుదంతి మామర శిషు తనంతిఁదానిగ నివేదించినది. అందు ప్రాథమ కొంత తఱిగినది. ముఖ్యావగరములగు ఘట్టములయందును శుచిముఖి ప్రకటించిన బిగవు వింకముల నీ వజ్రతే వివర్ణించియుంటిమి. ప్రభా వతీ రాగవల్లరులలో గలిపిన వాగ్యుద్ధ మామెను “ప్రాధ” యని వేనోళ్లఁ జాలెడిది. శ్రీస్వభావమును శుచిముఖి లెస్సగ నెఱిగినది. కావున తనసౌబగును వర్ణించి ప్రభావతీ క్షుతించుచుండ తనవలన రహస్యము దెలిసికొనుటయే యామె ముఖోద్దేశ మని గ్రహించి ఎత్తి పాడుచుచున్నది.

ఉ. ఇప్పుడు నీవు చెల్వితని * హేతువుగాగ గణించినట్టి నా యొప్పున గిప్పుఁ దా నెవడు * నుండు రహస్యవిచారవిఘ్నహా లెప్పుడు నీకుఁ గోఁచె నపుఁడింగియుఁ గోఁచదు; వీనిచేత మీ యిప్పుటి మంతనంపు పని * యెవఁజ కంపుడు పోయివచ్చెదన్.

అనినది. అట్టిసమయమున నైషధమున మరాళము మిన్నకుండి ‘మధ్య’ యనిపించుకొనినది.

అయ్య నీయుభయలలోగల సామాన్యవిషయముల నొకటి చెందింటిని విచారించెదము. శ్రీస్వభావము చంచల మనియు, దానిపై నాధారపడఁదనియు నిరువురు లెస్సగ గ్రహించిరి. దమయంతి ప్రభావతీల యనురాగములు దృఢములు కాని యుంచి పరీక్షించి యుప యంతరిముల గల్పించి వలయు ప్రతిజ్ఞల గైకొనిరి. ప్రభావతీ

క విను ప్రద్యుమ్నుని దక్కన్
మనమున నే నొరు వరించు * మాట విడఁపు మా
ఘనఁ డొల్లకున్న జెందును
మనసిజశిఖి దనువు నేల్చి మఱుపటిమేనన్.

అనియును దమయంతి—

గీ. అనలసంబంధవాంఛ నా * కగునె యేని
యనలసంబంధవాంఛ నా * కగునె చూడె
చాలు గందేహవృత్తభా * వణము లింకఁ
దరుణచక్రాంగపాధఃపతంగశక్ర.

గీ. తండ్రి నివదాధపతి కీక * తక్కి యొరును
కీదలంచిన నే విహగేంద్ర వినుము
దేహ మనలంబునకు నామాత్మగ నొసంగి
యతనిఁ బొందంగఁ గందు నన్యాయతనమున.

అనియు దగరుతిని తీవ్రము లగు ప్రతిజ్ఞల సలిపి, వర్ణనాశల సూ వరాళములకు సమానము. నలదమయంతులముల ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్ను లయు లింగరూప చయోవిశేషదుల వర్ణించుఘట్టములఁ గాదివి యానం దించి యారవమును స్త్రీలదగు నేగాని నుడవ శక్త్యముగాదు. శ్రీనాథుని మరాళమునఁ గృతజ్ఞతయు సత్యవాక్పరిపాలనమును విదింఁములు. సహజ మగు సౌజన్యమును స్వామికార్యధురంధరతయను అనన్యసామాన్య శేషుపీవిశేషమును, అసాధారణ ప్రాథమియు శుచిముఖియెడ నువ్వ క్తములు. ఈమరాళముల నింతటి యుత్తమపాత్రిల జేసిన కవిసాధుల ప్రజ్ఞ సుత్యతీతిము.

తామరతైలము

తామర, తీట, గజ్జిక మంచుమందు. డబ్బి 1-కి 6 అణాలు మాత్రము.

6 తంబుకెట్లినీధి, మద్రాసు. అమృతాంజనం డిదో, 109, ప్రేరికోడ్డు, బొంబయి.

నీత — శకుంతల

కావ్యతీర్థ జనమంచి సుబ్రహ్మణ్య శర్మ గారు

స్త్రీ భారతదేశవాసులలో ససామాన్యయగు సౌఖ్యవ్యక్తి. ఈమెవలె యోషిద్గణాలు కారభూతయై లోకోత్తర సౌందర్యవతియై నతిమృదులహృదయయై జన్మభూమిని తరింపజేసిన భారతీయ యువతీమణులు మిక్కిలి యరుగు. ఎపుడైన నెందైన సీతాదేవివంటి రామారత్నము ఇతరలోకంబునందు బ్రసిద్ధి గాంచి యున్నదా? మహోత్తమమగు నాదగృహుతో సతీత్వమును పతిభక్తిని వ్యాపింపజేసినది సీతయే. ఈ పూజ్యురాలే గంగోత్తరీయ జలభారవలె స్వచ్ఛ తమయై నిష్కాపట్యగ్రధియై సమస్త సద్గుణధారాచే మనకు నిరంతర సమారాధ్యయై నది.

సకలకర్తవ్య కర్తృకాయనిహితం డగు భర్తయే యాత్మావలంబన మని యెంచి తడనసగణమునే నిఖిల కర్తవ్యములకంఠెనధికతమంబుగఁ దెలిసికొన్నదై పురాణ కథలయందుఁ గడఁ బ్రఖ్యాతిఁజెందినదై సహృదయులహృదయంబును బుణ్యతోయయగు భాగీరథిబోలె నలంకరింపజేసి పావన మొనఁగూర్చుచున్న కాంతామతల్లి సీతామహాదేవికన్న వేఱులే రనవచ్చును. జగతులయందుఁ దదీయచారిత్రపద్ధతి లోకసులసు సచ్చరిత్రమును సాధు విశుద్ధిని బోధించుచున్నది. సమాజశిక్షయందుఁ దత్పాతివ్రత్యమే కామినిసమూహంబులఁ గలుషవిషయంబుల నుండి తప్పించి తరింపజేయుచున్నది. మణియును ఈమె సుఖంబులదైనను దుఃఖంబులందైనను విరక్తిమానసంబు గాంక్షింపనిదై యపూర్వభావసమారాధితాంతః కరణయై ధైర్యమయియు నవస్థాను కారిణియునై ప్రసర్తించిన సతీతత్వము.

వాసన్తి (వనదేవత) సకలదేవతలయందును సమాన భావమయఁ బగు స్త్రీతి గలదయ్యు, నేకారణంబున సీతాదేవి గుణాణంబులయం దాసక్తిగలదై విరాజిల్లెనో యెఱుంగఁగోరక నామె గుణాతిశయంజే మూలమని సకలసహృదయ హృదయములకును నవగతం బగుచున్నది. విలాపంబుఁగూడఁ దైవిషయంబు ననుసరించియే ధీరుండగు శ్రీరామునకు సైతము సీతను గురించియేదా సంతాపము? ప్రజలకును నీమెయందే కాంతానురాగము

మునికులముఖ్యులగు ససిస్థానలకును సీమెయందే దేవీ భావసంస్థాపనంబు. ఇట్లయెన్నఁబాసిన పెక్కులు సద్గుణ పుంజంబు లీ జన్మజయందుఁ గలరని చెప్పఁబూనుట యతియోక్తియగు నని యే రన సాహసించుదు?

మహావి భవభూతిచే నుత్తరామ చరిత్రంబును జక్కఁగ నివ్వినయంబు ప్రతిపాదించఁబడినది. నారీకులఁ బున రాఘవకులఁబట్టి యగు నైదేహియే దృష్టాం భూత యని మొదటియంజియును. దచ్చారిత్ర ముద్దిప్త కాశ నము జేయ నతఁడు పాటుపడినాఁడు.

“దైవ్యా యః కిఁ తైదేవ్యం సాహజో యతోజ్జ్వలః”

అని ప్రత్యేకముగ నే నిర్వచించినాడు. సీతక రామునితోఁ బరమస్నేహ ముదయించిన పిమ్మట స్వజా విహితదానయగు సీత రామోపదేశముచు వివి “జానామి చర్యపుత్ర జానాను” అనఁజ్ఞా సాదృశ్యములచేత రామునిసమాఘముచ మిక్కిలి సరళిత్వమును బ్రకటింపజేసి యున్నది. శ్రీరాముఁడు వచ్చుచి యూదేవును గ్రహించు సమయంబున—

“స్నేహం దయాం పౌఖ్యం యః పా జ్ఞానీ వః, ఆరాధనాయ లోకస్య సంతో సాస్తి మే క్యథా”

అని యుచ్చరింపగనే సీత—

“అతివ వ్రువలగ్నాంధః ఆశ్రయత్రః”

అని వచించి తన సహజనిర్గుణుణంబును వ్యక్తపజ్ఞచే. ఇయ్యది సాధారణ వాణి యగునా? లేక యః న్యసామాన్య మహత్వమా? భర్తృముఖమున స్వప్రత్యాగసంకల్పమును వివియును చట్టి వచనవ్యాపార మొరించుట యెట్టిదో యెఱుంగనగు. చిత్రపటదర్శనావస్థంబున లక్ష్మణుఁడు “ఏహ వంచవత్కాంత శూర్పణఖా” అని తెల్పఁగనే సీత ‘హః ఆర్యపుత్ర! ఏతావ త్రైదర్శనం’ అని తన సరిశభావంబును వ్యక్తీకరింపజేసెను. ఇయ్యది పూర్వవిషయంబని యెఱింగియును నపుడు జరుగుచుం నట్లు తలంచి కలఁతఁ బొందినదై సీత భ్రాంతి నొందినట్లు గడగడ వడఁకసాగెను. శ్రీరాముఁడు “చిత్రమేతత్” అని యామె నూరిడించెను. ఈమెకుఁ బ్రణయవికాసంబు

వదిరెండుసంవత్సరములను డి నీభాషానిలయము ఇతరనిలయముల సావనకు ఆదర్శముగా నుండియు, ఇచ్చటియాంధ్రులందు మాల్పభాషాభిరుచి గలుగజేసినారు. అన్యభాషాపదప్రయోగము మాటలాడుటయం దేమి, వ్రాసుటయం దేమి నిర్మాణముచేయుటకున ఆంధ్రభాషాపరివర్తనము సక్రమముగా నేర్పబడును నిజాంరాష్ట్రంధ్రుల యభివృద్ధికి ప్రవాదిగా నుండి భాషాసేవ జేయుచున్నది. సుమారు ౧౮,౫౦౦ రూప్యములు నిల యాభిమానులవల్ల ప్రోగుచేసి స్వంతభవనము గడింపఁబడినది.

పత్రికలు

ఇటీవల జేకాభ్యుదయమునకును ప్రపంచవ్యవహారజ్ఞానమును జన సామాన్యమునకు బోధించుటకును ప్రత్యేక తెలుగువాదాపత్రికలు నిజాంరాష్ట్రమునుండి వెలువడుటావశ్యకం బని ఇచ్చటి ఆంధ్రులు గమనించినారు. మహబూబ్ నగరమునుండి కొంతకాలమువరకు హితబోధిని యను మాసపత్రిక వైద్య పాఠశాలకు సంస్కరణాదివిషయములను చర్చించుచు వెలువడినది. అటుపైని దివ్యజ్ఞానసమాజమువారిచే నొక పత్రిక ప్రచురింపబడినది. కాని ఈ రెండును అంతరించినతరువాత నల్లగొండనుండి “నీలగిరి” యను పేరను కరంగల్ జిల్లాలోని ఇచగుర్తి యను గ్రామమునుండి “తెనుపత్రిక” యను పేరటను రెండువా పత్రికలు వెలువడి సక్రమముగా నడుపబడుచున్నవి. వీనికి స్వతంత్రములైన కాలాలు గలవు ప్రజలు పత్రికలయభివృద్ధికి అనేకకథముల తోడ్పడుచున్నారు. నిజామరాష్ట్రములో తెలుగుపత్రికలు లేవన్న యపేక్షిర్తి వీని తో తొలగినది. నూతనముగా “పైదరాబాదయాత్” అను పేర ఆంగ్లేయ మాసపత్రిక” నొక యాంధ్రయువకుని సంపాదకత్వముననే వెలువడుచున్నది.

గ్రంథమాలికలు

ఆంధ్రవాఙ్మయమున కొక క్రొత్త సోయగ మేగింపిని ఆంధ్రవభూటిని వస్త్రే పుడెచ్చిన విజ్ఞానచంద్రి కామండలి మొట్టమొదటి పైదరాబాదులో నిజామరాష్ట్రంధ్రులవల్ల స్థాపింపబడి తరువాత చెన్న. ట్రాన్సువానకు మార్చబడినది. తరువాత సెవందరాబాదులో “కలవాణీ గ్రంథమాల” స్థాపింపబడినది. అటుపిమ్మట సంస్కారిణీ గ్రంథమాల పేర నల్లగొండలోను, విజ్ఞానచంద్రిణీ గ్రంథమాల యను పేర ఇనుగుర్తియందును బయలుపడెదలినవి. వీనిలో మొదటిది వేరొండురూపమును బొంది గ్రంథమాలయద్యమము మానుకొన్నది. రెండవదానికి కాగ్నినిర్వహణ మునందు చిత్కూలనేకము సంభవించినను వైర్యవైర్యములు విడవాడక పాటుపడుచున్నది. క్రిత్తికపులగు వీరకేళింగముపంతులుగారి జ్ఞాపకార్థము “శ్రీ వీరకేళింగ కంఠాభరణ గ్రంథమాల” యను పేర మత్యక్త గ్రంథమాలిక నల్లగొండయందు స్థాపింపఁడి పైదరాబాదుకు మార్చబడినది. ఇది పంతులుగారి నామాంకితమువల్ల నైనను అచికాలమున వృద్ధిలోనికి వచ్చి సర్వజనసహజరీతియగునని నమ్ముచున్నాము. భక్తిరసప్రధానంబగు గ్రంథములు మాత్రమే ముద్రించి ప్రచురించునట్టి గ్రంథమాల నల్లగొండయందు మరొక్కటి కలదు. ఇయ్యది “బుడికేవ్వ గ్రంథమాల”.

శ్రీవిద్య

బాలికాపాఠశాలలు పలువోట్ల స్థాపింపబడఁచున్నవి. పిల్లలను బడులకు పంపుటకై తల్లిదండ్రులు వెనుదీయుట లేదు. ప్రభుత్వము వారి పాఠశాలలు లేనివోట్ల పత్యేకసంఘములవారు తమబాలికల విద్యాభ్యాసకై పాఠశాలలు స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. బోధకురాంధ్రు దొరకుట యొకింతదుర్లభముగా గన్పట్టుచున్నది. ప్రభుత్వమువారిచే వరంగల్లుజిల్లాలోని హనుమకొండయందు ప్రత్యేకముగా శ్రీలకొరకు బోధనాధ్యసనపాఠశాల స్థాపింపబడినది. ఇది కేవలము శ్రీలచే నడపబడుచున్నది. బోధనాపద్ధతులు ఆంధ్రమున నేర్పబడుచున్నవి. పురపాలయందు శ్రీవిద్యాభిమానము గల్గియున్నది. శ్రీలయందు పఠనాసక్తి యుండురించినది. పైదరాబాదునందు కొంతకాలము క్రిందట శ్రీసమాజ మొకటి కీ. శే. రావి చెట్టు లక్ష్మీనరసమ్మగారిచే స్థాపింపబడి వారిజీవితకాలమున అతిసరు రతతో దానిని నడుపుటకు ప్రయత్నిములు జరుపఁడినగి. అటుతరువాత శ్రీసమాజములజాడ గన్పట్టిలేదు. దుందుభినానసుంపత్సరమున పైదరాబాద రెసిడెన్సీబజారులో “ఆంధ్రసోదరీసమాజము” స్థాపింపబడినది. ప్రతి ఆదివారము ఆంధ్రభాషానిలయమున శ్రీలు గుమిగూడి సభలు జరుపుకొనుచున్నారు. వైర్యోత్సాహములు అభివృద్ధి యగుచున్నవి.

కవీశ్వరులు, గ్రంథకర్తలు

పూర్వమునుండి నిజామరాష్ట్రము కవిమార్గనైపులకు పుట్టినిల్లని పించుకొనినది. పోతన, బొమనాథుడు, భీమకవి మున్నగు కుప్రసిద్ధ ప్రముఖులైన కవిపుంగవులు నిజామరాష్ట్రములోనివారు నిరూపింపబడినది. ఇప్పటికిని కవిత శిష్టవారు లేకపోలేదు. విద్యార్థులలో సహితము రసవంతమైన పద్యముల నల్లగలవారున్నారు. అష్టావధానము చేయగల యువకు లొకరింటిని కేవలము వైశాము ప్రములోనివారు యున్నారు. వీరు శ్రీమాత వానమామలై వెంకటాచార్యులను వారి సోదరులగు అత్యుజాచార్యులను, వరంగల్ జిల్లాలోని మడికొండగ్రామమును పుట్టివెరిగినవారు. గద్వాలగంధానమందు ప్రతిసంవత్సరము విద్యత్సభలు జరుగును. పండితులకు వార్షికము లేర్పడి యున్నది. పెక్కుండ్రు విద్వాంసులు ప్రతిసంవత్సరము నానాభాగములనుండి ఇచ్చటికి వచ్చెదరు.

మాతృభాషాభిమానము

పిల్లలను ఆంధ్రభాషాభిమానమును జూపుచున్నారు. సభలలో తెలుగునందు ఉపన్యాసము లిచ్చుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. మాతృభాష యగు తెనుగునందే శ్రద్ధ వహించి యావశ్యక్యతను గ్రహించుచున్నారు.

ఆదిమాంధ్రులు

ఆదిమాంధ్రుల ప్రసక్తి నిజామరాష్ట్రమునందు లేకపోలేదు. వీరిలో కాకాహరలు గలరు. వుంచి ఉద్యోగములందు పలుపురున్నారు. నిన్ను జాత్యుద్ధింకమునందు సానుభూతి కనబఱచువారున్నారు. నిన్ను జాతి

బాలబాలికాపాఠశాల లున్నవి. ఇంకను నెలకొల్పబడచున్నవి. అది హిందూ సాంఘిక సేవాసమాజము ఇటీవల స్థాపించబడినది. బాలబాలికలకై ప్రత్యేకముగ పాఠశాల వైద్యమాజమువారిస్వాధీనమున నున్నది. చందాలవల్ల ద్రవ్యము పోగుచేరి పాఠశాలకై వ్యవసాయము మొదటి కట్టించ నుద్యమించినారు.

కళావంతులు

కళావంతులసభ సెకందరాబాదునందు కలదు. హేయమగు వ్యభిచారవృత్తిని మానవలె ననియు, ముందుగతవిచారికి వివాహములు చేసి కుటుంబమువాదినిగా జేయుటకును, శ్రీలనహోయమున సేవనము చేయువారు లెక్క కత్తనసారము ఇతరవృత్తుల నడలించుదుటకును త్రాగుదును శుభాశుభదినములందు ఖండితముగ నిషేధించుటకు ఈసభవారు తీర్మానించుకొని యున్నారు.

వైశ్యులు

సెకందరాబాదునందు వైశ్యులు సంస్కరణాపేక్ష గలిగియున్నారు. పూర్వమువలె వీరు లెనకర్తవ్యాపారముతో తృప్తి నొందుట లేదు. విద్యావ్యాసంగములకు, సంఘాభివృద్ధికరమగు కంగులకు ఆగోచించుచున్నారు. వైశ్యురహితసంస్కరణ యొకటి గలదు. మట్టెవాడయందు నొక సంఘము కలదు.

సంస్కరణము

వైశ్యులే గాక తదితరులయందును సంస్కరణాభిలాష యగుచు రిందినది. ముదిరాజున ఘము యాదవజనసంఘము వైదరాబాదునందున్నది. ఇది కేవలము ఆయా లెగలవారి యభివృద్ధికై కృషి చేయుచున్నది. ముదిరాజుసంఘమువారి యధీనమున బాలికాపాఠశాల యొకటి నూతనముగ స్థాపింపబడినది. బ్రాహ్మబ్రాహ్మణైకతకు లిచ్చట లేవు. జనస్థైర్య మునూర్వాభావములు లేవు. అందఱును కలసిపెలసి స్నేహభావముతో నభివృద్ధికై పోటుపడుచున్నారు.

రాజకీయము

రాజకీయసరస్వతులు పరిపాలనావిధానమునుబట్టి యిచ్చటివారిని బాధించుట లేదు. కాని భారతేశపు భవిష్యత్ స్థితిని గుఱించి, ప్రస్తుతము జరుగు వ్యవహారములకు గుఱించి తల పంకింపనివారు లేకపోలేదు. మహాత్ముల సంఘములు పెడచెనిసి పెట్టుట లేదు. ఖద్దరునందు అభిమానముగలవా రిచ్చటియాంధ్రులందు అనేకులు గలరు.

పరిశ్రామికములు

పరిశ్రామికములందఱును నిజాంరాష్ట్రాధిపతుల కేంద్ర మహిని యున్నా రెవరు ఈసంవత్సరమున పర్యటించు నిరంకుష విజయ దశమి ప్రదర్శనకు సామ్యము. పర్యటించు సవ (పోయిన్) వీరన, కమ్మలిశ్వరు, రాశిమల, గుడిబి, కత్తులు, తిబాదులు, బంబూనాలు, మున్నగు వి సమగ్రులవా ద్రవ్యుల పరిశ్రామికయజులగు ప్రదర్శన జరిగింది.

ఆంధ్ర జనసంఘములు

నిజామురాష్ట్రములోని యాంధ్రులందు చరవ్యసహనభూతిని గలిగింపు వారి యభివృద్ధికై యత్నించు నుద్దేశ్యముతో వైదరాబాదు పట్టణమునందు నొక యాంధ్ర జనసంఘము మొట్టమొదట స్థాపించబడినది. ఇది యుద్దేశముతో హనుమంత, లల్లగిండ్, పికందరాబాదు, పర్నాల, భన్ముంపెట్టు లు చాంద్రజగంఠము లేర్పడినవి. ప్రతిజ్ఞాయందును ప్రతితాలాకాయందును సంఘములు స్థాపించు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. చరవ్యసహనభూతిని పెంపొందించు యాంధ్రులందు దండుకొని ఈ సంఘములన్నియు కావ్యము లక్షణికా దారులైన వ్యవసాయకముగలవి.

ముగింపు

ఈ వ్యాసమున యింగుంటురు పూర్వము ఆంధ్రోన్మద్యము లన్నిటి యందు ముఖ్యముగా బాలిగంపాల నిద్దని కేంద్రీకరణనియున్నది. కీలలో మునుగాల కంఠాసాధనకు లగు రాజా నాయని వెంకట రంగారావు ఒకప్పుడే గారు లెకరు, శ్రీ కాగారగు ఇంచుమించుగా ఆంధ్ర భాషానిలయములన్నిటికి పోషకద్రవ్యభారము వహించియున్నారు. ముఖ్యముగా వైదరాబాదులోని శ్రీకృష్ణ దేవరాయల ఆంధ్ర భాషానిలయమునకు స్థాపకులు. రాసోదకులు, అగ్రగణ్యులు, వందెనిర్మాణకార్యమున కిమిలవైక ప్రవ్యసహయము చేయుటయే గాక లెంతోము దాని యభివృద్ధికై బోధించుచున్నారు.

రెండవవారు శ్రీహనుమంత హనుమంతరావు పంతులుగారు. వీరు హనుమంతయందు చున్న కాలమున అగ్రగణ్య నిలయపాలనమునందు తోడ్పడినారు. తరువాత వైదరాబాదునందుండి అచ్చటిభాషానిలయమునకు పాలకసభ్యులుగారు, కార్యదర్శిగారు, ఉపాధ్యక్షులుగను ఉండి యతిసమర్థులతో కార్యభారమును నిర్వహించియున్నారు. మఱి నిర్మాణము పూర్తియగువఱకు వీరు పదవ ప్రయాగము నిలయాభివృద్ధితో ముగిసగనివై యున్నది.

తామరతైలము:—తామర, తీట, దురద మొదలగువాటికి మంచిమందు

డబ్బీ 1-కి తెల అణాలు 0-6-0 మూత్రమే డజన్ 1-కి రూ 4-0-0 మూత్రమే

109, ప్రేరీరోడ్డు, బొంబాయి.

అమృతాంజనం డిపో,

7 తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు.

కామశాస్త్రము — తత్వయోజనములు

సా ర ం గు న ర సి ం హా రా వు గా రు

ధర్మార్థకామమోక్షము లగు చతుర్విధపురుషార్థములలో ప్రధానములు కామమోక్షములు. కొందఱు ధర్మమోక్షములు ముఖ్యమందురు. కాని యది సరిగాదు. ధర్మార్థములు రెండును కామమున కంగములు. ఈ మూడేటికిని భిన్నమైనది మోక్షము. ఎట్లనగా జ్యోతిస్వరూప మగు నాత్మకు శరీరములు మూడని తత్త్వవిదులు చెప్పెదరు. మొదటిది బుద్ధ్యాశ్లేశము. చిత్తము రెండవది. ఈ రెంటిని ఆవరించిన భౌతికదేహము మూడవది. ఇందు బుద్ధి విషయముగా గలది మోక్షశాస్త్రము. రాగద్వేషాదులకు స్థానమగు చిత్తము కామశాస్త్రాక్షయము. ఇతను ధర్మార్థములు భౌతికదేహమునకు చెందినవి. ఇట్లు పురుషార్థముల నాలిగింకిని దేహములతోపాటు స్థూలముగ భాగింపవచ్చును. జీవునకు జన్మాద్యవస్థలు కలుగుట ఆత్మవికాసానుసారము ముక్తు డగుట కిని అందఱు నెఱిగినదే. ధర్మార్థములు భౌతికదేహస్థితికే తోడ్పడుచు కాన ఆత్మవికాసానుసారముగ ముక్తిసాధనముకు ముఖ్యములు కావు. ఎట్లనగా భౌతికశరీరము జీవునకు స్థూలప్రపంచముతో సంబంధము కలుగజేయునే గాని ఆత్మవికాసమునకు తోడ్పడజాలదు. అందుపై సూక్ష్మము లగు బుద్ధిచిత్తముల ననుసరించి భౌతికదేహము నిర్మించబడు ననునది జుతువులలో నిత్యమును మనము చూచుచున్నాము. కాబట్టి చిత్తము బుద్ధి యనునవియే ఆత్మవికాసమునకును, తద్వారా ముక్తికిని సాధనము లని సిద్ధాంతమగుచున్నది. కాన భౌతికదేహస్థితికై నియంపించబడిన ధర్మార్థశాస్త్రములు జీవునకు తత్త్వప్రళయమియ్యజాలవు. ఇట్లు చేయునది కేవలమును కామమోక్షశాస్త్రము మాత్రమే!

చిత్తవికాసము కామశాస్త్రవిషయము. మనుష్యుని వ్యక్తిత్వము (Personality) చిత్రానుసృతము కావున కామశాస్త్రప్రయోజనము వ్యక్తిత్వాభివృద్ధి యగుచు.

బాధికమగు ఉత్పన్నజ్ఞానస్వరూపము విభాగాసహ్యము కావున వ్యక్తిత్వమునకు బుద్ధివికాసమునందు తావులేదు. ఇతను, సర్వసామాన్యమగు భౌతికశరీరము ప్రత్యేకత్వము నీయఁజాలును. గాని వ్యక్తిత్వాపాదక మంతమాత్రము కాదు. దీనివలన చిత్తమే వ్యక్తిత్వమునకు నిధానమని సిద్ధించుచున్నది. కాన చిత్తవికాసమే విషయముగాగల కామశాస్త్రము అవశ్యము సాధనీయము. చిత్తవికాసమునఁగాని వ్యక్తిత్వము రాజాలదు. వ్యక్తిత్వము లేనిదే జీవుడు మోక్షగామిగాజాలడు. కాన వ్యక్తిత్వాభివృద్ధి ముఖ్యకర్తవ్యము. దానికై కామశాస్త్ర మభ్యసించవలెను. “కామిగాక మోక్షగామి కాడు” అనిగదా సామెత.

ఇత చిత్తవిషయమును చర్చించును. రాగద్వేషాదులగు భావములకు చిత్తము స్థానభూతము. లేదా చిత్తము ఈభావముల పుంజమే గాని వేఱుగాదని చెప్పినను చెప్పవచ్చును. కావున చిత్తమునుగూర్చి విచారించుటకు భావజ్ఞాన మావశ్యకము. సద్భావములను సాధించుటచే జిత్తమును తదాధార మగు వ్యక్తిత్వమును అభివృద్ధి జేందును. భావములతోగల మంచిచెడ్డలను తెలిసికొనుటకు మున్ముంగుగ భావములు తెలియవలయును గదా! చిత్తివృత్తి యగు భావజ్ఞానము కేవలము ఆధ్యాత్మికముగఁ దర్కించుటచే కలుగదు. అనుభవజ్ఞానము కలుగుటకు కళాజ్ఞాన మావశ్యకము. కళలు భావబోధకము లగుటచే చిత్తవికాసమునకును, తద్వారా వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికిని కారణములు. రసికత వ్యక్తిత్వసూచకము కావున నవరసరసికుఁడు మహాశయుఁ డని చెప్పఁబడును. మఱియును రసానుభవము బ్రహ్మానుభవమునకు ప్రతీకమని శాస్త్రోక్తమగుటచేత ముఖ్యముగ సాధించఁదగినది. దానికై కామశాస్త్రాభ్యాసమవశ్యము. కావునకళాజ్ఞానమును రసానుభవమును కామశాస్త్రవిషయములు,

‘(వాత్స్యాయనమహాకవి కృతి కామశాస్త్రమును అంగ్రములొక పద్యంబు జయచుంగవ్యాఖ్యత’ ను పునరాకాశలత’ ను మొక విచి. కావ్యవ్యాకరణాతిభూ ప్ర. శ్రీ. పంచాంగుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు. [10, అర్చుంగలేఖ, ట్రీటికేను పద్రాసు.] ముద్రింప నున్నారు. వీరి ముద్రణమునందు కులభమైనతెలిలో రతిరూపము ఆనంగగీత్రము మున్నగు 20 సంస్కృతగ్రంథములనుండియును, కొక్కొకము రతిచంద్రిక మున్నగు 15 అంగ్రగ్రంథములనుండియును, సారాంశములు వివరణరూపమున నధ్యరింపబడఁటయేగాక ముక్తత చరకాది వైద్యగ్రంథముల నుండి అంగ్ర పంగాదిభావల నుండి అనేకము విశేషములు చేర్పఁబడినవి—సంపాదకుడు.

కామశాస్త్రమునకు విషయము- అనగా సాధ్యము- స్త్రీతక్కు వేటు లేదని పెక్కురు అభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని అది సరియైనది కాదు. స్త్రీసాధనము ముఖ్యవిషయముగ నుండవచ్చునే కాని దానికంటె మఱి లేదనుట మిక్కిలి యనుచితము. మానవజాతియొక్క వ్యక్తిత్వమునకు స్త్రీ ఆధారమైయున్నది. జాతికి పురుషుడు బుద్ధి యనియును స్త్రీ చిత్త మనియును చెప్పవచ్చును. కావున పురుషుడు బాధ్యుడు మగు స్త్రీప్రజ్ఞానమూలకము- స్త్రీ చైతన్యముగ వ్యక్తిత్వహానకును ప్రతీకములని గణించవచ్చులు స్త్రీజ్ఞానము జాతివ్యక్తిత్వమును బోధి చును. కావున పశ్యేత్ వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికి తోడ్పడును. ఇందువలన స్త్రీజ్ఞానము కామశాస్త్రముఖ్యవిషయ మన్నచో తప్పుచులేదు.

ప్రస్తుత మీ వ్యాసమున చర్చింపదగినది ఇంకొక విషయవిషయము గలదు. సాంప్రయోగికజ్ఞానము జీవ గుణస్థైర్యమునకు సాధన మనుట బహుజనుల కిది వధ్యము గాకపోవచ్చును. కాని తత్త్వద్వైతంలో నిగదక పరీక్షించినచో ఇదియి యాధార్యము బోధపడును. ఎట్లనగా స్త్రీపురుషభేదము జీవునకు ముక్తిసాధన మనుట తప్పెనచో స్పృహ నీధిక ముండవచ్చుటయే లేదు. ఈ విధేదము దేహం సూతికిమాత్రమని యందు లేని లింగవివక్ష లేని స్వేదోద్భిజ్జాదికములగతి యేమి? కావున లింగభేదము జ్ఞానప్రయోజక మని సిద్ధిచును. తారకమంత్రోపదేశ్య యగు పరమశివుని లింగరూపమన నారాధింతు మని జ్ఞప్తియం దుండకొననచో రోజ్జ్ఞానము అత్యున్నత మగు విజ్ఞానదాయక మగు సాక్షిమనుట కాక్షేపణ ముండదు. రతికాశలము చిత్తవనిస్సందన మగుటచే వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికారకము. అయినను మానము సురతము సంచమచు దురభిప్రాయమునకు దాసులకై. దాని సాధాన్యమును గుర్తింపజాలకున్నాము. కొంచెము విచారించినచో తదత్త్వప్రపంచ యోజనము బోధపడును. బాల్యానంతరమో చెప్పజాలముగాని, ఇతరావస్థల నెల్లు గా విధించునో చెప్పవలెనన్నచో పెద్దగ్రంథ మగును. ఇది మానవజాతికే గాక స్త్రీపురుషవివక్షల జంతుజాముల కన్నిటిని సామాన్యము. నెనులిపింపుమును చూచిన పూవును, పుంసోక్తిలాలాపమును వినినవృక్షమును, యవ కుల శరీరాలంతణమును చూచినవృక్షము, సాంప్రయోగిక సాధాన్యమును చక్కగా తెలిసికొనఁజాలునుము. మానవదేహముల ప్రస్తుతస్థితి సాంప్రయోగికవైద్యగ్య

మని డార్వి నను జంతుశాస్త్రజ్ఞులు సూత్రించియున్నాడు, అందుచే సురతము సంచముగాదని సిద్ధించును. అందునను రతిత్వప్రేరేపి గర్భధారణము లేనినియును, అసంతుష్టరతి స్త్రీ పురుషుల కనారోగ్యకర మనియును పాశ్చాత్య వైద్యులు గూడ సంగీకరించియున్నారు. కావున భావాను రంజనము సాధానముగ సాధనీయము సాంప్రయోగికజ్ఞానము కామశాస్త్ర ముఖ్యవిషయము. దురభిప్రాయములు వివాహదేదాదికములు సుతాధికారమునకు అంగభూతములు కావున నవియును కామశాస్త్రమునందు చర్చనీయములే.

కామశాస్త్రవిషయములు అంశములు పెక్కులుగలవు. అంశ కీటలు- సాంప్రయోగికములు, గృహ రామనిర్మాణములు- మొదలగునవి నుదాహరణముగ వ్రేకొనవచ్చును. వాత్సర్యయనాకములు వేశ్యాధర్మములను కూడ కామశాస్త్ర విషయములుగా సంగీకరించియున్నాడు. కాని అది భిన్నశాస్త్రసంబంధ మేమో యని సందేహము. సూక్ష్మమును కాపాడుటకై న్యభిచారిమును వియమింపచు సిద్ధిచి. అందులకే కాబోలు వెళ్ళానపురి ప్రభువం బడినది యూహింతును. ఈయాచారిమించే సమయమునకు 1669 మేలు ముంబయిలోను గోచరి కక పోవచ్చును కాని వ్యవచారిమును నియమిత స్పృహగా విధించుట చే నునుకొనఁబడును సంగీకరింపవచ్చును. ఎందున నేదికాలమునుండియు వేశ్యలున్నారనుట నిర్వివాదము.

కామశాస్త్రసాక్షి దాయము లగు గోష్ఠీసహవా యాదికములను, వాత్సర్యమును వర్ణించియున్నాడు. వాటిని సవీరులు Clubs అని వాంఛును.

ఇట్టి ప్రయోజనములు గల శాస్త్రము అవశ్య సాధనీయ మని వేటుగ చెప్పవచ్చుటయేలేదు. ఈశాస్త్ర గ్రంథములనుకూర్చి కొంచెము చెప్పెదను. వాత్సర్యయన సూత్రము లీశాస్త్రమును పూర్తిగ చర్చించును. కొక్కొక్కతమగు రతిరహస్యము సుతాధికారమునే వర్ణించును. ఇవి సంస్కృతపుస్తకములు. ఆంగ్ల జర్మన భాషలలో ఈశాస్త్రగ్రంథము లనేకము లున్నవి. ఇంకను నిర్దిష్టబహుచున్నవి. కామశాస్త్రము నింద్యమని త్రోసి వేరుఁడగినది కాక తత్త్వజ్ఞులుగ వారి కెల్లరకును అవశ్యముపాదేయ మని నామనవి. ఆంధ్రమహాజనులు దీని నాదరింతుగాక.

జాతీయవిద్య

ఒరుగంటి వేంకట నుబ్రహ్మణ్యము గారు

శ్రీ. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మా త్వనుష్ఠితాత్, స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః.

ప్రనాది లేని కట్టడముగాని బాధకెలియని సౌఖ్యముగాని, అనుభవైకయోగ్యములుగావు. స్వరాజ్యము అప్రయత్నముగ ఉడిపడునని యెంచు టెంతయు హాస్యాస్పదము. అస్వతంత్రజాతీయుల మైన మనము స్వరాజ్యసాధనమునకై తీవ్రత్రిషునందంభమున దగిలి విజయులము కాగల్గుటకు ముందు కొన్నియువకగణముల సమకూర్చుకొనవలసియున్నది. ఆర్థికముగ సంభోగతి నన్న తోడి దేశీయసాధనలను కొంతకుకొంత బ్రదుకు తెరవును కల్పించినచో దేశమాతృవేదకు వందలు వేలై స్వరాజ్య భక్తులు పరుగువాఱక పోరు. ఈ యుద్దేశసాఫల్యమునకే గాంధీమహాత్ముడు స్వదేశవస్తుపరిశ్రమోద్ధరణమును గూర్చి మాటి మాటికి దేశము నుద్బోధించెను జాతీయభావములను భగవంతుడనునందంతుట మూలమూలాలను పల్లెపల్లెలను ప్రాకూటు చేసి స్థునిరముగ నెలకొల్పవలయు. స్వరాజ్యప్రయత్నములందు చేదోడువాదోడై నిరుపమానసాహాయ్యము నొనర్పగల్గినవారును ఉత్సాహసంపన్నులు నగు యువజనుల సుపేక్షింపరారు. స్వాతంత్ర్యసంపాదనమునకై యిటలీ దేశముననేమి, ఎక్కడో హంగరీలందేమి విద్యార్థులు చూపిన త్యాగశీలమును కష్టనష్టాన్వితయు ననమానములు. జాతీయతను ధ్వంసము నేయునవి యగు పరదేశ్యాంశు పాతకాలపైని వ్యామోహమును పాఠద్రోలి విద్యార్థులలో నచంచలమగు స్వాతంత్ర్యేచ్ఛను, నెప్పలకమగు మాతృదేశారాధనతత్పరతను పురికొల్పుజేయు జాతీయవిద్యాలయముల దేశమునందు వివిధ స్థాపించుట అవసరము. ఇదియే జాతీయనిర్మాణమునకు నిజమైన పునాది. హంగరీవారును విర్లండువారును ఈ విషయప్రాముఖ్యమును గమనించియే స్వరాజ్యలాభమును బొందుటకు మున్ను ఏండ్లకోలందిని తినుతమరాత్రిములందు జాతీయవిద్యాలయ ప్రతిష్ఠాపనకై కడంగగడు పోటుపడిరి. 19.6 వ సంవత్సరమునందు కాలీఘట్టమున- మహామహాడు వాదాభాయిసాగోజి అధ్యక్షుడుగా సమావేశమైన భారతదేశీయమహాసభవారి తీర్మానానుగుణముగ నీదేశమందు జాతీయవిద్యావ్యాపనమునకై విఖలప్రయత్నములు గావింపబడినవి. కాని తత్సందర్భమున స్థాపించుడిన కద్యాలయములు అయ్యద్యవపుడే చల్లారు. తోనదియును చల్లారినయెను. వినను స్వార్థత్యాగులును కార్యకూరులు నైన లాలామున్షీగారు శ్రీకోపల్లిహనుమంతరావు మున్నగు మహాపూర్వుల అసమాన్వేష- హరిద్యాసమండేమి బందరునందేమి- తక్కిన ప్రదేశములయందేమి దివ్యఫలము లీనగల్గెను.

గాంధీమహాత్ముడు సహాయనిరాకరణసందేశము ననుగ్రహించెను. దీనితో జాతీయవిద్యాప్రయత్నముల బజ్జీయు గల్గెను. కాంగ్రెసు

మనభాదేశానుసారముగ వివేచనచంద్రుడు గాంధీ చిత్రరంజనుడు లజపతి రాయ మున్నగు నానుకవలంసములచే నుద్బోధింపబడి వందలకొలది విద్యార్థులు విదేశీయపాఠశాలలను వదలిరి. కాని జాతీయవిద్యాలయనిర్మాణమునకై కాంగ్రెసుమహాసభవారింతవఱకును ప్రశంసయులకు ప్రయత్నముల నేమాత్రము గావించియుండలేదు. ఎన్నియో నెలలకుబూర్వము కాంగ్రెసు కార్యవిర్వాహకసంఘమువారిచే నియోజింపబడిన 'జాతీయ విద్యాసమితి' వారు తమనివేదికమును త్వరలో ప్రచురింపనున్నారు. ఇది జాతీయవిద్యాభిమానులకు సహృదానహము.

ప్రభుత్వపాఠశాలలందలి ఆంగ్లభాషైక ప్రధానమైనను ప్రస్తుతపు విద్యాపద్ధతికి మూలకారకు లనదగు మెకాలె- గతకతాబ్దాదిని హిందూదేశపురాజ ప్రతినిధియై యుండిన విలియంబెర్క్- దేశీయ విద్యాపద్ధతులన్ననూ, అరబిక్ సంస్కృతము మున్నగుదేశభాష లన్నను ఎంతో కంటగించుకొనువారట. మెకాలెగారి యభిప్రాయప్రకారము మనదేశమునక జనువదగిన గ్రంథమే లేదు. ఉన్నచో కొరగానివి! సంస్కృతవాఙ్మయ మంతయుకగతివైనను పెద్దె డాంగ్లేయపు పుక్కులకు గలిగావు. బెంటిక్ రాజ్యపాలనకాలమున సంస్కృతమునకును నరబ్బి భాషకు ప్రభుత్వమువారు ధనసహాయమును బోత్తుగ నిలిపి, సంస్కృత భాషాగ్రంథముల ముద్రింపరాదనియు నాంగ్లభాషమాత్రమే యీ దేశమువారికి శేర్షవలసినదనియు శాసించిరి. "సంస్కృతభాషాభ్యుదయమున కనుమతించినయెడల నది యెహోషీయవాఙ్మనూభివృద్ధికి నెదురొడ్డి నిలుచుననియు నాంగ్లభాషాప్రచారముచే హిందూదేశములోని మతములను నాగరకతను క్రమముగ గోతిలోఁ ద్రోయఁబడును, సాధ్యమైనచో దలక్రిందుచేయుటయు" ప్రభుత్వమువారి ముఖోద్దేశము. ఇట్టి దురుద్దేశములచే నుకురించిన ఆంగ్లేయవిద్యాపద్ధతి మనదేశమునందెట్టి దున్నులను లాగునగినో గమనింపుడు.

మున్ను లెక్కకుమిక్కిలియైయుండిన పల్లెకూటములను స్వతంత్రములై సంఘావసరముల నెంతో చక్కగ దీర్చుగలిగియుండిన పాఠశాలలును ప్రస్తుతము మాన్యమైనవి. వీనిసానుమన బయలుదేరిన గవర్నమెంటుబడులు అల్పసంఖ్యాకములై ప్రజాచరములకు చాలకున్నవి. ఇన్నియేండ్లనుండియు బ్రిటిష్ వారిదేశమును పాలించుచున్నను కలిగిన ఫలితము వారిమాటలవలననే తెలియుచున్నది: "హిందూదేశములో నూటికి 75 గ్రామములలో బడి యన్నమాటయే లేదు. చదువుకొన్నవారు జనసంఖ్యలో 100 టికి 7 మంది మాత్రమే. చదువుకొనని పిడుగులబాటలో 100 టికి-67 మంది. బాలికలలో 100 కి-93%

మంచి నడుపు లేకయున్నాడు." ఇటు విద్యార్థులజ్ఞానవికాసము ముఖ్యోద్దేశముకాదు. గాని తెల్లవర్షకులసంఘము నింపుటమార్తే మే యని మాటిమాటికి మాటించుట పతనీయగ్రంథములే చాటుచున్నవి. విద్య యనగా ఎటుగంటున యోగ్యమైనది. అర్థాత్మజ్ఞానమున కలిగించుచే దేదెయో అదియే విద్య. మోక్షసాధనమైన బుద్ధిజ్ఞానము అని మేరు. తజ్ఞానమైనది విజ్ఞానము. కాని యిప్పుడు సర్వసాధారణముగ ప్రభుత్వ పాఠశాలలో అజ్ఞానము నవిద్యయు 'నేగ్జు'బడుచున్నది. ఈవిశేషపాఠశాలలు ప్రభుత్వమునకు వాకరుల దయారచేయు యంత్రీకాలముగాని విద్యాశాలలు గావు. సుస్వతంత్రతేజనమును నిరూపించు సీపాఠశాలలు బానిసవాదపాఠశాలల తగిలియున్నవేగాని మేరుకాదు. 1920 సంవత్సరము నందు మదరాసు విశ్వవిద్యాలయన్నా రెవలరు పట్టణము లిన్సుందర్గ మున శ్రీయర కే. శ్రీనివాసశర్మగారి నొసంగి యుపన్యాసమును పరికించువారికి ప్రభుత్వవిద్య యెట్లు వ్యర్థమైన దగుచున్నదో తెలియ గలదు. స్వభావజీవమును ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము గలదియు నగు హైందవ జాతీయసంస్కారము నీవజాతీయవిద్య వివేచితముగ నిరూపించుచున్నది. మఱియు ఇది విద్యార్థులందు మాత్రికావానికడనున్న దేశభాషా పాండిత్యాభావమును ప్రబలపట్టు చేసెను.

జాతీయ విద్య - తద్విద్యాధికారము

ఇట్టి పరిస్థితిలో భారతీయసామ్రాజ్యాభిలాషు లెల్లవారు జాతీయభాషాతేజనములగు జాతీయవిద్యాలయముల ఆవశ్యకత తెలిపినప్పు చున్నది. జాతీయవాంఛలెల్ల రూపుగాల్పించి యుదగరమునకు వచ్చుటకు జాతీయపాఠశాలలకును ఉండదగు సంబంధమెద్ది? జాతీయవిద్యా విధాననిరూపా మెట్టిది? చాలని నిష్కలించున దెను? ఇత్యాదిప్రశ్న లిప్పుడు కలుగుచున్నవి. సంపూర్ణస్వరాజ్యగర్వము మన కొనకాదు. దనుక సంపూర్ణవికసన మొందిన స్వతంత్రజాతీయవిద్యాపద్ధతి లభ్యమగు ననుమాట కల్గు. ఇందు ప్రస్తుతపు క్లితిగతుల నవనరించుచోద సాధ్యమైనంతవఱకు జాతీయవిద్యారంధ్రుల అన్ననిర్మాణముం గూర్చియు, అందలి విద్యాభోధనాపద్ధతులం గూర్చియు దేశీయోపాధిలాషు లెక్కుడు శ్రద్ధ వహింపక తీరదు.

దేశమునందను జాతీయవిద్యాలయములలో నిష్టివైచుటకు- తగినంత ధనసమృద్ధి- తీరిక- కాంగ్రెసుమహాసభకు గాని- మఱి యేయెవరి సంఘముగాని లేదు. మొన్నమొన్న పుట్టిన కొన్ని జాతీయవిద్యాలయములు ధనాభావముచేతను దీర్ఘోత్సాహముచేతను క్రింది చావులదుకుల నున్నవి. అందుచే జాతీయపాఠశాలలను నిర్మించు భారము తత్సాంఘికములపై నుండును. ధనమీయని అధికారమును విద్యాలయాధికారు లొర్పరచుటను నమ్మరాదు. అందుచే జాతీయవిద్యా ప్రయత్నముల నేకోనస్థానము చేయ నెంచువారును- జాతీయవిద్యావిధానమందను బోధనాపద్ధతులందను ఏకత్వము సాధింపజూచువారును తమ తీర్మానములను జననములను జాతీయవిద్యాలయములకును ప్రజలకును- ఉద్బోధకములగు- మార్గదర్శకములగు- నుండజూచు చూచుకొనదగునే కాని కంటక ప్రాయ మగువిధము నలంబింపరాదు.

మఱియు జాతీయవిద్యావిధానముగాని, బోధనాపద్ధతులయ గాని ఏకత్వమును సాధించుట ముఖ్యము గాబాలదు. అద్వైతత్వమును సాధింపజూచుట అనుచును సాధ్యమునైన కావ్యము. భిన్నత్వము ప్రపంచపుపద్ధతి. ఇదియే సాధ్యమైనది. ఇది అనీరుచియు నున్నది. కవిత్వచిత్రలేఖనము వలె విద్యాగోళనమును సువిదేశీయని స్వయం వ్యక్తిత్వముగలముగ మృదయమునుండి సహజముగ నుద్గర్భముగ ప్రవహించులయును. "జాతీయవిద్యావిధానము మే మీ విధముగ నిర్మించుచిమి ఉద్వారోధి" విశిష్టతేజమున నుండుగాక" అని యాదేశించుట సవరణము కాదు. లాలామున్నీ గాము మర ద్వామందు స్థాపించిన గురువలమహావిద్యాలయమును- బందరునందు కోపల్లి మావలరావుగా ఉన్నదని 1900 ప్రజాతీయకళాశాలను- బిడొంటితో బొల్లి చూచుడు. రెండును ప్రత్యేకవిద్యావిధానములతో నలరును ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వములను ప్రదర్శించుచున్నవి. ఎవ్వరునే జాతీయవిద్యాలయముయొక్క స్వతంత్రవికాసము, పు అడుగుదారు' దేశీయపాఠశాలలన్నిటిని బాగుచు విద్యుత్కాంతము చేకరితగా సాధింపజూచుట, దేశీయకళాప్రేమ, శ్రమగలగు నామరలముల అర్పించుటయే.

ఇందు కాంగ్రెసుమహాసభ జాతీయవిద్యావిధానమున కెట్టికృషి చేరదగు ననుటయు నాలోచించునచో ప్రస్తుతకేంద్రీకృతిని గమనించువారికి కాంగ్రెసువారు వ్యవస్థా జాతీయవిద్యాలయముల నడుపువాగ్రహము నవసూక్ష్మమై సాయముల యందడగ్గు వని చూచుటయు. ఇంకొకటై పాఠశాలల జాతీయవిద్యారంధ్రములను వారు నెలకొల్పి నానకము ను జాతీయవిద్యాప్రచారమున సక్రమముగ సాగించ వలె నలగు. జాతీయవిద్యారంధ్రనిర్మాణముం గూర్చి నాయభిప్రాయము కొన్నింటిని చూడవలెను మనునాను.

జాతీయవిద్యాసంఘము-స్వయంసేలు

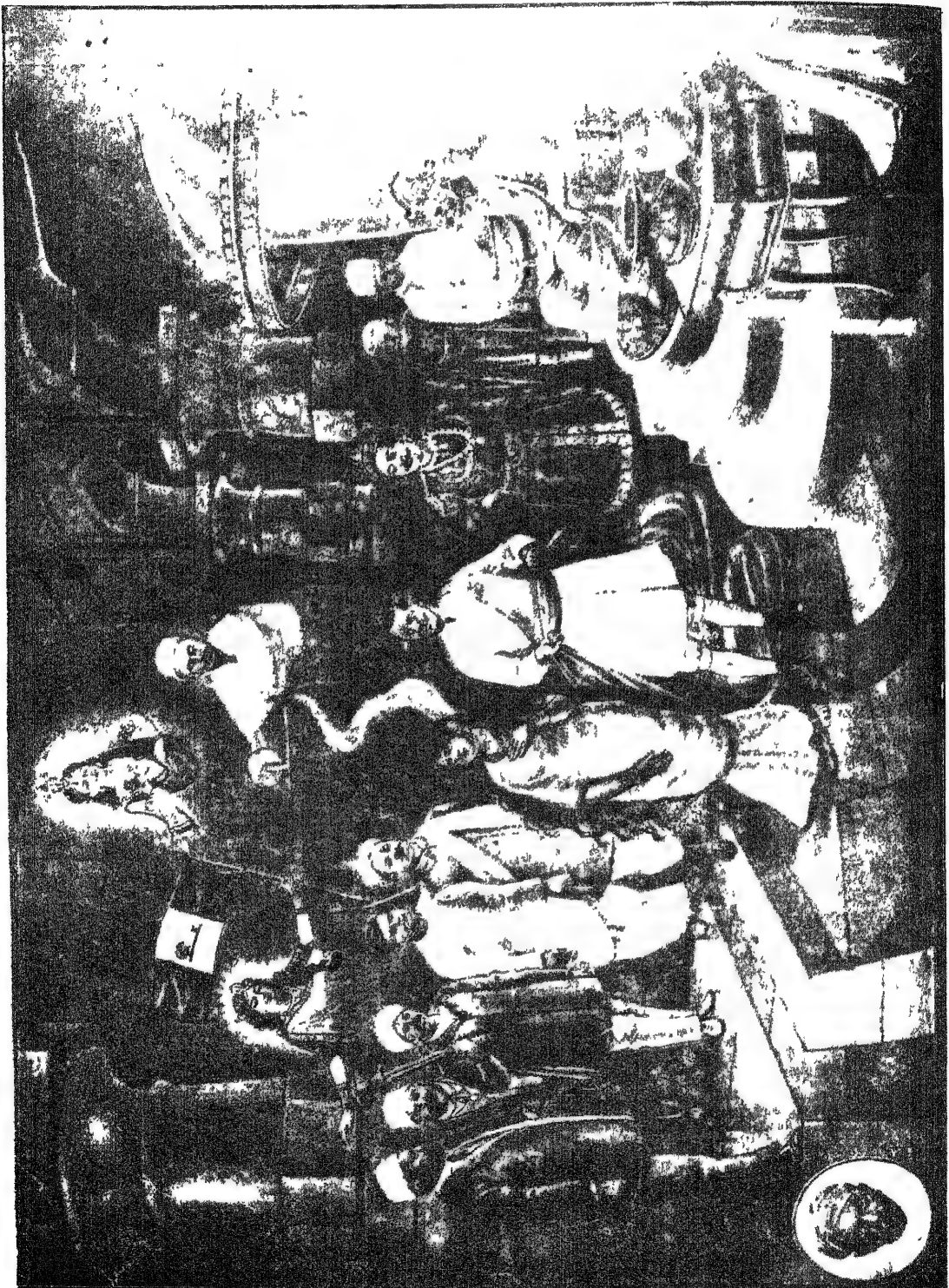
- (1) జాతీయవిద్యారంధ్రమును ప్రతిపదించు కొన్నిటి యుండదగును. అందు లెల్లాయందలి ఒక్కొక్కటిగాను పాఠశాలపద్ధతియను నొక్కొక్క-ప్రతిపదించి, నుండలకాంగ్రెసుసంఘములవారి చే నెన్నుకొనఁజేయవలెను నెట్లయను, నుండలకాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుడును సమన్వయగ్రుతుడు.
- (2) రాష్ట్రీయజాతీయవిద్యారంధ్రమును ప్రతిపదించుజాతీయవిద్యారంధ్రమునుండి మున్వర్గనీ ప్రతిపదించు రాష్ట్రీయకాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుడును రాష్ట్రీయకాంగ్రెసుసంఘమువారిచే నెన్నుకొనబడెన మఱియెవ్వఁడును ఈ రాష్ట్రీయ జాతీయవిద్యారంధ్రసంఘములు.
- (3) అఖిల భారత జాతీయ విద్యారంధ్రము. రాష్ట్రీయసంఘముల ఒక్కొక్కటియు ముగ్గురుసభ్యులు నిండురు నియమింప నగ్గుములు అట్లే అఖిలభారతకాంగ్రెసుసంఘమునకు తత్సంఘాధ్యక్షుడును మఱియు నిద్దఱును భారతజాతీయవిద్యారంధ్రమున కెన్నుకొనబడి సభ్యులౌదురు.
- (4) నుండల రాష్ట్రీయ దేశీయ జాతీయవిద్యారంధ్రసంఘముల ఆయా నుండల రాష్ట్ర, దేశీయకాంగ్రెసుసంఘములందును, కాన్వెన్షన్ పాకవర్తములందును సభ్యులగుటచే కాంగ్రెసుజాతీయవిద్యారంధ్రముల పరస్పరసహాయము పొందుగ కేరై, అందుచే భారత దేశమందు జాతీయ

**BHARATA SWARAJYA CONGRESS COMMITTEE
MAHATMA GANDHI'S EXHORTATION**

భారత స్వరాజ్య సభ
గాంధీ మహాత్మని యుపదేశము

ఉ ప ని ష త్తు లు

పండిత మేడేపల్లి వేంకట రమణా చార్యులు గారు

హో. దితిజేన పురా వేదే వ్యభిలేష వృత్తేష యః, తం నిహత్య త్తనః ప్రాదా ద్వేధనే తంస తో స్వ్యహమ్.

సర్వశక్తి యగు పరమేశ్వరునిచే సృజింపబడిన యీ లోకమందు వేద మనాదినిధనావిచ్ఛిన్నసంప్రదాయప్రవర్తమాన మై ప్రకాశించుచున్నది.

“వాచాఽ విరూపనిత్యయా”

“అనాదినిధనా హేయే వా గతస్సృష్టే స్వయమ్భువా”

ఇత్యాదిసృతిస్మృతులచే నీ వేదముయొక్క నిత్యత్వ ముగ్గురి పింపబడుచున్నది.

“ప్రత్యక్షే శానమిత్యా వా య స్తూపాయా న బుధ్యతే
ఏతి విదన్తి వేసే తస్మా ద్వేదస్య వేదకా”

జ్ఞాపకము త్రిపిటకములు - క్రైస్తవులకు బైబిలు - మహా మగ్నదీయులకు ఖురాను - జోరోష్ట్రుల మతస్థులకు ఛన్దోఽన సానము - మఱికొన్ని జాతులవారికి మఱికొన్ని మతగ్రంథములు నున్నను అవి యెవ్వరియి వేదమనగాఁ దలచుచుండుకావు. అవి యన్నియుఁ బురుషబుద్ధిప్రణీతము లగుట వలన గ్రంథకర్తల భ్రమవిప్రలంభాది దోషములు వానిలొ సంకమింపక మానవు. మన వేద మన్ననో కర్తృభావమువలనఁ దాదృశదోషగంధసంభావనానిహితము. సర్వజ్ఞాననిధి. అతీంద్రియవస్తుబోధకము. సర్వధర్మరూపము. సకలశాస్త్రనిదానము. జైమిని తాను రచించిన పూర్వమీమాంసాసూత్రములలో నిది యపొరుషేయ మని సమర్థించియున్నాడు.

“హా బ్రహ్మణం విదధాతి పూర్వం

యోవై వేదాంశ్చ ప్రహోతి తత్తై

తస్మా ద్యజ్ఞా త్వర్వచుతః ఋచ స్సామాని జజ్ఞిరే

ఛన్దాగ్ంషి జజ్ఞిరే తస్మా ద్యజ్ఞా సస్మా దజాయత”

అరు నీ ప్రమాణములచేఁ దార్కికు లీవేదము లీశ్వరప్రణీతము లని సమర్థించిరి. బాదరాయణుడును “శాస్త్రయోగిత్యాత్” అను సూత్రముచే వేదమున కీశ్వరుడే కర్తయని చెప్పెను. ఇట్టివేదము ఋగ్యజుస్సామాధర్మణము లని నాలుగు విధములుగా విభజింపబడి

యున్నది. ఇది మఱల “మంత్ర బ్రాహ్మణయో ర్వేదనా మధేయం” అని రెండుభాగములు. “త చోదకేషు ముత్రాఖ్యా” అనియును “శేషే బ్రాహ్మణశబ్దః” అనియు జైమిని మంత్ర బ్రాహ్మణలక్షణమును చెప్పియున్నాడు. ఇవిగాక యర్థవాదవాక్యము లని మఱికొన్ని గలవు. అవి మంత్రాస్తర్భితము లయినను వానికిఁ బ్రామాణ్యము లేదనుచు పూర్వమీమాంసాశాస్త్రకర్త—

“అహ్మయస్య క్రియాగత్యా దానగత్య ముద్దిశావామ్”

అని పూర్వపక్షము జేసి “విధినా త్వేకీవాక్యత్వాత్” అని యాయర్థవాదవాక్యములు విధిలో నేకవాక్యతా పన్ను ములయి ప్రమాణభావమును బొందుచున్న వని సిద్ధాంతీకరించినాడు.

పూర్వోక్తములగు నాలుగు వేదములలో వేఱు వేఱుగా నొక్కొక దానికిని బ్రాహ్మణమనియును ఆరణ్యక మనియు, సుపరిషత్తనియు, సూత్రమనియు ననుక్రమణిక యనియు గలవు.

బ్రాహ్మణములు

“శేషే బ్రాహ్మణశబ్దః” అని చెప్పబడినట్లు బ్రాహ్మణమునకు వేఱగు నిర్దిష్టలక్షణమును జైమినిగాని మాధవాచార్యుఁడు గాని చెప్పియుండలేదు. వానిలోఁ గొన్నింటిని చదివినూడఁగా నవి కొంతమట్టుకు మూల మంత్రములకు ఆర్థవివరణమును, యజ్ఞాది కర్మల నొనరించు విధానమును, ప్రాచీనతాపసములను, ప్రాచీనాచారములను, గొన్నిశబ్దముల పుష్కలములను బ్రతిపాదించునవిగ నున్నవి. బ్రాహ్మణములు వేద సంహితలకు వ్యాఖ్యానరూపము లని వైదికులు వ్యవహరించెదరు. కాని యది సరికాదు. బ్రాహ్మణములలో చాలభాగము మూలసంహితానిర్వ్యపేక్షముగా గ్రాత్ర సంగతులు మూలములలో లేనివి యెన్నియో ప్రతిపాదించు బడుచున్నవి. గ్రంథవిస్తర మగు నని వివరింపవలసినది.

ఋగ్వేదమునకు ఐతరేయ బ్రాహ్మణ మనియును కౌషీతకీ బ్రాహ్మణ మనియును రెండు బ్రాహ్మణములు కలవు. కృష్ణయజుర్వేదమునకు తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము. సామ వేదమునకు బ్రాహ్మణద్వయము కలదు. వానిలో నొకటి తాండ్రిసుహా బ్రాహ్మణము. దీనికి పంచవింశ బ్రాహ్మణ మని నామాంతరము గలదు. మఱియొకటి షడ్వింశ బ్రాహ్మణము. శుక్లయజుర్వేదము (వాజసనేయ సూహిత) కాణ్వశాఖ యనియు మాధ్యందిన శాఖయనియు రెండుభాములలో నుండినది. దీని బ్రాహ్మణము శతపథ బ్రాహ్మణము అధర్వణ వేదమునకు గోపథ బ్రాహ్మణము.

ఆరణ్యకములు

“ఆరణ్యకధ్యయనా దేత దారణ్యక మిత్యేతే
ఆరణ్యే తదధీయే తేత్యం వాక్యం ప్రచక్షతే”

బ్రహ్మచర్యగృహస్థాశ్రమముల గ్రమముగా నడిపి తురియాల శ్రమమును స్వీకరించువానికి ముద్రాధ్యయన మందు నగ్నిహోత్ర ప్రధానములగు శ్రాతకర్మ నాచరించుటమందు నధికారము లేనందున నీ యారణ్యకములనే చదువవలయు నని ఆరుణికోపనిషత్తులో నున్నది.

“అతః కర్తవ్య మమూర్తవ వాచకే మధ్యగమనం పిన్నతే త్రిం
ధ్యం స్నాన సూచకే త్సంధిం సమాధా వాత్మవ్యాచకే త్సంధ్యం
వేదేష్యురణ్యక మావర్తయే దుపనిషద మావర్తయేత్”

కొన్ని యారణ్యకములు బ్రాహ్మణములలోని భాగములు. వీనికిని వేదముతో సమానమున ప్రామాణ్యము కలదు. కాని కౌషీతకారణ్యకములోని నాల్గవ యధ్యాయమును శౌనకశిష్యుడగు నాశ్వలాయనుడు రచించినట్లున్నది. ఆ యారణ్యకములో వేదవ ప్రచారకము మొదలుకొని పదియవ ప్రచారకమువరకు శౌనకుడు వ్రాసిన సూత్రము మఱికొంత భాగ మున్నది. మాధవాచార్యుడు ఋగ్వేదవ్యాఖ్యానోపోద్ఘాతమునం దిట్లు వ్రాయుచున్నాడు.

“పంచమరణ్యక దౌష్టిహత్యురైకతీతి ఖండే శౌనకేన సూత్రితం ।
సుమాప్యత్తు మూర్తయశతి త్రిత్వైర్ద్రం సానసంయు మితీర్వైశతి”

పర బ్రహ్మతత్త్వ ప్రతిపాదకము లగు నుపనిషత్తులు కొన్ని యారణ్యకములలోనివే. ఎట్లనగా బృహదారణ్యక మారణ్యకములోనిది తైత్తిరీయోపనిషత్తు తైత్తిరీయారణ్యకములోనిది. ఆరణ్యకము వేదమున కంతకు సార భూత మని తలంపబడుచున్నది.

“తస్మాదా ఏతస్య యజుషా రస ఏ శోఽనిషత్ కథ. బ్రా. 10.8.5.12

మహాభారతములో గూడ నీ మారణ్యక మిట్లు ప్రశంసించబడినది.

“భారతస్యకథ త్త్యత త్సత్వం చాచ్యుత వేదవ
నవనీతం యథా దక్షో ద్విపదాం బ్రాహ్మణో యథా
ఆరణ్యకం చ వేదేభ్య శ్చైవధిభ్యోఽప్యతం యథా
వ్రాహ్మణా ముదధి శ్రీస్తోత్రా గ్వాస్తా యజుషుదాన్
ఏతేషా మితిహాసానాం విధా భూతి యద్యతే.

భార ఆదివ ఆశ.

బృహదారణ్యకోక్తమగు జనకునికథ మనము పూర్తిగా జదివినయెడల నీ బ్రాహ్మణము లారణ్యకముల కంటే బ్రాహ్మణములని నిర్ణయముగా జెప్పగలము. జనకుడు యజ్ఞము చేయుచుండిగా నచటికి తొలచిన బ్రాహ్మణులలో బ్రాజ్ఞతము వైనవానికి బారితోషిక మిచ్చెద నని ప్రతీజ్ఞ జేసెను.

“యో వా వైదేహో యదాక్షిణ్యం యజేత్. తత్ర కథ
సాంచాలానాం బ్రాహ్మణా ల్లోకేనాం ధూమ్రం. దివ్యహ జన
కస్య వై వైదేహ్య నిజిహ్వానాం బహుత. కస్యైవేషం బ్రాహ్మణానా
నుమాచారతమ ఇతి. సాచాలాం యజేత్. మనవశోఽపి. దశదశ
సాదా ఎకైకస్యా క్లృణోయో రాజా యథావత్. తాన్ హో
గావ. బ్రాహ్మణా ల్లోకేనాం వో ప్రాప్య స్వతగా
ఉదాతా ఎతి” బృహదారణ్యకము 10. 1. 1.

బృహదారణ్యకమునకు జెప్పబడిన జనకుని కథయే తెలిపిన బ్రాహ్మణముగను జెప్పబడినది. గాని యజ్ఞవల్క్యునికిని తక్కిన హరితులకును దత్త్యర్థయ విషయము జరిగిన వివాదములు మొదలగు మఱి కొన్ని విశేషములను జెప్ప బృహదారణ్యకము దీక్షణ వెంచి వ్రాయబడినది. అంతయు కారితభాగా మొక్కటియే. దీనివలన నారణ్యకము బ్రాహ్మణముయొక్క ఉపబృహణ మని స్పష్ట మగుచున్నది. ఆరణ్యకములలోని వేదాంతభాగముల కుపనిషత్తు లని పేరు. తక్కిన వేదవాజ్మయము సంతగా గ్రహించుననుచేయఁ పోయినను యిప్పటి మనవా రీయుపనిషత్తులనే మిక్కిలి శ్రద్ధతో నధ్యయనము సేయుచున్నాడు. ఇవి కుంతత్వ ప్రతిపాదకములు. హిందువుల దివ్యజ్ఞానభంజన కవియేమూలము. బ్రహ్మసూత్రముల కవియే ఆకరము. మతత్రయసిద్ధాంతములకే కాక తక్కిన సాంఖ్యయోగ న్యాయ వైశేషికాది శాస్త్రసిద్ధాంతములకు గూడ నివియే యుపపంఖకములు. వీరియందలి శ్రుతులు సర్వవిధ నిర్గుణ భేదాభేద భుటక శ్రుతు లని యయిన విధములుగా విశిష్టాదై

లోక వర్గీకరణము నేర్పఱచిరి. ప్రాచీనోపనిషత్తు లన్నియు బ్రాహ్మణముల నుండియును నారణ్యకముల నుండియును నుత్పన్నము లయినవి. ఐతరేయారణ్యకము కాషీతకారణ్యకము ఋగ్వేదారణ్యకములు. తైత్తిరీయారణ్యకము కృష్ణయజుర్వేదసంబంధ మయినది.

ఉపనిషత్తులు

వెనుక ప్రాసినట్లు ప్రతివేదమునకు గొన్ని యుపనిషత్తులు కలవు. వానిసంఖ్య నూటయెనిమిది. ఇవియన్నియు సప్తోత్తరశతోపనిషద ప్రమాణము క్రికోపనిషత్తులోనిట్లు చెప్పబడినవి:—

ఐతరేయకాషీతకీనాదనిండు అత్యుబోధ నిర్వాణ మధ్యలూ అక్షమాలికా త్రిపురాసాభాగ్య బహ్వంశము లను పదియుపనిషత్తులు ఋగ్వేదీయములు, ఈశావాస్య బృహదారణ్యక జాబాల హంస పరమహంస సుబాల మంత్రికా నిరాలంబ త్రిశిఖీ బ్రాహ్మణమండల బ్రాహ్మణాద్యయ తారక శైబల భిక్షు కురీయాతీత అగ్రాత్మ తార సార యాజ్ఞోల్కాశాఖ్యాని ముక్తికోపనిషత్తులు పంచమ్యుధియును కుక్ష యజుర్వేదీయములు. కఠిని తైత్తిరీయక బ్రహ్మ కైతల్య శ్వేతాశ్వతర గర్భ నారాయణ అమృతబిందు అమృతవాద కాలాగ్ని రుద్రకురికా సర్వసార కురహస్య కేతోబిందు ధ్యానబిందు బ్రహ్మవిద్యా యోగకర్తవ్య దక్షిణామూర్తి స్కంద శారీరక యోగశిఖ ఏకాక్షర అక్షి అపహత కఠ రుద్రహృదయ యోగమండలిని పంచ బ్రహ్మ ప్రాణాగ్ని హోత్ర వరాహకలిసంతరణ సురస్యతీరహ సోపనిషత్తులు ముప్పదిరెండును కృష్ణయజుర్వేదగ్రంథములు. కేన ఛాందోగ్య ఆరుణి మైత్రయణీ మైత్రేయా వజ్రనూచిక యోగ చూడామణి వాసుకేవ మహర్షిన్నాన్వయ అక్ష్యక్త మండికా సావిత్రి రుద్రాక్ష జాబాల దర్శనజాబాలోపనిషత్తులు పదునారును సామ వేదగ్రంథములు. ప్రశ్న ముండక మాండుక్య అధర్వణ్యో అధర్వశిఖా బృహజ్జాబాల స్పసింహతాపవీ నాందపరివ్రాజక సీతా శరభ మహానారాయణ రామరహస్య రామతాపవీ కాండిల్య పరమహంస పరివ్రాజకాన్ని భూర్ణా నూర్ణాత్మా పాశుపత పరబ్రహ్మ త్రిపురాకపన దేవీభావనా భస్మ జాబాలగణపతి మహావ్యగ్ గోపాల కృష్ణ హయగ్రీవ దత్తాత్రేయ గారుడోపనిషత్తులు ముప్పది యొకటి అధర్వవేదముతో జేరినవి.

మన మీయుపనిషత్తులను విమర్శనసౌలభ్యమునకై నాలుగుతరగతులుగ విభజింపవచ్చును.

(1) పంచసూషమ గా వ్రాయబడిన ప్రాచీనోపనిషత్తులు. ఛాందోగ్యబృహదారణ్యకములు, తైత్తిరీయము, ఐతరేయము, కాషీతకీ, కేకోపనిషత్తు.

(2) ఛందోబద్ధ మయినవి - కకోపనిషత్తు, ఈశావాస్యము, శ్వేతాశ్వతరము, ముండకము, మహానారాయణము మొదలనవి.

(3) పంచసూషమయినవి-సవీనోపనిషత్తు ప్రశ్న మైత్రయణీయ మాండుక్యోపనిషత్తులు.

(4) సవీనోపనిషత్తులలోనే మహాోపనిషత్తు యోగశిఖ మొదలగునవి స్లోకరూపముగా నున్నవి.

ఈ సవీనోపనిషత్తులలో బ్రహ్మవిద్య త్కురిక నాదబిందు బ్రహ్మబిందు అమృతబిందు ధ్యానబిందు యోగ శిఖ యోగశక్త్య హంస మొదలగునవి యోగమును ప్రతిపాదించునవి. అధర్వశరస్సు అధర్వశిఖ నీలరుద్ర కాలాగ్నిరుద్ర కైవల్యోపనిషత్తులు రుద్రపరమములు. మహానారాయణ ఆశ్వబోధ వృషింహతాపని రామతాపని విష్ణుపరమములు. బ్రహ్మసన్నాన్వయ ఆరుణేయ కశక్తుతి పరహంస జాబాల ఆశ్ర మోపనిషత్తులు సన్నాన్వయమును బోధించును. ముండకోపనిషత్తులోని మంత్రములు కొన్ని మహానారాయణమందును శ్వేతాశ్వతరమృతములుముండుకోపనిషత్తుగండును బలింపబడినవి. ఇందువలన నీయుపనిషత్తులలో గొన్ని ప్రాచీనములు కొన్ని సవీనములని మన మూహించుకొనవలయును. శ్వేతాశ్వతర పంచమాధ్యాయములో నున్న—

తస్మేద గుహ్యోపనిష త్సుగూఢం తద్బ్రహ్మజేద తే బ్రహ్మయోనిం యేపూర్వజేవా ఋషయశ్చతర్దిదు తే తస్మయా అచ్చతా తై బభూవుః అను మంత్రముదు వేదగుహ్యోపనిషత్తులయందు గూఢముగా నున్న యా పరబ్రహ్మయ పూర్వపు దేవతలు ఋషులు తెలిసికొని తస్మయులై మోక్షము నొందిరని చెప్పుటచే మన మెఱిగినవానికంటె బ్రాచీనతరములగు కొన్ని యుపనిషత్తు లున్నట్లు తలంపవలయును.

“నేదాన్తవిజ్ఞాన మనిష్ఠితార్థాః

సన్నాన్వయయోగా ద్యతయ శుద్ధసత్త్వాః

తే బ్రహ్మబోధే తు పరాంతకారే

పరామృతాః పరిమచ్ఛంతి సర్వే. (ముం-3-౨౬)

ఈశ్రుతి మహానారాయణోపనిషత్తులోను(౧౦-౨౨) కైవల్యోపనిషత్తులోను బలిత మైనది. “ఈ యుపనిషత్తు లన్నియును బ్రహ్మతత్త్వమునే ప్రతిపాదించు నని మైత్రాయణ్యుపనిషత్తులో ద్వితీయ ప్రపాఠకమందు—

“అథ ఖిల్యం బ్రహ్మవిద్యా సోపనిషద్విద్యావా రాజ న్న స్యాకం భగవతా మైత్రేయో వ్యాఖ్యాతా”

అని చెప్పబడినది. ఈ యుపనిషత్తు లన్నింటిలో ఈశ కేన కఠ ప్రశ్న ముండ మాండుక్య తైత్తిరీయములు ఛాందోగ్యబృహదారణ్యకములు కాషీతకీ సుబాలోప

నిషత్తు ఐత శయము శ్వేతాశ్వతరము ననునివి ప్రధానములు. మత ప్రయభావ్యకర్తలు వీరినే ప్రమాణముగఁ బరిగ్రహించి భావ్యములను న్నామియ్యన్నారు. బావరా యణసూత్రములకు గూడ నివేదిత విషయము. సకలోప నిషద్వాక్యజాతమును పరిబ్రహ్మముదఁ జక్కఁగా సను న్నయ్యుచు నను సంశయ "తత్తు సమన్వయాత్" అను సూత్రమునఁగఁ జెప్పఁబడినది.

ఉపనిషద్భాష్యము

శ్రీశంకరాచార్యులవా రుపనిషద్వాక్యప్రారంభ మం దుపనిషద్భాష్యమున కిట్లు వున్నట్టిని న్నామియ్యన్నారు. సదేధాత్తో ద్విశేషణకర్తృసావాధ్యసోపనిషద్వాక్య కృత విర్య యాస్త్యర్థమప ముపనిషదితి ఉపనిషద్భాష్యేనే వేదాస్త్యర్థవ్య వస్తువిషయా దిహ్యో చ్యతే. అవిశ్వాద్ స్పంసాచిహన్య విహితా ద్విసనా ద్విశేషా ద్విశేకార్థకానేక ప్రహృదిత్యా తిలక్షణా వేదాస్త్య ఉపనిష దిహ్యో చ్యతే.

ఈ శబ్దము నిరంతరశాస్త్రీకర్తలు పలు తెలియగల వివరించి యున్నారు.

స్లో. ఉపనిషత్ సూక్ష్మాం బ్రహ్మకాస్త్యర్థం యః
నిశం త్యవిశ్వాం త్త్విం ద తక్వా మహి ద్భవేత్
స్లో. విశా వ్యావృత్త్యాం శాస్త్రవిశ్వాం ప్రతిక్షేపా కమి
నను త్యిహ్యో చ్యతే యతో నోపని షద్భవేత్.

ఉపోపస్పృష్ట మగు సద్భావ్యైరముని బట్టి విచారి గా నిది సరియైన యర్థముగా గొనిపొందు. ఈ శబ్దప రుచకు మఱి కొన్ని యర్థకర్తలు రిచాస్యమనియిరిమూ జెప్పిరి. ఉపనిషద్వాక్య ప్రామాణ్యమును బట్టి యిదియే సమంజసమైన యర్థమని యిందుచున్నది. ఉపహృతి మగు సద్భావ్యైరచకు సమీపమందుఁ గూర్చుండు యని మొదటియర్థము. సాధారణముగా నుపదేశకాలయందు శిష్యుఁడు గురుసమీపమునందుఁ గూర్చుండియుండుట యా చారము. గురువు శిష్యునికి పదేశించునపుడు రిచాస్యముగా నుపదేశించును. అందువలన సితబ్రముగకుఁ గాలక్రమమున రహస్య మనుచున్నట్లు లిగివడి. ఇందులకుఁ బ్రమాణముగా న్నసింహలోత్ర తాపనియందు ౨ వ ఖండలో,

"బ్రహ్మ భవతి య ఏవ పేద రహస్యమ్"

అని నాలుగుస్థలములయందు దావృత్తమైనది. "ఇతిరహస్యమ్" అనుదానికి బదులుగా "ఇత్యుపనిషత్" అనియుఁ బ్రయోగించఁబడినది. తైత్తిరీయోప పదవసానమందు

"తస్మాద్వాక్యతో మహిమాన మి త్యుపనిషత్"

అని యున్నది. మహానారాయణగోపనిషత్తులో సద్భా యాంతమును మూడుస్థలములలో—

"సమమ స్మ హరా యో ఏవ నిర్వహిషత్" "ఇత్యుక్త్యా ౭8
నానామై ప్రోదితే రిచాస్యమ్"

౨ ని యున్నది. ఇవిను మఱి కొన్ని స్థానానోపనిషత్తులలోను "బ్రహ్మచే" (పాం 3-౫-౨) "రిచాచ్యమ్" (తత్ 3-౫) వేదాచ్యాయానం తస్మాత్ (శ్వే ౬-౨౨) గుహ్యతమమ్ (మైత్రా ౬-౨౦)

అని గుహ్యత్యోగవిషద్రహస్యశబ్దములు మూడును పర్యా యపదిమూలుఁ బ్రయోగించఁబడినవి. కాబట్టి యిది రహస్య మగుటవలననే అనిధికారు లగువారికి దీనిని బ్రకాశింపజేయఁగూడ దని విశేషధముగూడ సనేకోపనిష త్తులలో గానవచ్చుచున్నది. ఎట్లనఁగా—

ఇది వా వా శ్లోకానాం పశ్య. ౧. తా బ్రహ్మే నోనావ ప్రతా య్యజ్ఞేవాసి. నాగ్యజ్ఞే ౩ స్త్రీవశ. (పాం 3-౫-3) వేదాస్త్య విషం కుచ్చం రిచాస్య ప్రోదిం నాప్రహృద్యా దాత్యం నాప్రతానూ రహ్యం వై భూ (శ్వే ౬-౨౨) తేషామే వైతం ప్రహృదిత్యాం దేవతానాం విశ్వైశ్చ సత్త్వమ్. సుం 3-౨౦౦
తాచార్యుఁడగు న్నానానిత చరయన్లక ముప దేశించినపుడు—

"ఇది తే నా రహస్యం నా వ్రాత్యం కి వాన"

అని యాహ్వానించెను. ఇదినే కలియుపనిషత్తునందు ధావక దేశం కొలకు రిచయొనకువచ్చినశిష్యుని గురువు ప్రయత్నించు ఁ బరీక్షించి వారి యోగ్యతాయోగ్య తలఁగనుఁగొని వారికి రహస్యవిద్య నుపదేశించువాఁడగు గానవచ్చుచున్నది. కుపితం ప్రచ తింక్రీ నచిక్షేత్సున యమునికి పకు బంధం గా నాయముఁ బాతన నకేతితచ్ఛ మి ప దానములచే లోభిపై నిరసంపదలంచినను విరళ యతిను పట్టినదట్లు వివచనివాఁడై యుండుట జూచి తుదకు నై వస్వతుఁడు నచిక్షేత్సునకు బహ్మవిద్య నుప దేశించె నని కరోకవిషత్తు చెప్పుచున్నది. దివోదాసి కునూరుఁ డగు ప్రత్నిర్దరుఁ డిం ప్రసి నవిధమునకుఁ బోయి

"త్యమేవ మే వం వృణీష్య యం త్వం మమస్యాయ హితమః మన్యసే" (కాఁ-3 అ ౧౧ వా)

అని యడుగగాఁ దొలుతి నిండుఁ దతనిని బరీక్షించి పేదక బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించెను. ఇట్లులే రై క్వ్యుడు జాన శ్రుతిని సత్యతాముఁ డుపకో లుని బ్రవాహణుఁడగుచిని. ప్రబావతి ఇంద్రవిరోచనులను- పరీక్షించె నని ఛాన్దో

గృహములోను, యాజ్ఞవల్క్యుఁడు జనకుని పరీక్షించె నని బృహదారణ్యకములోను, శాకామన్య డిట్టాకువంశపు రాజగు బృహద్రథుని పరీక్షించె నని మైత్రాయణీయోపనిషత్తులోను జెప్పబడి యున్నది. బ్రహ్మనిష్ఠులగు పూర్వపు ఋషులందఱును తమజ్ఞానమును గూఢముగా నుంచుకొని రనియు, దానిని బయట కుపదేశించునపు డుపదేష్టప్రస్థల బరీక్షించి యుపదేశించి రనియును బూర్వోక్తకథలవలన స్పష్టమగుచున్నది.

సర్వోపనిషద్వాక్య తాత్పర్యము

అధ్యాసచ్ఛరూప నిరూపణము:—“నీవు నే నను వ్యవహారమునకు గోచరము లగునవి-తేజస్విరములవలె బరస్పర విరుద్ధస్వభావములు గలవి-యగు-విషయ (Object-పరాక్య-) విషయాలకు (Subject-ప్రత్యక్య-) అనాదికాలమునూడి యనువర్తించుచున్న అజ్ఞానముచే గలుగు పరస్పరావినేకమువలన జిదాత్మక మగు విషయ యందు విషయమునకు దానిధర్మములకు గలుగు పరస్పరావినేకమున కధ్యాస మని పేరు.

మత్తెపుచిప్ప దూరమునకు దళిత శలాకును వెండివలె నగుపడును. ఆపాతముగా జూచినవా డిది వెండియని భ్రమజెందును. “ఇది, వెండి” అను నీ యుభయమునకు వైకృత మజ్ఞానవిజృంభితము. ఇదియే అధ్యాస మనంబును.

దీనిపై నద్వైతసిద్ధాంత మిట్లు నిల్పరింపబడినది:—

నిర్విశేషచిహ్నత్ర మగు బ్రహ్మమే పరమార్థము. తదగ్ర మయిన జ్ఞాతృత్వేయాది నానావిధభేదభిన్నమగు నీజగమంతయు బ్రహ్మ మందుఁ గల్పింపఁబడిన దగుటచే మిథ్యాభూత మయినది. విశేషమనగా భేదము. నిర్విశేష మనగా భేదము లేనిది. సజాతీయభేద మనియు, విజాతీయభేద మనియు, స్వగతభేద మనియు భేదము మూడువిధములు. ఒకజాతీయ భేదంబున రెండువస్తువులకు గల పరస్పరభేదము- అనగా నొక గోవుకు మఱియొక గోవుకు గల భేదము - సజాతీయభేదము భిన్నజాతీయలో భేదంబున రెండువస్తువులకు గల భేదము - అనగా నశ్వమునకు మహిషమునకు గల భేదము- విజాతీయ భేదము. తనలోదనకుండు భేదము- అనగా గోవుకు సాన్నా (New-lap) లాంగులాదిభేదము - స్వగత భేద మనంబును. చైతన్యమాత్ర మగు బ్రహ్మముకంటె విజాతీయమై చేతనాచేతనవిచ్ఛేద మగు నీ ప్రపంచ మంతయును భ్రాంతిమయ బ్రహ్మము నందు గల్పింపఁబడినది గావున వాస్తవమునకు బ్రహ్మవ్యతిరేకముగ ప్రపంచ మనునది యొకటి లేదు. అయితలన బ్రహ్మమునకు విజాతీయ భేదము లేదు. బ్రహ్మ మొక్కటియే గాని యనేక బ్రహ్మము లేదు గనుక యితనికి సజాతీయభేదము లేదు. బ్రహ్మమున కాకారము లేదు గాన సతనికి స్వగతభేదముకూడ లేదు. ఇట్లు త్రివిధభేదకూన్య మగు చైతన్యమే బ్రహ్మము.

ఉపనిషత్తు లీ యర్థమునే దృఢముగా ఇట్లు బోధించుచున్నవి.

“ సజేవసోమ్యేష మగ్ర ఆసీ జేకమే వాద్వితీయమ్ ”

(ఛాం ౬-౨-౧)

అథ పరాయణా తదక్షర మధిగమ్యతే యత్త దదృశ్య మగ్రాన్య మగోత్ర మవ్ణ మచక్షుశ్రోత్రం తదపాణిసాదం నిత్యం విభం సర్వగతం సునూత్నం తదవ్యయం య ద్భూతయోనిం పవశ్యంతి ధీరాః(ముండక-౧-౬) “సత్యంజ్ఞానమస్తంబ్రహ్మ”(తై. ఆన-౧-౧) నిష్కలం నిష్క్రియం కాస్తం నిరవద్యం నిరంజనమ్.

(శ్వేతా ౬-౧)

యస్మా మతం తస్య మతం మతం యస్య నజేద సః

అవిజ్ఞాతం విజానతాం విజ్ఞాత మవిజానతామ్ (కేన. ౨-౩)

బ్రహ్మము మననమునకు గోచరము కాఁ దగని దని యెవనికి నిశ్చయమో వానికి బ్రహ్మము మననమునకు గోచర మైనదియే యగుచున్న దని నిశ్చయము. బ్రహ్మము-మననమునకు గోచరము కాదగినదని యెవనికి నిశ్చయమో వాడు బ్రహ్మము నెఱుంగనివాడని నిశ్చయము. బ్రహ్మము- జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచరము కాదగినదని యెవనికి నిశ్చయమో వారికి- బ్రహ్మము- జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచరము కానిదియే యగుచున్నదని నిశ్చయము. బ్రహ్మము జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచరము కాదగినది యని యెవనికి నిశ్చయమో వారికి బ్రహ్మము జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచర మయినదియే యగుచున్నదని నిశ్చయము. శ్రవణమననములకు బ్రహ్మము విషయము కాదని తాత్పర్యము.

“న దృష్టే ర్విష్టారం పశ్యేః సమతే ర్మహారం మనీషధాః”

(బృ. ౧-౨)

“అనన్తో బ్రహ్మ” (తై. భృగు. ౬ అను)

“ఇదం సర్వం యదయ మాతా” (బృ. ౪. ౨. ౨. ౬.)

“నేనా నా నాస్తి కింన, మృత్యోస్స మృత్యు మాప్నోతి య ఇనా నానేవ పశ్యతి (బృ. ౬-౪-౧౧)

“యత్రహి ద్వైత వివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతి యత్రత్వగ్య సర్వ మాత్మైవాభూ త్కేన కం పశ్యేత్ కేన కం విజానీయాత్”

(ఐ. ౪-౪-౧౪)

“వాచారవృణం వికారో నామభేదం మృతి కేత్యేన సత్యమ్”

(ఛాం. ౬-౨-౪)

“యదా హ్యేవ ఏతస్మి మ్నదర మంతరం తుభ్యే అథ తస్య భయం భవతి” (తై. ఆనంద. ౨-౨)

సూత్రకారుడు సయితము

“సాక్షాత్తోపి పరస్పృభయలింగం సర్వత్ర హి”
(బ్ర-సూ. 3 అ. 2 పా. 10 నూ)

అను సూత్రమున వేదాంతములయందంతట బ్రహ్మము నిర్విశేషమని చెప్పబడి యున్నందున స్వాభావికముగ గాని ఉపాధివశమునఁ గాని బ్రహ్మమున కుభయలింగములు - అనఁగా సవిశేషత్వము నిర్విశేషత్వము అను నీ రెండు లక్షణములు- లేవనియును, అది నిర్విశేషాత్మకమగు నేకలింగమే యనియును,

“మాయామాత్రం తు కాత్వేన్నివా సభివ్యక్త స్వరూపత్వాత్”
(బ్ర-సూ. 3 అ. 2 పా. 3)

అను సూత్రమున నిరూపితం శక్యము గాని స్వరూపము గలది యగుటవలనను స్వప్నమందు గనఁబడు ప్రపంచకమే ట్లనాస్తవమో అట్లే పరిదృశ్యమాన మగు నీ ప్రపంచక మంతయును మాయయే యనియఁ దెలియఁ జేయుచున్నాడు.

వస్తుస్వరూపమును దెలియజేసెడి సకలోపనివ ద్వాద్యములను బ్రహ్మసూత్రములను “నిర్విశేషచిన్మాత్ర బ్రహ్మమే సత్యము. మిగిలిన దంతయు మిథ్య” యని తెలియఁ జేయుచున్నవి.

మిథ్యాత్వ లక్షణము

మిథ్య యనగా నెయ్యది? ముందు మనచేత నెక వస్తు వాకవిధముగాఁ దెలియఁబడినదై - చక్కఁగా నుజుల దానినిఁ బరిశీలించుటచేఁ గలిగెడి తద్వస్తువు ధాత్వజ్ఞానముచే మొదటఁ గలిగిన జ్ఞానము నివర్తింపఁజడఁగినది యగును. అట్టి స్థితికి మిథ్యాత్వ మని పేరు. ఉదాహరణము:—

మనము చీకటిలో జూచి సర్పమని భ్రాంతిగని భయమునందు భూదళేశము అంబుధార రజ్జువు మొదలగువానిని - దీపము దెచ్చి చరిశించి చూచుటవలనఁ గలిగిన వాని యధార్థవస్తుజ్ఞానముచే మొదట మనకు జనించిన సర్పమనెడు భ్రాంతిజ్ఞానము నివర్తింపను. ఇచట సంధికార మనెడు దోషమువలనఁ గదా రజ్జువునందు సర్ప మనెడి భ్రాంతి జ్ఞానము గలిగెడి. అటులనే చిన్మాత్ర స్వరూప మగు బ్రహ్మమునందు - సుతనంతర్వక్ స్థాపరాధిభేదభిన్న మగు నీ జగత్తనెడి భ్రాంతి దోషవశమునఁ గలుగుచున్నది. అట్టి భ్రాంతి బ్రహ్మస్వరూపమును గుఱించిన యధార్థజ్ఞానముచే నివర్తించుచున్నది. కావున కల్పనారూప మగు నట్టి యీ జగమంతయు మిథ్య యనఁబడుచున్నది.

ఇట్లు చిన్మాత్ర స్వరూప మగు బ్రహ్మమునందు జగన్రూప మగు కల్పనను గలుగఁజేయుటకు పాత్రభూత

మగు దోష మెద్ది యనఁగా - వస్తుస్వరూపయాభాగ్యమును గప్పివేయునది - నానావిధ చిత్రవిచిత్ర విక్షేపములను బుట్టించునది - సతీ (ఉన్నది) అని గాని అసతీ (లేనిది) అని గాని చెప్పుటకు శక్యము కానిది- యగు నవిద్యయే. (అజ్ఞానము) అట్టి దోషము ఇందులకు.

“అన్యతేన హి ప్రత్యక్షాఢాః (భాం. ౮-3-౨)

“తేహం సత్యాహం సతా మమృత మపిథాఢామ్ (భాం. ౮-3-౧)

అను శ్రుతులు ప్రమాణము. యజుర్వేదమందును

“వాస దాసీ నోఽః దాసీ త్రదాఽఽం తప అసీ త్రమసా గుభ మశ్రే ప్రతేలిమ్” (తై. బ్ర. ౨-౮-౮)

అని పఠింపబడియె. మఱియు:—

“మాయాంతు ప్రక్షితిం వివ్యా వ్యాయిం తు మహేశ్వరమ్”
(శ్లో. ౪-౧౦)

అనియు చెప్పఁబడినది. భగవద్గీతలలో గూడ—

“మమ మాయా దురత్యయా” (భగ. ౭-౧౪)

“ఇంద్రో మాయాభిః పృథుహుః కఃయలే” (పు ౪-౧-౧౮)

అని చెప్పఁబడినది.

“అహా మాయయా నుష్తో యగా జేవ ప్రబుధ్యతే”
(మాం. ౨-౨౧)

ఇట్లు పూర్వోక్తము లగు శ్రుతులచే నవిద్య ఛాపింపబడినది. అద్వైతవేదాంతము దీనినే భావరూప జ్ఞాన మని వ్యవహరించుచున్నారు.

నిర్విశేషచిన్మాత్ర మగు బ్రహ్మము సదసదనిర్వచనీయ మగు ననాద్యవిద్యచే వికోపితస్వస్వరూపము గలదియై తనయగుదంసు నానావిధ భేదములను దెలిసికొనుచున్న దని పూర్వోక్తము లగు నుపనిషద్వాక్యములవలన విస్పష్ట మగుచున్నది.

ననిసదనిర్వచనీయ మగు నీ యవిద్య - నిర్విశేష చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే అస్మి యని తెలిసికొనుటవలన నిర్వర్తించుచున్న దని యీ దిగువ వ్రాయఁబడిన శ్రుతుల తెలుపుచున్నవి.

“సపున వృత్త్యతే తదేకం పశ్యతి”

“సపశ్యో వృత్తుం పశ్యతి” (భాం. ౭-౨౬-౨)

“ఉదాహ్యే దైవ ఏతస్మి న్నదృశ్యే అశాశ్శ్యే అనియతే అని యనే అభయం ప్రతిష్ఠాం వింకతి, అథ సోఽభయం గతో భవతి

(తై. ౨-౨)

“కమేపం విదిత్వా ఓతివృత్త్య మేతి నాన్యః పథా అయవాయ విద్యతే” (శ్వ. 3-౮)

“భిద్యతే చృదయగ్రంథి భిద్యతే చర్వసంశయాః
క్షీయతే చాన్య కర్మాణి తస్మి స్థృప్తే పరాపశ”

(ముం. ౨-౨-౯)

“బ్రహ్మ వేద బ్రహ్మైవ భవతి”

ఇచ్చట వైవాక్యములయందున్న మృత్యుశబ్దమున కవిద్య యని యర్థము.

“ప్రమాదం వై వృత్త్య మహం బ్రవీమి సదా ప్రమాద మమృ తత్వంబ్రవీమి” “సత్వంజ్ఞానమసతం బ్రహ్మవిజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ”

ఇత్యాది స్వరూప నిరూపక వాక్యములచే నిర్ణయింపబడిన యిశ్వరేష చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే ఆత్మ యను జ్ఞానము

“అథ యోన్యాం దేవతా ముపాస్తే అన్యోసా వన్యోసా మస్మిత్రి న వేద (బృ. 3-౪-౧౦) “ఆత్మే త్యే వోపాస్తితి” (బృ. 3-౪-౨) తత్త్వమసి సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ త్వం వా అహ మస్మి భగవో

దేవతే, అహం వైత్వ మసి భగవో దేవతే, త ద్యోహం సోసా యాసా సోహమ.

ఇత్యాది శ్రుతికేతములచే నిర్ణయింపబడుచున్నది.

ఇట్టి యద్వైతజ్ఞానము గల బ్రహ్మవేత్త యావ జీవమును బ్రహ్మము నుపాసించుచు- తుదకు—

“సఖత్వేకం వర్తయన్ యావ దాయుషం బ్రహ్మలోక మభిసంప ద్యతేనచ పున రావర్తతే నచ పున రావర్తతే”

అని శ్రుతిలో జెప్పినట్లు బ్రహ్మసంపత్తిని బొంది మఱల నీ లోకమునందుఁ బుట్టఁడు.

శ్రీ కృష్ణభగవాను లీ యర్థమునే గీతలలో నీక్రిందివిధముగ నెలవిచ్చిరి.

క్లో. మా ముష్యే పున ర్జన్మ దుఃఖాలయ మశాక్యతం నాత్మవంతి మహాత్మాన స్సంసిద్ధిం పరమాం గతాః (గీ. ౪-౧౧)

కుంఠీసంచేశము

ద్రోణం రాజు సీతారామా రావు గారు

ప్రేమరౌఢుండు నుతింప నిందనుక భాగ్యశ్రీల వోనాడి చి

త్తములన్ కాంతిహించినార లింకమిందన్ మీవృధావాక్యవా దముఁ జాలింపుమ, శౌర్యమేగ్గుడ సముద్యచ్చాత శస్త్రాస్త్ర వా దము నాదింపుఁడు బూరుషార్థ లగుమన్ * దైవారంగుల బుత్రుల.

కా. చంద్రికాదాభిఘాతములచే * క్రతుక్షమాపాలహృ త్వంచప్రాణములన్ పొరించి సుబృంధంబెల్ల హర్షింప న ప్పాంచాలక్షితి నాధపుత్రికపరీభావాన్నీఁ జల్లార్పఁ గా నెంచం జెల్లను శౌర్యమూర్తు లయి మీరివేళ సత్పుత్రుల.

మ. పరమాశ్చర్యనిమగ్న చిత్తులయి మీ ప్రఖ్యాతి దేశీయసో దరు లీక్షించి తదీయమాత్మవిమల* స్వస్వప్రభావం బటం చరయన్ జేయుఁడు కీర్తిడిండినుము మ్రోయంగా రిపుక్షాతలే శ్వర సింహాభిభయపద ప్రబల తేజస్తాండవుల పుత్రుల.

మ. కలవన్ క్రతుల నెల్ల గెల్చి జయమున్ * గైకొన్నచో సద్యః కలనం జెందగవచ్చు క్రతుజన సంఘాతంబుచేఁ గూలివన్ బల భిల్లోక నివాస సౌఖ్యము సహింపన్ వచ్చు నిందేదియో కనిత పజ్జను జేసి నాకు ఐర లోకం బీయుఁ డీపుత్రుల.

జాతీయవిద్య - గురుశిష్యధర్మములు

ముక్తినూతులపాటి వేంకట నారాయణ శర్మ గారు, బి. ఏ., బి. టి.

"To Teach Krishna Sanscrit, you must not only Know Sanscrit but also know Krishna"

I

ప్రతి జాతీయ ప్రత్యేక స్వరూపము గలదు. స్వభావము సంపత్తులును గలవు. వీని తత్వమును సైతము సిద్ధాంతికిరించుట దుర్లభము. విజాతీయు లీ తత్వాగ్రమును గ్రహించుట ఎంతయో కష్టము. స్వజాతి మాత్ర మీ కభాలక్షణములను గ్రహించ గలరు. సమన్వయము చేసికొన గలరు. విజాతీయులు తమ పనులను నుపయోగించుచు స్వజాతి చేత సంపదల ననుభవించు పద్ధతులు. తమ సాంప్రదాయసారముగ రాజ్యతంత్రము చడవవచ్చును. తమ పద్ధతుల ననుసరించి విద్యాబిజులులు దేశము నంతటను వెదకజుటకు అన్నివిధముల కట్టుదిట్టముల చేయవచ్చును. పరాధీన చేత మేదైవ అవాదియండి నాగరకతా లక్షణములలో విలసిల్లుదున్న యెవల జైరాజ్యపద్ధతులు తాత్కాలికముగ విజయ వంతులైన కావచ్చును. దేశభాగ్యాభివృద్ధిలకు అరాజకము చేసిన చేయవచ్చును. పర్యవసానమున వివిధవిధముల నామావస్థలు కాలగలినవే! ప్రఖ్యాత భారతరాజ్య చారిత్ర పరిణామము నునాదినుండి చదివిన వారి కిది యొక క్రొత్త విషయముగాదు.

భారతీయులు ప్రపథమమున పాశ్చాత్య వ్యామోహమున జక్కితమజాతీయ స్వరూపమున నణచి వైరాఘ్ర చేసులలో కీటుగొట్టబై, వారాడె అటపాటు కన్నటికిని తాళము పేయుచు గంటలు వైచిరి. తమ జాతిని ప్రశంసించుటకు గొప్ప అవకాశముగా ఎంచుచిరి. కాలము లొక రీతిగ నుండునా? జాతీయ చరిత్రమున సంగిగ కాదును ఎవొ పించినది. పురాణ పురుషు లనేకు లవతరించి జాతి సభ్యములండి రక్షించి ధన్య సంస్థాపన మొనర్చుచున్నారు. జాతి వహాత్ముల చంద ర్చమున పాపమై తన ప్రస్తుతి పరిస్థితులను గ్రహించింది. ఈ విషయమున నుపాసీయులు చేసిన సేవ ప్రశంసనీయము. భావిసంతతివారి మహాత్ముల సేవ నెన్నటికిని మలువజాలరు.

నూతనోద్యమ వాతావరణమునందు ప్రజలు లోకసంగ్రహార్థమై తాము నిర్వహించు వలసిన విద్య క్షేత్రములను తెలిసికొనుచున్నారు. సత్యము తమ గమ్యస్థానమును చేరుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. మహనీయు లెందఱో బయలుదేరి ప్రజల చనువుననుగుణ జేయుటకు చేయవలసిన సన్నాహములలో విద్య ప్రథమమైనది. అన్నిటికిని అదియే మూలాధారము. అది లేనియెడల ఇతరములన్నియు నిరీవములే. జాతికి ప్రాణపదమైనది విద్యయే. మన ప్రాచీనులు విద్యాపరమార్థమును గ్రహించి లోకసేవను చేసి అమరకుల్యులైరి. పాశ్చాత్యదేశ

ముల వారందఱు దీనిని గ్రహించి అన్ని విషయములలోను ప్రపంచము నంతటిని పరిపాలింపఁ గలుగుచున్నారు. ప్రాచీన భారతసతతీయజ్ఞ సంలగ మనవా కివనితాదృష్టులను మూలగ్రోసి వెడమార్గము నెన్నటికిననుసరింపరు. విద్యయననేమి? నాని పాపహర్తిక మేమి? అనువిషయమును తెలిసికొనినాఁ గాని నుచ ప్రయత్నించు లేదియును విజయలేమిగకొనసాగజాలవు.

పాశ్చాత్య దేశములలో విద్యయొక్క పరమార్థములను నిష్టయించుటకు అనాదియండియు చేయఁ గుండున్న ప్రయత్నము లనగభ్యాసములు సేపుచుకును ఇతర వ్యుత్పన్నములకు విద్యాగ్రహణమున పూర్వము వ్యర్థముల మరలఁ లేదనియును సమస్త పరమార్థమును, క్రమేణ గ్రహించ గలుగుటకు చేయవలసిన వాగ్యలన్నియును గురువుల యంతే విద్యయు నైననని పాశ్చాత్యుల చలంపు. శివ భక్తిప్రాయము ననుసరించి శివునిక నిర్వచ్యములైన వాద్యంగి లను కళావైభవమును చూపుచు ఎట్టి వ్యభిచారములకు ప్రయత్నించెన క్రమేణ హాసలక్షణములు నిర్మించుచునో అటులే నీ పాశ్చాత్యులు చు నైత మొక వర్తంగి. ఏన సాంప్రదాయసాహిత్యం నిర్మించునో విద్యాపరికరములను సేపుచు సవరణించుచు తెల యిప్పుడు వచ్చినరీతిని జీవమును కల్పింపవచ్చునని పాశ్చాత్యుల భావము. గ్రీకుల హను విద్యాబిత్తుములలో ను మీ సాంప్రదాయములను గాంచవచ్చును. మాపో స్పెన్సరు ఫస్టిలాది మొదలకు పుస్తకయుగ విద్యావైతల బోధనలలో నైతియు గాంచవచ్చు. ఒక్క విద్యా విషయమే కాదు. పాశ్చాత్యుల సాంఘికాదర్శములు నైతి హామూల్యముల నుపరిచియే నిర్మింప బడినవి. యుద్ధాంతము ఈ విషయతాదర్శముల గమ్యస్థానమును గ్రహించి జాతిమోక్షాణమునకు సర్వజను సోదర్యమే ప్రధాన సోపాన మని యందఱును గ్రహించుచున్నారు. ప్రతిమానవునియందును ఆత్మారాముండు గలడనియు, అతని ఆదర్శము లతిపవిత్రములనియు, వానిని కొనసాగించుటకు చేయు ప్రయత్నములే సత్ప్రయత్నము లనియు, అవి విజయ వంతములగ కొనసాగినాఁ గాని మానవ జాత్యభివృద్ధికి గతి మోక్షములు లేవనియు పాశ్చాత్యు లిప్పుడే గ్రహింపగలిగారు.

కుజ్జవాండ్ర భావములను గ్రహించి, వారి స్వభావముల కనుగుణ్యమైనవిద్యను ప్రసాదించుటకు విద్యావైతల చేయుచున్న ప్రయత్నములు ఆచరింతులు. శివుభావములను గ్రహించుటకు గాను పాశ్చాత్యదేశములలో అనుదినమున బ్రకటింపబడు చున్న గ్రంథములకు పత్రికలకు నియమమే లేదు. దీని నొక కాస్త్రముగ పరిగణించుచున్నారు.

విశ్వవిద్యాలయము లన్నింటిలో ఉపాధ్యాయుల పీఠ యమున తగిన శిక్షణ మీయబడుచున్నది. శిశుభావములను గ్రహింపనివారే ఉపాధ్యాయులుగా నుండుటకే అట్లులు గారని పాశ్చాత్య విద్యా వేత్తలెఱుఁగ్గోపించు చున్నారు.

II

శిశుభావములను గ్రహించుట కష్టతరము. శిశువునకు రేలివి తేటలలో పెట్టినదే పేరు. తన స్వాభావికలక్షణముల నేర్చిన పోషించు చున్నారని గ్రహించి-వో తన ప్రవర్తనమును సదా మార్చుకొను నుండును. ఈవిషయమున సుపాధ్యాయుని పని యెంతయో కష్టతరమై నది. గురువు మిత్రభావముతోఁ దప్ప అధికార భావముతో శిశువును చేసిన వాని ప్రయత్నములన్నియు భగ్నములగును. తాను ప్రత్యక్షముగా చూచు శిశురూపము నిజరూపము కాదనియును, ఆయన రూప మంతరాత్మలో నిమగ్నమై యున్నదనియు, జనన మరణము లా ఆత్మ రామునికే లేనియును, సహజముండనియు ఇంతకుముందెన్నియో జన్మ లగాంచి కీర్తికార్యముడై యున్నాడనియు గురువు గ్రహింపవలయును. కొన్ని కొన్ని విషయములలో తన కన్న శిశువునకే యెక్కువ సంకలులు పూర్వజన్మ సంసారమునుబట్టి దెలిసియుండినను ఉండవచ్చు ననియుఁ దెలిసికొనిన గాని గురువుల ప్రయత్నము లేవియు సఫలము గావు శిశువును సతతము ప్రేమించుచు ఆతని కార్యసాగరమునకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య మిచ్చుచుండవలయును. శిశు ప్రవర్తనమునందలి మూలభావమును గ్రహించి తీరవలయును. మూలభావము, స్వాభావిక వికాసకళతో విలసిల్లుచుండుటకు గురువు శిశువున కన్ని విధముల ననుకూలము లిచ్చుచుండవలయును. కుర్రవాని ప్రకృతి పరిస్థితులు కాల తంతముగా నుండవలయును.

ఈ విషయమున తలిదండ్రులు గ్రహింపవలసిన ముఖ్యనూత్రము రెన్నియో గలవు. శిశువు జననమొందిన నాటనుండి ఆతని పురోభివృద్ధికి గాను అనులించిన వలసిన వారు ధర్మగులును గ్రహించి యుండవలయును. బిడ్డ లేచు సోత్తరయు, ఇతర సోత్తుల నిష్ఠానుసారముగ నుపకరించుకొను మాదిరిగనే శిశువును తమ ఆభిప్రాయముల ననుసరించి, పెంచుటకు ప్రయత్నించకూడదు. శిశు వుడయమైనదాగది పరలోకమున లానిలకటకు గాంచిన పరిస్థితులను స్మరణకు దెచ్చుకొనుచు అదృశ్యముననే భూతల పీఠికలను వైతము గాంచ ప్రయత్నించుచుండును. తన కంటబడిన ప్రతివస్తువునకు నూతన స్మరణము నిచ్చుచుండును. తెలివి తక్కువ వారగమిత్రులు, కుట్ట వానిచేసేల యంతరార్థమును గ్రహింపజాలక వాని కార్యముల నన్నిటిని భగ్నము చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. కేవలము మొద్దలని- ఉన్న త్తులని వనము పిలుచుచుండు కుర్రవాండ్రందఱు బాల్యావస్థలో జనని జనకాదులు పెదగొట్టిన వారు తప్ప మరెవరు గారు. తల్లి దండ్రులు కుట్టవానికి పెట్టిన దారులు. కుట్టవాని యందు దైవత్వమును గాంచని

మాతాపితరులు శిశుగౌరవమున కనర్హులు. అదగుబెడరులేనియెడల కుర్రవాండ్రు చెడిపోదు రనియు, వారిని విషయవిభేదముతో ప్రవర్తింపజేయుటకై షింపవలయుననియు మన ౧౮౭౭ అభిప్రాయము. స్వర్గ లోకమున జీవాత్మలకు భయమునమాటయే లేదనువిషయము మనకంద టికిని తెలిసిన విషయమే. ఆర్మిష్టరాజ్యమును సంపదల ననుభవించిన మనకుట్టవాఁ డీలోకమున నీశ్వ్రావిధానములన నెంతయో కష్టపడు చున్నాడు. తలిదండ్రుల, గురువుల దెబ్బల బారినండి తప్పించు కొనుటకు తనయింటనొంటలేనికుర్రులముల నెన్నో పన్నుచున్నాడు. పెద్దయైన తరువాత మానవుడు మృత్యుడై ప్రవర్తింతుటకు వైతము మనపెదలై అన కాశమిచ్చుచు వాని యభివృద్ధిని తొలుతనే అణగద్రొక్కుచున్నార.

మన మీ పవిత్రధర్మమును, గ్రహింపజాలక బాలక లోకమున కెంతయో కళంకము వాపాదించియున్నారము. కుట్టవాండ్రై కొంద కాలమునకు పెద్దలై- రాజ్యతంత్రమును నడపుచు- సత్పరిపాలనముఁ జేయుచు లోకమున ధర్మము నుద్ధరించెదరుని మనవారల నేమట ఘంటా పథముగ చాటుచున్నారు. మన యాచుద్రువన ప్రవసులన ఈ ఘనకార్యమును కొనసాగింపగలమా? మానకార్య వాచుద్రువు రాజ్యతంత్ర నైపుణ్యమును పెదద్రోవల దింపుచు, మనసంఘమున కెన్నో హెచ్చుతగ్గులను కల్పించి సంఘము నరాజకముచేసి పుణ్యము కట్టుకొనుచున్నాము.

III

పాశ్చాత్యుల శిశువులు నూతనోద్భవమాతావరణము వలన సాశ్వాత్య శాగరకతనుండి రక్షింపబడుచున్నారు. స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచు అభివృద్ధి గాంచుచుండ, మన శిశుసంతతి పరిస్థితుల వంక గాంచువారే గానము. ఇందువలన మన శిశువులందఱో పథమున్న కష్టము లనంతము. అచ్చటచ్చట ప్రాచీనభారత సాంప్రదాయములను పునరుద్ధరించుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. కాని అవి అనుకొనినంత పని చేయుటలేదు. భారతీయ శిశువు విదేశీయుల పాలనమున స్వీయ గుణసంపదలను పెంపొందింప జేసికొని స్వభావానుగుణముగ, వృద్ధినించుటకు అనుకూలమేక, కూర్పసంపదాక మైనాడు.

ప్రాచీన భారతకాలమున మనవారు ఈకష్టముల నేమియు ననుభవించి యుండలేదు. ఆ కాలమున గురువులు దైవసంభూతులుగ పరిగణింపబడు చుండెడివారు. విద్యా విషయ సంపన్నులు. ఆత్మజ్ఞానులు. భారత శిశువుల విద్యాభ్యాసమున వారికి అగ్రస్థాన మీయబడుచుండెడిది. పిల్లవానికి రెండవ తిండ్లు లనియే వారిని మన పూర్వులు పేర్కొనుచుండెడివారు. మన ప్రాచీన గ్రంథసంపదయ మంతయు మానవునందు దైవత్వము నిమిషించుచున్నది. ఆ దైవము మానవావస్థలో తనపరిస్థితిని గ్రహించి తన మూలస్థానము స్వర్గమున చేరుటకు గాను అన్ని విధముల ననుకూలము నిచ్చుటకు మన కాత్మజ్ఞుల సేవలు స్పృశులను వ్రాసి యున్నారు. వారిలో మనువును ప్రత్యేకముగా పేర్కొనవచ్చును. ఆయన వ్రాసిన ధర్మకాత్మ్యము నందలి నూత్రము నన్ని దేశములకు నన్ని కాలముల కన్వయించుటకు ఎంతయో అనుకూలము గలదు. *

మనధర్మసూత్రములు ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సమన్వయముచేయుచు, బాబూ భగవానుదాసుగారు "Science of Social Organisation" అను గ్రంథమును వ్రాసియున్నారు.

గురువు కిను వునయించిన దానిక ఆతని గృహమున కరు
దెంచును. గృహ సంప్రదాయములను కరువృత్తాంతమున చక్కగా
చరితించుచుండ వలయునని యెచువు తానించునున్నాడు. దుష్టవాదు
బాల్యాశ్శయ్యో నున్న కాలముననే యింద్రులతో నధరము కలిసి
మెలసి యుండి పెద్దవాడైన పిమ్మట ఎట్లెట్టిగుణములతో నువ్వని
దగనో ఏయే విధమున మాననన చేయుచుండువలెనో దానితో చెప్పు
చుండవలయును. అని యిది యజ్ఞశాసన గురువునకు కెంత గర్వస్థానము
కన్నుల దొనుకు గన్పట్టుచుండును. ఈ దివ్యస్థానము కలదనే యిందు
ముందు బాల డెట్టి నిద్రల నేర్పవలసివచ్చి వాని సహజంప న్ని యేయే
విధమున పెంపొందువలసి - గురువు తెలిసికొనకుట సుదూరమైయుండెను.
విద్యాభ్యాస కాలమున దైత్యము కనిపింపవలెనని అమాత్యుల
భయము కలవాళ్లు పరిచారును ననుగుంచి నిర్ణయించుచుండిరి.

కుమ్రాడు అన్ని విద్యలలో నానోతేకుట కింత కాలము
పట్టెను, గురు శిష్యుని నిద్రన సారముగా గుఱిచుకొనుటకు
బద్ధకంఠుడై యుండవలయును. ఇట్టికాల గంభీర బాల్యాశ్శయ్యను
గురు సాన్నిధ్యమున గడచి తాత్త్వము లన్నింటిలో నీకులై కింత
గర్వస్థానమున ప్రసాది కానిది న్యాయము చేయటం తగినవిధాన
మున దెలిసికొనిన పిదప - విద్యార్థి ప్రాశస్త్యముల కలంబింప కలరాని
నని మనవు ఉపదేశించుచున్నాను. ఈ గురుక్షేత్రమున గడచి నాతో
నిన్నాడని గుఱిచుమున్నగుండువిధిక్రమములైనను ప్రాశస్త్యములను
లతోనగునగుచుండును. శిష్యులెందుమెలాని అడుగుతో నుండెమెలాని.

గురు శిష్యుల కనకరవిధి కిను వునయించిన గా - సువికర్ష
ప్రాయమునకు పితౄలు పోషణమున నుండవలయుననియు, గురువు
రచ విషయైక్తశిష్యులను సకలమున నెఱవేర్చువలెననియు న్నట్లు
అన్ని విధముల తోప్పనుచుండవలయునో గాని గారానియక పెంప
కూడదు. ఈ కాలమున గృహవిధిచేయు దుష్టవాదు. కుష్టవాదు
స్వంపకంబుతో నొగడుకుటను అతిలాటకుటను చేర్చు నీవలయును.
చిర్ర చిర్రములగు పురుగుల నారసిత మానెట్టును వాని కింకలను
ప్రసించుట కారనిక యుత్సాహము నీయవలయును. ప్రసంగ క్షమన
ఈవిధమున నికను నెర్పక అపకాళముల నీయవలయును. ప్రకృతి
సాధానమును చూచి అనందించుటకు అనందము లగు అపకాళముల
వారసీ కీకాలమున ప్రసాదించుట అనందము. చాల్యములకడి కాల్యకృత్రి
ములను నియోకాలమున నిర్వహించుటకు తగిన క్షేత్ర వినియోగమును.

గృహ మనుమాటయె అతనికి విసవదకుడ చేయవలయును. అతని
మనోభావములు గంభీరము గంభీర సాధనమున నుండు బెద్దల తలిదండ్రుల
యందు గలదు. ఆతడుచేయు ప్రతి పనికిని సంతోషము గను
బఱచుచు ప్రోత్సాహమున గనుబఱచవలయును. అతడు చేయు
పనులలో దోషము తేల్చేదయన్న కపరికాట్టక, ఆతని నేర్పాడు
సారముననే పోషించవలయును. కాలక్రమేణ తనదోషముల నాతడే
కనుగొని నిర్దు కొనవలడు. చుట్టుప్రక్కలవారి కందరికిని కుఱ్ఱవాడు
సేవచేయుచుండుట కీకాలమున తగిన అపకాళ వినియోగమును చిన్న
నాట అలవడిన అలవాటులే అమరణము నుండగలవు.

ఇంటి బాలకును నుండినట్లు కృతకృత్యుడైన తదనంత
రము నునకన్నుదివి చేరి కన్నులు కన్నులు చేయవలయును. ఈకాలమున
బాలకుని పిల్లలను, బంధు సన్నిహితుల లోని సమవర్తనలే. వారు
పిల్ల నేల వ్రక్కానినగుచు నొక మనుషుని కది గాదుమింపవలయును.
కన్నులు - లోక పిల్లలను భాగ్యవంతుల చేయుటైనను పేదవాని
భక్తులైనను - గురువులు యజ్ఞమున గమనాదర ప్రేమల బాధ
వలయును. గురు శిష్యుని అనుబంధమున నెలకొని కరువు కొనును
గాలికి నదా కేర చేయుచుండవలయును. కన్నులు వారి వారి సంప్ర
దా మానసానుగుణి పిల్లల కాలము కలకంప దివ్యస్థానమిది తదనంత వర్ణా
శ్రవణాశ్శయ్యలను కన్నులమున కొనసాగుచుండునని మనవు కలియ
చున్నాడు. పితౄలకాలము మామూలుగా యజ్ఞం కళింపవలయును. ప్రాశస్త్య
కాలము (1 క 2 - మొదలు) బాలకు హేతుబోధము తెలపించింప చేసి
కొని పుష్టికర్షము. వైశాఖ నోర్పుకొనుటకు పండితు లగుటకు గురు
కర్మము భగవాంశ వలయును. గృహ విద్యలమైయు అనుగమే. తాని
శిశివాగ్రాహములతో ఎక్కువ ప్రాముఖ్యము నీయవలయును. 14 వ
సంవత్సరమునది చాలవల చున్నట్లు అర్చియున వినియోగము
దగు. కాలముల విశిష్టతలకా గాని నానాగోనకు కింతవై ఎంత
కాని విధ ననుచుండును. భవికాలమున కెట్లు లిగిసిట్టున వాటి
తోన్నచు గూయన వియదర వారి వినియోగలే ముప్పు వాట్లు
గురు. ఈకాలము చున్నట్లు వినియోగి వారి సుప్రసూనమున బా
య అనుకొనిండు యుటకు నునకన్నులు గోన వినియోగ నియమ
యను. 21-వ సం. నుండి బాలము. తాని చున్నట్లులను తనకు
కానానవానులు కేరగా. మేధావీ ప్రసంగ శిష్యులను కొనసాగి
మిగిల లున్నులు చునము ప్రసాదించవలయును.

గృహ శిష్యుల కాల వినియోగములు. ప్రస్తుతపు భారత
సంరక్షణ వాని శిష్య నివాసాశ్రమ మొత్తమును ఇట్టి చాతులవా
దముల రెవ్వరెవ్వరూను ప్రసాది నోక కేర చేయుచున్నాను.
మీ సంతకాల వినియోగమున మానోభావంబుగంప కలయును?
యన భారత విద్యాకేర్తెలు ఈవిధానములను కొనసాగించుటకు ఎంత
గొన ప్రయత్నమును సలుపుచున్నాను. పండిత కవి సామ్రాజ్యముని
కాంతి వికేరములను - అనినెట్టుగాని నానియకేర్తెవిద్యావలయునును.
బంపవలెని అంధ్రాకాశముకొకాడ కలయును. గురుకుల విద్యవిద్యలయ
మునను ప్రాచీనభారతవిద్యాభ్యాసములను ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సమన్వ
యము చేయునట్టి ప్రయత్నముల నలవడించుచున్నవి. ప్రాచీన గురుకుల్య
విద్యాగౌరవములను మన వివిద్యలయలలో గాంచగలము. ఇంతటితో
విప్లవజీవ లాభములకా? కేరతోకరి భారత విద్యార్థుల లింకను మాపక
మంహాములుగనండి ముకువ్రనులగుచుచున్నారు. వానిని గట్టికొని
పుణ్యము గట్టుకొను భాగము మన విద్యాకేర్తెలయందులదు. ఈసందర్భ
మున నుసాధ్యముల విప్లవకర్త భగ్యములను వివేదింపకనవగను. వారి
వృత్తి ముత్రమైనది. మూలన పరిస్థితులను శ్రద్ధతో గమనించి ప్రాచీన
భగ్యముల నుద్ధరించి కళోద్ధరణమునకు ప్రానుకొన వలయును. స్వార్థ
త్యాగమున వారు వెల్లిగిడి పేరు. వారి సంపద కాలమున లోకకల్యా
ణమునకు ప్రానుకొనక పోయినవో భావింపంతి వారి సంత దూరు
నదియుం చెప్పు ననవగను. పూర్వకాలమున గురువులు లోకరంగమున
ప్రవేశించి అనుగ తుల్యులై కి. ఇప్పటివారు దైత్యము ప్రాచీనపథమునువిడ
నాడెదరా! ఎన్నటికిని అటులచేయరు. భగవానుడుమనకుతోడ్పడుగాళ్ళే

నా య కు లు

వల్లభ నేని వేంకటరావు చౌదరి గారు

ఎట్టి సౌస్థానమైనను, విధానమైనను కొంతకాలము కడచిన తరువాత శిథిలమై యందలి గుణములు నశించి దోషములు బయలుపడును. కాలము బమ్మిని తిమ్మ జేయగలను.

మనమతములోని ప్రమాణగ్రంథములకును గురువులకును ఆపులకును పూర్తిగా లొంగియుండుట యెంత యవసరమో యెంత శ్రేయోదాయకమో గ్రహించి పూర్వము మతసంస్కర్తలు జనులలో ననుసరణయోగ్యములగు విశ్వాసము, వినయము ఆను గుణములను మిక్కిలి పెంపొందించిరి.

హిందూదేశముగఁ బైని జెప్పిన వినయవిశ్వాసములు కాలచరమున తాము నశించుట కాక దేశకాలములకు బట్టి యుక్తాయుక్తములకు విచారించుకొనగల సామర్థ్యమును జనుమునకు నశింపజేసెను. ఇట్టి దశయం దుండు తిడతమున తురుష్క-సంస్కర్తమును, నాంగ్ల సంస్కర్తమును ఐరుసగ సంభవించినవి. మహమ్మదీయ సంస్కరణముల విచారించుట కది తావు కాదు. ఆంగ్ల విద్య మనదేశమున వ్యాపింప పూర్వము, ఆంగ్ల ప్రభుత్వమువలన మనకు కలిగిన నష్టము లుత్తర గణించదగినవి కావు. విజాతీయ ప్రభుత్వములవలన ననేకదేశముల కట్టి కష్టనష్టములు సంభవించినవి. కాని పాశ్చాత్యవిద్యవలన కలిగిన నష్టము నన్ని నాతితము. నలునికి కిరీట-టండె నమువలన కలిగిన మాగ్నవంటిది. స్వరూపమే పోయినపుడు వేఱుగ జెప్పన దేమున్నది?

ఆత్మవిశ్వాస మడుగంటి పోయినది. పైపెట్టెగ పాశ్చాత్యవిద్యవలన నాప్తవిశ్వాసము పోయి యాంగ్ల విశ్వాస మేర్పడినది. హిందూదేశముకొలఁతెంత సంకుచితముగఁ జేయబడినను స్వతంత్రదేశమందు పెరిగిన పాశ్చాత్యవిద్యావిధానమందు కొన్ని చిహ్నములు విశిచినవి కావు. విద్యకు మతసంస్కర్తము లేకుండఁ జేసిరి. విద్యార్థికి ప్రతివిషయమును యథేష్టముగ నాలోచించుకొను స్వాతంత్ర్య మొసరి. తపస్సుమాధిలో నున్న విశ్వామిత్రుడు కన్ను తెరిచినతోడనే యెదుటకు మేనక పంపబడినట్లు పాశ్చాత్యనాగరకతావధూటియును, క్రీస్తు

మతాభిచారికయును, విద్యార్థి స్వతంత్రాలోచనము బయలుదేరినతోడనే తారస్థిల్లనట్లు నియోగింపబడెను.

అదంతయు స్పృహడనిండు. ప్రకృతి మేమన నాంగ్ల విద్యాసంస్కార మేపాటియైన బొందున ప్రతిపైండవునకును దుస్వ్వతంత్రత యలవడినది. యధార్థముగఁ తినకంటె సర్వవిధముల నధికు లగువాని నేరిలిగ నెంతదనుక ననుసరించి యుండుట ధర్మమో, శ్రేయోదాయకమో తెలియలేరైరి. ఆరంభముననే గురువుతో సమానుడనని శిష్యుడనుకొనుచున్నాడు. నీతుడు నాయకునితో సమానుడ ననుకొనుచున్నాడు. నేనొక నాయకుడ నని కాని నేనే నాయకుడ నని కాని తలంచుచున్నాడు.

ఉత్తమగృహస్థుఁడు గాని యతి కానేడడు. శిష్యులలో నుల్లముడు కానిది గురువు కాజాలడు. నీతోల్లముడు కాకయే శిషి యగుట యసంభవము. మహావనశ సంపన్నుడు కాని యతుష్ఠి లాధి కామునకుఁ ? నకగాఁడు. అహంకారము నడచి కెట్టిదగ్ధి నఁ గాని తినకును, తనయెదుటివానిని గల తారలవ్యము గోచరము కాదు.

యధార్థసితి కినబడిదు. యధార్థజ్ఞానము గల వాడు, ఇతరునియందలి గుణాధిశితుని గ్రహించినవాఁడగుటచే, నప్రయత్నముగా నుత్తముల ననుసరించి లొంగి, వానిలో లీనమైయుండును. ఇట్టివారే, యీ పథమావస్థ చాలకాలము కడచినతరువాత, ఇచ్చ లేకయే నాయకులగుచున్నారు. యతులు గురువులు నగుచున్నారు.

వ్యష్టిదృష్టి నశించి సమష్టిదృష్టి ప్రబలినకొలంది పురుషునికి ప్రేమ వృద్ధి యగును. ద్వేషము నశించును. అజ్ఞానము వీడిపోవును. ప్రథమదశలో నది స్థిరముగా నుండదు. శాంతముగా విచారించినపు డంతయుఁ జక్కగా కనబడును. కాని యాచరిణములోఁ బెట్టుట కలవికాదు. సంఘకార్యములకంటె స్వకార్యములే బలవత్తరములై యుండును. ఇది పరోక్షజ్ఞానము.

ఇట్టివారు వీలైనప్పుడు గాఢసమాధిమునఁ గాని యుపన్యాసరూపమునఁ గాని యితరులకు బోధింప నారంభించుదురు. వీరెన్నడును నాయకులు కాజాలరు. సమష్టి దర్శకమున వీరారంభదశలో నివారు. ఇంత రెండవదశలోనివారికి వ్యష్టిదృష్టితో సమముగా సమష్టిదృష్టియు నుండును. స్వకార్యములందున్న భ్యానము ఆసక్తి

ప్రవృత్తిసంఘ కార్యములందుకూడ నుండును. సంఘసేవ చేయునపుడును స్వకుటుంబసేవలన కల్గినట్టి సంతృప్తి కలుగుచుండును. వెనుకటి కార్యసాధనముచేసిన జయముచేతను, జనుల యభినందనములచేతను మూడు కార్యములను నిర్వహించుటకూడ దగిన సామర్థ్యము చేకూర్చును. వీనిలో నేదియు లేనినాడు హృదయమున నివృత్తి యుక్తురైచుచుండును. మరల నుపశమించుచుండును. కార్యమధ్యమున కలుకట్టములకు లోలోన నెఱపు జనించుచుండును. కాని యంతమాత్రమున కార్యమును విస్మరింపరు. అంతరాయములు కల్గినను మరల మరల పూని, నిర్వహించుచునే యుండును. ఇట్టిదశలోని నాయకులు అధమనాయకులు. నాయకత్వసాధకములగు గుణములతో ప్రధానమైనవానిని సమష్టిదృష్టితో విభజించుచున్నాను. ఇతరలక్షణములు గుణములు లేనిది నాయకు డితమాత్రమున కాగలడని నా యభిప్రాయము కాదు. కాని సమష్టిదృష్టి ప్రబలినకొలది జీర్ణ డిగ్గి యముల నెనంగూర్చుకొనినట్లు, అదియే తక్కిన గుణ సామగ్రిని క్రమముగా సమకూర్చుకొనును.

ఇక మాధ్యమికదశయందు న్యష్టిదృష్టి వీరిని బోపును. స్వకార్యములే యుండవు. స్వకుటుంబవ్యాపారములను జనులయందరణమే నడపుచుండును. సాధ్యులకడ శోధించి కాక ఈదశలో స్వజనులకూడ వీరికి లోబడుదురు. వీరిన యరుచు క్రింతురు. ఈ దశయందలి నాయకుని త్యాగము అపారముగా నుండును. భాగమున కాశ్చర్యము కలిగించును. సాణత్యాగియగును వెనుకటి యడుగు. ప్రతికర్షణలకూడ నిట్టివారని హింసించు జుకుదురు. అసాధారణమైన శక్తి మొక్కటి వీరి నావహించును. అరంగించిన ప్రతికార్యమునను జయమునై పరయించుండును. అన్ని లక్షణముల నుత్తమనాయకుడే యనుభవమున కలుగజేయును. కాని యెట్టి బుద్ధికాలులకును దుర్గావ్యామగు రూపమున న్యష్టి వీరి నాశ్రయించి యుండును. జీవులలో నెక్కజాతినో, కొన్నియెల్లలకు లోబడిన భూఖండమునో యాశ్రయించుకొని వీరి దృష్టి యును హృదయమును వ్యాపించియుండును. విషమస్థితులు వచ్చినప్పుడు గాని యీ విషయము, ఇతరులకును వానికిని తెలియదు. సంకుచితత్వ మప్పుడు బయల్పడును. తనయెల్లలను దాటికొను తాను వెలవెలలాడి బోవును. ఇట్టివారు మధ్యమనాయకులు. ఈ కాలపు

మహాసంస్కర్త లందఱు నిట్టివారే యని చెప్పవచ్చును.

ఉత్తమదశలో నివాసించుటచే చెప్పదగినది విశేషముండదు. పూర్వగా నాయకులగు యసంభవము. వానికి వ్యక్తియన నేమో చెప్పవచ్చును. పుష్టియే యట్లు పుష్టుదురు. ఒకానొకప్పుడు సామాన్యజనులవలె నుద్భవించినను కొలది కాలములోనే నూతనైపుదురు. ఇట్టివారు చేష్టలందును నభిరుచులందును బాలురవలె గాని పిచ్చివారివలె గాని యుండుదురు. సామాన్యముగ జనసాములకు మతములకును నుండు నియమములలో నెక్కటి యొన పాటించరు. సర్వసంఘములకు సమానములైన నీతి నియమములుగూడ వారి కన్యాయకము. వారి తిమానష ప్రణాళి. వారికి దోషము లుండును. వారి సీరియేంద్రియములు లేవోమయములు. ఒకానొకప్పుడు వారికి ప్రవృత్తి యుండును. ఒకొక్కప్పుడు లీలానాట్రమున కొన్ని వసులు చేయుచుండును. ఇవి పిచ్చిజనులుగా నుండును. కొన్ని వేళల సరికావ్యాములును దుర్భాగములును కానవచ్చును చూచుకొని. అట్లే, వీరికే జయించి మనకు గోచరింపదు. ఇది ఎప్పుడో సామాన్యలక్షణము. వీరు మేమపూర్ణులు. వీరిచేరు సంపద్యగాలియగు కాదు సర్వప్రణాళియగును వ్యాపించియుండును. ఇంకొకటి గర్భితమై విడిచి గుండును. ఇట్టివారి జయత్వము లేకయే జను లాక్రిందబుండును. ప్రపంచమున నన్ని హితు లని బుద్ధిమంతులకు వారికి శోచన మగును. క్షమముగ నందఱకును విడిచి మగును. ఎట్టి యభిప్రేపేక్షము గలవానికిని, అట్టి యుత్తిమని సమాపించినతోడనే తన యబ్బుద్యము మోమునగొల్పినట్లు కలుగును. అవ్యక్తమైన దేవయో పొందవలసిన గున్నదని గోచరించును.

అట్టి జ్ఞాను లుత్తమనాయకు లగుదురు. జనులే వారిని ప్రార్థించి, పురస్కరించుకొని తమ్ము సొస్కరించుకొని రసం చెప్పవచ్చును. ఆ జ్ఞానుల సంతృప్తియు లమోఘములు. వీరి దివ్యసమాత్రమున ప్రతికర్షణలకూడ వీరి ననుసరించెద రని చెప్పి, వీరి సామర్థ్యమును వర్ణింప నక్కఱ లేదు. దేవాంశసంభూతు లని వీరి నందురు. క్రూరవన్యమృగములు నైతిము వీరికి లోబడును. భూఖండము నేభాగమున నుంచినను వీరి రొక్కపీరుననే యుండుదురు. బుద్ధిమంతులైన మొదలగువా రిందుల కుదాహరణములు. గాంధీమహాత్ము డీ యుత్తమనాయకులలో కడపటివాడని చెప్పవచ్చును.

ఆదిభరతుడు

కొండిపర్తి వీరభద్రాచార్యులు గారు

పూర్వకాలమున మనదేశము మోటుజాతులవారితో నిండి యుండెననియు, క్రమక్రమముగా మధ్య ఆసియానుండి పలుతెగలవారు వేరువేరు కాలములందు వచ్చి యిచ్చటి యాదిమవాసులను కొండలకు, గుట్టలకు, అడవులకు దరిమివేసి వాసయోగ్యములగు మైదానములకు దా మాక్రమించుకొని రనియు చరిత్రకారు లనేకులు వ్రాయుచున్నారు. ఆర్యులు నట్టివారిలో నొకతెగవారిని వారి యభిసాక్షము, ఎందుకు భిన్నముగా ఆర్యులు స్థలాంతరమునుండి వచ్చినవారు కాదనియు, వారెప్పుడు నీదేశముననే తెలపినవారనియు కొందఱు చరిత్రకారులు వక్కాణించుచున్నారు. ఏదెటులన్నను సుమారు నాలుగువేల వత్సరముల క్రిందట ఆర్యులు హిందూచేశపు వాయవ్యభాగమున నుండి రనియు, అప్పుడు వారికగౌతమి గాలిని యొకమత్స్యముతో తెలయుటకు మారుగా దమలోదాము పోరాటులు సలుపుచు భిన్నభిన్నములగు కూటుములగు నుండిరనియు నందఱు నంగీకరించుచున్నారు.

ఆకాలపు టార్యులు సుపూర్ణ మగు సుఖీభావము లేనివారయ్యెను, వారిమట్టున నివసించుచుండిన యితరసంఘములకంటె సరళస్వభావులును, దైవగ్రీయులును, సాంఘిక శిక్షితుల దమరక్షిగలవారును, పుత్రేయస్సహిష్ణుల కలవారు నై యుండిరి. ప్రతికుటుంబమున వేరువేరుగ నివసించుచుండెను. ఆ కుటుంబమునకు మూలపురుషుడు అనగా తండ్రి సర్వాధిపతి. తిక్కినవా గందఱును వాని యధికారమునకు లోబడి నడువ వలయును. ఆవులు, ఎడ్లు గొట్టెలు వారిసంపద. ఈ పశువులకు మేతయును, దమకాహరమును నెక్కడ సులభముగ దొరకెడిదో యచ్చటికెల్ల పోవుచుండెడివారు. వారికి నీరములగు నివాసస్థలములు లేవు. వర్ష కాలములందు కొండగుహలలోను, లోయలలోను, తలదాచుకొనుచు వానలు లేనప్పుడు బయల్బొందను, నరణ్యపరిసరములందును ద్రిమృతమండిరి. ఒక్కచోట తమమందలకు దొరికిన మేత యైపోగానే మఱొకచోటికి బోవుచుండిరి. ఇట్లు సంఘములు చేయుచు నొకకుటుంబ మొకపర్యంతపూర్వమున జేరి యుండ, అపర్వతమునకు మఱొకచైపున జేరియుండుకుటుంబము వసించుచుండవచ్చును, అప్పుడు వారిమందల వీరిమందల నొకానొకచోట కలిసి పోయెడివి. దగవులు పొసగెడివి. సాధారణముగా శాంతముతోడనే వివాదలను దీర్చుకొనుచుండెడివారు. క్షయితోనే యెవరియొకరు స్థలాంతరములకు వెడలిపోయెడివారు. కాని క్రోధపూరితులై పోరి యొండొరుల నిర్బంధమునకుండుటయు నప్పుడప్పుడు పొసగుచునే యుండెడిది.

ఒక్కొక్కసమయమున నవార్యులగు మోటుజాతుల వారితో యుద్ధములు వాటిలించుండెడివి. ఆర్యులు సామాన్యముగా సరళస్వభా

వులని చెప్పియున్నాము. వీరితో దలపడుచు వచ్చిన యవార్యు లటుల గాక తీవ్రస్వభావులను, గతిసహృదయులైన యుండి వీరిని బాధించుచుండెడివారు. కక్షలబలాబలము ననుసరించి జయాపజయములు వాటిలుచుండెను. అరుదుగ మైత్రి పొసగుటయు గలదు.

ఆకాలపు ఆర్యులు నిరాడంబరజీవులు. వారి జీవితావశ్యక పదార్థములు కడంగడు స్వల్పములు. శరీరమున ప్రాణములు నిలుపుకొనుట కవసరమగు నాహారము, శీలమునుండి గాచుటకు దగిన దుస్తులును సున్నచో తృప్తి నందెడివారు. పశుసంపదను మించిన సంపద వారికి లేదు. లోహరూపమగు ధనము వా రెఱుగరు. మిక్కిలముగ ఆత్మిని కూర్చిపెట్టుకొనుట వారికి తెలియదు. ఒండొరుల బాధించుకొని సాధించుకొనుటకు దగిన దుష్ప్రేరణలు వారికి లేవు. సుస్థిగృహముల నిర్మాణమునకు వారు గడంగలేదు. ఎచ్చట పిలుగనున్న నచ్చటి కేగిడివారు. వారి నొక్కస్థలమునకు బంధించియుండు పరిస్థితులను శూన్యములు. అందుమూలముననే లేరువేరు కుటుంబములకు మైత్రి గల్గించుకొన వలయుననిగాని, యొండొరుల సహాయము చేకూర్చుకొనవలయు నని గాని, పరస్పరసానుభూతితో పెద్దపెద్ద సంఘముల నిర్మించవలయు నని గాని వారిని ప్రేరేపించు పరిస్థితులు మొదట లేనయ్యెను. ఇందులకు మారుగా వారిని వేరువేరుగా నుండు పరిస్థితులే మొదట నుండెను. సంఘబాహుళ్య మైనకొలది వారి కొక్కచోటనుండుట యసంభవమగుచుండెను. అందఱికి నాహారము దొరకుటయు, నందఱిమందలకును మేత దొరకుటయు గష్ట మగుచుండెను. పరుల సంఘము లేకుండ దమను గాపాడునుండునయే ప్రతికుటుంబమువారును జేవుని ప్రార్థించెడివారు. ఋగ్వేదమును బఠించిన నచ్చటి యార్యుల సంఘస్థితియు జీవితాదర్శములును తెల్లము గాగలవు.

ఈస్థితి చాలకాలము సాగినది. జనసంఖ్య పెచ్చుచు రాగా కుటుంబములు పెరుగుచు రాగా వారు ద్రిమృతయు నెక్కువయ్యెను. క్రమక్రమముగా వికాలతర ప్రదేశములకు చేరి, పెద్దపెద్దనీళ్లు గల చోట్లకు చేరి. ప్రవాహాతీరములకు చేరి. అక్కడ ఒక్కొక్క కుటుంబమునకును, వారిమందలకును వసకు లమరులే గాక రెండుమూడు కుటుంబములు సుఖముగ జీవింపగల్గిరి. వైరములు, స్పర్ధలు లేక మనగల్గిరి. అతిసంచయపద్ధతి లేనివారు గాన నొకరు నేకరించిపెట్టుకొనినదానిని మఱొక రభవారిండుట సంభవించలేదు. అందఱికిని జాతిసంతయాహారము సులభముగ లభించుటచేత వారు వెంటనే స్థలాంతరములకు బోవలసిన యావశ్యకత తొలగినది. చిరకాల మొక్కచోట గట్టిపెరిసి యుండురెండు మూడు కుటుంబములకు మైత్రి యేర్పడినది. పరస్పరానురాగము సిద్ధించినది. కొన్నిళ్ల కే రెండుమూడు కుటుంబములు నొక్కక్రేణిగ నుండు

అసంపూర్ణముందరవిగ్రహమున కొకనామము కావలెను గదా. నామరూపముల ననుసరించియే భగత్తు వెలయుచున్నది. ఇట్టిలేనినాడు భగవేలేదు. నామరూపములును విడిచి యుండజాలవు. నామములేనిది రూపముగాని, రూపములేనిది నామముగాని స్మరణీయము గాజూడు. ఇప్పుడే సంఘభవించిన వేర్వేరు శ్రేణులందఱిని పిలవగ నుండగల నామ మేది? అంతకు బూర్వము కొన్నికొన్ని శ్రేణులవారు తమ నివాసస్థలములకు జంబూవ్యీపము, ఆర్యావర్తము, సప్తసింధువు, మొదలు గాగల పేరుల దెట్టి వ్యవహరించుచుండిరి. సింధూనదీయాశ్రయమంతయు నీనామముచే గ్రహ్యమగుచుండెను. కాని వీరిలో జేనికీ ద్రామఖ్యము నిచ్చుట యనుప్రశ్న గలుగ నూతనోపపాదన బయలుదేరినది. దాని నందఱును మహానందముతోడ స్వీకరించిరి. “భారతవర్షము” అనునదియే యిది! చెల్లాచెదురైయుండి, దుగ్ధలములై మనుష్యుడు తమతమ శ్రేణుల నన్నింటిని సమీక్షనము గావించి యొక్క మహార్యజాతిని నిర్ణయించి తమనందఱిని గణనియులుగ నొనర్చిన భరతుని కింతకంటె వారు కృతజ్ఞతను జూపగల యుపాయ మే ముండగలదు! అప్పటినుండి యార్య నివాసము లన్నింటికిని సమష్టి నామము భారతవర్షమే ఓటగెను. భారతవర్ష మనగా భరతుని నాయకత్వముక్రింద సమీక్షనము గాంచిన ఆర్య శ్రేణు లన్నియు నిజమిచ్చు సమష్టిభూభాగము.

భరతుడు మహావీరుడు. సప్తసింధువు నాశ్రయించియున్న యార్య శ్రేణుల నొక్కటిచేసి వారందఱికి నాయకుడై ట్రాలైభగ్యమును నెలకొల్పినాడు. నాయకుని శ్రేష్ఠత్వము వానినాయకత్వము నొప్పుకొని వర్తింపనందరికిని ట్రాయుచు సమకూర్చుట ననుసరించి యుండును. అందఱి కష్టములను దనవిగ భావించి వానినివారణ తనవిధిగ నెంచి యతడు వర్తింపలసియుండును. నాయకుడనగా నందఱి పొగడ్తలను, నమస్కృతుల నందగోరువాడు కాడు. అందఱికిఁజూతు పాటుపడవాడు. అందఱికి సేవచేయువాడు. సర్వమాయుధులకు నేవకు డని యర్థము. భరతు డెట్టి నాయక శ్రేష్ఠుడు. వానినాయకత్వమున జేరినవారి నావరించి యనేకముగ అనాగరికవారు బుండెను. వారివలన నార్య శ్రేణులకు పెక్కు ఇక్కటులు మూడుచుండెను. ఈయనార్యులు వీరి గోవులను, పంటలను, పశువులను, స్త్రీలను సంయతము దొంగిలించుకొని పోయెడివారు. ఆటంకపఱుపబడినప్పుడు ఘోరయుద్ధముల సలిపి ప్రారముగ బాధించెడివారు. బుద్ధివశలతయం దెట్లున్నను పశుబలమున ననార్యులు బలిష్ఠులుగ నుండిరి. కేవలము సరళమార్గమున పోయెడి యార్యులను మాయోపాయముల బన్ని భంగపఱుచుండెడి వారు. వీరినే దక్షులు, రాక్షసులు, దైత్యులనుని యార్యులవ్యవహరించుచువచ్చిరి. వీరితో దలపడి వీరిని నిర్జింనుటభరతునకు ప్రధానవిధిగ నేర్పడినది.

కావున భరతుడు కొంత యోధగణమును నిర్దళజులను, రణవీతిప్రచారము గావించెను. యుద్ధవీరులకు శిక్షణము నమర్చెను. దక్షులతో సంగ్రామముల సలిపెను. విజయముల భగవంతుని కర్పించుచు యాగముల సలిపెను. ఈతడు జయించిన కిరాతులు, హూణులు,

యవనులు, పాండ్రులు మొదలగు ననేకజాతులవారిని ఆర్యసంఘమున జేర్చెను. వారిని అనేకపథముల సంస్కరించెను. ఈతని శిక్షణభగ్యము వ్యాపించినంతవఱకు దేశమున కంటికిని ఆర్యావర్తమున నామ మవరిచి. ఆర్యులును వారితో జేరి సఖ్యము గావించుకొనిన ప్రజలందఱును ఈదేశభాగమును ప్రజలమగు నభిమానముతో జూడగల్గిరి. అందఱిద్వగులును ప్రేమగౌరవపూరితములై భరతునిమీద కేంద్రీకరించుచుండెను. భగవద్భక్తిపూరితుడగు, నిగర్వనూదామణియు నగు నీతడు, ప్రజల యొకమత్వమును, పరస్పరాభిమానమును నొక్కచుట్టి నరునినై నాధారపడి యుండకుండ, వారిసకలకష్టములకును, నైశ్చిగ్యములకును నాలవాలమగు నివాసభూమిచై స్థిరముగ స్థాపితమగు ఓటుల గావించెను. మాతృభూమిని దైవముగ బ్రకటించెను. ఆదివ్యభూమి వర్ణనను స్తోత్రములం నిమిడ్చెను. అనుచినారాధనయందీ స్తోత్రపాఠమును విధిగా నిర్ణయించెను. ఈభూభావిధానము స్థిరమగుటకు ప్రజాసామాన్యమునందు బ్రచారము చేయ వలయును. కావుననే ఆర్యులు తమ నివాసభూమియొక్క దివ్యముంగళవిగ్రహమును సమగ్రముగ వారియెదుట బ్రతిష్ఠించి, దాని నిట్లు ధ్యానము చేయుడని విధించిరి.

“ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి తుతిరిస్తోమం సవతా పరుష్ణాః
అసిక్వియా ముబద్వృధే విత స్తయాద్వికీయే
శృణు హ్యే సుహౌ మయా”

దీనిభావ మేమనగా ఓగంగా యమునా సరస్వతి తుతిరి పరుష్ణీ నాప్రార్థనల గైకొనడు. అసిక్వినిదితో గలియు ముబద్వృధా, ఓవిత్స్తా, సుహౌమానదితో గలియు అసిక్వి నాప్రార్థనల నాలింపుడు” ఈస్తోత్రము నార్యులెల్లరు ననుదినము పఠించెడివారు.

ఈస్తోత్రముకంటె నప్పటి ఆర్యుల మాతృభూమిని సమగ్రముగ బ్రదికింపజాలనదియు శ్రేష్ఠమునకు కులభోపాయ మేమియుండగలను. ఈదేశమాతృపౌషణమున నున్న వారందఱొక్క కుటుంబము. వీతందఱికిని భారతవర్షము మాతృదేశత. స్వర్గముకంటెను గరిష్ఠరాలు. దేశాభిమాన మిట్లు పావనతమ మగు మతధర్మముగ నేర్పడినది.

ఇట్లు లార్యులు స్వదేశమును దేవతగా భావించి ధ్యానించుట క్రొత్త గాదు. అంతకు పూర్వము సింధునదీయాశ్రయమున మాత్రమే యార్యనివాసము లేర్పడియున్నప్పుడు దానిని “ఆర్యావర్త” మని పిలుచుచు, మహాపుణ్యభూమి యని పూజించెడివారు. ఆకాలమున దాని నిట్లు వర్ణించిరి :

“శకద్రుశ్చ విపాశావ త్పరీయే రావతీ తథాః చంద్రభాగా విత్స్తాద సింధుః వస్తా వహిర్దిశః”

ఆదిభరతుడు ప్రచారములోనికి దెచ్చిన ఈ దేశమాతృభూభావిధానమే భారతదేశ స్వరూపవిభాగమునకు దరువాతనుగూడ నాచరణలో నుండునది. ఈమహాపురుషుని నాయకత్వముక్రింద సుస్థా

పితమైన నూత్రమే వానిరదనంతరము వికాసతరణేతమున వ్యాపించి పుడు ఆర్యులు ప్రయోగించి ఈమాత్రమూర్తిని సంపూర్ణవికాసము గలదానిగ నొనర్చిరి. దక్షిణదేశమునగూడ ఆర్యులు చొచ్చివచ్చుడు ఈశేశభాగమును గూడ నొకయందుముగ గ్రహింపజాలిరి. ఇంకొక విశేషము గలదు. ఆర్యులు క్రొత్తగా నాక్రమించిన దేశములందా వహికే నివసించుచున్న ప్రజలను సూత్రాలనుగ వాచించి వారిని నాశము చేయజూడక, తమ సంప్రదాయము లంగీకరించి పట్ల వారి గూడ దమలో జేర్చుకొనదు వచ్చిరి. వారి యాచారములను గూడ గాఢపించుచు వచ్చిరి. ఇటు లనేక జాతులవా రార్యులలో గలిసి పోయి అండలు నార్యులమరి చెప్పుకొనుచుండిరి. ఆంధ్రులు ఆర్యులగుట కీ సూత్రమే ఫలించినది. ఇట్లు క్రొత్తిగ జేరివారి స్వాభువుమును నిలబడెట్టుటకు నూత్రమూర్తిని పూర్వవికాసవిధముగ నొనర్చి

“గంధేవ యువశే కృష్ణే గోదాదరి సుస్వతి
నర్మదే సింధుకావేర్ద్యా జలేన్ద్రిన్ సన్నాధం వరు.”

అని ఆర్యుల నుడివమును పొందచు ముఖ్యపదల నెల్ల నాట్యుని ది ఘోషించు చున్నారు. మన కృష్ణాగోదాదరియు నర్మదా కవే

నదియు స్తోత్రమున జేర్పబడినవి. ప్రాకృతికముగా ప్రభావములగు పర్వతములును, రేల కలులును, నీ నదలు గూడ భౌగోళికములందొనిచ్చుట చేరితిరి. అప్పుడే ఆంధ్రస్వరూపము సమస్తీ నంబవించి ధేనిమై వెలచించుచున్నది. దీని లాభము నూత్రపురు ఘను లొగిగ తుడ. ఆర్యుల యాచారములు వివరించు నగ్నిజాతులను, జాగిత్యులకొరకు లోక మొక్కరి పోవలయుంబడుగా జేర్చి యొక్క మహామాత నాక్రమించినది. ఆర్యులూ సేవ జరిచి యున్నది. ఈ నూత్రము లొనరించి జరుగి గ్రహితియులు హిందూదేశమునాక్రమించినప్పుడక ప్రజలను, హిందూమాతృ దీనులూ సేవైష్టవావలంబించుట లేక, నిశానా యపెరికొ ట్రిగ్గీను యాచారమున దీనిగులను లేక ఈ శతమన నివసించుచు ఈదేశమాల వారాధించుచు, ఈ శతమమునై ఆత్మార్పణము గావించి ప్రవర్తించుచు నుండిన సామ్రాజ్యము వదిలి మహాశయమును పొందెను. ఇట్లు పలకెను అది. అందు మొదల కృష్ణజాతి నూత్రమనియెడల నో వాగ్విప్లవము వచ్చితిగా వివరించెను. దీని నో నూత్రమని యెల్ల దిగాని యును.

సహాయనిరాకరణోద్ఘాటనము

చింతలపల్లి రామ చౌద్య కాన్తి గారు

ప్రగీత జాతీయ విద్యాపాఠశాలల, నెలకొల్పి వివిధ ముఖ్యపరిషత్తు!
ప్రతియింట రాటమలో శివరూపాదరత నిష్ఠి, నవవిద్యాలయాలలో వివిధ విద్యలు!
భారతదేశ సర్వజనములును నేకమతు తామ భేదములు నూనెము!
ఖర్చు మైంరవాఽభివృద్ధిగౌరవవిహ్న, మని యెంచి ధోయించి శివరూపము!
తే. సత్య ధర్మములు నహింస శతత మూని, చిర్రలాత్మిక దీక్షాపాదులకు లగు
శాసనోల్లంఘనము లేమి శివబుడక, మిగులు కరికిరముల విస్తారభివరయ్య.
సీ. ఎనగంగవలె గదా! శివదూమహమ్మదీయలకు సఖ్యము సంబంధములును;
స్థాపింపవలె గదా! శివగ్రామముల, బంధాయతీన్యాయంపు సంఘములను;
వహియింపవలె గదా! సహనంబుతో 'న కా,ల్యాదివీరు' లన సౌత్వాన్యములు;
సాగింపవలె గదా! సాత్త్విక సార్వజనికమైన శాసన శివగ్రహము;
తే. శాంత జాత్యరామిత్య శివసహితముగనె, రాగలదు పుష్పవృక్ష సుధారాని నివ;
భారతీయులు కృషిస్థల శివబట్టు విడక, బూజ్యపూర్ణస్వతంత్ర స్వరాజ్య మపుడు.

వ్యవసాయము—జిల్లా

మండపాటి సత్య నారాయణ రాజు గారు

పైరులకు నీరు లభింపనిచో నెటువంటి భూమి యైనను లాభము లేదు. ఏపైరు వేసినను నెంత శాస్త్రజ్ఞాన మున్నను కడు నిరర్థకము. ఏదేశమం దైనను నీరు లేని వ్యవసాయము నూహింప శక్యము గాదు.

మన దేశమందు వ్యవసాయమున కుపయోగించు భూమియొక్క పరిమితి రమారమి 625 మిలియనుల ఎకరములు. అందు 223 మిలియనుల ఎకరములు మాత్రము సేవ్యముక్రింద నుండెను. ఇందు $\frac{1}{5}$ భాగము మనుష్యనిర్మితము లైన ఆనకట్ట మొదలైనవానివలనను, 39 మిలియనుల ఎకరములు నదులు కాలువలు నూతులు మొదలైనవానివలనను తడియుచున్నవి.

మఱియు కట్టడములవలన పంజాబునందు $\frac{1}{2}$ వంతు; సింధు $\frac{1}{3}$; మదరాసు $\frac{1}{5}$; సంయుక్తరాష్ట్రములు $\frac{1}{5}$; బీహారు, బరిస్సాలలో $\frac{1}{10}$ వంతు సాగు చేయఁబడుచుండెను. హిందూదేశమం దంతటిలోను పంజాబునందు చాల బాగుగ నుండెను.

ఇతర దేశములలో ఈజిప్టునందు 6 మిలియనుల ఎకరములు, అమెరికా 14, ఇటలీ 3.7 స్పెయిను 5 లక్షలు, ఫ్రాన్సు 4 లక్షలు ఎకరములును తడియుటవలన సాగు చేయఁబడుచుండెను. ఆయాదేశములలో నీటివనతులను కల్పింపనిచో సడరు భూముల. పంటలే వృధగా నుండవలసివచ్చును.

మనదేశమందు గవర్నమెంటువారు 44 కోట్లు హెచ్చించుటవలన 2 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిసాలున నికరలాభము వచ్చుచుండెను. ఇతర పంటలకు 4 కోట్లు ఖర్చు చేయుటవలన 10 కోట్ల లక్షలు వచ్చుచుండెను. ఇది గాక పడవల రాకపోకల సౌకర్యముల సేర్పడుటకు తక్కిన చిల్లర పనులకును కలుతముగూడ కోటి రూపాయలు వ్యయము పోగా 1 కోటి రూపాయలు ప్రతిసాలునను లాభము వచ్చుచుండెనని పది సం॥ముల క్రిందటి లెక్కలవలననే తేల్చెను. ఇటీవల గవర్నమెంటు

వారు ఎంతఖర్చు చేసినదియును ఎంతలాభ మున్నదియు జలాధారముల యభివృద్ధి ఎంతవఱకు జరిగినదియు నూహింపవలసి యున్నది. అధమపక్షము గవర్నమెంటు వారికి వచ్చు లాభము నైనను ప్రతిసాలున నీటికట్టడములకు వినియోగించినచో వ్యవసాయము ప్రస్తుతముకంటె నెన్నియో రెట్లు ఆభివృద్ధి పొందవలసి యుండెను.

ఇది యిట్లుండగ యుద్ధమునకు ముందు గవర్నమెంటువారు రయిల్వేల యభివృద్ధి నిమిత్తము ప్రతిసాలునను 15 కోట్లు హెచ్చించుట 350 కోట్లు ఇన్వెస్టు చేయుట బ్రిటీషు ప్రయివేటు కంపెనీదారులు 100 కోట్లు ఖర్చు చేయుటవలన ఇనుపదారులు పెరిగినవి. ప్రస్తుతము ఫలించు సరకులకు పదిరెట్లు రవాణా చేయుటకు వీలుగా నుండెను. ఇట్టి యవస్థ మాటి ఎగుమతి కంటె సప్లయి పదిరెట్లు దేశమందు లభించునట్లు చేయవలసి యుండెను. నీటి కట్టడములకు డబ్బును విసాముగా హెచ్చించి వ్యవసాయమును వృద్ధిచే దేశమందలి దరిద్రదేవత వదలును. కానీ సునకపూరి డబ్బును వ్యవసాయపు డిపార్టుమెంట్ ని విస్తారము సంబంధించిన భవనముల కిట్లు క్రిందను, దాని చిహ్నచో “కొండ” క్రిందను మాత్రమే పెచ్చింకయు నూర్చి. అటుకకు ముందు వేసిన నున్న నాలుకకు “బోయిన” దన్నట్లు వ్యవసాయము వృద్ధిపొందుటకు మాటుగా క్షీణింపవచ్చును.

మనదేశమందలి జలాధారములయొక్కదురవస్థ కుదాహరణముగా విశాఖపట్టణముజిల్లానుతీసికొనినచో బాగుగ విశదము కాగలదు. ఇందులకు కారణము మహారాష్ట్రములు లేక కాదు. వర్షపు లేమి కాదు. నదులు కాలువలు లేక కాదు. భూములు నిస్సారములు కావు. రయితులకు వ్యవసాయజ్ఞానములేక కాదు. మఱియొన్నిచో నదులలోని నీరు వృథగా సముద్రములపా లగుటయే. ఇందులకు ముఖ్య కారణము పాలకుల డిపేక్ష, ప్రజల బీదతనమునై యున్నది. ఇటువంటి జిల్లాలలో నెన్ని వ్యవసాయకళాశాలలు పెట్టినను, ఎంతమంది బోధింపినను, ఎటువంటి యుపయోగము

వేసినను నెలనేర్చుతో కృషి ; న కడు నిరర్థకము. వ్యవసాయదారులను చేతులు బంధించి ఆకాశమువంక చూడవలసిన దేగదా! బంధనమును నొసేసిన కాటకము కొలెరించుకొనక మానదు.

ఏదేశమందైనను వర్షముల లేమిచే పంటలు పోయిన వని చెప్పటం వరిపాటిగాని సరియైనది కాదు. ఎచ్చటైనను సర్వకాలములందును శాశ్వతముగ నిట్టి సమస్య ఉండదు. సం॥ము పొడవైన కాశపోయినను కొన్ని నెలలలో వైనను వర్ష ముండును. జలముండును. కాని దానిని నిలువచేయుటకు పాలకులు పూనుకొనరు. రయిత సీతని నిలువచేసి కొని యుక్తముగా నుపయోగించుకొనుశక్తి లేనివాడై యుండును. వైనా జవాను ఇటలీ ప్రాన్సు మొదలైన దేశములలోకంటె హిందూదేశమందు వర్షము తక్కువకాదు. అమెరికా కుత్తరభాగమును 21-52 పడునుల వర్షము మూలమే కలదు. పెర్షియా ఆఫ్ఘనిస్తాను క్షీర్ములును విక్టోరియా నక్షాపత్రకా కేంద్రకాలనీ ఆఫ్ఘనియా స్పెయిను అమెరికాకుత్తరభాగమునందును విశాఖకట్టణపు జిల్లాలోకాక నెక్కువ వర్షము లేదు.

హిందూదేశమందు విశాఖకట్టణమున జిల్లాలో సముద్రము సరాసరిని సంవత్సరముందు చుడును వర్షములలో 42 పడునులకు, కొండప్రదేశములలో 66 పడునులకు వైగా వర్షించుచుండును. దీనినిబట్టి చూచినచో కటపులకు కారణ మేమై యుండునది తెలియగలదు. పెక్కుచోట్ల జలాధారములహక్కు గవర్నమెంటువారిది కొంత, సామంతరాజులు జియారుదారులు మొదలైన వారిది కొంత యగుటచేతను, అట్లు కానిచో ఒక నది యొక్క హక్కు పెక్కుమంది కుంకుటచేతను జలాధారములు అభివృద్ధికి మాటుగా దావాలు విటస్థించి నశించుచుండును. అట్లు కానిచో బర్తెరియావంటి యిసుక యెడారులలో సహితము 145 అడుగుల లోతు గల నూతులను త్రవ్వి వ్యవసాయమునకు వీలు కల్పించినప్పుడు మన దేశమందు కట వని చెప్పవలసి వచ్చునా? వైనాదేశమందు మెట్టకల్లములతో నిండిన పెక్కుమెట్ల భూమిని పడును చేయుట కాలువలు త్రవ్వట మొదలైనవి చేసి చూచుటకును మిక్కిలి సొగసుగాను, పంటలు పండించుటలో నన్ని దేశములలోకంటె నధిక మైనదిగాను చేసిరి. అమెరికాదేశమందు ప్రైవేటుకంపెనీదారులు 60 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసి 10 మిలియనుల యకరములకు నీటివసతులను కల్పించుకొనిరి.

ఇట్టి పనులు మన దేశమందు జరుగక పోయినను బాలాధారముల అభివృద్ధిని పాలకులు చాల కృషి సల్పియుండిరి. ఒకప్పుడు మదరాసు గవర్నమెంటువారు విశాఖకట్టణ జిల్లాలో చెరువుల అభివృద్ధి కొరకు నొక పార్టీని నెలకొల్పిరి. వారు 1½ లక్షలు ఖర్చు చేసి 142 చెరువులను అభివృద్ధి చేయఁజేసి నని తెలిసిరి. మొకప్పుడు జలాధారముల కిమిషనువారు 20 సంవత్సరములలో 44 కోట్ల హెచ్చించుచో 6½ మిలియను ఎకరములు తమపులకు వసతులను కల్పింపవచ్చునని సూచించిరి. ఇదిచూచుటకు మహాసయుధుని నీటి యుద్ధములను గుఱించి ఆవారమున కృషిని సల్పి ఒక పెద్ద ప్రంగమును ప్రాసెను. సుదూర సూచనలు గాక, యీ దర్జిలారు జలాధారములు ఎరివబడకు అభివృద్ధి కలదివది ఎల్లరుకు చెల్లించెను. దీని వివరములో 18 లక్షలు ఖర్చు చేయుటచే 50,000 యెకరములు సాగుచేయుటకు వీలుగా నుండెను. గవర్నమెంటువారు నైతుల బాగుకొరకు సూచనల యభివృద్ధి అట్లను శాసించి రయితలకు గుణము లిచ్చుటకు శాస్త్రము గావించిరి. సవరు సగిరి కట్టణములలోని నల్లదేవి నదియును గాని పల్లెగార్లలోని నైతుపల్లెయును నదియనె తెలియదు. బోరింగుపాతులను విస్తరించిన చాల లాభకారిగ చుండగల దని 1925 ఏప్రిల్ 18 నుంచి 1927 మొట్ట వారు పోషించుచుండి. వారు అనేక విధముల మాత్రము చింతగా కనిపించుట లేదు.

వ్యవసాయమున ఏమేమైనను జలాధారముల అభివృద్ధి లేనియెడల కిమిషింగుము, ప్రభుపాలన మైనను ప్రజాపాలన మైనను జలాధారముల అభివృద్ధికి ప్రతిసానునను లెక్కనినదిగా రొంబిసొమ్మను వినియోగించుట అన్నిటికంటె ముఖ్యము. మిజీయు వ్యవసాయ శాఖాధిపతులకు దానిని సంబంధించిన శాఖలపై నధికారము లేనిచో నదియు కడు నిరర్థకము. ఒకప్పుడు మదరాసు అభివృద్ధిశాఖా మంత్రిగారు వ్యవసాయాభివృద్ధికి గల అవరోధములను తెలియజేయుచు నుడివిన వాక్యముల నీ దిగువ బొందుపఱచుచున్నాను.

అభివృద్ధి మంత్రులే గాని అడవులు మాత్రము వారి స్వాధీనమున లేవు.

పరిశ్రమలకు వాన మంత్రులే గాని, ఫ్యాక్టరీలును విద్యుచ్ఛక్తి లును వారి పొందినముదంగ లేవు.

వ్యవసాయమునకు వారు మంత్రులే గాని, ఇరిగేషను మార్తము వారి స్వాధీనమున లేదు.

ఇరిగేషనులేని వ్యవసాయము నూహింప శక్యము గాదు. ఇట్టి పరిస్థితులు వారికి గోచరమై దేశాభివృద్ధికి ప్రధానమైన వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయుటకు సర్వ విధములను బ్రయత్నించుచుండిరి. ఇట్టితేటి ప్రజలు మానము దాల్చి యూరికుండుక ప్రభుత్వమువారికి సర్వ విధములఁ దోడ్పడి వ్యవసాయాభివృద్ధికి ప్రయత్నింప వలసి యున్నది. అట్లు గానిచో మొక్క-మొలవనిచోట మొలపించుటకును, ఒక వెన్నువేయు సస్యము పది వెన్నులు వేయునట్లు చేయుటకును నే మహానుభావుఁడు మనదేశమందు నుద్ధరించునో తెలియదు! దేశీయులకు శాస్త్రజ్ఞానము కొఱకు నెన్ని కళాశాలల నెలకొల్పినను,

నెంతమంది బోధించిన, నెంతడబ్బును మోచించినను కొంచెమైనను లాభ మండదు.

ఏది యెట్లున్నను, స్వయంసాహాయమునకు మించినది మఱియొకటి లేదను లోకోక్తి ప్రకారము వ్యవసాయ దారులు సంఘములుగాఁ గూడి జలాధారిముల యభివృద్ధి కొఱకు కృషిసల్పి మరమ్మత్తులు మొదలైనవి చేయించుకొనవలసి యున్నది. విద్యాధికులు ధనాధ్యులు జమీన్దారులు మొదలైనవారు రైతుప్రజలకు సర్వ విధములఁ దోడ్పడి జలాధారిముల యభివృద్ధి కొఱకు అపారమైన కృషిని సల్పినచో దేశమునందలి దరిద్రదేవత తొలఁగుటయును కలుగును. ఇందువలన వ్యవసాయాభివృద్ధియును ప్రజాసౌఖ్యమును దేశభాగ్యతయును నిస్సంశయముగ చేకూరును.

వాల్మీకీ ప్రకృతి

బోరుపాటి శివ రామ శర్మ గారు

అపరదిక్కులెంత యంతుమాఁబ్రగ్ని కేయ

దాన జనియించు ధూమంతు * తేతియనంగ

దోఁచెఁ జదలఁ; తనూమంబుతోడ నెగయు

విన్నులింగంబు లన నొప్పె * వింటుపడులు

పగ్గిని ప్రభాకరుల వివాహవేళ

నడుమ బట్టిన నీలంపు * టుడు పసంగ

సవిత్వ తీవ్ర సాదములను * సైపలేక

ప్రకృతికాంత దాల్చిన యాతఁపత్ర మనంగ

మొయిలు చూపట్టె మద్దుల * ముచ్చ టొడవ

సందనవనంబునందు * నమందవృత్తి

మలయపనుండు వైయాళి * సలుపునపుడు

రాల్ప నిల రాలిన లతాఁతఁరాజి మనంగ

భిర్రమాత దాన్యంబును * కరము దలంచి

విన్నునడలి భోరన * విలపించు నాడు

కినలనుండి రాలిన యశ్రు * కణము లనంగ

జల్లుజల్లున జల్లులు * జల్లు మనయె

నరునిపాటు కనంగొని * తరులుగూడ

కనుల నించిన యశ్రుల * కణము లనంగ

సాలపగ్గి నీతాసార * జలకణితి

జలజలని రాలె మలయానీలంపు వీరి

నడచు పటికంపు మబ్బుల * నశ మదోచి

చలువవెన్నె లజనిసీమ * చందమామ

పడఁతి! నీమోము పసకోడిపహుమన్న

వాఁడు నాంగ జూపట్టెడు * భావమునకు.

అమృతాంజనము

అమృతాంజనమునకు సాటియైన మండు అమృతాంజనమే. అన్నినొప్పులకు సంజీవివంటిది.

సిక్కని ఉబ్బితో సహా నీసా 1-కి అణాలు 10 మాత్రమే]

[6, తంబుశెట్టి వీధి, మద్రాసు.

వకలాసంప్రదాయము

పా .   ౧౪౭   రాజమన్నార గారు, బి. ప.

వ్రాక్కిమునగ కేవలము స్థూలదేహపరమును, భౌతికవిధియు నగు చస్తునంచయు మంతయు నాశము నొందునట్టిదేనో. నాలుగును ధిక్కరించి జనించుటకు భౌతికాతీతింబగు గుణము మైయుండుట అవశ్యకము. కాలచక్రము ప్రచండచేగమునకు బరుకుచున్నది. తిక్కల యమాత్రతారణంబున కేశము - జననంబుములు - రాజ్యములు - రాజ్యాంగములు - ఉద్భవించి - వృద్ధివొంది - నశించుచున్నవి. పురానచారిత్రిక విషయ మంతయు నిదియే.

కా. కారే రాజులు రాజ్యముల గలుగవేగనోవ్వలం దెందరే
నా కరే సిరి మాటగట్టుకొని బోమూలారే.

అని ఒలిగక్రింద నుడివిన దెంతపల్లము ! అట్లు నడిచిన దేశములందు, రాజ్యములందు ఏమి మిగిలియున్నది ? ఆజనంబులు దెలియ కదలేరే యిక్కాలమునకును జీవించియున్నారే ? అట్లునైవేద్యమున - అహార్యవదితమున ప్రస్తుతకాల్పక్రిమమున కుండు మిక్కిలి అగ్రహంబు మైయున్న విషయ పెండ్లిది ? విచారింపి చూచినచో - అట్లు వెలించి నిలిచినవన్నియు భావగమలగు అవధిపరకేమనులే. నన మప్పుడెరిగి స్మరించునామములంట్టి అనుభవకేమనులే. గ్రహక్షేప ప్రతిభానగు నిగుటల నామరాజులలే పురాతన గ్రీకు రాజ్యము నడిచి నుహుల చెడువేలనవత్సరము లైనవి. ఆరాజ్యసుందరి పట్టము లన్నియు రూపుమాపినవి గాని మిగిలిన వెలయు ? 'గ్రీకు' అనగానే నుండించువా డెవరు ? ప్రస్తుతకాలమున పైరము ఎవరై మై వెలసిన దెయ్యది ? క్లెటో, ఆస్టాటో, సాక్రటీస్, మొదలగు నెవరు నిల తిత్తివారములు. ఆధ్యాత్మికవిచారములు, అనుభవాభిప్రాయములు ఈక్లెటో యూరిడిడీస్, సోఫోక్లిస్ మున్నగు కవిసాంప్రదాయముల నాటకరాజులు, హోమర్ ఆదిగాఁ గలవారి ఇతిహాసాన్నియు, ఫీడియస్ ప్రముఖుల బృహత్సామైపుణ్యము, ఈమెయములు ఇప్పటికిని కాలచక్రధిక్కాగమునకు లొంగక జీవించి మనదీవితములందు నివాస మేర్పడుచుకొనినవి. గ్రీకులు నడిచినవ వారి భావములు నడిపలేదు. భావోత్పన్నములైన కృతులును నడిపలేదు. అదియే మానవాభివృద్ధికి ముఖ్యము లైనవి. కాన జీవింపఁ దగినవి.

ఈసత్యము అన్ని దేశములకు ననుసరింపును కావుననే కేశాభిమానము జాత్యభిమానము గలవాడు తమవారి పూర్వుప్రతిభ పూర్తిగ నరిపవలండుటకు పురాతనగ్రంథరాజములను చిచ్చిభ్రమములను కట్టుములు నేకరించి - భక్తవ్రతము - వానిని అపరమముగ బోధించి - వాని నగుణంబులను లోకమునకు బ్రకటింపచున్నారు. అట్లేయు లిట్టిపదియందు బ్రముఖ్యముగ గన్నవారు. వారి జాత్యభిమానమున

నాజనవంకు పైరము మనకు లేకొన గలములు కేమింబనిలేదు. అట్లు అబాతియెక్కు పురాతనప్రతిభ విశేషములు గ్రహించుకీ వే నాబాతియెక్కు ప్రస్తుతప్రతిభ వికసించును. లేకన్న ఎదుగుంటును ఏతనమున నొకేశముగాని జననంబుముగాని లన హ్యాపర్జాననికేమమును విడనాడునో అక్షణమునందెందు గాని ప్రశ్నోత్తరము నానాటికీ తీరదక నొందినాగును. ఈలాకిమున కేశాభిమానము ఒకగాతకి నిర్వోకజాతి కిని, అభివృద్ధిమాన్దానానాణమున ఒకపర్వతాభిమానము రుక్మింపక తిప్పదు విశ్వసనీయ చంద్రాభిమానమున విద్యభ్యాసముకరన నుద్భవిల్లు పోరాటమును కేమియెక్కు నేరము గాని జాలగాని ముప్పకనొంది వర్తకంబులు లోలోయింపక అభిమానము కీర్తియి. గాన నన్నివిధములను విశ్వేశ్వరవచ్చి మైసె కేటెను ఆనాడేశమున జాతీయ తమ రచనలభిను పోషించేమే ముందు చూడవలయును.

అట్టి మూర్తి నింపగా నగలమునకు అగల గణని యులైనవి. వానియందు ప్రతిభ ప్రకాశముతో మిగిలేమై యుండును. గాన నింపకొన గలమునకు, విజృంభణము నరిక ఆదేశము పురాతనకాలమున నుండును వారిని గుర్తించి వానికి మూలాధారములైన ముఖ్యకాలమున కిది గలవలయు. అట్లే విశ్వకేసుకు నడిమైన ప్రతిభ కలగును. అన్నచే నరికలేందలి నన మును పూర్తి గ్రహించుము. అట్లు లేకన్న గి అగ్రహము లగలు, మనపూర్వముననుచిచ్చి ములేమ నెవ్వరు నెయ్యనవి అని పొందముల నాభామున నెవరు నెయ్యనములకు నాకార మొనరిచి ఆభాములను ముడిపెట్టు అభాములు మనకు గ్రహింపజేసి. అనకరాజ్యమున లంఘించు అభాములై పోయినవి. మన కిప్పుడు కల్యాణము నొందుకొని అప్పుడెప్పునిన దీప్తమై పోయినది. గనప్రతిభను గుఱించియు నాగరికము ఒడించు కళల గుఱించియు సాంస్కృతికము గుఱించు మనకు గల యభిప్రాయములు మనవి గావు. ఎవరు తెచ్చుకొనినవి. కలిపాటల వజ్రంబు కట్టుచుండగా త్వరించి నాదిపాటు ముడుచుచుంటిమి. కాన దాది గణములే తెలకెక్కని దాది కట్టుకొనిన నల్లచివల లేదని అనుభవించిన దివ్యాంబరమును చూచి నవ్వుచుంటిమి. ఈమహాపాతకమైన శిథిలి గాఁచియే కొండలు విలపించును గ్రంథములను వ్రాసియున్నారీ శ్రీ ఆనందపూరస్వామిగారి గ్రంథములన్నిటియందును మనపూర్వ ప్రతిభ వినారముతో మనల వేడుకొనుచుండుట దినచర్య. ఇప్పటి వైదము మిటిపోలేదు మేల్కొంచి పాశ్చాత్యపరిభాసమునకన్న కిన్న మైన పరిజ్ఞానము మనకుగలదని యెఱింగి. తల్లతూములును గ్రహించు

జును, మనకళలను గాంచి నవ్వుక, నత్తుద్వప్తితో వానిని బరికించి, కదాధారములైన ముఖ్యసూత్రములను పొటించి తత్సంప్రదాయమును అర్థయుక్తముగఁ జేసిననే మనము తల్లిమేలు మఱవకుండైన ట్లుగును.

హైందవకళా సాంప్రదాయము సెఱుంగుటకు ముఖ్యకట్ట మేమన ప్రస్తుతము మనము పరదేశికళాసాంప్రదాయముతోడనే పరిచితులమై యుండుట. ఆసాంప్రదాయమున కాధారమైన భావములకును మన సాంప్రదాయమునకు నాకాగమైన భావములకును భేదము అపారము. అగాధము, కొన్ని విషయముల నొకటి ఈవలమైన, ఒకటి ఆవలమైన, అందుచే గొందఱకు మనకళాసౌభాగ్య మంతయు ఆనందజనకము గావంతటయే గాక అనవ్యక్తరముగను సౌందర్యహితముగను ఉండు ననుటకుం దాశ్చర్యములేదు. కారణ మేమనఁగా వాగుమనకళలను పరుల కళాసాంప్రదాయము ననుసరించి పరికింతురు. అద్భుష్టి మాఱినఁగాని మనకళలు విలగిల్ల నేరవు.

ప్రస్తుత పాశ్చాత్యకళాసాంప్రదాయము పలవిధముల కేవలము వైచికపరంబైయున్నది. ఆశయములందుఁగాని, విషయములందుఁగాని, నిలయమైన భావములందుఁగాని, అధ్యాత్మికగుణము విడిత మగుటలేదు. ఇక మనకళలయందు దన్ననో బాహ్యకృత్రియం దెన్ని భేదము లుండినను, ఆంతర్యామికముగ నన్నిటియందును ఆధ్యాత్మికభావము నివసించియున్నది. ఈవిషయమే యొకరిని కుక్రమీసారమందును నొక్క చెప్పబడి యున్నది.

దేవానాం ప్రతిబింబాని తుర్యా ప్రేయస్కరాణిచ

.....

అపిశ్రేయస్కరం నృణాం దేవలింగ మలక్షణం
సలక్షణం సుర్యలింగం సహ శ్రేయస్కరం యథా.

సలక్షణముగా నుండినను మానవునిప్రతిరు నొనర్చుట శ్రేయస్కరముగాదుట! అనఁగా ఆధ్యాత్మికభావము సెలకొనియుండనిచో నది దృక్పథకు ౧౦లో వజ్రక మైనను శ్రేయస్కరమైనది గాదు. ఏకృత్రివిహితాతీతంబో ఆకృత్రియే యుత్తమము. ఈనూత్రము సెఱుంగనిచేతనే గదా సవీనసాంప్రదాయములగు మనవారు పైతము “మనపూర్వుల కేమి వచ్చును ? ఎంతసేపును వ్రతవిగ్రహములే చూడుడు. విరోహదేశములను, ఎంతచక్కని వనితల బొమ్మలు! ఆ యవయవ విలసన మెక్కడ! మనవారి వక్తాకారములైన విగ్రహము లెక్కడ!” నని యందురు. ఈభేదమునకుఁ గారణము దెలిసినచో నట్లనరు. మనవారి పూర్వుకళలు ముఖ్యముగ దైవసంబంధములై యుండినవి. కేవలము మనవారివే గాదు. మనదేశ మంతటి పురాతనదేశములవారందఱికళలు నచ్చే- ఈజిప్టు, బాబిలోనియా, మొదలగునవి. హైందవకళ లన్నిటినియుండును, అందునఁ బురాతనకాల మగు సర్వసాధారణముగ మతసంబంధము గాని శిల్పమే మృగ్యము.

దైవసంబంధములు ఆధ్యాత్మికపరంబులు నగు విషయములే కళల కాధారము లైనవి చెప్పినంతమాత్రమున హైందవకళాసాంప్రదాయము బోధపడదు. ప్రపంచమున నన్ని దేశములయందును అట్టి విషయములు కళలయందుఁ బ్రకటింపఁబడియే యున్నవి. పురాతన

గ్రీకుశిల్పములం దనేకములు వారి దేవతాద్విగ్రహములే. మన సూర్య భగవానునకుఁ బ్రతియగు అపొలో- మన రతీదేవికి జోడగు వీనస్- మన దేవేంద్రుఁకు జతయగు జూపిటర్- మొదలగు దేవతల విగ్రహముల నీ ఆ శిల్పములు ప్రతిమలొగర్చి గ్రీకుకళాసౌభాగ్యమును పోషించిరి. క్రైస్తవమతము వృద్ధియై విరోహింపఁడమంతయు వ్యాపించినపుడు ఇటాలియను చిత్రకారులు క్రైస్తుజీవితమునే తమ చిత్రములకు విషయముగ చేసికొనిరి. శ్రీ. వె. ౧౨ మొదలు ౧౫-వ శతాబ్దల వుధ్య జేసిన అతని తల్లి మేరీ ప్రతిమలే విషయముగ రచింపఁబడిన చిత్రలేఖనముల సంఖ్యకు మితియే లేదు. అప్పుడే కాదు. ఈ కాలమున పైతము విరోహదేశమున క్రైస్తవమత సంబంధమైన చిత్రపటములును శిల్పములును లేకపోలేదు. అయినను వీని యన్నిటికిని పురాతన హైందవ శిల్ప చిత్రలేఖనములకును ముఖ్యమైన భేదము లెన్నియో గలవు. దేవతారూపములను ప్రతిమలందుఁ బ్రతిబింబింపఁజేసినపుడు, ఇతరదేశ శిల్పములు మానవరూపములందే అత్యుత్తమనమఁ తుటసౌభాగ్యము పొందుఁబడి చిరి. అపొలో ప్రతిమకును ఆ కాలమునాటి నుందరపురుషునకును అవయవలక్షణ భేదమే యుండును. గ్రీకుశిల్పములకు దేవతాస్వరూపము లనిన మానవస్వరూపములకన్న సతితము లైనవి గావు. వారి భావనాశక్తి యంతటితో నిలిచినది. ఇక నిష్పడు విరోహదేశమున రచింపఁబడు చిత్రము లన్ననో! అందలి దేవతాస్వరూపములు మానవుల యాకారములనుండి ప్రత్యక్షముగ వ్రాయఁబడినవి. ఇప్పటి చిత్రకారుఁడు, గంటకు ఒక షిలింగ్ రెండు షిలింగులలో యిచ్చి యెవరినో యొకరిని కూర్చుండఁబెట్టి చూచి యతని ప్రతిబింబమున రచించి దానికి “జీసస్” అని నామ మిడును. ఇంతయేల, విరోహకళాసాంప్రదాయమునఁ బుట్టి వెలగిన మనదేశపు చిత్రకారుఁ డగు రవివర్మ పైతము అదేపద్ధతి ననుసరించెను. పూర్వభారతపద్ధతి పైనిజెప్పినదానికి వ్యతిరేక మైనది. శిల్పి గాని చిత్రకారుఁడు గాని కృత్రిని రచించుటకు మున్ను మనోద్వృష్టిని ఆదివ్యాకారమును తదేకాయ త్రివిత్తముతో గ్రహింపవలెను, అందులకు నావశ్యక మైనది ధ్యానయోగము. దేవతాప్రతిమానిర్యామనునకుఁ బ్రథమసోపానము ధ్యానయోగమే!

స్వారాధ్యదేవతాధ్యానై ప్రతిమా ప్రేమ యోజయేత్
ధ్యానయోగస్య సంసిద్ధమ్ ప్రతిమాలక్షణం స్మృతం
ప్రతిమాకారో మధ్యై యథా ధ్యానరతో భవేత్
తథా నాశ్యేన మార్గేణ ప్రత్యక్షేణాపి వా ఖలు.

—అధ్యాయ ౪, ప్ర ౪. కుక్రమీసారము.

గమనింపుడు! ధ్యానయోగమే అనుసరణీయమార్గము చేర మార్గమే లేదు. “ప్రత్యక్షేణాపి వాఖలు” పురాతన భారతశిల్పమున కంతయు ముఖ్యాధార మైన యా మహానూత్రము సెఱిగినవార పైతము ప్రస్తుతము మనవారిలో యరుదు. సాధారణముగ మనమ వినవచ్చు దేవతాద్విగ్రహములపై విమర్శన లెట్టివనఁగా “ఇట్టిప్రతిమ ఇట్టి నాడ్రములు- ఇట్టిరేఖలు- ఇట్టి నేత్రములు- పొదములు- ఎవరికె నుండుగా? రెండుచేతు లుండవచ్చును గాని నాల్గు చేతులా? ఈవి

రచించు విషయముయొక్క అత్యంత లీనమొంది ప్రకృతినంతయుఁ బరి పాలించు ధర్మమును విశేషపఱచుటకును హైందవచిత్రకారుఁడు ఎల్ల భృషును ప్రయత్నించుచుండును”

పాశ్చాత్యకళా సంప్రదాయమునకును పురాతన హైందవ కళాసంప్రదాయమునకును ఎట్టిభేదము లున్నవో కన్గొంటిమి. పై వర్ణించిన నూత్రములను పరీక్షించి- వాని యర్థమును గ్రహించి- మన పూర్వ కళలను గౌరవించి - తత్సంప్రదాయము నసంపకుండ ప్రస్తుతమున సైతము ఆ నూత్రములనే ఆధారము చేసికొని - మనకళలను వృద్ధి నొందింప సమకట్టవలెను. ఈ విషయమున శ్రీ ఆరవిందయోగి వాక్యములు మన్నింపఁదగినవి.

“పాశ్చాత్యకళయముల మాల్పిన్యమును- మన కనుకూలము గాని పరదేశభద్రతులను- మనము త్యజింపవలయును. పురాతన హైందవకళాప్రతిభను పునర్జీవయుతముగఁ జేయవలెను. ఆ ధ్యానదృష్టియు, భావోద్వేగమును, ఈ కాలమున సైతము పురాతన సాంప్రదాయముల ననుసరించు కొందఱికడఁ గానవచ్చుచున్నవి. మనవారి ప్రత్యేక ప్రతిభాకాళలములు — హైందవ సైపుణ్యమును హైందవ జ్ఞానదృష్టియు-నశింపకుండఁ జేయవలయును. దేశమంతయుఁ బూర్వపరిజ్ఞానాన్నత్యమునకుఁ దెచ్చి బెంపొందజేయవలయును-అంతియ కాదు. ఇంకిను నున్న తస్మానముఁ జెందవలెను.”

కొండ్పల్లిదుర్గము

బుద్ధి రా. జు హ ను మం త రా వు గా రు

- అన్న వేమారెడ్డి ! అంతఃపురంబులు, శుకపికాదులకును ? జోటు లాయె
ధీరగజపతుల ? వారువశాలలు, పలువిధమెకముల ? శాల లాయె
శూరవనితల విహారస్థానంబులు, మేటిరక్కనులకుఁ ? జోటు లాయె
శిల్పచాతుర్యముఁచే బ్రకాశించెడి, చిత్రపుమేడలు ? శిథిల మాయె
గీ. కోటబురుజుల వరుసలు ? గూలిపోయె, పటుధీరంగుల శాలలు ? పాడువడియె
కటకటా ! ఎట్టి దుస్థితి ? వట్టె నయ్యె, కొండపల్లి రెడ్డివరుల ? కోట కిప్పుడు !
నీ. గజపతిరాజులు ? కరుణతో పాలించు, కోట వానరులకు, ? జోటు లాయె
కృష్ణభూపాలుడు ? కృపతోడఁ గాపాడు, కోట వానరులకుఁ ? జోటు లాయె
అనవేమభూపతి ? యనుజులు రక్షించు, కోట వానరులకుఁ ? జోటు లాయె
మహామదునా యను ? భామినీరా జేలు, కోట వానరులకుఁ ? జోటు లాయె
తే. గీ. రెడ్డిరాజులు గల్గిన ? దొడ్లకోట, మేటిటాకులు గల్గిన ? మేటికోట
కటకటా ! ఎట్టి దుస్థితి ? వట్టె నయ్యె, కొండపల్లి రెడ్డివరుల ? కోట కిప్పుడు.
నీ. గజపతిరాజులు ? నిరతము విహరించు, రమ్యంపు టుద్యాన ? రాజు లెచటా
దొడ్లకీర్తిని గన్న ? రెడ్డివనిత లుండు, రమణీయ కాంతఃపురంబు లెచటా
వీరరాజన్యలు ? పౌరులతో గూడి, కొలువును దీర్చెడి ? స్థలము లెచటా
వైదివీరుల సులభంబుగా నోడించు నిలుకైన గూఢపుఁదారు లెచటా
గీ. మాన్యవరు లుండు సుందర ? మహాలు లెచటా, కాసరావు నేండు మనకుఁ ? గంటికైన
కటకటా ! ఎట్టి దుస్థితి ? వట్టె నయ్యె, కొండపల్లి రెడ్డివరుల ? కోట కిప్పుడు.

ఆర్య భావ - తదుద్ధరణము

శావ్యతీర్థ జనమంచి శేషాద్రి తర్క గారు

“నిందకు నందకువా సన్ అనూయం రసనూయం రత్ర కింతేన యత్సన్మానగమనామై వేదం హవతు సాధేయమ్” రామకవి

భరతఖండము జ్ఞానకర్మ ప్రధానాచారములంటి జ్ఞానభూమి

(పుణ్యభూమి) యనియు, కర్మభూమి యనియు రెండుగా విభజింపఁబడినది. ఈవిభాగము సామాన్యలోకవ్యవహారముల విషయమై కాదు, మతాచారవిషయములకే యని తెలియఁదగ్గియున్నది. వివిధోత్తరదక్షిణభాగములందుఁ గనఁబడు నాచారభేదములే వైభావమును సృష్టపఱచుచున్నవి. ఈయాచారద్వయమందును ఫల మొక్కటియే యైనను సృష్టతులనుబట్టి పరికించునపుడు ఫలము సమముకాదని తోచును. పింఛదక్షిణభాగము, కర్మభూమి నాఁ గీర్తిగాంచినది. క్రౌతకర్మముల యం దంతటను ఆచార మొక్కటియే యైనను స్మార్తకర్మకలాపము నందు దక్షిణోత్తరభాగములకు విక్లిలి తేదము లగుపడుచున్నవి.

ఈభాగద్వయవాసు లగు హిందువులు మతాభిమానము గలవారే గాని మత మనునది నామమాత్రమని భావించువారుకారు. మతసూత్ర నిబద్ధ తాటచేతనే ఆచారమున నిందుమిందుగా శ్రుతిస్మృతి పురాణములను బ్రమాణముగా గ్రహించుచున్నవారు. కావున భరతఖండ ముం దంతటను మతము ప్రధానమైనది. ఆచారవ్యవహారములను తదనుగుణములుగా నడచుచున్నవి. విహింశమునకు నాముష్మికము ప్రధానమని విశేష సమ్మతము గలదు. కాఁటి ప్రణ్యుపాపములు తత్ఫలానుభవములు మొదలగువానిం దెలుప శ్రుతిస్మృతిపురాణాదు లవసరము లై నవి.

శ్రుతిస్మృతిపురాణాదిసద్బోధములు ఏకాలమున బుట్టినవి? కర్త రెవరు? అను నీమొదలగు చిట్టివిచారలయందు విశేష వాంఛ యంత గా లేదు. ఆచర్యవలనఁ బురుషార్థ మించుకంతయు లేదనియు, వృధా కాలక్షేపము చేసినట్లుగుననియు, అద్దాని కంగీకరించినను దానఫలము శూన్యమనియు, అంతమాత్రమేగాక నాస్తికత జనించు ననియు, పరమున్నదనట సంశయముగా నూర్పునొందుననియు నివాళులనులే ప్రధానము లనుభావము స్థిరపడవచ్చు ననియు నతీంద్రియవిషయములం దెల్పు సద్బోధకముల నయమై యుట్టిచర్చలు చేయఁబడుటయే యుక్త మనియు వీరి ముఖ్యవాంఛ.

ఎప్పుడో నొకప్పు డిట్టిచర్చలు వచ్చినను సమాపితచిత్తముల వానిం బాటించక సత్కార్యాచారములను బోధించు నవ్వానియందు మిగులఁ బూజ్యబుద్ధి నెలకొల్పుకొనుచుండురు. ఇట్టియాచారము సాగుచుండుటంటియే రాజశ్రేయము లొనగు శ్రూరగుణములు వీరియందుఁ దోఁపును. అప్రదిక్షావతాంశసంభూతుఁడే ప్రభువని భావించుచుండురు. దీనికిం గారణము ప్రాచీనగ్రంథగౌరవమే యని చెప్పట కావంతయు, శంకయుండదు.

ఇంతియకాక ఆగ్రంథవ్రతము లోనగువానివలన భక్తిజ్ఞానులు కుదిరి, బౌద్ధ్యప్రపంచానుభవములు బుద్ధ్యుజ్జ్వలము లనియు నాతరంగికానుభవములు శాశ్వతము లనియుఁ దోచి వీరిని సన్మార్గవ్రత కులరుగాఁ జేయుచున్నది. పునర్జన్మాదివిధాంతములు శ్రుత్యావర్తన జ్ఞానమువలననే కలిగినవి. ఈవిషయములఁ బూర్వ మిరెఱుంగదవాటు నిందించినను ఇప్పుడెప్పుడు విసాహించుచు నమ్ముచునే యున్నాడు. భరతఖండమతగ్రంథములు ఖండాంతరాల ఆఖండగౌరవము గాంచుచున్నవి.

భరతఖండవాసులు అఁగఁగా మైదవలు- మతనిబద్ధులనుట ని్యచాదాఁజేటు. మతభక్తులు నల్లంబుఁ దువారు కొందఁ డుండవలె, మొత్తము మీద మతభక్తులుల కొంతరి నాచరించుచునేయున్నవారు మెందు. దానఁ గ్రూరకృత్యములచేయు ప్రితి దోచుటయే గర్హము. భూతదయ గలుగుటకు గొప్పగణ మేదికలదు?

మతగ్రంథము లఁగఁగా శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసాదు లని యర్థము. ఏ యితిహాసము చదివినను గదాహుండున నొకభక్తమును గ్రహించ వీలగునేకాని వేంకాదు. ఆగ్రంథము లన్నియు నొకభావ తోనే వ్రాయఁబడినవి. అధాప యేకమానముఁ గాని లోపభూమి న్నమా కాదు. చనువ్యవస్థిత మిట్టికొటి యుండునా యనునంతటి యాశ్చర్యమును గుట్టించుచుండురా. చతుష్షష్టివర్ణలు ల్నిబద్ధములు, అభావ. శేవభావయే యనువే రొందినది. పదములలోపమా! లేదు. అది సముద్రముమట్టిది. రెక్కినభావల కది మౌన. వికారమున లోడి నానాత్వియుగ నదియే ప్రపంచమున్ను వనకచ్చును. కాని యట్లెట దాని కొకకళంకమును దెచ్చివెట్టికట్లుగు. నిస్సాగములగు పదములకు రెక్కినభావ దెక్కడ? ఇతఁబండుమునల నన్నత్ర సునిరర్థపదవిలసమున వెలయు నాభావ యెక్కడ? అది విరాట్పురుషునితోఁ బోల్చి తగినది. సాటిలో ననన్వయాలంకారమున కదియే యువాసరణము.

అభావను శేవభావ యని వాడుచున్నారు. ఇటీవల కొందఱు మహ్నాకలులు దానిని భాగద్వయముగ నొనరించి యొకభాగము శేవ ప్రతిపాదక మని రెక్కినది ఇతఁ గ్రంథ ప్రతిపాదక మని వ్యవస్థ యేర్పఱచినట్లు కొందఱువలెము. కాననే సంస్కృతమని దానిని వాడుచున్నారందురు. ఆయాత్మల కేమిగాని ప్రాకృతాదిభావలనండి సంస్కరింపఁబడినది గాన నామేయ గర్లననుట బాగున్నయది. అయితే సంస్కరేమను వాడుకలోన్ను భావకు శేవభావకు చాల భేదము గలుపదీక్షింపఁ దగ్గి, వ్యాకరణము దానికే బాలము. దానివ్యాకరణము వేర్వేరొక

ట్టియే చేపభాష. రెండుభాగములుగా నొప్పుచున్నను సమానగౌరవమును బొందుచున్నది. చేదము పఠనమునఁ బుణ్య మొనంగునన్న విఖ్యాతి నొందినది. తక్కిన స్మృత్యాదులు పఠనము అర్థవబోధము అనువానివలన సత్ఫలము నొనంగునవి యని విఖ్యాతి నొందినవి. ఈరెండు భాగములకు చేపభాష యని పేరు.

ఖండంతరవాక్కులు గూడ ఈగీర్వాణము నభ్యసించి యిందలి సద్గ్రంథములం బఠించి వానిని దమభాషలోనికి మార్చుకొని లోకాద్భుత కరకృత్యముల నొనరించి ప్రఖ్యాతి గాంచిరి. కాంచుచున్నారు. కాంచ గలరు. అట్టివా రందఱు దీనిని మార్చుచేతనుగాఁ బూజించుచు నానందాంబుధి నోలబాడుచుండఁగా భుజము మీసలార వావార్ల నాలకించుచు-నట్టిమాన్యులం జూచుచు-వారు రచించిన గ్రంథములఁ జనుపుచు నున్నారమే కాని వారి కున్నంతగౌరవము మనలోఁ జాలమండిక లేదనుట నిక్కము. కొందఱు సభలలో నభిమాన మున్న దనుట మెట్లడించుచుదురు గాని తత్పఠనమున నిరుత్సాహులే. కొందఱు అధ్యాని విహీనగముగా దూషించుచు నుండురు. కాని ప్రకృతము అగీర్వాణభాషామత్తి కీర్తిప్రియం డెల్లయెడలఁ దనముచోమహిమను ప్రకాశింపజేయుచు ననన్యసామాన్య విఖ్యాతిచే నలరారుచున్న దనుట సామాన్యమా?

భరతఖండమున కేమాత్రము గౌరవము గల్గినను దానినుండియే కాని జేఱుకారణమునఁ గాదు. సాధారణ ప్రాపంచిక విషయముల వలన విఖ్యాతి గల్గుట యట్లుండ నివాసములలో రెండవ చేమిటికి యని ప్రక్షింపవారిని గూడ “నివాసు మనిత్యము, పరమేశ్వరము” అను నభిప్రాయము గలవారినిగా మార్చినది. నాస్తికులను అస్తికులనుగా నొనరించినది. ఇంతకన్న వేఱుదాహరణము లేల?

హిందూమత మనగా నతితృప్త మను దుగూహ దూరద్వీపని వాసులకుఁ గల్గియుండెను. కాననే వారు నవీనమగు తమ మతమే శ్రేష్ఠమని నమ్మి దీనిని బలువిధములఁ దోచినటు దూషింపసాగిరి. అంతలో బోక వీరిని వారిమతములోఁ జేర్చుకొనం బ్రయత్నించిరి. మతగురువులను బంపిరి. కాని వారి కాముష్మికజ్ఞానము శూన్యము. అయినను చాల శ్రమ పడి వారును దవది సత్యమత మని బోధించుచు రామకృష్ణాద్యవైఖ్యములను దమ మయొత్తులతో దూషించుచు నుపన్యసించుచుఁ గాలము గడపుటయేగాక కొందఱును దమమతములోఁ జేర్చుకొనిరి దీనిచే వారికి మఱింత యుత్సాహము కలిగి హిందూమతము మతమే గాదని గట్టిగా బల్లులగుద్ది యుపన్యసించు నవకాళము గలిగెను.

కాని ఇది భగవంతుఁ డోర్పునా? చేపభాష యంగీకరించి యూరవండునా? కొలదికాల మిట్లు జటిగెను. అంతట భరతఖండమున నొకమహాత్ముఁడుఁడయ్యుండెను. దేశాంతరభాషాకోవిదుఁ డయ్యెను. మతము నుద్ధరించి దీనిప్రాశస్త్యమును ఇతరులకుం దెలుపు నభిప్రాయము గలవాఁ డయ్యెను. కాని యీభాషారహస్యవిషయజ్ఞాన మాస్పల్మయ స్కామున కెట్లు లభించును?

భగవంతుఁడే యీదారిం ద్రొక్కమా యని యాసజ్ఞశేఖరునిం బ్రోత్సహించెను గాబోలు. అట్టితటి నాతరుణుఁ డొకయోగిశేఖరు నాశ్రయించెను. అదియుఁ గొలదికాలమే కుదిరెను. ఆయోగియుఁ గపటయోగిశిఖామణిగాఁడు. సత్యయోగి. ఈశిష్యుఁ డెందులకుఁ దన్నాశ్రయించెనో ఆలఁ దెలుంగును. కాబట్టి యాయం తేవాసిని జూడఁగనే భగవదిచ్చ యిట్టిదని గ్రహించి సనాతనపూజ్యతమచరమునకుఁ గలిగిన కళంకమును దీర్చుట సమంచిత మని నిశ్చయించి - మతసార మగు యోగము నుపదేశించెను. భగవదిచ్చతోడ్పాటుగ నున్నది గాన నచిర కాలమండే యీశిష్యుఁడు హాసం బరిపూర్ణుఁ డయ్యెను.

అంతట నీశిష్యుని లెమ్ము పామ్మని భగవదిచ్చ పురికొల్పుసాగెను. కాబట్టి భసపీనుఁ డైనను దక్షిణదిగ్గలంకార మగు నొక రాజధానిం జేరి యచ్చటి సజ్జనశేఖరుల సాయమున నాఖండమునకుం బోయెను. అప్పు డందొక మహాసభ సాగుచుండెను. అందు మతవిషయములే ముఖ్యముగ నుపన్యసించబడుచుండెను. ఈయోగిని జూచినప్పు డచ్చటి వారెల్ల నవ్విరి. హిందూమతోపన్యాసకుఁడూ! అని తలలూచిరి. దూర చేతమునుండి వచ్చినాఁ డన్న గౌరవముచేత నాలుగుమాటులు మాట లాడని త్త మని ఇందుక సుమయ మొగంగిరి.

శిష్యుడు పీతము నెక్కినను. సమయము కొంచెమని సంతయింప లేదు. గురుకృపాతరంగిఠాంతరంగుఁడు, గాన భగవత్కృపాపాత్రుఁడు గాన-జర్మూమారుతముదీతి- నుపన్యసించసాగెను. ఆవాగ్దోరణి-తి భువన జననిమన నొప్పు దివిమ న్నదివలె-ననన్యాదృశమై-వెలసెను. వారెల్లరుఁ జేష్టలు దక్కి యూరక వినుచు నిదియేమిధాటిగా తండ్రీ యనుకొనసాగిరి.

ఇంతలో ముగిసినదా కేళిక. పరీక్షకు లొంగవలసి వచ్చెను. యోగపరీక్ష. యనఁగా వదరుటయే కాదు. వాయునిరోధాదులు చూపఁ దగినవి. కేవలోపన్యాసపుట కది సాధ్యమా? ఆయోగి యాయోగపరీక్ష యం దాజితచేతెను. వారి కత్యాశ్చర్యమును కల్గించెను. వారును ఇట్టి మహానియవిషయములు మ్రోందవమతమునఁ గలవా యని విస్మయంపడి తచ్చిప్పులైరి. చేపభాష నభ్యసించి యిందలి గ్రంథములఁ బఠించినఁ గాని యామతము కనుఁగొన నవకాళ ముండదని నిరంతరముగ తత్పఠనా సక్తు లైరి.

క్రమక్రమముగా దానింబఠించి పునర్జన్మాదు లగు సిద్ధాంతముల నంగీకరించిరి. ఇందలి గ్రంథరాజములఁ దమభాషలోనికి మార్చుకొనిరి. క్రస్తగ్రహణపారిణిలు గాన నిపుడెపుడు హిందూమతమును దూషించుట పొడిగా దని గ్రహించిరి.

ఇట్టి యుత్సాహవృద్ధి గ్రంథరత్నాలంకృత యగు గీర్వాణభాషను మృతభాషయనుట కన్న గొప్పతనము వేఱుమున్నది. ఏచేతమున నా చేపభాష విహరించు నవకాళ ముండునో ఆచేతము కలాపంతముగ నుండును. లక్ష్మి యందే స్వేచ్ఛగా నాడుకొనుచుండును. అభాష కేదేతమున గౌరవము లేదో ఆచేతమునఁ దృప్తియుండదు. లక్ష్మి యూగు లాడుచుండును. కళలు నశించును. కాబట్టి చేపభాషవృద్ధిని గోరువా

మ త ము - సంగీత ము

వింజమూరి వరాహ నరసింహాచార్యులు గారు

శ్లో. చైతన్యం సర్వ భూతానాం వివృతం జగదాత్మనా, నాద బ్రహ్మ తదానంద మద్వితీయ మపాస్యహే.

యఃపతి సంకల్పమాత్రంబున నిఖిల చరాచర ప్రపంచంబును స్వేదోద్భేద జరాయుణ్ణజమును నాలుగువిధములచే సృజించెను. అందు మానవ కోటి తక్కువగల ప్రాణులకన్న జ్ఞానమచుకైచే నుత్కృష్టతను పొందినది. జ్ఞానాభివృద్ధివలన సదసద్వివేకచతురులై వేదాంతయుతమతప్రవర్తకులై శ్రీమన్నారాయణుని చేరుదురు. ఇట్టి జ్ఞానావలంబనకరము లగు విద్యలందు శిష్యాత్మికతత్వనివేదనసమర్థంబగు విద్యలలో సంగీతవిద్య మనున దొకటి. భగవంతుని యనంతలీల లనుభవించు జేయు నీవిద్యాప్రభావ మెఱిగిన మహానుభావులుండ నే వ్యాసముచు వ్రాయుగడంగుటకు మన్నింతురు గాక!

సంగీతమునగల మహాశక్తి ప్రపంచమాన నీశ్వరుని భావరాగముల నుద్బోధించుటయే! మానవునిమాయయే? గోవులు సర్పములు మున్నగు జ్ఞానహీనజీవులే సంగీతమునకు వశము లనుమాట మరువ నగునా? పాములు నాగస్వరమున కెట్లు తల నుంకించుచు పాములబట్టువాని కెట్లు వశము లగుచున్నవో మనము చూచుట లేదా? మురిసినాడ ప్రభావవశమున గోవులు శ్రీకృష్ణుని బరివేష్టించి యమాయకానంద మనుభవించగలిగిన వని పురాణవిదితము. తోడిరాగ ప్రభావమున వర్ణించుచు 'దవ్వననున్న వివిధస్థానములనుండి లేళ్లు విరుటకుఁ బరుచి యద్దాని విని'నట్లు సంగీతగ్రంథముల వ్రాయబడినది ఆసత్యమా? మృగాదులమాటయే యిట్లుండ జ్ఞానాతిశయముగల మానవకోటి సంగీతమునకు వశులగుదురన్న నాశ్చర్యమేమి? రాళ్లు మున్నగువానిని సైతము కరగించుకై గల సంగీతము మానవుని భావరాగముల నరికట్టి శాశ్వతానందమున నుంచుననుట వింత యగునా? సమనయుతమైన నాదము మానవుని నిశ్చేష్టితునిగఁ జేయఁజాలకఁ బోవునా? పిణేమాటయే? నాగస్వరపు ధ్వనిని వినినంతనే ప్రశాంతమగు నానంద మెవరికి కలుగదు? కావుననే ఎట్టి శుభ కార్యములం దైనను మంగళకరమైన ఈ వాద్యమునే మనవారు వాడుచుండిరి. పిల్లన

గ్రోవియొక్క చల్లని వెన్నెలవంటి నాద మెంత సుఖముగ నుండును యుద్ధసమయముల భేరిపటహండిమ దుండుభి శంఖాది వాద్యముల ప్రభావము వర్జనాతీతము. శత్రువులకు దనప్రాణముల నర్పించుటకు వెరువనంతటి త్యాగ శక్తి దేశోద్ధరణదిక్ష కలుగఁజేయున దీసంగీతమే!

సంగీతము మానవుల మనస్సుల నరికట్టి సత్య భావమునుద్బోధించుకై కలది. కావునఁ బ్రతిజాతీయుఁ బ్రతి మానవుఁడు దమతమ మతానుసారము ఈవిద్యకు వశులై యద్దానిన దమతమ మతము స్థిరత్వము వ్యాపకముపొందుటకై యుపయోగించుచుండిరి. భారతీయులు ప్రథమము నుండియు నీవిద్యను యాభ్యాత్మికభావమునఁ బ్రాధాన్య మిచ్చిరే కాని భౌతికవిషయములఁ గాదు.

శ్లో. గాయం శ్రుతి త్రాణి రథాయపాణేః
శృత్య స్మరస్తా భిలకర్మబంధః
నిరంకుశ స్సర్వరమో విరాగీ
కైవల్య మభ్యేతి ముకుంద భక్తః.

అను నారదస్మృతివలన సర్వవస్తువులందు వాసు దేవభావనచేతను మనోవాక్కాయ క్రియచేతను దేవుని భజించునట్టి భక్తిని బోధింపదగు మోక్షసాధనము సంగీతమున కన్న వేరులేదని తెలియుచున్నది. గాన విద్య రాగ ద్వేపాదుల నరికట్టి నిశ్చలభక్తిని బురిగొల్పి భగవత్సాక్షాత్కారమునకు హేతువైనది. కావున మతమున కిది కూడ నావశ్యక మగుచున్నది.

ఇట్లే పాశ్చాత్యులుకూడ దమతమ దేవాలయము లలో నేమి ప్రార్థన మందిరములలో నేమి సంగీతము నుపయోగించుచుండిరి. గానమును వినుచుండినంతకాలము మనస్సునకు స్థిరత్వము ఏకవాంఛ ఘట్టిల్లును. కావున నద్దానిఁ బ్రతిజాతీయు మతసంరక్షణకు కొంత కుపయోగించుచుండి రనవచ్చును. తదితరజాతులకన్న భారతీయులు ముందునకు జని లోకము లన్నియు నాద బ్రహ్మవశము లని కనుగొని—'ఓంకార ప్రభవా స్స్వరాః, ఓంకార ప్రభవా వేదాః ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ'

అను మున్నగువానిని నిర్దేశించి ఘరమాత్మయన నోంకార స్వరూపమే యనియు నాదోపాసన ప్రణవవిజృంభణమే కావున నాదమునకు బరమాత్మకు భేదము లేదనియు జెప్పుచుండిరి.

శ్లో. కావ్యాల్పాం శ్చ యేకేని గీతాని నకలూః
శబ్దమూర్తిభావ్యైతే విష్ణోః లంకా బహ్మణః.

అని శ్రీ విష్ణుపురాణమున జెప్పుబడనట్లు ఇద్దరూపకమైన కావ్యములు సంగీతము భగవంతుని యానంద మొనగూర్చునని తెలియవలయు. ఇటు

“అనందో బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్”

అనుటచే నానందమనగ బ్రహ్మచర్యమే కావున మతము మానవుని కాసింది భగవంతునిజేయనట్లు చేయుచునే సంగీతముకూడ చేయుచున్నదని తెలియవలయును.

ఇట్టి గానవిద్య మానవునకు పరమాత్మయ భవము కలిగించి శ్రీమన్నారాయణుని సాన్నిధ్యము బ్రసాదించును. కావున మత మీ సంగీతము నేకేని ధారముగ జేసికొనిన దనవచ్చును. ఎట్లన జూర్చుకు ప్రకృతి సుబాహుములో మంచి జ్ఞానము గూడన మనశ్శశరీరము ఉత్పన్నమైనప్పుడు భగవద్భావ దారాధనాది సత్కర్మలే చేయవలయునని శతమతియు బోధించును. ఇట్టివానిచే భగవత్ప్రాప్తియే పురుషార్థమని వ్యక్తమగుచేత నాదమున చిత్తవృత్తుల భోగ్య విషయములందు ప్రవేశించునకి పురుషార్థ ప్రాప్తిరముగ నగుటచేత నీదనినే నెఱవేర్చుచున్నదిగుటచే మతమున కిదికూడ సహకారి యగుచున్నది. కావున శ్రీ శంకర రామానుజాది మత ప్రవర్తకులేమి- చైతన్య తుల సీంపులు మొదలగుతత్త్వవేత్తలేమి- త్యాగ- మొకలగు భక్తవరు లేమి గానము నాధారముగ జేసికొని తమతమ మతములను విజృంభింపజేయగలిగిరి. శ్రీమద్రామానుజాది మత ప్రవర్తకులు పాశురములు మున్నగు భక్తితత్త్వకీర్తనములను ద్రావిడమున గానముచేసి మార్గావలంబకులైరి. 15-వ శతాబ్దమున చైతన్య- ఉత్తర హిందూస్థానమునందు తనసంగీతకళలముచే భక్తిప్రబోధము గావించెను. రామాయణతత్త్వమును పాడి హిందీలోకమునకు మార్గదర్శకుడైనట్టి తులసీదాసు నెవ రెటుగరు? భారతీయులవలె- హేబ్రూలు- చైనాదేశస్థులు- పాకిస్తీకులు- జపాను మున్నగు దేశములవారుకూడ సంగీతమును ప్రార్థనస్థానములం దుపయోగపఱచియో భగవ

త్సంబంధములైన కీర్తనములచేతనో సృష్టికర్తను తెలియుటలో ఘరమోపకారకమైనదిగ నిష్పటినీ యెంచుచున్నారు.

ఇక సంగీత మెల్లు భగవద్భావనకర మగుచున్నదియును మానవుల చిత్తవృత్తులను భౌతికవిషయములందు బ్రవేశింపనియక యుత్కృష్టమైన భగవదనుభవజ్ఞాన దాయనిదై మాన- భగవత్ప్రాన్నిధ్యమునకు గొంపోవు మార్గములలో ప్రణవోపాసన మొదలగు సాధనముల కన్న ని సాధన మెల్లు సాధ్యాసాదనియును తెలిసికొందము. ఎల్లకు స్థూలసూక్ష్మ కారణములను మూడు తీరములు కలర, ఒకపాక్షిలో కొంచము నీళ్లుపోసి దానిలో జక్కెనెవేన వదిలిపోయెను. అనిలోలో గుడ్డనద్దెగ గొప్ప తోసి ఈ సెల- అనా- నీ- నీ- జక్కెర యున్న వ్యాపించియుండును. స్థూలశరీరము స్థూలజననసూతములచే నెఱవేయబడును. సూక్ష్మశరీరము సూక్ష్మమణివియును - స్థూలశరీరపువారికిన్న శీఘ్రమణియును కలిగినవియును. ‘అన- అ-’ల తరంగములచే నెఱవేయబడును. కారణతరంగము సూక్ష్మశరీరముకంటె నలెనూర్చి నెఱవేయబడును. అదిగొప్పములను తిడిగొడ్డనీటిలో జక్కెర విరియునట్లు వ్యాపించియుండును. సూక్ష్మశరీరముగూడ మూలకదారములలో క-వ పదార్థములు దీనివదానిములు వాయువిద్యుత్తుములు అకళపదార్థములు (Ether) అనునట్టి కణికానుములు గల వివిధ గూర్మకదారము లన్నియును చేరయుండును. ఈ వివిధ కణికానుముల అ-లు నానివాని-ను వేగమున సంచరించును స-తీపు అణువుల క-వలన నేర్పడిన తేటజాలముల జక్కెగ గిహించుచు- యెను. ఇట్టివి స్థూలమగున (Coarser) వాతాబద్ధములును సూక్ష్మమగునవి ప్రమాదవస్తువులుగను అగుచున్నవి పదార్థపనులుగను చలనమునలె చిత్తవృత్తులు చలించును. కావున సూక్ష్మభూతపనుల గమమువలన చిత్తవృత్తు రేర్పడుటచే శ్రోత సంగీతమునగల భావరాగము లనుభవించును. కావుననే సంగీతము మానవుని చిత్తవృత్తుల నరికట్టి తన భావరాగముల నుద్బోధింపగలుగుచున్నది. మానవుని కర్ణము భౌతికమందుగల గాలినుండి వచ్చిన శబ్దతరంగములను మాత్రమే వివగలుగును. కావున నియ్యది దివ్యదృష్టికి మాత్రము గోచర మగును. పెక్కు స్వరసమూహములు పలుకునప్పుడు కదలికగల పెక్కుతరంగములు దృఢమి-వీని సూక్ష్మశరీరపు స్థూలభూతపు అణువు లనుభవింప

ను. శ్రావ్యమైన శ్రుతులమూత్రము సూక్ష్మశరీరపు సూక్ష్మ భూతపణువు లనుభవించును.

ఇటు ధ్వని శ్రుతులు వీనికిగల భేదమును తెలిసి కొందము. నియమానుసరణము కానివియును కలసినవి యును అగు శబ్దతరంగములవలన నివి కలుగును. రైలు బండి పోవునప్పుడు కలుగున దీ ధ్వనియే. ఇట్టిధ్వని చెవికి కఠోరముగ నుండును. కాని శ్రుతి నియమముగలవేగ ముతోను శ్రావ్యమైన నాద తరంగములచేతను గలుగును ఇట్టిశ్రుతులు చెవికి విససాంపుగ నుండి హృదయమును వల్లవింపజేయును. ఇవి చెవికి వినబడనట్టియును (ఆహతనాదము) వినబడనవియును (అనాహతనాదము) కూడ గలవు. సూక్ష్మశరీరమున చిత్త మునకు గ్రాహ్యమైన శ్రుతులు ఆహతనాద మగుచున్నవి.చెవికి గ్రాహ్యముకానివి. అనగా అనాహతనాదమును- ఋషులు మున్నగువారనుభవించుదురు. సంగీతమునందున్న సూక్ష్మభేదములుకల శ్రావ్యమైనశ్రుతులను సూక్ష్మశరీరపు సూక్ష్మభూతపణువులును, స్థూలభేదములను స్థూలభూత పణువులుచు గ్రహించును. కావుననే యీరహస్య మెఱింగింపఁడు తన కెయ్యైఫలితములు కావలయునో అయ్యా పరిణామముగల ధ్వన్యాకుల జేర్చుకొని మంత్రము లని చెప్పుకొనుచు తిరిగికోరికల నెఱవేర్చుకొనును. ఆయా మంత్రము లాతనికోరికల బట్టి ఫలితము లిచ్చును. దయ్యములు మున్నగువాని బోగొట్టువారి కట్టిమంత్రము లట్టి ఫలములనే యిచ్చును. భగవద్విషయైక మంత్రములు భగవతుని సాన్నిధ్యమును ప్రసాదించును. గాయత్రీమంత్ర మిట్టిది కాదా? హంఘల ననేకవిధములైన పరిణామము కలవిగ జేసికొనవచ్చును. కావున సంగీతమునగల సూక్ష్మ భావములను కలుగజేయునట్టి త్యాగము అమానుకపను రాగము భగవద్ధ్యానము వీరత్వము మున్నగు సూక్ష్మ

భావము లానందమయకోశమున నుద్భవించుటచే నాద తరంగ ప్రభావముచే మానవుడు దేవలోకానుభవవర్తి కాగలడు.

ఇట్లు సంగీత మీదేశమందేమి పాశ్చాత్యదేశము లందేమి మతమునకు దోడగుచున్నది. పాశ్చాత్యదేశపు సంగీతసరణికన్న భారతదేశపు సంగీతము మిగుల భగవద్ధ్యానకర మగుచున్నదని చెప్పుగలను. వీణ వేణువు మున్నగు నాద్యములేమి- భేరి దుందుభి డిండిమ శంఖాది వాద్యములేమి- మానవుని చిత్తవృత్తుల నరికట్టి సూక్ష్మ కారణశరీరముల సూక్ష్మోణువులందు చలనము కలిగించి ఆత్మచు విజృంభింపజేసి భగవంతునియొడల ఆత్మైకసంధానమును కలుగజేయును. నిశ్చలమైన ధ్యానయతుల మగుచుమన్న స్థూలశరీరమందు దుర్వాంఘలు రాగద్వేషాదులు మున్నగు భౌతికవిషయము లన్నియు నడ్డుపడి మానవుని మనస్సును హరించి చంచలంపజేయుచున్నవి. అప్పుడు నిశ్చలభక్తి నెరవగూర్చునది సంగీతమే! వేదాంత యుతమైన నాదవిద్య ఇట్టివాని కవకాశ మియ్యక స్వకీయమైన భావరాగములను మానవునియందు పురికొల్పి యాతని శాంతిపరచి తన భావములందు లీనము గావించి నిశ్చలధ్యానయతునిగ జేయగలుగుచున్నది. మానవునియొడ మత మెందులకు పాటుపడుచున్నదో ఆ పనినే సంగీతముకూడ జేయుచు నిశ్చలధ్యానయతునిగ జేయు తక్కిన సాధనములకన్న మిన్నయై మోక్షమార్గమునకు ప్రధానకారణమై మతమునకు మహోపకారి యగుచున్నది. ఒండొంటి సహాయమువలననే మతము సంగీతవిద్య కూడ నుత్కృష్టతను పొందుచున్నది. ఇట్లు నాదవిద్యసహాయమున మతము మానవుని శ్రీమన్నారాయణుని యనుభవించు వేదాంతునిగఁ జేసి తిరింపఁజేయు నను నట్టి సంగతు లింకను పెక్కు లూహ్యములు.

తా మ ర తై ల ము

తామర తీట, దురద మొదలగువాటికి వుంచి మందు

డబ్బీ 1-కి వెల అణాలు 0.6-0 మాత్రమే డజన్ 1-కి రూ 4-0-0 మాత్రమే

109, ప్రేమికోడ్డు, బొంబాయి.

అమృతాంజనం డిపో,

7 తంబుకెట్టిపిథి, మద్రాసు.

మ ర్గా క వి త్వ ము

దువ్వూరి రామిరెడ్డి గారు

శాస్త్రవేదములందు శాస్త్రజ్ఞానము వెచ్చినది. కకల స్థానమును పైయు నాక్రమించి జొచ్చెను. శాస్త్రముల యందు వనోపాహుమైనది వివ్యాసభూతి మాలు పేదోవాస్తవము అధికారస్థానము గావించెను. ఆ రుణమునకు బ్రాహ్మణ్యము నిందుకు బ్రతికకగలగల కలికి కలివోదగలము బలముగలది. ఆ యుద్ధము కాలముల గలకాల్గినవిధముతో ద్వివిధముల యుద్ధములను నిర్వహించెను. గావించి పాదముల పాదములను నూత్న ప్రపంచమును బోల్చి యందలి నిర్వహించిన మైన శాస్త్రము సౌమియము గానము చేసిరి. ఈ దెగలకు గల విధించిన పథముల బాహ్యముల ముక్తి (Kist) కపు లియు సాదాకరి (Kist) పథ లియు నామకరియము గావించిరి. బాహ్య లియు శ్రేయించి యిటువంటి కవిత్వమును వెచ్చి శాస్త్రము నిర్వహించెను. అనంతము వెచ్చెడి, మూలస్థి, అకరితలము కుచిష్ఠి లైరి. ఈ శాస్త్ర కవిత్వము యుద్ధములందును దుష్టముల కనుగొనిన దేశములందు వెచ్చి వేళ నామకరియము, నిర్వహించెను. అనంతము కవియు అని యుద్ధములందు, నిర్వహించెను. ముఖ్యము దేశము, అని యుద్ధము, * శాస్త్రము, మో కలిగియున్న కవిత్వము, శాస్త్రము కలిగియున్న పాదములందు నిర్వహించెను.

మృత్యువిద్యము సామాన్యము" ితి (Lytic: హూమన్
నందనులు. అగ్నిమలము గాఢమునకు నా మునునా సమానశాస
మును గలదు; బంజో గానమే ప్రాధాన్యము వహించి పరిచారం
కెప్పుడును నీలవర్ణి. కావ్యముమలలో నీలమె యున్నాడై
మని కొందఱి యాధునికల యభిప్రాయము. మృత్యువును క్రమమున
పదములలో క్రమముగాను, నూనెలను గర్భించిరి. పాఠ
వెలెను ఈతెగకతియనున అక్షరముల గిరిని నీలమల చించెను.

Music, Music before all things
The eccentric still prefer,
Vague in air, and nothing weighty,
Soluble, yet do not err,
Choosing, words ; still do it lightly,
Do it too with some Content ;

Music always, now and ever
Be thy verse the thing that flies
From a soul that's gone, escaping,
Gone to other loves and skies.

[illegible]

Earth is a temple, from whose pillared mazes
Murmurs confused of living utterances rise ;
Therein man thro' a forest of symbols paces,
Th't contemplate him with familiar eyes.

As prolonged echos, wandering on and on,
At last in one far tenebrous depth unite,
Impalpable as darkness, and as light,
Scents, sounds, and colours meet in unision.

ఇది కవులచేత వ్రాయబడినది. ఇందు ముఖ్యముగా పాదములు నాలుగు
 ఉన్నవి. అందులో మొదటి పాదము 'కావ్య' అనునది. ఇందు
 ముఖ్యముగా పాదములు నాలుగు ఉన్నవి. అందులో మొదటి పాదము
 'కావ్య' అనునది. ఇందు ముఖ్యముగా పాదములు నాలుగు ఉన్నవి.
 అందులో మొదటి పాదము 'కావ్య' అనునది. ఇందు ముఖ్యముగా
 పాదములు నాలుగు ఉన్నవి. అందులో మొదటి పాదము 'కావ్య'
 అనునది. ఇందు ముఖ్యముగా పాదములు నాలుగు ఉన్నవి.

In all poor foolish things that live a day
Eternal beauty wandering on her way.

ఈ కవి తన యాచార్లు నాటిని వైరెండు సాదములలో నిమిచ్చి
యొకడు; అనంతస్వామిని బ్రతివస్తువునందు పదకొనినాడు.

..... “సర్వోపశాంతి”

భావలోచన మొదలుగాఁ బడయుకొన్నది

గాంచిన వంతుని కాంతిని గణి" (కృష్ణమయండు)

ప్రస్తుతము కజిమ్మగారు ఉడయారునందలి జాతీయవిశ్వవిద్యాలయమునందు ఇంగ్లీషు అధ్యాపకులుగా నున్నారు.

కర్తవ్యము! సత్కృతీమని భావలూచనము గాక, అంతర్లీనకాంతిని సౌందర్యమును తిక్కినకన్నలు చూడగలుగునా?

మర్మకవిత్వమునం దొకవిధమైన యస్పష్టతయొ సమావృత్తమైన భావసంద్రజాలమును గోచరించుచున్నది. అగ్రీమలందు భావములు అంటియంటక-చిక్కిచిక్క-దక్కిదక్కి-మనతో దాగుడుమూత లాడుచుండును. “ఆ కావ్యమునుండి నీ శేషగ్రహించితివి?” అని యితరులు ప్రశ్నించినపుడు “ఏమో శేష శిష్యులను గాని యొక విధమైన యవ్యక్తమాధుర్యమును, అనందమును అభివేదించితిని” అని చెప్పకటకుమార్తెలు సాధ్య మగును. కళయొక్క పరమావధియు నిట్టి యనిర్వచనీయమైన రసానుభూతిని గలిగించుటయే యని యన్నిసంప్రదాయములకు సంబంధించిన రసజ్ఞులును శిల్పిలును నిర్ణయించిన విషయమే. “When one art can fully be explained by another then, it is a failure” అని రవీంద్రుడు కళయొక్క యనిర్వచనీయతను బోధించెను. “It (art) is to be felt! not to be explained.” శిల్పము అనుభవించునదిగాని వివరింపబడినదిగాదని డాక్టరు అవరీంద్రనాథటాగూరు నుడివియున్నాడు. ఇట్లుంటువలన నుత్తమశిల్పమునందు వివరించి చెప్ప నలవిగాని యొక విధమైన రసస్పృహను గలదని మనము తెలిసికొనవచ్చును.

అడమూరునందు జేమ్స్-హెచ్చి-కజన్యగారి యింట నేను మూడు చిత్రపటములను జూచితిని. ఒకటి నందనలాలకుసువు రచించిన “శివనాట్యము.” మఱియొకటి కజన్యగారు జపానునుండి తెచ్చినది. వానిలో నొకదానియందు జపానుశ్రీలు మంచుకాలమున గాగితపు గొడుగులు వేసికొని సంసరించుట చిత్రించబడియున్నది. మఱియొకదానియందు శేవలము నన్నగీతలతో — నదియు నే దెనిమిదింటితో నొక జపానుదేశపు శ్రీమన్ముఖు అత్యద్భుతముగ లిఖింపబడియున్నది. ఈమూడుచిత్రములు నావ్యాధియనును హరించినవి. మర్మకవిత్వము (Mystic poetry) యొక్క రహస్యము ఆ చిత్రపటముల మూలమున నేరుగ నాచనమున సంకల్పమైనది. అంతవఱకు ఆకవిత్వములాగి యస్పష్టత (Vagueness) యొక్క గుణమును నేను పూర్వముగ గ్రహింపలేకపోతిని. “శివనాట్యమును” మంచుకాలమున జపానుశ్రీల సంచారము చిత్రించబడినపటమును సాధారణమైన బొమ్మలపటములవలె పరిస్పృహముగ రంగులు పూయబడినవి కావు. వానిలాగి యాకృతులు మనకు స్పష్టముగ బోడకట్టును. ఆయస్పష్టత శిల్పకళానైపుణ్యము యొక్క పరమీయని తలచవలయునేగాని, అల్పకళలగుటచిత్ర,

కారుల వచ్చిరాని లీలకాయపించనము గాదు. అట్లు చిత్రించుటకు శిల్పి చాల కళాభిరుచి గలవాడగును, జేయితిగినవాడగును, వర్ణ సమ్మేళనాది విషయములందు బరిపూర్ణజ్ఞానము గలవాడగును నుండవలయును. ఆ పటములయందలి రూపములను దిలకించినపుడు మనమనము గాలిలో దేలిపోవునటుల దేలికయై చిత్రసారూప్యమును బొందినట్లుండును. ఆరూపము లేవో యొక యగాధరహస్య వాతావరణమున వెన్నెలరాత్రియందు దేలియాడు మేఘశకలములవలె బొడకట్టును. చూడజూడ నవి గాలిలో గఱగిపోవుచున్నవా యేమి యను సంశయముగూడ పొడమును. ఇట్టి యస్పష్టతామాధుర్యమే నాకు మర్మకవిత్వమున దోచుచున్నది. రేఖలతో లిఖింపబడిన పటమును గాంచి నపుడు “ఎన్ని కొద్ది గీరలతో నెంత కుండరమైన యాకృతిని నేర్పరియైన చిత్రకారుడు సృజింపగలడు?” అను నాశ్చర్యము దోషకమానదు. జపానుకవుల * “హోక్కు” కవిత్వమునందువలె నీ చిత్రపటము నందును అనవసర కళాప్రదర్శనము నా కగపడలేదు. అయినను నందు సౌందర్యమును నిరాడంబరతయుఁ దొలకాడుచున్నవి. అట్టి యస్పష్టతయు సంక్షిప్తతయుఁ గేవలము అనల్పకళానైపుణ్యసాధ్యము లని నేను గ్రహించితిని.

మర్మకవిత్వమునందలి యస్పష్టతను గుఱించిన కొందఱి యభిప్రాయముల నిట సంకలించితిని.

1. And the very perfection of such poetry often appears to depend, in part, on a certain suppression or vagueness of mere subjects, so that the meaning reaches us through ways not distinctly traceable by the understanding.

2. Vagueness is often virtue; a god lives in Walter Pater. A loud; truth cannot be put on one's finger tip.

Yone Noguchi.

3. I think there should be nothing but allusions. The contemplation of objects, the flying image of reveries evoked by them are song..... To name an object is to take the three quarters from the enjoyment of the poem, which consists in the happiness of guessing little by little; to suggests, that is the dream.

Jules Huret.

ఈలక్షణములు ముఖ్యముగ గీతకవిత్వమున కన్వయించును.

జపానుకవిత్వ పద్యభేదములందు “హోక్కు” అనునది చాల చిన్న పద్యము. అది పదునెడు హోక్కు శిల్పముల పరిమితి గలది. ఈ పద్యములలోని విషయము జపానుదేశీయులకుఁ దప్ప, ఇతరులకు సాధారణముగ బోధపడనంత సంక్షిప్తముగ నుండును. అందువలననే జపాను వాఙ్మయవిమర్శకులు “కవి యెట్టివాఁడో పాఠకుడును నట్టివాఁడగు నుండవలయును” అని చెప్పటం. హోక్కుపద్యముల రచించుట చాల కష్టమనియు, బాషో అను సుప్రసిద్ధ “హోక్కు” కవి తన జీవితకాలమునందు మూడువందల పద్యములను మాత్రమే రచింప గలిగెననియు యోనో నోగుచి తెలిపియున్నాడు. విషయముఁ బలుకు కొక నుదాహరణము ననువదించితిని.

కాలిపోయెను కాల; రాలెడుపూవు; లెంత నిశ్చలకాంతి నెనగెడు నివుడు!

ఈయట్లు కాలిపోవు సమయమున రాలెడుపూవుల నిశ్చలకాంతిని గమనింపగల కవిమనోవృత్తియే యీ పద్యమునందలి విశేషము.

మర్యాదవిధ్యమును టాల్ స్టాయి “లిబ్టమస్ నేమి” అను తన గ్రంథమునకు జాల తీవ్రముగ ఖండించుచున్నాడను. అందు కా కలి తిమ్మవర గల యగవ్యంగోచరత్వము కారణము, అయినను టాల్ స్టాయి తిక్కవరంత సహృదయకముగ దోషము, అతను ప్రజాపక్షపాది, కావున సామాన్యజనుల కర్మముగాని టిబ్బము వ్యర్థమనియు నింద్యుడనియు అతని యభిప్రాయము. ఈయత్సార్యమైన మానదండమును గల్పించి టాల్ స్టాయి ఓపియూచేశమునందలివే గాక యురార్పులందఱునందలి యన్ని దేశముల లలితకళలను దానిలోఁ గొలిచి, శరవడనివానిని తనవివేరపు విమర్శమునకు గుఱిగావించెను. ఒక పెద్దసౌధమును గాని వైశ్రవల ప్రాంత నాలయమును గాని నిలకించినప్పుడు వానిసౌందర్యముఁ దోచుటకుఁ బూర్వమే “ఈ కట్టడము లెందరి పాఠకపుణ్యుల నిట్టార్పులతోడను గన్పిఁజిల్లేదను, కిదుపునుటలతోడను రూపొందినవో” యను కారణ్య మా దయాశాలి మెత్తనిననుకును తడిసేయును. కావున టాల్ స్టాయి నిర్వరణములందుఁ గళాశాస్త్రాన్వయిత్వమున కంటె గృహానమయెమ్మడకు నుండును. ఒకకళయొక్క శ్రేష్ఠత్వము దాని సర్వముచేసి కొనగల ప్రజలసంఖ్య ననుసరించి యుండుననియు, స్థలముగాక యెవరో కొందఱి భాగ్యవంతులకును గెవలను లెల్పబడుచి గలవలసినిమాత్రమే పనికివచ్చు కళ యొకకళగా దనియు నాయన సిద్ధాంతకరించెను. ఇది చాల యన్యాయ్యమును లెబ్బరత్వమునకు ననుకూలమైన తీర్మానమునకు నున్నది.

మన మొక కావ్యమును జనువునపుడు హృదయము గసాతిరేకమైనగా లేకా మనకువాని ననుసరించుచు, అయిగడచు దాని తీవ్రతను బట్టియు ఆకావ్యముయొక్క గుణాంశములను నిర్ణయించును. ఒకప్పుడు కావ్యము కన్పట్టిన దయ్యుఁ జనువరిసౌధముము సుస్కార పక్షము గానియెడల రసోత్పాదనము గాకపోవచ్చును. ఈచెందులందొప్పు మలయందును గృతికిని జనువరిసౌధావళునకుం గల సంబంధము ముఖ్యము. కాని “ఇతిర లెందఱీ కావ్యమును నిది యుండునది?” అను ప్రశ్నపై ఆరెని జనువరూతి యాధారపడి యుండవలసిన యక్కణత లేదు. చిత్రముల విషయముగూడ నిట్లే యూహించవలయును.

టాల్ స్టాయి సిద్ధాంత మంగీకరింపఁబడినయెడల లోకిమునందలి చాల యుల్లమోతములు లగు చిత్రములు కావ్యములు టిబ్బములు కట్టడములు ధ్వంసము కావలసియుండును. ఒక రచనయొక్క రసవత్తితముఁ గళావైపులమును సూక్ష్మబుద్ధిగ్రాహ్యము లగు గుణవిషయములను మెచ్చుకొలది వానిని గ్రహించి తదనురూపానందమును బొందు రసికులసంఖ్యయొక దగ్ధమందును. కావుననే కాళిదాసుని అభిజ్ఞానశాకుంతలము జంగమకలలత సామాన్య ప్రజానరజనము కాకుండుట, రసజ్ఞత తుకాగ్రముగ నుండనిచే యుల్లమైన కళాస్పష్టిని మెచ్చుకొనుటకు సాధ్యముగాదు. అట్లు మెచ్చుకొనుటకు శీఘ్రమైన యభిరుచియు నవసరము. అట్టి రసజ్ఞత ప్రజాసామాన్యమునందు నభివృద్ధి చెందియుండదు. వారికి దగినట్లెము లుండనేయున్నవి. ఇంకను గావల సినయెడల అట్టివి వేసవేలయఁ గల్పించి క్రమక్రమముగఁ బ్రజల యభి

రుచిని క్షీంది యుల్లమెల మెచ్చుకొనునట్లొనరింపవచ్చును గాని, యాద్యమును మాత్రము జనబాహుళ్యమునకుఁ దెలియగల క్రొటమెట్టులోనికి దింపరాదు. వేఢంశంశములొని రామణియకము ఒక పల్లెటూరి వాఁడైన భోగదలపని కాఁజనుచుచే దానిని సరస్వతీదేవి యంకపితమునందఁ క్రిందికిఁ గ్రొవ్వవలసినవా?

కాళిదాస భగభూతులు సచకాశీప్రభుల యభిరుచి ననుసరించి వారిసాకుకములను నలియింపలేదు. అట్లే వారు వినియించి యుండిన యెడల అవి యెల్లకాలమునకు నాద్యస్తాయములుగ నుండనోపు ప్రజల యభిరుచి మాణిషవేషక వానిమొగము మాయవా రుండరు. కాని శకుంతలసాకుకము కాళిదాసుని యభిరుచి ననుసరించి పృష్టింపఁబడిన దిగుటచేతనే చిరంజీవియైంది. ఈవిషయము కవులకుఁ దెలియనిది గాదు. తనసాకుకములొని సాగుమును మరదూతివచాకవి లెలిసికొని గమకాలి నల యజ్ఞానజనిమైన నిరాదరణము నిట్లు కులనాడెను.

యేనామ కేచి నిహ న ప్రభముం త్యక్తం బానంతి నే కిదువ తా పుత్ర సేమ యస్మి, ఉల్లిర్పల్లె 2 స్త్రీ మరు కొడుక నమః పుష్ప కాలో వ్యాపం నివర క్షుప్తలవ పుష్ప.

ఈ పద్యాలపదములందు నందఁ బాలించి దుఁతొడి మూస భర్తయుగలవాఁ యెవ్వడైనఁ బన్నించి ననాకుకము లెది యానఁ దింపడా యను లెలపు భగభూతిని గూడఁబడిరి. ఎంతమానము! ఎంత స్వాగత్యము! నేఁటికలెల అన్యకాలెస్య జంఁజకత్వముక కియ తివళి క్షిన్ వ్యక్తుమైచున్నాను.

మాలయ్య ప్రసిద్ధుల కావ్యములలోనిసూచనలను, అగ్రష్టతను విషములుగఁ బరిగణించి టాల్ స్టాయి ఖండింతులయందుఁ దప్పులేన, వీలనఁగా నానాకలఁ గలకొట్టును అయిన ఛాఁచినట్లును వాణి కములేక విడుల్పించెను. ఇది చాల కష్టము. కాని సామాన్యప్రజల మనస్తత్వమును గ్రహించున గాని ఆ కావ్యములొని విషయములు వారి కగ్రాహ్యములు గాన దివిము లవి తిక్కవనినుట సాహసము.

మనకేమునందు “మర్యాదవిధ్య” మనాది యైంది. దానిని మర్యాదవిధ్య మని మేర్పెనక యాధ్యాత్మికకవిత్వ మని వ్యవహరించెను. వీలయఁ జాలారచనలను మర్యాదవిధ్యముగ మన మెన్నడను భావించినది లేదు. వైంఛనవదనసామాన్యమున కవి యగ్రములు గావు పంచేంద్రియగోచర మగు స్థూలప్రపంచమున కన్నభిన్న మగు మణియొక యంతః ప్రకృతి గలదనియు, నశించునఁ పాంచభౌతికశరీరకే గాని యాత్మ గాదనియు, జన్మాంతరము గలదనియు నేమయుఁ దెలియని కులివానిమొదలు గలకళాస్రపాంక్షకుఁ దగు పండితుక నటకు హిందూదేశమున నందఱును విశ్వసింతురు. ప్రతిదినమునయింటి చిచ్చమునకు వచ్చు దానిగూడ—

“మనది తనది యనుచు నరుడా, మాయలో బడబోకురా భరణ మొందిన మనది తనది మంటులో యే మోసరా!

హిందూరాజ్యాంగములో సంతరాంగములు కన్పిగలవు. “రాజ్య సంక్రతులు, ప్రజలు రాజ్యము, కోట నగరము, నాగారము సేన, స్త్రీహితులు” అని. రాజ్యయొక్క ముఖ్యవిధి ధనుసు సంపాదించుట. గిస బీదలకు దానిని సద్వినియోగము చేయుట. ధనవంతులు పన్నుల సెక్కునగా నియ్యవలయును. ప్రజల సౌకర్యమునకే పన్నుల వసూలు చేయవలయును. (ప్రజావా మేవ భూత్యర్థం సశాభ్యో బలి మగ్ర హత్) “భోగ్యవస్తువులను గాజ్యార్థము లగు వస్తువులను త్యజింప వలయును. రాజ్యములో గనులు, పరిశ్రమ ప్రతిష్ఠాపనలను సృష్టించి కోధింపవలయును, ఏలయన వాణిజ్యము పరిశ్రమ సంఘమును ధరించును. ప్రభుత్వము సంఘాభివృద్ధికి పాటుబడును” అని మహాభారతము చెప్పుచున్నది 1918 సంవత్సరమున ౯వ డేవిడ్ గారు నీనిధముగ వ్రాసిరి. “శాసనాల అధీనములో నున్న హిందూశాసనములలో కొన్ని ప్రభు సంబంధమైన ప్రజాప్రభుత్వములు (instituted republics) ప్రబలి నిష్పటికి సజీవులై యున్నవి. అదియును గాక ప్రభుత్వరాజ్యములతోఁబాటు సంపూర్ణస్వతంత్రాధికారములు గల ప్రజాప్రభుత్వములును గలవు. విన్ సెంటిస్మిత్ సహితము పంజాబుదేశమునందు ఇప్పటి అర్యులెడల కాంగర మొదలగు ప్రాంతములందును తదితరములందును ప్రజాప్రభుత్వరాజ్యము లుండెనని తెలిపిచ్చిరి. దీనివిషయమై చర్చించినప్పుడు సుస్ఫుటములలో నుండు కొన్నిమాటలను బట్టి కొన్ని నగరములు సంఘములు రాజులవల్ల పరిపాలింపబడక ప్రజాప్రభుత్వాధికారాధీనములై యుండెనని తేతెను. అప్పుడే సంస్కృతపదమగు “ణ” అను శబ్దమును బట్టి సైయూహను స్థిరపరచగలిగిరి.

యననోశక్తులు ప్రజాప్రభుత్వప్రియులు. కాని పంజాబు, సింధు, మాలవదేశములలో ప్రజాప్రభుత్వములు ప్రబలెనని నడిపిరి. శ్రీస్తుత పూర్వము 802 సంవత్సరములో చంద్రగుప్తమౌర్యుడు రాయబారిగా వచ్చి కమే గాస్త్రసీని యాబిధము జెప్పెను. “జడోయనుపరిపాలన నుండి చంద్రగుప్తు కాలమువరకు 802 సంవత్సరములు పరిపాలించిన కాలములో ప్రజాప్రభుత్వములు మాడుపర్యాయములు స్థాపింపబడెను. కొన్ని పురుషాంతరములు గడచిన పిదప ప్రభుత్వపాలనము నగరములందంతరించి ప్రజాప్రభుత్వమునకు స్థాన మిచ్చెను” మెలోయి ఆక్సిడోక్సై, కేటోయి, జాతులు స్వాతంత్ర్యాభిలాషులై చాల కాలము తమ స్వేచ్ఛను అవిచ్ఛిన్నముగ సాగించినదియు, నాశయము అను జాతివారలు స్వతంత్రజీవులై, అభ్యుత్థునకు లోబడి ప్రజాపరిపాలన సంఘములు పరిపాలనముఁ జేయుచుండెను. శివర జాతివారలు ప్రజాప్రభుత్వమునకు నధీనులై యుండిరిని అనేకచరిత్రకారులు నుడిపిరి. పాటియాలానేశము రాజయొక్క యధికారము లేక ప్రజలే పాలించుకొనచుండిరి. అట్లే బ్రహ్మణ్యపట్టణము లుండెను. అలగ్నాండురుగి దండయాత్రలప్పుడు సింధుదేశమునందుండెడి ప్రజాప్రభుత్వాధికారులకు సెక్కున ఉత్సాహము నిచ్చి యవసరవాడికి నిరోధమును గలిగించి వారి స్వేచ్ఛను పురుషధారణ చేయువంతకు పోరాటమును సాగించుటకు ప్రబలకారకు లైనవారలు యీ బ్రహ్మణ్య ప్రజాప్రభుత్వాధి

లాషులై. కొన్ని ప్రభుత్వములు కలిసి ప్రసభమును పోరాడెను గాని అన్నిటికి స్నేహభావము కుదరనందున అలెగ్జాండరుగొయొక్క దాడిని పూర్తిగ నిరోధింపలేకపోయెను.

మలోయి, కలేయి, ఆక్సిడోక్సై ప్రజాప్రభుత్వజాతులు ఇటు ప్రదుముగ అలెగ్జాండరుని దాడిని నిరోధించెను. మీర వారి అంతఃకలహము లను మాని పోట్లాడిరి కాని పైజెప్పిన కారణమున పూర్ణజయమును పొందలేదు. ఆక్సిడోక్సైరాజ్యమున 80 వేల కల్బలములు, 10 వేల గుఱ్ఱములు, 700 యధములు గలవు. తూర్పు రాజపుటానా మాల్యాదేశములలో అర్జునాన్ మాలవాన్ అంభియాన్ అను స్వతంత్ర జాతులు నప్పటి కాలములో ప్రబలియుండిరి. యాధేయ జాతివారు సట్లేజనదీప్రాంతము లందును, పంజాబు మధ్యభాగములందును దరకాన్ అను జాతివారును ప్రజాప్రభుత్వ ప్రతిస్థాపన పాలనాధికారములలో నుండిరి. ఎడ్విన్ లీవీస్ చెప్పినట్లు అలెగ్జాండరు దండయాత్ర కాలము నందు పంజాబునందు రాజ్యాధికారము లేక వారివారి కుటీనలచేత పరిపాలిబడిన స్వతంత్రజాతులు గలవు. ప్రభుత్వపరిపాలన రాజ్యములకును, ప్రజాప్రభుత్వరాజ్యములకును కొంత సులభమైనది కలిగినది. వేదములకాలములో నొక కుటుంబమునట్లుగాని కుటీనలగంగములచేత గాని పరిపాలింపబడు జాతులు గలవని ధావనుగ్గారు చెప్పెదరు. కశిసారయొక్క మల్లకలు వైశాలియొక్క లిక్లిన్ దీనికి శాస్త్రాణములు. గొప్పరాస్త్రాభివృద్ధిచేత క్రముముగా నిలి నశించినవి. హర్యస్తాస్త్రాజ్యములో నవి అంతరించినవి. కాని మాలవప్రజాప్రభుత్వము మాత్రము నిలిచినది.

వితిరేయబ్రహ్మణ్యులగు భోజస్వరూల్ అను ప్రజాప్రభుత్వములు బేర్కొనబడినవి. ఆ సందర్భముననే ఉత్తర కురు ఉత్తర మద్ర అనునవి రాజులేక సంఘము యావత్తు పరిపాలనకు నధికారము న్నట్లు చెప్పబడినవి. మధ్యదేశమునందును ప్రాదేశమునందును గంగాయము నా ప్రాంతములందుమాత్రము ప్రభుత్వరాజ్యములు గలవని ధానియందు చెప్పబడెను. పతంజలి మహాభాష్యములో ప్రజాప్రభుత్వాభ్యుత్థుని రాజుగ నిర్ణయించెను. మహాభారతమునందు ప్రభువునకు లోబడక స్వతంత్రముగ పరిపాలించుకొను స్వతంత్రసంఘములకు “గణముల”ని పేరుపెట్టిబడెను. శాంతిపర్వమునందు గణములు ప్రజాప్రభుత్వముల విషయమై వర్ణింపబడినది. గణములయొక్క బలాబలములు రాజులు వానియందు కనుపఱచవలసిన సానుభూతిని వర్ణించిరి. ఆ సందర్భమున యధిష్ఠియనకు భీష్ముడు చెప్పియున్నాడు. “ప్రభుత్వమునట్లు ఏకత్వము సంఘీకృతకార్యము రాజ్యకార్యములందు గూఢము నాయకులందు నమృత నను నవి గణములయొక్క గొప్పచిహ్నములు” అని ప్రజాప్రభుత్వవాదులు, మహాజ్ఞానలు, చట్టనిబంధకులు, న్యాయమునకు కట్టుబడువారు, తమలో తమవ్రతులు విదేశీయులకు సహాయము చేయుటకును నభిలాషగలవారు, బలవంతులగు ప్రజాప్రభుత్వములు నీరసమున సంఘములకు సహాయము చేయుచుండెడివి. వారి ఏకత్వము శౌర్యమును గుర్తెగి విదేశీయులు వారిప్రాపును గోరుచుండెడి.”

ఆంధ్ర తేజమ వందనం బందికొనుమ

తాపీ - భర్తారావు గారు, పి. ఏ.

౧

విజయనగరాజసేయు సేవింప నేగి
క్రూర విరచిత పరిభావ ? ఘూర్ణితాత్మః
బెల్లు వగఁ దెల్లె, మది తల్లడిల్లి, యుల్ల
మందునం బాపసందేహ ? మల్లికొనఁగ
“నాంధ్ర తేజంబు గలదె యీ ? యవని నింక ?”
నందుఁ గించిజ్జితఁ మించ ? నెంచినాడ;
కాని సందేహమును బూనినాను గాన
దోస మూనెను మది కిదె ? దోసి లిడద
నాంధ్ర తేజమ వందనం ? బందికొనుమ.

౨

మూర్యవంశసంస్థాపనాచార్య వర్యఁ
డైన చంద్రగుప్తాడు చూడాంశులీల
యవనజనమును గవనున ? కవల నునిచి,
దండితారాటేవీర ప్రకాండుఁ డగుచుఁ
బాలవము సేయుచుగధకుఁ ? బాటవమునఁ
గయ్యుచునకు వియ్యుచునకు ? నెయ్యుచునకు
సిడుజో డనఁగూఁచునీప్రోడ యనఁగ
మన్ననలఁ గన్న వన్నెయే ? మాటియున్న
తెఱఁగు నెఱుంగక పొరవడి ? తెఱఁగ దలచితి,
దోసమూనెను మది, కిదె ? దోసి లిడద
నాంధ్ర తేజమ వందనం ? బందికొనుమ.

౩

కైదు వనఁ బాప మని యశోకక్షీతీశుఁ
డాత్మ పరితాపబోధనియానురాగ
పూరితం బగు సందేశముం బనువఁగ,
విమలదర్పణప్రక్షిప్త ? బింబ మటులు
“ప్రణయభరితాత్మలమె మేముఁ ? బగఱకొఱకె
“యాయుధాంకితపాణుల ? నలరినార”
మిన్ని నాభులు; పశుబల ? మెన్ని తాత
వడయని జయంబు శాంలిని ? బడసి తనుచు,
ఖడ్గధారలఁ బ్రేమ భంగములఁ జేసి,
భువి నశోకంపు మున్నీట ? ముంచి యెత్తు
నాటి తేజంబు గల దను ? మాట లేమి
దోస మూనెను మది కిదె ? దోసి లిడద
నాంధ్ర తేజమ వందనం ? బందికొనుమ.

౪

అవల, నన్నూట దేబది ? హోయనంబు
లోక్క-ఫక్కిని దిక్కుల ? నుక్కు మిగిలే
యర్వి సర్వంబు నేలు చక్రివృత్తిని
“వేల లింకెల మాకలాశీలల” కని
మఃశిమయారాది దేదీప్యమాన మైన
వస్తువులతోడ విహరింప ? వనిధి నెల్ల
నంచితోద్ధానసరసిఁ గావించి మించి;
దుర్గ మాహార్యముల నెల్ల ? తొల్పిమల్పి
‘స్వర్గ మీచోట భూమికి ? సాగి వచ్చె
సేము’ యనునట్లు సొంపుల ? నింపు నింపు
దేవళంబుల శాశ్వతశ్రీవి మోక్షముఁ
గట్టి గట్టిగభక్తినిఁ ? జెట్టఁబట్టి;
గహ్వరంబుల కుడ్డభాగంబు తెల్ల
పటము లొనరించి, తా మెంత ? ప్రాత వడియ
నైగనిగ్ధంబు వోని వర్ణములతోడ
బళిరె నేర్పన రచియించి ? భారదీయ
చిత్రలేఖన కొకకొంత ? యాత్ర మాడిపి
వజ్రమున కన్న పరుసనై ? వైరిపట్టఁ
గవ్వ మన్నను గుసుమంబుకన్న మెత్త
నగుచు లోకంబు మెచ్చుగా ? నలరినట్టి
తేజ మున్నది మఱియొక్క ? యోజ ననుచు
నెంచఁ జాలకయే సుశోభియించినాడ
దోస మూనెను మది, కిదె ? దోసి లిడద
నాంధ్ర తేజమ వందనం ? బందికొనుమ.

౫

వేగిదేశాన బాలకవిధమునందు
నిగమసభలను నిర్మించు ? నేర్పు మించు
సౌవ్యవముఁ జూపి దేశభాషాప్రపంచ
సార్వభౌమత నర్థించి ? సాహితీవి
శుద్ధవాహినీగతబుద్ధి ? నుద్ధతు లయి
నాటికిని నేటికిఁగూడ ? నాటియన్న
మాట లేకుండు రత్నాలగమూట లనెడు
కృతుల నతులితగతుల సజ్జనుతుల నందు
నాచటక్యాది స్మృతుల కళ్యాణకాల
మందుఁ గల తేజ మింకొక ? చంద ముంటఁ
గాంచనేరక మది సంతోషించినాడ

దోస మూసెను మది కేదె / దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం / బందికొనుమ.

భండనాపరగులు, / ఖాడితారి
నికరభద్రులు కీర్తినిగ్రంథ లలఘు
విశరణసముగ్రులును రుద్రక్షీతివిభు లట
నోరుగల్లున విలసిల్ల / నుల్లసమున
మొఱకుఁ దురకల పికొని / సఱకుటాండె
రమ్య కావ్యంబులను బరిశ్రమలయందు
కాలమును బుద్ధియొండె విభాగితఁ గాంచి
రుద్రమాంబిక సామ్రాజ్యభద్రపీఠ
నెక్క నెక్కట స్వంతులు / జక్కతెరి
‘అబల యట! వానంబున / సౌబ గడేటు!
మేలు మే లని పరులును / జాలఁ బొగడి
వైభవమునఁ దులఁహుఁగి / వన్నె గన్న
నాటితేజులు దాఁ బరిణామ మంది
యున్న దీనాఁడు గనఁజాల / కుప్పకతన
దోసమూసెను మది కేదె / దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం / బందికొనుమ.

సప్తవస్త్రావృతంబు ప్రాసాద సేమ
దక్షిణావళిమెల్ల నుద్భవావసరము
విజయవేదికాట్ శ్రీ లక్ష్మీవిభవ గాఢ
హాయి విహరించి యాకాశ / మాటుచూచు
స్వీయకేతనచేలా / సీమ వన
చాలర బుఁ దటవట / సు సేయు
సంతమానాని శత్రుహృదింతరములు
దడిదడని ధృట్టికొనునంత / ధాటిజూపి
మణిగిణపురాను లచటి వికసనలోన
లోచనంబులు దనివారి / జూచిచూచి
నవసమథా ధారలను మీఱు / నవ్యభవ్య
కావ్యసీయావసాన సౌఖ్యంబుఁ గాంచి
యెందుఁ జూచినఁ దనవారె / ముందుగాఁగ
సర్వలోముఖసుక్తిరైశ్వర్య మంది
విజయనగరాన ప్రతిభమై / వెలయు నాటి
తేజ మీనాఁడుఁ గ్రాలుటఁ / తెలియకుంటు
దోస మూసెను మది కేదె / దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం / బందికొనుమ.

అన్నిదిశలను మన్నన / లంది యవని

నల్లుచున్న సీభుజబలం / బైనఁగాని
జలధివలయురే మేదినిచక మందు
నిదియు నదియును నాకుంట / వెల్లయెడల
రిగి మాన్యమ మనకి సాహసము గాని!
ఆద్వితీయకర్తాకమ / మరులు మెచ్చ
నాహవక్షి శిఁ బోగు ధైర్యంబు గాని;
రీతినిగ ముఁది దీప్తి రాజ్యలంఘన
సాధవస్సుల్లో నెక్క / పాలు గాని;
కడిలి మొదలుగ నల చలిగిట్టువఱకుఁ
గులుగునాకుల బోడిమి / గాంచుచున్న
భవ్య భవనీయ పాలన / ప్రాణి గాని;
న్యాయశాలల నున్న యగ్రసములఁ
గొలుపు వెలకొని శోభలఁ / గులురుచున్న
యమల విష్ణునైభవ / మేఘ గాని;
కార్య సాధ్యముఁకు / నిణము గట్టి
యొక్క యుక్తంబు లలవిక / సహజ
మూల సహజంబుగ / పూర్ణి గాని;
‘అర్చితము కేకంబు / కలఘుభావ్య’
మనకి నాన రెచ్చ / సోపి చూపు
చుట్టిం బు బావ్య / సైవ గాని
చివైనను / సైవ గాని
యరసంశన సారా / గాంధ్ర తేజ
మాచరి కల పేదా మూసా తెరముల
‘‘రుద్రాక్షి / సు సహజ దీపె’
అర్చి చూచు / సోపి కుటట!
కానిసా మూసెను మది కేదె / దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం / బందికొనుమ.

ఆంధ్ర తేజం గలది / సలరంగలమ
చూడఁజాలక వేనై / గోలునుంటి
శోభింపఁగొ కిచ్చె నాలోకినముల
సందియం బంధకారం / క్రుద్రకొనియె
బొగుశోగు నెఱుగిచి / కామమత
నితిచింతలఁ బ్రకొని / ముఱిఁ జేసె
అత్యయ మనశ్శరీరము / మత్తరంబు
వైన నినుఁగూర్చి సుదేహ / ముడినాడ
దోసమూసెను మది కేదె / దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం / బందికొనుమ.

ఆంధ్రపత్రిక - సువత్సరాది సంచిక

Sree Matsyavamsam
Sree Jagannadha Bhupati Deva Varma

Sri. U.

Pulavatty Venkatraya Sarm.

Late Rao Bahadur
Varada Mallappa Sholapur

శ్రీ. శే. రావుబహదరు
వారద మల్లప్ప సోలాపూరు

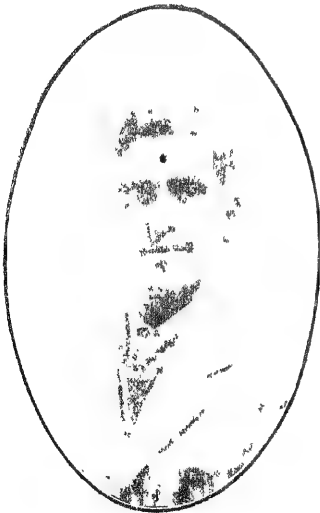
శ్రీమత్సవంశం శ్రీజగన్నాథభూపతి డేవవర్మ

శ్రీయుత పులవర్తి వేంకట్రాయ శర్మ

Sriyut G. Ranganayakulu

Barrister A. Venkata Ramana, Narsapur

శ్రీయుత జి. రంగనాయకులు

Sriyut
Doma Venkataswamy Gupta

శ్రీయుత దోమా వేంకటస్వామి గుప్త

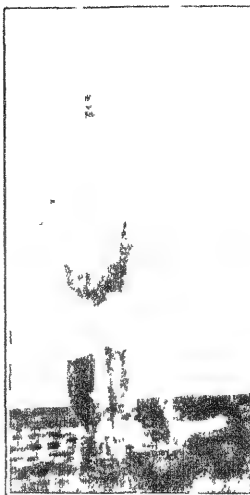
బారీష్టరు ఎ. వేంకట్రమణి

Sriyut Chivukula Sree Ramlu

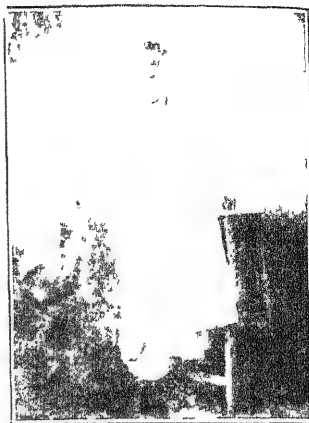
శ్రీ చివుకూల శ్రీ రామలు

Sriyut Gurjar Venkata Krishna Rao

శ్రీ గుర్జర వెంకట కృష్ణ రావు

Sriyut Kalluri Subbarayalu

శ్రీ కల్లూరి సుబ్బరాయలు

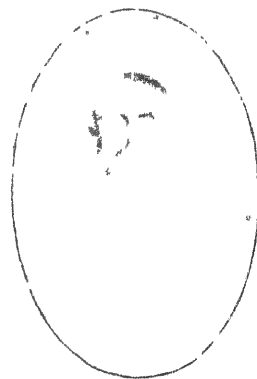
Sriyut Atmakuri Govindachariyulu Released on the 5th Sep. 1922

శ్రీ ఆత్మకూరి గోవిందాచార్యులు F-9-22

Sri Kotagiri Venkata Krishna Rao

Sri Ilacala Sootanarayana

శ్రీ ఇలాలా సోతనారాయణ

Sriyut Mattam Bala Subrahmanya Gupta

గంపలగూడెం వసుదేవరాజు శ్రీ కొటగిరి వెంకటకృష్ణారావు గారు

శ్రీ మత్తం బాలా సుబ్రహ్మణ్య గుప్తా

మన జాతీయపాఠశాలలు ఏల విచ్ఛిన్నము లగుచున్నవి?

ఎమ్. సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ , ఎల్. టి.

వైసుక నోకసారి కాకినాడలో చుహాకవి రవీంద్రనాథ రాహురు గారి సందర్శనము లభించినపుడు కవిపుంగవుని నీక్రింది ప్రశ్న మే మడిగియుంటిమి. “వంగదేశమునందు జాతీయవిద్యాపీఠము స్థాపించబడి యంతరించుటకు కారణ మేమి?” దానికి మిక్కిలి సరసముగాను, యుక్తియుక్తముగాను, కవిసార్వభౌమునకు సహజమైన భావగుంభనముతోను వారిట్లు సమాధాన మొగిరి. “అది జాతీయము కాక పోవుటయే దాని విచ్ఛిన్నమునకు కారణము” అని వెలవిచ్చిరి. వ్యంగ్యప్రధానం కావ్య మను నాంశ్యక్తి సనుసరించి చుహాకవి వాక్యములందు కర్మగ్రామిలగుట సహజము. కాన, నీపై వాక్యమునందొక కావ్య మినిడి యుండవచ్చునని మాలో కొందఱు దోచుచు, వారి ప్రశస్తిత్రుము తాత్కాలికముగా మాకు సరియైన సమాధాన మిచ్చినట్లు మాత్రిము సంతృప్తి గల్గలేదు. కాని వత్సరిమును గడచినకొలదిని వారి విజవాల్పాగ్ర ప్రకృతపరిధిపలలో “అనేక జాతీయపాఠశాలలు” యన యాంధ్రదేశమున నుద్భవించుటయు, ఇవి కొలది కాలుగుననే నామమార్తము లగుటయును కన్నలార గాంచి, పరిశీలించినవానికి చుహాకవిగనుచున్నదని నేహపించుచున్నాను. నా యూహాప్రసంగముచు, నామిత్రుల నిద్దుపాటునకు బద్ధుడవై, వాల్మీకిపూర్వకముగా నీక్రిందివాక్యములలో బొందుపరచుచున్నాను.

జాతీయపాఠశాలల చరిత్రము

కంగ్రసు 18 వీరి యత్నశ్రీయును వృద్ధిక్షయములును నొకింత విచారణీయులు. ఈమధ్యను అందఱు “జాతీయపాఠశాల” లను నామముతో వెలచిన క్యకర్థ లన్నియు తోకరుక్కులవలె నావేశఫలితిములును, తుల్యములుగు ఉల్కలవంటివియే కాని స్వయంప్రకాశమాన మగు జాతీయమండలికింటివి గావు. అట్లు చెప్పటవలన వాని ప్రయోజనము శాస్త్రముని మాత్రము పాఠకు లర్థము లేసికొనగూడదు. ఉల్కలవలనను ధూమకేతువులకును భగవద్విష్ణుయందు ప్రయోజనము లేదని ఏమాధుండైన జెప్ప సాహసించగలదా? అట్లే బీలికిగూడ తాత్కాలిక ప్రయోజన ముండి యుండవచ్చును. అట్టి యవసగూడ జాతీయతానిర్యామనందు అనగరమై యుండనోపును. ఈపాఠశాలలు ఆవేశజనకములని చెప్పియుంటిని. ఏలననగా అవి రాజ్యాంగరథమును త్వరలో గవ్యస్థానమును జేర్చుటకు సాధనములుగా పరిణమింపబడినవేగాని, కష్టముల తొర్చియొనను సంపాదించుటలైన సాధనవస్తువులుగా పరిగణించి పాటుపడుటకు కావలసిన కాలపరిమాణమును, విశేషకే

యు లేకపోయెను. సాధనముగా పరిణమింపబడినవస్తువు సాధ్యముగా నెన్నిటికినిఁ బనికిరాదు. కాలక్రమమున నవసరము తీరినవెంటనే దానిని పరిత్యజింపవలసినదే. అట్లే మన జాతీయపాఠశాలలను, రాజ్యాంగరథముయొక్క గమనము నుండగించినతోడనే స్పృక్కి వాడిపోయినవి. ఒకయుదాహరణములన దీనిని బాగుగ వివరించెదను. ఇదిగఱకు రాజ్యాంగసభలకు జాతీయవిద్యాపాఠశాల బాలరను తీసికొనిపోయి ఉద్దేశకృతమైనట్లు పాటలు పాడించుచుండెడివారు. అప్పుడు అందఱునను అనంగముగనే యుండెడిది. కొంతకాలమునకు అట్టిపథలే కట్టివెట్టువని వచ్చినది. అప్పుడేబాగుర యంత్యానమునకు తావు కనబడలేదు. అవిధముగా సాధనమార్తము లైన నిదిగూడ, క్రమముగ సాధ్యవస్తువులలోపించుటచే లోపింపవలసినవచ్చినవి.

కాబట్టి మన జాతీయపాఠశాలలను సాధ్యాభావమే ముఖ్య లోపములలో నొకటియను నైన వివరింపితిని. అట్టివిగాక మఱికిన్ని ఏదో ఆదర్శమును పెట్టుకొని పని ప్రారంభించి యిప్పటికిని నిలిచి వృద్ధి పొందుచున్నవి కొన్ని యుట్టుటచ్చట గలవు. వాని కీరుగ్ధ వర్తించును. అవి తదాదర్శసాపేక్ష కర్మకాలము వర్ధిల్లుగాక. ఈసందర్భమున నామిత్రులగును-ఆంధ్రజాతీయకళాశాలా ప్రధానాచార్యుడును-మన దురదృష్టవశమున కీర్తిషుండను-నగు-శ్రీయుత కోవెల్ల హనుమంతరావు పంతులు గారి మాతృదృష్టిని మిక్కిలి కొనియాడవలసి యున్నది. ఆమెధావి ఎంతమాత్రమును ఈమధ్య విజృంభించిన రాజ్యాంగకల్లోలమునందు సాల్పానమండిన విషయము నందఱుఁబడుదురు. అయినను నీపరిస్థితులవలన లభించెడి లాభములను ఆయన తనకళాశాల కొడగూర్చక విడిచి పెట్టెనా? ఎంతమాత్రమును లేదు. వచ్చెడిలాభములను గ్రహించుచు నుడిగుండము మధ్యకు కళాశాలనిడవక చక్కగ నేర్పరియైన కర్ణధారివలె కళాశాలను నడిపించి కీర్తిశేషులైన మహానుభావుడు ఆయన యొక్కడే! దానికిఁ గారణము ఆయన సాధ్యవస్తువును ఎట్టి ఆవేశకారణమును, మఱిపుడుగలక యుండుటయే. అట్టి ప్రజ్ఞావేశములు గల వారు మరికొందఱు గూడ నచ్చటచ్చట పాఠశాలలను నడపుచున్నారు. వారును మన కృతజ్ఞతకును, మన్ననలకును పాత్రలే. అట్టివారు కొందఱైనను ఉండుటఁబట్టియే, అవియు నిలచియున్న వని ఎంచవచ్చును.

మనజాతీయపాఠశాలలో శరీరవారందఱును, విద్యార్థులును, ఉపాధ్యాయులును గూడ-ఆంగ్లపాఠశాల నుండి వెలువడినవారేగాని, తదితరులు విశేషముగా, లేరు. వారికి అజన్మతః జాతీయత యన నేమియో, యెట్టిదియో ఏ ఆంగ్లపాఠశాలయందును జెప్పియుండకపోవుటచే

నేనీవాక్యమునువ్రాయుట అత్యవసరముకేగాని పరమావశ్యమునకు గాదు. కనుక నిందలిపాఠ్యములను బాఠకులుఁజూచింప ప్రార్థితులు-మం.సా,

వారికిది గగనకుసుమకుంటివైచి, ఏమైనను కొలదిగ గృహసంబంధమున వచ్చిన నది మొదటవచ్చిన చెవులకంటె తరువాత వచ్చిన కొమ్ములు వాడి యనునట్లు, అంగవిద్యాసంపక్రమమున నవగంటిపోయి యుండును. అట్టివాలో అనేకులు కర్ణధారు లైనారు. వారు చేయున దేమి? వారి యభిప్రాయము లెట్లుండును? వారు అంగవిద్యావాసనకు వదిలి నుకొనగలరా? ఎక్కడకో ఒకరుండిన నుదురుగాక! అంగసౌకర్యాల లోని విద్యాభ్యాసమును మించి విద్యయే తామెవలదలసిన వారి యాదర్శము. ఆ యాదర్శమును నుంచుకొని ఇంగ్లీషు భాషకు హిందీని ద్రావీడునకు చిత్రకళాసంగీతములును ఆనందవాచమునకు ఆంధ్రనామ సంగ్రహమును జేర్చినారు లేదనిమో నిడు అనునట్లు, జాతీయవృద్ధుల దయాద్రోహచే జాతీయవిద్యాభ్యాసము బహుభాగమై, తనభారముచేరి తాను క్షుణ్ణిపోవుచున్నది. ఇట్టి జాతీయపాఠశాల లైనను బాలికలకు గూడ నున్నదేమో యనలేదు. వారిని ఇతిరుచేతులలోనే విడిచిపెట్టి నాము. ఇట్టివియో జాతీయపాఠశాలలు!

ఇప్పటికిని అచ్చటచ్చట పుచ్చే మిక్కిలి హీనముగా చూడబడు “వీధిబడు లనునవి గల”వని వనవారికిఁ దెలియునా? తెలిసినను అవి జాతీ ఆసాంప్రదాయమును ఇప్పటికిని నిలవఁజేయుచున్న వని మనము గుర్తించితిమా? హేళనచేయవలయునని యున్నప్పుడే వానిని తల పెట్టుదుము. వారి జాతీయవిద్యాసౌకర్యాల కు సౌలభ్యము మేర్పడుటకు మనము పూనుకొనినప్పుడు అవి మన మానసిక దైవ బంధువులు. సాత్త్వమునకు గాకభోయునకు మూలకూర్తములొకటై కైవల ప్రాణావృత్తమైన నీపూర్వసంస్థలకు మన మెప్పుడైన వ్యక్తకరించిమామా? ఆపని చేసిన మన కిప్పటికే నూతన జాతీయవిద్యాధానినిర్మాణము నులంసాధ్యమై యుండెడిదాదా?

వీధిబడుల మూలనూత్ర మేది?

వీధిబడులలో ముఖ్యమైనవాడు ఒక్కడే పంతులు. వాని కింద సహాయోపాధ్యాయులకుని బడి పెద్దకారి లేడు. ఎదియవా డొక్కడు ను దిగియుండును మఱియొకడును లేడు. ఎట్టి ఉపాధ్యాయసంస్థలమును లేదు. అందఱును సంకులుమాటవిధ వదువలడించవలె గాని, వారి మాట కడ్డుచెప్పవారు లేరు. ఆ పంతులకు ఒక్కవిషయముగ దెక్కడు ప్రాప్తిజ్ఞముండును. ఒకవడిపెట్టుటయందో, లేక కొమటిలెక్కలు చెప్పటయందో, లేక పద్యములు పూరాణశైలిని శాస్త్రముగా చదివించుటయందో, నట్లే దేలియందో! కొందఱు కవిత్యము చేర్చవలెవారు నున్నారు. ఇట్లు వారిప్రతిభను బట్టి ఎవరికి దేనియందు డుచి గలదో అట్టిబాలురను ఆకర్షించుచు, ఎవరి కేది కావలయునో దానినే వారికి నేర్పుచు, ఎవరది యిచ్చిన దానినే స్వీకరించుచు, ధనము ఆవశ్యకము కాదని తన శీతముననే బోధించువాడు. ఇట్టి అదర్శముతో నిండియున్న వీధిబడిని జాతీయపాఠశాల యని మన మెంచితిమా? వానిపేరునైనను ‘తలపెట్టితిమా! వాని మూలనూత్రమునైన గుర్తించి మనలో నిమిడ్చి కొంటిమా? ఇమిడ్చి కొంటున్నవన ప్రయత్నించితిమా? అట్లు చేయకపోవుట మనలో మని ఇప్పటికైనను మనము గుర్తించి ప్రతిబిధికిని ఒక

వీధిబడిని మనము పెట్టుకొనినవో జాతీయవిద్య గలవను లాగలదని మనము నమ్మకచ్చును.

అయితే మనము వీధిబడులకు సంస్కరింపవలసిన యవసరము లేదామని ప్రశ్న రావచ్చును. సంస్కరింపవలసినదే. వాని మూలనూత్రములకు ధంగము గలుగకుండ- వానిస్వరూపమును నాశనము చేయకుండ- వాని యాదర్శములకు విరుద్ధమండ- మన మేమిచేసినను అవి లభింపజాలకాద్యయను నిర్భయముగా జరుపుకొనుచు జాతీయతకు తోడ్పడు ననుటకు సందియము లేదు.

కందలకొలది పెల్లలకు ఒక్కచోచుర్చి ఖనము స్వీకరించి విద్య నేర్చుట మనసంప్రదాయమున కిహారలము గాదు. పెద్దపెద్ద ధనములు బోధనసామగ్రి విశేషముగా నుండిర గాని విద్య నేర్చుట కీలలేదని తలచుట నవీకారాన్నిత్యసాంప్రదాయమే కాని, మన భారతసాంప్రదాయము కాదు. ముగ్ధవహులులకు శూన్యచంద్రులును నక్షత్రములునే సాక్షులు గాని, దేవాదులులోని పూజారులు, రిషిపురుషులు సాక్షులు గారు. పాశ్చాత్యసంస్కారలకు సంస్కరించుచున్న అంతరించికొంది ఇట్టి బాహ్యదేహములే ముఖ్యము లయ్యును, సంకల్పబ్ధి అనావశ్యక మనియు నమ్మకము కల్గెనందుచో గాని, భారతజాతిని మూలజ్యేషము చేయుచున్నది. కాబట్టి మన జాతీయమున గాపాడుటకే మనజాతీయవిద్య నిర్మించు గావలయును. న జాతీయ సాంప్రదాయములచే మన చురుకరింపవలయును.

మన జాతీయ విద్యా విధానములలో మనము మరయొకటి కలదు. వీధిబడులకు తొంగిరింపట మొకటియే యొక ట్రిబ్యునము. జాతీయ సాంప్రదాయస్థిమయమైన వ్యక్తులను జేరినగూడ మనము ఆ తిగి ప్రోత్సహించుముండలేదు. ఏమిటా? దానిలో 2 కిమీలకు ఏయ దురుమీనో లేక దేవాలయ వలదుపునుండి 2 కి కునాపాక గారు గలవని బ్రహ్మచారులకు సంస్కృతి నీ ఆధ్వర్యమున పుష్పించునారు. కడియం అనుగ్రామములో ఒక కుమీన 2 కిమీదూని గారు కొండకు విద్యార్థులు ప్రోత్సహింపవలయునలనో లేక తినితీస నమ్మకలనో, ఒక సౌకర్యాల స్థాపించి-అందులో కవ్యములు కవనము కాముది యిత్యాదివిధులను నేర్పుచున్నాడు. ఏ యొకయూరిలో ఒక క్రైస్తవిష్ణుడు, తన విద్యునిచేత సందాంతమును గడింపజేయుచు శుక్రాగ్రహగతులకు సంస్కృతి వంశియు నిమియమైనను తిప్పకుండ లెక్కింపజేయుచున్నాడు. మఱియొకయూరిలో ఒక సిద్ధాంతి కొండ అను జ్యోతిషమునందలి బాతక భాగమును నేర్పచు, మహాదళల, అంతర్దళల ఫలమును శాస్త్రప్రకారము లిఖింపజేయుచున్నాడు. ఇట్టి పాఠశాలలు అనేకము లున్నను అవియే నిజమైన జాతీయవిద్యలను నేర్పుచున్నను వానిని “జాతీయపాఠశాలలు”గా గాని ఈ శాలలుగా గాని మనము గుర్తించుముండలేదు. వానికి నీ కేవల చేయవలసి యుండు నని మనము కలలొనైనను తలచిరా కిమీ డొన్న వానికి సహాయము నిచ్చి ప్రోత్సహింపకపోవుటయే గాక విజాతీయపాఠశాలల నమానామీద స్థాపించి వానినైనను సంకులము

బాలక సుహృద్-వసు నోనర్చుచున్నాము. అందువలన కొన్ని అంతరించి పోవుచున్నవి. అందుకు విచారపడవలసిన అవసరము లేదు. ఏలయనగా వానియందు జాతీయమైన జీవకళ యేమియు లేకపోవుటయే వాటి విలయమునకు కారణము. నిలచియున్నవానిలోను అట్టి జీవకళ ఏదో యొకటి గలదనియే మనము నమ్మవలసి యున్నది. ఇందుకు బందరు ఆంధ్రజాతీయకళాశాలవంటి కొన్ని సంస్థలే నిదర్శనములు. ఇంతియ కాదు. నరసూరిలో నొక మూలను చిన్న గుడిసెలో కుమ్మరివాడు తన కుమారునిచే మన్న కలిపించుచు తాను సారెవిడ కుండలను తయారుచేయుచున్నాడు. ప్రక్కను న నిఖ్యో మండలు సాట్లు దీర్చి నెరిచేసి ఆవమునకు కిద్దరుచేయుచున్నది. మన యూరిలోనే మఱియొక మూలను చిన్న పెంకుటి.టిలో కంచరి యిత్తడిగిన్నెలు పోత పోసి ఎరిగిన కుమారుడు చక్రము త్రిప్పుచుండగా తాను గిన్నెను సాగిపట్టుచున్నాడు. ప్రక్కను చిన్నకుమారుడు మంటితో కొత్త చెంబులకు మూలను తయారుచేసి ఆరబెట్టుచున్నాడు. ఈపైని వల్లంప బడిన జాతీయపాఠశాలలగునా? కావా యని చదువరులను ప్రశ్నించుచున్నాను. వాని మనసు గుర్తింపకపోవుట మనదోషము గానా? ఇట్లే రుతరవృత్తులలో న బంధించిన పాఠశాలలను పాఠకులే యూహించుకొనవచ్చును. నే నిచ్చట వర్ణించి కాలమును వృథావుచ్చ నకరము లేదు.

కాబట్టి మై వ్రాసిన విషయములను జట్టి సిద్ధాంతకరణప వలసిన కేదియనగా- మనము జాతీయపాఠశాల లని పేరుపెట్టి ఏ శాస్త్రములోగారి బంగారాబోనో పెట్టుచి నిలమైన జాతీయపాఠశాలలు కావనియు; నిజమైన జాతీయ విద్యకు పోషణము ఏ చిన్ని కుటీరములందో, ఏ మాటుమూలనో లభించుచున్న దనియును గుర్తించుట మఖ్యము. అట్లు గుర్తించినగాని మన జాతీయ విద్యకు గూర్చి కలసోయుటకైనను మనకు అర్హత లేదనియును మన జాతీయవిద్య లన్నియు జీవనాధారములగు వృత్తులకై రోప్ జూపుచు, బ్రహ్మాండమునకును మోక్షమునకును గూడ అర్హతను గల్గించు శక్తు వై (అటువదివాలగు) కళ లని చెప్పబడు విద్యలే యవియును వానిని స్థాపించి పోషించి వెంట్రుకేయుటయే జాతీయవిద్యయొక్క పరమావధి యనియును మనము తెలిసికొనవలసి యున్నది. కాబట్టి జాతీయ విద్యాలయముల పట్టికలలో వైని పేర్కొనబడిన పాఠశాలల నన్నిటిని తేర్చుకొనవలసియే నాయభిప్రాయము. సేను “జాతీయవిద్యాలయముల” లోని యుపాధ్యాయులు లండన్లోను ముచ్చటించినప్పుడు “మీ యూరి యందు ఎన్ని జాతీయపాఠశాల లున్న”వని నే నడిగినప్పుడు “ఒక్కటి” లేక “రెండు” అనియే వారి సమాధానము వచ్చినదే గాని మరియొకటి లేదు. వారి యభిప్రాయములో అంగపాఠశాలలు విడిచిపెట్టి బయటికి వచ్చినవాకొక కేంద్రావే జాతీయపాఠశాలలు. అంగపాఠశాలల మొగ మెప్పుడును జూడక వాటిలో చిక్కి చెడిపోవక, పుట్టిన నాడు నుడియు జాతీయతత్వ మఱిక పేమియు నెఱుగని పాఠశాలలు ఎన్నియో గలవనియు, అనే నిజమైన పాఠశాలలనియు మనలో ననేకుల దృష్టికి గోచరింపకపోవుట మన జాతీయభావము ఎంతవఱకు అభావిత

మైనదో పేర ఏర్పఱచుచున్నది. వేదాధ్యయనము చేయుటవలన మోక్షము లభించునను నమృత ముండుటచేతనే అనేకులు వేదవిద్య నభ్యసించు చుండెడివారు. కావలసినవారి కది జీవనోపాధిగఁ గూడ నుండి భుక్తిముత్తులను లెండికిని సాధన మయ్యెడిది. మనలో నన్ని విద్యులకును తుదకు పరమావధి మోక్షమే. చివరకు వ్యాకరణశాస్త్రమునకుగూడ నదియే పరమావధి. కాబట్టి జాతీయజీవనమునకు సాధనమైన విద్యలను పోషించుటయే మన జాతీయపాఠశాలల విధి. జాతీయపున ర్విద్యాలయమునకు జాతీయవిద్యయే సాధనము. ఈ విషయమును చాల సంవత్సరముల క్రిందుకు నే గుర్తి చిన్నట్టి మహానీయులు కొండలు గలరు. వారిలో కీర్తికేఠులగు తోవల్లె హనుమంతరావు పంతులుగారి తొక రని ఇదివఱకే చెప్పియుంటిని. వారిని గౌరవింపదలచినచో వారి యభిప్రాయములను గ్రహించి వాచేనే స్థాపితమైన సంస్థలను పోషించి, వెంట్రుకేసి యట్టి వానిని అన్నిచోట్లను నిర్మించుట యవసరము. కాబట్టి కేనింతవఱకును వివరించిన విషయములు సరిగా గ్రహించిన, మన మెప్పటికిని మన పాఠశాలలయందు పిల్లలు లేరని, కాని పాఠశాలలు నిలిపివేయవలసినవృత్తులను దరి కాని వనము. పాఠశాలలు మన కనేకులు లిడినవఱకే యున్నవి. కొల్లెట స్థాపింపవలసిన యవసరము ఉన్నదని నే ననుకొనను. ఉన్న వానిని వృద్ధిచేసి, పోషించుట యె ట్లయే మన మాలోచించు వలసివది. ఇదియే ప్రకృతపు కఠినసమస్యగా తోచుచున్నది. అందులకు నాకు తోచుచున్నవార్తల గొన్నిటిని ఈక్రింద సూచించెదను.

౧. ఆపాఠశాల లెచ్చుటకును మున్నో కనుగొని, లెక్కవేయ వలెను.

౨. ఆపాఠశాలలను మనలో నిమగ్నకొనుటకు ప్రయత్నము చేయగూడదు. అట్లుచేసిన నవిగూడ మన సామాచర్యమువలన శ్రష్టము లగును. మనము వానిలోనికి స్వస్వంశ్యులుగా చేరి, ఆయావిషయములను గ్రహించి జీర్ణింపజేసికొని, వానిలో నైక్యమగుటకు అర్హత సంపాదించువలెను. ఒక్క ఉపాధానము వలన నా యభిప్రాయమును లేటవఱచెదను. కొన్ని గ్రామములలో ఒక్కపంతులు పీఠబడి పెట్టుకొని విద్య గఱపుటకు మన మెఱిగియున్నాము. వారిమీదికి బోధనవారు పోటీకి వెళ్లి, వారితో సమానముగా లేకు పాఠశాలకు నకువజాలక చివరకు, వాని తమ పాఠశాలలలో వేతనముగద నుపాధ్యాయునిగా చిలిచిన నిదర్శనము లెన్నియో గలవు. దానితో ఆ పంతులకును పిల్లలకును గూడ భ్రష్టత సంభవించి, తని మహదళ ఎత్తికొనినద నే చెప్పవచ్చును. నిజముగా జరుగవలసిన పని బోధనపాఠశాలనా, వారి కప్పుగించి, మన నాశనములకు గూడ వారికిచ్చి, “ఇది నీయది, నీకు మేము సహాయము చేయుటకు తప్పినామే గాని నిన్ను మాతో సమానభ్రష్టులము చేయుటకు రాతేను. మాసహాయమును స్వీకరించి, ఎక్కు దులైనా హుమలో నీసని నెఱవేర్చుకొని, నీవు కావాడుచున్న జాతీయతను నీవ బెట్టి, దానికి మట్టును కోరు నిర్మింపుము.” అని చెప్పువలసివది. ఇట్టి దెక్కడను జరిగియుండలేదు. మన జాతీయ విద్య విచ్ఛిన్నమునకు ఇదియే మూలకారణమైనది. కాబట్టి ప్రతివీధిలో నొకవీధిబడి పెట్టించి

దానికి ఒక్క పంతులనే నియమించి, జాలీయతను పెంపుచేయవలెను. దుసము దానిలో నైకగ్రము గావలయుననినమాట కర్థమిదియ.

3. వానిలో బాలురను విశేషముగా జేరనియక ఎక్కువ రుందియున్న నెక్కువగా పాఠశాలలకు స్థాపించవలయును. చాలమంది ఒక్కవో చేర్చుట మంచిదిగాదు. అట్లు చేసిన ఇప్పుటి పాఠశాలల కలెనే ధనాగ్నణముకొఱకు చాలమంది చేర్చుచున్నా మను అపనాదు మనకుకూడ వచ్చును.

4. ఆగ్రామములోని వృత్తులన్నియు ఈ పాఠశాలల అనుబంధములుగా నుండవలెను. ఉదయము సాధారణవిద్య అందఱకును సమానముగా నేర్పిన తరువాత, మధ్యాహ్నము వివృత్తికి సంబంధించిన గొలుసు ఆవృత్తి పాఠశాలలలోనికి పోయి చిన్నవయసువారు మొదట మాచుచుండుటయు, రెండువారల చిన్న చిన్న పనులు, పనిముట్లు నుంచేయుట పట్టుకొనుట, ఈపయోగించుట క్రమక్రమముగా నేర్పికోవలయును.

5. అక్షరాభ్యాసము మొదలు 8 సంవత్సరములు వచ్చువఱకును ఒక్కపలకబలపముతోనే కాలక్షేపము చేయునటును చాలవఱకు కోటిపాఠయుగనే అన్ని విషయములును నేర్పికోవనట్లు చేయవలెను. భాషకశక్తి విశేషముగా పెంపుచేయుటకు ఇదే తరుణము. విశేషముగా కోటిపాఠమేగాని, పుస్తకపఠనము రెండింటిచేయువలెను. పుస్తకముల నెప్పుడు తీసివెచితిమో అప్పుడే బొలినియించు స్వయంకృషి స్వాతంత్ర్య వికాసము లేరన్నది, వాని యభ్యర్థన తిని, శరీర సౌష్ఠ్యమునకును కారణము లగును.

6. 8 సం. మొదలు 12 వఱకు పుస్తకపఠనము వీగవలయును. ఇక్కడ ఇదివరకు నేర్పికోనిన దంతయును పుస్తకములలో నున్నదనియు, దానిని కొంత నుజుచిహాయిని ఇబ్బంది లేదనియు, క్రొత్త విషయములు గలిగి తెలిసికొనుట చాలవశ్యకముగాయును వానికి దిగియున్నట్లు చేయవలెను.

7. ఇంతవఱకును వానికి ఒక్క మాతృభాషనే నేర్పవలయును అప్పటికి వానికి ఒకవిధమైన పాండిత్యము నుడుదును. తరువాతి సంస్కృతము ప్రాంభించి నేర్పవలయును. 12 మొదలు 16 వఱకు ఈ రెండుభాషలకు జోడుగా నడుచుచుండవలెను.

8. తరువాత ఇంగ్లీషుగాని హిందీగాని లేక రెండును గా ప్రారంభించవచ్చును. ఇచ్చియు ప్రాప్తమనే నేర్పియు, మధ్యాహ్నము నానివృత్తి ఏదియో ఆవిద్యను నేర్పవలయుననియు. 2) సంస్కృతముల వసుస్సున వారి ప్రవృత్తరగము లీరి, గృహస్థాశ్రమము జొచ్చుటకు అభ్యుదయవలయును. ఇప్పటికి వారి హస్తము సర్వలోముఖముగా వికసింపుటయే గాక, శరీరసౌష్ఠ్య మేర్పడి, స్వతంత్రజీవనము చేయుటకు వలయు వృత్తి విద్య చేతికొని వాడు ప్రకాశించును. మొట్టమొదటి నాటి ను వృత్తి విద్యను సామాన్యవిద్యతోబాటు అభ్యసించి యుండుటచేత వృత్తినిరసనము గలుగక, వృత్తులు నిలవఁబడును. ఇప్పటి విద్య వృత్తినిరసనము చేసి, విద్యార్థులకు కొఱములిన వారినిగా

జేయుచున్న సంగతి సర్వవిదితము. ఈ ఆపద గలుగకుండ జేయుట జాతీయవిద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశముగా నుండవలయును

మైన చెప్పన విషయములలో నొకటి సంగతులు చెప్పవలయు. గ్రహింతురుగాక. ఇది మన పూర్వులచే నాచరింపబడిన మహా తీర్థమైన విద్యానామ్రమము. ప్రవృత్తరగముల ఆరగ వాగ్విద్యమహాదళ నాలుగు విభాగములు. అందు మొదటిది 8-12 సం. వఱకు బాల్యముతో సంబంధించినది. ఇప్పుడు బాల్యపుస్తకపఠనము కాలమును వృద్ధపుచ్చక, నోటిపాఠముగానే మాతృభాషయందే అన్ని విషయములు నేర్పికోనుచు, భాషకశక్తిని ధారణశక్తిని మిక్కిలిగా వృద్ధి చేసికోవలసియున్నది. మొదటి ఒక్కగా నెంపఁబడిన భాషకశక్తి తరువాత వానికి విషయగ్రహణములందు మిక్కిలి తోడ్పడి సత్వని భాషాభివృద్ధికి సహాయకారి యగును. ప్రస్తుత విద్యావిధానములో అనేక విషయములను అనవసరముగా గడి గ్రచ్చుటచే బాలని భాషకశక్తి వృద్ధిచేయుటకు అవకాశమే లేకున్నదని నాయభిప్రాయము

8-వ యేట రెండవభాష ఇంగ్లీషు ప్రారంభించుచున్నారు. ఇట్లు చేయున కేవలము వివాదము. 12 సం. ల లోపున రెండవభాష ప్రారంభించుట మాతృభాషను ద్రోషించుచేసినట్లే యగును 8-వ యేట ఉపనయన పయితోడనే వారి భాషనే యు వికసించుచు మనవారి చెప్పుదురు ఇంతవఱకును వానికి చిన్న అక్షరములు గల పుస్తకములందు దృష్టినిలిపి చూపుటకు గురై క్రిందకు వచ్చుచు అందువలన “పుస్తకము పట్టించుటకు” అనువైకము న్నిది. ఇది మొదలు 12 వఱకు పుస్తక సహాయము మాతృభాషలోనే విద్య గరుగుటచే, వారిమనము మఱితగా వికాసము జెందును. తరువాత మనకు ఆదిభాషయు, గోభాషయు మైన సంస్కృతమునే నెప్పువలయును గా భాషను ఎంతమాత్రము నెప్పువలయును, సంస్కృతము పాఠానుభవముచేసి లేదని మనాస్త్రము లన్నియును భాషలో నుండుటకు 3 తప్పక నేరువలసియే యున్నది.

16 వత్సరముల తరువాత పాఠానుభవ జేరినైన ప్రారంభించి మనశ్శక్తి వృద్ధియుగాకుండ, నలభియుగా రెక్కువ కాలములో గ్రహించుటకు వీలగును. కొందఱు జాతీయవాదులు ఇంగ్లీషునకుమారు హిందూనీకలయు లేని చెప్పుదురు. నాయభిప్రాయములో నేడైన నొకటి. నానావికలకు సంబంధించి విషయములు హిందూనీకలకుంక ఇంగ్లీషునకు నులభయుగా గ్రహించుటకు వీలగును గా ఇంగ్లీషులో స్వాముఖి వినియోగమును నానిభిప్రాయము. ఈ చతుస్సులో ఇంగ్లీషుభాష ప్రారంభించుటచేత దానివలన గలుగువాగ్విద్యామోహములకు విద్యాగ్రహణ గాఢము కలుగి గర్భముగా దారి నెవ్విధింపవచ్చును. ఇంతకుముందు దారి ప్రారంభించిన మనవలెనే మనవిద్వలు గూడ నవనాగి వ్యామోహమునకు బడి, దేశద్రోహు లగుదురు.

8-12 వఱకు ప్రారంభవిద్యాకాలము. ఇంతటితో మానుకొనానికి మాతృభాషయందలి ప్రవేశమును, పుత్రివిద్యయు నలవడి జీవ పాధి వీర్పడును.

12-16 వజ్రమును పుష్పమును, ఇందు మాతృభాషాసంస్కృతము యందు కుశలత ఏర్పడినను, వృత్తి విద్య వృద్ధిని జెందును.

16-20 వజ్రమును ఉన్నతివిద్య, వై రెండుభావలే కాక మూడవ భాషకూడ నేర్చుకొని యుండవలెను. వృత్తివలన గృహంశ్రుతీవనమునకు లోటు లేదు.

20 నుంచి అరువత్తుల స్వయంకృషికలననే ఏదో యొకచానియందు ప్రావీణ్యమును సంపాదించి పేరుగాంచినవాడే “అచార్యుఁ” డగును. దీనికి పాఠశాల లవలయు లేదు.

ఈ సందర్భములో ఒక్క విషయమును గూర్చి ముఖ్యముగఁ జెప్పవలసి యున్నది. ప్రస్తుతము సహాగరక తాత్రభావము వలన జాతీయత అడుగంటి యున్నది. వేదముఁగి శుభ్రుడవచ్చి వన గమ్యములలో ఎంతోపు నలవడబడి యున్న వానివైపు కన్నెత్తియైనచూచుటలేదు. మన కుశలతవారు చేయుచున్న పట్టిమండవలన గలుగు లాభములను, వానితో భోజనపదార్థములను వండుటవలన లభించు ఆరోగ్యమును తెలిసికొని జాలక, దైవమై మెలుగులు గల అభ్యాసినపు సామగ్రి పెంతు పరుగిడుచున్నారు. ఇట్టి నిరర్థకపు సప్త గాఢకపు అనారోగ్య కరపు వ్యాపారము లన్నిటిచేసికొని, వనము బంధింపఁబడి యున్నాము. వీని నన్నిటిని వదలుకొని గాని మన జాతీయత వెదక

నేరదు. జాతీయత పెరిగినగాని జాతీయవృత్తులలో మిళితమై యున్న జాతీయవిద్య పెంపొంద నేరదు. వృత్తులనుండి విద్యను విడదీయుటకే వీలు లేదు. రెండును సమావార్యకములనియే మనము గ్రహింపవలయును.

నే నీవ్యాసమును వ్రాసిన ముఖ్యోద్దేశము జాతీయపాఠశాలల యందు మాత్రమే విగ్గాఢ పిఠాన పిట్టు చూర్మ జెండవలయునని గాను. దేశమందున్న పాఠశాలలన్నియు ఇట్టి విధానమునే ఆవలంబించి, జాతీయతను పెంపుజేసి, భారతీయమును పూర్వపు తొన్నర్వక్తికి దీసికొని రావలయుననియు; అందు ముఖ్యముగా దేశీయవిద్యాపంత్రి జాతీయ విద్యాస్వభావమును గుర్తెత్తి, తన యధికారముక్రిందనే ఇట్టి జాతీయ తనన్ని ర్వాణమునకు నత్వరముగ బూనవలయుననియును అభ్యుదయ వారు లిల పెట్టిన వృత్తివిద్యలకు సాధన మేర్పడగలదనియును వృత్తివిద్య లు చేరుతో విశేష సంబంధ విషయములను పాఠశాలలలో బోధించుట వలన పితృవ్యాపారము వృద్ధియగుననిగాని మనకు వృత్తివిద్యలవలన లాభము లేకపోవుటయేగాక అట్టి వానివలన జాతీయత క్రమముగా నశించు ననియును మనవియేయుచున్నాము.

నా యభిప్రాయములు చాలకాలమునుండి ఏర్పడిన వగుటచే, నిప్పటికి నీయాపు దాల్చినవి గాని మిత్రులందఱును వీనిని పరిశీలించి సంస్కరించి మెలుగుపెట్టవలయు నని వేదగుచున్నాను.

అస్పృశ్యుల యాలాపము

సోమంచి నూర్య నారాయణ శర్మ గారు

నూచారులము మహాత్మా గాంధీ కనువారు, కలికరమ్మున మమ్ముల్లి గవర్నమెంట్!

గోరడదులంతము + ల్యురనిపోమన వారు, మాయగచాట్ల + మఱుతులే!
స్వాతంత్ర్యమునకు నగర్వమొసంగెడివార, లిగననే నుమ్మాదంపరేల?
సంక్షేపకృత్యమునల్పు + సాగుదు మనువార, లుటరాదని మమ్ము + గంటకేల?
గీ. సోదరుల మమ్మునింటి నిరాదరణము, నేయ దగునయ్య మీకది + శ్రేయమయ్య!
కాలిచి యింటును రచ్చను + గెలుపుడయ్య, పుణ్యమతులార + భారతపుత్రులార!

సీ. కుమారాగల ప్రక్క + గూరుచుందురు గాని, వీధివైసను మమ్ము + వెడలనీరు
కరక్కల + ల్రక్కల + కెక్కించుకొందురు, వీధివైసను మమ్ము + వెడలనీరు
పం కిని బిల్లుల + భక్షింపనిత్తురు, వీధివైసను మమ్ము + వెడలనీరు
కోర్క వార్ల చెక్కుడు + గూర్మిల బె తురు, వీధివైసను మమ్ము + వెడలనీరు.
గీ. ఏమి పాపక మొనరించి నామొ మేము? ఏల దేవుడు మమ్ము స్పృశించినవాడొ
ఎచ్చడొ మారు + విముక్తి? వచ్చిచరయ్య, పుణ్యమతులార + భారతపుత్రులార!

సీ. పరుని నిట్టియట్టి + పాపంబుకడఁ బడి, మాడలో తెంతలో + జుర్రాన కలదు
అప్పుడందరివనట్టి + తప్పున కోర్కెలు, మాసాల చెఱసాలవాస మబ్బు
దొంగిలించినయట్టి + దోనయినకు నొక్క, యెడో రెండేడులో + హెచ్చు శిక్ష
చాత్య నొనర్చు ద్రోహంబున కురియొ ద్ది, పాంతరభాసనో + పాడి యగును
గీ. మే మెన్నగు సాధక + మేమొ యెన్ని, లెరులులకు మాదు కేడు కంఠంబు లేను
అరయఁ గడరయ్య! యాఘోర + మాద్యులార! పుణ్యమతులార + భారతపుత్రులార!

అప్పటినుండి వారి సంఘములు కెక్కులు చేయున స్థాపించబడినవి. ఈ సంఘములు మిశ్రసంఘ మొకటి గొప్పది ప్రముఖముగా నున్నది. ఈ స్థానములతో బాధ్యత కైవచ్చినవ, పార్లమెంటులో తమ ప్రతినిధుల సభ్యులగు నుండిన వారి పరమ విముక్త కలగదని నిశ్చయించి, లేబరుపక్షములయి రాజకీయసంఘ మొకదానిని నిర్మించుకొని తద్వారా తమ యాశయమును పొందు మొదలిడిరి. 20-వ శతాబ్దమునాటికి నీసంఘమున చెండ్లబక్షులకన్న వెక్కువగా సభ్యులుండిరి. లేబరుపక్ష సంఘము తనపున కేరుహర్డి హెల్త్ ట్రస్ట్ ఆండ్ హెండ్లెస్ మన్యుగు కొడియంది పార్లమెంటులో సభ్యులుగా నెన్నుకొనబడలేరి. ఇందు కేరుహర్డిగారు లేబరుపక్షమున కొనిన సహాయ మిత్రుని చెప్ప నదికాదు. 1892 సంవత్సరే కార్మికుల తనపున పార్లమెంటులో సభ్యులై పనిచాండ్రుకట్టముల వొడిగించుట కెంతయో తాను పాటు పడుచుండెను. అయినను వందలకొలది ప్రతినిధులన్న పార్లమెంటులో ముగిరు నలురు లేబరుపక్షమునందును వందల ముగిరు లేబరుపక్షమున లేనందున

చుక్కలలో నుండిరి. అంతమాత్రమున దేశములోని లేబరుపక్షం ఎంబులు నిరత్యాచులు కాక పోతుంటే, తమ పక్షమునకు నెండుజనో తమ ప్రత్యర్థుల ద్రిప్తుకొనగలిగిరి. 1910 సంవత్సరమున జరిగిన ఎన్నికలలో 40 నుండి లేబరుపక్షమువారి ధ్యోలు కాగలిగిరి. 1912-వ సంవత్సరమున 70 మందికన్న పెక్కువరకు జయమొందిరి. ఆ సంవత్సరమున జరిగిన కార్యక్రమసభలో లేబరుపక్షం దేశమును కట్టుబాటు సర్వజనాభీష్టముగ నుండగలందులకై సరింపబడెను. ఈ సభలో ప్రకారము— సమగ్ర సామాజికములను సామూహికములను ప్రతిఘటించునట్లు చేయును. లేబరుపక్షము తరఫున పార్లమెంటు సభ్యులుగా కొందఱు తామున్న యువసంఘములయొక్కయు పక్షపువారి చుట్టూనుచున్న యువసంఘములయొక్కయు సమతుల్య బడెయ్యవలయును. గాము వోట్లతో ముచ్చటించునట్లు లేబరుపక్షమునకే— తాము అగ్రస్థులగు నున్నామని— లేబరుపక్షమువారి ముఖ్యోద్దేశములు సూచించుచున్నప్పుడు వోట్లకు దెలియజేయవలెను.

అంగలేషమున బ్రతిపక్షమువారును తమ పక్షాభివృద్ధికొరకు వివిధవార్తాపత్రికల స్థాపనచేయుచున్నారు. లేబరువారికి మాత్రము ధనసహాయము కొలదియు నటుచే నిష్పాదించిన స్వంతవార్తాపత్రిక లేకుండునని లేబరుపక్షమునకు గొప్ప సహాయకారి. “నేనును అభినియన్” “న్యూ ట్రేబుల్స్ మెన్” మున్నగు కొన్ని పత్రికలును తమకు వీలకప్పుచు లేబరువారి కిటుకలను లగు వ్యాసములు ప్రకటించుచున్నవి ఇట్లు చాల శ్రమపడి లేబరువారును తమ యుద్ధమును సభ్యులకును నడుపుచున్నారు. తమ యత్నములు సఫలము లగుచున్నట్లుకుట మున్నయున్న కొందఱు పార్లమెంటులో 142 గురి లేబరు పక్షసభ్యుల యందుగాక తమ న యుద్ధ గవర్నమెంటుపక్షమువారికి వ్యతిరేకముగ నున్న పార్టీలవారిని నడిపించుచున్నారని తాత్పర్యము.

ఇక లేబరుపక్షపు ముఖ్యోద్దేశములఁ బరిపరచుచేతలో గాని బుద్ధిచే గాని పనిచేసి ద్రవ్య మార్జునమువారి యీపక్షము భూరూపమున గాని, కార్యకర్తరూపమున గాని నాడెములరూపమున గాని యున్న ధన సంపత్తిలను వారికియు కాపిని స్పష్టముగ చూపి. ద్రవ్యవంతులు దేశమున కెల్లవరకు కాకపోయినను సహజముగ కలదుపడి యున్న వాగకుటచే జనసామాన్య లగు బీదలకువాండ్రు ముఖ్యవృద్ధిని పొందింతున్నారు. తమ ధనసంపత్తి తగ్గిపోవు నను భయమే దీనికి కారణము. గవర్నమెంటులో గూడ వారికి పలుకుబడి యుండక తప్పదు. అందుచే నీ కాలపు గవర్నమెంటువారు పనివాండ్రు విషయమై తగినంత శ్రద్ధ వహించుట లేదని లేబరుపక్షమువారి వాదము. ఏవృత్తిలోని పనివాండ్రెను (అనగా, కార్మికులు, భూమి సాగుచేయుచు కులివాండ్రు, గనులలో పనిచేయువారు— రైలువారులులలో నున్నవారు— ధనికుల క్రింద గుమాస్తాలుగ నున్నవారు— తదితరులు) అభివృద్ధికాలయమునను ధనికుల యాస్తిత్వము కడిపోవలెను సంపాదనోపకారము గలిగివు బడెము పనివాండ్రకు దొరకవలయును, జనసామాన్యమును పీడించు

పన్నులు లోలిపోవలయును. పని లేనివారికి పని కలగవలయును. అప్పుడే లోకము ధైర్యమార్గమునకు వచ్చును. అను నీని లేబరువారి యాశయములములు.

అంతే కాదు. లోకములోని బహిష్కరములగు రాజ్యములు ఒకటిను ములగు రాజ్యముల నణచి యార్థిక సామ్రాజ్యము వహించుటయు ధనపీ కాచగ్రస్తచేతనే ఆర్థికవిషయములలో నన్ని దేశములవారికి సహాయము లగు సమపాదము లుపడినగాని వారు సర్వభౌతికత్వముతో మెలగుట కవకాశ ముండ దని లేబరుపక్షమువారి నమ్మకము.

వై యుద్దేశములు దేశాంతర్యములలో వలయు మార్పులు దేశభావపరివిషయములలో వలయు మార్పు లని సహజముగ కెందు భాగము లగుచున్నవి. ఈ యుద్దేశముల వాదనలోనికి లేచుచున్న లేబరుపక్షమువా క్రింది కార్యక్రమములు సూచించుచున్నారు.

నివాండ్రును న్యాయమునకు కావలసిన దేశభాగ్యవసతులు— విద్య— నిరాంతరి— శీలము లేవలెను. పిల్లలసంరక్షణకు నిర్వహణ రసీతి వారికి రాకుండజేయు నుపాయములను గవర్నమెంటువారు వెదుకవలయును. నిర్వాహణమునకు పనివాండ్రు తగుంటు తాము పనిని వదలకొనకుండు. తమ క్షేమమున ప్రబలపైపర్యవేక్షములు— అనగా తాము వ్యాధిగ్రస్తు లగుటయో— తమ వృత్తుతో యదగ్రంటుటయో— మున్నగు నిట్టి కారణములచే తాము నిర్వాహకు లగుట కుండు యర్హము అట్టిసీతి విరోధమునకొనరాదుగాకను నిష్కడము దేశమున ప్రబలి యున్నది. రూరము 10 లక్షల పనివాండ్రు పక్షగ్రులు లేవు. తిన్ని వారణాశ్రమ పార్లమెంటులో నిక్షణమున నెట్లు లేబరుపక్ష ప్రముఖులగు చూడ్కనట్లు, లాస్కరి, క్లైన్సు, నెల్సన్ వారు మొదలగువారు చర్చలు జరుపుచున్నాగో దినవార్తాపత్రికలమూలమున మనకు నెట్లది యగుచున్నట్లు. ఈ విషయమున లేబరుపక్షమువారి ముఖ్యోభి సౌయ మిది. సూర్యువారు తమ తరఫున జరుగవలసిన పనులన్నియు నిర్వాహకులచే జరిపింపవలెను అప్పటికిని నిర్వాహకులముపై మున్నదని వారికి వోచినపక్షమున యువకులగు పనివాండ్రు చేయుపనియొక్క దినప్రమాణము బాగుగ తగ్గింపవలెను. దేశములోని చిన్నవాండ్రు విద్యాభ్యాసకాలము పొచ్చింపవలయును. సూర్యువారు నిర్వాహకుల యిచ్చుకొనెను అను నిధిని ప్రతివృత్తిలో నున్న ప్రతిపనివానికి నందున ప్లేర్నాటులు జరపవలెను. అట్లు చేసినచో నిర్వాహకులయొందు తగుసంపాదములు పొందెనుగొనుటకు వానికి దగినవసతియుండును. దేశములోని భూస్వాముల నింకాదాకారము నణపవలయును. వ్యవసాయదార్లు యభివృద్ధికై దేశములోని సాగుబడిభూమి నంతయు కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రభుత్వము క్రిందికిని స్థానిక ప్రభుత్వసంఘములవారి క్రింది కిని లేచు సాధనములు జరుగవలయును. స్థానిక ప్రభుత్వసంఘములు వ్యవసాయములు స్వయముగ నడిపించవలయును. దేశములో లో—అపరేటివు సంఘములకును కొన్ని చిన్న భూభాగముల నిచ్చి వాని ద్వారా వ్యవసాయమును సాగింపవలయును. చుట్టయొక్క వ్యవసాయములలో లాభాపేక్షతో గాక వ్యవసాయ శాస్త్రాభివృద్ధి జేయు నిష్ఠమున్న జనులకు నట్లే భూభాగముల నీయవలెను. వైచారదక్షులు పనివాండ్రకు వ్యవసాయ

యము చేసినందుకు న్యాయ్యమగు కూలి నియ్యకలయము, ఇట్లు భూమి సాగుపడి జరిగిన, భూస్వాములు నిర్దయతో రైతులయొద్దనుండి యిట్లు లాగు దురాచారము పడిపోవుటయే గాక, భూమిమీద పని చేయు వ్యవసాయదారులస్థితి బాగుపడును. భూమిమీద వచ్చు లాభము సంఘమునకే చేరును. అందుచేత కూలివాండ్రకు తమ సేద్యకార్యములలో మఱిత యుత్సాహము వుట్టి భూమిని మఱింతగ ఫలింపజేయుదురు. భూమి యిచ్చు భోజనపదార్థములు గూడ స్థానిక సంఘముల యధీనము నను సహాయసంఘముల యధీనమున నున్నచో ప్రజలకు సుఖము చొకగ వొరకును. లాభము సంఘముననేయుండును. ఈ ప్రకారముగ దేశము లోని యిరుపమార్గములు నిర్దిహదాల్గు యదృచ్ఛ క్రిప్రతిష్ఠాపనలు బాగు గనులు కర్మాగారశ్రీక్షణలు మొదలయినవి ధనస్వాముల యధీనమునండి తప్పించి సంఘస్వామ్యముగ జేర్చుట న్యాయ్యమని లేబరువారి మతము.

ఇక సర్కారువారి ఆయవ్యయములలో పెక్కుమార్లు జరుగ వలయునని లేబరువారి యభిప్రాయము. దీని ప్రకారము సర్కారు పన్నులు విధించుటలో ధనాధికుల మూలధనముపైని చాల పెక్కుపగ విధించి వారి సంసారసౌఖ్యార్థముకన్న పెక్కుపగ పన్ను యావత్తు ద్రవ్యమును క్రమముగ సర్కారునకు (అనగా సంఘమునకు) జేర్చు నూర్చము న్యాయ్యమైనది. ఇట్లు చేయుటకులన కలుగు లాభము లివి- ఇటీవలిమహాసంగ్రామఫలితముగ రాష్ట్రీయబుణముచాల పెరిగిపోయినది. సర్కారునకు సవత్సరపు వరుంబడిలో ఒగముకంటె పెక్కువభాగము బుణము తీర్చుటయందే ఖర్చగుచున్నది. అట్టి స్థితిలో నిర్వాహక సమస్య బరిష్కరించుటకు సర్కారునకు దగినసాధనము కనబడలే దనుట సహజము. ధనాధికుల మూలధనముపై తీవ్రముగ పన్నులు విధింప బడుట రాష్ట్రీయబుణము తీర్చుసాధనమే గాక నిర్వాహకత్రవ్యవ్యవస్థకును కులసాధనము, మహాసంగ్రామకారణమునో తత్కార్యమునో దేశీయుల నీకులు కొట్లకొలది ధనము నార్జించిరి. 2000 వరలపైబడిన ప్రతివారి మూలధనముపై బాగుగ పన్ను విధింపవలయును. మూలధనము హెచ్చుగ నున్నవారు హెచ్చుగ పన్నుల నిచ్చుట న్యాయ్యము. కాని దేశములోని భోజనపదార్థముల ధరలు హెచ్చుకుటకు గారణభూతములగు పన్నులు విధించుటకు లేబరువారి యభిప్రాయము. అనేకులు మరణశాసనముల ద్వారా తమయూపైని తమ సంసారముల కందజేయుచున్నారు. అట్టి యాదులు హెచ్చుగ పన్నుల వానిపైగూడ "మరణపునక్ష" అనుపేర పన్నులు హెచ్చుగ విధింపవలయును. లోకములోని వస్తువులధరలు వృద్ధియగుకారణమున భూస్వాములకు స్త్రీలు హెచ్చుగ పన్నులిగదా. అనాయాసముగ జీవూలు నిట్టి యాదాయభాగము న్యాయ్యముగ సంఘమునకు జేరవలసినదే. కాన దానిపైని పన్నుల విధింప వలయును. ఇట్లనేకవిధముల సంఘద్రవ్యమును వృద్ధిచేసి దేశక్షేమమునకు సాటుపడుట లేబరుపక్షమువారి యుద్దేశము.

ఇక దేశబాహ్యవిషయములలోని కార్యక్రమము అంతర్జాతీయ కలహములన్న నెవరి కిష్ట ముండదు. అట్టి కలహములను దీర్చుటకై నానారాష్ట్రీయసభ యూరపుఖండమున నిజీవల స్థాపితమైనను, అది తగిన యుపయోగకారిగ నుండుట లేదనియు దానిని ఉత్కృష్టమైన

సభగ మార్పుట ముఖ్యమనియు లేబరువారి నమ్మకము. అట్లయినచో నార్థికకారణములు మూలములగు నున్న సమీపప్రాప్త్యము స్వలవంటి యనేకకీర్తననున్న లన్ని రాష్ట్రములవారి కనుకూలములగు పరిష్కరింపబడును. అంతర్జాతీయవ్యాపారము బాగుగ సాగును. అట్టి యుద్దేశము ననుసరించియు పరిశ్రమలయండి యాంగ్లేజీయునకు వచ్చు సరకులమీద సర్కారువారి రేకారముచేతనైనను లేవు కష్టముల విధించుట న్యాయ్యము కాదని లేబరుపక్షమువారు చెప్పుచున్నారు. ఎందుకనగా లేబరుపక్షము విధించుటలేదన, నా సకులయొక్కయు వానిమూలమున నితరులు లగు కొన్ని సకులయొక్కయు ధరలు పెరుగును. ధరలు పెరిగినచో, ధనస్వాములు బాగుపడుదురు గాని, కూలి వాండ్ర, జీవము మఱిత పీన మగును. అంతర్జాతీయవ్యాపారవిషయములను పరిష్కరించుటకు నానారాష్ట్రీయసభ ప్రత్యేకముగ నార్థికక్షేయములపట్ల పెక్కుదృష్ట పోలింది ప్రపంచవ్యాపారంగములో లేనిపోని తొందరలు కలుగజేడరా మాగ్గులు పెదరుచుండవలెను.

ఇట్టి కారణములచేతనే ప్రస్తుతమున నిజీవలరాజనీతిపాఠంగ తులచే చర్చింపబడుచున్న "ఇంగ్లీషుల్ ప్రెజరెన్సు" అను వ్యాపార విధానమునకు లేబరువారు విముఖులగు నున్నారు.

వైచున్నవారి లేబరుపక్షమువారి కార్యక్రమము జనక్షేమాభివృద్ధికి దోడ్పడునట్లు కనబడుచున్నది. దానికి తోడుగ లేబరుపక్ష నాయకు లగు క్లెప్పు, మెగ్దానల్లా, కాంచన్ను, పెజ్జెపుకు, బ్రహ్మన్ను, మొదలగువారు-రాజనీతికీర్తిమంతులు-కార్యక్రమమును నడిపి చుటయందు ఘనులు కాన వ్రతీమెకమాటు రాబోవు నెన్నికలలో లేబరుపక్షమువారు సంపూర్ణ భయము నొంది రాజ్యభారము వహించువరని యూహింపవచ్చును. అందులే తేలవపక్ష కార్యక్రమమునంద బాపక్షమువారింద కేవలభినియములగు లేబరు. కొందఱు రెవ్యుదేశములోని లేనిన ప్రముఖులవంటి టీకనాదులున్నారు. అంతిమకాదు. లేబరుపక్షమువారు రాజ్యభారమును వహించినతర్వాత తమ కార్యక్రమము నాచరణలోనికి దెచ్చుటలో నెన్నియో చిక్కులు పనుచు నుట వాస్తవము. ఒకటి రెండు మాహాణములు చాలును. కర్మాగారముల నితరధనాధి సాధనముల ధనస్వాములు సంఘాక్షి మాట విన్నగించినతర్వాత వా లేమి ప్రతిఫలము కొరెవో వారి నెట్లు గడగ్గ నెంటువారు త్రక్కి పఠచెడనో తెలియవున్నది. పరిశ్రమలు ధనస్వాముల యధీనమున నున్నంతకాలము పరిశ్రమాభివృద్ధికిని వ్యాపారాభివృద్ధికిని వారంతో సాటుపడుట హజము. అవి సంఘముక్రిందికి వచ్చినతర్వాత సంతయో వృద్ధి గాంచునా యను సుశంకయు మరకు పుట్టి మానము. ఒక గొప్ప నౌకాస్యామి సర్ జాన్ యెల్లుమెన్ గారు వ్రచినట్లు ద్రవ్యముపెక్కు నంది జరలయొక్క విశిష్టయెరుగిచేతన, కూడబట్టు నిచ్చుచేతన భోగపరిత్యాగముచేతన, దేహకష్టమున కొద్ది పనిచేయుటచేతన గూర్చబడుచున్నది. తన మరణానంతరము తన భార్యకో తన సంతానముకో పోషణార్థమయె తన వార్తదత్తయందు స్వదోషణార్థమయె ధనము నార్జింప బ్రతి మానవుడును బురికొల్పుచుచున్నాడు. మూలధనము మీది పన్నులట్లు ప్రతివానిని భవిష్యత్తునందలి నమ్మకము చెడిపోయతా నార్జించిన ద్రవ్య మంతయు తన జీవితకాలమునందే వెచ్చపెట్టుట సర్కారువారిరష్ట్ర డేమి చేయుదునో యూహించుట కశక్యము గావున్న దని యనేల యభిప్రాయము. ఇంతకును కాలదేవత యార్థి ప్రపంచమునందెన్నిమార్లు జరుపనున్నదో నేవి చూతము.

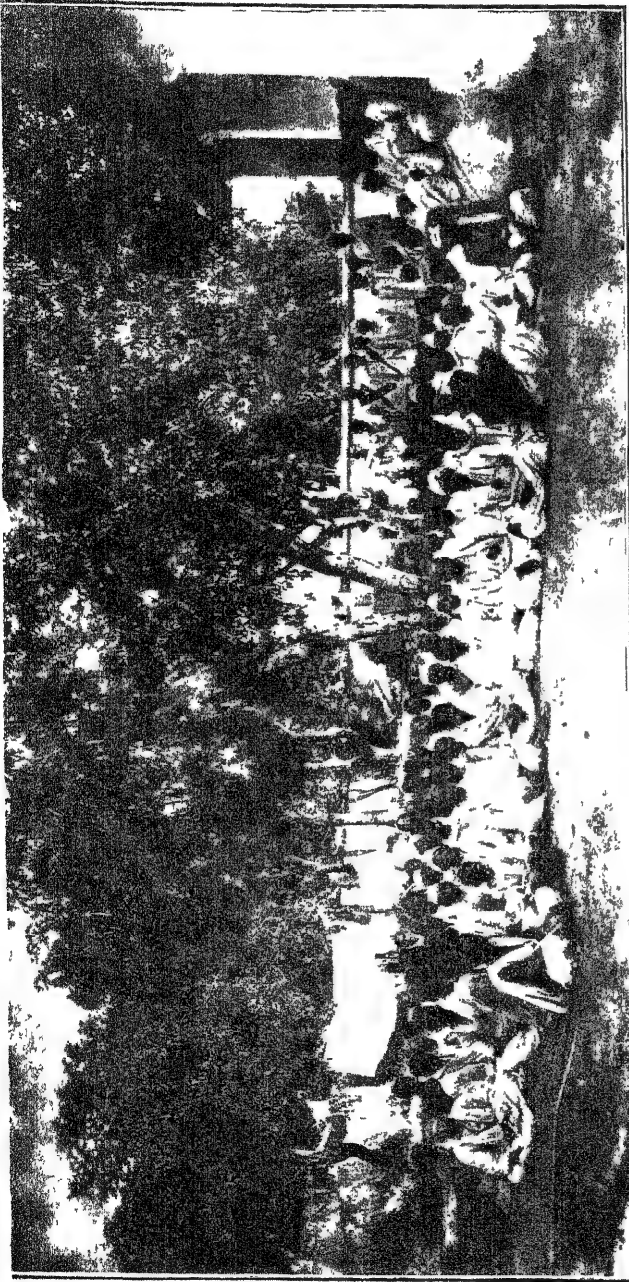
Andhra Lady Volunteers, Chittoor Conference

ఆంధ్ర సహిత్ సభ చిత్తూరు సమావేశం, ఆంధ్ర సహిత్ సభ

Andhra Conference Delegates, Chittoor

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సభా ప్రతినిధులు, చిత్తూరు

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ ఖద్దరు క్రమరూపము, చిత్తూరు

గోరక్షణము

కామఋషి మృత్యుజ్ఞయ వర్చ గారు

అదిగో దుర్భరభయ కంపితాంగి యగుచు
సంబ! యంబా! యటంబు బిట్టబిది యజిచి
యస్వతంత్రురాలగుటఁ గాఁగర్వంబు దోష
కునికి దీనాస్యమై బావుఁడనుచు గంట
నీరుగ్రుక్కుచు నిటునటుఁ ♦ దారిపోవు
నావును వెనువెంటఁ దగిలి ♦ యమునిదూత
కరణిఁ గొనిపోవుచున్నాఁడు ♦ కటికవాఁడు

వానికంట నిద్రాక్షణ్య ♦ మానసంబో
యట్టి తూరకర్మల కమ్ము ♦ నదయుఁ డెవఁడో
క్లేద్యుడై యుండవలయు నాతుచ్చుఁ డట్టి
వాఁడు మనభ్రాతృయఁడు ♦ గాఁడు, నిజము,
నోరులేని జంతువు నిట్లు ♦ తూగవతుల
కిమ్ముఁ యాపుట కంటె బాధపమ్ము గలదె?
కటికవానికిఁ బగుల నిఁస్కారణముగ
నప్పుడెప్పి గొంతులఁగోయు ♦ మనుట లగునె?
మానములు పది కడుపున ♦ మోసి మోసి
గర్భవేదన సహియించి ♦ కన్నతల్లి
పాలుచాలని యప్పు డే ♦ పాటఁ బడియె
పరయవతులను బ్రతిమాలి ♦ పాలు సంగ
హించి పాట్లనిపి కరువుఁ ♦ బెంచు తల్లి
వృద్ధురాలంచుఁ సూర్యుడై ♦ బుద్ధిమాలి
యెవ్వఁడు భనారినై విక్రయింపఁ దలఁచు?
గన్నతల్లికి వివచిచ్చు ♦ కరీనుఁ డెవఁడు?
పనికిమాలినవా డంచు ♦ జనకుఁ జెనకు
పాపి యెవ్వఁడు? తనతల్లి ♦ పాలుద్రావి
రొమ్ము నెవఁడు కృతఘ్నుడై ♦ రొప్పుజేయు?
పగులరక్షింప నట్టి ద్విఃపాదపశువు
వసుధ నుండడు నిష్పక్షిఃపాతబుద్ధి
నీయవచ్చు విచారింది ♦ యావలంబు
సుధరింపవలయు శ్రమఃకోర్చి యెట్టి

తలఁచుగాఁ గొరలలు భూదానఫలము
కంటె నన్నదానఫలము ♦ కంటె సుప్త
సంతతిఁ బడయుకంటె మోక్షఫలదాయ
క మగు సుచ్రతము పశురక్షణము దాని
కంటె దారకోపాయ మొకఁడు లేదు
గోధనం బెన్న నిహంకఃసాధనంబు

భారతీయలే గోక్షీరఃపాన కలన
సర్వతోగవిముక్తులై ♦ సత్వగరిమ
నెగడినారొ సుక్లంబు శోభిలము మొదలు
కండ బెంచుట కెయ్యది ♦ కారణంబు
కుక్షిగతమైన యష్టదశరక్షయాది
బాధలకుఁ బాలు నిర్ముల ♦ సాధకంబు
పాప మా గోవులకు దుఃఖవస్థ యిట్లు
పరిణమించెనె! నేటి కీ ♦ భరణియందు
కామభేనువై యరుల ♦ కామితముల
నిచ్చు నాశ్రమభూముల ♦ స్వేచ్ఛఁ దిరిగి
జీవనదుల శుద్ధజలము ♦ ద్రావి యక్క
డక్కడఁ గల మెత్తని పూరి ♦ మెక్కిమెక్కి
యడిగినంత నె పాలు మిఁగడయుఁ బెంజు
వెన్నయు శుభ్రతంబు నొసగుచు ♦ గన్నతల్లి
కంటె మిక్కిలి ప్రేమచేఁ ♦ గనుచు నెల్ల
జీవరాసుల బోషించు ♦ గోవు ఘనత
యెన్నఁబడు గాదె? విప్రుల ♦ కన్న మున్న
పాడిపంటల కీ జాతి ♦ మూలధనము
గడ్డిఁ దిని వడ్లలిచ్చుచు ♦ గడుగు నీటి
ద్రావి పాలుచ్చునిట్టి వదాన్య కటవ!

మహిని స్వాధ్యాయం ♦ మహిని
గలుగు గోజాతి రక్షింప ♦ వలయు సతము
దానబలలార! వ్యవసాయదారులార!
సకలవైద్య వాణిజ్య సంస్కారులార!
మీకుఁ దోచినంత భనంబు ♦ సేకరించి
బక్కపశువుల బోషింపఁ ♦ బాటుపడుడు
మానవులు నిష్కలుషితాభి ♦ మాను లగుచుఁ
బట్టుదలఁ గల్గి గో పరి ♦ పాలనంపు
భారమును దమతత్త్వము ♦ సార మెట్లొ
నిర్వహింపంగ నెందిన ♦ సర్వపుణ్య
తీర్థయాత్రాఫలము గల్గు ♦ దీనికంటె
సన్యతారక పుణ్యకా ♦ గ్యంబు లేదు,
భగణి శ్రీహరి కృష్ణావ ♦ తార మెత్తి
పశులగాఁపఱియైన పా ♦ వనపరిత్ర
దలఁచి స్మరియించి తరియింప ♦ వలదె నరలు?
సర్వలోకోపకార విజ్ఞాన మూర్తి
యైన గోవును సేవించి ♦ మానవుండు
సంతతాయురారోగ్య ప్రచారుఁ డగుత!

స్త్రీల విద్యా విధానము

పాలవర్తి ఆంజనేయులు గారు

ఇటీవల ప్రభుత్వమువారు కొన్ని ముఖ్యకట్టణముల యందు ఉన్నతబాలికాపాఠశాలలను స్థాపించి యున్నారు. కాకినాడ పురస్త్రీలు తమపురమున నొక పాఠశాలను స్థాపింపవలసినదిగా విజ్ఞాపనము నంపుకొని యున్నారు. గుంటూరుపురమున స్త్రీలకు విద్య గలపుటకై 'శారదానికేతనము' ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈ ప్రకారముగా ప్రభుత్వమువారును దేశీయులును కూడ కొంత శ్రద్ధను జూపుచున్నందులకు మనము సంతసింపవలసినదే. కాని ఇప్పటి జాతీయపరముల ననుసరించి స్త్రీవిద్య యెట్లుండవలయునో ఇంకను నిర్ణయముకాక నిలచియున్నది. ఈవిషయమై విచారించుటకుపూర్వము సంఘమునందు స్త్రీలస్థానమును, స్థితిని నిర్ణయింపవలసియున్నది.

ఈశ్వరదృష్టియందు మానవకోటి యంతయు ఒక్కటియే. ఆధ్యాత్మికదృష్టితో విచారించినను స్త్రీ పురుషభేద మానవతయు లేదు. స్త్రీగాని పురుషుడుగాని ఎవరికర్మమో వారు అనుభవింపవలయును. ఎవరిముక్తిని వారు సాధించుకొనవలయును. స్త్రీయందు దొక యాత్మయును పురుషులయందు మఱియొక యాత్మయును లేవు. సమస్త మానవకోటియందును ఆ పరమాత్మ యొక్క యంత్రమే ప్రకాశించుచున్నది. ప్రపంచమందలి సమస్తభేదములును ప్రాకృతికములై యున్నవి. అటులనే మానవకోటియందును స్త్రీ పురుషభేదము స్వజాత్యభివృద్ధికై యేర్పడిన ప్రాకృతికభేదము మాత్రమే. కావుననే స్త్రీ పురుషులకు సమానమైనహక్కులు ఉండవలయునని కొరబడుచున్నది. ఇట్టి కోరికయందు విపరీతమేదియును లేదనుట స్పష్టము.

కాని మానవసంఘమందలి అంతరములు కేవలము మానవనిర్మితములూ లేక పరిస్థితులనుబట్టి యేర్పడినవియూ యని కొంతకాటకు యీ సందర్భమున విచారించవలసి యున్నది. సంపదనుబట్టి ధనికులును దరిద్రులును- సభ్యులనుబట్టి నాగరికులు ననాగరికులును- విజ్ఞానమును బట్టి వివేకులు నవివేకులును- ఏర్పడుచున్నారు. ఇవి

కేవలము మానవనిర్మితము లనుటకు వీలులేదు. ఇక బ్రహ్మక్షత్రియాది భేదములు సంఘసౌలభ్యముకొరకు ఏర్పడిన వనుట స్పష్టము. ఈభేదము లెల్లప్పుడు నుండినను ఉండకపోయినను ఏవియో కొన్ని భేదములుండుట నిస్సంశయము. ఏలయనగా మానవాత్మస్వతంత్రము గలది. దాని యభివృద్ధి సంఘమునకు సంబంధించి యుండినను వ్యక్తిగతమై యున్నది. ఒకేవిధమైన పరిస్థితుల యందు ఒకేవిధమైన సాధనయందు- ఇద్దఱు మనుష్యులు కృషి, సలిషెచో వారిద్దఱును ఒకేవిధమైన సంస్కారమున పొందుదు రని చెప్పుటకు వీలు లేదు. మానవాత్మస్వతంత్రవ్యక్తిత్వము గలదియే గాని అందప్రాయముగా ననుసరించునది కాదు. కావున బ్రహ్మచరులతో భేదములు సహజముగా నుండితీరును. సర్వసమత్వమున స్థాపింపదలచినను సాధ్యము కానేరదు. కాని సత్యమే మనగా భేదమే చైతన్యమునకు మూలమున, అభివృద్ధి! హేతువునై యున్నది. అట్టిస్థితిలో స్త్రీ పురుషులకు (మానవకోటియందు) స్వేచ్ఛోముఖమైన సమధర్మములను ప్రకటింపగలుగుటయు ససంభవము. కాని తగిన అవకాశము కల్పించుటయు నిచ్చుటయు సమజసము. ఒక్క విషయముమాత్రము గమనింపఁదగియున్నది. స్త్రీ పురుషధర్మములు పరస్పరసహకారములు గాని, విరుద్ధములును సమములును కావు. కావున వారి విద్యకూడ పరస్పరము లాభప్రదముగా నుండవలయునే గాని ఒకటేవిధమైనదైనచో ప్రయోజనములేదు.

మానవసంఘమునందు స్త్రీయొక్క ప్రధానధర్మమేమి? ఇప్పుడుండుస్థితిలో నామె యాధర్మమును సక్రమముగా నిర్వహింపగలుగుచున్నదా? యని మనము విచరింపవలయును. విశ్వజననిగ్భమునుండి యీవిశాఖ విశ్వము ప్రభవించినటులే స్త్రీయొక్క గర్భమునుండి మానవకోటి యావిర్భవించుచున్నది. కావుననే సంఘమునందు స్త్రీ మాతృస్థాన మాక్రమించుచున్నది. స్త్రీయొసంగబడు విద్యయును ఈ మాతృత్వధర్మమునకపోషకముగ నుండవలయును.

శ్లో. సమాజాం చైవ సర్వేషాం మాతా వరమశో నరుః,
మాతా గురుతరా భూమేః భాత్వితోఽపృతర ద్రుధా.

మానవసంఘమునందు అత్యున్నతమైన స్థానము నాక్రమించిన స్త్రీ ఆసీనులలో నొకరీతిగాని, కోర్టులలో ప్రిడరీనిగాని, సైన్యములో నాయకత్వముగాని, దుకాణము లలో అమ్ముటగాని పూనుకొనినచో నట్టివని మాతృత్వ ధర్మపోషకము కాగలదా? కనుక నిట్టి యుద్యోగములు స్త్రీలకు సర్వథా అయోగ్యములు. కాని యీపదవులకు స్త్రీలు అనుసంధులని కాని అనర్థులని కాని నాయుద్దేశము కాదు. తగిన యవకాశముల నిచ్చినచో స్త్రీయను పురుషునితో సమానముగా ప్రాపంచిక వ్యవహారముల నన్నిటిని నిర్వహించగలరు. కాని స్త్రీలయందు సహజముగాగల శోమలత్వము మార్గవము ప్రేమయుద్యోగధర్మత్వేన చేయు కఠోరచర్యలచే శోషించును. స్త్రీ ప్రేమకు నిధి. జడమైన శుద్ధభౌతికకర్మకలాపము లందు ప్రేమకు తావులేదు. ఇట్టి కర్మలయందు స్త్రీయరు ప్రవేశించిన మానవునియందు దినదిన ప్రసర్థమాన మగుచున్న వశుత్వము స్త్రీయందును పెంపొంది మానవజీవితము దుగ్ధరము కాగలదు. పురుషుడు ప్రాపంచిక వ్యవహారములం దెట్టి యకృత్యముల నొనరించినను గృహమునకు మఱియంతనే ప్రేమ శాంత్యాది గణస్వరూపిణి యగు తల్లిని గాని, భార్యను గాని గాంచినచోడనే తిరిగి మానవత్వము ఆతనియందు తలయెత్తుటకును, ఎప్పటికైన నాతడు ముక్తిజెందుటకు అవకాశము గలుగుచున్నది. కావున నిట్టి యుత్తమ మాతృత్వధర్మమునకు పోషక మగు విద్యనే స్త్రీలకు గణక నిగను.

స్త్రీయందు గల మఱియొకధర్మము సతీత్వము. ఇతికెన్నను దాంపత్య మనిన నది స్త్రీపురుషుల కిద్దఱకు సమానముగా వర్తింపగలదు. మనదేశమం దేమి తదితర దేశములం దేమి యీధర్మము క్రమముగా గ్రహింపబడి యాచరింపబడుట లేదు. మనదేశమందు స్త్రీయొక్క అస్మాతంత్ర్యమువలనను, అన్యదేశములందు స్త్రీయొక్క స్వేచ్ఛవలనను దాంపత్యధర్మము వికాసమునొందుట లేదు. కట్టుబాటులయొక్క శూన్యతగాని బహుత్వము గాని యభివృద్ధికి ననుకూలము కాదు. అభివృద్ధి మానవాత్మయొక్క సహజలక్షణము. నదికి సర్వదా గతి సహజ లక్షణము. అట్టిగతికి అడ్డుగట్టువేసిన సహజముగా నుండవలసిన కట్టలను సహితము తెగగొట్టి విచ్ఛలవిడిగా ప్రవ

హింపవచ్చును. నదికి ఇరుపార్శ్వములను కట్టలులేనియెడల నది స్వరూపముగాని, గతిగాని యుండనేరదు. ఆరీతిగనే, స్త్రీకిగాని పురుషునికి గాని తగిన కట్టుబాటులలో అభివృద్ధికి తగిన అవకాశ ముండవలయును. అట్లు లేనిచో సంఘము చిందఱవందఱ కాగలదు. హిందూసంఘము నందు స్త్రీకిజ్ఞానాభివృద్ధికి హేతువగువిద్య లేకపోవుటయును బాల్యముననే సంసారముచేయుటను గృహమునం దస్వాతంత్ర్యము గౌరవములేకుండుట, నిర్బంధవైధవ్యము మొదలగునవియు నామెయొక్క అభివృద్ధికి ప్రతిబంధకములుగానున్నవి. ఈఅడ్డులన్నియు తొలగినగాని స్త్రీకి గౌరవస్థానమురాదు. ఆత్మయందు మాతృత్వము, భర్తయందు సోదరిభావము, పెంపొందినగాని హిందూసంఘమున కోడఱికపుష్పమయమున గల అఙ్గీర్తి పూర్తిగ నశించదు. భర్తలుదాంపత్యధర్మమును మఱచి భార్యలు కేవలమతమ శరీరసౌఖ్యముకొఱకు మాత్రమే నిర్మిగులబడిన బొమ్మలని భావించెదరు. భార్య అధ్వాంగలయ్యి సహధర్మచారిణి యనెడి ప్రాచీనార్థభావము వారి మనస్సునకు సోకదు. బానిసయను భావము అంతరించి సహధర్మచారిణి యను భావముదయించినగాని హిందూసంఘమునందు స్త్రీకినిజమైన గౌరవము గాని, గృహమునందు నిజమైన ఆనందము గాని కలుగజాలదు.

శ్లో. సతుష్టో భార్యయా భర్తా భగ్రా భార్యా తత్రైవ
యస్మిన్నైవ కులే నిత్యం కళ్యాణం తత్ర వై ప్రళయః.

కావుననే స్త్రీ దాంపత్య మాతృత్వధర్మముల బాధ్యతతో నిర్వహించవలయునన్నచో విద్యావంతురాలై యుండవలయుననుట స్పష్టము. విద్యావంతులు కానివారు గృహధర్మములను నిర్వహించుట లేదా? యని ప్రశ్నింపవచ్చును. అట్లని విద్యనల్ల ప్రయోజనము లేదని చెప్పగలమా? స్త్రీపురుషులిద్దఱును విద్యావంతులైనచో వారి దాంపత్యమేమి, సిగిసంపద లేమి, యెట్టి శోభతో ప్రకాశించునో చెప్పవలయునా? దురదృష్టవశమున స్త్రీ విధవయయినచో ఆమెస్థితి యెంతహీనముగా నున్నదో వర్ణించుట లజ్జాకరము. అట్టిస్థితిలో నామె విద్యావంతురాలైనచో గౌరవముగా జీవితమును గడపవచ్చును. ఒకవేళ జీవనోపాధిలేకున్నను ఎవరికిని నూడిగముచేయ నవసరము లేకయే మర్యాదగా సంపాదించుకొనుటకు వీలుండును. స్థితిమూతురాలైనచో అనేకవిధముల దేశసేవ చేయవచ్చును. విద్య, విద్యకొఱకే నేర్చుకొనదగిన దైనను

మనదేశస్థితినిబట్టి కూడ స్త్రీలు ఎక్కువగా విద్యావతులు కావలసియున్నది.

మనము నూతన స్త్రీవిద్యావిధానమును సూచించుటకు పూర్వము, ప్రస్తుతిము స్త్రీవిద్య యేరితి నున్నదో విచారించవలగును. ప్రభుత్వము వారిచేతను- క్రైస్తవ విషవరీలచేతను- ఇతర స్త్రీవిద్యాభిమానుల చేతను- బాలికాపాఠశాలలు స్థాపింపబడి న-పాఠశాలలు చున్నవి. ఇవిచాలవఱకు ప్రాథమిక పాఠశాలలు మాత్రమే ఈ పాఠశాలలయందు చదువుట నాయుట లెక్కలు మాత్రమే నేర్చుదురు. కాని ప్రభుత్వమువారిచేతను విషవరీలచేతను స్థాపింపబడిన ఉన్నతపాఠశాలలందు బాలురకువలెనై, బాలికలకు సైతము నిరుపయోగ మైనట్టి విద్యగఱపబడుచున్నది. మీదమిక్కిలి భాషేతరవిషయములు- అనగా భూగోళము, లెక్కలు, చరిత్ర మొదలగు నవి- ఆంగ్లభాషలోనే బోధింపబడుచున్నవి. ఇది మిక్కిలి శోచనీయమై, స్థితి. ప్రభుత్వోద్యోగులు సౌశించు బాలుకు లేనినిర్బంధము వీరి కెందులకో తెలియకున్నది. భాషేతరవిషయములు అన్యభాషలో జరుపుట అనవసర శ్రమ యని బాలుకే తీసివేయబడినప్పుడు బాలికలకు ఆపద్ధతిని అట్లెయ్యించుట కేవలము మూర్ఖత కాదా. మఱియు బాలికాపాఠశాలలందు గల ఉపాధ్యాయులు చాల వఱకు హైందవసంప్రదాయముల నెఱుగని- యూరపియను వేషభాషలయందు వ్యామోహము గలిగిన క్రైస్తవనారీమణులై యున్నారు. వీరి ప్రోత్సాహము వలనను, అనుకరణమువలనను, ఆదర్శమువలనను జాతీయములపై నిరసనమును- విజాతీయములపై వ్యామోహమును- చిన్ననాటనే బాలికలకు గలుగుట దేశక్షేమ కరమా? మఱియు నిది గృహమునందశాంతికి కూడ హేతువు కాగలదు.

ప్రస్తుతపు విద్యావిధానము నిరుపయోగ మైనదనుట నిర్దిష్టవాదాంశము. ప్రభుత్వోద్యోగశాఖలు నిండిన వెనుక బాలురు పదిపంద్రైండువత్సరములు విద్య నభ్యసించినను స్వతంత్ర జీవనము చేయుటకు శక్తిలేక యెట్లు అల్లాడుచున్నారో మనము చూచుచున్నాము. విద్యావతులయిన స్త్రీలు ప్రభుత్వస్త్రీవిద్యాశాఖయందు నుపకృతుల నేర్పఱచుకొనుచున్నారు. తక్కినయద్యోగములు పురుషులకే చాలుటలేదు. ఇవి స్త్రీలకువాంఛనీయములు కావని యిదివఱకే సూచించియున్నాను. ఈ అభిప్రాయము

స్వాతంత్ర్యదేశముల నివాసము గాంచిన స్త్రీలను అమెరికాదేశములందే వ్యాపించి యున్నది. ఆదేశములందు ఉద్యోగములను జేయుచున్న స్త్రీలను "మిక్కిలము" యని ఉద్యోగముల జేయుట మీకు యిష్టమేనా?" యని ప్రశ్నించినప్పుడు తమకు ఇష్టములేదని చెప్పియున్నారు. మఱియును గృహనిర్వాహానమే స్త్రీకి ఉత్తమమయిన ధర్మమని అంగీకరించి యున్నారు. ఒకవేళ ఎవరైనను ఉద్యోగముచే కుటుంబభోగణ చేయవలసిన యవసరమున్నచో నట్లు చేయుటకు వారికి అవకాశము మాత్రముండవలయునని కోరియున్నారు. కాని స్త్రీలకు సంపూర్ణమైనహక్కులు ఉండవలసినదే. కాని దైవవిహితధర్మమును విడిచి పురుషులతో సమస్తకార్యములందు భోటికి నిలుచుట దేశసేవగాని మానవసేవగాని ఎన్నటికి గాజాలదు. ఎవరిధర్మమును వారు నిర్వహించుటయే ఉత్తమమైన ధర్మము. ప్రత్యేకపరిస్థితులలో స్త్రీలు ప్రజాహితజీవనమందు, ఉద్యోగములందు ప్రవేశించుట అవసరము కావచ్చును.

పైని వివరించిన సందర్భములను బట్టి జాతీయావసరములకును, సాంప్రదాయములకును అనుకూలమైన యొక స్త్రీవిద్యావిధానపుచిత్తును ఇచ్చుట వ్రాయుచున్నాను. దీనిని విద్యాధికులు విమర్శించెదరుగాక.

శ్రీభాగము

పదియవ సంవత్సరము ఆఖరువఱకు ఇందు నాలుగు గాని అయిదుగాని తరగతులు ఏర్పడవచ్చును. భారాళముగా చదువుటయు వ్రాయుటయు బహులెక్కలును మాత్రమే ఇందు నేర్పదగను.

రాతికాభాగము

11 సం॥ మొదలు 13 సం॥ ఆఖరువఱకు మూడు తరగతులు ఉండవచ్చును.

మాట్రికాభాగము

చిత్తలేఖనము సంగీతము నిర్మాణములు పైన్నచరిత్ర భూగోళము వీనివిగూర్చి నూత్నమైన జ్ఞానము మూడుసంవత్సరములలో కలుగజేయవచ్చును. వఱకుట కుట్టుపని అల్లికపని నవారు నేత మొదలగు వానిని బొమ్మలు మొదలగు ఆటవస్తువులు చేయుట మొదలగు గృహపరిశ్రమలలో గొన్నిటిని నేర్పించవలెక.

యవనవిభాగము

14 సం॥ మొదలు 16 సం॥ ఆఖరువఱకు తరగతులు. ఇందు తెలుగు సంస్కృతము

ఇంగ్లీషు ఈ భాషలలో నేవియో రెండును; గృహ విద్య గృహవైద్యమును; సంగీతము చిత్రలేఖనములూ సెకటియు; గృహపరిశ్రమలూ నేవియో రెండును నేర్పదగును.

ఏవిలో గొన్ని ప్రత్యేకముగా విశదపఱచుట అవసరము. గృహవిద్య యనగా వంటచేయుట ఇల్లు చక్కబెట్టుట మొదలగు గృహనిర్వాహకమునకు సుబంధించిన పనులు. ఈపనులు పెద్దబాలికలకు కొద్ది ఉపకారవేతనముల నిచ్చి తగిన గృహవసతుల నేర్పించి నేర్పించదగును. గృహవైద్యమనగా, సామాన్య ఆరోగ్యవిధానములు శిశువక్షణ. శిశువైద్యము అనగా మనచేశములో తల్లులు పిల్లలకు వాడు ఓషధులయొక్క ఉపయోగము. నిశ్చయముగా వాడదగిన ఆరోగ్య హామోషతి ముదల ఉపయోగము ప్రధమ దిక్తిప్ర (ఫస్టు ఎయిడ్) మంత్రసాని తనము అయియున్నది. స్త్రీలు పురుషులకంటె ఎక్కువ దశజ్ఞులును సౌందర్యాభిలాషులును. రసజ్ఞానము మానవ ప్రకృతిలోగల సహజగుణము. ఇది జీవితమునకు నూతన వికాసమును, ఉత్సాహమును ప్రసాదించును కావున

నిది పోషింపదగిన గుణమై యున్నది. కాని వెజ్టితలలు దాల్చుకుండునట్లు మాత్రము చూడవలసియుండును. ఈరసజ్ఞతను పోషించుటకే సంగీతము చిత్రలేఖనము జవళిపని అల్లికపని, మొదలైనవి చేర్చబడినవి. నిర్మలమైన అనుందమును సౌందర్యమును అనుభవించుటకు అవకాశమున్న చోవిపరీత భావములమీదికిగాని, వికారచేష్టలమీదికిగాని మనస్సు గోవుటకు వీలుండదు. కావున దీనివలన నైతిక లాభము కూడ కలదని చెప్పవచ్చును.

ఈ విధానమందు విద్య పదునాఱు సంవత్సరముల వఱకుమాత్రమే యేర్పాటు చేయబడినది. సాధారణముగా మనబాలికలు అంతకుమించి చదువుట తలపెట్టినను. ఈ విధానమైనను- తల్లిదండ్రులు బాటరయందు జూపు శ్రద్ధను బాలికలయందు గూడ జూపించగాని కొనసాగజాలరు. స్త్రీవిద్యయొక్క అవశ్యకతనుగూర్చి ముఖ్యముగా తల్లిదండ్రులను ఉద్బోధింపవలసి యున్నది. వారిలోడ్పులు లేనియెడల 'నెన్నివిద్యాలయములను స్థాపించినను ప్రయోజనము కలుగదు. దేశసౌభాగ్యమును మానవకల్యాణమును గోలువా రందఱును ఈవిషయమై శ్రద్ధ పూచుదురు గాక.

ఆంధ్రులు - ఆంధ్ర భాష

దేశరాజు రామదాసు గారు

యతియును వ్రాసెము + సరియుంటును గదా, యగుగంటుండె నీ + యాంధ్రభాష.

మధువుకన్నను మించి + మధురంబుగా నుంటు, నడుగంటుండె నీ + యాంధ్రభాష.

గీర్వాణముంటులె + సర్వపూర్ణం నొంటు, నడుగంటుండె నీ + యాంధ్రభాష.

రాజులసోపణ + రవ్వంతి ప్రిదులుంటు, నడుగంటుండె నీ + యాంధ్రభాష.

గి, కాకియండెనీ నీభాష + కన్నయోష, నవ్వమరకతమంబు + నరవిభాష. సకలజుతోష యాంధ్రస్వాద్యద్యప్రోష, కలకటా! కేటికీ + యడగంటు కున్నె.

సీ, హాజనల కొక్క + భగంబునను జేర్చి, సౌకర్యములు, గూర్చు + జాడలేదు. ఆంధ్రవిద్యార్థుల + కమవైన యొకవిశ్వ, విద్యాలయము నిల్చు + కథము లేదు. దేశచక్రచుల్ తిరిగి + వృద్ధిని జేయు, తగు ప్రయత్నం బొందు + తిలప లేదు. నైరవంతులకను + వాణిజ్యమునకైన, కాల్యలఁ బొడిపించు + క్రమము లేదు.

గి, కటకటా! యాంధ్రదేశంపు + కర్మ మిద్ది, ఆంధ్రభాషకుదారియెం + దైన గలదె. తొంటి యాన్నక్కములు పడి + దోచియున్న, ఆంధ్రులు స్వభాషముల + దాని నానకున్న.

సీ, ఆంధ్రవీరుల కుండు + నమితకాంతియు నుది, మన్ననల్ నెడు + లేకున్న బోయె. ఆంధ్రవీరుల కుండు + న్యంతకౌర్యంబు, క్రొన్నె కురులఁ బారాకున్న బోయె. ఆంధ్రవైశ్యుల కుండు + నతిమాత్రిధనములు, కొట్టుకు పడగ లేకున్న బోయె. ఆంధ్రకర్షకులకు + నరరకు నోపిక, మన్ననఁ గలనీ + లేకున్న బోయె.

గీ, నాల్గూతులచారు మ + నంబు మనము, గలిసి యొకమత్స్యంబుతో + గ్రాలిరేని. తొంటిజమును వైర్వల్ల + మంటుకున్నె, లక్ష్మీ వసియింపదె యాంధ్రరాష్ట్రమందు,

సంతానము—దాంపత్యనియమములు

పిన్నంరాజు వేంకటసుబ్బప్రహ్లాదశర్మ గారు

సకలజగదాధార భూతుండగు కరుణాసరుడు నిశలమానవుడు సృష్టికై శుక్రమే ప్రధానమగు నిర్ణయించె. ఆశుక్రము శరీరనిర్వహణకు ధాతువులలోను శ్రేష్ఠమై మూలాధారమై తేజస్సునున్నది. అత్యధి దుష్టంబుగాక బలశ్రీమై, బహునియక సంశ్లిలమై యుండెనుగాని ఆశోగ్యవంతమగునత్యుష్ణశీత గాఢణము గాఢరహి, నియమసంశ్లిత శుక్రసామర్థ్యముచే లోకపావనులై శ్రేష్ఠవీర్యజ్ఞానలతోపేరులై, స్వకార్యకరణవషటలై పాలుపారుసంతానములు జనించుచున్నది. ఈ శుక్రము నుశజా? బాల్యము మొదలు చేయుచున్న ధర్మాసృష్టిత్వముల యందలి బోషణబోషణలచే దుష్టాదుష్టరూపము నొందుచున్నది. దుష్టముకాని శ్రేణిన్ను సత్సంతానమునకు కాలింపగలదున్నది. దుష్టమగు శ్రేణిన్ను సుస్సంతానమునకు పోతువై లోకకంటక మగుచున్నది. అందుననే శ్రీకాలమే లగు స్రావీననునిపుంపులు ధర్మసాధనగు నేమామకు గానాదుటకై, సంతానమూలాధారమగు శుక్రమును పవిత్రీకరించుటకై బహుని.యనుముల సేవచేయి. శ్రీ గుఱ్ఱముకు ధరించినది మొదలు కొన్ని సుప్రసంస్కారములచే రక్షింపుమన వలయును. ఈవిషయమునే ముక్తమందు సూత్రపాఠములో ద్వితీయాధ్యాయమున “అభగ రాభానూ తైవే వ్యూహస్సు అత్యుత్తమమగుగా నహ దేవా” అను మొదలు కొంతభాగము గర్భసంరక్షణకై కొన్ని యోగధక్రియల నుడివియున్నారు. జనించినదప జారకర్మవాచకరణ చూడాస్త్ర ప్రాశస్తాలోపనయనాదిక్రియలచే పునరుండేసి గురుకుల వాసంబున కంపవలయు. అచ్చట గురువును యథావిధిగ నుపాసించును సంధ్యావంద నాన్ని కార్యశైలితోచుటాది సత్క్రియల నాచరించుచు ద్వాదశకర్మములు బ్రహ్మచర్యనియమముతో సాధ్యధ్యాయము చేయవలయు. ఆ బ్రహ్మచర్యంబు నాచరించుకాలంబు సంధ్యావంద నాన్ని హోత్రాదిపంత్రింబులందు గాయత్రీవీతిహోత్రలకు తన బ్రహ్మచర్య రక్షణకై ధ్యానింపుచున్నాడు. ఓమిత్యేకాక్షరాది మంత్రములందు గాని మిశ్రస్వచ్ఛ డీత్యా? సూక్ష్మోష్ణస్థాన మూక్తిములందు గాని అగ్ని కార్యపంత్రింబులందుగాని తనకు బ్రహ్మచర్యము సిద్ధింపవలయు ననియు, తేజోబలవీర్యాదుల ప్రసారంపు మనియు, అజర్యత్వంబు ననుగ్రహింపుమనియు గాయత్రీవీతిహోత్రాదుల నవంచలమానసుడై సర్వకాలసర్వావస్థయందును తనకే ధ్యానవిక్తృడై చిత్తకుహరంబున ధ్యానింపును సాధ్యాధ్యాయము చేయుచున్నాడు. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యవిధిచే సంశ్లింపబడిన శ్రేణిన్ను సత్సంతానమునకు గారణంబుగ చున్నది. గర్భాప్తమయందు ధావనయనముచేసి ద్వాదశకర్మములు బ్రహ్మచర్యము నాచరింపటచే చానియందు కల్పవరహితమై డేదీప్యమానుడై

ప్రకాశించు—ఆ బ్రహ్మచర్యంబు బ్రాణకాలంబున వానివనంబు విషయాన క్రము గామికేసి నిర్వహించుచున్నది అట్టి నిర్వహణమునకి నిర్ణయంబులు కల్పించుట సద్మనుష్యుని. గర్భావస్థంబు లట్టినియములు స్వాధీను లగుటచే నప్రపంచంబులం నాశ జనింప నేరదు. కాని యిప్పటికాలపు బాల్య నియమము: కు లోనై పోషింప బడటలేదు. బ్రహ్మచర్యమునకు సత్సంతానమునకు సేవయ్యమే తేదు. దీనిని సహోపాధ్యాయకార్యంబు భూపతి ముంచుకొనవలయును వృక్షోత్పాదనసంధ్యంబు విజయాలకై సంసారమునకు మూల భూతిగును శ్రేణిన్ను సుప్రసంస్కారములచే రక్షింపుమన వలయును. ఈవిషయమునే ముక్తమందు సూత్రపాఠములో ద్వితీయాధ్యాయమున “అభగ రాభానూ తైవే వ్యూహస్సు అత్యుత్తమమగుగా నహ దేవా” అను మొదలు కొంతభాగము గర్భసంరక్షణకై కొన్ని యోగధక్రియల నుడివియున్నారు. జనించినదప జారకర్మవాచకరణ చూడాస్త్ర ప్రాశస్తాలోపనయనాదిక్రియలచే పునరుండేసి గురుకుల వాసంబున కంపవలయు. అచ్చట గురువును యథావిధిగ నుపాసించును సంధ్యావంద నాన్ని కార్యశైలితోచుటాది సత్క్రియల నాచరించుచు ద్వాదశకర్మములు బ్రహ్మచర్యనియమముతో సాధ్యధ్యాయము చేయవలయు. ఆ బ్రహ్మచర్యంబు నాచరించుకాలంబు సంధ్యావంద నాన్ని హోత్రాదిపంత్రింబులందు గాయత్రీవీతిహోత్రలకు తన బ్రహ్మచర్య రక్షణకై ధ్యానింపుచున్నాడు. ఓమిత్యేకాక్షరాది మంత్రములందు గాని మిశ్రస్వచ్ఛ డీత్యా? సూక్ష్మోష్ణస్థాన మూక్తిములందు గాని అగ్ని కార్యపంత్రింబులందుగాని తనకు బ్రహ్మచర్యము సిద్ధింపవలయు ననియు, తేజోబలవీర్యాదుల ప్రసారంపు మనియు, అజర్యత్వంబు ననుగ్రహింపుమనియు గాయత్రీవీతిహోత్రాదుల నవంచలమానసుడై సర్వకాలసర్వావస్థయందును తనకే ధ్యానవిక్తృడై చిత్తకుహరంబున ధ్యానింపును సాధ్యాధ్యాయము చేయుచున్నాడు. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యవిధిచే సంశ్లింపబడిన శ్రేణిన్ను సత్సంతానమునకు గారణంబుగ చున్నది. గర్భాప్తమయందు ధావనయనముచేసి ద్వాదశకర్మములు బ్రహ్మచర్యము నాచరింపటచే చానియందు కల్పవరహితమై డేదీప్యమానుడై

ఇట్లు భుజింపబడిన యాహారము హృదయమందు జఠారాగ్నిచే బచనమై రసస్వరూపము నొంది క్రమక్రమముగ సప్తధాతువుల బొందుతు.

“రసా ద్రక్షం తతో మాంసం మాంసా స్తేద స్తతోస్థిం అస్థే మజ్జా తలేశ్వక్రం శుక్రా ద్దర్భః ప్రసాదజః”.

మతియును ప్రతిదనుజాడును అహారముల గుణగుణముల గురైతిరిగి సద్గుణజనకంబులును సాత్వికములును నగు నాహారము గైకొనవలయు. ఆయాహారములు సాత్విక రాజస తామస భేదంబులచే మూడువిధములుగా నున్నవని కృష్ణభగవానులు చెప్పియున్నాడు.

“ఆయు స్సత్వ బలాగోగ్య ముష్ణీతి వివర్ధనాః
రస్యాః స్నిగ్ధాః స్థిరా చ్యవ్యా ఆహారా సాత్వికప్రియాః
కట్నస్థు లవణాత్సుప్త తీష్ణయాక్షవిదాహినః
ఆహారా రాజసగ్న్యస్తా దుఃఖికోకామయప్రదాః
యాతయాచం గతరసం భూతిగర్భ్యపితం చ యత్
ఉచ్చిన్నమపి చామేధ్యమే భోజనం తాంసప్రియం”

ఇట్లే చరకసంఘం ఆత్మేశ్వర కావ్యేయాధ్యాయమునను “యచ్చాపి కేశకాలాగ్ని సాత్వికసాత్వికాద్భిః” అను పద్యంతయు విరుద్ధాహారముల గ్రహించుటచే జీవాపాటనము చెప్పనని వారిని నేమిపరాదని నియమము చేసినారు. మరియు చరక మందే అన్నపానవిద్యధ్యాయమున వస్తువర్గముల వాచిగుణముల నుపయోగముల బాగుగా వివరించిరి. కావుననే మితాహారముల కేశకాలాదుల సెటింగి యుపయోగించుటయే సులభమై యున్నది.

పురుషులచే నేచరితము బ్రహ్మచర్యమును అహరవ్యవహారము లందు నియమములను, గృహైవ వ్రంపలయు నని నియమముచేసిరి. అందున శ్రీయొక్క ఆర్ద్రమమును శుభ్రముగ గోచరపాతముగ నుంచుకొన వలయు. పురుషునిచేతన్న పరిశ్రమగా నుండినను శ్రీశోణితమును వనోభావనలు దుష్టయై-వో నానుబలయగు నిష్కర్మగు రేతస్సు సఫలమొందక నూనా తేత్రమునందలి శాలివీజములె నిష్ఫలం బగు. అట్టికారణంబులచే బురుషునిచేతన్నుగాని శ్రీయొక్క శోణితముగాని, వాచింద్ర వనోభావనలుగాని వారి పచ్చగ బ్రహ్మచర్యా వ్యాచారవ్యవహారములు గాని యివిగల్గియుం గలవి సత్సంతాన మునకు మూలకారణమై విరాజిల్లుచున్నవి. కాన శ్రీయొక్క శోణితము పురుషుడు చుండవలయు. మరియు జేమామందుండు యపరి శుద్ధశోణితము బురుకాలంబున బహిర్గతమై తదాదిగ శుద్ధశోణితము వృద్ధిబొందుచున్నది. కనుకనే ఆకాలమునందు వారికి భోజనమందుగాని యాచారములందుగాని నియమముల గల్గించిరి. ఇట్లు నియమముల గల్గించుట శ్రీల జేమాసౌకర్యముకొరకును, జనించుసంతాన మాగోగ్య మంతమై బలవంతమై, ఘానవంతమై, యునుడుటకొరకే గారి జేమ కాదు.

బురుకుతియగు వనిరు యెట్టినియమముల నాచరింపవలయునో యాచరింపని యెడల కలుగు యన్యధాను లెవ్వియో వానిన్నించిని కృష్ణయజుర్వేదీయసంహితలో ద్వితీయకాండ పంచమ ప్రశ్నమందు

వివరముగ నిరూపించిరి. అవియమునేను శ్రుతమందు నూత్రస్థానములలో ద్వితీయాధ్యాయమున “ఏవ మదుష్టశుక్ర శ్శుద్ధార్ద్రా” అనుపది మొదలు “అతిఃపరం మాంసాపేయాత్” అనుపద్యంతయు చెప్పి యుండిరి. శ్రీకి గల నూర్తవనోమము బురుకాలగుంబలి యాచరణ లచే బోవుచున్నది శ్రీ బురుకువైన ప్రధమ దినము మొదలుకొని మూడు దినములవరకు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును బరిపాలనము చేయుచు నియమవంతురాలై షగటినిద్ర అంజనము రోదనము స్నానము చంద నానులేపము అభ్యంగనము సఖివేషదము పరుగులిహట దుము కుట నవుట అధికఋణావణము అధికశబ్దక్రవణము మొదలగు పనుల నాచరింపరాదు. అట్లునరించి-వో సంవాసము రోగవర్తిమై జనించును కనుక ఈనియమములను పాటింపడనే బురుకుతునుగు కాల మందు శ్రీమనోభావనలు చంపలములు గామండునట్లు కాపాడ వలయు. మన స్రాక్షమహాపురుషుల వాటి యుత్తాయుక్తముల, గుణా గుణముల కాలాకాలముల ననుసరించి మనసందేవు మునకై వారిజీవిత ముల ధారానిని గ్రంధముల బహువిధములను నేర్పరచిరి. మనమువాటి సారమును గ్రహింపనేరక కష్టములను బాలిండుచున్నాము. నాల్గవ దినంబున స్నానమై శుభ్రవస్త్రధాడియై యుండకరించుకొని ప్రప్రథ మమున భర్తనే జూడవలయు.

“పూర్వం పశ్యేద్భక్తుస్సా తా యాద్యశం నరమంగనా
తాద్యశం జనయే త్సుత్రం భర్తారం దదయే దతః
తతో విధానం పుత్రీయ ముపాధ్యాయ స్సమాచరత్
కర్మాంతే చ క్రమం హ్యేన మారభేత్ విచక్షణః”

అని శుశ్రుతమున జెప్పినట్లు బురుకున్నాత్ర యగుశ్రీ వెంటనే యెట్టిపురుషుని దర్శించునో అట్టిపుత్రుడే జనించును. కాన నాకాలమున భర్తను కష్ట మరియెవ్వరిని జూడరాదు. అట్లు భర్తను జూచుటచే తాద్యశమాపిద్యులతేజములుగల ఘానవంతుడగు పుత్రుడుదయించు.

“న కల్పి ద్యోషితః కక్షః ప్రసవ్యా పరిక్షీతుం
ఏతై రుపాయయోగైస్తు శక్యాస్తాః పరిక్షీతుం
అగ్రస్య సంగ్రహే చైనాం వ్యయేచైవ రిమోజయేత్
తాచే భక్యే న్నవక్యాంబ హరిణావ్యాస్య వేక్షకే.”

అని శ్రీకి స్వాతంత్ర్యము విచ్చ గందర్భములను మనువు పేర్కొనుచున్నాడు. ఈవిధానములన శ్రీల మనంబు నిర్మలమై సంతోషలేఖగలమై పదిత్రమై యొప్పును. అట్టిశ్రీకి బ్రహ్మచర్య వ్రతమింబకంటె జేరుగానరాదు.

కాన తాద్యశబ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణ పరాయణ యగు శ్రీకిని బాల్యమునుండి బ్రహ్మచర్యము నాధీంచిన పురుషుఁకిరి గలుగు సంతాన మాగోగ్యవంతమై నిష్కలంకమై తేజోవ్యబలాదులచే నొప్పునదై జన్మించు.

వీటి కన్నింటికిని వివాహసంబంధములు ప్రధానములై యున్నవి. అవివాహముల నెనిమిదివిధములుగ మన్నాదులు విభజితిరి. వానిలో

కాశముకము లగు నాలుగువివాహములు మాత్రము శ్రేష్ఠము లనియు, మిగిలిన వివాహములు నీచములు నింద్యము లనియు నిశ్చయించిరి. రానిలో ప్రాథమికము లగు బ్రాహ్మ ప్రాజాపత్య దైవాద్యములు మాత్ర హచరణీయము లని నిర్ధారణ చేసిరి. అదియుంగాక పురుషునికి శ్రీరత్నమునకు వివాహయోగ్యతలమును నిర్ణయించిరి. పురుషునికి 4 వత్సరములకు వివాహము చేయవలయు ననియు, శ్రీకి యెని మదవత్సరమున వివాహము చేయవలయు ననియు మనవు జెప్పెను. గ్రువదిసాల్పవత్సరమున వివాహమాశువాడు పురుషార్థచతుష్టయంబును వినినమా ప్తి నొనరించువాడగును. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యవ్రతముతో నుండి హస్తీయయగు శ్రీని వివాహమాడి యావనితతో గార్హస్థ్యధర్మమును మధాక్రమముగ నాచరించువాడ యోగ్యసంతానవంతుడగుచున్నాడు. ఇదియుంగాక సత్సంతానమును బొందుటకు “ముతావుపేయాత్” అనుశాస్త్రము ననుసరించి వర్తింపవలయు. అట్లు వర్తించుటయు యోగ్యసంతానమునకు పేతు వగుచున్నది. శ్రీ ఋతువర్తయైన ఇదిహారగినములలో ప్రధమదివ్రతము కిప్పు మిగిలినకోజులలో మూగమం బొనరించుటచే సత్సంతాన ప్తమగుచున్నదని ప్రమాణము లును. కావున శ్రీ పురుషులు పుట్టినది మొదలు హస్తీత్వివర్యంతిమ బ్రహ్మ చర్యమును గాపాడుకొనుచు ఆహారవ్యవహారాదుల నియమ

ములతో నాచరించుచు నుండిరని, జన్మించువారు దీర్ఘాయష్ట్యంతులై ఆరోగ్యభాగ్యసంపన్నులై జ్ఞానతేజోవిద్యబలోపేతులై సత్కర్మా పుణదత్తులై లోకపాపములై బానిసలు కలగొరవము గాపాడువారై యుండెదరు.

ఇట్టి యాచారవ్యవహారములతో నున్నను రోగిష్టులు దుర్మార్గు ప్రవర్తనలు పుట్టుచుండగా యచి యా షేషింతు గని అట్టిసంతాన ప్తమగు డుటకు పూర్వజన్మోపాజ్ఞతవాపఫలము బలవత్తరమనిచే నిట్టికర్మల నాదరించినను రోగిష్టులు కలిగిదరు. దానికలెయు చునము గర్తలము కానేరము. ఎప్పుడు చునము కర్తలము గాజాలమో యట్టి సమయంబున నాకర్మల నేల జేయవలయు నని యా షేషింతు రని తాను జేయవలసిన కృత్యముల జేయక యాపేషించుటచే సావధనము పెరిగిపెరిగి వీనిని నశింపజేయును ఇదియే పుణ్యసాధనము. ఈసంస్కర్యమును సుశ్రుతా చార్యుల ఈక్రిందివాక ములు యునాన్వయములు.

“భావితాః పూర్వదేహేషు చరితం శాస్త్రబుద్ధయః ।
ఏకస్మి సత్సభూరాంతరా పూర్వోజాత్మికా నరాః,
కర్మణా చోదితో యే రవాన్మృతి పునర్జువే
అవ్యస్తాః పూర్వోదేహే యే నానేన భజతే గుణాన్”

సంధ్యారాగము

పెనుమర్రి వేంకటరత్నము గారు

బ్రంధజీవనుమమ్ములఁ బరిభవించి
గరిమ దాసానిపువ్వులఁ గాకుసేసి
యలరు కంకేళినుమములఁ ననఘళించి
పల్చిమంబునఁ గెంజాయఁ పరిభవితై;
అమల కాసార సంస్థితాబ్జముల నుండు
భృంగసంతతి ఝమ్మని యెగురుచుండె;
ధవునకై దుఃఖ మొందుచుఁ దనరుచుండె
అంబుజాకరమందునఁ నలరుతమ్మె:

సోరింది జీతము లెల్లడఁ విరియఁజొచ్చె
నని నిశాంగన, దుఃఖాల్లి నలరుచుండు
తమ్మివెలదిని గాంచి తల్లయు హసించె
కిసలయమ్ముల మెసవి కోకిల యొకండు
మావిగున్న నధిష్ఠించి మధురముగను
సాంధ్యగీతంబు బాడ హర్షమునెలంగ
మానవప్రపంచకం బెల్ల మానసములఁ
మఱచి గానాంబురాళి నిర్మలము లైరి:

అమృతాంజనము

అమృతాంజనమునకు సాటియైన మందు అమృతాంజనమే. అన్నినొప్పులకు సంజీవివంటిది.
చక్కని డబ్బీతో నహా సీసా 1-కి అణాలు 10 మాత్రమే

[6, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు

గోపరాజు రామమంత్రి

స డిం ప ల్లి జ గ న్నా థ రా వు గా దు

క్రమహామహాని నామము నీయాంధ్రదేశమున నెఱుంగనివాడు
తేరు, బ్రహ్మణులకు గ్రామ స్థాపకపుత్రులను అనగా కరణీకపురుషులను యిచ్చినది ఈతఁడే. ఇతఁడు కరణీకోధరణమును గావించి
చివటల చాల స్థానికపురాణములయందును కొండపీటండకవలె లంచును
జెప్పబడియున్నది. ఇతనినిగూర్చి కొండపీటండకవలెలో నీక్రింది
విధముగ జెప్పబడియున్నది.

శ్లో. గోత్రశాస్త్రాంబరేంద్రమానాం (1067) సంఖ్యాద్వే శాలివాహనే,
గ్రామస్థాపకపుత్రీనాం ప్రథమో గణికాగ్రణీః,
శ్రీమా న్దణపతి యాభిషేకః, గజపత్యయోద్ధవః,
అస్తి ధూమండలే తస్య బహవ స్సంతి మంత్రిణః,
తేషాం శ్రేష్ఠతమామాత్యో యాజ్ఞవల్క్యీ త్రమోద్విజః,
గోపరాజస్వయోచ్ఛస్నో రామాభ్యో గణికాగ్రణీః,
రత్నాశ్రుద్వే మాని భాద్రపదే బహుళవతుశే
దర్శేచ్ఛగ్రహణే పుణ్యకా లేం గారకవాసరే
గణికానాం హితార్థాః సద్యశ స్థాపనాయచ,
తిష్ఠత శ్చక్రిమారాండో యాన త్వా చ్చ వృతాం
తేషాం రాజా గ్రహత్యజాం కృష్ణవేణీ తపే తథా
గ్రామస్థాపకపుత్రీనాం సాక్షిణ్య స్సర్వదేవతాః
రస్మా ధర్మపుత్రీనాం సాక్షిణ్య స్సర్వదేవతాః
ఐస్మా ధర్మమదం చక్ర్యం నిర్మితం యో దురాత్మనాం
కరోతిచే దస్య ధాసా బాయతే ఖరయోనిమ
అపస్తంబచూలేశ్య కాభాధేదః స్తుపోచ్చతే
యాజ్ఞవల్క్యీ తివిఖ్యాతో గోత్రం కాశ్యప ఇత్యథా
విస్తాజాం శాప ముద్యేపం వేదబాహ్య శ్చకారయత్
తచ్చ శాపవిముక్తిత్వం భానుశత్రూద్యవండితః
మాభిమానే సితేపతే విజయే వత్సరే తథా
పంచమ్యాం రవివారేచ యాజ్ఞవల్క్యీ భవోభవత్.

దీనినిబట్టి గోపరాజు రామప్రధాని యాజ్ఞవల్క్యీకాబ్రాహ్మణుల డనియును కాశ్యపగోత్రం డనియును గజపతిసోయండుగు గణపతి
దేవుని కడ ప్రధానమంత్రిగా నుండి కా. శ 1067 సం॥ (క్రీ.శ. 1145) సం॥ను భాద్రపద బ 30 లు రోజున మార్యగ్రహా పుణ్య
కాలమున కృష్ణవేణీతటమున రాజానువతమును బొంది బ్రాహ్మణులకు
స్థాపకపుత్రుల నొసంగ ననియును డెలియుచున్నది.

ద్వాత్వింశస్కంత్రినరత్రిమునందు నీగోపరాజు రామప్రధానిని
గూర్చి చెప్పే సందర్భములో

“గణకనిర్వాహంబు గావించె నూరారమహి గోపరాజు రామప్రధాని”
యని చెప్పబడియున్నది.

ఇటులనే యాంధ్రదేశమునందలి ఏస్థానికచరిత్రమును జూచినన
గోపరాజు రామమంత్రి బ్రాహ్మణులకు కరణీకముల నిచ్చినట్లు
గానించుచున్నది. జనప్రతీతియు నటులనే గలదు. వీని నాధారము
జేసికొని కర్నూలుమండలములోని త్రిపురాంతకనివాసి యగు ఊరి
వీరభద్రకవి “కరణీకోధారిణి” యను గ్రంథమును గవించియుండెను,
ఇతఁడు బ్రాహ్మణులకు కరణీకముల నిచ్చుటను గూర్చి స్థానికచరిత్ర
యందును ద్వాత్వింశస్కంత్రినరత్రియందును యీక్రిందివిధిగ జెప్పబడి
యున్నది. జనప్రతీతియు నటులనే యుండెను.

గోపరాజు రామప్రధాని మాదలగ్రామమునకు వెళ్లి నటులకు,
(మాదలగ్రామము సత్తెనపల్లితాలూకాలో సత్తెనపల్లికి దావున నున్నది.)
అదిన మాతనికండ్లిగూర్చి మగటచే నాగ్రామమందలి బ్రాహ్మణు
నొకని నిమంత్రింతు నియమించినటులను, ఆగ్రామకరణ మగు విశ్వ
బ్రాహ్మణుఁ డా బ్రాహ్మణుఁడు వ్రభువున కిన్యువలసిన పన్ను నీయ
వందున నాపన్ను చెల్లించనిది విడువని దండనను విధించి యా బ్రాహ్మ
ణునకు బండకొఱ్యుజేసినటులను, కాలాత్రిక్రమణ మొనను నిమంత్రిం
డైన బ్రాహ్మణుఁడు రామికి కారణమౌనీ తనపితృకార్యమును సెరవేర్చు
కొనువఱు కా బ్రాహ్మణుని వధలవలసినదిగా కరణమునకు కబురుచేయగా
నవసర మున్నచో పన్నును చెల్లించి విడిపించుకొని వెళ్లవలసినదిగా నా
కరణము జవాబుపంపెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డీయవలసిన పన్నును రామ
ప్రధాని చెల్లించి బ్రాహ్మణుని విడిపించుకొని లిసకార్యమును సేసి
వేర్చుకొనినటులను, అయ్యది మది నిశుకొని కరణీకములనుండి వారిని
తొలగించి బ్రాహ్మణుల కిప్పించదలచి సమయమునకై వేచియుండి
మార్యగ్రహకాలమున రాజు కృష్ణానదీస్నానమును గావించ కృష్ణానదీ
కేగ నటకు బ్రాహ్మణు లెవ్వరును రావండనట్లు జేసినటులను, ప్రభువు
కృష్ణానదిలో స్నాన మాచరించు నెడ సుంకల్పముఁ జెప్పటకు బ్రాహ్మ
ణు లెవ్వరు లేకుండుటను జూచి రామప్రధానితో బ్రాహ్మణులు
లేరే మని ప్రశ్నించుటలను తాను బ్రాహ్మణుండనీ సనియు, సుంక
ల్పము జెప్పి పురోహితకృత్యమును సెరవేర్చునమరొడ్డ ననియు చెప్పి
నటులను అందు పై రాజు నియోగికి దానమియ్యకూడదుగదా యని
నటులను, అప్పుడు

ఉ. మాచమండం బ్రాహ్మణుల * మండనమూర్తి పహోపకారి డు
గోపరాజునాథ గోపండు * తప్పదు స్వామిహితైకకార్యములో

దీక్షలబ్రోను బాంధవవిధేయుడు + డస్సియు వేడబూనడం దీం
పూనిన భక్తితోడూత నియోగి కొసంగిన దాన పల్లవమే.
యని రామప్రధాని యనినటులన, నీవు గణికాగ్రణిమి. కావున దాన
నియ్యగూడ దని రా జనినటులన,
ఊ. వ్రాయుట గోసమా? నికృతివైదికమా? సురదాగ్రణిమి
పాఠముకై నియోగి నయి పార్థివనేయెనక్కడంబడే
పాయునె వంశకలములు? + బా సగ ము న్నలచిత్ర గుప్తులన్
వ్రాయగ యెల్లలోకములు + వారిలు చేసిన పుణ్యపాపముల్.”

అని రామప్రధాని సమాధానము చెప్పినటులను మిమ్మట నీవు కవిగిగాన
నీకు దానుయ్యగూడ దని రా జనినటులను,

చ. కవి కమలానయంబు త్రిశక్త్యతి యైవశివాకపాణియు
నైవయె తలంప గాగవులం గారె పరాశర బాదరాయణుల
కవికృతపుస్తకగ్రహణ + గర్వకు లబ్బులు పూజ నొందగా
కవులం! పూజపూర్తి లిలంగాడు! యిట్టిగిహో విచిత్రముల్!

అని రామప్రధాని జవాబియ్య రాజు లజ్జపడి యాతనిచే శంక
లబ్బును కెప్పించుకొని స్నాన మాచరించి దామయ్య బోవడగా తాను
కోరికున్నచెప్పిన ముందుగా చేతిలో నుడకము విసువును రామప్రధాని
కోరినటులను రా జాలోతిగావించిన పిమ్మట తాను కోరినప్పుడు గాజ
ముద్రిక నేడు గడియలు లేన కొసగి లా నారాజముద్రిక వేసిన ప్రతి
యుక్తివ్యవస్థ కేసుగ్గరిలరమున తెప్పక నెలవేచ్చడ నను ముగియి
కోరినటులను రాజు సంకోచించుచుండలేనముద్దేశ్యమున కెప్పి రాజుచే
వరమున కొన్ని గ్రాంథకరిణీకములకుండి విశ్వబ్రాహ్మణులకు వ్రాలించి
బ్రాహ్మణుల సేవాటటు గావించియుండిటులను కెప్పించెనున్నది.

కొండపిటికండకవితలు చీపుతాంశము చెప్పించెయుండలేదు
గాని బ్రాహ్మణులకు కరిణీకముల నిచ్చినటులమాత్ర మున్నది. రామ
ప్రధాని కరిణీకముల నియోగిల కిచ్చియుండె ననియు వారలే
యాశ్వలయోగు లయి చనియు కొందలు చెప్పెదరు. గాని
అయ్యరి సరికాదు. నియోగులకు మట్టునా స్రవిశేషణులు శంకరకవిష్వ
వాగ్ధవకములనగ గలిగెను. రామప్రధాని యొసంగిన కరిణీకముల పట్టిక
నొకమాట చూచిన వైదికి నియోగి భేదములు లేకుండ వివిధశాఖల
బ్రాహ్మణులకు కరిణీకముల నిచ్చినటుల సుష్టముగ గావించును.

గణపతిదేవతక్రందరికడ రామప్రధాని మంత్రిగ నుండినటులు
ఈమంత్రిపేరు దెలుపు నాధానము లేదనియు గావించుమిచే నీనామ
మంత్రికథ యెంతవఱకు సత్యమో యని కొందఱు చరిత్రకారులు సంది
యముగ జెంచుచుండిరి. కొందఱు పుక్కిటిపురాణములలో నొకటిగ
జెంచుచుండిరి. ఇయ్యది యెంతవఱకు సత్యమో యెఱుంగుట యాంధ్ర
లకు కర్తవ్యము.

ఆంధ్రదేశమున కాకతీయవంశజుడగు గణపతిదేవతక్రందరి
నామము ప్రతీతిగ నున్నది. అతడు క్రీ. శ. 1199 మొదలు క్రీ. శ.

1262 సంవత్సరము వఱకు కాకతీయసామ్రాజ్యమును పరిపాలించి
నటులు “స్వట్టునగ్నుడి. ఆకాలమున నీకొండపిడుకాజ్యప్రదేశము
కాకతీయసామ్రాజ్యములో చేరి ముండెను. గోపరాజు రామప్రధాని
కరిణీకార్థ జమును కా. శ. 1067 (క్రీ. శ. 1147) సంవత్సరమున
గావించినటులు చెప్పబడి యున్నది. రామప్రధాని గణపతివంశీయుడగు
గణపతిదేవునిదగ్గఱ మంత్రిగ నుండినటులు చెప్పినయున్నాడు.
కావున కాకతీ చగణకతికపురి శాసనములలో నీమంత్రిపేరు వాటింప
బడుట యాంధ్రము. అటులు చెప్పించబడినంతయునైనను నీరామ
మంత్రి యుండినా లేకా యా సంతక యర కావ్యము కానేడు.
మఱియు కొండపిడు కాజ్యప్రదేశమున గణపతివంశీయులకు విశ్వంధర
దేవుడును అతని పంపిత మాలినికుమారుడగు గణపతిదేవుడును
పరిపాలించినటులు కొండపిటికండకవిత నుక వుచున్నది. ఆ విశ్వం
దేవుడును గణపతిదేవుడును బాలభాస్కరదేవుడును గణపతిదేవుడు
విశ్వంధరదేవుడు డను సమానములగు యిందొకటే దండకవితల చెప్ప
చున్నది. ఆకాలమున కొండపిడుకాంధ్రాధిపతుల గణపతిదేవుడు,
బాలభాస్కరదేవు లనునా యిందొకటే గుర్తించి వారిలో గణపతిదేవుని
డడ రామచంద్రు యుండినటులు ప్రశంసించుచున్నాడు. దానినిబట్టి
కరిణీకార్థజమును గూర్చి వైదికపుస్తకములలోని కంఠకుల
యాధాన్యము జెలందచున్నాడు. వీ కొందరినానాములన గూర్చి కొండ
పిటికండకవిత యాక్రందికచుచు నున్నపుడు.

శ్లో. గణపత్యమో భూతో గణేశ్య కరిణీకం
బ్రాహ్మణేషు పునశ్చ ద్వాంధ్రం ద్వి. మం దనా.”

శ్లో. శ్రీమచ్ఛకా భేద సహజభేదం (1160)
సంఖ్యాప్రవృత్తేర్నిర్దేశం జ్యేష్ఠః
దండాత్రిశౌ మతు దగ్ధి కల
పూడిం దదా త్యావరావాన్య.

శ్లో. శేష స్తతకపట్టనాశకులిక సంజ్ఞాకర్తృత్వం
వాసు క్యాది మహాధనాశచం పండాత్రిజానందనం
భీరుం సాండకభీరుక మనిం ప్రభండనాటీశ్వరం
మరా రాతిసహస్రశక్తిశుక్తిం శంకంభూతో ప్రవమ్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ స్వస్తి సుప్రతిభువనకర్తరి శ్రీమద్రా
జబిజయరాజ్యవత్సరము క్రాసా ౧౦౧౩ ఆను శేషి ప్రమాది
నాయ సంవత్సరము సంవసం బాలభాస్కరదేవు యాజనిపాలములను
ఖండ సాటిదుర్గి లేలపూడి అలాహివాగాన పాలిమేరహద్దు చేసి బ్రాహ్మ
ణులకు పండ్రెండు శత్రులవారికి వృక్షులు యిరువయి ఖండపాటి
గ్రామం యిచ్చెను

“శ్రీమచ్ఛకా భేద సహజభేదం (1160) సంఖ్యాప్రవృత్తేర్నిర్దేశం శేష
ముప్పాలపూడి మఱి పండితేభ్యో దదా పంథ్యా పరాగదేభ్యః.”

శ్లో. హస్తకాకపురీ (చినకూరపాడు) ధాత్రి వష్టిత్రీశతిసంఖ్యకే
అంబరం గణకర్ణం చ ఖండవీ గణపతి ర్దదౌ.

శ్లో. అర్కసంఖ్యాగోత్రాణాం విప్రాకాం చ సుహృత్సవాన్
వష్టిత్రీశతిసంఖ్యానా ముద్వీం గణపతి ర్దదౌ.

స్వప్రీత్రీ త్రిభువనచక్రవర్తి శ్రీరాజరాజ జీవరవిభూరాజ్య
సంవత్సరములు క్రా.శ. ౧౦౧౬ అగు నేటి ప్రమాణచనామసంవత్సరము
సండున దుర్గిరేలపూడి, ముప్పాలపూడి మొదలుగాను గణపతిదేవు
గణపతి నలుభయినాటలగు గ్రామాదులు బ్రాహ్మణులకు వృత్తిజీత
చక్రవర్తములు యిచ్చెను."

ఇటులనే గణపతివంశీయు లగు గణపతిదేవుడను, బాల
భిష్మరదేవులను కా. శ. 1156 (క్రీ. శ. 1184) సంవత్సరమున నలువది
నాలుగు అగ్రహారము లిచ్చినటులు గ్రామనామములను పేర్కొనుచు
సంధకవిలే వాసించుచున్నది. కా. శ. 1056 సంవత్సరమున గోరంట్ల
మొదలగు గ్రామముల నగ్రహారముగ నీగణపతిదేవుఁ డిచ్చినటుల బ్రిటిషు
కొరతనమువారిచే రయారబేయింపుబడిన యానామల "ఇంటుర
జెక్టర్(Inams fair Register)ల యందున వ్రాయఁబడియున్నది.
గోపరాజు రామచంద్ర కరణీకము లిచ్చినటులు చెప్పబడిన గంపల్లి
ము కా. శ. 1097 (క్రీ. శ. 1147). ఇతఁ నాస్రాంతకాలమున ౧౭
వతీదేవుఁడు బాలభిష్మరదేవు లనునా రుండినటులు కాసనద్వైపాంతము
లిచ్చియైన గన్నట్టు నేమో కొంచె మాలోచింపవలెను.

కా. శ. 1156 (క్రీ. శ. 1184) సంవత్సరమున గణపతిదేవుని
రదండుడగు బాలభిష్మరదేవుఁడు ఖండవాటిలోని దుర్గిరేలగ్రామమును
22 భాగములు చేసి 12 గోత్రముల బ్రాహ్మణుల కిచ్చినటులును ఇటులే
యొకను 4వ గ్రామములను బ్రాహ్మణుల కిచ్చినటులును దుర్గిరాలయందలి
కాసన మొక్కటి చెప్పబడుచున్నది. (See Meek. M. S. N.
B. xx pp. 67-70).

కంచెలకొటదగ్గల వెలనాటి గొంకనరెంద్రుని బావమఱుగియు,
నీనానియు నగు కాముఁ డనవాడు గణపతి శైవ్యముల నెదుర్కొని
కయ్యదముగోరి జనిపోయినటులును ఆతనిసోదరుడగు సరణుఁడు గణపతి
శైవ్యముల నోడించి జయమును చేకూర్చినటులును, వెలనాటి గొంక
రాజు మెచ్చుకొని కొండపడమటిదేశమున జీవరము నిచ్చినటులును
గర్వాభావుడేట రాలూకాలోని తిమ్మాపురమునందున్న శిలాశాసన
మొక్కటి చెప్పబడుచున్నది. ఆశాసనము కా. శ. 1081 (క్రీ. శ. 1159)
సంవత్సరమునాటిది. దాని నీవ్యాసముచిత్ర గనఁబరచితిని.

ఈ కాసనమునుబట్టి చూచిన కా. శ. 1158) సంవత్సర ప్రాంత
మున గణపతి యనురా బొక డుండినటులును, ఆగణపతికిని వెలనాటి
బొడగొంక రాజునకును యుద్ధములు జరుగుచుండినటులును బోధపడ
లేదు. ఆ కాలమున నిగొండవీటి ప్రాంతరాజ్యములోని పరిపాలనాధి
పతులము లొకరినొక యెంచియూచిన నీదేశము రాజవిప్లవదళ ననుభ
వించుచుండినటులు గన్నట్లుచున్నది. సామంతాధిపులు సామ్రాట్లగు
బోళరాజుయొక్కయు బోళరాజుప్రతినిధు లగు వెలనాటిబోడల

యొక్కయు అధికారమును తెరచిని భవను తామే స్వతంత్రరాజ్య
స్థాపనము గావించుకొను ప్రయత్నములు గల్గుచుండినటులును, అట్టి
యెడ వెలనాటిబోడలు తమ యధికారమును నిర్వహించుకొన విశ్వ
ప్రయత్నములు గావించినటులును గావించుచున్నది. అట్టి ప్రయత్న
ములలో వెలనాటిబోడలకు బంధువులగు కొండపడమటిరాజులును
ధర్మశికోట యధిపతియును వారికిఁ దోడ్పడియుండిరి. కొండవీటిదండకవిలే
నుడువుప్రకార మాకాలమున గణపతివంశీయులు కొండవీడును రాజ
ధానిగ నేసికొని కొండవైన నొక పెద్దకొటను గట్టుకొని పరిపాలించు
చుండిరి. వెలనాటిబోడల యధికారమును భిక్షించి వారల స్వతంత్ర
రాజ్యస్థాపన మొనర్చుకొని కృష్ణానదికి దక్షిణమునను వచ్చియున్న
నుండు దేశము నెల్లను పరిపాలించుచుండినటులు గన్నట్టైది. ఆ కాళి
మున వెలనాటిబోడలకును వారికిని యుద్ధములు జరుగుచు వచ్చెను.
అస్థియుద్ధములలో తిమ్మాపురము కాసనమున కెప్పుడైన కంచెల
కొటదగ్గలే యుద్ధ మొక్కటి యై యుండును. తిమ్మాపురము కాసన
ములో చెప్పబడిన గణపతి యీ గణపతివంశీయుఁ డగు గణపతిదేవుఁ
డనియే చెప్ప నొప్పుచున్నది. లేక కాళియగూడతదేవుఁ డనినవో
నారెడ 150 సంవత్సరములపైకాలము జీవించియుండినటులును 125
సంవత్సరములపైకాలము రాజ్యపాలన మొనంగినటులును చెప్పవలసి
వచ్చును. - అయ్యది ఆరంభమును కైత్రాంతములకు వివరములపై
యుండును

కావున కాళితీయగణపతిదేవుడు గాక గూటనిజ పూర్వము
కొండవీడుప్రాంతదేశమున గణపతి యనురా న్నికడను కా. శ. 1080
సంవత్సరప్రాంతమున నుండినటులు కాసనద్వైపాంత మగపడుచుండటచే
కొండవీటిదండకవిలేలో చెప్పబడిన గణపతివంశీయుఁ డగు గణపతిదేవు
డాతఁడే ఆయుధండు ననియు నాతినిగడనే గోపరాజు రామచంద్ర
ప్రధానచంద్రుగ నుండి కా. శ. 1097 సంవత్సరమున కరిణీకొద్దణము
గావించియుండుననియు చెప్పఁదగినట్లున్నది. ఈ గణపతిదేవుఁడు 88
సంవత్సరములు పాలనము చేసినటులు స్థానికచరిత్రలు కొన్ని చెప్తు
చున్నవి. తిమ్మాపురము కాసనములేది యగు కా. శ. 1081 సంవత్సర
మాతనిపరిపాలనాంతముకాల మని యెంచినను, దుర్గిరాలకాసనములేది
యగు కా. శ. 1056 సంవత్సర మాతని పరిపాలనాకాలమునఁ
దుండె ననుట నిర్వివాదాంత మనియే చెప్పఁదగియున్నది.

కాసనపు ప్రతినిధి

శ్రీజయలక్ష్మీరాయఁ పరమండలీకాన్యయాజ్ఞదే (*) నహి మధామ!
వైభవజితమహేంద్రో జయతి వలొత్తుంగవోడ గొంకనరేంద్రః.

ఇట్టి శ్రీగోంకరాజు కప్పబ్రతుకొడైన సరణయనామావ!
యెట్టిదె,

శ్రీవిలు దిల్లానజిత బ్రహ్మనిచే నహిమ క్రిష్ణుచే
దేవసమానచేత నగదేవశిఖామణిచేత ధాన్యవా

జీవరత్న శాసనపటియశినాంటిగి పేలవాడక
 శ్రీవిభు జొప్పె బోతయకశీత్ర సజ్జనలోతుడై భువిన్.
 జితకాశిదూబనాదకు బతిపోతయనాయకునకు భావజరాజ్యా
 నిర్మితలక్ష్మీయందుకుదురున్నను కుతను శ్రీవిజితరంభసాక్షిమధురజిన్.
 వితిగుణబుచ్చలములై మేనక నూర్వళి రంభ బోలి సం
 స్తుతికావట్టమై వెలయు సొక్కచుళిలమునందు మానవీ
 వితలి నభకరించి కుకవిద్విగ్దబాంధవ * * బిందస
 మృత్యువులూర్తగాన మహిమం బ్రభుదాలిన ధన్య వెంపునన్.
 సా సుదర్శోగి పట్టేశ్వరశాసనక్షయం ద్రివిధఫలశ్రీ
 కనసాక్షిమహామోక్ష్యని శ్రీ పరివారశ్రీలలోని బ్రస్తుతిదనరెన్.
 కుడవలిలావిలాస యగు రాక్షసు మధ్యన మెరి దేవతా
 పరమున వైరివీరభటులకవిరాములు గాములును మహి
 నరమత శౌర్యమూర్తి సర్వజ్ఞులు కొందుమాట దేవుయె
 పరగన లక్ష్మీదేవియనం బ్రస్తుతి కెక్కిన కామదేవియున్.
 నరనర రాజకలాగమ గురులు గులోత్తుంగ చోడగొంకధరిత్రీ
 శ్వరుం దీశ్వరాంక మగుటం బరగన శ్రీకామదేవి పార్వతీంబోలును
 కామాంబిక నింగ్రాణంగ గామని పరభటువారని * మన * బుధ చిం.
 తామని నర్జయనజ నభోరణి * * * * * ందగు నభోమణి లేవకు.
 అదింగం (పై) నులపోటును గణపతి వైశ్యంబు నోడిచి భునుగొంకవహియ
 సంకజా మెచ్చించి కురాంగలయం గాముడైనయె గాములునుపాదను
 నీవులు సురముచోడను హరాక్షేంద్రులుమెచ్చ * * రియగిని
 చూరారికెంపరాయని వారిధి సారనిని వైద్యము లంపకు.
 సరణయశోరియచుగ్రివనయ గురులు గులోత్తుంగ గొంకధరిత్రీ
 శ్వరుంబు నిలమెచ్చి యిచ్చెం బాగిన జేవరము గొంజ పడమటిలోనును
 పరగు శకాబ్దులు బగ త్రిగివియ దిందుమితి నొసరంగ చియ్యపావి
 ముగ్ధ దుత్తరా శునంబు గిరి పశ్చిమ జేవరమునం గీర్తన దనరెన్.
 పర గోశ్వరనామ దేయమున సర్వజ్ఞం బ్రతిష్ఠించి కు
 నీరథ నిర్మలవేద్య భూనిరభుజద్విపాద్ మై యుప్పుం గా
 శరణజిటందటాకమును ధరియె శశ్వతైలయయెంబ్రెంబునా
 ముగ్ధదిందువుదీకాంబరామర కు శ్రీ దుష్కారకం బై చనకా.
 శ్రీరామరామంద్రివ శేఖరవిష్ణుమూర్తి
 విరాగ్రగ్య భువికి సూక్తి కేరద్ర

మారాయం ప్రాయుగ మానసరాజుగంస
 కారుణ్య దానసహకార పహిజరాజా.

అది ప్రశ్నమహామయం ప్రసిద్ధమై జేవపోషణ సేయు జే
 రంబు భండనభీమండవిగోలాచ్చుమైలం బెక్కిగయ్యములందు నేక
 కొనినం బతిమెచ్చి కానబడంబు సేయుకు నందు గోకిశ్వరదేవర నిలిసి
 పరకామని లక్ష్మీవల్లభు నల్లభిగామిబేవులపేర గట్టి డెబువు రుద్రును
 నిచ్చి ధర్మభివ్రద్ధి గాంగడిమర్త్యిగాను మదిడము నేసి భూసుఖోత్తమ
 గులకు భూమిదాని మచ్చింబండ్లనిలిపి వాని నీగట్టి సోదరికట
 దానంబు కాశ్వలియు * మము గానువా ర్చిరు భక్తియు.
 (లిర్వాత కొంత కనుపించుట లేదు.)

స్వనిశకాబ్దుము గంగెకి గు నేంటి ఉత్తరాయణసంక్రాంతి
 నిమిత్తమున జేవరమున సరణము శ్రీ గొంకరాజునకుం గామదేవికి
 ధర్మముగం బెట్టి ధర్మములు గోశ్వరదేవరదే * * * నీరసేల పట్టు
 లం వెలిపాలముచివ్వులు భుగగడ్యంబుది భుగవల్లిఖాన్దనదేవర గడ్డు
 ము భుగ యీదేశకు పూజారిమేయరగ్యశి మూలస్థానదేవర గడ్డు
 వరుసా భుగ దీని పూజారిమేయ వారణాశివదేవర నివేద్యముభుగ
 గడ్డునకుది భుగ దీని పూజారిమేయ దేవరగంభాని భుగచిట్టకుండు
 శేకకట్టు భుగ శేవప్రతిష్ఠలప గ్గుము నెచ్చి రయకట్టు భుగ వీరి
 బ్రహ్మగమ్యద్రము వెనుక నీరసేల మైత్రులు అన్ను భుగ పో
 కట్టు భుగ వేదరబు యామగడ్డు సా మాధవబట్టు భుగ జాతెగట్టు
 భుగ శేవగట్టున గం అల్లెగట్టున గం వామకట్టు భుగ విద్యగట్టు
 భుగ సద్దత్తిం పరిదత్తిం * * * * * యాధవ్యున
 చెరిచినకూరు వారణాశి వచ్చినవారు కెద్దకొడుకు వధించినవారు.

(నూపం :—
 ఈశానములో అరసున్ను లందవలసినచోట నిండుసున్నులున్నవి
 కొన్నిచోట్ల “న్” కాలమునకు బదులు “ మ ” వ్రాయబడినది.
 కానములోని యక్షురములు కొన్ని చోట్ల బాగున్నను గప్పి
 చుటలేదు. ఎటుల పోల్చుటకు నీలయ్యనో అటుల పోల్చివ్రాయుట
 కొన్నిచోట్ల తప్పులు గన్నులుచున్నవి. కానమును సవరించక నేటి
 వ్రాయబడియెనో అట్టిది గడచుటచుదమైనది.

తా మ ర తై ల ము

తామర తీట, దురద మొదలగువాటికి మంచి మందు
 డబ్బీ 1-కి వెల అణాలు 0-6-0 మూల్రమే డబ్బీ 1-కి రూ 4-0-0 మూల్రమే

త్రిదోషములు

ముడిగొండ బుచ్చయ్య లింగమ శాస్త్రి గారు

ఈ కాలమునందు వాతశ్లేష్మములను పదార్థము లనియు గుణము లనియు శక్తులనియు అనేకు లనేకవిధముల విచారించుచున్నారు. వాతశ్లేష్మములను శాస్త్రానుభవముల నఱసి నిశ్చయించుకొనుట మన కర్తవ్యము. ఆయుర్వేదమునందు త్రిదోషములకు పదార్థగుణ శక్తులలో నొక నామంబైనను బేర్కొనియుండలేదు. శాస్త్ర కారుల అభిప్రాయములు అగమ్యములు. త్రిదోషములు వాయుద్వి పదార్థజన్యము లని స్పష్టముగా జెప్పు నపుడు పదార్థము తెలుల గానేరవు. పదార్థము లగునపుడు గుణశక్తు లుండకమానవు. ఈ త్రిదోష ములకు వారు ప్రత్యేక నామంబుల నిడుట యనవసర మని విరమించియున్నారు. పదార్థగుణములకు ఆకా శాడిపంచభూతములే ఆధారములు. అయినను శాస్త్రాను భవముల నాలోచింపుడు.

ఈశ్వరసృష్టియందలి వ్యక్తులయొక్క త్రిదోష తత్త్వములనరయటకై ప్రథమమునందు సృష్టిక్రమమును కనుగొనుట యత్యవసరము.

మొదట ఆత్మచలన నాకాశము నాకాశమువలన వాయువు, వాయువువలన నగ్ని, అగ్నివలన జలము, జల మువలన పృథ్వి, పృథ్వివలన ఓషధులు, ఓషధులవలన అన్నము, అన్నమువలన పురుషుడు, పురుషునివలన నీ సరుస్త మని సూక్తవచనము.

ఈ పురుషుని గుఱిం గినుశ్రుతము (పంచభూతశరీర సమవాయుః పురుష ఇత్యుచ్యతే) పంచమభూతసంబం ధము పురుషుఁ డనియు ఈపురుషుని శరీర యనియు ఈశరీరశి శరీర మార్ధార మనియు శరీరమునకు (దోష ధాతుమలమూలంహి శరీరం) త్రిదోషములు సప్తధాతు వులు త్రిమలములు మూలకారణము లందురు. ఈ త్రిదోషములు కాలచక్రమునకు సరిపోవుచున్నవి.

జ్ఞో. శీతాంశుః క్షేదయేత్సర్వం విహ్వలః శోషయత్యపి,

తాప్రభావే సంకిర్య వాయుః పాలయతి ప్రళాః.

చంద్రుడు అమృతకిరణములచే దడుపుచుండును.

సూర్యుడు మన్వశిరణములచే నెండవదడుపుచుండును. ఈ

రెంటి నాశ్రయించి వాయువు ప్రజలను పాలించు చుండును. సూర్యచంద్రుల ననుసరించి కాలచక్రము నడుపుటకు జగదాయువగు వాయువే ప్రాణాధారమై యుండుట లోకప్రసిద్ధము. శీతోష్ణస్వభావముగల చంద్ర సూర్యుల నడుపునట్టివాయువు పంచభూతములలో రెండవ భూతము.

రూపహితస్పర్శవా న్వాయుః

రూపము లేక స్పర్శగలదై (సర్వశరీరవృత్తిః) సర్వ శరీరములకు నాధారమగుచు (శరీరాంతస్సూచారీవాయుః ప్రాణశ్చ) శరీరాంతర్గతసంచారము గలది వాయువు. అది య ప్రాణమా. వాయో త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి యను వచనముచే వాయువునకు బ్రహ్మత్వ మేర్పడుచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మపదార్థము కాలచక్రమును నడుపునదియె గాక శరీరచక్రమును నడుపుటకు సర్వసమర్థ మని నిస్సంశయము. వైద్యశాస్త్రసంబంధమును గమనింపుడు. వాయు రాత్నై వాత్మా పిత్ర మాగ్నేయం శ్లేష్మా సౌమ్యా ఇతి.

వాయువు స్వతంత్ర మగు ఆత్మ యనియు పిత్ర మాగ్నేయ మనియు శ్లేష్మము సౌమ్య మనియు జెప్పు బడియున్నది. కాలచక్రమునందు శీతోష్ణము గల చంద్ర సూర్యుల నడుపునట్టి వాతము శీతోష్ణములు గల శ్లేష్మ పిత్రములను శరీరచక్రమునందు నడుపుచున్నది. సాదృశ్య మును గమనింపుడు.

విసర్గా నానవిక్షేపైః చంద్రసూర్యానిలా యథా

ధారయంతి జగద్దేహం శ్లేష్మశీతానిలా స్తథా

చంద్రుఁ డమృతము సెచ్చుట సూర్య డాకర్షించుట వాయువు రెంటిని వ్యాపింపజేయుట ఈ మొదలగు కర్మ లచే ప్రపంచ మేవిధముగా ధరింపబడుచున్నదో నడే విధముగ పిత్రశ్లేష్మవాతములు శరీరమునుధరించుచున్నవి. ఇందుకు ప్రమాణము. దోషధాతు మలమూలంహి శరీరం అని గలదు. కాబట్టి శరీరధారణమునకు దోషధా తుమలములు కారణములు. అందు త్రిదోషములు ముఖ్య కారణములు.

వాతపిప్లిశ్లేష్మ్యాణా వీర శరీరమునకు -

వాతపిప్లిశ్లేష్మములే శరీరమునకు ప్రధానకారణము అని యున్నది. కాలచక్రమున కాలం సోమసూర్యా నిలములు ప్రధానకారణములతో అటులే శరీరచక్రము నకు వాతపిప్లిశ్లేష్మములు కరమకారణములు. ఇట్టి శీతోష్ణములు ననుసరించి వాతము శరీరమందంటును సంచ రించును. వాతమునకు సంఘాతము పిత్తశ్లేష్మములకు లేదు. ఏలయున పిత్తశ్లేష్మములు వక్రములు.

పిత్తిం పంకు కఫం పంకు పంకో మలధాతవః
వాయునా యుక్త గచ్ఛంతి తత్ర గచ్ఛంతి క్షేపకం -

కఫపిత్తములు పంకువు అనియు వీటిసంచారము నకు వాయువే ఆధార మనియు మేఘులులకు నమవు వాయువువలె శరీరమునందలి కఫపిత్తములకు చుట్ట వాయువును వాతమనియుండును. ఈవాతసహాయము వినాకఫపిత్తములకు చలన ముండనేరదు. కాబట్టి కాల చక్రమునకు శరీరచక్రమునకు ఈవద్దేదీమైన నుండు నేరదు.

షష్ఠత్వపుల ననుసరించి వాత చక్రము మూడి నట్లు శరీరచక్రము మూడుమూడును. మూడరాష్ట్రాలనణ కిటుతిక్కిన మాయములు ఋతువుల ననుసరించి మూడులు శరీర చక్రములు మూడు చుండును. త్రిదోషప్రకో పోఽశమనంబులు చంద్రసూర్యులవాయువులవలె అరచు ను లయంగును ఋతువులయందును మాసములయందును కక్షులయందును ఆహారాద్రిమాణంబును శరీరము నకు మాంసపులను గలిగించుచుండును. కాలచక్రశరీర చక్రంబులు సమానంబులు.

సృష్ట్యాదియంగు (వాయోరగ్నిః రిగ్నేవాః) శబ్దస్పర్శలు గల వాయువువలన శబ్దస్పర్శరూపములు

గల అగ్నిజననము. అగ్నివలన శబ్దస్పర్శరూపగ్రహణ ధారణయోగ్య ముండు యిదిగ వకావిచ్ఛమించిన దనియు కలది. అటులే వ్యతిరేకత్వము వాతముచే పిత్తమును పాచకరంజనవాదస్వభావము గల పిత్తముచే కఫము శరీరమునకు గలుగుచున్నది. అవశ్యముగల యాకాశము నందు సంచరించు వాయువువలె త్రిదోషమునందు సంచారముగల వాతము ధిక్షి చియియాహారపదార్థము లకు పిత్తముచే పాకావస్థకు బ్రదిించుచు బలస్థైర్యావల నిచ్చు శ్లేష్మమును జరిగించుచు శరీరమును వృద్ధి పొందించును. పంచభూతములగుణములకు తెలియఁబడదు శరీరమునందలి త్రిదోషములే నైషమ్యమువలన వృద్ధిక్షయ కారకము లగుచున్నవి.

నా. వాతపిత్తికఫావశాం వై మ్య వ్యాధి రుచ్యతే.
ఈవాతపిత్తికఫములు ఋతుచక్రాలనలన పక్షిసోపయోగ ములవలన వృద్ధిచుచుకారణము లగుచున్నవి. కాబట్టి చంద్రసూర్యులకు లతిత్వము లకు చెలిసికొను మేధా వంతులు శరీరమునకు వాతపిత్తశ్లేష్మముల తత్త్వము లకు చెలిసికొను ననునందున. శరీరమునందలి యష్ట శీతములు పిత్తశ్లేష్మము లనియు వీటి ననుసరించి వాత మనియు శాస్త్రానుసారము. పంచభూతములు పదార్థ ములు. అట్టి పంచభూతములగు త్రిదోషములను పదార్థములే యగును. త్రిదోషములు శరీరకీ ప్రధాన ముగాఁబడి యగుటచే గుణములు త్రిదోషములే. శరీర మును ననుసరించి గాఢము శిథిలమనియు ఉష్ణదోషము లకు వరాచనామములు గాక కషాయ చ్చికిని నూజ నామ బల నివచచ్చును. క్షయంతులు త్రిదోషములను విచారింప నమరులు. ఈ తత్త్వమును సక్రమముగా నాలోచించుటకు వైదికనామకులా స్థాగ్నితులు.

మో హి ని తై ల ము

స్త్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది 5 తులముల సీసా 1-కి 0-12-0

అమృతాంజనము డి. పో. బొంబాయి లేక మదరాసు

కలికాలవాహినీతరంగపరంపర

కొణిదెన బాలకృష్ణయ్య గారు

జూలైన్ పేర్వెలయించు వేదివిహితాచారంగుఁ గోల్పోవ, వి
ఖ్యాతి స్తూర్పు సుదారసాహస కళా * క శల్యము ల్మాయ, ఏ
ర్పితి నోప్పకడఁబెట్టు కాత్మతీతియున్-నిర్జీ-మై పెల్ల, కా
రా! తా భారలధాల్ కుండె గలికాళిస్తాప్త యోగంబునన్.

చ. కులమరియాద గట్టువడఁ * గూడును గుడ్డయు దూగ మాను, లో
కుల నడుగంగఁబోక నొడఁ * గూడినదాన మఖిలమన్నఁ గ
న్నలఁ గని యోర్వలేరు, మగుఁబుండగు వాఁ డెటు వేని యున్న బా
దల నలయింతు నీమలు వృధాఁ * గలికాలవిచిత్ర నయ్యకే.

చ. కలంబురు లృహోఽరినకరుల్లు సత్య-దయావహీను ల
ల్పము నికవిఘ్నహరగులు * లుబ్ధులువై నరు లిహరిత్ర యా
కలుగని యున్న వారు ముఖగౌరవము లెసె ధగ్ధవస్త్ర
చలనము లయెల్ల నేడొకటి * మాయ యవాలంకారిలఁ బైకొనెన్.

ఉ. సావము పుణ్యచంద్రుని * బాటులై బారులు గట్టి వృత్తుల
నామగ దాఁసిల్లుట సమంచిత ద్విమడంగ చంద్రుడే
జేపడె వర్ణనంగ మిహి యది గాదె యరిష్టహోటికన్
రావుమై పరుంధరకిఁ * దప్పని యప్పను దెచ్చిపెట్టుటల్.

ఉ. సాతియు నితియు స్థగువు * సుంధలు నింద్య వటుందిల బుచ్చి దు
ష్టగులఁ గొల్పు టొక్కటై శః ణ్యముగాఁ దలపోసి యాగ్ని
వ్యాఘ్ర తవైద పీఠన సమంచితకర్తని పీఠియొచ్చి మో
హారులై చరామరు లును చె తొలంగిరి ధర్మధర్మిన్.

ఉ. యోగము లుజ్జగించి యిడియోగల ముగ్ధుడు రేఁబవల్లు ను
ద్యోగము లొల్పిని గము లభోగతిమాదము లందు గొం పకిన్
బోగులఁ జేయు కామముఖ * చోరసమర్పితిచిత్తవృత్తులై
ప్రేమచున్నవారు పృథివీసురు లిక్కలి భూభగంధికిన్.

సీ. అచి ! దోగముగూర్చు * నడ్డబొట్టిడుచుందు, వా యని అం కెలు * వేయువారు
వా గాదు ! నిట్టులు * పంగనామము విద్రు, బాడియే యని వాడు * లాడువారు
అద్దిరా ! నమసె నే ? * అంగార మత్తుతి, లంచుఁ దీండ్రించి గళింతువారు.
మాయురే! తిలకంబు * మలినంబు గదియించు, నలికంబు లగుననిపలుకువారు
గలిగి గొట్టుక జుట్టుకుఁ * గట్టులకును, బోరుదిన్నారు మాత్సర్యభూర్ణు లగుది
దయయు నత్యంబు శౌచంబు * దలంపఁబోరు, అనునిధానంబు కలిప్రవాహంబు ముంపు

మ. కలంకగ్ధను గుత్తకు న్గోనుట కుమ్మ-హ్మజ్యము లెట్టి మా
రులఁ బోరించి ధనంబుఁ గైకొనుట యెగ్గున్ లగుఁ జింతింపకే
పెలుచ న్నల్లల బట్టణంబులను గా * క్షీణిదుకాణంబులన్
నిలంపన్ నాటక మాడుచున్ , బదుక నిశ్చీతంపు వృత్తు లిలిన్.

పీ. శాంతింబు కవియింపఁకనుమ న్నమింపఁగా, బ్రాహ్మ్యంబు దాన్యంపుఁ బ్రదనుఁగనియె
విక్రమక్రమ మెల్లఁ జక్రతఁ బాల్పడ, జ్ఞాత్రంబు దాఁబోయిఁ జతుమనుగనియె
గోరక్షణము కృషిఁ గూడఁ దార్మాటలుగాఁ, జైశ్యేత్వ మడుగంటిఁ జలనువమై
దాన్యంపు నడవల్లఁ తప్పదాదులఁ బట్టి, శూద్రతాగరిమంబుఁ మారఁబోయె.
సేవి వర్ణంబు లెచ్చటిఁ కెగ వృత్తు లెవ్వ రధికులు నిశ్చయఁ మెవఁడు జెప్పఁ?
స్పష్టి యంతయుఁ బాపభూతియై ముగను గానయ్యెడి కలికాలఁకై తవమున.

చ. రుణంబు భర్త లన్నలునుఁ దమ్ములు నొండొరుఁ బోరి యాత్మి నె
బైరికము మాని వ్యాధ్యము లఁ పిల్లను జేయుచు నో ధృక్కుటల్
బిరుదుల నూడిగంబులను పెంపునొంపఁ దలంచి స్వీయ సో
దరుల నడంగఁ ద్రొక్కుటలుఁ దాల్కొనె భారతభూమి నిక్కలిన్.

చ. ఉడుగవు మారినకటముఁ లోషధు లీయపు సత్సలంబు లె
ప్పడు గజవుల్ గలంచెడినిఁ పోయెను చక్కని సంప్రదాయముల్
పెడగులు మందులై ప్రబలిఁ వీరగును నుండిరి మైకమత్యము
నృది నె ధరిత్రి పెట్టికనుఁమాలపుఁ గాలమె శ్రీహరీ హరి!

మ. తమవను ల్లను వేపభావలను సుధర్మంబు చేశంబులన్
దనుభావంబుల జాతినీతులను నంధప్రజ్ఞులై త్రోసి, య
నన్యమతాదర్శము నూతఁగాఁగొని యసఃపూర్వంబైన కర్మంబులన్
దవులన్ సాగెను గా జనంబు విపరీతంజా కలివ్యాప్తిచేన్.

మ. తను విజ్ఞానధనంబు పాడఁజిన వ్యర్థంబాచు జాతీయచి
హ్నుము లస్తంగతమైన మేలులను విద్య ల్లానిన్ సుంత స్వాం
తములన్ జింత వహించి సిగ్గుపడె చిఁ దాత్రిజను ల్లాతి మ
ర్మము ధర్మంబును దీఱఁ దీఱుటయె కాఁ మానంబు ప్రాణంబునన్.

మ. అవనిన్, “మాలలు మీరు, మాదిగలు మీఁదఁగా నె సమీపింపఁ బొం
డవలన్ దూరముగా” నటందు రొగి నాఁ రాంజేయము స్నేహి, ప్ర
స్తులై రాగ సలామలు న్నలిపి హస్తస్పర్శచం బిచ్చి వా
చవులన్ గొల్పెడి విందులై టెదరు వాత్సిల్యం చి డెట్లబ్బెనో!

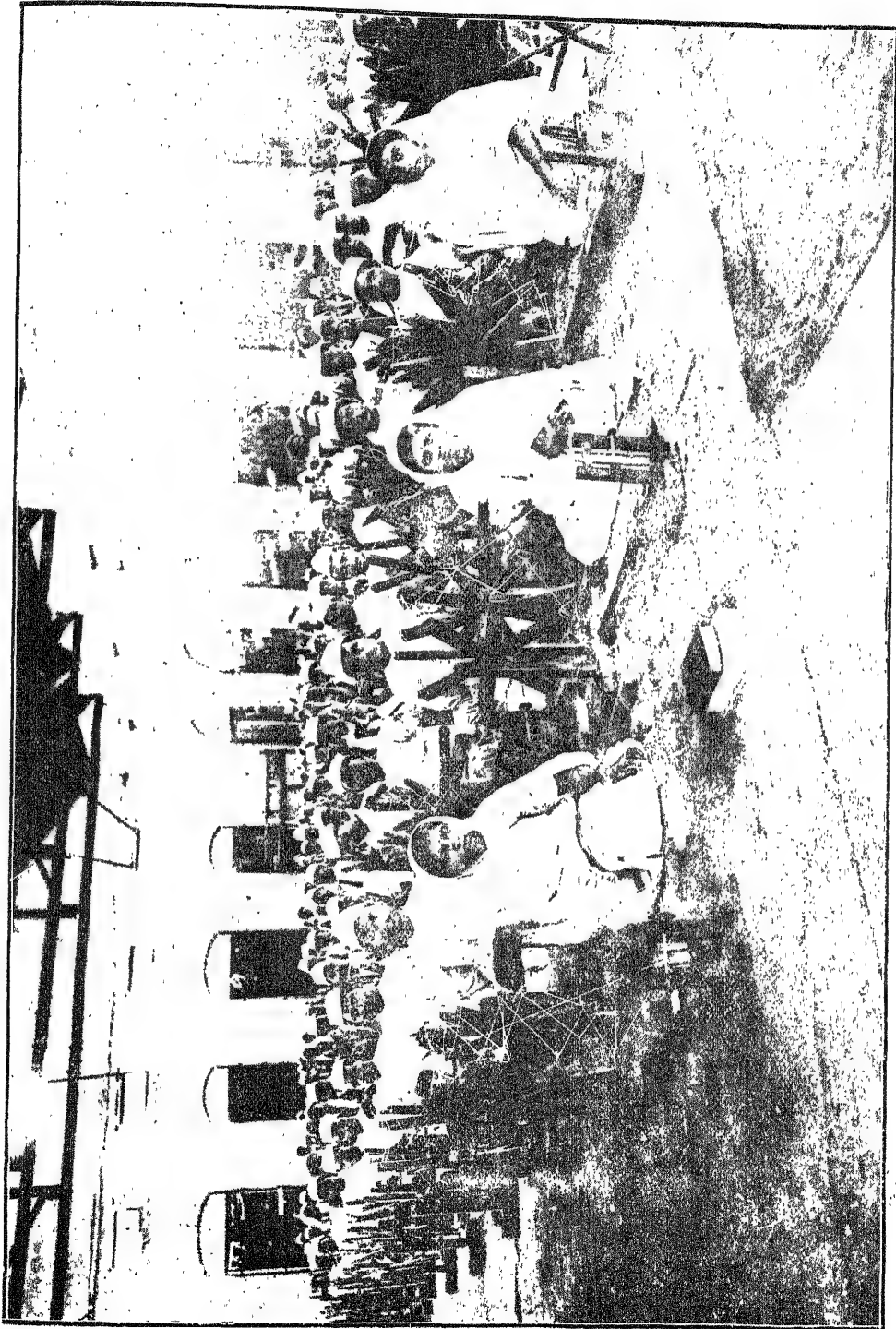
చ. అరచు ధనంబు నొకరియుఁ జూచియు న్నలవారె పెద్దఁన్
సరసు అందారు లత్యధికఁ శాంతులు సమృద్ధజాతు లం చొగిన్
బరఁగును చున్నవారు ఋజుఁపదతి జైదికధర్మనిష్ఠులం
ధురతులగోత్ర నౌరవయుతు లృతిమానినవార, లిక్కలిన్.

ఉ. ఆయువు లల్లుతుల్ చెడుగుఁ నెప్పెసను లొకటలేపు, ఎంచ దు
రేయపుర రసంబు, విపరీతపు జేష్టులు, రిత్తర్కముల్
చేయు గుణంబు, న్న్యాయము నిఁ సీయని నిందయునర్పు బుద్ధియున్
నాయనివై జనంబులకుఁ బట్టువడెన్ గలిచేగణంబునన్.

మ. దివికిన్ బ్రాతః, వసుంధరన్ దిరుగ, నెంతే ద్రవ్యమున్ దోయఁ గ
తవపున్ బుట్టువు నొంది మానవులకున్ దర్శింప వానన్మృ
త్యువులో నాగఁ దనర్చి గర్జిండుచున్ ధూమధ్వజాలోపముల్
రవళిన్ గొల్పుగ మాయయంత్రములు నొరొ దాపురించె న్నలిన్.

మ. కరుణాసాంద్రుడు గాంధీనాముడు జగత్కల్యాణసంపాదనో
ద్దగభావనియై దాతఁ డెట్లనియె సంతోషంబుతో నట్లు యి
ద్దజిన్ భారతు లొచరించెదరఁ గాతన్ వేదమార్గంబు సం
కరము న్నొంచక యుండుగాత్ర ప్రజ విశ్వానంబుమై గౌరవన్.

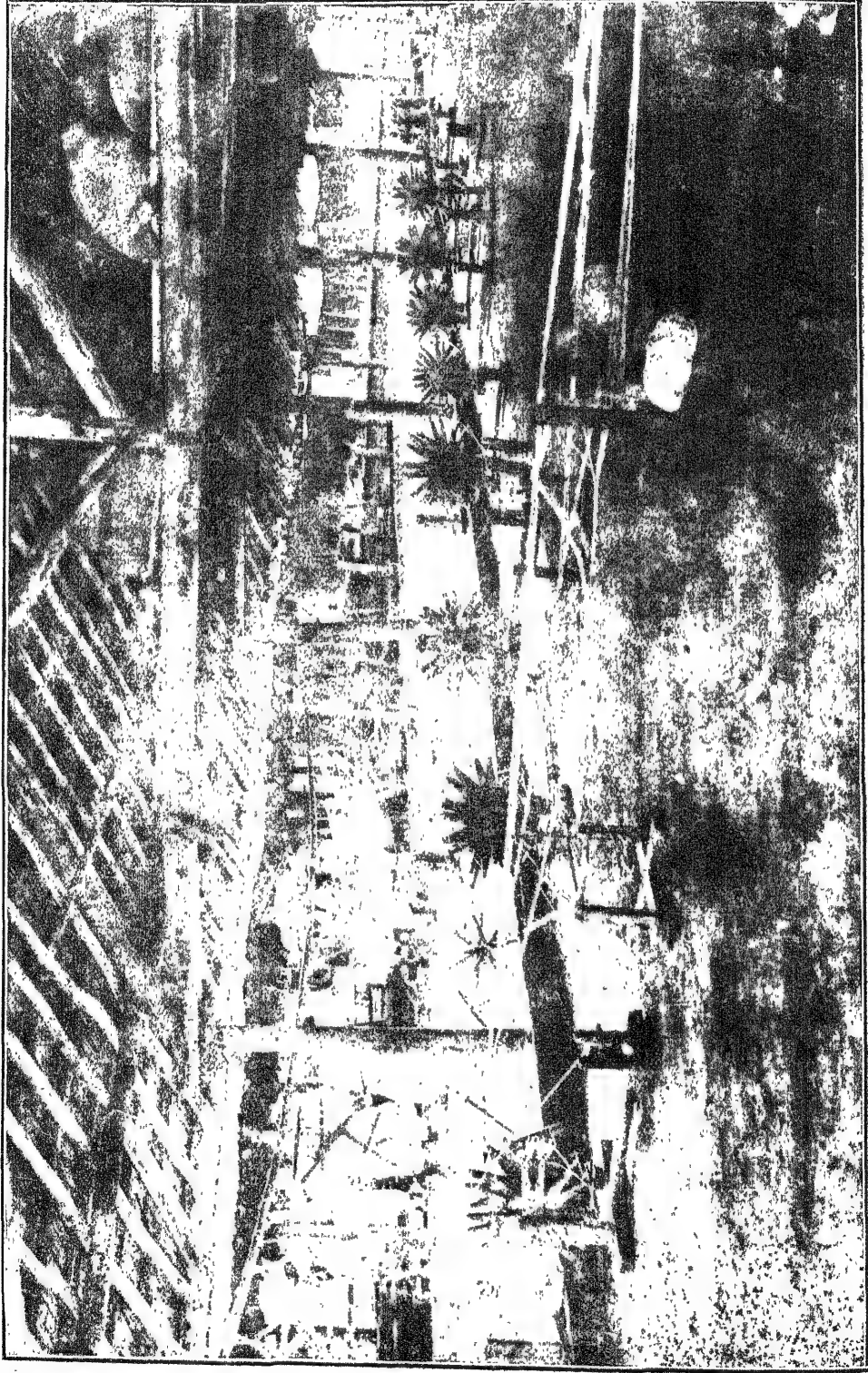
Spinning Class at the Sabarmati Ashram

ఆంధ్రప్రదేశ్ - సంవత్సరాదిసంచిక

సబర, శ్రీ ఆశ్రమములో నూలు వడికుటును చేయుట

The Weaving Hall at the Sabarmati Ashram

સાબરમતી આશ્રમનો વણકામનો ઘર.

ధర్మమే జయము - అహింసయే పరమసిద్ధాంతము

మల్లెల లక్ష్మీ సరిసింహా రాయ శర్మ గారు.

శ్లో. యగాయదాహి ధర్మస్య ద్వాని గ్భకతి భారత । అన్యథౌన సభర్మస్య తదాత్మానం పృజా ప్యహమ్
పరిత్రేణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతామ్ । ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగయుగే.

ప్రతియగంబందు పరమేశ్వరుం ఉద్భవించును. ఆరు మానుభావుల డుద్భవించు కాలంబు సమీపింప లేను. సమీపింపజూపుచున్నది. మహాత్ములే పరమేశ్వర స్వరూప మని విశ్వసించునగును. కొన్నికొన్ని సమయము లలో వృక్షము లగుడును పర్వతశిఖరాగ్రములందును స్వభావజముగా కన్ని జరించి తన్నాశంబుగల్గించు నట్లు సౌరపావకగ్నములే స్ఫురియై ప్రజాతయంబు లకు కారణ ము లగుచున్నవి. కొన్నికొన్ని దేశముల యందు పానీయములకు నీరంబులు లేక ప్రజ లవధిమిత మగు కష్టముల పాలుగుచున్నారు. దయామయుడగు భగ వానుడు మన కెన్నిసౌకర్యముల గయచేసినను వానిం గానక దుష్టమమార్గము లు బడి అనేకములైన విపత్తులపాలుగుచున్నాము. నిఖలచరాచరభూతనిర్మాణుడైన భగవానుడు ప్రకృత్యును సూర్యుని సృష్టిచేచు. ప్రపంచములో మిక్కిలి ప్రకాశిమానమైన పదార్థము సూర్యుడు గొప్ప కన్ని శక్తియువలె ప్రాతఃకాలమున నత దుదయించి కేకధ్వజముపూర్వకము దివిసావసాన కాలమున నస్తమించును. నిశానాథుడైన చంద్రుడును నక్షత్రము లును రాత్రియంతయు వెన్నెల నిచ్చి అద్భుత్యము లగు చున్నవి అనంతకాలం నశ్యగుంబులచూడి ఇట్లు జరుగుచు న్నది. ప్రకృత్యుడైన బులగు సూర్యచంద్రాదులు బోధించు నుపదేశవాక్యంబులు మనచేచి నాటవు. సర్వాంతర్యామి యగు పరమేశ్వరుని జ్ఞానవాక్యంబులు అసంఖ్యాకరంబు లగుచున్నవి తొల్లి శివహరిశ్చంద్ర బలి ప్రముఖులు తరు సత్యవాక్యపారితోషితచేతనే గదా కష్టముల కోర్చి జయంబుది తమభ్యాతికలుచితల ప్రచర్చించుచుండెదరా?

పిపిలికాది బ్రహ్మపర్యాయము వ్యాపించియున్న చిత్కళయే పరబ్రహ్మ మనబడును. అట్టిపరబ్రహ్మమును అట్టి నిరామయస్వరూపమును అట్టి సమృద్ధికాత్మకు మాయామూర్త్యాగ్రహణముచే దెలిసికొనజాలక మూ

ఢులమై మూర్ఖచిత్తులమై ప్రవర్ణించున్నారము. నిఖల జగత్సృష్టికర్త యగు పరమేశ్వరునిచే సృష్టించబడిన జీవజంతుసముదాయంబులయందును మానవుడు శ్రేష్ఠుడు. అట్టి మహాత్మాత్వమైన పదవి అదయామయునిచే మానవజాతికి ప్రసాదింపబడినది. ఆ దయామయునకు భేదభావంబులు లేవు. అజగదతుకునకు జరామరణంబులు లేవు. ఆ స్వయంభువునకు రూపాది దుర్వికారగంబులు లేవు నిరాకారుడై నిరంజనుడై నిశ్చల చిత్తుడై నిర్వికల్పుడై సదా ప్రాణుల యోగక్షేమంబు లారయుచుండును. ఆమహిమహుడు ప్రతి జీవునకు బుద్ధిబలమును ప్రసాదించియున్నాడు. ఆబుద్ధిబలంబు చేతిరిగి సాన్నిధ్యంబును జేరగల మహాశక్తియు దయ చేసియున్నాడు. అయినను దురేచ్ఛాసక్తులై పాపకర్మంబుల నొనర్చుచున్నారు. అయ్యో! ఎన్ని జీవులు హింసించబడుచున్నవి సృష్టిలోగలఎన్నిపరమార్థములు నశింపజేయబడుచున్నవి. ఇట్లునర్చుట మహాదోషము. ఇట్టి మహాదోషమునకు ప్రాణుశ్చిత్తము లేదు. ఎంత గుఱ్ఱు తము ఆచరింపబడునో అంతయు అనుభవించియే తీరవలయును.

విద్యయనగా పుస్తకజ్ఞానము కాదు. బహువిషయగ్రహణమును కాదు. తనలోనుండు అంతరాత్మప్రసాదమును వెలిపుచ్చి అద్దానికి తగినశీక్ష యొనర్చుటయే. అట్టి విద్యయే ప్రపంచమునకు అత్యంతోపకారకము. ఏవిద్యచే మన అంతరాత్మ లింతవఱకు నుభయకారాగాంఘము క్షములు గాకపోయెనో, ఏవిద్యచే మన సంఘదోషంబులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచుండెనో, ఏవిద్యచే మనపూర్వాచారిములు నశించెనో, అట్టి పాశ్చాత్యవిద్యలు మనభారతదేశంబునకు హితంబులు గావు మన అంతరాత్మకు స్వేచ్ఛ ఎప్పుడు కలుగనో అప్పుడే మనసంఘమురాచారములు అన్నియు నశించును. అప్పుడే

మనము మనభగవానుని ప్రయవాక్యంబుల నాకర్ణింప గల్గుదుము. అహింసావ్రతోన్ముఖుల మగుటకు మన ఆంతరాత్మను ప్రబోధింపవలయును. సూర్యచంద్రాదులు నక్షత్రంబులు మొదలగునవి మనప్రత్యక్షదైవంబులు. అవి రాత్రిందివంబులు భగవానుని సేవ జేయుచు అమృతహామహుని దివ్యవాక్యంబుల మనచేది నాటు చున్నవి.

పండువెన్నెలలో నయితము హాధురగానంబుల బాడుచు సత్యమే జయ మనియు ధర్మమే ఆచరణీయ మనియు అహింసయే పరమసిద్ధాంతమనియును నిరాడంబరమే మానవధర్మజీవన మనియు నొక్కొక్క వక్కాణింపుచున్నవి. ఇట్లెన్నిదినంబులు సహింపగలకు? తన కూర్చిబిడ్డలహింసలు ఆతడు గాంచుట లేదా? నిరీక్షించుచునే యున్నాడు. కావున నోమహాశయాలారా, నా

మనవి చిత్తగించి వేగమే మన సహాధరబృందంబులను సత్కార్యాచరణమతులుగా జేయుడు. త్వరపడుడు. త్వరపడుడు. విరామము లేదు. భగవానుని కృపాపాత్రుల మగుటకు ఇదియేసమయము. ఇట్టి మంచి తరుణము దొరకబోదు. పరోపకారబుద్ధి మీ మనంబుల నిశ్చలతగా నిల్పుడు. ధర్మమాచరించుటయే పుణ్యోక్తమని భావించి తదాచరణబురకే ప్రయత్నింపుడు. మన ఆత్మలకు స్వేచ్ఛ నెసంగి తదాజ్ఞానువర్తులరై మీమీ భ్రాతృజనంబులకు మార్గదర్శకులు గండు. సాధుహృదయులు, నిరపేక్షకులు, నిరాడంబరవర్తనులు, నిశ్చల హృత్తులు, నిష్కాములు, మహాత్ములని యొనబడుదురు. అట్టివారే నేత సేవాపరాయణత్వమునకు తగియుందురు. చిట్టివారినే భగవానుడు ప్రేమించును. అట్టివారే అమృతహామహుని కరుణకు పాత్రులగుదురు.

మ హాత్మా గాంధీ సందేశములు

ఎస్. రామమూర్తి గారు

-గాంధీమహాత్ముని-మన యుపదేశముల

కడువేడ్కతో నెందుచీ-జనులార మీరు, కడు||

సర్వజనసంస్థాయమాన మ-ఖర్వశాంతినికేతనమును-

పర్వనాయకభోగదము రిపు-గర్వనిర్మూలంబు నగు

—శ్రీ గాంధీ.

అవనిమర్మల నేచు-ఆర్థిదొలగగ జేయ-ససహాయ మనుమంత్రము

అననిజనులెల్లరును దానిని-యంతరంగములందు నిడుకొని-

యసందర్భపువనుల జేయుట-కానక్తిని జెందబోకుడు

—గాంధీ.

తోల్లిమంత్రరీతుల-నల్ల పాలనజేయ-నల్లమని కట్టడ-లెల్లజేసిరి మునులు-

కల్లగా దీమంత్రమునకు-తోల్లికట్టడ లనవసరములు-

చల్లనగు జార్జనర్వరహితమ-కొల్లగా నుండినను బాలు

—గాంధీ.

ఇట్టిమంత్రమంత్రం చికదొరకగాబోను అట్టమిమ్మందరిని-పట్టి చెప్పగనే-

ఇట్టిమంత్రము గొనక నుండిన-యట్టి మన మందఱును వంట

కట్టియలకై కల్పతరువును-గొట్టివట్టి నుండి చూడగ

—గాంధీ.

ఎత్తెలుంగక మన చీత్రముల నన్నిటిని-మొత్తముగానుంచక-రిత్రవడితిమియ్యెట్లు
 ఇత్తటిని పున మందఱము నొక-మొత్తమై యామంత్ర మొడదల
 మాత్రికొనగా జేసి నడచిన- రిత్తవడు మన యాపదలు —శ్రీ గాంధీ.

మనమేలుకొఱకే యా-మహాత్ముడు హిందూ-మహమ్మదీయ స-మృత మొనరించెను-
 ఎందుకిదియని తెగడకను మన-మందఱము మహమ్మదీయుల
 యందు సోదరభావ ముంచిన-జెందెదమ'యానందమును —శ్రీ గాంధీ.

స్వదేశవస్తువుల-ముదముతో గొనక - విదేశవస్తువుల-వెలయించినా
 అలిగితి నారయకయే వెల-యాలి బొంగియు వెక్కు-విధముల
 చాలడబ్బును గోలుబోయిన-కూళతో సరి మనము కూడ —శ్రీ గాంధీ.

రాటముంచుడియంచు-చాటిచెప్పుచునుండ-ఏటికి మహాత్ముని-మాట లనక మనము
 రాటముల నెలకొల్పి పానికి-చేటకులమై పాటుపడినను-
 హాటకచేలునిచే వలువల-కోటి ద్రావడి గొనుట కెన —శ్రీ గాంధీ.

తల్లివిడిచినట్టి-పిల్లలవలె మన-మెల్లనొందెడి శ్రమ-లెల్లద్రుంపగడంగి
 ఎన్నివిధములనైన నెరు లే-మన్న సూరక నుండి జడియక
 నున కోర్కె-ఫలించు నని మన-కెన్నెసారులు దెల్పె —శ్రీ గాంధీ.

మద్యపానం నడి-విద్య చదివి నిశ్శేద్యమనను-అను-సాధ్యులమై యుండుడనె-
 మద్యపాననిషేధ మొనర్చ-సాధ్యమగు నిహపరస్పృఖంబులు
 వద్య మాధ్యమ్యము మన మా-సాధ్యులగుదుము శత్రులకు —శ్రీ గాంధీ.

ఉద్యోగస్థులమచు దురుద్దేశములచే-బద్ధులమై చెడుట ని-బద్ధియని తల్చునివో-
 ఎద్దులచే వ్యవసాయ మొనర్చి-కొద్దితృణ మాహార మొసగియు
 దద్ద కృషికుడు స్యవసాయిని-రద్దు కేయక గొనుట కెన —శ్రీ గాంధీ.

హతీయభాషాతన-జాతులకు గఱపక రోతతో సరియా పరజాతీయభాష నేర్చిన-
 వీతహా స్వభాషగణనా-తీతమై పరభాషతర్జున నున
 చేతి మోడ్పుల మనశిరస్సుల-కాతతముగ నొసంగు నుడి —శ్రీ గాంధీ.

కోర్టులలో న్యాయంబు కొడువలేకుండు నన్ని కుతుకంబుతోడ నాకోర్టులకు జనగూడి
 న్యాయస్థానములనక యవి య-న్యాయస్థానములని యెరుంగుడి
 మోయగల ధనమెల్ల గొనియెడి- మాయజనులకు ఇండ్లు నుడి —శ్రీ గాంధీ.

భారతసూనులమై-యభాగ్యులమైయుంట-భాగులేదనిమీలో-భావించరయ్యయ్యె-
 భరతభూమియె బహువిధంబుల-భాగ్యదాయక మైయుండియు
 పరులచే నిడి చిక్కి-యుంటచే-భాగ్యహీనుల మైతి మిల —శ్రీ గాంధీ.

న్యాయమను ధనమందన-హేయంబును శరముంచి-కాయమున శాంతంబును కవచంబును ధరి
 న్యాయధనువును ధైర్య మనియెడి-నారితోను యెక్కు-వెట్టుపెడిన [యించి-
 హేయభాణముతోడ గొట్టిన-మామిడుగు నస్వరేంద్రమై —శ్రీ గాంధీ.

గ్రీకు నాటక యుగము

పాఠశాలలో చదివినప్పుడు రామ కృష్ణ గారు

శ్రీ కృష్ణాటక యొక్క మనగా గ్రీకులతోపాటు విభిన్నగణములైన వందలవేలమంది మహాబలవంతు లగు పాండవపక్షిణులను అగ్రమున నిలిపివేసి కాలము. ఇది క్రీస్తుగ్రూగము ౯౦౦వ శతాబ్ది. ముఖ్యము క్రీస్తుసామ్రాజ్యము కలను. ఆయనకు అలెగ్జాండరియా పట్టణము మొదటి నియంత్రాధిపతి కాలములో ప్రాముఖ్యము వహించిన కాలమున బడుచున్నది. ఆది కుమారుడు క్రీస్తుగ్రూగము నాల్గవ శతాబ్ది.

హిందూదేశమున నాటకయుగ మొకటి పోనినీతి పూర్వముననే కలదు, భరతి నాట్యకాస్త్ర మనెడి నాటకవిషయము మొకటి శ్రీ. పూ. విదవత తాద్రముననో అనవత తాద్రముననో రచింపబడిన, అదియునుగాక కంఠవద్ద బలిబంధము మొదలగు వివిధనాటకములు పోనినీతి దినవ్యాధి రణకాస్త్రమునందు పేర్కొనియున్నాడు. అక్బారులులో హిందూ రాజ్యములు ఇప్పటి కరిషియాదేశమునకును వ్యాపించి యున్నదిగాక ఆరంభితకాలము ను నాన్యరాజులు అచ్చేరియామొదలగు నన్నియులను చక్రవర్తులుగా నుండి అభ్యుదయములు ఇప్పటి వఱకుండి అసియాఖండమునలను మొదలైరి, వత్తియ పిందు రాజులు కొందఱు పార్శ్వీ రాజులకు కప్పములు చెల్లించుచు యుద్ధములముల దైన్య సహాయమును చేయుచుండిరి. అదియుగాక బాద్షాహు నెప్పుడుగా మెక్కు విధముల వడమటిదేశములందు వ్యాపించుచుండెను. అందువలన చాల నొన్నతర్థదేశములందెని పార్శ్వీ రాజుల కట్టములందల లుండును నాటకకళాతూహమును ప్రోత్సహమును ప్రోదించుచుండెను లుగాని వారి యనుచరులుగాని యుండెను పోరా?

ఆకాలముందు మధ్యధరాముద్రతీగము గ్రీకులచే ఆవరింపబడి యుండెను. పాపీరీశేత్రపునాగకత్తను వారు పూర్తిగ నంగహించి యుండిరి. వారిలోను పండితులు పామరులు గలరు. ఆపండితుల పాఠాన్నీకరాజులసభలలో నందఱుచే వారు పెద్దగా వివరములను గ్రహించిరి. అట్లులు గ్రహించినకళలో నాటక మొకటి. ఆరాజులలో హింగురాజునపు డధ్యక్షుడును గ్రీకుపండితులు కొనియాడిరి. రత్నాల మొదలగు పట్టణములనుగతి వారికి లెలియును.

అట్టి ౪ యములూ పాపీశులకును గ్రీశులకును మోరయుధము
సంపాద్యమాయెను. దహవృద్ధిములు కాన్డాంటునోపిలు నాక మింపు
కొన్న యంతరము యూరపుఖండమంతయు నూతనిశీష్టముతో అంధ
కారముగము నెట్లు పోద్రోలి నూతనయుగము ప్రారంభింపజేసెనో,
అటులే పోద్రీశులు ఆసియాఖండమందలి గ్రీశులకు పోద్రోలివ
వెంటనే ఏదెన్నునగరమున నూతనభావములు అందరించెను. దేశాభి
మానమునకు దోడు కళాభిమానమును వృద్ధియై, ఏదెన్నునగరము మహా

వైభవముతో భుజిగొమ్మ పొనీలేశేము నెదుర్కొనుచున్నాను.
అట్టహాసమున కొప్పుకొద్దులు పండితులు కళాభిమానులు ఏక
దృష్టితో తినుచేయుట శక్తి సాధ్యమని.

ఆకాలమునకు స్థాపించుచు కలెలలో నాటకము ప్రాముఖ్యము
వహించెను, పండితలు నాటకములన్నియుగానియును వెబ్బలుచుండిరి,
అధికారులు నాటకకర్తలను పోషించుటకు స్థాపించి ప్రోత్సహమును
జూపుచుండిరి, వాచులకు నాటకములన్నియును ప్రత్యేకించుచుండిరి,
వశలేని నాటకము, వశలేని యాకము లగు నగులెలు నాటకమును
ప్రాపించుచుండిరి.

[illegible]

ఈనాటకవీజములు ప్రతిబాతీయందును గలవు. కాని వీజము లన్నియు పొందుపరచి నాటకమును రచించినకవి గొప్పజ్ఞాని. తేజనాగ జితను బట్టి యావీజముల కలయిక యేర్పడును. అట్లు విజ్ఞానభావము అంతరించినది పెరికిల్లుకాలము. ఈకాలమందు ముగ్గురుసలగురు కవులు ప్రధాననాటక కర్తలుగ భావింపఁబడిరి. అనేక నాటకములు ఆకాలమున రచింపబడెను. అనేకకవులు వెలసిరి ఆకవులలో ముఖ్యులు ఏ యిస్కిలిను యూరిపిడిను సోఫోనిల్లు అను ముగ్గురు వివాదాంత నాటకరచనయందు ఘనతకెక్కిరి. అరిస్టోఫేనిసు అను నాతడు సాటిర్సు అనబడు విమర్శనమృదంత నాటకరచనయందు ప్రఖ్యాతి వడసె కాని గ్రీకురంగమనగా వివాదాంతనాటకరంగమే కాని మృదంత నాటకరంగము గాదు. వివాదాంతనాటకములే కళాసమృద్ధత గలిగి యుండెను. ఏయిస్కిలిను సత్యముగా గ్రీకునాటకవితాపహండు. తీతడు గొప్పకవియను, నుంచి యోధయును. గ్రీకుసంఘము యుద్ధములో నీతడు పోయెను. అప్పటికి యూరిపిడిను చాల పిన్నవాడు. సోఫోనిల్లు బాల్యదైనను అప్పటికి యుద్ధభావములను బాగుగ గ్రహించి యుండెను. ఒక బహుమానపతీతయందు సోఫోనిల్లు, ఏయిస్కిలిను కోడించి కీర్తిగాంచెను. వీరిద్దరు నాటకములందు పాత్రలను వృద్ధిగావించినను ప్రాసకావ్యనే నాటకరూపముగ నూర్చుచుండిరి. కాని యూరిపిడిను అట్లుగాక కథ నల్లకలశేక్తినిగూడ జూపెను. కథాచమత్కృతిని బాగుగ పరిశీలించెను. ఈవిధమున నాటకకర్తలలో నెల్లను ఘనమైనను అప్పటి పరిశీలకు లగు న్నాన్సుజేత్రులు ఈతని కెన్నడును బహుమతి నీయలేదు. కాని రుదకు తేజమును విడిపోవలసినవాఁ డాయెను. కళానైపుణ్యమున - కథాచమత్కృతి - నూతన భావములను వ్యాపింపజేయుట యందును ఆకాలముందు ఈకవిని మించినవాడు లేడు. యూరిపిడిను రచించిన నాటకములు షేక్స్పియరు నాటకములకలె, బహు జానానందకరములగు నుండినను సులభమైరిని రచింపబడి కళాసంపూర్ణత గలిగినను పరిశీలకారులు వీటిఘనతను గ్రహింపజాలలేరి.

వీరినాటకము ఎట్టికో మన మాలోచితము. నాటకమునకు ప్రధానసోపానము కోరన్ను లేక నల్లవి. కాని యాముగ్గురుకవులు ఈ కోరన్ను మూఁ పీరుల నుపయోగించిరి. కోరన్ను అనగా నేదియో యిది కలలో ఒకమోక్షముగా చూపియుంటిని. ప్రారంభమునుండి తుదివఱకు కోరన్ను రంగస్థలమును వీడకేరదు. ఆనగా రంగస్థలమందు మార్పులేదు పాత్రలు వచ్చును పోవునునందును. కాని రంగస్థలము మాత్రము మారుదు. ఏయిస్కిలిను, సోఫోనిల్లులు, కోరన్నుకు ఒకపాత్రగానే భావించి యితరులతో అన్నికయములు ముచ్చటించుటకు నిర్ధారణ గావించిరి. కాని యూరిపిడినుని కోరన్ను పాత్రలతో సంబంధము కొద్దిగాగలిగి వారిసడతలను వివర్ణించి జ్ఞానివలె న్యాయములు పలుకుచుండును. ఇట్లు కోరన్నును ఈకవులు వివిధవిధముల సమర్థించినను, వారు తమ కవిత్వతేక్తిని యీకోరన్నును సృష్టించుటయందే వ్యయపరచిరి. అందువలననే నాటకకర్తలభావములు వారివారి కోరన్నులతో వెల్లడియగుచుండును. కోరన్ను గ్రీకుకవుల హృదయము. అట్టి కోరన్నును

గ్రీకునాటకమునుండి యూడదెఱికినయెడల తొండములేనియేను గువలె మొదలులేని చెట్లవలె నిర్దిష్టమై యుండును. గ్రీకునాటకమే మత మని చెప్పితిమి. అనగా నాటకవీజములకు ముఖ్యాధారములు మతవిషయకకర్తలు నిబంధనలు మొదలగునవి తీవ్రము కర్మము న్యాయము పాపము శిక్ష మొదలగు విషయములను, గుఱించి గ్రీకులకు గల భావములు నాటకములవ్యాసా తెలియనగు. యుద్ధము చావు మొదలగునవి నాటకరంగస్థలమున జరగగూడదని నియమము గలదు. కాని యిట్టిసంగతులు తెలియజేయుటకు హిందూ నాటకములంటలి ఆకాశవాణివలె దూత యొకడు గలడు. దూతప్రవేశము నాటకకళయందలి ముఖ్యవిషయములలో నొకటి. పూర్వము చేసిన పాపము వంశపారంపర్యముగా వచ్చుననెడి గ్రీకున్యాయము ప్రతి నాటకమందును స్పష్టముగా కాననగు. గ్రీకునాటకము నృత్యము, పంటలు ఫలించుటకు చేయబడు మతాచారకృత్యములనుండి పుట్టిన పెక్కురచిమర్శకుల యభిప్రాయము. అడుగులతో అడుగుయేగాక అన్ని అవయవములచేతను భావములను తెలియజేయవలెను. పంట యనునది కేవుడు. అతనియరణ్యము మన చావువంటిదే. అతని పునర్జన్మమునకై ప్రార్థనలు నృత్యములు నలుపవలెను. అట్లుచేయునయెడల ఘోరమగు కఠవు ప్రాప్తమగునని వారివమ్మకము. దైవసీయనుగుర్చి చేయు కర్మలన్నియు నిట్టివియే. అట్టిసమయములో అడుగుట నాటకము ఉపయోగపడుచుండెను. అట్టినాటక మెట్లుండవలెను?

కోరన్ను ముఖ్యము. దూత కావలయును. మరణవార్త చెప్పుటకు ఉపాత కావలయును. శృంగారరస ముండుటకు వీలులేదు గదా. యుద్ధము, అపద అట్టిదే మనకు గలవు గాన విచారరసము నాటకమునకు ఒకభావము. ఒకపుడు సౌఖ్యమునూడ గలుగును గాన అనందరసమునూడ నీందు మిశ్రమగును. దేవునిపునర్జన్మము వైభవము. కాని యిట్టి చిత్తులనుండి వదలించుకొనుట మనుష్యనితరము గాదు గాన దేవసంబంధముచే గాని యాచిత్తులను వదలుట కష్టము.

ఇట్లు గ్రీకునాటకములకు ముఖ్యాంగము లేనను (1) కోరన్ను లేక నల్లవి (2) దూత (3) వైవసంబంధము (4) యుద్ధమరణములు రంగస్థలమున గానరాకుండుట (5) పాత్రలు స్వల్పముగా నుండుట (6) రంగస్థలము మాత్రమండట (7) కాలపరిమితము యిరువదిసాలుగుగంటలలోపుగ నుండుట (8) కథాకల్పన చమత్కృతిగా నుండవచ్చును గాని కథలో కథ గానరాకుండుట! — యిది ముఖ్యవిషయములు.

ఈ గ్రీకునాటకములు యూరపునకు చేసిన యువకారము ఇంతంతయని చెప్ప నలవికాదు. అరిస్టోటిలు వీటిని ఆధారపఱచుకొని నాటకవనస ఎట్లుండవలెనో విమర్శనమొకటి వ్రాసెను. రోమునాటక కర్తల కాధారము కొంతవఱకు నిడియే. షేక్స్పియరు వీటిని అనుసరించి పెక్కుమార్పులు గావించెను. అందువలననే యాకవి, నాటక కర్తలలో కెల్లను ప్రధానాడు. షేక్స్పియరువంటి సుప్రసిద్ధకవులు యూరిపిడిను మొదలగు గ్రీకునాటక కర్తలకు జ్ఞానరూప లాసన్నియుండ గ్రీకునాటక కర్తల ప్రహేళనము జేయగా దెప్పవలయునా?

బాలికలు - వృద్ధ వివాహములు

వేమరాజు వేంకట రావు గారు.

- వ. గంటిమి సడలిన * మదులైతనను, వెండ్లిమాట వచింప * వేర్పిగాడె
కుష్ఠురొగముచేత * దుష్టుడైయున్నను, బాల నిర్మలమటన్న * హాము గాడె
చిల్లిగవ్వయు లేక * యల్లాడుచుండిన, పిల్లల గూర్తు ననంగ * ప్రియము గాడె
బహుసతీనాథుడై * పరదాడువానిని, కన్నెం గైకొనుమన్న * హాము గాడె
విద్యావిహీనుడై * వింతగాజీవింప, వనితగైకొనుమన్న * హాముగాడె.
సతులపరుసఁ దెలుప * సంతోషమడ గర? చిన్నికన్నెపాత్తు * నెన్నవంచు
కలిగి యుండవలదె * ఘనతనర్హతలను? కామరొగ మెవని * కానరాదు.
- సీ. తొంబదియేండ్లతో * తులఁదూఁగువానికి, కన్నియబాము లేకకరణిఁ జెలియు
పెద్దరొగముచేత * పీడింపబడువాఁడు, బాలసౌఖ్యంబు లేకభాతి * యు
బహుసతీనాథుడై * బహుశ్రమపగువాఁడు, రవ నిరలంపు లేకీతిఁ గాంచు
యిల్లుగల్లగనుండు * ప్రల్లదుఁ డగువాఁడు, వనితకష్టంబు లేకవిధము జూచు
అయ్యె, తలిదండ్రులార * మీబాలికా, స్థితుల నరయరయ్య! * తీవ్రవయ్య
స్వవరుగోరువరము * భావింపరయ్యయో * తిండ్లు లనట మిమ్ము * దానణంబు
- సీ. చీకీ కూలగఁబోవు * చిన్న గుడిసెలలోన, నుద్భవంబైరి వి * సుధమనులు
చీమలుపోసిన * చెనఁటికలుఁగులలోన, జన్మించినార లా * జన్మగురులు
ఎండి కూలగఁబోవు * చెట్టులు నెలవుగా, ప్రభవించినాఁలు * వరమధనలు
తిండి నెలుకలేక * మండుకొంఠలపైన, స్థావరమూత్తులే * గర్భనగలు
వారు నేర్పిన విద్యలే * వాసికెక్కి, వారు నేర్పినభద్రాల్లు * వసుధసలిదె
వారు కీర్తి ధరిత్రిని * బంధులైరి, వారుబారిసజారిసే * వాసినీతి
గాని బాలవిధవ * కాంతు నరొక సారి, పొందకర్హులనట * పూజ్యమకట
మగువసుఖములన్న * మావనంబొల్దు, ఏటివశువు లయ్యి * బోటు లకట.
- సీ. చిన్ని బాలసుఖము * జూడగా రోయుట, బాలవితంతుల * బాపమర్య
మతమందులేనివి * మఱికొన్ని కల్పించి, ధనహీనలను ద్రోసి * ద్వామర్య
విద్య నేర్పబఁ గొప్పవితగా జెప్పుచు, వనితి బానిఁజేరు * ఘనల మయ్య
తగుకాలవందున * తగునాథుఁ బడయఁగా, మోసంచుమహాకెప్ప * కార్యచయ్య.
పుత్రికలుపుత్తులకునీడు * గాడటయ్య? వారిసుఖములు వనలగు * హాములయ్య
అట్టియెడ పుత్రిక నడంప * నర్హమయ్య? తల్లిదండ్రులు నడకక * చెల్లఁదగునె.
- సీ. పుత్రికాసౌఖ్యములే * పుణ్యంబుగాఁ దోచు, దాని సౌఖ్యములే * పూనకవదు
పుత్రిజీవితమెల్ల * పూజ్యంబుగాఁ జేరు, విద్యాప్రదానంబుఁ * జేయరాడె
మంచియజాపనమందు * మన్మథుగోరగా, స్వయనాథు గ్రహణ * జేయదగదె?
బాలవితంతుల * బాములచొప్పగా, నూత్న చర్మభుజు * నొనఁగరాడె
పుత్రికాధనంబు * పూజ్యంబుగాదయో! తండ్రులగుటమీకు * ధర్మమగునె
స్వయములాభమన్న * సుతలాభమగునయ్య, తండ్రులార ! మతవితిండ్రులార.
- సీ. అన్యోన్యమనురాగ * మన్నిండు నొప్పఁగా. వరజాల మొసంగదే? * స్వయమువరము
భాగ్యాభివృద్ధి * భాసిల్లఁగాఁజేయ, వరజాల మొసంగదె * స్వయమువరము
నవకభాభాసులె * నందమ లలరఁగా * వరజాల మొసంగదే? * స్వయమువరము
సంసారరంగంబు * సౌఖ్యాభి శీల్పఁగా, వరజాలి నొసంగదే? * స్వయమువరము
దంపతులసౌఖ్యరాశికి * ధాత్రివోలె, భాగ్యగుఖ మిచ్చును * స్వయమువరము
సర్వసౌభాగ్యభద్రఁబు * సాధింబు ! వనిభాగ్యంబు, పురుషుల * వాంఛితంబు.
- సీ. ధర్మంబుబోధించి * దానివృద్ధిగఁ జేయు, దేవసంభవులు భూ * దేవులార
ధర్మంబు రక్షించి * ధాత్రి నలరఁబ్రోచు, కర్మసంభవులు స * ష్టాత్మలార
ధర్మంబువ్యాపింప * తగుప్రతిఁగాఁ బూను, వీర్యసంభవులు స * ద్వైశులార
ధర్మంబు వృత్తిగా * తగ నురించెడి, శూరసంభవులు స * మాధ్యులార
మతమునందు లేని * మర్యాదలేలా? పుత్రికలసుఖంబుఁ * బూస రకట
ధర్మ మరయరయ్య * తగుస్వయంవరములు, బుద్ధిభావలార * పూజ్యులార.

ప్రాప్తాని ప్రాప్తాణేతర సప్తేళనము

హన్నాడ స్పిష్ట మూర్తి గారు

ప్రాప్తానిలు సావ్యరపరులు పూర్వకాలమునుండియు ప్ర
పులకు సక్రమములను లోబాచుకొని, సర్వాధికారము
లను బొంది, విద్వాంసులయి, మతము పేరిటను గూడ సగౌరవములను,
ప్రాప్తాణేతరుల నున్న తస్థితికి రానియక అణగఁ దొక్కిరిసి ప్రాప్తా
ణేతరులలోని హానివిద్యాధ్యులందఱు గను గాయకలు కనఁపెను రాజ
ధానియం దీయద్యమమును లేనదీరి. ఈ యద్యమపక్షమునకు
స్వాధ్యయము మనుషేరు వెట్టి యద్యమవ్యాప్తికై యంగేయంధ్ర
ములయందు దైనికపత్రికలను గూడ నడపుచు న్నారు. వీరు ప్రాప్తా
నిలగురించి తీవ్రమగు నిందావాక్యముల నుపయోగించుచుందురు.

ప్రాప్తాని లాదికాలమునుండియును ప్రరాజీయ, సాంఘిక వ్యవ
స్థలయం దధికులయి, యున్నతస్థాన మొకమించుకొని యున్నమాట
వాస్తవము. ఎందుచేత ననగా ప్రాప్తాని లింతవఱకు నాధిక్యము
ఁగొపఁగింది యన్నిటియందును ముఖ్యముగ సంఘమునందు నున్నతస్థాన
మునం దుండుటచే నీసమ్యేళనప్రాధ్యత వారీయం దెక్కువగ నుండక
మామదు ప్రాప్తాణేతరసోదరులను ప్రాప్తానిలయందలి లోపము
లను గోరింతలు కొండంతలుగ గణించి ద్వేషభావ మూనక వారిని తమ
పూర్వులవలెనే ఆదరణబుద్ధితోఁ జూచి - మఃకందఱు కెక్కుడవర
మగు దేశమాతయొక్కయు జాతీయతయొక్కయు ఔమమునందు
బుద్ధినిలిపి ఎరమేళ్లరుచి న్యరించి, యీశ్వోద్యమమును చాలించి, దైనిక
పత్రికము కలిగి యుండవలసిన తరుణ సూచనమైనది.

మొనక నేను హిందూమహాత్ముడియ సమ్యేళనమునుగూర్చి
యొక వ్యాసము వ్రాసి యాంధ్రపత్రికలయందు ప్రచురింపించి
యన్నాను. అందు విశేషకారములం దెట్టి వానిని సమరంచుకొను
భద్రతలు సూచించుచున్నాను. ఇప్పుడు హిందూమహాత్ముడియలు
మైత్రి కలిగి యున్నారు. ఈ ప్రాప్తాని ప్రాప్తాణేతర సమన్వ
యంతకన్న సెత్తున చిక్కయినది కాదు. ఉభయములు పిరిసవులే.
మతాచారములం నేక భిప్రాయము. ఉభయపక్షములందలి ప్రధాన
నాయకులను కలిసి ఉభయముల చీలవీయు నంతములను సమరంచుకొనిన
జులును. ప్రాప్తాణేతరుల కొరకలు ముఖ్యముగ నివి- 1. ఉద్యోగములు
2. కానుకభటు 3. విద్య 4. వర్ణాధిక్యమును గ జరింపవలె యున్నది.
ప్రాప్తానిను ఉద్యోగము ప్రధానవృత్తి కాదు. తపోవిద్యలు
ప్రాప్తానినకు ప్రధానవృత్తిగా భారతాది గ్రంథములు కానిండు
చున్నవి. విద్య యనగా హానిభాషావిద్యవిద్యలు కావు. ఆధ్యాత్మ
విద్య ("అధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం" భగవద్గీత ఆ ౧౦, శ్లో 3.౨.
నతీయ ప్రాప్తాణకర్మగుర్ని కూడ భగవద్గీతయం దిట్లున్నది.

"శమా దమస్తవ క్షౌచం యంతి రాక్షస మేవన,
జ్ఞానం విజ్ఞాన మాస్తేక్యం ప్రాప్తాం కర్మ స్వభావజం"
(ఆ ౧౮ శ్లో ౪౨)

ఇట్టి స్వచ్ఛందజీవనమున కవకాశ మిచ్చుదు కనక నే ప్రాప్తా
నినకు కొలు వర్హముని మనపూర్వులు కానించియున్నారు.

ఇంతకు పూర్వము ప్రాప్తానిలు లౌక్యవిద్యాదత్తులై యుద్యో
గములయం దుండి విద్యావిహీనులను అజ్ఞానులు నగు ప్రాప్తాణేతరు
లగు ప్రజాసామన్యమును నిరంతరభాధికాగముగ పాలించుచుండుట
చెలవే ప్రాప్తాణేతరపక్ష మేర్పడినది. కావున ప్రాప్తానిలు లౌక్య
విద్యాభ్యాసమును విమించి యుద్యోగము లన్నిటిని మన ప్రాప్తా
ణేతరసోదరులకే విడిచిపెట్టుట భగ్యము. ఇందుచే కానుకభటకర్మము
లను కూడ ప్రాప్తానిలు నిలవఁబడక ప్రాప్తాణేతరసోదరులకే వాటిని
లభింపఁజేయుటను గూర్చి జేజుగ నుడువవలసిన యావశ్యక ముండదు.
ఇక మిగిలినది వర్ణాధిక్యము. దీనినిగూర్చి విమర్శించుట కీ చిన్నవ్యాస
మున చోటు చాలదు. అది ప్రశ్నేకవ్యాసముగ నుండవలసి యున్నది.
అయినను కమ్యవారిలో కొందఱు వలె ప్రాప్తాణేతరసోదరు లెవరైన
నుపనయనసంస్కారములఁ బొంది వేదవేదాంగపారంగతు లై వైదికర్మ
దీక్షితులుగ గాఁగోరి తని ప్రాప్తానిలు వారికొక తీర వాడియందు
పెద్దవాత్సల్య ముంచి పనిచేయు టిష్టము.

ప్రాప్తాణేతరులు ప్రాప్తానిలయం దీర్వ్యయును ద్వేషమును
కలిగియున్నారను వారి భావముతో నే నేకీభవింపఁ జాలను. వారట్టి
భావముల కలిగియుండిన ట్లంగిరించినను వై విధులను మనమునరించి
పని నన్నిటి మేని, ప్రాప్తాణేతరసోదరులకు మనయం దంతురించిన
యీర్వాద్యేషములు అంతటిచివోక లెప్పుడు.

ఉద్యోగములును సౌరోహిత్యమును మాని ప్రాప్తానిలు డెట్లు
కుటుంబపోషణఁ జేసికొనఁగలర డని ప్రాప్తానిలలో కొందఱు టడుగ
వచ్చును. ప్రాప్తానిభర్తయు భోగైశ్వర్యప్రసక్త మగునది కాదు.
భోగవరాయణత్వము మాని యింద్రియజయ ములవరచుకొని మితా
హారులు కావలెను. ఇందుచే ప్రాప్తానిలు కాధ్యాత్మికచింతనమునకు
వీలుకలిగి తపశ్శక్తి సంపన్నుడయి భూకేవుఁ డనిపించుకొని లొల్లిటి
యున్నతగౌరవమును సుపాదింపకొనఁగలుగును. ఏనాడు ప్రాప్తా
నిలు భోగైశ్వర్యాసక్తు లయి స్వభర్తమగు ప్రాప్తాకర్మను
విడిచి- స్వచ్ఛందజీవనమునకు తిలంబలి నొసంగి- చారిత్రం త్ర్యపంకనియ
గ్నులైకొ, ఆనాడే ప్రాప్తానిభర్తయుఁ గోల్పోయి దేశము నభో
గతకఁ జెప్పిరి. భోగవరాయణత్వములేక మితజీవనముఁ దెనవో ప్రాప్తా

ణునకు వ్యయభారము చాలవలకు తగ్గిపోవును. పూర్వకాలమునందు వలె బ్రాహ్మణులు కఠింఘనృత్తులచే నీకాలమున జీవించజాలరు. తన్నును వ్యవసాయము వాణిజ్యము మొదలగు స్వతంత్ర నృత్తులచే కుటుంబమును పోషించుకొనవచ్చును. బ్రాహ్మణుల డేబ్బు డాడంబర రహితజీవనముడై స్వాధ్యాయాదుల తపశ్శక్తి సంపన్నుల డగునో యస్వచ్ఛదే దేశము నిజమగు స్వరాజ్యములు వనభవింపంగలదు. బ్రాహ్మణుల తొల్లిటిగౌరవమును నిలువబడదును బ్రాహ్మణులు తమపాలంబయిన బ్రాహ్మణేతరుల నున్న తస్థితికిఁ దెచ్చుటయందే కలదినివిశ్వసించవలయును.

ఇక బ్రాహ్మణేతరులను గూడ నొకసంగతి నివేదింపవలసి యున్నది. వారును విశ్వరూపులు భౌతశక్త్యర్థములందును సుదోష్ఠగముల యందును కేవలము నిరుగ్గులై కృషిసల్పక తమవృత్తిని యాధ్యాత్మిక చింతనమునకును దేశక్షేమమునకునుకూడ మఱిలించి తమస్వాధ్యాయాదుల చేతను సమదృష్టిచేసిన ఆత్మోచ్ఛ్రాంతిని బడసి కాశ్యంపొత్తుకొనితఁకి దీక్ష బూను టావశ్యకము. బ్రాహ్మణేతరులు ఏమోగూడంబనిరే వ్రాతగ్రంథముడ మేల్కొని ప్రస్తుతము రక్షోగూఢ ప కల్పితాడంబుపటాటోపముం దున్నారు. దైవకటాక్షమున నభిరూపముననే న్యాయమున గ్రహించి సాత్వికవృత్తి నకలంబించి నిరాదంబరజీవనాభ్యాసములై - యాధ్యాత్మిక చింతారోగ్యములై-నర్మసములై-చుభౌతవర్షమును పూర్వపు చుగోన్నతి నశకుఁ డెప్పు ట్పరియగమును వఱలు బ్రతిష్ఠించవలయును.

భీరతవర్షమున బ్రాహ్మణులను బ్రాహ్మణేతరులను గూడ నర్హర స్వరాజ్యము నాకాక్షించుచున్నారు. కాని యది యాచార్యకృత్తిర్లగు కపటతంత్రములవల్లను లభించునది కాదు. అట్లు లభించిన స్థితియుగ

నిలువజాలదు. అందువలన నవయోగమును నుండదు. స్వాధ్యాయము చేతను వికనల్యముచేతను నాత్మజలముచేతను దానిని తప్పక పొందవచ్చును. కాబట్టి యాభిరుచులు నెన్నఁ దేకిభవించి కృషిసల్పుదునో నాడు తప్పక హిందూ శాస్త్రము స్వరాజ్యమును బడంగలదు. మేనకటి సం కులస్తవ్యక న న్యోన్మితేనప్రారంభమై మిఁదంద తొకటి గండు, మిఁద కృతకృత్యులగుదురు.

వై విమలముల నస్వప్రభులుకూడ గమనింపవలసి యున్నది. వారిసంఘ మింకను చాల మెరుకై యున్నది. కుచియనవా రింతవఱ కెఱంగినే యెఱంగరు. వారు లెక్కినవానికిన్నను నధికశుచిరులు లై-నేకాని యింకను తోక కనిపించలేదు. వారిగఁ దివుడు బుద్ధిచుండులు బాచులచే నరించు ముగ్ధానై షణము నేయుచుండుట కుభ నూరకము. నిర్మలాతుల కమతమై ఒరుగవలసిన పని కంఠరాశోభా మొనరి. పాలకులును వారికృషికి నహాయభూతు లగుచున్నారు. వారి యంగు త్రాగు ను అవాద్యము నహయకము నగు నీచనంభావణమును పూర్తి తో గిహనలేదు. మా సాహస వర్ణి గు లైరేని వా రతివేగమున ముందనకఁ గాచులరు. ముగ్ధులగు ని గ్రాహకులు తివయభివృద్ధి తమ కృషియంకో గలదని పూర్తి క త్వసింపలేదు. కీరివలస్థులను చొకా మేగుడు కనకదాసు మొదలగునాదు కుడంగులై, యన్నేములై పరమ భక్తాగ్రేసరు లయి బ్రాహ్మణులకే గౌరవ భూజలం బడసిరి. ఈతీకమును తెలిపినాని చనిచేసి చని కీర యన్నవర్ణం కటాక్షంగులై పోవును. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరులకు దక్షిణి పోషించి వైతీని వీరిని కుచి వంతులఁ చేసి చుడంగులై కర్మ గూఢులగు లెను.

ఉచితమైన సామ్రాజ్యకాంక్ష

కండా ఫీ మ శంకరము గారు వి. ఏ. (ఆంధ్రు)

దూరమున నున్న బంగారు & తీరములను
 నింగి తెగయ దిగ్విజయాభి & పొంగిపొడలి
 ఇచ్చుటను మనలోన & మెచ్చుచుండు
 రాత్రిలకు నోగిరము లేమి & నడలు జనులు
 మీదుశాస్త్రంబు వృధ & మీదుకళయు
 మీజయము వృధ వృధయగు & మీయశంబు
 ఎడప మేధాదరిద్రము & హృత్విహన
 వన్యపుటెడల్ల హాహారశంబు నెలగ

అవయశ మధర్మ మజ్ఞాన & మను నడవుల
 మీదు విజిగ్గ కిచ్చోట & లేదె నెలవు
 ఊత్రమే లేదె యశమిచ్చు & కార్యములకు?
 లేండు! గెలుపుడు! భుజశక్తి & యండునపుడె;
 మీదుననుమనె విడిసిన & మీవిరోధి
 గణము గెలిచి నిర్మించుడు & మనుజుచిత్త
 మం దనశ్వర సామ్రాజ్య & హర్మ్యవరము

లేఖన ప్రమాదము

పా ర న ల ది రా మ శా స్త్రీ గా రు

ద్రువనా దివ్యుడు లివులనుబట్టి, కాలము నూహించుచు దానిని బట్టి యొకవిషయమునునాకాలము నాటి దని నిశ్చయింప యత్నించుచున్నారు. ఇత సీలిపి భేదమువలన నొక యక్షరమును వేటొకదానిగా భావించి దానికి సంబంధించినట్లు కొన్ని కార్యములను కల్పించుచున్నారు. ఇది సరియైనదే యని నిశ్చయింపరాదు. పోలిక తెట్టివారికిని గొన్నిచోట్ల భ్రమమును కలుగజేయుగలవు. మొదట నెకరి ప్రమాదమువలన బిమ్మటివారు భ్రమపక్షగా దానిం జూచి యాపిమ్మటివారు వారిభ్రమమునే ప్రమాదం దలచి దానివలన కార్యములను జేయగలరు. కంఠధ్వని జ్ఞాపకముకొఱకు లిపి రేర్పడినది. ఇది యన్ని భాషలలోను గలదు. ఒక్కభాషలోనే యనేక విధములగు లిపులు నుండును. సంస్కృతిమున నాగ రాక్షరములు వేయుచు ధ ద్రావిడ ద్వక్షరవ్యక్తులు వేయు వీనిలో నొక్క జాతిలిపి యైనను లేఖకులరు బట్టియు లేఖ్యములః బట్టియు లేఖనసాధనములః బట్టియు గొంచెము కొంచెము భేదిల్లుచుండవచ్చును. ప్రకృతమున నాంధ్రకేళిలో కవర్గీయనునాసికము “జ” కార మిట్లుండును గదా. ఇది “సజ” “తజ” ఇత్యాది కేవలసలములలోను “దిక్షాగ” “వాఙ్మఖి” ఇత్యాది సంయోగ స్థలమందును స్పష్టముగాననునాసికధ్వని కిలదయ్యే వినఁబడుచున్నది. “జ్ఞాన” “జ్ఞాతి” ఇత్యాది సం గమ లోను ననునాసికొచ్చు ణమే వినఁబడుచున్నది. వ్రాతలలో మాత్ర మిచ్చట చవర్గీయము (జ) కారముగా గాన్పించుచున్నది. ఇవట మనయుచ్చారణము తప్పా? వ్రాత తప్పా? “యజ్ఞ” “రాజ్ఞ” ఇత్యాదులలో వ్రాత సరిగాను నుచ్చారణము తప్ప యిట్లును గానవచ్చును. అట్లుగాక యీ “జ్ఞ” అనునది ప్రత్యేకాక్షరమా? అయినచో వర్ణసమీక్షాయములో వేటొకయక్షరముగా బేర్పాటుపడినదా? అట్లు

లేదు. దీనిని సంయోగముగానే యందఱును భావించుచున్నట్లు మాత్రము కాన్పించుచున్నది. అయినప్పుడు వేని సంయోగము అనువిచారము మాత్రము చేయఁబడినట్లు కానరాదు. ఈసంయోగములో మొదటిది కవర్గీయనునాసికము. జ కార మిట్లే వ్రాతలలోఁగూడ పూర్వ ముంగియుండును. ప్రాచీనవిద్వాంసు లట్లే భావించియున్నట్లును గానవచ్చుచున్నది. జ్ఞాపకము ధ్వనియట్లుండగా తిక్కనసోమయాజి దీనికి ‘క’ కారమును విశ్రమాక్షరముగాబెట్టి భారతము శాన్తిపర్వము ర-వ ఆశ్వాసము ౨౫౫ “క జ్ఞానము కేవలకృప న జ్ఞానికి నుపదేశవిధి బ్రకాశము సేయన్ అనుచోటను జ్ఞానంబువడయుటకు వాఙ్మనసములు నునియమములుగాఁబంతురు” గి ఆశ్వా ౯౦ అను చోటను దెలియజేసి యున్నాడు. వీనిలో మొదటి యుదాహరణమును మాత్ర మప్పకవి యిచ్చియున్నాడు. సోమయాజినాటి కుచ్చారణములోను వ్రాతలలోఁగూడ వసందిగ్ధముగా నున్నది. “జ” కారము చకు “క” కారమును నాయన విశ్రమముగా బెట్టుటయు నప్పకవి దాని నెఱ్ఱికొనుచు దననాటికి వ్రాతలోమాత్రము ‘జ’ కారమువలె గాన్పించుటచే నది యొక ‘విశేషవళి’ యని చెప్పవలసివచ్చుటయు స్పష్టము. అట్లు చెప్పుటకు కారణము తనకు పూర్వపు ఛందోగ్రంథములందలి భ్రాన్తియేయై యుండును. ఇకనిచట నిది విచారణీయము. ఈ ‘జ’ కారము ‘జ’ కారముగా వ్రాతలోని కెట్లు వచ్చెనని విచారితము. తాటాకులపైని గంటములతో వ్రాయుకాలమున నెకగు క్రొవ్వాడిగలదానితో వ్రాయునప్పుడు ‘జ’ కారమునకు కంఠస్థానమందండు నడ్డుగీతః దీనిని బెట్టుటకుఁ దాటాకు చిదుగునని తిన్నగఁ బెట్టక కొంచెముక్రిందికినిమిదికినివంకర చేసి ‘క్రి’ ఇట్లుపెట్టఁగాఁ బిమ్మటివా రొకరు దానిం జూచి యావంకర నట్లేయుండ

వలయునేమో యని తలచి దానిని మఱికొంత స్ఫుట కల్పించి తాలవ్యకంఠ్యములకు విశ్రమము సంగీకరించు ముగాఁజేసి వ్రాయుటలో మీదిబొట్టునుఁ గలియఁగా నది కొని దానికి తద్భవవ్యాజవిశ్రమ మని యొకవ్యాజ 'జ' కారమునకు కంఠస్థానమం దుండు కొమ్ము '౮' మును కల్పించి లక్షణమును జెప్పినాడు. ఓహో! వ్యాజ వలె నేర్పడి యంక నప్పటినుండి యంకవిద్యలోను మెన్నికల్పనలనైనఁ జేయించుచుగదా? వ్యాజవిశ్రమ మను నట్లే పడియుండువచ్చును. దీనింజూచి యప్పకవి 'జ్ఞ' సం టింటె విశ్రమవ్యాజ మన్న మేలేమో? పూర్వకాల యోగములోని మీది యక్షరమును తాలవ్య 'జ' కా మున "జ్ఞ" కారి మిట్టె వ్రాసినాలోఁగూడ నుండియుం రముగా భావించి యప్పకవీయము 3 అశ్వాసము గాగి డును. "స్వ" దీనినే "వజ" ఇట్లును వ్రాయుచున్నారు. "సి" విజ్ఞానమునకు - అను దీనిలో సంస్కృతవ్యవహార ఉచ్చారణముమాత్రము సరిగానేయున్నది. "జ్ఞ"ను అట్లే మధ్యావసానంబుల ద్వితీయసంకలమునకు"అని సరళమును వ్రాతలో వ్యత్యాసము నొంది యుండును.

స్వా ల క స్తృ తి

బంధారు తవ్యయ్య గారు

అన్నా! యీశ్వర! యెంతవేసితివి! శైవాచారసంస్థానం

పన్నున్ శ్రీరజార్థివంశకరు సమృద్ధిన్నాఖ్య మత్స్యాలకున్

గ్రన్నున్ ముప్పదియేండ్లు నిండని యెఱ్ఱప్రాయంబున్ మ్రింగితే

యన్నా! నీజరరాగ్ని యంకయినఁ బల్లటంగదా దీనితోన్.

తే. కరుణ యోగోపమందును * గానరాక, నిలుపునను తాతగుండెనై * నీవు విసుల

నలరుటనె పో * లోహపాతములను నిన్ను, నుర్విజను లెల్లఁ బూజించుచుందును లభిం.

సీ. హరకథాకథన చాతురియందు నీయంత, వాఁడు లేడను కీర్తి * పడనినావు

కర్ణచేయలైన * గానమాధురీచేత, నెల్లగ వదుల హరింపనావు

కోరినగ్రంధాలి * గూర్చుచు నాడు భాషాక్రమంబునఁ దోడు * పలికినావు

శ్రీనాథకవిగణ * కలముల్ గీర్తింపఁ, కోర్కె మైనను బులికి త్పినావు

గీ. ఇట్టి నీగణగణముల * నెల్ల స్వప్న వార్తలకుఁ జేసి శరణార్థి * వంశచంద్ర

అమృతాఖ్య! నన్నీవియో * గాధిముంచి, ముప్పకవయేట కోనన్న * పూర్తిఁ గంటె!

సీ. కానినాథునివంశ * కలకాళిచంద్రుండు, నాగేశరాయఁ డానంతగుణుండు

పరమభక్తినిసోము * బసవపురాణంపుఁ, బరిశుద్ధముద్రాపరిణమనకుఁ

దివల ననెడివాఁడ * వెలికినంత నె వూర్వ, ముద్రిత్రుల నొందు * మోహ చులఁ

బంధి కీఘ్రును తాళిపర్ర ప్రతులఁగూడఁ, బడసి పడచెద * యు * వానినాడ

తే. వంట! యామట చురకే * యగుట నాది, నై మఱిపడినాటకే * యస్తమించి

దే! యాగ్రంథమును జూచి * యలరుంట్ల, కడువయిల చుంపఁదాదు నిశ * బంధుడే.

చ. అరిసి యలక్ష్మకావ్యనిఘంటుంబులఁ గూర్చి నిజామరాష్ట్రం

చరణము నాతికాలమున * నల్పగ నెంచితి మింతలోనె గన్

హరణ మొనర్చిన విధి మహాదాశయముల్ విభలంబు నేసి; న

త్కరణము లెన్న విన్ను కలితంబు లటన్న బుధోక్తి తప్పకే.

తే. నీవు పసింబుంచుకొమున * నిడదవోలు, నిడువయో ముదంబును నాకు * నియమించి

జ్ఞాతే నేడు నిను బొట్టఁ * తెట్టుకొనుటఁ, గాబుదొలయి తోచి కోకంబు నొచ్చె

తే. కలినుఁ డైనను గరుణాశ్మకలితుడైనఁ, నొక్కడే గాక మఱి నేల * దిక్కు లేదు

నవ్యమానందమును నీదు * నాచ్య కెపుడు కుటననయగఁ గొలుతు కలకంఠు శివుని.

భిషగ్యురండు

నారాయణం కేశవా చార్యులు గారు

పల్లదేశములందును ఎల్లకాలములందును వైద్యవృత్తి మిక్కిలి గౌరవ మైనది. “వైద్యో నారాయణో హరిః” అను నార్యోక్తి సనుసరించి ‘భిషగ్యురని’ విజ్ఞానముయొక్క తరళమాదిభేదముతో ‘నోకా’ బనిలేదు. గాజాలకు వైద్యముజేయు వైద్యులును గలరు. కుగ్రామములలో వైద్యముజేయు వైద్యులును గలరు. శ్రీమహారాజులచే వారల అస్థానమునందు రాజవైద్యు లెట్లు గౌరవింపబడుదురో, అటులనే కుగ్రామములలో వైద్యముజేయు వైద్యులును చికిత్సజూండు రోగులచే గౌరవింపబడుదురు. కనుక వైద్యవృత్తి సదా గౌరవ భాజనమై యున్నది. రోగులలో కొందరికి వైద్యులయందు మిక్కిలి వ్యక్తమును, కొందరికి భయమును కొందరికి భక్తియు గలిగియుండుట లోకవిదితము. కావుననే, వైద్యులకలుకలకు ప్రజలు వ్యతిరేకులు కాబారు. ఇందుకు తార్కాణముగ ‘భిషగ్యురండు’ చికిత్సయందు పొందు కొన్ని ఫలములు దెలియుచున్నవి.

శ్లో. కృచిదధ్యః కృచిన్వైత్రీ కృచిద్భృత కృచిద్వ్యకః,
కర్మాభ్యాసః కృచిచ్ఛ్రుతి చికిత్సా వాన్తి నీష్ఫలా.
భిషగ్యాపవతే యి అధ్యాయః.

మఱియును వైద్యులు ఎంతిజ్ఞానవంతు లైనవో ప్రజలను సరియైన మార్గమున నడిపింపగల శక్తిగలవారగుదురు. వైద్యపదమున కర్థమేమి? ‘విద’ అనగా దెలిసికొనుట దెలిసికొనినవారు వైద్యులు అని అర్థము లేలచున్నది. కాన అట్టి ‘వైద్యుని’ యందు రోగికి మంచినమ్మ కమును గౌరవము (మర్యాద) నుండినవో, నాశోగి నిద్రికైదును.

శ్లో. ఏతా న్నిపవతే ద్వైద్యో జహాన్వోహ సవాత్సర్యాత్.
న స సిద్ధవృత్తి వైద్యుః గృహే యగ్య సమ్రాజ్యకే.

రాజోత్పద ప్రజాయత్రమగు చిక్కిని పరిపాలనము. భిషగ్యురలలో, నైకవత్సముండి పోదరభ సముతో, బనిజేసినవో తనకును సంఘమునకును దేశమునకును ఎంతటి ఘనకార్యమునైన జేపార్చగలరు.

కనుక వైద్యవృత్తి నవలంబించు ప్రతిభిషగ్యురండును తనచే చికిత్సపొందు ‘రోగుల’ యొక్క బాధలను మార్త్రము తొలగింపఁ యెగాక బీదలను రోగులయొక్క బాధలనుగూడ తొలగించి వారియందు ద్రవ్యాపేక్ష లేట్లుకొనక ప్రేమపూర్వకముగ బనిచేసినవో ఇహపర శ్రమములు జడ్డయగలరు.

చూచుండియు మనదేశమునందన్ని శాస్త్రములకన్నను ఎక్కువగా శివోత్సాహులైనది ఆయుర్వేదము. ప్రకృతమున కొంత కాలము కెట్టి ఆయుర్వేదాభిమానులు కొందఱు మార్త్రము దాని

నుద్ధరింపఁ బూనుకొనుచున్నను- పాశ్చాత్యవైద్యముకన్న మెయ్యిరెట్లధిక గుణ మొసగుకత్తి మన ఆయుర్వేదోపాధములయందు గాన్నించుచున్నను- దీర్ఘకాలమునుండియు మన దేశముల ప్రభావము దెలిసికొనబాలక పాశ్చాత్యవైద్య డాంలికములచే జనసామాన్యమునకు మన ఆయుర్వేదమునందలి గౌరవము తగ్గినది. గతంచేమన-

“క. ఏదేశపు మానవులకు
నాదేశపు మందె తప్ప నన్యము హితమె
కేదియుఁ గాదను నాయు
ర్వేదము వచనమున మనసుఁ దెట్టు తుమారా!”

కనుక ప్రజలకు ‘అరోగ్యభాగ్యుల’ను జేయుట ‘భిషగ్యురని’ నిధియైనవో వారందరికిని ‘భిషగ్యురండు’ వారి జీవితమందంతయు మరువరాని మేలుజేసిన వాఁ డగుటకు సంజేహమేమి? ఆశాఙ్గమును బట్టియే “దేశము నాగకతఁ జెందుచుండిన కొలదిని” భిషగ్యురండు తుక్లపక్షచంద్రునివగిది దివదినాభివృద్ధిని గాంచు”నని గ్లాడ్స్టన్ అను ఒక పాశ్చాత్యమహనీయుఁడు జెప్పియున్నాఁడు.

ప్రజలకు వైద్యవిద్య నభ్యసించు తుతూహలము లేకుండుటలే, సంఘాభివృద్ధికి భంగకరములగు దురాచారములు నెలకొనుచున్నవి. కావున ప్రజలకు ముఖ్యముగ వైద్యజ్ఞానమును ప్రజ్వలించజేయు విద్య నభ్యసించ వీలగు గదుపాఠశాలలు కలిగింప కాననీర్యాజనభ్యర్థులు ముఖ్యముగ యోచింపవలయును. అందులకు ప్రభుత్వమువారును చేయరాత నొసంగవలయును.

గతవత్సరము ప్రభుత్వమువారు దేశీయ వైద్యవిధానమును సభివృద్ధిజేయుటకు నియమించిన సంఘమువారు వారినివేదికను తయారు గావించుటలో దేశీయ వైద్యులందఱికి నెంతటి వహోపకార మొసంగదగిన జూడవలసియున్నది.

అయితే దేశీయ వైద్యవిధానంఘ కార్యదర్శిగారును డాక్టరు శ్రీనివాసమూర్తి వి.పి.యల్.ఎం.బి.సి.యంగారు తయారు గావించిన నివేదిక ప్రభుత్వమువారు రాజాదించినవో పాశ్చాత్యవైద్యమువలె ఆయుర్వేదవైద్యమునకును బౌద్ధత్యము కలుగునని వదలిగ సున్నది. అదియునుంగాక మదరాసునందొక అదర్శకళాశాల నొకటి ప్రభుత్వమువారు నెలకొల్పవలయు ననియు నందులకు ప్రభుత్వమువారు వర్తనమునకు ఒకలక్ష యేబదితేల రూప్యములను గ్రాంటు నివ్వవలయుననియుమూడవారి నివేదికయందు వ్రాసియున్నారు కనుక ఆయుర్వేదమునకు ఇయమో అపజయమో బట్టెట్లుతిర్మానువుడు సుప్రమగును.

ఇక గిల్ బట్ట స్టేటరు గారు గతవత్సరం మదరాసు శాసనసభాపరిషత్ సభలో, ఈ ప్రపాదించిన తీర్మానము సభ్యులచే సేకరించుము అమోదింపబడినది. ఆ తీర్మానము ననుసరించి ఆయుర్వేద వైద్యులకు శుగు సౌకర్య మొసంగుట- చిరుదముల నిచ్చుట- జేతనవైద్య విధానము కలిపి వృద్ధిపరచుట- జేతనవైద్యులకు ప్రత్యేకముగ శాసనసభాసభలలో కొన్ని స్థానము లొసంగుట మొదలగునవి గావించి జేతనవైద్యులకు ప్రభుత్వమువారు, తప్పక ప్రోత్సాహ మొసంగుటయును ఖంటా పథముగ జెప్పిన డాక్టరు గిల్ బట్ట స్టేటరు గారు ప్రశంసార్హులు. డాక్టరు గారు నున జేతనయులు కాకున్నను, ఆయుర్వేదముగం దాహణజేసి మనసభ్యులవలె గాక, మిక్కిలి ప్రశంసార్హముగ ప్రకృతివిశేషులకు

శంధ్యులు. ఈవిషయమునందు మన జేతనోద్ధాతులకు మనమంత్రిపులు వులయొక్క ఆదర్శ ఆయుర్వేదముగం చేరితిగ నుండునో, తెలిసికొనునయము కలగజేయుచున్నది.

ఏది చెప్పియున్నను సాధారణముగ ఆయుర్వేద వైద్యవిద్య వృద్ధికి రారుండుటకు కొన్ని కొరణములు గలవు. అవియెవ్వియన ఎల్లప్పుడును “భిషగ్వరుడు వైద్యవృత్తియందె తన బుద్ధిని వినియోగించును గాక వైద్యవిద్యభివృద్ధికి కావలయుమాగములు ఆరనికి కాన్పించవు. కావున సజ్జనుగు చూడవలందగు వైద్యవిద్యనవ్వసించువిధానము వనస్థులు సాధ్యనిర్మాణములకు ప్రయత్నసోగో చుని ముచూర్చికి భూపకముచుకొని జేసిన వామకుగము.

బమ్మెర పోతరాజ స్మృతి

తుమ్మల సీతారామమూర్తి చోదరి గారు

శ్రీ మద్బమ్మెర పోతనాహ్వయ! యశ ! స్సీమంతిసికామ! శ్రీ
రామస్వామి వచారవిద భజనా ! ప్రహ్లాద ! రాజగోపా
ద్దామా ! కేసన పుత్ర ! శీర సుకమీ ! ద్రా ! దివ్యచాత్ర ! నీ
సామర్థ్యం బెఱిగించ నల్వకయినన్ ! కళ్యంబె ముగియజేసికన్.

మ. బలిరే ! నీవదకోమ! త్వమును నీ ! సాంక్షిత్వమున్ నీ విని
ర్మల నారాయణపాదభక్తియును నీ ! మాధుర్య పాతంబు నీ
లలిలంబైన పదప్రయోగము రసా ! లంకారచాతుర్యమున్
దలచున్ వేతగాక సత్కి-వీద్రునకు ల ! భువోనా? నిక్కంబుగినన్.

సీ. ఘనవంశితోత్తము !ల్లని మెచ్చి శీర్షంబు లూచుచుండుబున ! గొక్కచోట
సత్కవిప్రకరంబు ! జదివి నెబా సుచు నుల్లాసపడుతి ! గొక్కచోట
పారాణికి శ్రేణి ! వరికించి యిది పురాణోత్తము బనునట్లు ! లొక్కచోట
భక్తాగ్రణ్యులు ! బతియించి హరిభక్తి జక్కి చొక్కెడు ! లీల నొక్కచోట
గీ. నాంధ్రదేశీయులెల్ల రా ! హోయనగ, భాగవతసత్పురాణంబు !భవ్యశయ్య
దెనుగుజేసిన నిన్నుగ గీ ! త్రింహ దరమె ? బుధ నుతివిరాజ ! బమ్మెర ! పోతరాజ.

ఉ. నన్నయ తిక్కనాది కవి ! నాథు లనేకులు సంస్మృతంబునం
దున్న పురాణరాజముల ! నెప్పుగ వ్రాసిరి తెనుబాసయం
దెన్నుగ నాంధ్రభాగవత ! మీపు రచించితి వాపురాణముల్
విన్నును వైన మీ మృదు క ! విత్వవిధేయత జూపకుండునే?

సీ. పాటుఁబోతునకైనఁ బారువం బొదపు నీ, సంగ్రామవర్ణనల్ బడువుచున్న
రహి నపునకుండైనఁ రమణులఁ గోరు నీ శృంగారవర్ణనల్ జేరివిన్న
గటికివానికివైనఁ గఱుగుఁ జిత్తంబు నీ కరుణారసార్ద్ర స త్కథలఁ గన్న
నజ్ఞానియైన ది వ్యజ్ఞానరాశియై, పొదలు యమృతభక్తి బోధ నెన్న
గీ. యీతి భవద్విరచిత భాగ వతపురాణ, రత్నమున కెద్దిసాటిపు రాణకొటి
మాన్యచారిత్ర! కేసన మంత్రిపుత్ర! సద్యశస్సాంద్ర! పోతరాజస్మృతమీంద్ర!

సీ. అనఁదు! నీకావ్యకన్యామోహితాత్ములై, నీ చెత కరుదెంచి నిఖలవృపులు
షడ్రసోపేత భో జనముఁ బెట్టెద మన్న, గూడ దంచంబలి గ్రోలినాపు
చసిడిమేడలలోన వసియింపుఁ డి రన్న, మెప్పుక పాకలో నుండినాపు
వట్టుపుట్టంబులఁ గట్టఁబెట్టెద మన్న, గాదని పేలిక ల్లట్టినాపు

గీ. యెన్ని శుల్కంబు లొసఁగెదమన్న నీ చ, మానవున కిచ్చెదన నాదు మాన నీయ
కావ్యకన్య నటంచు సద్గుణుల గోరి, చెలగి శ్రీరామమూర్తి కిచ్చితివి బళిర!

చ. వినుతకవీంద్ర! కొంద ఆవి వేకులు గాకపు లందునం ద లా
క్షీకేకుఁ డటంచు మిమ్ములఁచుఁ జాఱి దానఁ గొఱతగల్గునే!
ఘనతర గంధసింధురము గ్రామమునం బయనం బొనర్చుచో
శునకము లన్నియున్ మొఱుగు చో గజరాజున కేమి లోటగున్?

సీ. పాదనాశన మిహాపరసౌఖ్యదము, భాగవతపురాణంబు భగవద్రచితము
సింఘద్వైవఁబునినిఖలేశ్వరుం డగు, రఘుకులాభరణుండు రామమూర్తి
మది నొచ నీబావమఱుది సర్వకళాన, నాథుడై వెలయు శ్రీనాథసుకవి
కవికిరోమణి యనం గణుతికెక్కినయట్టి, మల్లన్న నీకు కుమారకుండు

గీ. బళిర నీవంటి సత్కవిప్రవరు గన్న, యాంద్రమాత యదృష్ట మేమనఁగవచ్చు
పదుధ నేతల్లి గాంచె నీవంటి కొమరు, భూరిగుణధుర్య బమ్మెర పోతనార్య!

సీ. ఆద్రకవిశ్రేష్ఠ లుదలు ని న్నవి, సార్వభౌముడ వంచుసన్నుతింప
వ్యాకరణాచార్య లోకమాడామణి, వని తత్కళావిదుల్ వినుతిఁజేయ
తర్కశాస్త్రజ్ఞులు తార్కికోత్తముఁ డవ, టంచు నిన్నెంతయు నభినుతింప
స్థిరభక్తి వేదాంతజిజ్ఞాసువులు మహా, వేదాంతివని నిన్ను వేడుచుండ

గీ. పరమ భక్తుఁడవని భక్తవరులు గొల్వ, జగతి హరికవృత్తి స్వచ్ఛందజీవ
నం బొనర్చిన నిరు వర్ణనం బొనర్ప, బుడమి నెవఁడోపు బమ్మెరపోతరాజ!

తా మ ర తై ల ము

రాజా రాణి గుర్తు గల చక్కని డబ్బి 1-కి అణాలు 6 మాత్రమే

5 తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు.

అమృతాంజనం డిహి,

109, ప్రేరీకోడ్డు, బొంబయి.

కావ్యనిధి చెలికాని లచ్చారావు గారు

పాపచికిస్తప్తి యంతయు జరాచరాత్మకంబు లయిన జీవనిర్జీవ ప్రతివలలో ద్విధ భుజైయొప్పుచున్నది. ఆందు దీని పాపాణా ద్యచేతనపదార్థములు నిరీమము లనియు, పశుపత్న్యది మానవ ప్రభృతులు సచేతనములు జీవపదార్థము లనియు జెప్పబడుచున్నది. ఏతాద్యశసమపాదములలో నెల్ల మానవుఁడధికతముఁడయి స్వామి ర్భవించుచున్నాఁడు. తా నట్లు ప్రాచుర్యదించియు మృత్యుదంష్ట్ర పదంశము కాకుండ నుండనోపడు. 'జాతశ్చ మరణం ద్రవం' ప్రపంచకమునందు బాడమెడి జీవరాశి యంతయు నెప్పుడో యొకప్పుడు నశించుట స్వాభావికమై యున్నది. అట్లయినను, మనుజుఁడుమాత్రము తనజీవితకాలములో స్వాత్మేతరప్రాణికోటికింటి నత్యధికం బగు జ్ఞాన సంపదతో నపావృతృభ్యు మనుభవించుచు నిత్యానందుడై వజ్రులగుడు. మానవునియందు జ్ఞానాధికతావిశేష మొకటి కానబడుచున్నది. తాదృశపీతుమాలముననే "దుర్లభో మానవో దేవో దేవీనాం తుణభంగురః, తత్రాపి దుర్లభం మక్యే వైతంతప్రీతిదర్శకః" అని మానవజన్మంబే జీవన్ముక్తి సాధనభూత చని యుద్ధోపంపఁబడుచున్నది. ప్రాపంచకమున పీఠికాదిబ్రహ్మవ్యంభము గల జీవకోటియేగాక 'యద్వైత్యం తస్మై' మని గుర్తెఱుంగునోవు. మానవుఁడు స్వకృతపుణ్యపాపఫలములం బట్టియే శ్వేతరూపము పొందునటులు జడపదార్థములు గూడ వినియములు లగచుండటం లేదా? చూడుడు - జల మాచికిగాను, అన్ని బొగ్గుపులుసుగాలిగాను మాటుచుండుట మనకుఁ బ్రత్యక్షప్రమాణంబై యున్నది. మానవుఁడు మృతిఁ బొందిన పదపడి నిజనుకృతమహత్త్వములమూలముననే ద్విగ్వారక నుభయభంబుల నందుచున్నాఁడు. మఱియు నివాలోకింపిన పృథ్వీ సంపదలతోఁ దులఁదూఁగువారు పుణ్యులగును, కంఠ్వంధబధిమూ కాది దుర్లభోపీతులై కఠోరదారిద్ర్యానివచదశల నందువారు పాపిష్ఠులుగా చగురు రని పరగణింపఁబడుచుండుట మనకుఁ ప్రత్యక్షద్వంద్వమై యున్నది. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాదులచే ననఁగా, త్వ, కృతు, స్తోత్ర జ వ్యవహారము లనెడు జ్ఞానోద్రియములచేఁ డెలిసికొనఁబడు ప్రత్యక్షప్రమాణములకు భౌతికశాస్త్రం ఒనియు, సిద్ధియముల కగోచరంబై యనుమానాస్పదమై ప్రత్యక్షప్రమాణములకు లోఁగని జీవాత్మపరమాత్మస్వర్గనర కాదుల బోధించు ప్రతి, సృష్టి, పురాణేతిహాసాదులకును, యుక్తి, యాప్తవాక్యము మొదలగువాని మిగుల నాదరించువానికి నాధ్యాత్మికశాస్త్రములు లని పేరిడిరి. ఈయది "బ్రహ్మ సత్యం జగ నిర్మల్య, సర్వం కల్మషం బ్రహ్మ" యని పరమార్థమును బోధించుచున్నది. లోకమంతయు నీహోషాహోక్షుద్వివిధ సిద్ధాంతములచే నిండియున్నది. ప్రతిపదార్థము ప్రత్యక్షానుభవంబు చే

యుట దుర్లభము. యుక్తిహేతుశాస్త్ర ప్రమాణాదులచేతనుగూడ గను నింపవలసివై యుండు. కేవలము 'పాప బద్ధివకంఠేటికి మూడేకా' శ్లకు వికండవాడము తగును "హ్యతో వహ్నిమాన్" కుతః "యశ్చ ధూమస్తతాగ్నిః" పొగ యున్నతావున నగ్ని కల దని విశ్వసించు లాగున, రాగాపాదులంబట్టి శాస్త్ర లాగిధి చోప్పన, కృతశ్రమాదు నకు ిక్ష :ధింపఁబడుచున్నది. నాకు పీక్ష బధించినరా శిక్షదా? శాస్త్రకారుఁ డెవఁడ? కఠబూతుఁడు. నేను వారలతో వాదించు నన జెల్లునా? ఎన్నో మృత్యుముల కైండుట గలిచినవార లిప్పుడు దృశ్య నీయులా? నిశ్వసింు నినున. గోము చనుద్ధరింపవలెను. భాగ శాస్త్రోపనిషదు లన్నియు నిందిత చాగంబులు. ఆధ్యాత్మికశాస్త్ర బోధన లనమాంబులు అగ్ని ద్రిమములు వైయున్నవి. పాశ్చాత్యులు భౌతికము నెక్కా శాధాములైనారు చున్నారు. వారు ప్రతిక్షణము విలపనలదిగా భావించుచున్నాం. తాత్కాలికసౌఖ్యముల లక్ష్యము చున్ను ఆనందసౌఖ్యములను లక్ష్యం దృశ్యము. హిందవు లంత సౌఖ్యప్రాప్తికై దెడలగలుగు. తాత్కాలికసౌఖ్యమునందు వాటి శ్రద్ధ తమిక్కువ. వారు కాలము తులనకు లింపవలెనని నెర్పరించుదురు. మఱియు భవిష్యత్తును కాకమాను. న్యాయు దైవమే యని పాశు మార్గిఁచింతలో కాలము గడపుచుండుట. ఈ విషయమును గ్రహించియే పవేకాండస్వామి భావములు భౌతికాధ్యాయమున పాశ్చాత్యులు ఆర్మియక పుండుచుండుట కిది ఒక అంశం బ్రపంచకమున కెంతిదేని మేలు కలెనియుండు ననుచుండుట; బట్టి పరస్పరగణ గ్రహణమున 'హరిని' నాణయి బ్రహ్మని అధికల్యాణమున కే తయఁ దోడ్పడును'దా. పాశ్చాత్యులు కైలశస్త్రీయము చూచికొని మఱి యును గిర్వోపేతులై తాత్కాలికసౌఖ్యాదులై పరగమండిరి. కాని, యగ్రదృష్టియం కానకీ చూపుటకేను. ఇతరులబుద్ధిచేదమును ఒండక నిశ్చక్తియైయున్నవై నాధాకతి గూర్చియుని కథెదమును జేకా నధికము నగయుద్ధప్రతీతి మాగి హోయయిం దుపయోగించుచుండిరి. తదియదృక్పథ విక్షింపకవిలిపియగులై గ్రామన గమించుండెను. కేటికి జన్మనీయరాదులకలన 'నేదెదన'ము. ప్రహేళికతోచ్చిరి. మహాకవి లింద్రనాథుని, శాస్త్రజ్ఞుడగు ఒక శిష్యుడగు గారెంప మైద లిడిరి. జన్మనిశోకము హిందవుల గౌరవించుచున్నది. ఆమెరికా భారతీయులమాననశాస్త్రమున కన్నది నోడంబుచున్నది. ఇంతయేల? పాశ్చాత్యులు ఆధ్యాత్మికసంపదఁ జూచి యచ్చెరువు నొందుచున్నాఁడు. ప్రాచ్య పశ్చిమదేశీయుల పరస్పరాక్షేపణములందుఁ బ్రాచ్యుల శోభ వైరాగ్యములను బ్రాచ్యులును పాశ్చాత్యుల కర్తవ్యగపాంక్షముల వలన పాశ్చాత్యులును తమతమ యుత్సాహవత్సవ దెలుపకొనుచున్నా

పూర్వమున భారతీయవైరాగ్యమునకుఁ దగిన ప్రతిఫల మేది కలదో వక్కానింప బలవన్నిదర్శనములు కన్పట్టువు. పశ్చిమవాసులకు భౌతిక విజ్ఞానఫలము ప్రత్యక్షముగాఁ గానఁబడుచున్నది.

అంతమాత్రమున మిన్న గాదు. హిందువులధర్మబలముగానకు వారికి పశుబలము గాను పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఈ రెంటికిని భౌతికాధ్యాత్మికములు, జీవుఁడు కలఁడని యొకటి, సర్వస్త్రియవ్యాపారములే జీవుఁడని మఱియొకటియుఁ గలవు. ఈ భయమున దుభే భావ మున్న పుటికి నవినాభావసంబంధము కలదు. ఈ యభావము పుట్టి నీతి లయ శారణబలవంతుఁ గాఁబోయినతం బగు కొండొకమహాశక్తి కల దనియుఁ దానిచే నీలాశక్తియు ప్రతిపాదించఁబడుచున్న దనియు నంగీకరింపఁబడుచున్నది. ఏది లేకున్నను లోకము నిలుచుట దుష్కరమే. జీవుఁడు లేనినఁ, పాలకుఁడు లేనిరాజ్యమువలె క్షిణిభీతి లేమిడినీ యరాజకంత్తై యుక్తభ్రాతృత్వంతలై లయచూడు, కలఁ డన్నమాత్రమున, ప్రమాదము లేదు, వైశిష్టిక డొకఁడు కలఁ డనఁ బ్రపంచమెల్ల భయభక్తులతో నండుట గాక మానవులు పొందివలసిన సౌఖ్యసంపదలఁ బొందుదురు, కావున బాఁమార్గికించిత ముఖ్యవిధియై యున్నది. ఈజీవరాజ్యంతిగోను మానవునియందు వాగ్మ మేధావిశేషత, శరీరలాశక్తి, స్వాంత్ర్యము మొదలగు గుణరాజంబులు మెక్కు లందుటంచేసి మానజీవి ము సౌఖ్య ప్రదముగాఁ జేసికొనట కనుగడుచున్నది. ఈ సాధనంపత్తి యుండటంచేత నీజన్మంబు సర్వోత్కృష్టంబుగా న్నాపింపఁబడుచున్నది.

“పునర్విత్తం పునర్విత్తం పునర్దారా పునర్మహీ, సర్వసంసారవృత్తి ర్నశ్యంతి పునః పునః” లోకంబున నేదీయైన సాధింప నలఁకుట గాని మానవోపాముమాత్ర ముట్లంపఁడను. “దుర్లభో మానవోహుః దేహి నాం క్షణభంగుః” మానవశరీర పతిదుర్లభ మైనను పునః క్షణభంగమగు డని చెప్పఁబడుచున్నది. కాఁబట్టి మానవుని యందు వాక్సౌఖ్యమైయున్న సర్వశక్తులఁ బ్రకృతింపఁజేసి నిత్యాభివృద్ధినికలఁబు కలిగి మానవజన్మమందే పరమానందపదవి నొందు భావం బాలోచించి క్రియాగ్రు జింధవలయు. మఱియు మానవుఁడే యలోకంబున కాధారభూతుం డని యెఱింగి యయమకాలముననే పుట్టింక దైవసంపత్తి ప్రతిమానవుఁడు దొందెనుము లోకమువిషయంబై తాఁ బొలుపడి యెన్నడునోకారాదిమహాశక్తులంబులఁ బరిగణింపుచు దివ్యరూప లింగంచుట ముఖ్యకర్తవ్య మని యెఱుంగుచు.

రెన్నఁ దాఁ చెల్లినకొని లోకంబునకుఁ దనకు నుండెడిసంబంధ ము గ్రహించి నగువలయు. మానవునియందు వివిధరూపములైన మ, కోర్కె, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాది మాయాశక్తులను పుట్టి, మోపఁతి, తితిమో, శ్రద్ధా సమాధానాది గుణశక్తులను గలవు. లోకొండొంటికి బండ్లమైత్రి కల్గి, మానవుఁడు స్వాత్మబుద్ధివిశేషులతో నీయింద్రియంబులెల్ల సభికారి యయిపరమస్వను లోకంబున నలయును. మానవుఁ డేకర్మ మొనరించినను బరితీక్షణమునదిగాను గొనఁ దనకును లోకమునకును శ్రేయ మొనగు నుండగాను కను

గొనుచుండవలయును. తాత్కాలికముఖస్థాపిత మనస్సున బోనిచ్చిన నొకప్పుడు సౌఖ్య మలవడినను పెక్కుర్థంబులకుఁ దావలం బగును, స్వాత్మత్యాగబుద్ధితో సంచరించువాఁడు త్రిముఁడనఁబరఁగు. లోకశ్రయ వంద్య మగుభగత్ప్రేమకుఁ బాత్రుఁ డగును. వంచని సంపాదించుట సామాన్యపశుభృత్వ మనియు మంచిదనమే గృభ మముగాఁ గలిగియుండుట యుత్కృష్టగుణం బనియుఁ “మిర్రిపానీ” మహానీ యుడు నుడివి యున్నాఁడు. మానవునిశక్తి “నిజేచ్ఛ” పాఠమార్గి కించిత యంతయు భగవదనుగ్రహమునకు నాతినిదరి జేరవలె నని దృఢసంకల్పము కలిగి నేని మానవునివిశ్వాసము నిడికృతమై ధీరజి నంది భౌతికప్రపంచకమున వదలి యాధ్యాత్మికప్రపంచకమున వ్యవహారముచేయుటకు మొదలిడు స్వాత్మికావహంకారాదిశత్రుగుణంబుల భస్మీకరముచేసి మహారాజావలె నంచరించు. మాయలేననీతిల్లవలె నిష్కలంకవృద్ధయందుఁడై నిత్యసంతోషియై ఘోరారణ్యవృక్షమున భయంకరములైన ప్రతిభృసులకు బంక మడలుకేసరికొరమువలె నడయాడును. ఎట్టి మానిస్వము చేసిన నకుచి వడయక బంధించఁబడక స్వేచ్ఛగా విహరించువలయు మారతమువలె నిర్మలమైననున్న కలిగియుండు, పంకకలితంబగు కమలంబువలె నిజహృదయము మానిస్వము లంటక నిశ్చలమై పరిశుభ్రమై వికసించు ఇటిమానవులే తమగమ్యస్థాం బగుపరంధామని జేరగలరు. ఇటిమానవులే యాత్మపరిశుద్ధులై లోకభ్రాజులై యిహపంచసౌఖ్యానంద పరవశులై పరిల్లి నిత్యానందసౌఖ్యంబు గాంచుచుఁ బ్రకటిల్లుచుండురు, నద్విద్యాగోష్ఠి, నజ్ఞసాంగత్యము, పాఠమార్గి కించిత, స్వాత్మత్యాగము, జీతేంద్రియత్వము, సర్వసాధరభావత్వము, అహింస, సముచితభాషణము, సత్వము, శీత్య, మాత్సర్య, గురుదేవభక్త్యాదులు కలిగి వర్తించువాడే ధన్యుఁడు. మఱియు మానవుని కుండవలసిన విభక్తకర్తవ్యములను గ్రహించి శ్రుతిస్మృత్యాదులయందు విధించినరీతి గర్వవ్యాకర్తవ్యముల నెఱింగి యనుభవభుజునండి గ్రహించి తమ క్షరీణి సృశక్త్యను సరణంబగు కిర్మల నాచరింపవలయు. కర్తవ్యంబులందుఁ బ్రవృత్తియు, నకర్తవ్యంబులందు నివృత్తియుఁ గలిగి వర్తింపవలయు. ప్రవృత్తికి ధర్మశాస్త్రము, నివృత్తికి వేదాంతశాస్త్రము ముఖ్యములు. ప్రవృత్తికి రాగమా, నివృత్తికి ద్వేషము నిమిత్తంబులు. మఱియు సదాచారమువలన బాహ్యశుద్ధియుఁ బరమేశ్వరప్రీతికరమైన సత్కార్యానుష్ఠానమువలన చిత్తశుద్ధియుఁ గలుగఁజేసికొనవలయు. ఇందు కర్మల అనియతఫలకంబులు (ధర్మాధర్మకామములు గోరుబుద్ధితో నాచరించునవి) అని నిర్విభంబు, నిమిత్తకర్మంబులు పాపపర్యలు ర్యజింపవలయు. పరశ్రీపరధనాపహాణము దుర్వ్యవసానశ్రీయు దుస్సంగర్థము కన్యావరశుల్కంబులు మొదలుగాఁగల దుష్కార్యంబులనుఁ బరిత్యజింపువలయును.

ధర్మవిరుద్ధమైన ధర్మార్థమును అధివిరుద్ధ మగు ధర్మమును ధర్మాధివిరుద్ధమైనకామమును జేయదగదని చెప్పఁబడుచున్నది. మాత్సర్యగురు దైవభక్తులు గలిగి సత్వ, జ్ఞాన అర్హత, సుమత్య, సంతోష, కౌశ, దాన, శూన్యాహ, సాధుసంగ, తిత్తత్వ, దయా, ధర్మ, శాంతి, తమచిత్త శుద్ధిములు గలిగి దేవదేవు మెఱింగి సృశక్త్యుచితమైన త్యాగ

భోగములతో వర్తింపవలయును. మఱియు మానవుని సుఖదుఃఖములకును బంధమోక్షములకును మనస్సే ప్రధానకారణంబై యొప్పునునన్ను వ్యాకులితమై నిరుత్సాహ మైనప్పు డెట్టికార్యంబునైన జేయ నసమర్థుడై యుండు. అదియుత్సాహవంతమై యున్నప్పుడు భైరవంబుచే బ్రహ్మలింగ సకలకార్యంబు లానందింప సమర్థుడై యుండు. ఈత్సాహంబున మనోబలంబు విజృంభించి యెంతెంతకునకార్యంబు లైన గోటిమోటున జేయ నగును. శతమోక్షనామంతం బగుసముద్రంబును వాయునందమనిచేత లంఘింపజేసినదియుత్సాహబలంబని శ్రీమద్రామాయణంబున వినియుంటిమి గదా. మహాభంం డగుకర్ణుని కణంకంబున మరణింపజేసినది శివుని సాధ్యునిరుత్సాహ మని మహాభారతంబునలన జెలిపివోని యున్నాము గదా. ఈత్సాహ మింతంత బలవంత మైన దని చెప్ప నశక్యముగాన మనస్సు నుత్సాహప్రోత్సాహవిగుళితయం దుంచు జం నంబు సముచితము. అక్కతంబుననే యెంతధనసంపన్నుడైనను మహారాజైనను మానసాల్లాసము గల పేదవానికంటె యధస్థితుం డగుచున్నాడు. ఇత మనుజుని కన్ని విధముల దుష్కలత్వము కలుగజేయునది కోపంబు. ఇయ్యది మొట్టమొదట రక్షోగుణంబున నుద్భవించి తమోగుణములన వృద్ధిగాంచును. ఈకోపంబు క్రమక్రమంబుగా రోషంబుగాను, రోషంబు క్రోధంబుగాను, క్రోధంబుగా మారును. ఇయ్యది ముదిరె నేని మనుజుండు కోపఘాతమానసుడై బంధుమిత్రుల, పండితపాదుల, సాధుగణుల, ఆలంబితుల - పాపభక్త్యాంబు లారయక వికృతాకృతిని గలిగించి మంచిచెడ్డ లయనీక మిగుల దుర్బరవృత్తలపాలు చేయును.

కాన నిట్టి దుర్మరణ, దుర్మద, క్రోధ, వ్యాధి, మునుగుండతమ సత్త్వగుణోపధంబుచే నీ గ్రహింపజేయుట సుహృత్తులజంబు.

మనుజునకు లోకాశుభక్షానము, అర్థిజ్ఞానము అను చెండుకు నావశ్యకంబులై యున్నవి. ఇందు కేవలము పాత్రములకలనను, విద్యత్సహ వాసుమవలనను పరులనుండియుఁ దాను గ్రహించుజ్ఞానముకంటె లోకాశుభక్షానము, ఇట్టిజ్ఞానమె మఱిపునొందక కలకాలము నిలిచి లోకాపకారము మొదలగు నితరగుణములకు తోడ్పడును. వీనియొండొంటికీ నవి నాభావసంబంధము కలదు. సర్వోత్తమండు సృజించిన లోకంబునందు ప్రాణిజాతి లన్నిటికన్న మనుజునకు బుద్ధివేషర సాధికము. కావున మానవుడు వివేకపరిశీలనాదులచే యుక్తాయుక్తములను కార్యకార్యములను బరిశీలించి యయుక్తము లగు కార్యములను బరిత్యజించి మెలంగుట విధియై యున్నది.

మనుజునియం దార్భవించియున్న బుద్ధిని విద్యావివేకాది లోకానుభవ ప్రభృత్యధికగణంప జ్ఞానాధారచేత బ్రేరేపించి పీడింపజేసినవారిని దెంతెంత భునకార్యములనైన జేయఁగలడు. నీటిమీఁద ఆవిరివలన ఓడలను భూతలమున బండను నడుపుచున్నాడు. వాయు

పథమున నీమానములను తీగలేనివార్తలను నడపుచున్నాడు. ఇంతయేల? తుదకు ప్రాణంబులు నైతిక పోయఁగలడు. మనుజునిబుద్ధి అతిశయెనది అని మనవారల గాక పాశ్చాత్యతత్వ తత్వజ్ఞులు నడివియున్నాడు. తదనుగుణముగా (లేకున్న) అను విధానమున ప్రాణములు పోయియున్నవైదులు లలంబిలగువారలఁగూడ మనల నూపిరి యాడుగట్లు చేయు పద్ధతి విపాకువా రెన్నోయెందలఁచి యెఱింగి యున్నట్లును నద్దాని పాశ్చాత్యులలో ఎన్ ఎన్ మే గట్టాను గారు కిరినండి నేర్పిన ప్రయోగించినట్లును, ఎవరు వాస్తవత్రికలమాలమున తెలిసికొని యున్నాము. మఱియు శ్రేణిలకేళ్ళ యుక్కనఁగఁగు. కాస్త్రవేత్తయు నగు 'అల్ట్రా' 'కెల్క్స్' 'కెల్క్' లోకం దొక విధానము కనిపట్టి మన బాగువడి కారులకుపు గల సిగ్రోలను లెలుపువారుగా ముప్పేయుచున్నాడగదా. ఇన్ని గణములు గలిగియు మనుజుడు లోకాపకారమును శక్తిగలది ది జేయవలయు ననుటయే జన్మమున కధికభలము, పరమాధి యని తెలియఁదగినది. ఇక వీనినిన్నిటికన్న దేవుడు గల దనునమ్మక ప్రధానము. ఇయ్యదియే యాన్నిత్య మనఁబడ. మనుజు, దెయ్యదియేని కార్యంబు లెంతవత్సవము నద్దాని నెఱవేర్చ బరలను, నదిని సఫలమునొరంగఁ దైపును అయ్యది న్యాయక మైనదై, యది నెఱవేరినో విచారము మునునంద దివోని 'దైవము కలఁదా' యని దైవమును మాఱజనను. కొన్ని కార్యంబు లుప్రయత్నముగ సిద్ధింపట యుగ కొన్ని యెంత ప్రయత్నించినఁ గాకపోవుటయుఁ జూడ నది ప్రాబువాననా ప్రతీకలకులకలన లభింపఁగలదు. స్పష్ట మగుచున్నది. ఇత భగవంతునియెడల శరణంప నగునలంబు గదా! పూర్వజన్మకృత పుణ్యపాపకర్మలంబట్టి యని నడచుచుండును - మఱియు నీ కుభా శుభంబులు ప్రాబుకర్మలతో సంధింపండు నని స్థిరమునొని యుపేక్షింపఁదగినది. సృశక్తి క్త్యనుకలంబుగ పోయెను. (మానవత్వము)న జేయవలయు. అట్లు కానియెడల మనుష్యుకన్న బలయునప్రాకృతము ప్రతి బంధక మొనటులు భానింపవలయు. కార్యనిధి యొనయెడల పాపము నకు దైవము తోడ్పడినటు లెంపవలయు. నర్థయును దైవాధీనముగానే లలంచి వర్తింపవలయును. దనకిది ప్రకాశము తాను సంపదించుటయు, దివ కార్యంబు తాత్కాలికముగ నశిక్తియు గానఁదగినది. తత్కలికి మెన్నటికి క్షేమ కలంకపూరిత పునఃప్రసాదమున వర్తింపఁదగినది. దివను కాకపోయినది అట్టి దృఢనిష్ఠానిధి యాత్మానందకరమై నెలయును. 'అనందో బ్రహ్మ' యననది గ్రహించునది. ఇట్లు నర్థంబును భగవంతునివై భారము మోపి నర్థ్యరామస్థానమున లగువాడు లోకంబున గౌరవప్రపత్తులు గలిగి సంపాదించు విముక్తు లగుటకేనీ పరమేశ్వరాన గ్రహించునకు పాత్రులై నిత్యానందపదవి గాంచి నిరంతరములులై కలలుచునది గ్రహించి మానవవిధి నిర్వర్తించి సుఖంబు లయెప్పుడగు గాక,

పాలికాల్లలు

శిఖరము కోటేశ్వర గుప్త గారు

ఎక్కె లచ్చి నీయిల్లు మాడుతాను / అమ్మగారూ లెంగ డంచు బిలుచు
 నేను వెంకమ్మను నీళ్లు చేతనంచు / నిటునటఁ జేతు లాడించు వంగి
 బుచ్చమ్మగద నేను పొట్టున్నడే యంక / చెరుగు బాగాయని చెప్పుచును
 తొటకూరా తెత్తి చేటలో వెలతేడి / యాయఁ గాసుకు నచు నేగువప్స
 తల్లుమూయర మడిదాల్తు నేనంచు లోపలి కేగి వేటొండుబట్టఁ గట్టు
 వంట సీరాముల వడ్డిస్త ఊచొండి / బువ్వతిదు రనును ముద్దుగాను
 అప్పడాలను జేసి యవి కాల్చి నెయి రాచి / తాతప్రక్కన పెట్టుతానె యనును
 కూర్చుని నేలపైఁ గూరలేరగఁ దల్లి / మాయఁ జీరయనుచు వేయఁబీట
 తొడలపై బొమ్మల నిడుకొని ముద్దాడు / పాలువోయును జోలపాట చెప్పు
 తెలవాట మేఁగిని తెలముద్దు చెయిముద్దు / బుగ్గముద్దని తమ్ము ముద్దులాడు
 ఎంకకురా తండ్రి యేడ్వకు మూస్తాను / నేనంచుఁ దమ్ముని నిద్రపుచ్చు
 చూలుకుపోతాను చూడండి యని చేతఁ బట్టి / పుస్తకములు బయటి కరుగు
 జాబు రాత్రాను పెంచలు కాతమీ యని / యడిగి యున్నను వ్రాయఁ దొడగు నెమ్మి
 నన్ను పట్టూ రాండి నాతోన పరుగెత్తి / ఒంటు తీయని ముందు నోడు నెలమి
 ఊయని కూయుచు నూరికి పోతాను / వచ్చింది రైలని వడిగ నడుచు
 పిక్కాయలను చూచి పేరంటికిని రాండి / బిడ్డ కారతి యని వెట్టు బొట్టు
 తలనొప్పి చలి యని తప్పు చాలువయని / పండుకొనును జాపపైన నొదిగి
 తండ్రి భామముఁ కేరఁ దాఁగాంచి పవ శిండు / పలుకరించిన లేవ వలదను నగి
 రామరాం సీతరాం రామంచు హస్తముల్ / తట్టుచును భజించుఁ జుట్టుతిరిగి
 బుట్ట కెలం దాల్చి చెట్టువైల నిల్చి / పులుదెచ్చును ద్రుంచి పూజకొఱకు
 తలిసేయఁ బరికించి తనయాట బావిని / నిలిపి పూజనలుపు నలరల గొని
 సారిగమా యంచు జాలుగా నుడువుచు / వీణె వాయించును వేళ్ల జరిపి
 మందు తీవొండి నూరుంనని చెయిసూచి / లేడిడాక్టరు నాట నాడుకొనును
 గొట్టమెటుల వేసికొందు నొంచను గద / మొట్టి యన్న యనును ముక్కునూపి
 చీట్లు వెట్టి కరానఁ బట్టుపట్టి బితాన / రెండు బేస్తు లచుచు లెక్క నెప్పు
 ఎంతనేర్చితివిర యిదియేమి యరెయరే / యని విఃతీకేకల ననుకరించు
 అలుకివచ్చిన వేళ నబ్బబ్బ యిది యెంత / రగళర యం చార్చు రట్టుగాను
 బాబు కోపముసేయఁ బసిబిడ్డ కద నేను / నిది న్యాయమా యనుఁ గమరఁ గరుణ
 తనవీకి యూరికిఁ జన నవ్వ లేకున్న / నెట్లుంచు నిట నంచు నేడ్వసాగు
 పేరంటమున కేగ వారు బువ్వకుఁ బిల్వ / నిదె పొమ్ము డ్రైస్సుందె యెట్టులనును
 ఒక్కవనిం జేయ వొకమాట వినవని / గద్దలించును నింటిపెద్దవోలె
 బువ్వతింటిరి మీరు పోండి కోటుకు నంచు / హెచ్చరించును దండ్రి ముచ్చటగును
 మాయమ్మ యని చీట నాయనా తొడపైన / పండుకొమ్మని చేర్చు బజ్జకలరి
 గృహము లో నెవరేని భేదంబుతో నున్న / నవ్వునవ్వు యనుం దండఁజేరి
 అలిబలిగా నాడుఁ గలకల నవ్వును / చొడాడు దుముకును జిందుద్రొక్కు
 చిలుకవలుకులు పలుకును జెలువ మమర / సంతసము గూర్చు చూపటచితఁ బాపు
 రెండునూడేండ్ల కాల్యంబు నిండకమును / తాజరాజేశ్వరీబాల రమ్యశిల.

శ్రీ మదాదిశంకరులు ఆంధ్రులే

కర్ణపాలెం వేంకట నారాయణస్వామి

పరశురాములవారు దశరథరామునిచే బరాహుకుడై రహస్య చేసికొనటకు పశ్చిమసముద్రతీరమునకేగను. అక్కడ స్థలము లేకపోవుటచేత బస్తినుపర్వతముమీదనుండి సముద్రమునైపునకు దన గండ్రగొడ్డలని విగరివేసెను. అప్పుడు పశ్చిమసముద్రమునుండి వల యాలచేశమనబడెను. తేరకదేశ ముద్ధరింప బడెను. అహిక్షేత్రమునుండి యాయనతోగూడ ప్రాహ్మణులు వచ్చిరి. ఒకానొకసమయమున దాప్రాహ్మణులందఱు వీరితో బోట్లాడి లేచి తమపూర్వజేశమునకుఁ బోయిరి. ఆకారణమునకుఁ మలయాలచేశమునందు ప్రాహ్మణులు లేక పోయిరి. అప్పుడు పరశురాములవారు బైస్రవారికి వనఁగాఁ జేపలుపట్టు వారికి జందెములు చేసి ప్రాహ్మణులకు జేసెను. పరశురామస్మృతి వ్రాసి యున్నప్రాహ్మణులకు నుండెడు నాచారములకంటె శిష్టాచారముల సేర్పఱచి (మగవారికి ముందు జుట్టుంక టయును, అగువానిక రవికలతేరుండుటయును, మొదలైనవి) ఇంకను గొన్నికట్టుట్టుములచేసి తా నాదేశమునందే నిలసియు జేసికొన నుండెను. మఱియొక కాలమున కీప్రాహ్మణులు పరశురాములవారికి నొకయవరాధము చేసి తిరిగి రిందిరి. అనంతరముందు పరశురాములవా రాప్రాహ్మణులను రిదిగి వెళ్లి లగునట్లు శపించెను. అప్పుటినుండియును నామలయాలచేశమం దాస్త్రి ప్రాహ్మణులు గాని, మఱియొకజాతిప్రాహ్మణులు గాని లేకుండిరి.

అనంతరముందు యెకకాలమునకు కదంబవంశములోని సముద్ర వర్మగోదావరీశునివలె అహిక్షేత్రమునుండి యుర్య ప్రాహ్మణులకు తేరకదేశమునకుఁ దీసికొని పోయెను. వీరేమలయాలచేశమంబల యిప్పటిప్రాహ్మణులు వీరభూతుండియే శ్రీ శివరాగార్యనామముల వారున్నవనిచిరి. అహిక్షేత్రమునుండి వెల్లిన ప్రాహ్మణులు భట్టాచార్యులఁబుట్టెను. కదంబవంశ మొక కారిత్రియగాఁబడెను.

వైదానివలన వలయాలచేశ మనబడెను. తేరకదేశము సముద్రము నుండి యుద్ధరింప బడినట్లును, అచేశయందు ప్రాహ్మణులు లేకపోగా గోదావరీపండలమునుండి యుర్య ప్రాహ్మణు లుక్రమమున తీసికొనిపోఁ బడినట్లును మనము గ్రహింపవచ్చును.

వైదిక వేదాంగమునదివ మయూరవగ్ధ యొక చారిత్రియపురుషుడు. అహిక్షేత్ర ముంధ్రదేశములోని గోదావరీతటమందున్న పిరాపురమునొద్ద నుండెడు సర్వపురమే (సర్పూరము). సర్వపురమాహ కృష్ణము బ్రహ్మకైవరపురాణమునా వర్ణింపఁబడియున్నది. ఈనూ పోత్యమును అభినవవాగ్మణునను డనియును, కవిసాహిత్యమున డని యును మహా ప్రసిద్ధిగాంచిన కూచిమంచి తిరుక్కవిశ్రేష్ఠు లాంగ్రికరించి యుకకాయు లైరి.

అహిక్షేత్రము రహస్యశేకరచరిత్ర యొక రాజ్య మని మనకికావ్ అనే గారి యిగ్గీషు— అంగుల నీకుంటువు; వ్రాయఁబడియున్నది. భట్టాచార్యులవాఁ భట్టిసాదాచార్యులవా థాట్టుడు, లేక కుమారట్టులు. కలయాలచేశమనకుఁ దీసికొని పడిన ప్రాహ్మణులు భట్టాచార్యుల యొకఁడని, యాంధ్రులే భట్టిసాదాచార్యులవాఁ కాంధ్రులే యని గూఁగుటవలెత్త మొదల గ్రహింపఁబడుచు వ్రాఁబడి యున్నది. భట్టిసాదాచార్యులవాఁ ఁబుట్టలలో ఆంధ్రులు మాత్రమే గాక యితరదేశములు నుండ ను పడుచు. కాని భట్టిసాదాచార్యులవాఁ కాఁబుట్టలలోనే శ్రీమన్మయః చార్యులవాఁ ఁబ్బడినట్లును, భామని, భట్టాచార్యులవాఁకాల లోనే శ్రీ శివరాగార్యులవాఁకి కలంబవంశావ్వమునం దుండిన భగవంతులవాఁకి యొకఁడు యెచ్చ మన్యుండఁజేరు. అం ద్యుట్టలలో నున్న గోదావరులలో, సముద్ర, పుష్పాల, తంకణులు లేక గినుక, నింజిర, పుష్పక, యు వ్యాపారములకు వ్యవధి లేదు. భట్టి సాదాచార్యులవాఁ కలయాలచేశమునాస్త్రి ప్రాహ్మణులను తీసికొనిపోయెను. అందు కుండిన భట్టాచార్యులవారిని వారిమరణము యరంగులపై దిగి శివరాగార్యులవాఁకు భట్టాచార్యులవారి కిష్ట లలోనుండి యొక్క మిగుల పుచ్చెను. భట్టాచార్యులవారి కిష్టలు కలయాలచేశమునకు వెళ్లి కలంబవంశమునకే పోయినందు కేరకాచార్యులవాఁ కలంబవంశాని వ్రాఁబడియున్నది. భట్టిసాదాచార్యుల వారును శ్రీమన్మయఃచార్యులవాఁకు వికలమువా రయినట్లు చెప్పఁచున్నాడు.

తంకణి ఈ కందుకు శ్రీకృష్ణానంద భారతీస్వాముల వారిచే వ్రాఁబడిన కలంబవంశాని వ్రాఁబడియున్నది. శ్రీమన్మయఃచార్యుల స్వామి వారియొక్క భవ్యవానంతరమే భట్టిసాదాచార్యులవారు నిర్యా నుచేరిన వ్రాఁబడియున్నది.

ఈవైది వ్రాఁబడిన గాని భట్టి వలయాలచేశమందలి ప్రాహ్మణులకు వారలొనుండి యుగమిచ్చిన శ్రీమన్మయఃచార్యులవారును, ఆంధ్రులని న్నవ్వపడుచు, ఇంకనుమిచ్చుమై యితరులను పండితులు వ్రాసినదాని నుదాహరించుచు న్నాను.

“దక్షియండియూళ్లములు, కేగలు” అను గ్రంథము.

ఈ గ్రంథము ఏమనంపుటయులు గలిగి మద్రాసు దొరత్వము వారిచే బ్రచురింపఁబడినది. మలయాలచేశ ప్రాహ్మణులను గురించి యిట్లు వ్రాఁపఁబడినది.

బ్రాహ్మణులయొక్క లిఖితములైన కొన్ని గ్రంథములలో కదంబవంశములోని వయూరవర్మకాలములో ఆంధ్ర బ్రాహ్మణులు కొంతమంది దక్షిణకన్నడమునకు తీసికొనిపోయిరి.

పై గ్రంథమందు, సంబూతిరి బ్రాహ్మణులను గుఱించిన కీర్తికను చూడుము. మఱియును పీఠికలో చూడుము.

పై గ్రంథమందే యిట్లు వ్రాయబడియున్నది.

(2) “బ్రాహ్మణుల కాల ఇనము ప్రకారము, వయూరవర్మ శ్రీస్తునకు పూర్వము రంగ—రంగి సంవత్సరములవఱకు గాఢ్యము చేసెను.”

(3) “బ్రాహ్మణులు” అను శీర్షిక క్రింద నీవిధముగా వ్రాయబడినది.

“దీవితరాష్ట్ర (పరశురాముని కాపాడంతరము) కదంబవంశము లోని వయూరవర్మ, అహితేత్రమునండి తూలబ్రాహ్మణులను తీసికొనివచ్చునట్లు చెప్పబడియును. సాంప్రదాయకపరంపరాకథ లన్నియును వీరభావమును వహించుచున్నవి.

(4) ప్రస్తుతము దున్న తూలబ్రాహ్మణులను వయూరవర్మ తీసికొనివచ్చినట్లు చెప్పబడియును. సాంప్రదాయకపరంపరాకథ లన్నియును వీరభావమును వహించుచున్నవి.

(5) “ఈ త్తరకన్నడము మండలము (జిల్లా) లోని బసవాసి యొక్క (ఇందు రాజ్యముచేసిన) కదంబవంశమునకు మూలపురుషుడు “వయూరవర్మ” యని కావనములు చెప్పుచున్నవి.

(6) “గోదావరతీరమందున్న అహితేత్రమునండి బ్రాహ్మణులు తీసికొనిరాగిడినట్లు చెప్పబడుచున్నారు.”

(7) “సంబూతిరి—వీరిసాంప్రదాయకకథలు వయూరవర్మ వఱకును సోవును.”

(8) “వయూరవర్మచేత బ్రాహ్మణులు తీసికొనిరాబడినప్పుడు వారు భట్టాచార్యులవారి కేమ్యలుగా నెంచబడిరి. కాని పడమటి తీరమునకు వీరి వచ్చినవెంటనే, వలయాదేశపు వేదాంతగురు వగు శంకరాచార్యులవారి సిద్ధాంతముల నంగీకరించిరి.”

(9) ఆ గ్రంథమందే అయివంశపుటములో సుబ్రహ్మణ్య అచ్యురు గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కేశవమాహాత్మ్యములో వ్రాయబడిన దంతకథావంశ, (పైడి వను) సంబూతిరినను, అహితేత్రమునండి వచ్చినట్లుగా చెప్పును. “ఇక్కడనుండి పరశురాముడు తాను శ్రీతగానుద్ధరించిన దేశములోనికి బ్రాహ్మణులను తీసికొనిపోయెను.” అని వ్రాసిరి.

ఈకథ లన్నియును, కేశవమాహాత్మ్యము, కేశవీశ్వరీయను సంస్కృత గ్రంథములనండి గ్రహింపబడినవి.

ఈ పై ప్రమాణావళ్యములనుబట్టి, మలయాదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేనప్పుడు, ఆంధ్ర దేశమునండి వారు తీసికొనిపోయిరియును,

వెంటనే వారిలోనుండి శంకరాచార్యులవా రుద్భవించి రనియును గ్రహింపవచ్చును.

ఈవైదానియందు ముఖ్యవిషయములు (౧) కేశవీశ్వరీయ సముద్ధరింపబడటయనునది, (౨) ఆంధ్రదేశమునండి వలయాదేశమునకు బ్రాహ్మణులు తీసికొనిపోయిరియును, వెంటనే వారిలోనుండి శ్రీవచ్చరాచార్యులవా రుద్భవించుటయనునది, అయియున్నవి.

(౧) కేశవీశ్వరీయ పరశురామలవా రుద్ధరించి రని యిదికాశీ వ్రాసియున్నాను. దేశము లప్పడన్న దధరింపబడుచుండ నని భూగర్భ కాస్త్ర వేత్తలు చెప్పుచున్నారు. పశ్చిమభూభాగము సహ్యాద్రి, కేశవ చలము మొదలైనవి శ్రీమహాకష్టపు యజ్ఞపరాశరామనున సముద్ధరించె నని వనపురాణములయందును, శ్రీ వేదకటాచలమాహాత్మ్యమునందును వర్ణింపబడి యున్నది. హిమాలయ పర్వతముమీదను, పశ్చిమపర్వత ములమీదను, సముద్రవండుండెడ, నత్తగుల్లలు, చిప్పలు మొదలైనవి దొరకుచుండుటచేత నని సముద్రమునండి వైకివచ్చినవి యని కాస్త్ర వేత్తలు, చెప్పుచున్నారు. వఱియును, అట్లు వైకివచ్చుటచేతనే పూర్వము సముద్రవయముగా నుండెడు ఈ త్తరహిందుస్థానము గంగా సింఖమైదానము వైకిలేదని భూభాగమైనదనియును, ఆస్థికాను, ఇండియాను కలిపెడు భూభాగము సముద్రములో ఘనీకరింపుటచేత. నాస్థికాకు ఇండియాకును సంబంధము లేనిదనియును వారు చెప్పుచున్నారు. కాఁబట్టి యీ పశ్చిమపర్వతభాగము అనగా కేశవ దేశము నైకి వచ్చినమాట సత్యము.

(౨) ఒక దేశమందు బ్రాహ్మణులు లేనప్పుడు వఱియుక దేశము నండి బ్రాహ్మణులు తీసికొనిపోయిరియును సమాజమే. గొడదేశ మందు (బెంగాలులో) బ్రాహ్మణులు లేకుండినప్పుడు బ్రాహ్మణుల నితరదేశమునండి తెచ్చి రనియును వారే యిప్పటి బెంగాలులో బ్రాహ్మణులనియును చెప్పుచున్నారు. నాలుగువంశముల బ్రాహ్మణులను తీసికొనివచ్చిరట.

(1) ముఖ్యోపాధ్యాయుడు (2) బంధోపాధ్యాయుడు (3) చతుర్థోపాధ్యాయుడు (4) గంగోపాధ్యాయుడు — వేద గాతులుంబులు.

ఈవైవారు శ్రీతియలుగా నుండినపు డానామములనే నిలబడి కొనిరి లొకితులు (1) ముఖ్య (2) బంధ (3) చతుర్థ (4) గంగుల యని పిలువబడిరి అనంతరమందు వారికివారికి గలిగినవిరుధులను బట్టి వేఱువేఱుకుటుంబములవా రైరి.

(1) రాయ (2) విద్యాసాగర్ (3) సర్వాధికారి. (4) వియోమొదలైవి.

వయూరవర్మ భట్టాచార్యులవారను శ్రీశంకరాచార్యులవారను సమకాలికులుగా గనబడుచున్నారు. శ్రీమదాచార్యులవా రాంధ్ర లని నే నొక్కరుండేనే వ్రాయుటలేదు. ఆంధ్రమహాసభవారిచే ప్రస రింపబడిన ‘ఆంధ్రప్రవలనము’ అను చిన్ని గ్రంథమున— ప్రథమాంధ్రను

యనంతరమందు కాబోలును ప్రచురింపబడినది. — మఱికొన్ని దంతకథలును, వైదికముననే చెప్పుచున్నవి.

ఒకదేశమునండి తీరియొక దేశమునకు ప్రయాణములుగాని, మరియుకర గాని వెళ్ళినపుడు లినుజాతిశ్రమను వెంటనే కోలుపోరు. కొన్ని నూలులయెట్లు గడచి అనువేషభాషాదులను, తికుదేశమునుగూడ మఱచిపోవుట లేటప్పటికిప్పుడు మాత్రమే యశేతతాబ్రములునుకంటె వందు నూత్న దేశీయులుగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్నాఁడు. అట్లు మఱచిపోకుండుటకు దృష్టాంతములుగా నీ కిందివానిని గ్రహించవచ్చును.

(1) ఇష్ట దాంధ్ర దేశమందున్న వ్రావిట్ట, అఱవిదేశమునండి వచ్చి యాంధ్ర దేశమందు కాపురమున్నను వారిపూర్వపునామముచేతనే పేర్కొనఁబడుచున్నార, వారియందు ద్రావిడవారములు కొన్ని కనుపట్టుచునేయున్నవి.

(2) మహారాష్ట్ర దేశమగు విద్యదేశము(బేరార్-బీదరు)దేశము నుండి రెడ్డప్రభుత్వకాలములో (౧౩౨౧ అనంతరకాలములో) వాంధ్ర దేశమునకు వచ్చి నిల్చిపోయిన విదగ్భజాలు (అనఁగా వెలివాటి వైదికులు) తమభాషను దేశమును మఱచిపోయినను, వారి భాషావిహీనులు కొన్ని, వారిభాష పూర్వము మహారాష్ట్రభాష యని గాను, వారు మహారాష్ట్ర లనియును చెప్పుచునేయున్నాఁడు. (ఈవిషయము నేన గ్రంథ మొకటి వ్రాసినాను. అదియు నింకను పుద్రింపఁబడలేదు.)

(3) దక్షిణ దేశమునకుఁ బోయిన ఆంధ్రులు ఇంకను లిమయాంధ్రత్వమును మఱచిపోలేదు.

తాగరాజుగారిని యాంధ్రుఁ డనియే యెన్నుచున్నాము. ఈ మహానీయుఁడు సంగీతమందు మహావిద్వాంసుడుగఁగా.

కాబట్టి శ్రీమద్భక్త రాచార్యులనార తేరదేశమందు ఒకన మొందినను వారాంధ్రులే యని నిస్సంశయముగాఁ జెప్పవలెను.

(4) మతవ్యాసము; దిగ్విజయము.

శ్రీ కళ్యాణానంద భారతీస్వామిలవారిచేతి వ్రాయఁబడిన “భారతివర్ణసంగ్రహచరిత్రము” నం దిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

పరమహంసపరివ్రాజ కాచార్యవర్యసామ్రాజ్యము

“అఖండవేదమూర్తియననొప్పు కుమరలపట్టునకు నంత్యదివఁదంబున బ్రహ్మాద్య కుపదేశించి, రితే జనుమండి నుఖండలేఖించున బ్రహ్మ విద్యావైభవంబునఁ గోసముఖంబుల బోధనని భారతవర్షమునఁ బ్రజ్వలిల్లిన వైన బౌద్ధాది వేదబాహ్యభావతంత్రులు దెబ్బదిరెంటిని ద్వంద్వముగావించి వైదికధర్మమునఁ బ్రసరించు దురాచారములఁ ద్రోసివుచ్చి యాసేతుశీతనగనుభ్యదేశము దమదిగ్విజయంబుచేఁ బవిత్రముచేసి జగద్గురుంధోనును యశమును దిగంతములకు నాపంద్ర తారకముగా కోటి సూర్యులతేజంబుపగిది విజృంభింపఁ జేసిన పరమేశ్వరమూర్తి యగు శ్రీకంఠభగవత్పాదాచార్యులు పోడతకలాపిపూర్ణుండగుపున్నమగందురునిబోలె పోడతవర్ణ పరిమితయన్ముండై కమరాలభట్టయొక్క యాశ్రమమీద సేఖండోద్యోగమున బడసె.”

ఈవిషయమును జై నవిజయ మిట్లులు వక్కాణించుచున్నయది.
“పశ్చాత్ పంచదశవత్ శంకరగృహితేనతి, భట్టాచార్యమరస్య ర్భర్యనంకృతవాక్ యేవ.”

లాక్షకంకిరుం డగు నీచుహవహానిచరిత్ర మేరికిని నింనుకేనియు నొకనింట గాదు. మహామహండుగు శంకరుండు శంకటికిని సకలజనుల వద్దను, శకలదేశంబులందును మూర్ధాధిపతియైయుండటంబు యటుండ భారతవర్షమున నాసేతుపిహాచలము ప్రతియడుగున నఖండతేజోవైభవంబున ప్రకాశించుచుండ నామహాపురుషునిగుర్చి గ్రంథాడంబ రమూలేయ యత్నించుట హాస్యాస్పదము, కావున నామహాతారము యొక్క సామాన్యవిషయములను అత్యద్భుత కార్యముల నటుంచి ప్రకృతపు చరిత్రోపయుక్తి మగు విషయముల మాత్రము సూచించుచున్న వారము. ఇట్టి మహాకావ్యముల నావరించిన మహాపురుషుఁ డీ మానవ శరీరమున జనించి భారతవర్షమును బావనముఁ జేసినకాల మత్యల్పము. అదైన బుధు లిట్లు ప్రకరించుచున్నాడు.

“అప్రవరే వతుర్వేదీ, ద్వాదశే స్వాకాశ్రువితే,
సోడశే కృతివాక్ భాష్యం, ద్వాత్రింశి మునిరగృహాత్.”

లాక్షకంకిరగార్యశ్ర, గం ము ౧౪౩ నీ యుద్ధుదిరెండవగ్రంథము లలో గంగవాంకరెనిరి. మహానాథాభుఁగ శంకరేశమున గాటి యన సగ్రహము నెఱవఁపేదమూర్తి యగు వగూరువిపుత్రుండు. ఈయన కలి 2593-వ సంవత్సరం బగు ౪11 2—2598=509 క్రీస్తుపూర్వము) నందనసంకత్తర వైశాఖ శుక్లపంచమి భానువారమున పునర్వసు నక్షత్రమున పుర్ణిమిన నవలిరించె. ఈవిషయమును ప్రాచీనశంకర విజయ మిట్లు ప్రశంసింబుమన్నాడు.

“తివ్యే ప్రయాంత్యనల, ౨శేవధి, ౩బాణ, ౪నేత్రే,
యోనంద నే దిశమణా పుదదద్యభాజి,
రాంధితేరుదు వినిర్లంగలన్నే,
పాద్యహారవాక్ పరమః సచ శంకరేతి.

౧. అగ్ని=3. ౨. నేవధి=శంఖాదినవనియు=౪. 3. బాణ=గి. ౪. నేత్ర=౨. చివరనుంచి మొదటికి ౨౧=3.

కలి 2593-వ వత్సరమున సకరించి ద్రౌదవవత్సామునఁ గృతో పయంబుండై యెరిమిదివత్సములకునున్న పుష్కలము నాలుగువేదముల సభ్యులనుగావించి సూర్యకర్మసన్న్యాసంబుగావించి సర్వవాలీరంబున నమలేశ్వరశ్రీత్రయంబున సత్సృష్టితంత్రంబున నాశ్రమంబున బ్రహ్మ విద్యాపీఠమును తెలకొల్పియున్న శ్రీగోవిందభగవత్పాదుల యధావిధి సందర్శించి వారికిడ నాలుగుసంవత్సరములలో సకలకాశ్రముల సభ్యునించి యనుజ్ఞవదనీ పండ్రెండవ సంవత్సరము పూర్తియైనదిమొదలు నాలుగువత్సరములకొన బ్రథమత్రయభావ్యముల కయియించి, పదునాఱవ సంవత్సరముమొదలు ముప్పదిరెండవ వత్సరమువఱకుఁ గల పదునాఱువత్సరములను భారతభూమిసంతయుఁ బదుపాదపద్మములతోను పాగమ్మతేభారతతోడను బుత్రముఁ జేసి బౌద్ధాదివేదబాహ్యుపద్యముల

దేవునిచేతనే భారతదేశమున బయలుపడెదనను యధర్మనిష్ఠులచేతను పునః 28వ భాగముననే నేటివరకు నభివృద్ధియగుచున్న మూర్తిభవించి యున్న వైదికధర్మపురుషులను బ్రహ్మవిద్యావనంబులను బ్రతిష్ఠా జేసెను. ఈయనాభివృద్ధిని యుద్ధిమంబున పద్మపాద, హస్తామలక, తోటక, సురేశ్వరాచార్యుని మహామహావలలు పదునలుపురు కృత కృత్యులై నేటికి కళిందయశమును బడసియున్నవారు. మహాకళిందం డగు శ్రీశంకరభగవత్పాదులు సాంగోపాంగముగ నాలుగువేదముల గ్రహించి యట్టివేదములకు తత్వమును సుకరముగ లోకమునకు వెల్లడి యగునట్లు ల ప్రతిపాదించుటకు గ్రంథరాజముల రచించి యవ్వని మహాకళిందమును బడపానసపిత్రాజులనుగ నేమ్యలకు ప్రవచనంబు నేయుచు భారతదేశమున దిగ్విజయముగావించి బయలుపడెలి తమ యభివృద్ధివైదికధర్మమునకు కలరాష్ట్రీయ ప్రభువులను సకలవిద్యాంబు లను దమహస్తములచేతనే యభివృద్ధిపాత్రావైదికధర్మమునకుచేసింది వైదికధర్మ ప్రతిష్ఠా చేసినయేర్పాటుల లేవియున:-

వైదికధర్మకర్తలును, తదధర్మపరిపాలకులు నగు ప్రభువులు లేమిచేత గద యభివృద్ధి వైదికధర్మము క్షీణించె. అట్టికాలమున బూర్తి శాసనంబును ధర్మమున భారతదేశమున బ్రాహ్మణ్యంబునను నంగీకరించె. కలియగలమునకు బూర్వమునకు కలియగల 1050 సంవత్సరముల కంటకును త్రితయలు పరిపాలనను గావించుచుండెదవారలగుదా, వారలు వైదికధర్మవిదులును, తిదాన కర్తలును నగుటచేతనే గర్వవిధముల ధర్మసంగ్రహములను ననుసరించుచు నావశ్యకమైనపు డెల్ల కాలముల యందు నగ్రగణ్యులను బ్రాహ్మణ్యములను ధర్మమును గుర్తించి ప్రవర్తించుచుండెదవారలు. దానంతేనే బ్రాహ్మణ్యము తాటపట్టుమున నుండి తదవధి కాలముల యధోచితముగ జేసికొనుచు గాలమును గడపుచుండెదవారలు. ప్రస్తుతమునో యట్టిపరిపాలకులేనిచో చేత మధోగతని జేంద శిష్యుగానున్న కాలమున నట్టిదన్నిటిని తొలగించి బరిపాలనాధికారమును బ్రాహ్మణ్యముల నుపయోగించుటచేరి. అట్లులనిన ప్రజల యొక్క చేతులు:రని దండనాధికారమును, రాష్ట్రీయ ప్రభువులకు సర్వ విధముల గాఢనిర్వాహకత్వమున భాగమును, బ్రదర్శించుబాధ్యత బ్రాహ్మణ్యములయందు నునిచె. బ్రాహ్మణ్యమునను గృహస్థులైచో రాగ ద్వేషాదులతో నొప్పియుండుటచే నకలంకముగ నిష్కృతపాతబద్ధి జనించుటకును, కావున వైదికధర్మక్షేత్రమున నడువ నీరహితులు, నిష్కాములును, విద్యాంబులును నగు పరమకలంకపరిపాలకులను నిలిపి, వారల యాజ్ఞానుసారముగ రాష్ట్రీయ ప్రభువులు పరిపాలించు నట్లు నియమించి యొక్కొక్క రాష్ట్రీయ ప్రభువున కొక్కొక్క పడమహాసంపద్రాజాచార్యుని గురువుగ నేర్పఱచి, వారలయోజనము నందుడుట్లు కాసింపె. అట్టికానమునకు సామ్యముగ నియమించుగ బ్రతిప్రభునగరమందును నొకరాజగురువునను, రాజగురువును, నేటి కంటకును నుత్తరదేశమున గొంతవఱకు జూడగలము. ఈరాజగురువు లందులును దమకు నన్నివీతమును పితృనామమునకుండి యనసరమగు కాద్యనిర్వాహకత్వము గుర్తించుగ భారతదేశమున వైదికధర్మక్షేత్రము

దుర్గంబులలో యననొప్పు వైదుమహాపీఠంబుల పరమహంసపరిపాలక చార్యుల కాకరముగనుండునట్లు ప్రతిష్ఠించె. అవేవి యన:-

- (1) కలి 2611 నకు సరియైన శ్రీ ము|| 490-(ర౮౦) సాధరణసంవత్సర మాఘశుక్ల సప్తమియందు ద్వాదశ శ్రీమున హస్తామలకాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద బ్రతిష్ఠింపఁబడిన కారదాపీఠము.
- (2) కలి 2616 నకు సరియైన శ్రీ ముందు|| 485 (ర౮౧) గాత్రసంవత్సర పుష్యపూర్ణిమయందు, తోటకాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద బదరికాశ్రమమున బ్రతిష్ఠింపఁబడిన జ్యోతిర్మతము.
- (3) కలి 2617 నకు సరియైన శ్రీ ము|| 484 (ర౮౨) నలగఁవత్సర వైశాఖశుద్ధ దశమియందు పద్మరాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద శ్రీజాన్నాథశ్రీమునకు బ్రతిష్ఠింపఁబడిన గోవర్ధనమతము.
- (4) కలి 2618 నకు సరియైన శ్రీ ము|| 483 (ర౮౩) వింగళ సంవత్సరపుష్యపూర్ణిమయందు తుంగభద్రాతీరమున శృంగేరి శ్రీమునకు సురేశ్వరాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద, బ్రతిష్ఠింపఁబడిన కారదాపీఠము.
- (5) కలి 2620 నకు సరియైన శ్రీ ము|| 480 (ర౮౦) సిద్ధార్థి నావ సంవత్సర వైశాఖపూర్ణిమయందు గండిశ్రీమునకు దమకు వాసయోగ్యముగా నుండఁ బ్రతిష్ఠించిన కామకోటిమతము.

ఈ యందుకుమతము లుండ నెచ్చుటెచ్చట బౌద్ధాధిపతీ స్థానములందెనో యచ్చటచ్చట నాచార్యుల పరాధిపించి వారలస్థానములయందు బరమహంసపరిపాలకులను దుర్మతములు ప్రబలపండునట్లులు. గాపాడ నియమించె. రాజగురుస్థానంబులను, నితరస్థానంబులను, సామన్యపీఠములు, వైదుమహాసంపద్రాజాచార్యులయొద్దనున్నో యధికారపీఠములు, ఇట్టియొద్దపీఠములయొక్కల నన సరించి సర్వజనులు వర్తింపవలయు నను శాసనముచే పరమహంసపరిపాలకాచార్యులయల సామన్యాధిపత్యమును త్రితయపరిపాలకస్థానమున నెలికొని, అందులకుఁ దగునియమములను జక్కంగ నుపదేశించి వ్యవహారంబుజేసి ప్రతిగ్రామమునందును పితృకాననానుసారముగ ధర్మమును బ్రవర్తింపఁగోయ పరిపాలకులు, సభాపతుల నేర్పఱచె. నేటికిని నవ్యానియొక్క ఛాయలు వ్యవహారమునందు నిలిచియున్నవి ఇట్టి గ్రామపరిపాలకులు, నగరపరిపాలకులు విమర్శించఁ బర్యటనయతులయందు భాగమునిచి, వారలు వత్సరమున నెనిమిదిమాసములచేయు విశ్వరూపయాత్రయం దిక్కడక్కడ వ్యవహారముల బ్రత్యక్షముగఁజూచి పీఠములకు నిజమింప నియమించె. ఇట్టి పర్యటన యతులన్నో - బౌద్ధాధిపతీయతులవలె స్వచ్ఛందముగఁ జరింపవలె - వైదికధర్మప్రయత్నసన్నాధిగంబును యథావిధిపీఠముకడ దీసికొని వర్తింపవలయు నని శాసించె ఇట్లు పరిపాలకుల బౌద్ధాధిపతులంబులందు యముల వారిని సన్నాధిగంధర్మమును యథావిధిగఁ బ్రతిష్ఠించి వైదికధర్మసామన్యమును కళిందయశమునకు బ్రతిష్ఠించి యప్రతిపాదించుక, నభివృద్ధియును నగు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముతోఁ గలి 2625 నకు సరియైన శ్రీ ము|| 477-(ర౮౨) సంవత్సరమున వారు బ్రహ్మరాజమున దేరి, అదియేమిట మహావైదికయశము భారతభూమి

యందుఁ బ్రవర్తించుచున్న నాజగద్గురుండగు శ్రీశంకరభగవత్పాదులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన వైదికభర్తసామ్రాజ్యమున భారతభూమి పశ్చిమభాగముల బరిపాలనము చేయఁబడియె. ఇట్టిసామ్రాజ్యవిహ్నము కేటకమునను భారతభూమియందు నిలిచియుండుటచేత నక్కాలమునఁ బరమహంస సామ్రాజ్యము వర్తిల్లే నని యాధునికచరిత్రకారులుగూడ నుకరముగ గ్రహింపవచ్చును. కావున నాటంగోలెననఁగా కలి 2825 నకుఁగరియైన క్రీ॥ ము॥ 477 (౪౭౭) వ సంవత్సరముండి కేటికము నవిచ్చిన్నముగ శ్రీశంకరభగవత్పాదపరంపర యభివృద్ధినిొందుచు భారతవర్షచారిత్రమును వేసోళ్ల బ్రకటింపవచ్చునని మైసూరువాసింపఁబడిన యొక మహాపితములును ప్రధానస్థానములుగను, రాజగురువులమతము లుప

సానుములుగను, రాష్ట్రీయప్రభువులు శాస్త్రవిగ్వాహకప్రముఖులు నింపమించుగ కలి 4802 నకుఁగరియైన క్రీస్తునకు వెనుక (తర్వాత 1200 (౧౨౦౦) సంవత్సరములవరకును భారతవర్షమంతయును నఖిలముగ పరమహంసపరబ్రాహ్మణాచార్యసామ్రాజ్యముచే నకలంకముగఁ బాలింపఁబడినని నిస్సందేహముగఁ జెప్పవచ్చును. ఇట్టి యఖండసామ్రాజ్యమున రాష్ట్రీయప్రభువులచరిత్ర మంతరించినదని యొకరిచుట గూఁ నొక యవివేకంబు. ఇక్కాలమున పితపరంపరయందుఁ గ్రతుముగ సామ్రాజ్యమునుకేడికొనినవాఁలనామములు పితములయందు నిరంకుశముగ నెఱియఁబడియేయున్నవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నట్టిపితపరంపర నిచిత్రముదాహరించుట విరమించితిమి.

రాటపు గీతికలు

సోమంచి సూర్య నారాయణ శర్మ గారు

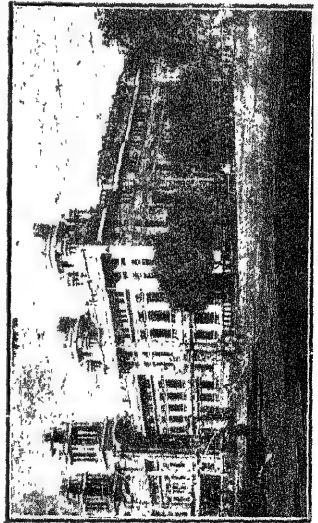
శ్రీలక్ష్మణును గాపాడు నెసఁగును-శ్రీలఁ గడు నీ మేలిరాటము
 నూలువడుకుము నూలువడుకుము-ప్రాలుమాలక సోదరీ
 కాటకంబుల దాటుటకు నిదె-మేటిసాధన మింక నందియ
 మేటికిని మాటికిని పెద్దలు-చాటుచుండిరి సోదరీ
 పారతిం త్ర్యముఁ బారస్త్రోలియు-భారతావనిగావఁ బ్రబలా
 ధార మీరాటంబె యనుచు-న్నార ధీరులు సోదరీ
 నల్లప రల నుద్ధరింపఁగ-నిల్లిదే సాధనమటాచుఁ బ్ర
 ప్పులచంద్రుడు చేయు బోధలు-తెల్ల మయ్యెనె సోదరీ
 కడురు చల్లగ నున్నచో నేఁ-గదలుతును గోల్కొండ నని యొక
 ముదిత మును పాడెనట యర్థము వినిత మయ్యెనె సోదరీ
 శుక్రశిష్యుల జలచు నాహరి-చక్ర మే యీరాటచక్రము
 లక్రమముఁ గు విక్రమంబుల-నడిచివేయును సోదరీ
 కదురుకవ్వము లాడుచుండెడు-నదనమున నేవేళ నిందిర
 కుదురుకొను నను సూక్తిభావముఁ-గూర్చి నెఱుంగుము సోదరీ
 అల్పముగఁ దలఁగకుము నీ యిల-వేల్పు రాటము భద్రరీతిని
 నిల్పి భారతమాతృయశమును-నిల్పఁ దివురుము సోదరీ
 ముతుకనూ లని కొతుకకుము నీ-వతిప్రళయపునరణి నేర్పుతొ
 నలము పనిచేసిన నడుకనే-రుతువు శీఘ్రమ సోదరీ
 తెలివితేటలు పూర్కొ కరకొ-శలముఁ బలుపురు గాంచి యలరఁగ
 నెలమి నడుకుము నూలు విడు మిఁక-నలసబుద్ధి సోదరీ

The Panchama Association - Ellore

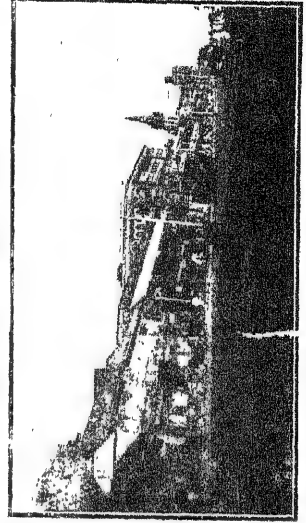

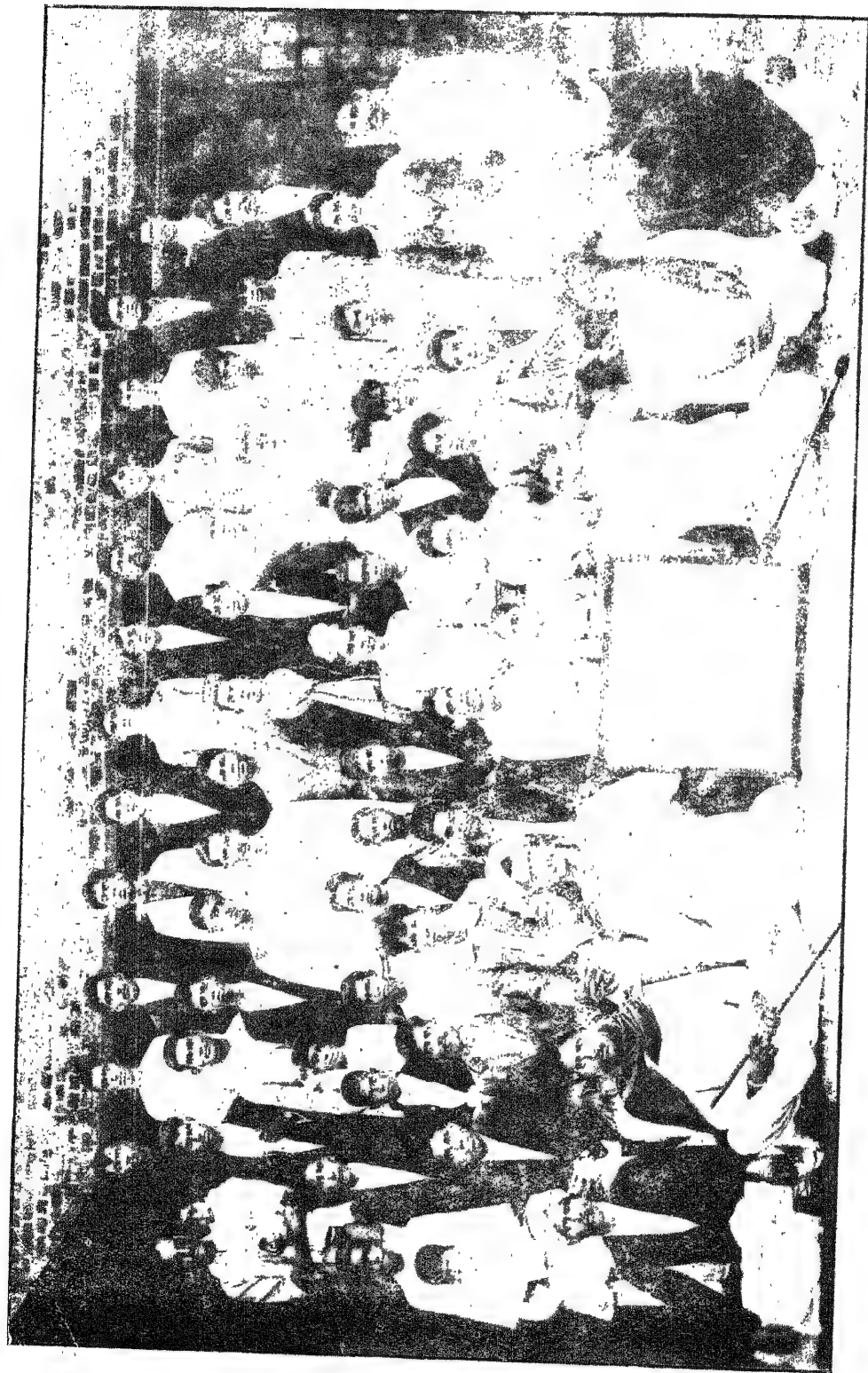
ఎల్లూరు అదివనాంధ్ర సంఘము

A. & S. M. Head Office New Buildings-Madras

Explanade Row - Madras

భారత పురము ఆంధ్ర యువజనసంఘము

జాతీయవిద్యావిధానము

పోతానగడ్డ నరసింహం గారు

ఉ. చెప్పగ లేము హిందువులు / చేసినకర్మ మదేమొ సర్వదా
ముప్పదిమూడుకోట్ల సుగ / పుంగవులన్ భజింతుచునట్టి యీ
ముప్పదిమూడుకోట్ల జనమున్ / వశులై రొక యేడుకోట్లకున్
గుహన దోమకుత్తుకను / గుంజరయూధము చొచ్చు కైవడిన్.

ప్రజలయందు వైరములను రూపుమాపి, వికృతభావమున గల్గించి, వర్తకవ్యాపారముల వృద్ధిపఱచి, పాలనశక్తుల బెంచి, అగమ్యులగు చుర, సాంఘిక, రాజ్యం గాఢీకవిషయములను నిర్ధారణ చేయునదియే జాతీయవిద్య. దేశీయలభాతికవైతికాధ్యాత్మికసంపత్తుల పెంపొందించునదియే జాతీయవిద్య. సృష్టిచేచిత్త్రముం జూచి యెగదొండక, ఇంద్రియగ్రహాల ప్రపంచమే యధార్థమని మోసపోక, నిర్మలజ్ఞాననయంబున స్వంభును ఆత్మమయంబుగ నెఱుంగుచు, యోగాభ్యాసముచే రాగరసభరితమైన విశ్వరూపంబు లోనంగనుంగొను విశ్వసామర్థ్య మీ అవ్యభూమిందొక్క యొండెడ వెలయులేద. అట్టి ఆర్యవిజ్ఞానమును స్వస్థానమందు పునరుద్ధారణ జేయుటయు నవనాగరకత యందలి ముఖ్యాంశముతోడ సమన్వయముం జేయుటయు జాతీయ విద్యయొక్క ప్రధానప్రయోగము. ఇటులు నూతనముగ నేర్పజ్ఞానము పూర్వసంధర్శముతోడ పఠకులు గాతుండ జూపలయును. పాశ్చాత్య విజ్ఞానము పంచెంద్రియవ్యాప్తము. రాగరసప్రధానము. వాఙ్మలను నిండి పెంపుజేయునది. విశ్వమును గల్గి వడికరణముం జేయఁగెందు గొప్పశక్తి పండి. భగవంతునితోఁట బహిప్రపంచమును శోధించు మహాపౌరుషము గలది. నెమ్మది విశాసము మానము మున్నగు సుగుణముల కిక్కడ చోటు లేదు. అగ్ర్యజ్ఞానము శాంతిరసప్రధానము. ఇంద్రియనిగ్రహమున జ్ఞాననయంబున విశ్వమంతయు మానసంకల్పముగ నెఱింగినది. భక్తిరసంబున సృష్టియందలి మాధుర్యముం గ్రొలినది. చిత్తశుద్ధిచే నాత్మజ్ఞానముం బడసి నిశ్చలహమానందమును గుర్తెఱింగినది. ఇట్టి ద్వివిభవజ్ఞాన సమాశ్రయము, జాతీయవిద్యాలయములయందు చూపట్టవలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ స్థాపింపబడిన జాతీయకళాశాలలలో నకకవండి యుపాధ్యాయు లున్నట్లుగ నున్నారని వ్రాసి నందులకు మన్నింతురుగాక. విద్యాబోధనము మహత్తరమగు కార్యములలో నొకటి. హాద్యుగ్ధికిచింతితో నీపనకార్యమునకు దొడంగిన బోధకుడే బోధకుడు. అట్టి గురుసమ్మఖమునఁ జరించినశిష్యునకు లభించిన విద్యయు విద్య. గురుశిష్యుల మనంబులు కళింకరహితములై యుండవలె బోధనామహాకార్యము సఫలమగును. విద్యాబోధనాసమయము ఆత్మతో నాత్మ సంభాషించువచిత్రసమయము. ఇట్టిసమయమున గురుశిష్యులలో

నేల మనంబుగాని హేయమగులేలంపులకు లోనయ్యెనేని యీవచిత్ర కార్యమునకు విఘ్నము గలుగును. శిష్యుని మనోనేత్రమున కెఱుఁగు నురువుయొక్క విద్యాసంపత్తి లోతుతెలియని మహాసముద్రమువలె మహాకారులు నాల్పియుండవలెను. ప్రాచీనగురుశిష్యసాంప్రదాయము జ్ఞాపిక రావలె. బాలకుని మనఃకుసుమమును వికసింపజేయుట తన ముఖ్యవిద్య మని యితడు గుర్తెఱుంగవలయును. భారతజాతీయ జీవనము చిరకాలము నిద్రాస్థం దగుల్కొనినది. కళలు తేజోహీనములై షీలించినది. కళలు జీవనోపకరములు. కళావిశాసమే సౌందర్యము ప్రకృతిసౌందర్యమయము జాత్యభ్యుదయమునకు, చిత్రలేఖనము వర్ణలేపనము, చిత్రకళలు, తత్వసర్వకాసప్రకాశ మాశ్రితము. అదియు జాతీయవిద్యలో నొక అంగము. హిందూదేశముయొక్క ప్రాచీనాన్నత్యము సంస్కృతభాషామూలకముగ తెలియుచున్నది. సంస్కృత భాష సూర్య ప్రభవలె కాశ్యప్రమై ప్రకాశమానమై వెలుగుచున్నది. హిందూదేశమున ప్రపంచోత్పత్తికితుల నభివృద్ధికి దెచ్చుటకుగూడ తపఃప్రభావవిలసి తులు బహుళప్రయత్నములు గావించిరి. ఓంమ లైహికానుష్ఠిత బోధకులుగా నుండిరి. సంస్కృతభాషావిషయము లిప్పుడు సర్వ ప్రపంచవ్యాప్తము గల్గుచున్నది. బుద్ధిబలము గలవారి కది కామధేనువువలె ఫలించుచున్నది. హిందూదేశమునకును సంస్కృతభాషకును అవినాభావసంబంధము లేకొండఁగముచే సంస్కృతము జాతీయవిద్యా విధానములో ముఖ్యాంగముగ నుండవలెను. సామ్యజనిక భాష హిందీ యును, మాతృభాష ఆంధ్రభాషయును, విభాషకము లగుటచే జాతీయకళాశాలలలో, ముఖ్యముగా నేర్పవలెను. సాధ్యమగునంతఃజకు కళాశాలలు, ప్రతీనములవధ్య నుండక నుప్రసిద్ధము లగు నదీతటములను విశాలమగు ఆరామములలో నిర్మింపబడి అభిరమ్యములుగ నుండవలయును.

విద్యావిషయమైన యాద్యవిషయములను యూరపుఖండమున చాలవరకు దృష్టికరముగనే పరిష్కరింపఁబడినది. కారణము అక్కడ పాలకులు పాలకులు ఏకజాతీయులు. ఇక్కడన్ననో పాలకులు విభాతీయులు. తత్కారణముచేతనే ప్రస్తుత ప్రవిద్యావిధానము అరభాటిని మధ్యయుగంబునాటి భానికత్వముకంటె నధికారిలోనికి దెచ్చుచున్నది.

జిహ్వ

తల్లా ప్రగడ సూర్యనారాయణ రావు గారు

జిహ్వ నీకల వచ్చె నీచేటకాల

మేది చూచిన బాపంబు నీది కాదె?
పాపముల కన్నిటికి నీవె ప్రాది వాడు
వింద్రియోద్రేకమే గదా యెసంగజేయు
పాతకము లెన్నిటి నయినఁ బాలుగొనఁగ.
నీవు పాల్గొనఁబడిన నేడనుండి
గలుగు నుద్రేక మింద్రియగ్రామములకు
తిన్న తిండియె కాదె యుద్రేకమునకు
నింద్రియ ప్రాభవమునకు నేతు వరయ
నియమ మాహారమున గల్గి నెగుడునెడల
నింద్రియముల కుద్రేక మెసఁగ నొక్కొక్క
కంటి కగపడినది యెల్ల పంటనూదఁ
దలఁతు మే మిది శ్రీతి యొదవినఁ జాలు
క్షుత్తుతోఁ గూడఁ బనిలేదు త్రూరమునకు
బట్టి తిందువు పడఁగొట్టి ప్రాణివితతి
నేడఁ గన నీదుకొల్పఁ చెల్లించుకొఱక
జగతి యత్నము లన్నియు జరుగుచుండు.
పశువితతి మాట యట్లుండ ప్రాజ్ఞులైన
బుద్ధిజీవుల గూడను శుద్ధిబద్ధ
మించుకంతయు లేకుండ సెనఁగుచుండు
పశువులే మేలు వీరలధింగి గనిన
కడుపు నిండిన నవి యెందుఁ గదలఁబోవు.
దినమూలన హాసములూను దిండికొఱక
పడఁగ నేరవు తిప్పలు ఒహావిధముల
కడుపు నిండిన నవ్వి నుఖంబు గాఁగ
గాఢముగ నిద్రపోయెడుఁ కదలకుండ
సెవుడు లభియింపకుండిన నవుడు పడెడు
బాధయే తప్ప నితరంపు బాధ లేదు.

విహిక నుఖంబు లయ్యవి హాయి గాఁగ
బొందు చుండెడుఁ బొందవు ముందుబాధ
యొదవుదానితో నంతస్థి నొందుచుండి
నుకటా లటుగాదు తిన్నగఁ దిండి దినక
యున్న జేలేల గూడను నున్నయంతి
సకలబాధలు పడుచుండు సంతరింప
రేపటికి దాచియుండుంగ శేపుమాపు
దేవుఁడచ్చినదానితో దృష్టిపడక
దేహశృంగారములకు జేతి తెన్ను గనక
కృత్రిమోపాయములను భజియింపరన్న.
వానితో నను పడరాని పొట్టుపడుదు
నైహికముగూడ లేకుండ నలగుచుండు
హాసుముమాట చెప్పంగవలె నయింక
దాని తలఁపైన తొరనీరు మానసమున
అంగముల నెల్ల నీవు శుశ్రూషింకమును
బాపకర్మలలో నెల్ల బాపకర్మ
లందునను నీవు ప్రభుగణ్యువు నిజయి
విజయిం గానిదియు గూడ నాగిరించి
యఖిలములకుఁ గ్రిస్తుచుండు శుశ్రూషింకమును
గట్టుగట్టులకు నీవు కట్టునో
నైహికముపై ములును నగురుగాదె
అధియుని వ్యాధియునుగూడ నైయిష్టడు
కానియభ్యుదయ దినుటచే కాదె గలుగు
యెఱుఁగులందును నిను ముందు గాఁగ
లావనలమును నీనోట నట్టె గొట్టి
నీటితో నిన్ను సరిఁబెట్ట గోటు! వింక
మంతరింపంగ జేయఁగ నాడనాడ
గానితో నిన్ను గడతేర్చి గాంతుము.

మోహానితైలము

ప్రేమ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది 5 తులముల సీసా 1-కి 0-12-0

అమ్మ తాంజనము డిపో. బొంబాయి లేక మదరాసు

రక్తభ్రమణ సిద్ధాంతము

శ్రీ రంగం సంగమేశ్వర శాస్త్రి గారు

మనుష్యశరీరముందు రక్తమయొక్క భ్రమణమును గురించి

అయుర్వేదవిద్వాంసులైన కొందరికి భిన్నాభిప్రాయమున్నట్లు కనబడుచున్నది. వీరిలో కొందఱు రక్తమునకు చలనమే లేదనియు, చలించునది వాయువుమాత్రమే ననియు మఱి కొందఱు రక్తమునకు చలనము గలదుగాని భ్రమణము లేదనియు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇప్పటి పాశ్చాత్యతంత్రములనుబట్టి రక్తముకు చలనమును, భ్రమణమును గలరని స్పష్టమగును. రక్తచలనభ్రమణములను గురించి అయుర్వేదతంత్రాభిప్రాయములను కొంచము విమర్శింకము:

(1) రక్తమయొక్క పూర్వరూపము రసము అనబడును. ఈ రసోత్పత్తిని గురించి ముక్తేశమం డిట్లు వ్రాయబడియున్నది.

“సమ్యక్ కృరిత స్వాహారస్య య స్తేజో భూతస్సారః పరమహాత్మ్య స్స రస ఇత్యవ్యతే. తస్య హృదయం స్థానం సహృదయా చ్చ తుర్నిలతే ధరునీ రసు ప్రవిశ్య కృత్యన్ని శరీరం అహరహ స్తస్యనాతి వర్ధయతి ధారయతి యాపయతి జీవయతి చ”

బాగుగా పక్కమగు ఆహారమునుండి మిక్కిలి సూక్ష్మమును, తేజోవంతమును నగు ఒక సారము కలుగుననియు ఈ సారము రస మనబడుననియు, ఈరసముకు హృదయము ముఖ్యస్థానమనియు, నీరసము హృదయమునుండి 24 ధనుసులకు ప్రవేించి సర్వశరీరమందును వ్యాపించి తర్జుణ వర్ధన ధారణాది కృత్యములను జరుపుననియు వైవాక్యములు చెప్పవచ్చును.

అహరము జీర్ణకోశ (కోష్ఠ) మందు పక్వమయి రస మగును. చలనము లేనియెడల శోష్ణమగునది హృదయమునకును, హృదయము నుండి ధనుసులకును, వీనినుండి స్వశరీరములకును నెట్లు పోవును? చలనశారణము వాయు వన్నను రసచలనము ఒప్పుకొనక తీర గదా? (2) “రసగలా-అహరహ స్తచ్ఛతీతి రసః ఈవృత్త్యంతిబట్టి రసముకు చలనము సిద్ధము. (8) “సఖి ల్వాప్యోరసో యకృత్ప్రహానా ప్రాప్య రాగము నెఱిగి శ్లోగంజితా నేజనా త్వాపః శరీరస్థేన వహీనాం, అవ్యాపన్నాః ప్రసన్నేన రక్త మిత్యర్థభీయతే”

జలభూయంత్యగు నారసము యకృత్ప్రహానం పోయి యెర్రబడును. శరీరములో తిరుగుచుండగా రసగుణభ్రమకు నీరు ప్రసన్నమగు శరీరసంబంధముగ తేజస్సుచేత నెర్రగా చేయబడి రక్త మనబడును. అనగా శరీరములో రసము పోవుచుండగా కొంత యెర్రబడుచు యకృత్ప్రహలలో చేరివచ్చును బాగుగా నెర్రబడునని భావము. ఇందువలన రసము పోవుచునే కొంత యెర్రబడుచు యకృత్ప్రహలలో చేరివచ్చును

బాగుగా నెర్రబడునని భావము. ఇందువలన రసము పోవుచునే రక్తముగా మారుచుండు నమటచేత ఇట్లు మారుచుండు రక్తమునకు చలనము స్పష్టముగదా? రసముకు యెల్లప్పుడు గతిచెప్పవలయుననియు యకృత్ప్రహలలో యెర్రబడు నమటచేత అక్కడనుండి పోవుననియు భావించుట సాహసము. (4) “సఖిలు త్రిశీత్రీణి కరా సహస్రాణి పంచదశకరా విక్రేశ్మిన్ ధారా వనత్మితే ఏకం మానేన రస శ్చక్రో భవతి”.

ఈరసము ఏకాదశానువులచుండు 8016 కళలు- అనగా నుమారు 5 దినములు (800 కళలు ఒకదినము) ఒక్కొక్కదానియందు నుండును. ఈ ప్రకారము సర్వదా గమనభృతావము గల యీరసమే రక్తాది ఉత్తాధాతువులుగా మారుచు ఒకమాసములో శుక్రముగా మారును. (5) “రక్తం కర్ణ ప్రసారం మూసపుట్టించ కరోతి” రక్తము శరీరమునకు వర్ణమును, సూచకునకు పుష్టిని కలుగజేయును. ఈ రెండు కర్మలకు కేములను రక్తమునకు శరీర చుంతకును వ్యాప్తి యుండవలెను.

(6) “యస్మా రక్తం వినా నోపై స్నకాచిత్ ప్రకుప్యతి తస్మా త్రస్మాయథాదోషు కాలం విస్మృత్ ప్రవోవతే”

వాతపితృకములతో కలిసియే రక్తము ప్రవహించును గాని వీనికి ప్రత్యేకముగా ప్రసోపము కలుగదు. అని వైవాక్యసిద్ధాంతము. “ఏకం దోషః కదాచి దేశః ద్వితీ స్సమస్తా శ్శోణితసీతావా అనేకధా ప్రసరి తద్యధా; వాతః పిత్రం, శ్లేష్మశ్శోణితం; వాత పిత్రే నాతశ్లేష్మజౌ, వాతశ్శోణితే, పిత్రశ్లేష్మజౌ, పిత్రశ్శోణితే, శ్లేష్మశ్శోణితే వాతపిత్రశ్శోణితాని, వాతశ్లేష్మశ్శోణితాని, పిత్రశ్లేష్మశ్శోణితాని, వాతపిత్రశ్శోణితా నీత్యేవం పంచదశధా ప్రస రన్తి”.

“వాత పిత్ర కఫ శోణితుములు ప్రత్యేకముగాను, రెండేసిగాను మూడేసిగాను, అన్నియులనిసి శరీరమందు ప్రసరించును” రక్తమునకు చలనము లేనియెడల ప్రసోపప్రసము లుండకుట ఎట్లు? వైవాక్యములచే రక్తమునకు శరీరమందు చలనము ఒప్పుకొనక తీరదు.

ఇటుపేనుగ్రుతు రక్తభ్రమణమును గురించి పేజారెంతము.

(7) “విసర్గా దాచిత్తేవై సోమనూర్భానిలాంచథా ధారయంతి జగద్దేవం కఫ పిత్రానిలా స్తథా”

సూర్యుడును, చంద్రుడును, గాలియు (అనగా ఉష్ణమును శీతమును గాలియు) ఎట్లు బలమును, నీటిని తీసికొనుట, విడిచిపెట్టుట, పండిపెట్టుట, అనుబంధము చేయుచు జగత్తును భావించుచున్నట్లు

అట్లే పిత్త కఫ వాయువులు శరీరమును కాపాడుచున్నవి. భూమధ్య రేఖాస్రాంతములనుండి స్రువప్రదేశములకు ఉష్ణవాయువును, స్రువప్రదేశముల నుండి భూమధ్య ప్రదేశములకును శీతవాయువును ఎల్లప్పుడును వీచుచుండుటకు ఈవిధగ్గాదాన విశేషశక్తులే కారణములు. సాముద్ర భౌమవాతపులకును నీశక్తులే కారణములు. వర్ష కాలపు వృష్టికిని, ఈ శక్తులే కారణములు. సముద్రపునీటిని శీతోష్ణములను ప్రపంచమందు పంచుపెట్టి కాపాడుట యీశక్తుల ప్రయోజనము. ఇట్లే శాత పిత్త కఫములు అనగా వాయు, ఉష్ణ, శీతములు వైని చెప్పిన భూమధ్య కర్తల చేతనే, శీతోష్ణ వాయువులను రసాదిధాతువులను, శరీరమందు దంతటను ఎల్లప్పుడును వ్యాపింపజేసి కాపాడుచుండును. వైశక్తులవలన ప్రపంచమందు, అహోరాత్ర పరివర్తనమును, బుకుపరివర్తనమును, అయినవరివర్తనమును కలుగుచున్నవి. శరీరమందు ఉష్ణ శీతవాయు రస, కర్మాది పరివర్తనములు (పరిభ్రమణములు) కలుగుచున్నవి. ఇది సార్వకాలికము.

(8) “యేనాజసా వర్తయన్తి ప్రీణీరా స్సర్వదోహాః, లియదృతే సర్వ భూతానాం జీవితం నాచత్యజే, య త్సార మాదౌ గర్భస్య యోసౌ గర్భరసా ద్రిః, సంవర్ధమానం హృదయం సమావేశతి య త్సూనః” —

చరకము ఏనాజస్యనేది సమస్తభూతములును జీవించలేనో, ఏది మొదట గర్భముయొక్క సారమో, ఏది గర్భరసములకు మొదట రసధాతువుగా నుండునో, ఏది హృదయమును పోషించుచు తిరిగి వచ్చి హృదయములో ప్రవేశించుచుండునో అని వైద్యానికి అర్థము. దీనివలన

హృద రసాదిధాతు భ్రమణము స్పష్టముగా నూచింపబడుచున్నది. ఆద్యంత్యధాతు గ్రహణముచేత అన్ని ధాతువులకును గ్రహణము.

(9) “మానేన యాతి శుక్రత్వం అస్యం పాకక్రమాదిభిః సంతతం భోజ్యధాతునాం పరివృత్తిస్తు చక్రనత్” (అష్టాంగస్వాదయము) —

అస్యము పాకక్రమముచే రసాదిధాతువులుగా మాటుంచుటకు ఒకమాసమునకు శుక్రముగా మాటును. ఎల్లప్పుడును రసాదిధాతువులకు చక్రమువలె పరిభ్రమణము కలుగుచునే యుండును.

ఇంకను భావప్రకారమునను దీని వ్యాఖ్యయందును ధాతు భ్రమణమును నూచించు ప్రమాణము లనేకములు గలవు. ఇట్టి ప్రమాణము లనేకము లుండగా రక్తభ్రమణము ప్రాచ్యతంత్ర సమృత్తము కాదనియు తేనల పాశ్చాత్యతంత్ర వేద్య మనియు చెప్పుట మిక్కిలి సాహసము. ధన్వంతర్యాది గ్రంథకర్తలును ఉభయసిద్ధాంతివేత్తలును నగు బ్రహ్మశ్రీమల్లంపల్లి శైరవయ్య రిగాయను శ్రీయుత మహావళా పాధ్యాయగణపాధీశుగారును గర్వభ్రమణసిద్ధాంతము ప్రాచ్యతంత్రములయందు పాశ్చాత్యతంత్రములు పుట్టుటకు ముందు చెక్కు చందల సంవత్సరములకు పూర్వమే స్పష్టముగా శ్రిరపఱుపబడిన దని తమయభిప్రాయమును తమగ్రంథములయందు తెలిపియున్నారు. మాతృస్వమును విడిచి మాధ్వస్థము నవలంబించు మహాత్ములకు అతివిస్తరవిమర్శన మన గత్యము.

ఆ ద ర్శ న పు రు షు డు

డి. చంద్రశేఖరయ్య గారు

ప్రియిర్ల హాధ్యులు ! లభిఘోషములు

మీఱి తాఁకుచు వచ్చె ! మైయులఁగింపములు;

సక్రత్తి యానంది బా ! మృముల నర్పించె;

లోక బాంధవుఁ డూర్ధ్వలోకంబునుండి

తల యూచి మానవభగ్నసామ్రాజ్య

పట్టాభిషేకార్హు ! పరనూవతార

మానందముగఁ గని ! యాశీర్వదిం చె;

సురపుష్పవృష్టి భా ! సురముగఁ గురిసె;

సంతి గాఢతిమి స్ర ! మధ్యంబునకు

దీపదర్శనమట్లు ! దీనహద్వర్త

నాజ్ఞానతిమిరంబు ! నరికి భంజించు

లోకాయతమిత్రంబు ! లు పురఃఖండేయు

జ్యోతిగాన్వడె నమ్మ ! చూడలే మహితు.

గాంధీమహాయుగ ! ఘనత నేమంగు

దేశదేశమునను ! దిన్యప్రబోధ

మను జేసె నమ్మ హోతుని బోధనములు;

ప్రణయానుబంధ ! ప్రళంఛమధ్యమున

నుద్దిపనంబుగ ! యోగిసామాన్య

జనుల సామ్యంబుగఁ ! జను నేది పరమ

మైత్రి స్వార్థత్యాగ ! శాస్త్రవహరణ

కార్యంబులకు నేది ! కల్పవృక్షంబు;

అమితసంసారాంబు ! రాతిమధ్యమున

నుల్లోలకల్లోలఃములుఁ జిక్కి పార

మొదడఁగా లేక వాల్మీకిమోహ మరదించును

భ్రమియించు చిత్త మాఃప్రాయన మొంది
 తరియింపఁ జేయు సత్తారకం బేది?
 యట్టి శాంతియె నుమ్ము / పరమావలంబ
 నము గాని యన్యోన్య / ఘర్షణమతిని
 చెడిపోకుండి యని / చెప్పెఁ గదమ్ము;
 నిద్రాణమైయున్న / నిఖాభాగతము
 వాక్యమహాధ్వని / వర్తింపఁ జేసి
 యాత్మీయ బలవిశ్వసనము నేర్పించె;
 “ఆత్మవ త్వర్వభూతాని” యటంచు
 సర్వజీవుల నెక్క / సమభావమునను
 ప్రేమైకజీవనప్రీతి / బోధించె;
 ఆత్మరాజ్యమే (స్వ) రాజ్యమగుఁగాని యెందుఁ
 దాన యమ్మునువోయి / ధగ యెల్లఁ గల్గ
 నేమి భావ్య మటంచు / నెఱిఁ జెప్పె నమ్ము;
 అస్పృశ్య లోక్కరు / ధరణిఁ గల్గుదురె
 పరమాత్ముఁ డొక్కండ / పరఁగ నాతనిను
 తులు గాక మానవు / లేల భేదంబు;
 మాత్సర్యమును వీడి / మహితాత్ము లగుచుఁ
 జేచేయి కలుపుడి / శవ మగు మీకు;
 నిష్ణాముమత మన / నిలుకడఁ గల్గి
 పరమాత్మనైక్యంబుఁ / బడయుట గాని
 తాత్రమాత్రము గాదు / సంస్కృతిఁ జూడ
 “సర్వధర్మాన్ త్యజ్య” / యను వాక్యమునకు
 నించుక భేదంబు / లేదు యోజంపఁ;
 గావున హిందూ మహమ్మద్యత్తను
 లార నాంఘికభావ / లలితాత్మ లగుచు
 భావతవ్వంబు / ప్రాచీనఘనతఁ
 దాదలెలం జేయుఁ / దారహి మీఱ;
 శాంతియు దాంతియు / స్వావలంబనము
 గాని మార్గము వేఱు / గాదు మీకిప్పుడు;
 మానినీమణులార / మహిత కార్యంబు
 వేచి యున్నది యిల్లు / విడిచిరం డిప్పుడు
 పాశ్చాత్య నాగరి / కాశ్చర్యమాన
 నులయు చెడి రిప్పుడు / నూవె మీపతులు

వారిఁ బురస్కరింపను నింక మీరు
 ముందంజ వేయుడు / ముదమున ఖాది
 వసనములనె తొల్పుడిదా సతతంబు;
 రాట్టముల నిజస్వరాజ్య గీతంబు
 మధువులు చిందఁ బాఠము రం డిప్పుడు;
 సుతులార! సుతులార! / సోదరులార!
 మాత్మదైవము కమ్ము / పితృదేవు డగుము
 ఆచార్యదేవుడవగు మను వాక్య
 సంతతి విపులార్థ / జాలంబు దెలిసి
 పరమాత్మ నింపాను / పట్టపురాణి
 భారతీస్వాతంత్ర్య / ప్రాలంబమాలఁ
 జరహస్తములచూడి / పాఠఁ జేయుదము
 లెండు గంపన చెప్పె / లెం డమ్మలార!

భీతిలేని ప్రశాంతహృదయం డివంబు
 స్వాతంత్ర్య వినువీధి / ద్యోతకంబైన
 మూర్తి దాల్చు ప్రతిజ్ఞ / మాని యితండు;
 దేశ మన్యాధీన / దీపమై యుండఁ
 గృష్టజన్మసాక్షి / స్వాతంత్ర్య
 మరయసత్యంబున / కయి ప్రాణమాన
 ధనముల నర్పిత / మని వచియించు
 నార్యధర్మాధ్వరాధ్వర్యుం డితండు;
 సతినుతులను వీడి / సంపద వీడి
 మానావమానముల్ / మమతలు వీడి
 మానవసేవయే / మాపతిసేన
 యటు గాక ముక్తుండు / గాఢంచుఁ దెల్పి
 యట్లె తా వర్తించి / యరిగె ఒంథనము
 నకు ‘సత్యమేవహి / నాన్యతం జయతి’
 యని గుణకంధి మహాత్ముడు గాఁధి
 జయ భారతీపుత్ర / జయ ధీవతిత్ర
 జయ పుణ్యచారిత్ర / జయ శుభగాత్ర
 జయము లోకోత్తర / జయ లోకతార
 జయ దీనమందార / జయ శాంతవీర
 జయజయ జయదేవ / జయ గాంధీదేవ!

పంచలింగాలు

చింతా దీక్షితులు గారు, బి ఏ., ఎల్. టి.

ఒక్కకాలమున నాంధ్రదేశమును పుణ్యతీర్థములలో నాసి కెక్కిన పుణ్యతీర్థములు పంచలింగాలు. కృష్ణానదితీరమున కొండలనడుమ నున్న అయిదు గ్రామములలో ప్రవేశించిన అయిదు లింగముల కీ పేరు వచ్చినది. సంగమేశ్వరము, సిద్ధేశ్వరము, కపిలేశ్వరము, సోమేశ్వరము, మల్లేశ్వరము అని అయిదు గ్రామములు. ఇందు మొదటియాడు గ్రామములు ఇంగ్లీషురాజ్యములో నున్నవి. కడపటి రెండు గ్రామములు నైజాము రాజ్యములో నున్నవి. ఇందు కపిలేశ్వరము మాత్రము కృష్ణానదీతీరాన యగు భవనాశీతీరమున నున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు భవనాశీ పొంగి సమీపగ్రామముల తన నీరములచే ముంచివేయుచుండును. కపిలేశ్వరదేవాలయము కూడ నెన్నిచోట్లలో భవనాశీలో మునిగిపోయినట్లు గ్రామములు చెప్పుదురు.

ఒక్కకాలమున నీదేవాలయము లన్నియు ఆంధ్రుల భక్తి లక్ష్మ్యములై యుండినవి. మహారాజులపూజ లందినవి. నేడు మాచవారు లేక, కొన్నింటికీ పూజాచరుల సంఖ్యయు లేక శిథిలస్థితియందున్నది.

తనస్సు జేరికొనకు కనవగు తావులయందు, కొండలనడుమ, ప్రశాంతి మెల్లకాలముల తాండోంచు కాననములకడ నీ దేవతలు లలరారుచున్నవి.

హంపి విరుపాక్షప్రాంతములందు శిథిలస్థితి నొందియున్న కొన్ని దేవాలయముల గాంధీర్వ మివ్వియు పొడసూపుచున్నవి.

జేశభక్తిపరాయణులగు ఆంధ్రు లందఱు హంపి రూపాక్ష స్వామిదర్శనమున తిప్పక చేసికొనుచుండు విధముననే నీపంచలింగముల దివ్యదర్శనమును గావించి కృతార్థు లగుదురు గాక!

స్కాందపురాణాంతర్గత మగు శ్రీశైలఖండమున నీ పంచలింగముల మాహాత్మ్యము వర్ణింపబడినట్లు తెలియుచున్నది.

కిర్నూలవద్ద రైలు ఒండి దిగి యాత్రికులు నందికొట్కూరు గ్రామమునకు బండి కట్టించుననవలెను. అచ్చట విశ్రమించి మరల రెండెద్దులబండిమీద సంగమేశ్వరము పోవచ్చును. కర్నూలునకును నందికొట్కూరునకును సుమారు పదివది మైళ్లదూరము. నందికొట్కూరునకును సంగమేశ్వరమునకును సుమారు 15 మైళ్లదూరము. బొటలు సరిగా లేకపోవుటచే ప్రయాణము కొంచెము కష్టముగానే యుండును. సంగమేశ్వరము పొలిమేర భవనాశీ కలదు. అచ్చటనే యది కృష్ణవేణితో సంగమించుచున్నది. దీనిని దాటగనే సంగమేశ్వరము.

సంగమేశ్వరము:—ఒకతట్టున ఎత్తైనకొండ గలదు. పర్వతపాదమున సంగమేశ్వరగ్రామమున్నది. గ్రామమునకు కొన్నిగజముల

దూరమున దేవాలయమున్నది. ఒకదిక్కున కృష్ణానది నర్సా ప్రవహించుచుండును. ఒకదిక్కున భవనాశీ కృష్ణానది గలియుచున్నది. దేవాలయమున్నది. ఈగ్రామమునకు కొలదిదూరములో నున్న చిన్న సంగమేశ్వరముకడ తుంగభద్రానది కృష్ణానది గలియుచున్నది. ఇచ్చో కృష్ణ కొండలను వలపుదిరిగి పోవుచున్నది. భవనాశీ వచ్చి కృష్ణానది కలిసి అడ్డముగా నున్న కొండను పడవ్రొక్క నదిగమన మవ్యాహతముగ జేసినట్లు చెప్పుకొందురు. కాఖల నన్నిటిని తనలో జేర్చుకొని కృష్ణానది కొండను దాటులేక అచ్చో నిలిచియుండెనట. అప్పుడు భవనాశీ వచ్చినదట. వచ్చి “మిరిచ్చట నిల్చితి” రే మని ప్రశ్నించినదట. “ఈపర్వతము మా గమనమును నిరోధించినది. వుండు (వుండకు) వచ్చువఱకు నే మిచ్చట నిలిచి తరువాత కొండను ద్రొబ్బుచుము” అన్నదట. అప్పుడు భవనాశీ “కుండు వుండెడు తెచ్చిన నెంతి, తేవున్న నెంత, ద్రొబ్బు కొండను ద్రొప్పు” మన్నదట. అప్పుడు భవనాశీ యాధ్యత్యముచే పర్వతము దారి విడిచినదట! ఇది జానపదులందు వాడుకలో నున్న యితీహాసము.

ఇచ్చట నొక్కచో కొలిమిరావుల విశేషముగా లభించుచున్నవి. పూర్వ మొకప్పుడిచ్చో కొలములు పెట్టి యినుపపని చేయువారట. సంగమేశ్వరమున నున్న లింగము ధర్మరాజు ప్రతిష్ఠ చేసినట్లు వాడుక. అది బారు లింగమని కూడ వాడుక. కాని దారువుల బోలిన ములచునీలా లింగమే యిప్పుడు చూడఁగలము.

తొలుత ధర్మరాజు కొలింగమును ప్రతిష్ఠ చేయు నుద్దేశించి భీముని దానిని దే బంపెనట. భీముడు సకాలమునకు రాతేకపోగా ధర్మరాజు సమీపమున నున్న వేపచెట్టున కొట్టించి దారులింగమును ప్రతిష్ఠ చేసెనట. నీవట్టు పెద్దలా లింగమును భీము దెట్టకొని వచ్చి ప్రతిష్ఠ జరిగి సంగతి విని కినిని దానిని కృష్ణలో పడనట్లు విసరెనట. నెట్టికిని అది కృష్ణలో తటమునకు కొంతదవ్వున కొంచెము ఒరగి నిలిచియున్నది. ధర్మరాజు తమ్ముని నోదార్చి దారులింగమును కొల్పుటకు ముందు భక్తులందఱు భీమలింగమును కొలుతురని చెప్పెనట. అరీతి నే నేటికి నైతము భక్తులు భీమలింగమును పూజించినపిమ్మట నే దారులింగమును గొల్లరు.

సంగమేశ్వరదేవాలయమున రెండు కొలకాసములు గలవు. ఒక్కటి మండప స్తంభముపై చెక్కబడియున్నది ౯|| ౧|| 1485 సంవత్సరమునాటిది. రెండవకాసన మొక పెద్దబండపై చెక్కబడి యున్నది. ఆబండ క్రిందబడియున్నది. ప్రతాపరుద్రకాలమునాటి దీలకాసము కావచ్చును. పర్వతమునకు క్రిందిభాగమున రాతి తేరని జనులు పెక్కును వేటొక దేవాలయము గలదు. దేవాలయముపై చక్కనిల్పకళ చూడగలము. దేవాలయములో, కప్పురాతిపై గూడ శిల్పము మహాహరముగా

నున్నది. చక్కనిరాతిలో నాలయము సంతయు నిర్మించిరి. గోడలు రెండుతట్టుల కీ ర్తిముఖములపై నిర్మియున్నట్లు మాపబడినవి. ఆకారణ ముచేతనే కాబోలు జనులు ఈ ఆలయమున గాతీతే రందురు. చక్రములు భూమిలో పూడియున్నట్లు గూడ జెప్పదురు. చక్కగా చెక్కబడిన విగ్రహము లెన్నో గల్గి ఈ ఆలయము చూచుటకు మనోహరముగ నున్నది. ఆలయమున ప్రతిష్ఠింపబడినలింగ మున్నతముగా నున్నది. దీపారాధనము గాని, పూజలు గాని నే డందు జరుగుచుండుట లేదు.

ఈ యాలయమునకు కొలదిదూరములో 'వేటోక' యాలయము గలదు. ఇందు వేర్వేరుగదులలో 'వేక్కేలుచక్కనివిగ్రహము లను' బడియున్నవి. ఒక్కోవో శ్రీరామపట్టాభిషేకమును వ్యక్తపరచు విగ్రహములు గలవు. శ్రీరామడు, (ధనుర్ధరుడు) లక్ష్మణుడు, సీత, అంజనేయులు—అన్నియు సుందరమైన విగ్రహములే. వేరొకవోశంఖ చక్రగదాధారి యగు విష్ణువిగ్రహమును, ఇంకొకవో వేంకటేశ్వరుడును, శివుడును. ఇంకొకతట్టు పొంకమగు సరస్వతీ విగ్రహములు గలవు. ఆంధ్రులెల్లచాతుర్య మిహ్వ గొంత కానవచ్చును. ఇంకలి సరస్వతీ విగ్రహము మల్లేశ్వరము దున్న సరస్వతీవిగ్రహమును బోలయున్నది. దీనినిబట్టి పంచలింగాలలో విగ్రహముల జెక్కిన లెట్లు లొక్కచో యరి తోచుచున్నది.

ఈవిగ్రహములకు నేను పూజలు లేవు. ఈగ్రామం దున్న పురాతనకోవాలయములను, కర్నూలు పురావశులను, చతుర్థాశ్రమమున స్వీకరించినవారు నగు శేషమధానులుగారు చందాలమాలమున భగమున వసూలు చేసి బొగచేయుచున్నారు.

౨. సిద్ధేశ్వరము:— సంగమేశ్వరమునకు సుమారు మైలు దూరమున సిద్ధేశ్వరమున్నది. కృష్ణానదీతీరము నంటి కర్వతపాదమును చుట్టిపోవలెను. నది యిహ్వో మిక్కిలి విశాలముగా నున్నది ఎల్లయెడల నల్లని పెద్దపాషాణములు నీటివంటి వైచి కాన్పించుచుండును. నన్నగా నున్న కొన్ని బండల నిక్క డివారు పోకముబండ లెరుగు. కొన్ని బండలపై సీతాదేవి తన చీరల నారవేసినిట్లు అనవాళ్లను జూపుదురు. త్రోవలో కొండపై కామాక్షి దేవాలయము కలదు. లోపల సెప్పడు చీకటి, దీపముతో పట్టపగలు లోనికి ప్రవేశింపవలయును. ఈప్రాంతముల విశ్వామిత్రుడు తపస్సుచేసెనట.

సిద్ధేశ్వరము సంగమేశ్వరమువలెనే చిన్నగ్రామము. ఆలయము కూడ చిన్నదే. ప్రాచీనాలయము లేవు, లెట్లు లేదు, అప్రాంతముల సిద్ధులవత్తు లందఱి వని చెప్పదురు.

సిద్ధేశ్వరలింగము కెద్దది. చేతిడి. ఉన్నతముగా నున్నది. రెండు పూటల పూజలు జరుగుచున్నవి.

3. సోమేశ్వరము:—సిద్ధేశ్వరమున కద్దరి సోమేశ్వరము గలదు. ఇది వైజామర్రాజ్యములో నున్నది. కృష్ణానదిని అరిగెలపై దాటి సోమేశ్వరమునకు పోవలయును. ఇచ్చట కృష్ణానదీజలములందు మొసళ్లు మెండుగా నున్నవి. పెద్దపెళ్లతో నుండ్రముగా పెద్దబుట్టులె నల్లి

అడుగున చర్మములతో గుట్టి దానిని తెడ్లతో నదివై నడిపింతురు. దీనినే 'అరిగే' యందురు.

సోమేశ్వరని యాలయము చాల పెద్దది. కడు శిథిలస్థితిలో నున్నది గ్రామముదగ్గ నున్న దీగుాలయము. గుడిలో అన్నివైపులను లింగములును గదులును గలవు. కాని ఒక్కసోమేశ్వరలింగమునకు మాత్రమే పూజలు జరుగుచున్నవి. లంబోవా డొక్కగు పూజారి.

ఇక్కడ ఒక పురాతనలింకానన మున్నది ఎవరో 'మహారాజులు' వ్రాయించినది. కానన మున్నటెను ఒక స్తంభమువలె బొలుగా పెట్టినారు. దానికి నాల్గవైపుల వ్రాత యున్నది.

స్తంభములపై లెట్లును బొలుగా నున్నది. చూడవగినది ఇంత అందమైన కెద్దకోవాలయము గ్రామముదగ్గ నుండియు శిథిలస్థితియందుండుట కడుకోచనీయము. ఒకగుడికడ కొలిమి పెట్టి పళ్లచేయు చున్నరు కొందఱి కప్పరివాడస్త్రు. ఎట్టియాలయమున కెట్టిపాట్లు వచ్చినవో!

౪. మల్లేశ్వరము:— ఏటి కావలగడ్డ సోమేశ్వరమునకు సుమారు మైలు దక్షిణముగా నున్నది. ఆలయము రెండుకొంగులపడుచు నున్నది మల్లేశ్వరగ్రామ మాలయమునకు కొంతదూరము నున్నది. ఈ గ్రామమున వైజామర్రాజ్యములో నున్నది.

ఆలయము కెద్దది. మల్లేశ్వరుని స్వయంభువు. ఒకతంబి ప్రతిదినము వచ్చి దీపారాధనము చేసి చూచుచుండును. సోమేశ్వర దేవాలయమువలె నీయూదేవాలయమును ఒకప్పుడు మిక్కిలి ప్రసిద్ధిజెందిన యుల్లెళ్లమైట్లును వహారాజులే వచ్చినట్లు బడసిట్లును లోయ చున్నది మల్లేశ్వరకు కెదురుగా సాగితిమిగ్రామము గలదు.

వాలయములో ఆకర్షణ లోహములైన విగ్రహములు గలవు. ఇచ్చట ఆకర్షణ 'పన్ను' చేసినారెంటు. ఈలింగము నావహాన్ని ప్రతిష్ఠచేసెట్లు గూడ చెప్పవచ్చు.

ఒక్కోచో చక్కని నాణివిగ్రహము కలదు. లోక కర్మగతి నటరాజవిగ్రహమును చుట్టుల అప్పుడికొప్పటికవిగ్రహములను చెక్కి యున్నారు సంగమేశ్వరమునకువలెనే.

ఒకగోల్మోమమీద చున్న చూ ఏకాపైయున్నది, గుహ చీకటి కోణము.

ఆలయమునిండ ఎన్నోలింగములు నందుట కలవు. వేగిని పూజలు లేవు.

స్తంభములపై చెక్కడములును పురావైభాగమున ఆలయము చుట్టును గల చెక్కడములును సుందరముగా నున్నవి. ఆంధ్రుల లెట్లు చాతుర్యమును చాటుచున్నది.

సమాచమున నున్న కొన్నివేవాలయములు కడుశిథిలస్థితిలో నున్నవి.

ఒక్కోచో రంగస్వామి శేషశాయి యై యుంటు గాననకును నల్లనిరాతితో చెక్కిన విగ్రహము చెక్కబెడక యున్నది.

ఇచ్చట చాలాసార్లు కానరావలసి వస్తుంది. సూర్యచంద్రవ్యవస్థలన్నింటినీ ఒకటి పూర్తిగా అస్పష్టము. ఒకటి మంటపము దూల బారాతిపై నున్నది. రెండు క్రింద పడియున్నవి. ఒక చిన్న చుక్క చురుకుటికల జోకటి యైయున్నది.

ఈ రెండుకిని స్వామివైపుల దిక్కిలనున్నారు. పచ్చగ్ల నూరుతుంటే 'నవములబంద' లటిగిపోవుచున్నది!

ఆలయమున వెదురుగా కొంచెము తీర్చుముగా చక్క తీర్చుచున్నది. స్థానని యిచ్చట నుడితిరుగుచుండును. యాత్రికు లిచ్చట స్నానము 1000 కృతార్థం లగుదురు. ఆలయము చుట్టును కొండలు. అదని ఆలయమునకును వీటికిని నడుమ ఒక్క పెద్దవ్వాయును నిలిచియున్నది. దుల కచ్చట దానిని నిర్మించి కోతెలియును, మహారాజులు ఈలారమున కొంచుకొనుట కిట్టి ద్వారముల నుపయోగించువా రని వినికి.

గి. కపిలేశ్వరము:— సంగమేశ్వరమునకు సుమారు నాలుగు మైళ్లదూరమున భకనాంగిడ నున్న దీ గ్రామము దేవాలయము చిన్నది.

శిలిసితిలో నున్నది. లింగము పలకలుగా నున్నది. స్వయంభువు ఎక్కడ మహాత్మ కలదట. ఈశేవునకు మడిమాన్యము బున్న సు పూజాదుల తేయువా రెవ్వరను లేరు. ప్రాసాదము తేమియు లేవు. తరుచుగా సవనా? మొదలుగా పొలవచ్చి దేవళమును ముంచిచుండుటచే నచ్చటి విశేషము లంతరించి యశుడరచ్చును. మహాత్ములు తపస్సుచేసి కృతార్థుల కొనిన ఈపుణ్యక్షేత్రములు. మహాగాఢ లాభదించిన ఈ పుణ్యక్షేత్రములు, అంధ్రుల వైదికాచార్యులకు సౌఖ్యము లొసంగిన ఈ పుణ్యక్షేత్రములు సేతు కాలమహిమచే చూచువారు వైఖము తేక సురతీయము లగుచున్నవి. ఈశేవుశ్చ మాన్యము లేమైననో, ఎవ్వరను భవించుచుండినో కనుగొనువా రైన లేరు. శిథిలము కాకుండ నా పుటకు పోరతనమునా రైన పూనుకొనలేదు.

అంధ్రుల ప్రాసాదాన్నత్యమును చూచుచు అంధ్రుల చరిత్రను కొంతవఱకు తెలుపు నీ దేవాలయములను, పుణ్యక్షేత్రములను అంధ్రుల లాభదించురు గాక!

వనంతకుసుమములు

అధికార సూర్యనారాయణరావు గారు బి.ఏ., బి.ఎల్.

డాక్టర్ మోనా ఒనెల్లోతోడ:—

వెన్నెలల నీగి చంద్రుడు * వెల్లనాయె.

తాంచుచుండగ నీ రేయి * కదలిపోయె.

మిగిల క్రమం పెంచి కోసిల్లి * మేను వ్రాలె.

జాల మీలీల నొసరించి * తేల నాథా?

రమ్మ! నిదురింపు మోయి పశ్యంతకుండు

చల్లగాలలు నెమ్మేన * ఒల్లుదాన.

వలపుదానలతో దోల * బాడుదాన.

చాలు! నింకను జాలంబు * మేలె నాథా?

రావో! కన్నుల గోంబంబు * రగిలె కల?

మందహాసచంద్రిక తేల * మాయ మయ్యె?

అనలభయదకోపాయణ * మాయె నేల?

భానుమండల మట్టు నీకందనసీమ?

ఆతెఱంగున నయనంబు * లరణ్యమలం

విరుగుచేసల నధిభయంకరుడ నీవు:

సఖుండ! రవ్యంత యేని దోష మెట్టులుగ!

కాని భయ మొందు నేలొకో * మానసంబు!

ప్రియుండ! నీయధరము కంఠించుచుండ

శిర

మరణదండన మట్టలు * పఱుపుచుండె
దాసియెడ నేరకు సహజమా * దయ తొలంగి
ప్రశయమిచ్చుడ వైతేల * ప్రాసాదా? శి
తలంపులెట్టిని నీమది * నిలచుచుండె శి
ఒడలు నేడేల యారిత * కడంబుచుండె శి
కోమలాంగము గాల్చెడు * కోపమెల
దాసిపై గాదనుచు నెంచుదాన నాథ!
నీదుశ్చక్రనియెడల నే * నెనరు తాన,
నించుకేనియు నీయజ్ఞ * మించి నడంబ;
ఆలగుమాంబు నాథ! భయంబుగొలుపు
నీతి గాబుడ నాచు న * ర్తించె నేల శి
నుజునినాడె నీ నీత్రము * మఱుచినావె
కుని నొల్లక నిన్ను చేపట్టు నెల్ల శి
చెలి నెఱుంగవె! నుండెని * కలకు మెఱుంగ
వగయె ను మ్మిది బలికాదు * ప్రాసాదా
కాంత మెండును ప్రాణేశ! * చందకయ్య
నరు మహా కాననంబుల * కనుపు మోయి!
వేడుదాన నీరేయి తేలివెనెచ్చి
జీవ! నీతేను రేపు పశ్యంపు మోయి!

శత్రు వధియింపవద్దు. యాశ్రయి వద్దు.
ప్రాణవల్లభ ! ఒకజామెండ్ల + బ్రతుకనిమ్ము!
అలగు మొకసారి - పరమేశు + వాత్సల్యాప
సంస్కరించెద - నీవ్వరా + శరణు తరణు!

ఓదార్పుబంధు లెవరు? :-

తెగిన వంగకనూరే మోకీ + మిగిలియున్న
మోగు దురదృష్టశ్రేణులోకి + మూలమూల
వడలిపోయిన ప్రేమంపు + టలలగతులూ
పతి గతించిన నోదార్పు + బంధు లెవరు?
మేన బాబులగును మానసాపలంబో?
కాలి రోగక లోక్కుచుండి + దాలగతియొకీ
అతయోజని పాడు ప్రాణాల నిగవో?
పతి గతించిన నోదార్పు + బంధు లెవరు?
చీకటులు ముందు లోకమో + చింతలబిబికి
కన్నె వాసిన ప్రకృతిరూపంబో పగచి
యెంత వేడిన దినురాని + యాశ్రయందో?
పతి గతించిన నోదార్పు + బంధు లెవరు?

ప్రణయ వేదాంతము :-

కనుము జూకీ! నెలయెలు + కలిమనదిసి
వదులు సాగెంబుల జేగె + గదలమందు
స్వస్థవాయువు లేనాడు + సంగమించు
నిపులమై తీయైన సంతృప్తితోడ.
లోకమున నుండే నేదియు + నేతయుగ
కలనస్త్రుప్రసంచలు + నొకటితోడ
నొక్క పైకము చెందుచు + కంకు దీర

నిర్మితంబగు భర్తలు + నెక్కొనంగ.
చెలియ! నన వట్టు లైకలంబు + చెందరాదె!
చుంబన మొనర్చు వలంబు + అంబరమును
భంగ మొందొంటితో నంటి + ఇంగలించు
రమణుల తెలివూపుగావం + బమన జూగు;
భాగనందీ పీ నగమనం + నిర్విరయందు
చంద్రకిరణముల్ ముద్దితు + సాగరము +
ముద్దు లివి యిన్ని రోజితో + ముద్దుగుమ్మ!
నీవు కన్నట్లు ముద్దిడి + కావ వలెను.

భౌతిక స్వర్గము :-

నీవలభుపల్లకి + నైరుల గానంబు
నీవెదికేసి దివ్యాచ్యుతరసలు
నీశ్రేయ దివిజగం గా ప్రవాహంబు
నీరత్నములవ్వె + పారిజాతంబు
నీతపిముద్దులే + నిభలసౌఖ్యంబు
నీకాగిలిపుతే + గుండ్ర భోగంబు
నీనిత్యరజయంతె + నిరర్థకంబు
నానాగీ! రిత + నాదుస్వర్గంబు.

తుది మొదలు :-

వదలవచ్చినై వెక్కడ + చాచిచాచి
అకనవ్యాపీ కంతంగా + ననమనైతి;
అల్లి మిగిలునై యీందు + లాడిగూడి
కడలికిటికి పొంగులు + గాననైతి;
భాగి జూకెమధుడనై + లెలచిలచి
వలపుతలిమికి కుదిమెనక + తెలియనైతి.

అమృతాంజనము

గొప్పవారిచే వేలకు వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందినది
వాయువునొప్పలకు వజ్రాయుధము, బాముల కన్నిటికి రామబాణమువంటిది

అమృతాంజనమునకు సాటియైన మందు అమృతాంజనమే. అన్నినొప్పులకు సంజీవవంటిది.
చక్కని డబ్బితో సహా నీసా 1-కి అణాలు 10 మాత్రము] [6, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు]

అత్రిమహర్షి - కారాగృహము

పా. శేషచలార్యుడు గారు

కం. దుష్టుల దౌష్ట్యములచేత, క్షుణ్ణులచేత కష్టములను గొప్పగ నిష్ట, నిష్ట విశేషన పేయముఁ గష్టము తీర్చుటకాలు కారాగృహము.

అత్రిమహర్షి కారాగృహవాసులు అత్యంత ప్రతీభ ప్రద మగుట వలన ప్రకృత మిచ్చట విచారణ సేయబడుచున్నది తమిషయ మన నీ క్రిందిమంత్రము ప్రథమమున జాడయొగ్గము.

ఋషిం నరా వంశానః పాంచజన్య
మృచీనా దత్రిం ముంచభో గణేన
మినంతా దస్య రశివస్య మాయా
అను పూర్వం వృషణా చోదయంతా.

ఋగ్వ. ౧. ౧౧౩. ౩.

అర్థాత్ - దుష్టకర్తృవులయొక్క మణిలత్వములను తెలిసికొనుట అటటిలనీ తిని పరాజయము జేయుట కార్యవులను క్రమముతో పారద్రోలుట కర్తృవుల జైలునుండి పంచజన్యవ పితృత్రయగు ఋషిమహర్షిని మఱియు ఋషి స్నేహితులను విడిపించివేయుట ఇది జలయగుల నాయనలయొక్క ప్రశంసయి మైన కర్మమై యున్నది. వై మంత్రములన నీ క్రిందిమాటలు స్పష్టమగుచున్నవి.

“అత్రిమహర్షి” పంచజన్యవ పితృత్రయములు జేయుచుండెను. వారితోకూడా ననేకము సజ్జనులు బుండిరి. అశుభమును కోరెడి కార్యవులు అత్రిమహర్షిని వారాయనవరులను కారాగృహమునం దుంచిరి. అత్రిమహర్షిని కారాగృహమునం దుంచుటకు కారణము వారు పంచజన్య పితృములొకట కార్యములు జేయుచుండెను. మఱియు అది అశుభకర్తృవులకు అభీష్టము జేకయుండెను. వీనివలన “అశుభకర్తృవులయాధీనము అందుదుగురు మహాపురుషులై యుండిరి. అధవా, అయిదుగురుమీద వారి రాజకాసన ముండెను. మఱియు నశుభ కర్తృవుల యాధీనములో సంపూర్ణకాసనాధికార ముండెను. అన్యథా అత్రిమహర్షిని కారాగృహమునకు మంపుట సంభవమైయుండెను” అని స్పష్టమగుచున్నది.

అత్రిమహర్షియొక్క సర్వజ్ఞపితృకారనకులవలన నశుభ కర్తృవులకు భయోత్పన్న మగుచుండెను. కాబట్టి వారు స్నేహితుల సమేతముగ అత్రిమహర్షిని జైలునందు బంధుజేసి యుండిరి.

చిరకు సామర్థ్యముగల నాయకృత ప్రయత్నములవలన నశుభ కర్తృవుల మణిలీతియొక్క జ్ఞాన మందగుట వాయెను. అగగా తెలిసెను. తరువాత వాకార్యవులను పారద్రోలి సర్వజ్ఞపితృకార యగు అత్రిమహర్షిని వాడుకపదపూర్ణాయుతో బంధుమున్న జేసిరి.

“అత్రిమహర్షి త్రియ జైశ్య గూర్తులు మఱియు నిమాయుల వీరు కంచనజనులగుచున్నారు. వీరియంద త్రిమహర్షి యుత్పన్నమై యుండెను ఎవరు సంపూర్ణజన్మముకొనుట పితృము జేయటకు ప్రయత్నము జేయుచుండిరి” వారు. కాబట్టి రాక్షసులు వారిని వారిస్నేహితులతో సహా పట్టుకొని జైలునం దుంచియుండెను.

ఈకారాగృహము నూరువ్యోగములతో యుక్తమైయుండెను. మఱియు ఋషికి కష్టమగుకొనుట కారాగృహముయొక్క వాలుగువైపులను తున్నది రగులజేయుచుండిరి. ఈకారణమువలననే నేడి యశుత్పన్న మగుచున్నది, జానివలన ఋషికి మిక్కిలి క్లేశము జేరుచుండెను. ఇవన్నియు గాక్షులు రాజునీతి. మఱియు నిటువంటి కష్టములను నసించుచు ప్రజలయన్నతి కొనుట ప్రకృతిములు జేయుచుండిరి. ఈవిషయమున నీ క్రింది మంత్రము జాడయొగ్గము.

భద్ర మిచ్చన్త ఋషయః స్వస్త్వి
దస్తవో దీక్షా ముకసీను రగ్గే
తనో రాష్ట్రం బల మోజశ్వ జాతం
తదస్మిదేవాణావసంసమర్తు (అధర్వకే. కాండ ౧౧. ౪౧౧.)

అత్రిజ్ఞానులగు ఋషులు సంపూర్ణజన్మయొక్క మంచి గోరుచున్నటువంటి వారై ఏ ప్రయత్నము జేయుచున్నారో, వారి వలన రాష్ట్రయత్నము, మఱియు సంభుక్తి యుత్పన్న మయ్యెను. ఈ మంత్రమునందు ఋషులప్రయత్నముయొక్క యేవర్ణన యున్నది. జానిని మనము పూర్వకంతమునందు జూచియు యున్నాము. అత్రి ఋషి ఋషి పూర్ణావామహామయగ ఇవత్వమునకు మంచిజేయుటకు ప్రయత్నము జేయుచుండెను. మఱియు అశుభులు కమయానునీస్వభావానుమామగ వారికి విరోధము జేయుచుండిరి. ఈప్రకారముగ విడి అనురులకును ఋషులకును నొకవిధమైన గురుధముమాత్రమై యుండెను. అత్రిజ్ఞానులయూరమే యీప్రకారమైనయధము జేయగలుగుచున్నారు. యోగీశ్వరుడైన శ్రీనివాసభగవానుడు శ్రీభగవద్గీతతో అత్రిజ్ఞానోపదేశము జేసికరచువారితో అర్జునునియొక్క మోహము దూరమయ్యెను. మఱియు నాయన యుద్ధముజేసి ధర్మజేత్రమునందు విజయ ప్రాప్తిని జేయు శ్రీనివాసమహర్షి ధర్మ శ్రీరామచంద్రులకు అత్రిజ్ఞాన మిచ్చిన తరువాతనే రాక్షసులతో యుద్ధముజేసి యశుగృహిణుల జేసెను. దక్షిణకాశమున అధర్వచేదమునందుగా కాండ

నిగి మా ర నుండి ర వఱకు ప్రాణశక్తి బ్రహ్మచర్యము కాల్ప వ్యాము అత్యుత్తానముయొక్క వర్ణన జేసినవరువాత, సూక్త ౯-౧౦ ల తోను యుద్ధానీతియొక్క యువదేశమున్నది అని, ప్రధమమున “అత్యుత్తానము” రుద్రవారి ఆశ్రమశాసనములకు యుద్ధానీతి నియమ మున్నది. మనీయ నిదియే సామ్యశాసనమున మెయున్నది. తనీయ మానుసారమీ ఆశ్రమశాసనలకు ఋషులు జనులయొక్క యుద్ధ తిత్తితో విశోధలతో “తపోమయయుద్ధము” జేయుచుండిరి. అధాత్తు ఈయుద్ధము త్రియాలయొక్క “శస్త్రయుద్ధము” గాక యుండెను. ఇది ఆత్యంత క్రియొక్క వాణిజ్య క్రితో మాత్రమే యుద్ధమేయుండెను అని పూర్వోక్తమంత్రమునందు తెప్పించె యున్నది.

హిమనాగ్నిం స్రుంసే నువారయేథా పితౄ

మతీ మూర్ధ్న సుస్సా ఆధతైమ్

ఋచీనీ లాగ్ని సుశ్వి నా వసితే సుస్విన్యభు

సర్వగణా స్వస్తి “అథ్య. ౧౦. ౧. ౧౧౬. ౨”

ఈసూక్తము.—అగ్నేయ మాభ్యాం యా కా బ్రత్రం ఋషిం అసుకా శశ్వాదా శివాయుక్త్యుక్తే ప్రవేర్ష తువాగ్నికాఽ తోధిమత.....అగ్నేయ అగ్నిం నదసే నవతేవ్య తివా త్పీనా గ్యుశో అవివేకం గ్రియవర్ధం కంఠం నిరగరయతా మిద.....హితే ...శివసే స్రుంసే దివ్యమానం ఆత్మేర్వాగ్నానాం అనుపైత్రమీదు తుసాగ్ని మవారయేథామ్.....అగ్నే అగ్నే అసుర పీథయా కార్యంబ్రాహ్మణం అగ్నియే యావతే అన్నయుక్తం పీథం బల ప్రదం రహస్యకం తీగాగ్నే ఋషతం శ్రష్ట్యం ప్రామగ్యం అగ్నినీ అగరత. ప్రకాశే పీథాయుక్త్యుపేతే వసితే నవాభ్యాం యా అనుపై ప్రాప్తం అగ్ని సుశ్విణం.....స్వస్తి అవనాగ్ని ఋషత తేథా ఉస్విన్యభుః తేస్మా గ్నిశో ద్యువ్య యథా సగ్య హం ప్రాపితస్తా.

ఈసూక్తముముఖ దా నెలకు అవిద్యోగ్యమై యున్నది. ఈ మంత్రమున నీ క్రిందివ్రాసిన తాత్పర్యమునచ్చును. పితారాగ్యహమున అగ్నినుహేయమిది అసురులు బంధుదేనియుండెనో జానియందు చీకటియుండెను. అగ్నాతో చీకటితోట్టుకొను ఋషిని బంధుజేసియుండెను. అగ్నిదేవతల అగ్నిని గాల్చి ఋషికి కష్ట మిచ్చు పురు యాజరలు అసురులు జేసియుండెనో, అగ్నియం దింత విస్తృతం నుండెను. “శనివాణసుర ఆత్రినుహేయమితి, అవనీతేనావాన్య ఖము అగ్నాతో క్రిందిముఖము జేయే యుండుట ఆయెనో” అన — శుచీయు, పైత్రైలు కారణమున ఋషి కెన్ని కష్టములై యుండెనో, తితి కల్పన దీక్రిందిమంత్రమునల కాగలుగుము.

తీష్టం ఘృత్యమోమ్యావత మగ్ని యేఋగ్ని. ౧. ౧౧౬. ౩.

ఋషివ మత్రయే వసితాయ తిష్ట మూర్ధ్న మో

నూన సుశ్వి నా వధతైమ్ ఋగ్గ్ని. ౧. ౧౧౭. ౨.

హిమన గ్నిం వరితై మత్రయే ఋగ్గ్ని. ౧. ౧౧౯. ౬.
ఋషం హి గ్నిర్భూ సుధుసాతీ మత్రయేవేథో
సగ్గ్నిదోవవ్యో మేదే. ఋగ్గ్ని. ౧. ౧౨౦. ౬.

ఈమంత్రము లన్నింటి తాత్పర్య మిది. “అగ్నినుహేయమితి అగ్ని కారణములక ననుమన్న కష్టములను బలముగావూతా అగ్నినీదేవతలు దూరము జేసెను.” అని పేరిటానాయనను అగ్నినుహేయమితి భయంకర మైక కష్టము తో మైయెను. గోశ, వాసుద్ధింబిని యాత్రకారముగ వివారణ కయియెను. ఇన్ని శయానకష్టములను సహించుచున్న చాలై ఋషిగణము పంజఙమునకు హిరము జేయకార్యములను జేయుచునే యుండుచుండె. కారకశ్లోముల కాకణముల ప్రారంభము తెసియు యిటువంటి శ్రేష్టకర్మను కర్తువలె తెప్పడును చిరుటలెను ఇదియే కర్తువలె కర్తుర. స్వమై యున్నది.

పూర్వోవాహ్యులేమగు శైవండు (౧) ప్రకాశము లేనికాలమున ప్రేక్షకహేయమితి పెద్దకష్టమున నుండెను. “పూర్వప్రకాశ మన్ని ప్రాణలత ప్రాణమై యున్నది. అసూర్యము నందగు కారణమున నెంతయత్యంత బాధా సుఖమైయున్నది. దీని కల్పన ప్రతివారికి కా గలుగుచున్నది. పెద్దకష్టము వలననువైతలన్నది కనుబట్టు కాల నియమ మిదికి నిర్మితి కష్టమగుచుండెను. తనకదికి వాయునైతల గన్ని పండుచుండెట్లుండె నదియందు నొప్పవలకూడా పడదు. ఈప్రకారము అగ్ని కష్టములందున పెద్ద శ్రమండెను. మూడవ కష్ట వినియోయుండెను. అగ్ని క్రిందిముఖమే అగ్ని తల్లి క్రిందుగా నొప్పొసగు యెయుండెను. అగ్నికల, కష్టములందు ఋషిగీర మెంత కృతమైయున్నది. దీని పర హాను న గ్యముల జేయగలుగు చున్నార. “ఋషికితే సు నిర్మితి క్రిందయైయుండెను” అని, అగ్నినీ దేవతలంత్రకక్షాన నావ మిది నా కిరీదాస్వస్తిను దాగుజేసినది ఈ మంత్రములకల దేనియున్నది.

పితౄమతీ మూర్ధ్న సుస్సా ఆధతైమ్ “అథ్య. ౧. ౧౧౬. ౨.
ఉర్జమో మానవస్వనాక ధతైమ్ ఋగ్గ్ని. ౧. ౧౧౭. ౩.
చిత్రంహ యవ్యోమం స్వస్తి గ్యతైయే
సహివ్యంతం యదాతా
యోవామోమాను నధతేపీయః సన్

ఋగ్గ్ని. ౨. ౬౨. ౧.
అగ్నిర్వద్యామవనోపన్నవ్యచరుజో
హదీనాగ్ధ మానేవయోనా
శ్వేనస్య చిట్టసాన్తృతనాగ
చృత మగ్నినాశంతమేన-ఋగ్గ్ని. ౧. ౨౨. ౪.

అప్పుడు గొప్పవారు కార్యాహములకు కష్టమన్నాలో అప్పుడు వారు వారి యిష్టదేవతల ప్రార్థన జేయవచ్చును. ఈప్రార్థన గాని వారి కష్టములను కాలి నివ్వవచ్చుది.

అత్రిమహాబుషి తన సహ్యాధ్యక్షులకు తదలియండలేదు మరియు నకురు లిచ్చియున్న కష్టములనుకూడా లక్ష్యము చేసి యుండ లేదు. సత్యమును స్థాపనచేయుట కిదియే యొక మార్గమై యున్నది. అట్లు అట్లే. అనుగాక, పూర్వ గంత్రిములయం వేనర్జన వచ్చియున్నదో కానితలన అత్రినీశేవులయొక్క సహాయములన నత్రిమహాబుషి ముక్తి యయ్యెను. ఈమాట సిద్ధాంత మయ్యెను. ఈ ప్రకారముగ నిద్రను సహాయముకూడా వైయుండెను. ఈవిషయమున నీ క్రిందిమంత్రమును జాచుకు.

ఉతాత్రయే శతమరేషు గాతువిత్ ఋగ్వే ౧. ౧౧. 3.

జ్ఞెలుచుండి సెలవుబొందుటకు మార్గమును నింద్రుడు జూపెను. మఱియు అత్రినీశేవులసహాయమున నత్రిమహాబుషి బంధమువృత్తయ్యెను. ఈ ప్రకారముగ నత్రిమహాబుషి కారాగృహవాసము నొక్క కర్ణము వేదమునం దున్నది.

ఇకను అత్రిమహాబుషిని అనురులు కారాగృహమునం దెందుట శేషియుండెను అనురులకు కిరుదముగ నత్రిమహాబుషి నటన యెందు కైయుండెను అనురు లేమి జేయుచుండిరి అత్రిమహాబుషి యేమి కోరుచుండెను అను విచారణను జేయుచును అను నీ క్రింది మంత్ర ములు విక్కిలి యుపదేశములు.

అదగ్నే ఆప్సరానో ౭ ల్రిః సా సహ్యధ్ధ

న్యూ నిషః సాసహ్యధ్ధ స్మృన్ "ఋగ్వే ౧. ౨. ౧౦.

ఇవి బాలుగువాక్యము లున్నవి. ఏవి అత్రిమహాబుషి కాగ్ధ ములు మఱియు నత్రిమహాబుషి శాస్త్రపులస్వరూపము లనుచున్నవో, అతి కాబట్టి వీటియర్థము నిష్కృత జూడుదు.

ఇప్పుడటః మహ్యధ్ధ=స్వాధ్యలు, ఆకాపరులు, లోభులు, కృప జులు, దయాహీన ఆకాపరు లెవరున్నారో, వారిని దూరముజేయుట అత్రిమహాబుషి కాగ్ధమై యుండెను. కదాచిత్ వారిని బాగుజేయుట అగోచరు. అదనా వారిని దూరముజేయుట యగను. అత్రిమహాబుషి కాగ్ధములదిశను జూపెడి కల్పము "సాసహ్యధ్ధ" పూర్వోక్తమంత్రము ను మున్నది. అత్రిమహాబుషి యే ప్రకారమైన నటనజేయుచుండెనో, కానినిశ్చయము, ఈశైబార్థములన కాగలుగుచున్నది. "సహ" ధాత్వ క్తము (సహాచే) సహించుటయై యున్నది. కాని స్వయముగ నితరులకు యిఁఖము నియ్యకుండుట, స్వయయిఁఖములను సహించుట "సహ" ధా స్థ్యము. అత్రిమహాయుషియొక్క ప్రయత్నము కాంతి మఱియు సహన క్రితీ యొక్తమై యుండెను. అనత్యాచార కాంతతపూర్ణయార్థము ఇవ కాంతికార్యము నడచుచుండెను. దీనియం దేకంకయును లేదు.

"అత్రిః ఆప్సరానో దహ్యధ్ధ సాసహ్యధ్ధ" ఈపదముల కల్ప విలక్షణము "అత్రి స్వాధ్యధ్ధపులను సహించెను." అర్థాత్ స్వా తీర్థకారత్రులు అత్యాచారములను సహించెను. మఱియు సహించుట గ్ధరా స్వభావమును, కర్మ పరాచరమును జేసెను. "స్వయంకష్టము

లను సహించుట తన సహాధ్యక్షులకు తనవిషయము, మఱియు సత్య పరా జయము జేయుట" ఇది ప్రాప్తయధ్ధముయొక్క లక్షణమై యున్నది. ఈప్రాప్తయధ్ధమునందు గ్రాహ్యవిముకు సహోపితి తెలిసికొనెను వారెపుడను అత్యాచారములందు ప్రవృత్తులు గారు.

అత్రిమహాబుషియు వారిలకుయోయులు నీ ప్రకారమైన ప్రాప్తయధ్ధము జేసెడివా రై యుండిరి. కాని వీరియధ్ధము యే అను రులతో నుండెనో, వారు కాంతికమార్గమునుండి నడచుచుండుట లేను అర్థాత్ అనురలపక్షమున అత్యాచారమును జేసెడివా యుండిరి. కాని అయినప్పటికి బుషిపక్షమున పూరితయో అనత్యాచార ముండెను. అనురులపక్షముయొక్క రాజనీతి యే ప్రకారముగ నుండెనో ఈ క్రిం దివాక్యములన దెలియును.

అశివస్య దస్త్యోః మాయాః ఋగ్వే ౧.౧౧.౭. 3.

"అశుభకర్మ ఫలకు, మాయా=కలహనీతియుండెను." ఈకలహ రాజనీతికారణమున నయుదుజనకు దుఃఖము నుచుండెను. కాబట్టి అయిదు జనలకు పితరుజేయు నుదేశముతో నత్రిమహాబుషి తనసహచరుల సమీపముగ దాంతతపూర్ణ అనత్యాచారమున సేవించియుండెను. ఈ హేతువులన రక్షణము, ఆధునిని పైలునందు నందుజేసి యుండిరి. మఱియు వారు వికల్పమైన కష్టములు నివృత్తుచుండిరి.

అత్రిమహాబుషికి చెండవకర్మ ఫలకూడా నుండిరి. ఎవరిగ్ధన "ఇతిః సహాత్ అత్రిః సాసహాస్థాత్" ఋగ్వే ౧. ౭. ౧౦. ఈమం త్రమునం దనుచున్నవో, వారు భోగవిలాసులు. వారిని సహించుట అత్రి మహాబుషికి యావత్కర్మమై యుండెను. ఈభోగవిలాస సుఖార్థుల కారణమున నేయేకష్టము అత్యున వగుచుండెనో, వారిని సహించుట, మఱియు కాంతముతో తనమార్గమును నాక్రమణజేయుట నత్రిమహాబు షి కార్యమై యుండెను. అర్థాత్ అనురుల రక్షణమునందు అనురులకుటిల నీతికారణమున మఱియు భోగవిలాససుఖార్థుల కారణమున యేయేకఃఖ ములను సహించుట యావత్కర్మ మగుచుండెనో, వారినిపైటిని అత్రిమహా బుషి వారీయకుచుండుట భోగించుచుండిరి. మరియు వారికి విశ్వాస ముండెను. "ఈ ప్రకారముగ దుఃఖములను సహించుమార్గములను, కాంతి పథములను, జనత్వమునకు పితము కాగలుగుచున్నది" అని.

ఇచ్చట స్పష్టము కాగలుగు చున్నది "ఋషుల మార్గ మెట్లు అనత్యాచారముగను, మఱియు కాంతిపూర్ణముగ నుండెను. మరియు రాక్షసుల మార్గమెట్లు అత్యాచారముగ, మఱియు పూరితాచారముగ నుండెను" అని పాతకులు ఆత్మర్య మానసు లగుచురు. "అత్యాచారమార్గ ముతో, అనత్యా చారవ్రతము గలవారు యెదుర్కొనుట యెట్లు కాగ లుగుచున్నది" అని దీనియుదాహరణము పురాణములందు వర్ణింపబుడి. విశ్వామిత్రరాజయొక్క కథలో నున్నను ప్రకారముగ బాపబడును. వసిష్ఠబుషి, ఆశ్రమముయొడ కాశా విశ్వామిత్రుడు తనస్వస్థముతో నెదుర్కొనెను. కాని వసిష్ఠమహాబుషి కాంతినిశాస్త్రము ధరించెను. అంతకును అత్యాచార విశ్వామిత్ర రాజునకే యొకపాపుట తెలిసికొన

మలసిచ్చెను. మఱియు ప్రాకృతమునకు విజయ మయ్యెను. ఈ ప్రకారముగ ననురల మఱియు దస్యల యొక్క ప్రారబ్ధుల అత్యాచారములతో ఋషులయొక్క తమ మఱియు శాంతి మతాశ్రమములే జడచుచుండెదనను. వికటకు శాంతి బ్రహ్మాశ్రమమునకే విజయ మగు చుండెను.

ఈ ప్రకారముగ విభాగము జేయుటవలన సత్రివహాబుషి నటున యొక్క స్వరూపము మఱియు వానినిరోధుల నిరోధముయొక్క స్వరూపము ధ్యానమునందు వచ్చెను. మొదట నిరోధములను జూపియున్నది “జేవలన సత్రివహాబుషి ప్రయత్నమువలన “రాష్ట్రము, మఱియు ప్రతాప” ముత్సన్నమగుటవలన స్వప్నమై యున్నది” అని ఆచార్యము తో నీభావముయొక్క కంటి తినిలించుటవలన ఋషులమహాత్మ్యము ధ్యానమునందు రాగలగి యున్నది. ఈచయమున నధికముగ స్వప్నము జేయకొనకు నీశ్రీంది చంద్రమును జూడడు.

అశ్రీ మను స్వరాజ్యమగ్ని ముక్తాని వా వృధుః
విశ్వా అధిశ్రీ యో దిధే || ఋగ్వే. ౧. ౮. ౧.

అశ్రీ కర్తవ్యులను భక్షిణిజేయువాడు, మఱియు స్వరాజ్యాను కాలప్రయత్నము జేయవాడు; అగ్ని సమానముగ జేవన్తి.

ఎవడు అత్రా అగ్ని భక్షిణి జేయువాడగుచున్నాడో, వానిని “అశ్రీ” అని జేవన్తి న్నాడు. ఇచ్చట శాంతిభాగ్ అనత్యాచార ప్రాకృత్యధర్మములతో కర్తవ్యులకుడు అగ్ని వాని భాగ్యపరాధులకు ను జేవినవా డెవడై యున్నాడో వానిపేరు అశ్రీయైయున్నది.

ఇప్పుడేగంధ్రము వైన ప్రాసీయున్నానో, దానియం దగ్ని శావము, అశ్రీయై యున్నది. ఏల యన అగ్నియును ప్రాకృత ఋషియై యున్నాడు. మఱియు తపస్వి. నిరోధము ననురలను దూరము పారదోలువాడై యున్నాడు. అగ్నియే రాక్షసులను తినచున్నాడు. తపస్వియై యున్నాడు. ఏలయన వాడు స్వయంతిపించుచున్నాడు. అగ్ని గణములకు జూడడు.

వైశ్వానరో డన్య మగ్ని ర్జమన్వాన్ ఋగ్వే. ౧. ౧. ౧.

“వైశ్వానరాగ్ని దస్యలను హానముజేయుచున్నాడు”

ఇట్టి ప్రభావకాలయగు అశ్రీ వహాబుషి యెవరు అని ప్రశ్న రావచ్చును. ఇది సమాధానము.

అయం సదేవో అన్యస్యైః సహ స్రమూలః పు

రుశోకో అశ్రీః యదృఢం వేగ్యం భువనం జజాన్ ||

అథవే. కాం. ౧౩. ౩. ౩౫.

కలమనంగు నిర్విమానడై, అనేకమూలములతో యున్నది, మఱియు విభక్తులతో శంపన్నుడై యున్నాడో, మఱియు నెవడు శంఖాక్షభవనమును నశస్త్రి జేయుచున్నాడో వా రిక్క ప్రకారము శంఖాక్ష జగద్రస్త్రి తేజో దేవుడుకూడా అశ్రీయై యున్నాడు. ఇట్లే జేవునిడియున్నది అనుచులు ఖారుకభావముతో జగత్కర్తయగు దేవునితో విరోధము జేయుచున్నాగు. కాని చివట అనుచు అతల పరాభవము జేవునకు విజయ మగుచున్నది.

శాంతి సంఘస్థానము

ది దుగు వేంకట నరసింహ శాస్త్ర గౌరు

జ్ఞ సమైందితి భాగ్యముగదములందు
గాక శాంతిహీనపు మట్టిగడ్డలందు
గాక, మిచ్చుమిచ్చుని కష్టకళలతోడ
మొదలుచుందు నమూల్యంపు * లిలయందు,
రాలలో బుట్టిని పానశరాయమై
నల్లనుండి నివృత్తు దాన * నవహలము
శ్రీ శ్రీమొ మైదూర్వ ప్రభయొ నీల
శాంతియొ ప్రవాళితయొ వాన * గల్లకున్న
శ్రీమగు మహాహలమై హృదయనవమందు
గల్లకును పానశరయైదు * శాశ్వతుడు
గొంత యొప్పుడి గల్గిన * నెగిడి యొప్పు

బుట్టి బడబోను శారంపు * బట్టుడను
కాని కొన్ని కట్టల నన్న * నేత నతిది
ఎగిరి పడియెద నొకటి * నొచ్చి యుప్పు
వందవో నేటివో చింతపడనందో
పంచదారవో వట్టి బానవందో
చిన పాన నిండుక నల్లికట్టికలన
గలుగు కాంతిలేకమై తక్కుకట్టకు ననుచు
వాగలవాచెను నన్నొంటి * దాగవీక
అయలంపడి యాంత్రీకునకు * బట్టియన్న
కాన నప్పుడప్పుడు బద్ధకాత నేను
శాంతి సంఘస్థానము

కాలముల సగ్గదా యది * గల్గ జేయు
వొంటిడిం బొందుచు నె యుంటి * నోర్పుతోడ
అంగుచే రాయిగా వచ్చి * నట్టి నేను
మఱుల రాయిగ నే వచ్చు * మాట కల్లు
వజ్రనుగు దళ పట్టినం * బట్టకున్న
కడంక గురు ముత్తియమె మాని * కంబో ద్రుకము
రాత్రులను యాంత్రికుడు నెఱ * రాలతోడ
సన్ను చేయ చేడికను బం * ననము జేయు
నపుడు నే వజ్రతట జేయు * యత్నములను
దలచుకొని బొందుచుందు సం * కనను మది

కాని యది యేమి చిత్రమో * కాని కొన్ని
తేల చిఱునవుటలలో * తేలి జేరి
రత్న మగువాంఛ తేల యా * రాల కందు
ఇటుల వొంటిడి బడు కర్మ * మేమి యందు
ప్రకృతితేజంబుతో తృప్తిపడగ రాదో
అన్నిరాలు వజ్రము లగుట * కలవి యగునో
కానికఱి తాము మాత్రమే * తేనినోని
వజ్రతావాంఛ తీరాల * పడుట తేల
ఇటుల నేను లోలో నెంచు * తెఱిగి యెట్లా
నాన నాఱురెట్లెక్కడు * నలిగి దివ్య
ప్రభలతో ధగధగజెల్లు * వజ్ర మొందు
పల్లకయె ఆస్కజ్యోత్స్నలం * బల్గె నిట్లు,
“ఎల్లరాలు వజ్రము లౌట * నిపుడు గాదు
ఎల్లరాలు వజ్రములుగా, * వేస వేళ
కాన క్రమత వజ్రపు * గోడ గట్టవలయు
కీటు లెల్ల నొక్కట లేచు * టేటిమాట
అన్నిరాలు వజ్రములు గా * వున్న నేమి
అన్నియును రాలుగ నె యుంటు * కన్న కొన్ని
వన్నెవజ్రంబులై తక్కి * యున్న రాల
నన్ని దను లేడమన ముం * చున్న తప్ప!”

అటుల స్వీయ ప్రభారా * యందు నన్ను
ముంచుట నె చూసవార్త లం * పించు నట్టి

వజ్రమూర్తిసాన్నిధ్య ప్ర * భావమునను
తునికనంతయ మేఘముల * సమయమందు
ఓంటిడికి కొంత యలవడి * యున్న శ్రమ
సాన బడి నల్లంటు నంత * సంశయంప
దిపుడిపుడె సానబడుచున్న * యితరదేహ
భాగములు తాలియని కష్ట * పడుట కొడు
దాన నాదేహ మెల్లను * దాచియుంచి
శ్రమె యాంత్రికు దృష్టిని * జేరనట్లు
బహుశయత్నంబుల నొనర్చు * వాంఛ లప్పు
డవుడు నామాట విసక న * న్నాక్ర మించు
శ్రమ బహిరంగముగ ప్రద * శించి యుంచి
కష్టపడనేరమి నొకింత * కాంతియేని
గలగ కల్లాడు దేహభా * గముల దాచి
వజ్ర మన్నించుకొను దుష్ట * వాంఛ లొడవు.

కాని నేన చేకొనిన దివ్య * కాంతి యుత్తపు
వజ్రరాజులె మరల నవ * బల్గించి
తాయ కాంతి లేని శిరంపు * కాంతి వర్ణ
మనుచు తనగర్వ కాంతుల * నట్టె చూపు.
“వైడిపూత లక్కఱలేక * వన్నెవన్నె
యంబరపు ముడతలఁ జే * న నవరముల
బడక బూదివైనను జెల్లు * స్వప్రకాశ
మందు మీ బూతుకపు జెల్లు * లందవేల”
అనుచోవాక్యముల విని * సంత నేను
మూలం దాగుటలు మాని * నుండు తేగి
యాంత్రికుం డెట్లు బ్రాజ * నెడి * నట్టులెల్ల
నలగ సంసిద్ధమాదు నా * నందమనను
వజ్రరాజ మౌక్రియ దాగు * వాంఛ లణచ
తక్కియను గృప్తభయె పట్టి * యిచ్చుచుండ
శ్రమ దేహంబు వొంటిడిం * జెందుగాని
ఇంక రాయిగ నే యుండు * టేటిమాట
రాయిదళ పోయి తేజంపు * బాయి వైన
మీడ ప్రయతనులె లగు * మీదు దివ్య
గన్నిదికి నరుడెంతు నా * నమయమందు
కాగిలు లొసుగుఁ డీరత్న * కాంతితోడ.

తామర తైలము

తామర, తీట, గజ్జికాయించును. డబ్బి 1-కి అణాలు 6 మాత్రమే.

109, ప్రేరికోడ్డు, బొంబయి

శ్రీ మృతాంజనము డి. డి.

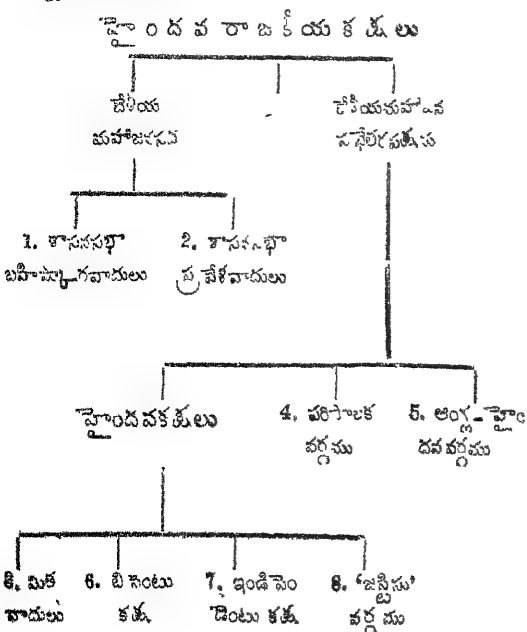
6, తింబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు

హైందవరాజకీయకక్షలు

కందుకూరి శాస్త్రరదత్తు గారు, బి. ఏ.

జ్ఞానసామాన్యమునందు విద్య ప్రసరించిన కొలదిని, నాగరకత దీనినాభివృద్ధి గాంచినకొలదిని దేశమునందు మాతృసేవా దీక్షావరాయణు లగు మేధావంతు లుద్భవించినకొలదిని, అభిప్రాయ భేదములు జనించి, బుద్ధిమంతులు తమతమ యాదర్శనిష్ఠాచారార్థమై మాతనమార్గముల బట్టుదురు. 'పుట్టికొకబుద్ధియు జిహ్వాకొకరుదియు' ననితదా పెద్దలు వక్కానించెడు! ఇవల యభిప్రాయములందు భేదములు కలిగి నూతనసంచలన మొక్కటి కలుగట - ఏకాభిప్రాయము కలుగు వారు కక్షలుగా నేర్పడుట - ప్రతికక్షయు దేశకల్యాణమే యాదర్శముగఁ బెట్టుకొని గానిని కొనసాగించిగోనుటకు తేలువేలు పడములఁ జనుట - మొదలగునవి నాగరకరఁజేరిన సస్త్రియదేశవాసులయొక్క రాజ్యాంగతంత్రములందు ప్రధానవిషయము లయ్యెను. రాజనీతి యందుఁ గల కక్షలును రాజనీతికాస్త్ర వేర్లలు నిరంపరు. కక్షలు లేని రాజనీతి అమిలేనియంత్రము. అత్యలేని శరణము.

మనహస్తగతి మైన మన మతృదేశమునందు స్వాతంత్ర్యోదఘాతులమైన మనకు రాజకీయకక్షలు గుఱవా? యను విచారమునకు కావణము లేదు. స్వాతంత్ర్యవిప్లవమైన మనము సర్వసర్వరాజ్యాస్థితికి సామరపడవలయును గదా! దానికొకటేగా దేశభక్తులు మార్గానేర్పవలె తమకుఁ గావినంతవఱకు వివిధమార్గములఁ జాపుచున్నార! అందువలననే దేశమునందు రాజకీయకక్షలు నేర్పడినవి.

కక్షలయొప్పులై - దేశీయమహాజనసభ. - మహా మిథువతతాబ్ధి పూర్వఖండమునందు విద్యాధిగులును దేశభక్తిపూరులు నగు మనపూర్వులయందు దొరికివిధమైన సంచలనము కలిగి దేశక్షేమముకోజుకు ప్రభుత్వమునా తొనరింపఁబడిన కార్యముల మంతిరజ్ఞులను వారికి తెలుపుమందుట కొకచోటుఁ గూడఁటను నా యజ్ఞశిలి. 1885 వ సంవత్సరము డిసెంబరు మాసమున బొంబాయినగరమందు భారత దేశప్రముఖులు కూడిరి. అప్పుడు కలిసికొనినవారలలో హార్లాడ్, ను బ్రహ్మచారియ్యర్ బీనోబ్ ముఖ్యులు. ఇదియే దేశీయమహాజనసభా వృత్తాంతము. దానిచరిత్ర మనకు ప్రస్తుత మనవసరము. కాని యట్టి నుండియును హైందవరాజకీయపరిత్రములను నూతనకక్ష మారంభమైనది.

దేశీయమహాజనసభాదర్శము లేక మతము అంగీకరించి, ప్రతి సంవత్సరము సభయందు తొనర్పఁబడిన తీర్మానములనే కొనసాగించును నిరంగుడైనవారు కాంగ్రెసుపక్షమునాగు. ఈపక్షమువారే దేశమునందు దధికసంఖ్యాకులు. ఇతరసామాన్యమునందు తారవము కల వారు. దేశీయమహాజనసభకు స్వరాజ్యమే యాదర్శము. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాంతర్యతమా కాదా యనునది స్పష్టముగా నేర్పడుచుండులేదు.

శాసనసభాబహిష్కరములు. - 1922 వ సంవత్సరము కాంగ్రెసు గయానగరమునందు సమావేశమైనపుడు కాంగ్రెసు నందు రెండుకక్షలు భ్రష్టనవి. శాసనసభాబహిష్కరవాదులు మొదటి కక్షకుఁ బరిగణింపారు. వీరసామయకుడు రాజగోపాలాచారి. వీరు మహాత్మా గాంధీగారి సిద్ధాంతముల సరిగ్గా రాగ్రహముగ నాచరణముగొనికీ దేశక్షేమ పట్టుదల కలవారు. ముఖ్యముగా బాగోలి తీర్మానములే వీరి యాదర్శములు.

శాసనసభాప్రవేశవాదులు. - గూఢాచారి దేశీయ మహాజనసభాభ్యుత్థాన దాసు వీరి వాయుకుడు. వీరిసంఖ్య స్వల్పము. వీరు శాసనసభలయందు ప్రవేశించి ప్రభుత్వవిధానమును గట్టమునుబట్టి వీరి యుద్దేశ్యము. కాని 'స్వరాజ్య' పరికయొక్క కలకలై విరేఖకుడు తెలిపిపెట్టుట విలొనే సుమారు పదికక్ష లున్నవి. ఇవి కక్షలవారు సర్వసర్వరాజ్యాస్థితిని కొరవారలే. రెండు లెగవారును దొర్లనగరపిత సహాయ విరాజకణావలంబులే! కాని కార్యనిర్వహణమునందు అభిప్రాయభేదము లున్నవి. ఇది దేశకల్యాణమునకుఁ జనించినో విధ్యంసుమునకుఁ జెప్పినో ప్రస్తుతము చెప్పలేము. దాసు ఆల్ఫ్రెడుఖ్యాతి లైన తమయొక్క యభిప్రాయముల నధికసంఖ్యాకులైన మొదటిపక్షము కా రంగీకరింపనిచో కాంగ్రెసుకు బదులుగా నిరంకనభక్తు నిర్మించి,

ఆంధ్రపత్రిక - సంవత్సరాదిసంచిక

Sarasvata Maha Sabha

సారస్వత మహాసభ

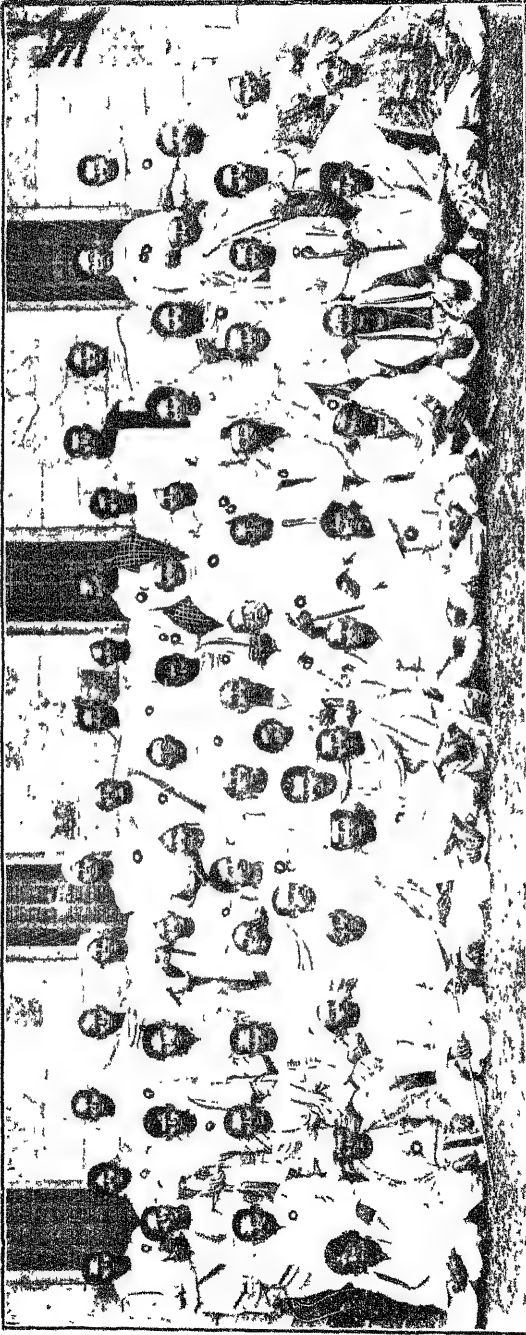
Pachiappa Hostel Ch'p. t. Madras

పచ్చయ్య విద్యార్థిహాస్తికూటు - చెన్నై

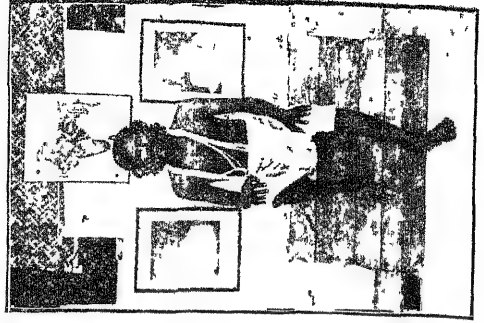
ఆంధ్రపత్రిక - సంపత్కరాదిసంచిక

Andhra Patriots who suffered imprisonment

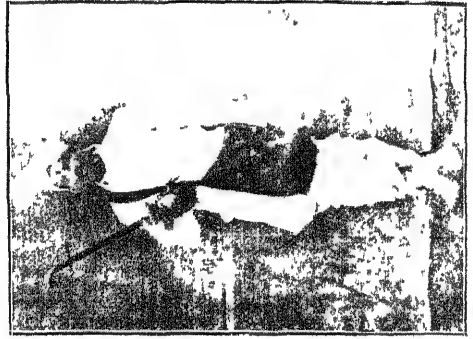

స్వరాజ్యోత్సవ వాసుదేవిన ఆంధ్రదేశధర్మము

Sriyut Duvvuri Lakshminarayana

Sriyut Arkatu Lakshminarasu

Sriyut Dasu Lakshmi Narayana

Sriyut Pappu Appayya Da u

కాంగ్రెసునుండి వెపలిపోయిన నది హైందవలోకమును భయపెట్టుచున్నాడు. ఈ రెండుపక్షములవారికిని అతివాదులన్న నామ మున్నది. కాని వీరిని సహాయనిరాకరణలవలన లనియే పిలువవలెను. హైందవ రాజకీయ నిఘంటువులో దతివాదనామము నిట్లున్నది కొట్టివేయవలెను.

మితవాదులు:—మితవాదులు అతివాదులు అను విరుద్ధ నామములు వనవాదవలన అంగ్ల-హైందవపక్షమువా రొనగినవి. 1907-వ సంవత్సరమున జరిగిన నూరతుకాంగ్రెసులో దీక్షలు తీర్చిదిద్దినది. తోకమాన్యులిక్, లజపతిరావు ప్రభృతు లప్పటినుండియును సభయందు పాల్గొనజేసి మూలకొనిరి. మితవాదివాదులు తొనరించు తీర్మానములను సభాదర్శములను అతివాదివాదులకులకు నచ్చలేదు. ప్రభుత్వమువారితో కరనల్లమును అతివాదివాదులకులకు నచ్చలేదు. అతివాదనామములు కాంగ్రెసునుండి చీలిపోయిరి. మితవాదులు వారికి కాంగ్రెసునందు ప్రవేశము లేవనడ జేసిరి. తరుగ లక్ష్యములనుభవకాంగ్రెసునందు రెండు కక్షలును సమైక్యము కావించబడెను. వీనింటు హైందవరాజకీయ లంగసు. ౧వ ప్రవేశ చిగ కరువారి రెండు తెగలవారికిని రాజీనామాను కుదిర్చెను. కారి యెదికలముల నీ రెండు తెగలవారును చీలిపోయిరి వచ్చెను. యుద్ధాంతమును ప్రభుత్వమువారు ప్రవేశ పెట్టి రాజ్యాంగ సుస్థిరతకొరకు లెనాదు కు దీక్ష మచ్చెను. మితవాదులు ప్రభుత్వమును లెచ్చి సీతో సంబంధించెన ననిరి. అతివాదులు చట్టము సుస్థిరతకొరకు ప్రభుత్వమును మచ్చెదవచ్చుననిరి. ప బాదులార్యులు, పోలీసుల సుస్థిరమును అతివాదనామముల దృక్పథ మొనరించెను. నింగిల ప్రభుత్వ సారములందలి వని వీర పట్టుకట్టిరి. మితవాదులు కాంగ్రెసునుండి చీలిపోయిరి. మజియొకపక్షము స్థాపించిరి. శ్రీనివాస రామి, గారు వీరి నాచువలె ప్రోత్సహిస్తున్నారము కాననభిలాషతో ప్రచరించు ప్రభుత్వమువారితో సహకార మవలంబించి వారియన్న కల సువిఫలము ను పూరికొనిరి. అదివీ వీరి ప్రధానమతము. వీరును స్వరాజ్యము (అదిరి వేతముల రాజ్యాంగపద్ధతి) కావలయునందురు. వీరికి బ్రిటీషు సంబంధము మూలము. కాని స స్వరజ్యరాజ్యనిధి మార్తలు కాదు. వీరికంభుల ప్రభుత్వమును నుతిభేదమును మొదలు. మితవాదులలో జెప్పగ గాంధీ సహాయుడు పంజాబు భిలాభతో సురుస్థల పరిష్కారాధ్యమై భాదతీయులను సహాయనిరాకరణలంద్రమును, సాత్వికనిరోధమును బోధించెను. ఆ సే సహాయము అబాలగోపాల మాయంత్రిమునే స్వీకరించెను. మొదల గాంధీయనుజ్ఞచొప్పున అతివాదు లందఱును సహాయ నిరాకరణ చుకలంబించిరి మితవాదులందఱు తగిలిపోయెను. గాంధీయను చుకు బలమున అది ప్రభుత్వమువారును, వారి స్నేహితులగు మితవాదులును వెలుగొందజొచ్చిరి. దౌర్జన్యనిరోధ సహాయనిరాకరణము కాంగ్రెసుమొక్క మత మాయెను. మితవాదులు ప్రభుత్వమువారితో సహకార మవలంబించి సహాయనిరాకరణమును రూపుమాపుటయందు తోడ్పడి చిగతకు 2500, మంది భారతీయులను గాంధీమహాత్ముని కల సొలకుల ప పొందిరి. మీయమిక్కిలి మితవాదనాయకులు వింతచర్యల నారంభించిరి. వద్రాసునగరమున మూడవమితవాదినగ్ద కధ్యకుల

సహాయము శ్రీమంతామణి గారు తమయువశ్యాచమున “నతివాదులు తమసభకు దేశీయమహాజనసభానామము తీసివేసికొని, తమ (మితవాది) సభకే యానామ మొనరిగిన సుభంజనముగ నొనర్చెనని వింతయట్టి ప్రాయమును వెలిపుచ్చిరి 1921 వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ మాసమున బొంబాయిగరము దు బాలా లజపతిరావుగారు దుపక్షపిందును మితవాది నాయకులయవస్థ నిట్లు విరిసియెను: “దురదృష్టవశమున మితవాదులు రాజకీయముగ నాత్మసార్వత్రిక జేసికొనిరి. ప్రస్తుతము రెండే కక్ష లున్నవి 1 సహాయనిరాకరణకాలంబులను, 2 పరిపాలనావర్గము. మితవాదులు వీరి పాలకవర్గముతో మన్నులొకటి వారినిగూడ నట్లే పరిగణింపవలయునను మితవాదులు వందనంది యందగు తేదో చెప్పలేదు. కాని వీరిమతము జేయవలయుననుచుంది. వీరితో వీరికి అభిప్రాయ భేదములు చాల కలవు.

కరిపాలకవర్గము:—హిందూదేశమునందలి పరిపాలకవర్గము యొక్క యాద్య మేదియో నిశ్చయముగ జెప్పలేము. కొంతకాల మైన తరువాత దేశము దేశ పజలతో యిచ్చి వారినే రాజ్యవర్తనము నిర్వహించుకొను వని చెప్పి తమసంబంధము నవలంబించి పోట్లకు కొందఱు యెల్లిపెరుచును. వీరు మిగల జిల్లాలసంఖ్యాకులు. జైవన కల్పనములన భారతభూమి అంగ్లదేశములపాలక అడిగి దనినను, వాగలే యీ భరత భూమిని ఆచంద్రశారక మనుభగించి ప్రజలకు తమ చేతులతో సుందా కొనదగినవా రనియుగ గొందఱు యెల్లిపెరుచును. వీరలే యాధికసంఖ్యాకులు. అడుగడుగునకును హైందవాభ్యుదయమున కడ్డంబచ్చి నిష్ఠుముల కలపెట్టుచుందురు. వీరుయందలి శిక్షణతో ప్రభుత్వమును, మనజేక మునందు సివిల్ సర్వీసు ఉద్యోగములును ఈవర్గమునకు జే నినవారు. హైందవపరిశ్రమోన్ముదయమునకు గాని, విద్యాభివృద్ధికిని గాని, కష్ట శ్రీస్వార్థంత్యమునకును ఆర్థికగౌరవమునకును భంగకరమైన యాయాభావానును గడుచేయుటకు గాని, ఉన్నతోద్యోగముల హైందవమునకుల కిచ్చుటయందుగాని, భారతీయులను హైద్యమునందు శిక్షింపవలయునందుగాని, వీరు విముఖులు. ఆర్థికసాత్వికత్యమున కొవరు, వీరిబలమే హైందవాభ్యుదయమునకును, హైందవజాతీయతకును ప్రతిబంధముగా నున్నది వీర భావించు కహాపకార మింకొకటి యున్నది. భరతాజ్యములందలి ప్రజలకు హిందూదేశమును గుఱించియు నందలి శ్రమలను గుఱించియు, విపరీతమైన స గతులు కల్పించి సభ్యమును గట్టి పుచ్చుచు ప్రచారముకూడ పలుచున్నాడు. వీరి విపరీత ప్రచారమును రూపుమాపి యిదిర దేశముల దలి ప్రజలకు నిజమైన పరిస్థితుల తెలియజేయుటకు దేశీయమహాజనసభ పూనుకొనవలయు నని హాల్దుయిన్ మొదలైనవారు సహిత మభిప్రాయపడుచున్నారు. దేశీయమహాజనసభ ప్రతిసంవత్సరమును గొందఱు ప్రతినిధుల కేరదేశములకు పంపితి యాదేశములందలి ప్రజలకు బ్రిటీషుప్రభుత్వమును గూర్చి; హైందవాకాంతిముల గూర్చి ఉపన్యాసము లిప్పించుచుండిన మిగుల నాగుండెడిది. హైందవాభివృద్ధులు ఫలాన్యులుగా గాకందగ పరిపాలకవర్గమువారు మైథివులవలె నడ్డంబడి నిలుచున్నారు ఇంకను సెంతకాల మిట్లు పానకములొని పుల్లలవలె నడ్డంబచ్చెదవో?

గారు పితరులు బొంబాయిలో కొల్లాపూర్ వసారాజుగారు పట్టుకొమ్మ, శ్రీశ్యాంరాయశ్రేష్ఠిగారు శంకరాచార్యులవారు. బ్రాహ్మణులు కావనంబలలో సభికసంఖ్యాకులగు నున్నారనియు సుస్వగములలో బ్రాహ్మణేతరసంఖ్య చాల తక్కువ యనియు, దీనికంతకును బ్రాహ్మణులదగ్గఱ నున్న హనులమరితనమే ప్రధానకారణ మనియు నూహించి, పట్టుదలయే కాని పరమాధిపతియగుండ బ్రాహ్మణులకెరుగు మోక్షము కలుగకుండ జేయవలెనని ఛగ్గీధరుని ములు సల్పుచున్నారు. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము గోరవద్రాసుకావన సభయందు మిగుల సభకారముగలకతగా నున్నారు. నిజముగా ప్రత్యేక సంఘప్రాతినిధ్యము కావలసివారు బ్రాహ్మణులు. ఇట్లుగా నూహిక లొంబడిమరి బ్రాహ్మణేతరలే. భవనకులను వారే. కొన్నియేండ్లకు బ్రాహ్మణ ప్రతినిధులు ఆకావనసభయందు లేరుండ పోవచ్చును. మీరు ప్రభుత్వపక్షములందు, సహాయనిరాకరణమునందు బ్రాహ్మణేతర జను సామాన్యమే పట్టుదలతో పనిచేసి ప్రభుత్వమువారిని గడ్డద వదల జేసినది. స్వతంత్ర ప్రధానము లై నుడు మానట అస్పృశ్యతానివారణము మొదలుగది బ్రాహ్మణేతరసంఘాభ్యుదయమునకు మార్గము లైనను బ్రాహ్మణేతరసంఘ నాయకుల మని చెప్పకొనెడివారు మాత్రము వీనిని గ్రహించక మానిక, గాంధీజీచేతునచే ప్రభుత్వస్వయంజయ కై కొనితేరినది సహాయనిరాకరణమునందలి మాత్రము లభిచేత కాదు. ప్రభుత్వపక్షములందు లగుచేత తా మిట్టి సమర్థింపరు. బ్రాహ్మణేతరసంఘకత అని పేరుపెట్టినను దావాపు వేయకాదు గల బ్రాహ్మణేతరసంఘ మంతకును వీరిలో కావులేదు. నిన్ను జాతుద్ధరణము చతు రిజముగా మీరు పోటుపడెనది తక్కువ. ఈసభ్యులెన్ని పురియందు అదిరావలెనను మిగిలిన బ్రాహ్మణేతరులలోని వారిని జరిగిన కల హములలో బ్రాహ్మణేతరసంఘ నాయకులు అదిప్రావలలై నెట్టి మాత్రమును జూపికో పత్రికలను జదివినవారికి తెలియును.

సద్రాసుకావన సభలో నిన్ను జాతుద్ధరణముకై ప్రభుత్వము వారిచే స్థాపించబడిన లెజిస్లేటివ్ మెంటు సెల్లిచేయవలెనని బ్రాహ్మణేతరనాయకులే తీర్మానము పెట్టిరి. కందస్వామిచెట్టిగారు మంత్రులగు రామారాయసింగులచే దెచ్చిన యభిప్రాయముకథ పూర్తిగా నెఱింగినవానికి బ్రాహ్మణేతరసంఘనాయకులు తత్సంఘాభ్యుదయము కై చేయుచున్న ప్రయత్నము తెల్లముననే తేటపడగలదు.

ఈసభ్యుల రాజును హేంర్రీ మునందు శ్రీశ్యాంరాయశ్రేష్ఠిగారి యధ్యక్షులను గోవావనిమందలబ్రాహ్మణేతరసభలో గావించబడిన తీర్మానముల జదివినవో ఆనాయకుల దృక్పథము గోచరించును.

భావి పరిస్థితులు:—అగ్రహస్తుత మగు దేశములందు కాజీయకతుల బాహుళ్యము దేశకారణమునకు మార్గము లేదు. శీర్షి

కేసులైన బ్రెన్వోరగాను తగు సాక్షులనుడిమోక్షిస్తే అను గ్రంథ మునందు పరాధీనదేశములందు రాజకీయకతుల జాహుళ్యము నిరసించు నని చెప్పినాడు. అట్టి కతులే ఇందుచేరినందులకు సగములు మెండు. అను కొన్ని ఇవి:—(1) దేశాభ్యుదయముకై యందకుడిగా పోషిన ప్రధానమగ్గు కొనసాగు. అభిప్రాయ భేదము మెండుగా కలిగి యొకకతుతో చుట్టిముకకతు కడల మానుచున్నచో కాల ములయందు కలహములకే పనియోగపడే ప్రధాన కార్యము తెనుకకుఁ బోవుచుండెను. (2) ఒకకతుడు: దేశము కన్ను కలిగి వివరము దేశకార్యమునకు గాక దేశ విధ్వంసమునకు మార్గ మేర్పడును. (3) ఇట్టికతులు మెండుగా నున్నయెడల దేశమునందలి పాలకులకు చురుకైన సంఘభేదము మెప్పుట్టికెను కలగును. (4) ప్రభుత్వము ఒక కతును లొంబడిమరిన పు స్తము కలహనం ద్వేషము పుట్టించెదరు. ఇట్టి యగ్రములెన్నియో కలవు. కాన మొదలవులందు సేకభవించి సత్యోన్మోహమునకు రూపరేఖనము కలిగి దేశాభ్యుదయముకై కంకణము కట్టుకొనియెడల స్వరాజ్య చలనతే మారిత్య నగును. దేశమునం బధికసంఖ్య కలిగి మొదలజరసామాన్య మంతయుఁ జేరిన కాంగ్రెసువత్త వీ. ముఖ్యకతుము కాగలిగి ప్రతివాదీను కాంగ్రెసు అధ్యక్షులు కొనసాగించి స్వరాజ్యము తిలకితానే వచ్చును.

ఇండియన్ కమిటీ:—ఈకమిటీ సభ్యముగా బయలు దేరినది. బొంబాయిగరమునందు వహుళ్యునిలో జిన్నా సరే డిస్టాంట్ టీటు మెదలగుచుగా దీనిని స్థాపించిరి. కాల తక్షణముకన్య యాదర్శము లేవో ప్రస్తుతము ఈపార్టీకి దెంగినవాదనలో పూర్తిగా నెలియదు. సహాయనిరాకరణమునకు ముచ్చి వీరికిరి దలకన్యదు. సహాయనిరాకరణమునకు బుచ్చము కాంగ్రెసువత్త మెప్పుండెనో దానినే అనుసరించడి యుద్దేశ్యముకలవారు. ఈకతువారు మితివాదులతోఁ జేరు. వీరు మితవాదులకును సహాయనిరాకరణములకును మధ్యమార్గము ననుసరించడివారు. అదియేగాక ప్రస్తుతము వీరి యందులకు మెట్టిగో, చేనడి యాగు లేన మెట్టిగో నేరికిని బుచ్చకల మూలముగా దెలియుట లేదు కత్త యడగంటిన దేకా!

జిప్సీస్ పార్టీ:—ఈపార్టీ ముఖ్యముగా వహుళ్యరాజధానికిఁ జేరినది. కొంతమంది బొంబాయిరాజధానిలోఁ బాడ వ్యాపించి నది. ఈపార్టీకి ఒకబ్రాహ్మణేతరసంఘమే చేరినది. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరసంఘమున కొనరించిన వనుకానెడుగొములను అవకాశములను దొలించి బ్రాహ్మణేతరసంఘ చుట్టూరినది దెప్పుటయే ప్రధానములే ముగ కతు. వీరినాయకులకును వీరిపత్రికలకును బ్రాహ్మణులను తూల వాడుటయే మతము. ప్రభుత్వపక్షములందు, సహాయనిరాకరణ మున్న చాల నిరసించెదవారు. ఈపార్టీకి కీర్తిశ్రవణులైన నాయర్ గారు ప్రతినిధులు.

జ్యోతిష నిచారణము

శ్రీశ్రీ శ్రీమతి సూర్యమణి చరిత్ర కవయిత్రి గారు మాహానాటకము

సూర్యదానవర్ణనామ సంయుక్తాంశాంతము అనగా
దశమంశ వగు స్వరూపమును గలిగి లోకాధికార
మూర్తియై యెప్పుడుండెను పరమేశ్వరుండే పర
బ్రహ్మము. అట్టివియే కాలము. అట్టికాలమును దెలిసి
కొనుటయే జ్యోతిషము. “జ్యోతిష” యనగా (ఆకాశము
నందు) వెలుగువది. అదియే సూర్యుడు. అసూర్యుని
తేజస్సే రిక్తిగ్రహముయను, నిత్యతేజము నై వెలుగు
తున్నవి. ఈ సూర్యుడు అష్టమూర్తులలో ప్రధానుడు.
తక్కిన చంద్రాగ్రహములు అష్టమూర్తులలోనే
జ్యోతిషసూర్యుని సుమండలము నాధారము చేసికొనినా
ముల యొగిడేయును. అటు తన స్వరూపమును
ద్వాదశవర్ణములుగ విభజించి వసంతాదిముద్రల నా
యాగాలవిశేషములయందు గలగణితమును జ్యోతిష్
శాస్త్రాంతరై స్వరూపతేజపుణిదీపితాఖ్యవ్యక్తము
లుగుగలవాడై ద్వాదశరాశులయందు నొకసంవత్స
రంబుగ సంవర్తించుచుండును. అట్టి అదిపురుషుని గమని
విశేషకాలమును లోకులు - అతడునర్త మాన కత్తు
తిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుండును. ఇంద కుడు
బుధ గురు శని రాహువులు అష్టమూర్తులలోని
వారు. అందు రాహువు తక్కిన దక్షిణగ్రహముల
సూర్యు ననుసరించి - సూర్యుడు దైన ధ్రువునకు దిగుచు
నుండును. అట్లుగా భూమికి 91430000 మైళ్ల దూరమున
సూర్యుడు కలమును, సూర్యమండలమునకుపైన లక్ష
యోజనంబులదూరమున చంద్రుడును, చంద్రునకు యో
జులక్షల దూరమున దూరమున శుక్రుడును, శుక్రు
నకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరమున బుధు
డును, బుధునకు రెండులక్షలయోజనంబుల దూరమున
గుజుండును, గుజునకు రెండులక్షల యోజనంబుల
దూరమున శనియును, సూర్యునకు దిగువ సూర్యు ననుస
రించి పదివేలయోజనంబుల దూరమున అవస్థవర్ణముగ
రాహువును సంఘటించుచుండును. కేంద్రముగాడ సూర్యు
నిద్రాదూరమున నాగ్రాశుభధామముల నివృత్తయందుగా అష్ట

మూర్తులలో కేంద్ర చెప్పుకొనవలయు కారణ మేమన
రాహు కేంద్రము మొదటి నైశ్వర్యహాసము గలవారు. (సూర్యుడు
రాహు వనియే చెప్పబడును. కారణాంతరమున శ్రీమహావిష్ణుప్రభృతి ముఖ్య రాహువుయొక్క
శిరస్సును రాహువనియు, రెండు మొదలధికార
మును కేతు వనియును వ్యవహరించుచున్నారు. “సూర్యు
గాత్రస్య శిశిః ప్రధానమ్యును నార్యోక్తి ననుసరిం
రాహువు అష్టమూర్తులలో వానిని చెప్పబడెను
రాహు కేతువులు మొదలు నాగ్రాశుభధామములలోనే రా
హువు అనగా శని యొక్క ధామమునకు వీ
రిగుప్తులో నుండిరి. అట్లుగా రాహువు అనగా ధామములు
గాను. కనుక కేంద్రము అష్టమూర్తులలో చేర్చి చెప్పక
పోయినను రాహు కేతువు లోని యొగింపులన రాహు
వును కేతునామ. వీరియొక్క ధామమునకు ముఖ్య
మును.

ద్వాదశగ్రహముల దాదాపు రాసులలో
సంవర్తించుచుండును. అది మొదటి యొక్క ముఖ్యది
దినములును, చంద్రుని దూరముల లక్షనైదులును
యెలున, కుంభమునకును మైల గణములు, బుధుడు
పనునెనిదివరులును, గురు కొంచెంబులు, శుక్రు
దిరువదియెనిదివరులును, శని నున్నమాసములును,
రాహు కేతువులు పనునెనిదివరసములు నుండును.
బుధుడు సూర్యుని కొకరాకెండు వధికముగ వదిలి
యుండును. శుక్రుడు రెండురాసులకు ముందుగా
గాని వెనుకగా గాని శీఘ్రము దగనుండుంబుల సూర్యు
ననుసరించి యుండును. అధికముగ వ్యవహరిండుడు. ఈ
ద్వాదశగ్రహములు ఇరువదియేడు గణితములవలన నేర్ప
దినవి. ఈ ఇరువదియేడు నిశ్చయస్వరూపములే.

మేషాదిద్వాదశ రాశులకును ద్వాదశగ్రహంబు
లకును ననువ్యయము గల సంబంధ మేమి యనినా
మేషాదిద్వాదశ రాశులు కాలపురుషుని యంగములు. ఇట్ల
దు మేషము శనియొక్క వృషభము ముఖ్యము. మిథునము
నక్షత్రము, కర్కటము హస్తయము. సింహము కర్క

కన్యకాతి. పుల నాభి లింగమధ్యపదేశము. వృశ్చికము లింగము. ధనుస్సు ఊరువులు. మకరము జానువులు. కుంభము జంభులు. మీనము పాదములును, రవి ఆత్మ చంద్రుడు మనస్సు. కుంజుడు శక్తి. బుధుడు వాత్సు గురువు జ్ఞానము. శుక్రుడు ఇంద్రియసుఖము. శని దుఃఖము. రాహువు ప్రతాపము. వీనికి కారకులై ద్వాదశరాసుల మందు సచరించుచు పూర్వజన్మపరిచిత శుభాశుభఫలముల నిచ్చుచుండును. గ్రహముల గుణ భూతములను బట్టి ముఁష్యులగుణరూపములు గలుగు చున్నవి. సూర్యాదిగ్రహములయొక్కయును నక్షత్రముల యొక్కయును కేంద్రప్రకారములచేతను కాంతిచేతను వీక్షణగులచేతను చీకటి పెత్తలలచేతను కాలగతి చేతను శీతోష్ణములచేతను జీవకోటియు పీషధూనిన వృక్షాదులను సస్యాదులను మంచి నెడ్డ వృద్ధి క్షయము లును గలిగి పుట్టుడు క్లింబుచున్నది.

సంవృత్యంబును కాలపురుషుండు నైన యాశ్వ నుని దొలుత లగ్నమును పరాశరుడు గర్భుడు బ్రహ్మ సూర్యుడు వ్యాసుడు వసిష్ఠు ఆర్యభటుడు అతి శాశ్వతులు నారదుడు మరీచి మనువు అంగిరసుడు యమరుడు భృగువు బైమిది బృహస్పతి రోమకుడు వైలత్తు భాస్కరుడు శౌనకుడు మొదలగు మహా ఋషులు తెలిసికొని లోకొపకారార్థము సిద్ధాంత జాతక ముహూర్త ప్రశ్నభాగములను నాలుభాగములు సూత్ర ప్రాయముగా రచించిరి. అప్పటినున్నది దివ్యజ్ఞానము గ్రహతారాసులవలన వ్యాపించియుండును. కనుకనే వారందఱును గొప్పవారాస్త్రవేత్తలయి యుండిరి. వారాశాస్త్రము లన్నియును మహర్షులు వ్రాసినవే వీని ననుసరించి తిరువాతిమహాకవులు సంస్కృతమున ననేక గ్రంథములు రచించిరి. అవియును తాళవక్రములలో వ్రాయటవలన శిథిలమై పోగా మిగిలినవానిలో గొన్ని టిని క్రిందకు కొండఱు మహానీయులు ముద్రింపించిరి.

జ్యోతిశ్శాస్త్రము వేదాంగములలో ప్రధానాంగ మై యున్నది.

“శ్లో. కబ్ధాస్త్రం ముఖం జ్యోతిషం చతుషీ శ్రోత్ర ముక్తం నిమగ్నం కల్పం కథా యాతు క్షయ్య జేద్య సా నానీకా పాత చక్షుర్దయో భూత అద్వైత ర్మూర్తే.”

జ్యోతిశ్శాస్త్రము వేదమునకు నేత్ర మని చెప్పి యున్నారు. “సర్వేంద్రియాణాం నయనం ప్రధానమ్” అనునట్లు సర్వేంద్రియములకు నేత్రము లెట్లు ప్రధానమో వేదమునకు జ్యోతిషము నట్టిదియే.

“శ్లో. యథా కథా మయూరాకాం నాగానాం మణియో యథా, తథా వేదాంగస్త్రాణాం జ్యోతిషం మూర్ధ నిశీతమ్.”

అని చెప్పబడియున్నది. వైదికకర్మముల కన్నింటి కిని జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాన మావశ్యకము. కనుకనే దీనిని వేదాంగముగ గ్రహించిరి.

ఇట్టి జ్యోతిషము, సిద్ధాంతము జాతకము ముహూర్తము ప్రశ్నభాగము లని నాలుగుభాగములుగ విభజింపఁ బడియున్నది. ఈ నాలుగుభాగములకు సిద్ధాంతభాగము అధ్యాయము యున్నది. ఈనాలుగుభాగములును స్వల్ప సంఖ్యాకులచే అభ్యసించబడుచున్నవి. సిద్ధాంతభాగము తెలియక జాతకభాగము గూర్తమే అభ్యసించి వ్రాసిన ఫలములు ఎఱుకలసాము ద్రికమువలె ఋషా విచ్ఛరు.

సిద్ధాంతభాగమువలన గ్రహగతులు గ్రహస్థులు ములు తిథి నక్షత్ర యోగ కరణ త్యాజ్య గ్రహయధ్య సమాగమ గ్రహణాది కాలపరిమాణజ్ఞానమును జాతక భాగమువలన జాతకునియొక్క పూర్వజన్మ కృత నుకృత దష్కృతములవలన భూతభవిష్యత్ కర్మకూసములలో గలుగు ఆయుర్దాయాది ద్వాదశశుభాశుభఫలములును ముహూర్తభాగమువలన తా మచరించు కార్యము లెట్టివేళలమం దాచరించిన నిర్దిష్టములుగ నెఱవేఱునో అట్టికాలమును ప్రశ్నభాగమువలన తమ కోరిక లెట్లు పరిణమించునో అదియును తెలిసికొనవగును.

జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు నమృతము భరతఖండము నుండి చీనా బాబిలోనియా కార్తీయాదేశములకును అక్కడనుండి ఈజిప్టుదేశమునకును వ్యాపించెను. జ్యోతి శ్శాస్త్రమును బలరాముడు గ్రీసుదేశమున వ్యాపింపఁ జేసెను. గ్రీసుదేశమునుండి ఆశాస్త్రము యూరపుఖండ మం దంతటను వ్యాపించెను. ఇట్లు జ్యోతిశ్శాస్త్రము భరతఖండమునుండి ప్రపంచమందలి యితరభాగములకు వ్యాపించెను. జ్యోతిశ్శాస్త్రమే కాక గణితశాస్త్రమును మతమును మొదట భరతఖండమునుండియే యితరదేశ ములకు వ్యాపించెను. ఏష్యాఖండమే కాక పాశ్చాత్య దేశములకును ఇండియానుండియే శాస్త్రజ్ఞానమును మత

మును పొందినది బీజగణితము కేళాగణితము హైందవులే కనిపెట్టిరి. అరేబియాదేశస్థులు హైందవులయొద్ద జ్యోతిశ్శాస్త్రము నేర్చుకొనిరి ఏలేకాక మహాచ్యుదీయులుకూడ జ్యోతిశ్శాస్త్రము నిజమని నమ్మియుండిరి. ఇట్టి సర్వజనసమ్మతం జైనయూజ్యోతిశ్శాస్త్రమునకుమాత్రమే దేశమైన మన భరతిఖండమునందు సవనాగ్రకులు మోక్షై పూర్వజ్ఞానములను తలపెట్టకపోవుటవలన జ్యోతిషవిద్య నానాటికి క్షీణదశ నొందినది. కొండఱు జ్యోతిషులు సద్గురుప్రమెద్ద నీశాస్త్ర మభ్యసించకయే అభ్యసించినను పూర్ణముగ నభ్యసించకయే శాస్త్రపరిశోధనచేయక పోవుటచేతను, ఎవ రైనను వారి జన్మవశ్రికలనుజూపింధనాపేక్షచే అందలిపాపఫలములను శుభఫలములుగ చెప్పవలసివలన నిజ్యోతిషులుచెప్పిన శుభఫలములు ఋషివీయకపోయినవి. ఇందుచే నర్వోత్తమంబగు నీజ్యోతిశ్శాస్త్రమును విశ్వసించకయున్నారు. ఈ శాస్త్రమును సద్గురుప్రమెద్ద పూర్తిగ నభ్యసించి శాస్త్రపరిశోధనము చేయగలవారు సరియయిన జనకాలముటికలు గారెగమురు చుక్కగఁ జూచి గ్రహబ్రాబలముల సరసి చెప్పిన ఫలములు తప్పక జరుగును. ఇచ్చుగి గ్రంథారలోకనాటచేతను అనేక జాతకములు చూడబడెదను మా యనుభవమువలనను జెప్పబడినది. ఇట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రమును పురుషు లభ్యసించి స్త్రీలకు సహితము చెప్పించి వారి అజ్ఞానాంధకారమును బాపి సుజ్ఞానవతులను జేయవలయును.

ప్రస్తుతము స్త్రీలు చదువనేకూడ గనియును చదివిన ప్రయోజనము లేదనియును చదివిన అనేకములు చిక్కులా తటస్థించు ననియును స్త్రీలు గృహకృత్యములు చేసిన చాలుననియును మనపూర్వుపుస్త్రీలు చదువకొని

ఉద్యోగములు చేసి జీవించిరా యనియును స్త్రీల కేవల యమునను స్వాత్మత్వ మీయరా దనియును కొందఱు మహాసీయులు వాదించుచున్నారు. స్త్రీలకు విద్యకూడదనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. స్త్రీ పురుషునియొక్క అర్థశరేర మగుటవలన కొంతభాగమునకు విద్యవచ్చి కొంతభాగమునకు విద్య గానియెకల శకటమున కొక ప్రక్కి బలమొనయెద్దను రెండవప్రక్కి బలహీన మైనయెద్దను పూర్విన శకటమును నడిపించిన నెటులు నడచునో అటులే ఈసంసార మనుశకటమును నడచును. విద్య యనునది స్త్రీలకుదుఃఖమును పురుషులకు సుఖమును కలుగఁజేయునది గాదు. విద్యావతులయినస్త్రీలు తమసంతతిని విద్యావతులను జేయుటకు ప్రోత్సాహపఱచుచు గుణవంతులుగను ఆరోగ్యవంతులుగను జేయుచుండుటకు, విద్యావిహీనులగు స్త్రీలు తమసంతతివా రెట్టి యయుక్తమార్గప్రవర్తకు లైనను మరల్పులేక యేవిషయములొను యుక్తప్రవర్తకులకు చేయఁజాలకుండుటను, స్త్రీలు విద్యనేర్చుకొనుటవలని ప్రయోజనమును సూచించుచున్నది. చిక్కులు తటస్థించుట వారిబుద్ధివలనఁగాని విద్యవలన నెంతమాత్రమును గాదు. ఖరకరకరణములు నోడి హిమం గెల్లు కరగిపోవునో అటులే విద్యవలన అజ్ఞానాంధకారమువలనఁ గలుగు దుష్కృత్యలు పోయి సుజ్ఞానవతు లగుదురు. కావున దేశసేవాతత్పరు లగు నో సోదిర నాదరీమఃజలారా! పరబ్రహ్మమును గురైఱుగుటకు సోపానం జైన యీ యద్వితీయ జ్యోతిశ్శాస్త్రము పరివిషయమునను ప్రతిపాదికిని ముఖ్యావసరము. ఇట్టి సర్వజనోపయోగమగు జ్యోతిశ్శాస్త్రమును ప్రతివారును అదరించి అభ్యసించి అభివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చెద రని విశ్వాసించుచున్నాను.

అ మృ తాం జ న ము

వాయువు నొప్పులకు వజ్రాయుధము. తలనొప్పుల మాన్పును.

చక్కని దబ్బితో సహా 1-8 0-10-0 అణాలు మాత్రమే. అన్ని షాపులలోను దొరకును.

109, ఫ్రీకోడ్డు, హిందూలు. అమృతాంజనం డిపో, 7 తంజుకెట్టి వీధి, చుర్రాళు.

వేదాంతసాంఖ్యము

కార్త్యక శ్రీనివాస రావు గారు

శ్లో. అవశ్యతాం హి యద్భావం ప్రపంచం భౌతి సత్యవత్, ప్రవశ్యతాం హి యద్భావం ప్రపంచం యాతి శూన్యతాం
తత్కూర్తం నిర్వికారం చ వందే నారాయణం సదా, వేదాంతం గణితం చాపి సంబద్ధ్య కథయా మ్యదాహి
వేదాంతసాంఖ్య శాస్త్రాఖ్యం వేదవ్యాకరణో ర్మతం, తస్మిన్విష్ణు సమాప్త్యర్థం వందేనాం విష్ణు నాయకం
శృణు నక్ష్యమి తే విద్వాన్ గణితం మోక్షసాధనం, గణితక్షేత్రే ప్రయత్నేన చింతనీయం సమాహితైః
ముముక్షు క్రిష్ణ మాస్మితి జిజ్ఞాసు ర్జ్ఞానవాన్ భవేత్, వేదాంతసాంఖ్యశాస్త్రేణ ధర్మ స్సృష్టి స్ఫిన్నసంకరాయాః.

వైదిక నొక యిష్టాంకమును అదేయంకచేత నెన్నిసార్లైనను గుణించుటలన వచ్చిన లభ్యమునకు ఘాతాంక వని పేరు. దీనినే అంగభాషయందు ఆ యిష్టాంకముయొక్క పరచే అని చెప్పబడును. ఎట్లన, $6 \times 6 \times 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 7776$. ఇక్కడ నిష్టాంకము 6. అయినా అలకు నుచ్చయధ్య గుణకాంకంట్ల నంది మొదటి మాటలను రెండవ 6 చేతను గుణించి యుఫలమును మూడవ 6 చేతను తరువాత నాటిక 6 చేతను, పిమ్మట యిదవ 6 చేతను గుణింపగా వచ్చిన ఫలము (7776) ను 6 యొక్క ఘాతాంకమని చెప్పదురు. రెండు 6 లను పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చినఫలమును అనగా 66 ను ద్విఘాతాంకఫల మనియు, మూడు 6 లను పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చిన ఫలము 666 గా 216 ను త్రిఘాతాంకఫల మనియును ఇట్లే 1296 ను చతుర్థాంకఫల మనియును, 7776 ను పంచఘాతాంకఫల మనియు ను చెప్పదురు. 6 ను ఇన్నిసార్లు పుచ్చుకొని వచ్చిన ఫలమును మానించు 2, 3, 4, 5, ఆనుభంధాలను వ్రాయుటలో 6 ను మొదలు రాని దాని ప్రక్రమ బడి వైపున కొంచెమువైగా వ్రాయుదురు.

ఎట్లన :—6¹ అనగా 6 ను నాలుగుసార్లు పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చినఫల వని మానించును. ఇన్నిసార్లు పుచ్చుకొని గా వచ్చినఫల వని మానించు సంఖ్యను గణితపరిభాషలో ఘాత మాని యని గాని ఘాతప్రకాశ మనిగాని చెప్పదురు. గుణింపబడు సంఖ్యను మూలసంఖ్య యని చెప్పదురు. ఈసందర్భములో నొక సంగతి చెప్పవలసి యున్నది ఏమనగా :—

- 6⁵ = $6 \times 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 7776$
- 6⁴ = $6 \times 6 \times 6 \times 6 = 1296$
- 6³ = $6 \times 6 \times 6 = 216$
- 6² = $6 \times 6 = 36$
- 6¹ = 6

ఇక్కడ 6 యొక్కఫలము, 6⁵ యొక్కఫలమును 6 చే వందగా మూలసంఖ్యచే భాగించియెడల వచ్చును. 6³ యొక్క ఫలము, 6⁴ యొక్క ఫలమును మూలసంఖ్యచే భాగించిన వచ్చును. అనగా ఘాత

మానిలో ఒకటిని తీసివేసియెడల వైదాని ఫలమును మూలసంఖ్యచే ఒకమాటు భాగింపవలెను. కనుక 6¹ యొక్క ఫలము, 6² యొక్క ఫలమును మూలసంఖ్యచే భాగింపగా వచ్చును. అనగా 6³ ను 6 చే భాగించిన 6 వచ్చును. కనుక ఘాతప్రకాశము 1 యొక్కయెడల మూల సంఖ్య మార్పులేక మూలసంఖ్యగనే యుండును. దీనిని బట్టి 6⁰ యొక్క ఫలము, 6¹ యొక్క ఫలమును, 6 చే భాగింపగా రావలెను. అనగా మూలసంఖ్యను మూలసంఖ్యచే భాగింపవలెను. అనగా 1 వచ్చును. కనుక మూలసంఖ్య శూన్యము గావించే నేర్పైనను ఘాత ప్రకాశము శూన్యమైనయెడల ఫలము 1 యే యగును. ఇక్కడ మూలసంఖ్య శూన్యముగాక మరే యెయిలరసంఖ్య యైనను అనుట నలన 1 ఆనుసంఖ్యకు కారణమైన సంఖ్య వ్యాపకమగుటలో వాడబడు ఏకాద్యంకములు గాక గణితమాత్ర ప్రసిద్ధమైన భూగ్మాంకముగూడ గావచ్చును. వేదాంతశాస్త్రముందు పూర్ణమునగా శూన్యవాదీయైన విరాకార నిర్వికార సత్యజ్ఞానానందస్వరూప వని తెలియజేయును. ఈ పూర్ణస్వరూపము సర్వప్రపంచమునకు ఎట్లు కారణ మగుచున్నదో అటులే గణితములో పూర్ణ మనేమైన అంకప్రపంచమునకు గారణ మగుచున్నది. కనుక వేదాంతశాస్త్రముందు పూర్ణ శబ్దమును అర్థముచేసికొనుటలో నెట్టిభావన చేయవలెనో అట్టిభావననే గణిత శాస్త్రములోను పూర్ణశబ్దమునకు గూడ జేయవలెను. ఈ పూర్ణమునే యాంగ్లభాషలో ఇన్నినిటీ అనగా అనంతమని చెప్పదురు. ఈపూర్ణ శబ్దమును భాషాచేయుటలో 'అనోరన్టీయాన్ మహతో' వహియాన్. అను ఉపనిషద్వాక్యాన్నిరమును శ్రీకృష్ణభగవానులు అర్జునునకు సమాధినితయం దున్నవానిలక్షణమును బోధించునందర్భములో నుత్తర గీతలయందు చెప్పబడిన శ్లోకముల యర్థమును ఈశావాస్యములో చెప్పబడిన 'పూర్ణమదః పూర్ణ మింద' అనువాక్యముయొక్క ఆర్థమును చూచుకొని తత్తో గమనింపవలెను. ఈవిధముగనే వేదాంతపరిభాషలో మాయయను పదమును సంఖ్యాశాస్త్రపరిభాషలో శూన్యమును పదమును ఒకటి యర్థమును బోధించుచున్నది. కనుక శూన్యమును మాయగా భావించవలయును. ఇట్లు వేదాంతశాస్త్రము గణితశాస్త్రమును రెండుకాస్త్రములలో మానవుని పరమావధిని గ్రహించుటకు పయోగించు

రెండుసహనవలకును లేకభావంతో ఒకటియ్యగ్ధమును బోధించుటకు సుసర్థము లగుచుండగా పునఃపఠాత్మముల నభ్యసించుటకు సమాన ప్రయోజనమే వలచునని యుచుట సమంజసముగా నుండును గాని యీ రెండుశాస్త్రములకు సంబంధ మేమియు లేదనట యొక యొక్కము కాదు. బుద్ధికుశలతను గూడ నూచింపదు. మా పునుక్రిత శాస్త్రములను కనిపెట్టుటవలన గలుగు లాభము లేకపోవుటయే గాక మానవజన్మనుదలి యుత్పన్నమృత్యుగూడ కంపింపదు. హింసపుయొక్క ప్రతిశాస్త్రము పాపమానసి కలిగియున్నదిని భరతవర్షమునందు బుద్ధి భారతీయుల పాపమానలకు సాంప్రదాయములను బాగుగ గుర్తెలిగి యొకశాస్త్రమునైన నభ్యసించిన ప్రతిపాపపుణ్యము గ్రహింపకపోదు. ఇతరజీవీకాయలకు కూడ నిట్టి యాదర్శమునే మనస్సునందుంచుకొని శాస్త్రముల చదివిన నభ్యర్థికి తెచ్చుచుండుగాక.

నేనజేల సోదరజీవులను తుణకాలములో నానరూపముల జేసెనెడ జేయుచున్నగర్భ కలిగిన యంత్రములను కనిపెట్టుటయందు విశి యోగియ కాలమును బుద్ధిబలమున దక్కయును శరీర క్రియ మాపును తరమావధిని చేరుటకు సులభమౌగ్ధములకు కనిపెట్టుటయందు యోగియచే దగు గాక. ఈ పూర్వమే శత్రుగర్భము. ఇది గుఱము లేని దిగ్గులన పూర్వమునకు రూప మని చెప్పబడు వృత్తియందు వ్యాసహరిమలలో బోధకొఱను కల్పితుని కలంపవలె ననుండునొనిగింపము. ఈ గర్భమునే

‘అభ్యాసోపాదాపాభ్యాసం నివృత్తిసంకరం ప్రసంధతే’

యనుచాకర్మము బోధించుచున్నది. మానవుడు లేనచోభావములను తెలి యజేయుటకు దైవతగ్రామముల కాలించిచి వాగు ముఖ్యపాదమై యు న్నుది. పూర్వస్థులనుచైన అద్వైతప్ర బ్రహ్మత్వమును బోధించుటలో ప్రశ్నోత్తరముల నిట్టివలె ముగ్ధులకు సహాయ సుచివారియు. కేరలా ద్వైతబోధయందు ముగ్ధులకు కరణ మని దక్షిణామూర్తియంతారాగో ప్రకటించుచున్నది. అందులకు నివృత్తిముగా

‘చోద్ధించా పరిహోవా వాక్రియలం దైవతగ్రామయో’

అద్వైతభావమునైన చోద్ధించ నామి తిను ప్రదం

అని కూడ శాస్త్రములు బోధించుచున్నవి. పరబ్రహ్మ నిరాకారు దగ్గులనను ప్రకృతికి స్వలింత్రీతి లేకపోవుటలను ప్రకృతికి పరబ్రహ్మమే గూర్తమునుగుటకలను పూర్వమునకు సంజ్ఞ యగు వృత్తము ప్రకృతిసంజ్ఞ యనట యానందగ్ధము కాదు. నిర్వి దూరమునకాదు. సిద్ధాంతమునకు విరోధములేదు. ఈ ప్రకృతి రెండు విధములు. మాయయలియు నిర్విదూరయలియు. ఈ రెంటికిని మాయయలియే పురస్కృత తల్లిగ్ధము. మాయయలిగది శుద్ధసర్వప్రధాన. అవిద్య యనునది మతిననర్థప్రధాన మైనదాహించినపూతము మూడువిధము లని నేను వ్రాసిన ‘శ్రీశివ్యవహరము’ అను గ్రంథమునందు ఆంగ్లావలో విప్రు లముగ వ్రాయబడియున్నవి. అవి యేవిధముగా విశోధయనియును చురు మనియును సంశోచమనియును మూడువిధము లని విశోచమనగా—సంఖ్య వృద్ధివనును జెల్గుట, సమ నవగ—వృద్ధి కయనులు లేకయున్నది లయన్నట్లుండుట. సంశోచమనగా—తల్లియ జెల్గుట. అది యెట్లు:—

$$(6<)^1 = 6 \times 7 \times 8 \times 9$$

(6=)^4 = 6 \times 6 \times 6 \times 6 మనము సాధారణముగా వ్రాయు 64 అను అగ్ధము నిచ్చుచదివే.

$$(6>)^4 = 6 \times 5 \times 4 \times 3$$

ఈ సంజ్ఞలను ఒట్టి మామూవిద్యులకు గల భేదమును కనిపెట్ట వలయును. ఎట్లునగా:—

$$(6<)^4 = 6 \times 7 \times 8 \times 9$$

$$(6>)^3 = 6 \times 7 \times 8 = \frac{6 \times 7 \times 8 \times 9}{9} = \frac{(6<)^4}{9} = \frac{6+4}{9} = 1$$

$$(6<)^2 = 6 \times 7 = \frac{6 \times 7 \times 8}{8} = \frac{(6<)^3}{8} = \frac{6+3}{8} = 1$$

$$(6<)^1 = 6 = \frac{6 \times 7}{7} = \frac{(6<)^2}{7} = \frac{6+2}{7} = 1$$

$$(6<)^0 = \frac{(6<)^1}{6} = \frac{6}{6} = 1$$

ఇట్లులే

$$(6>)^4 = 6 \times 5 \times 4 \times 3$$

$$(6Z)^3 = 6 \times 4 \times 3 = \frac{6 \times 5 \times 4 \times 3}{5} = \frac{(6>)^4}{5} = \frac{6-1}{5} = 1$$

$$(6<)^2 = 6 \times 5 = \frac{6 \times 5 \times 4}{4} = \frac{(6>)^3}{4} = \frac{6-1}{4} = 1$$

$$(6>)^1 = \frac{(6>)^2}{6} = \frac{6-1}{6} = 1$$

$$(6>)^0 = \frac{(6>)^1}{6-1} = \frac{6-1}{6-1} = 1$$

చైన (6=)^0 = 1 అని విశాత్పరము చేయు. మార్గము, శూన్య సూత్రముయొక్క విశేషము!

$$(6<)^0 = 1; (6=)^0 = 1; (6>)^0 = 1$$

ఇక్కడ 6 నుండి 1 యెట్లు వచ్చినో గానిశాస్త్రనీతిచే రిజాచైనను భవిష్యత్తియుగ నే మున్నది. తిరువాత:—(6<)^1 = 6

(6=)^1 = 6, (6>)^1 = 6 ఇక్కడ 6 అనునది యొకటి విశేషసంఖ్య ములయొక్క భేదము కల్గెయు గాక సమస్తమే కన్పెచ్చగుచున్నది

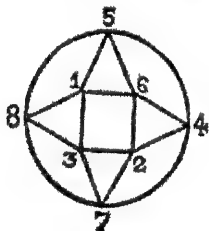
$$(6<)^2 = 6 \times 7; (6=)^2 = 6 \times 6; (6>)^2 = 6 \times 5$$

ఇక్కడ నన్ననో ఫలభేదముచేత త్రిభూతములు భూతి కృత్ మగుచున్నవి. భూతము భావనాతీత మగు ప్రధమాంశయందు నశ్యక్తి మగు ప్రకృతితో సరిపోవుచున్నది. శుద్ధతమే శుద్ధమగు ద్వితీయాంశయందు శుద్ధత త్రిప్రధానయగు మాత్రో సరిపోవుచున్నది. కేట సమస్తమే గాక విశోచమనొకములుగూడ కల్గెయును తృతీయాంశ యందు చరిత్రవర్ణప్రధానయగు నవిద్యతో సరిపోవుచున్నది.

విశ్వాచననసంఖ్యోదపంజ్ఞ లను మూటిని కలిపి ప్రాయుటవలన పేర్పడిన మహాత్మాను మవిద్యుత్ సంజ్ఞయగును. మూడు గుణములు వ్యక్తమగు సమస్త గణక త్ర్యంకసంజ్ఞ కలదియగును. మహాత్మానువందలి శోణము లవ్యక్తమైనయెడల దీర్ఘ వృత్త (0) పేర్పడును. గణక దీర్ఘ వృత్తము మూడుకు సంజ్ఞ యగును. ఒకగుణమే వ్యక్తమగు సమస్తగణక విశాంతసంజ్ఞ కలదియు నగును.

$$(i) 6 + 6 + 6 = 24 \quad (ii) 7 + 8 + 5 + 4 = 24.$$

ఇచ్చట రెండింటిలోను గూడ సంకలనము స్పష్టమగుచున్నది. అయితే మొదటిదానియందు సంఖ్యాసమత్వ ముండుటవలన శాఖాగర్లని చెప్పవచ్చును. శాఖాగర్లనుగది గుణకారమును తెలియజేయును. గణక గుణకారము సంఖ్యాసామ్యవ్యవస్థయందు గలిగిన సంకలనముయొక్క రూపాంతర పని చెప్పవచ్చును. రెండవదానియందు దంక భేద ముండుటం బట్టి యట్లు చెప్ప వీలు లేదు. కేవలసంకలన మనియే తెప్పవలయును. శాఖాట్టి సంఖ్యాసామ్యవ్యవస్థను తెలియజేయు గుణకారము శుద్ధసత్వ ప్రధానముగు మూడుకును వివరమాంక ప్రధాన యగు సంకలనము మరియు సత్వ ప్రధాన యగు వనివ్యక్తము సువిశేషము. శేవాంతశాస్త్రముయందు గణితశాస్త్రమందుగూడ స్వయంసిద్ధము లని చెప్పవలసి నిన్ని విషయము లలో సామ్యకృత మున్నయన ఆరెండు శాస్త్రములకు సంబంధము విస్పష్టముగ గానియుచున్నది. ఇట్టిసంబంధమును స్థిరపఱచుటకు ఈ దిశవ నునిచ్చిన రెండుయంత్రములను జూడుదు. మొదటియంత్రము:—

ఈయంత్రము శాఖాదలో తెలుపదు అత్యంత భయము పక్ష ప్రతిః యొక్క 2, 3 నసంపుటము 1, 2, 3, సంధిలలో యంత్ర మనుకొను తీర్చి కత్రింద జూడుదు. 2, 3, సంధిలలో యాంత్రము ద్వారా మనము తెలిసికొనదగు చాల గణితనిశ్చయములు మార్తము చెప్పబడి యున్నవి. ఈయంత్రమునకు 'సవాహి' యంత్ర మను శాఖ మాయ మియ విడిచెను. ఈయంత్రములను తెలిసికొనదగు మటియొక ముఖ్యనిశ్చయ మేది అనునగా—

మహాత్మానువందలి విశ్వాచకలము బ్రహ్మఖండ మనియును సమ యగు శకలము విష్ణుఖండమనియును సంఖ్యోచకలము శివఖండమనియును సూహింపవలయును. సమ స్తతీవులలో శుక్లవృత్తి వైశమ్యావృందేహమందు వైన చెప్పబడిన త్రిమూర్తుల భాగములను చూడవలెను. అది యెట్లునగా విశ్వాచమును తెలియజేయు ఆపాదకటిపర్వంతమును బ్రహ్మఖండ మనియును, సమసంజ్ఞను తెలియజేయు కట్యాదిభేదపర్వంతభాగమును విష్ణుఖండ మనియును గంఖోచమును తెలియజేయు కమార్ధ్యభాగము

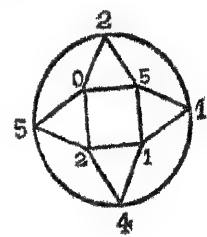
శివఖండ మనియును గెఱంగుననది. ఇట్టి విభాగము మానవుని నీతిమార్గము బోధించుచున్నది. ఎటులనగా బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరలకు ముఖ్యలక్షణములు స్వగుణధర్మశ్చైవ భాగ్యములు. శివగుణములను సలభముగా జ్ఞాపకముచుకొనుటకు నీతిశాస్త్రసాగాంతములను నడిచి, వను వైశికరూపమున నిర్వచుచున్నాడను:—

శ్లో. స్వమభ్యుక్త్యై శృంగారో వైరాగ్యం తద్ధనాః ఖలు భర్తృమాన్ బిభౌగాత్ప వశ్యే న్నాన్తి త్రయే క్రమాత్. నీతిశాస్త్రస్య బిజాని హేర్థతాన్వేష న సంకయః శర్వా నవయవాం కాపి సృష్టినిలయాత్మకాన్. శిష్టే యథార్థం గృహ్యంతు యథాదేయ యథాగణం త్రిశూద్రీవాంధ ధర్మాంస్తు యథాభాగం సమన్వయేత్. త్రధమం ధాతృఖండేన తృతీయం కాంధేన తథా సమన్వయే ద్యథా భర్తం తథానితా సమాచరేత్. వాత్తిక్యమివ వైరాగ్యం స్వమభ్యుక్త తవైవవ మధ్యస్థత్వాచ్చ శృంగారం భేదజీయా దృద్ధిమా న్నగ.

ఈయంత్రమువందలి వేదాంతవిశేషములను తెలిసికొనుట కీలగున నిచ్చిన యమాయక యంత్రముగూడ నవనరముల అయంత్రమును వేరు వలసినవిధానము 'సవాహి' యంత్రమందలి చతుర్ముఖాంకములు. అనగా 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 యొక్కగుణావయవములు (పూర్వక్య) - గణక మాయా తృకము లనియు నట్టిమాయను తొలగింపవలయున్న ప్రతికోణాంకము నుండి తీసివేయవలయుననుటయును పరిధిమీదనున్న యంకములన్నియును సంకలనమువలన వచ్చినవి గణక యవిద్యాస్మృతము లనియును ఆయ విద్యను తొలగింపవలయు నన్న ప్రతియంకమునుండియును కి తీసివేయ వలయుననుటయును విస్పష్టమైన స్వయంసిద్ధి విషయములే. మొదట ఎన్ని యనుబిక్ సాధ్యము. ఏలయన 'మహావాక్యధర్మము'లో నిభావములే స్తువపరమ రెండొక్కముల నిచ్చుట బోయవరచుచున్నాను.

శ్లో. వైచాలమత్రాపనయేతి సాక్షి కాన్యప్రయత్యాననకు తోయన్తిథా తస్మిన్నతేతే స్వయమేవ తోయం తుద్ధం ప్రసన్నం విమయశ్చయేతి అవిద్యయా కల్పితనామహువ్యవహారిక ప్రయతేత విద్యాత్. న బ్రహ్మభోధే తదహిహమాత్రా న్నృహ్యకృతభాతి స్వయవేత సామైత్.

ఈశ్లోకములను బట్టి వైచంత్రములో మాయావిద్యలను తొలగించినయెడల శుద్ధపర బ్రహ్మను నిలిచియుండవలయును. అట్టి యంత్రమేది యనగా—

ఈయంత్రమునకు వైద్యపెట్రిక సంకతులనుబట్టి దానివలన మనము తెలిసికొను విషయములనుబట్టి నారాయణరత్నప్రశ్నానుక్రిమి మన సాంకేతికనామము నిచ్చెదము. ఈయంత్రములలో రాసులను పుచ్చుకొనుటలో నాద్యంతిస్థానవిగ్రహములు వివర్యాసముగా చేయవలయును. మొదటియంత్రములలోని యంతములను చక్షుముగను చెందవలయును. అందులోని యంతములను చక్షుముగను పుచ్చుకొనవలయును. ఎట్లన మొదటి యంత్రములో పరిధివిధిని నుంకములను, 7854 అని పుచ్చుకొనునెడల తెండకజానిలో పరిధివిధిని యుంకములను 1254 అనియును దాని కనుగుణముగా సత్తురశ్రమమువిధిని యుంకములను 0215 అనియును పుచ్చుకొనవలయును. ఈయంత్రములు బోధించుచుండుటలను తెలిసికొనుట కిట్లు పనిచేయుట సభ్యమును బట్టి యాగూతురునియులకు వైద్యక్షిలోని యుంకములను గ్రహించవలయును.

	*		*		*				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౦
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౦
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౦
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౦
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౦
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౦

మనసంఖ్యానికమనన మూలానికిములు 10 గలవక పదేసి యుండును. అందులోని పంక్తిలో నీయవలెను. అట్లు 5 వద్దములలో 4 వద్దములు చెందును. అందులో 4 రిపోగా మిగిలిన పదనూర్దిములైనందు మూడవపంక్తిలో నీయవలెను. అంతెందుములు యెక్కుములు నాలుగవ పంక్తిలో నీయవలెను. మూడవపంక్తిలోని పదములలో నీచి నవయస్రకల పుచ్చుల రేవ పంక్తిలో నిర్వహింపబడినవి. హల్లులతోగూడిన యచ్చుల కేమియును నిలవలేదు. ప్రత్యేకాచ్చులకు ప్రాప్తదీర్ఘపునాదిభేదములను పొందిండు మూలాత్మరముల యుంకములను పుచ్చుకొనవచ్చును. సంయుక్తాత్మరములకు క్షరాంతియుండు పుచ్చుకొనలేదు. ఎట్లన 'బ' యను సంయుక్తాత్మరమునకు (బు=బిగ= 2గలవక బ=బి+2) అని పుచ్చుకొనవలయును. అట్లు కలిపిపేర్చుట చెందకములసంఖ్య వచ్చెనేని తూరెండకములను మొత్తము చేయవలయును, ఎట్లన హల్లు యను ౧౦ యుక్తాత్మరమునకు హ=8; బ=5 గలవక 13 వచ్చును. 13 అనునది చెందకములసంఖ్య కనుక హల్లు యనుదానికి 1+౨=3 అని పుచ్చుకొనవలయును. సమానాస్థియైతరీమహాత్మరములగులెట్లములను పుచ్చుకొను నపుడు ప్రతిభేదములలోని యుక్తరాంతములని దీసికొనవలయును. ఆ మొత్తములు పరిపూరియయింపల సమానాస్థియైతరీమహాత్మరములను ఎట్లన నారాయణ -0+2 1+౨=3; జ్ఞాన=3+0+0=7 హగ=8 గలవక నా మూడు పదములకు సమానాస్థియైతరీమహాత్మరముల సేదింపజేయవచ్చును. ఈయంత్రములయొక్క వేదాంతార్థములను తెలిపిండు నాచే రదింపబడిన 'వేదాంతసాంఖ్యికాశ్రుము'లోని శ్లోకముల నీదిగున నిచ్చుచున్నాడను.

శ్లో. ఉత్పాదయ ద్యత్ప్రసిదాతి బుద్ధిం నారాయణాధిష్ఠిత వైషయంత్రం
జీవేశ్వరైక్యం ప్రకటికతోతి ప్రశ్నాత్మకం తిద్దణితంచమదే,
“సదా:వా (7854) ఖ్య యంత్రాత్మకే పరికల్పితమాపవన్,
బాలో మేతేన యంత్రేణ జానాతి వ్యాం సమాహారిః

శ్లో. నారాయణ (215) పరస్పర్యా (1254) యంత్రాధిభరూపవాక్
ఏతద్వ్యంత్రం స్మరన్ మూఢో జ్ఞానమపిన్నతి వ్యాధౌ
చతురశ్రపుజభ్యాం హి ప్రస్థాఖండం వ్యవ
కైలాంకం(7)చాపి భూసాంకం(5)గాయే ఇతి దృశ్యతాం.
తస్మా దేవో భుజ ప్రస్థా ద్విత్వీయ క్వాంభవో భవేత్,
చతుర్భుజే ప్రపశ్యేతి ప్రస్తాం లయతాగకం.
ఏతా(18) భవతి ప్రస్తాం యతో జన్మ దిదాతి నః
య(32) స్వవతి శంభుశ్చ మోక్షదాత్మత్వప్రేమనా.
చతుర్భుజ్య సంఖ్యాంక (4) వచ్చుమూర్తే(8) ప్రస్తానవ
మట్కోరేన ద్విత్వీయ స్వప్తం భవతి ధవతః
ఏతా(16)నిలొక్కవ్యవరాచరభ్యత్వమ్యుచిత్యస్వరూ(32)ద్రోయాన్,
త్వమేవభర్తా(48)వ్య భలవ్యుచ్చేష్టే వ్యమేవ ఏవ్య(57)ఖలుజీవ
(84)మాపవన్.

త్వమేవమాతా(55) యిల శక్తి (57)య హి ప్రవేదమాయా(51)
త్వమేవ త ఖలు సూర్య(51)రూపా

వ్యాంక్రియజాత్మికాయా నేకసూత్రైః పరికల్పితోసి
ర్విమేవ మూర్తిత్వకావధాత్విత్వప్రేక నారాయణ(0215)
త్వమేవ జ్ఞానం (81) ప్రకారం (75) వ్యమేవ ర్విమేవ వ్యాసః
(57)ఖలు జేద (48) రూప
వ్యమేవ భూకం ౧౩:నేహ్యంనే త్విమేవ సాక్షా త్పదబ్రహ్మ
(1254)రూప
త్విమేవ మట్పత్తి సంకమార్ది వ్యమేవ యంత్రం
“సదా:వా (7854)ఖ్యం

అవిచ్ఛిన్నం పరస్పర్యా (1254) ఇన్నే ప్రకృతి రష్టధా
అవిచ్ఛిన్నేన భూకస్య హ్యేకత్వం ప్రతిపాద్యతే.
తస్మిన్ప్రహ్యణ్యహో భాతి మాయా (51)చ తి, సుజాత్మికా
శక్తి (57)రూపాన విచ్ఛిన్నా జన్మత్వేతేమోగజైః
తిర్వప్రహ్య శక్తిరూపేన విచ్ఛిన్నే ప్రతిబింబితం.
నామ్నా రూపేణ వైచిత్త్యం శ్రీపుంభేదేన మోహైరవన్
తిన్నామ జేద (84) ఇత్యాదౌ హి రూపా మట్కోరే మేవచ
మట్కోరేయజ్ఞానో జేద హ్యేకత్వం ఏవ్య (57)శి(84)మో

ల ధామం శబ్దవిచారో

ప్రూపోచ్ఛాననా త్పరిపిర్తి ద్వివ్యాసా జ్ఞాతో లయం
ఉచ్ఛాస్సనంజ్ఞికం సస్యాధ్యం విశ్వాస స్సమిరతః
ఉచ్ఛాస్సనం వ్యక్త మిత్యాదౌ వ్యవస్థా మవరం, భివేత్
ఉభయో ర్వర్ణయో ప్రస్థా వ్యోగా దర్థం విచార్యతాం.

అన్యత్వం వ్యక్తతాం యానం హంసశబ్దేన సూచితం.
 తస్మాద్వై ప్రమాణా ప్రాప్తే ర్యానం హంస ఇతితం
 స ఇన్దిత్ర విశేషోపి జ్ఞాతవ్యస్త్యదర్శితః
 సవ్యక్తః ఏవలో సస్య దవ్యక్తే వ్యక్తగృహిః
 తచ్చదేన సుబంధా దవ్యక్తమహి మాచయన్.
 స్యా వ్యానుకణం సాక్షా ధ్వం త్రాజై ర్మగ్యహృతాం
 హంసర వివర్యాసా త్సహం భవతి స్యాధా
 సోహం కథ మితి ప్రశ్నే హ్యజ్ఞానం మూలకారణం
 బ్రహ్మైవాస్మితి వాక్యేన యజ్ఞాన మతిగమ్యతే
 అహంకృత విచారేణ తద్జ్ఞాన మతి బుద్ధ్యతే,
 అవిద్యాయా నుకారమ నిపేదార్థక ఏ కపి
 అజ్ఞానావృణహంరూప మహ మిత్యభిధియతే
 హంస్వరూపా గురు శేయో హ్యకారాచ్చ ఏషేధితః
 గురు ర్నారాయణః ప్రోక్త శ్చిహ్యో కేవ ఇతిస్మృతః
 జ్ఞానహం గురుపితృది శబ్దా నారాయణార్థకః
 అవిద్యాకల్పితా కార క్వానం కివ్య ఇతితిః
 తస్మా జ్ఞేవం గురుం విద్యా దవిదా ప్రతినిధితం
 అహంకృతవిచార స్యా ద్యురశ్చైవైక్యభోధకః
 సోహం బ్రహ్మ (1854) తిహాశ్వేన జేవప్రహ్మక్య ముద్యతే
 సోహం కేవ (1854) ప్రదైవ స్యా చ్చిరజ్ఞైకైక్యభోధకః
 బుద్ధి స్థం నేతి హంసేతి హ్యదా సంస్కృతికారణం
 తస్మా త్సర్వ మహంశ్చేతి హంసా మేవేతి నిశ్చయ
 అత్యురాంకస్వరూపా హ మిత ధ్యేయం బుద్ధై స్సదా.
 అశనైవ ప్రకారేణ వృత్తి ప్రవృత్తిత్వితా భవేత్

మైన మావిన యంత్రములను దానినలన మనము గ్రహించవలసిన
 గణితవేదాంతసంబంధములైన విశేషములను మీరు మోదియించిరి
 గదా. ఈయంత్రములు దైవనిర్మితకాసనములు గాని వినోదార్థమై యను
 వ్య కల్పిత గణితచతుత్పత్రములు గానని చెప్పకతప్పదు. బుద్ధిమంతులు
 ప్రస్తుతము వివాదములో నున్న కొన్ని పరిత్రాంతముల విషయమైహాత
 వీనిని బట్టియే సంజేహనిష్పత్తిని చేసికొనవచ్చును. అవియేనియనగా సం
 స్కృతము దేవభాష. దేవభాషయన కేవలముదేహమే యాత్మ యను

కొను మానవుల శరీరాలంతరణపోషణకరింపగలగలమైన భావముల నొడివో
 రుతు వ్యక్తికరింపకొనుట కవసరమైన మనుష్య కల్పిత సంజ్ఞలనదగు శబ్ద
 సము దాయముగాక కల్పిత క్షేపి స్వరక శక్తి ననుగూనుగు ధర్మములుగలిగి
 శరీరికి దేహతత్వభేదజ్ఞానమును గానానిత్యవస్తువువేకమును వాచివలన
 కలుగ వలసి వై రాగాద్రిది మగుణగుత్తిని ప్రసాదించి యిహపర
 సాధవమై మానవుని పరమావధికి చేరు సమగత్యుత్తిగి వాళరహితు డైవస్వ
 గూపియగు భగవంతుని శత్రులయొక్క గూహితగతు లని చెప్పదగు
 బీజాత్మరములయొక్క సార్వత్రిక ప్రసారరూపమైన భాష. అట్టిభాష
 మనకెట్లు వచ్చెను? భగవంతుడు గాత్యుష్మిని సంజిల్పించి తన కత్తి
 రూపమును ప్రకృతిగుణములగు సృష్టికర్మలయములను దివరించుటలో
 మానవుని యం దుత్కృష్టత నుంచడలంది యట్టిమానవుని దైవాంశ
 సంభూతునిగ జేరి తనలో నైకమగుటకు శాను జ్ఞానస్వరూ
 పుం డగుటంబట్టి జ్ఞానమును మోక్షసాధనముగ జేసి తిరిగి యట్టి
 జ్ఞానమునకు భక్తికర్మములను సాధనములగ జేసి యీరయపసాధన
 ముల క్రమముగ సాధించుటకు తన శరీరావసరములు నిచ్చి యట్టి
 జ్ఞానసంపాదనమునకు వ్యక్తప్రపంచసంబంధమై త్రై సన్యాసిషయము
 లైన వేదవేదాంగములను అనంతకాత్త్రములనెడల కాఖుల నిర్మించి యట్టి
 కాఖులంగల వృక్షమునకు తా వన్యకర్తరూపములముగ నుండి జ్ఞానమే
 మోక్షసాధన మగుటం జేసి జ్ఞానపృథివీలయి మోక్షవునకు నిషేధింపక
 యాఫలమును పరుసకు ప్రసాదించె దలంచి తాను వేదవ్యాసాదిమహా
 మంత్రి ద్రష్టుల శరీరములతో నవతరించి సన్యాసిజ్ఞాన గుచితమైన
 సంస్కృతిభాషను నరునకు ప్రసాదించెను. కనుక సంస్కృతిభాషను
 మాటలాడువా రామంత్రి ద్రష్టుల సంతతివారి (2) గణితము బ్రహ్మజ
 జ్ఞానకు తినినరూపముతో సంస్కృతిభాషతో కూడ భగవంతునివలన
 మనకు ప్రసాదించబడినదే గాని యితరదేశములనుండి మనకు వచ్చినది
 కాదు (3) మనుష్యునకు పదిద్రేష్టులండుటవలన దాశమిశ సంఖ్యానీకము
 ననువ్యక్తకల్పిత మని చెప్ప గలదని సాహసించుచున్నారె, కాని యిది
 సరికాదు. మానవునకు దైవకల్పితములగు ద్రేష్టు పది యుండుటచే దాశ
 మిక సంఖ్యానీకము దైవకల్పితము గాని మనువ్యక్తకల్పితము గానని రూఢి
 పడగలదు. ఇట్టిసంగతులను మానవులు నిష్పత్తిపాఠబుద్ధితో గ్రహించి
 సత్యాన్వేషణనం దాస్త్రితో జ్ఞానసంపాదనముకొనుట పొలునకు
 దురుగాక.

అ మృ తాం జ న ము

కాయువు నొప్పులకు వజ్రయుధము, బాముల కన్నిటికి రామబాణమువంటిది
 క్షుని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి లగాలు 10 మాత్రమే
 [6, తంబుకెట్టి విధి, ముద్రాను.

జగజ్జనని సావిత్రిదేవి

చాన్సలూరి నూర్యవారాయణశర్మ గారు

ప్రతి పాదము దాదలకలపట్టులు పల్కునగా విరాజలం

జేలతెల నాచు బ్రాగ్నిశను / దీప్తులు పొల్పు పహించుచుండగా

గలగవనుల్ విహంగనునికాయము సేయఁ బ్రపంచ మెల్లఁ జూ

క్కులకు నితాంతమోదమును / నూర్చెఁ బ్రభాతమునందు సాంద్రతన్

సీ తమ్ముమొగ్గలనుండి / తగవచ్చు పరిమళమ్ములతోడ భృంగశుల్ / వెలయుచుండ

భ్రమరగానముల నంజదలు వీచులవిందు, నొనరించు మలయవాళియుపులు పడవ

మలయమారుతహారఁ / జలియించు కిసలశు, సంతాప మెట్టినొ / చంద మొందఁ

బల్లవాయిలమోదఁ / బ్రాంతెను హిమవిందు, నుదోహములఁ గాంతి / గ్రంథకొవగఁ

తే. గడఁ బ్రకాంతయై ప్రకృతియొక్కడనులేని, యొక యపూర్వసౌందర్యబుగ్గెను దియుండ

నాగు మానసకమలంబునకు వివాస, మంతగల్గెనొ వివరింప / నెట్లు గలుగుక

తే. కొలఁచుజలముల స్నానము / సలిపి సుధ్యవాల్చి నవ్విడేవునఁ దగ్గణము విడిచి

యుపు సృష్టియించి కౌతుకిగ్నాదయఁ డగుచు, జపముచేసిలి మనమున / శక్తికొలఁది.

తే. సకలజగముల లోచనోత్సవము సేయ, సాంజలులు విప్రు లతిభక్తి / పన్నెరింప

నలత్రిమూర్తులు దనయందు / నలరుచుండు, భానుదేవుండు మొదటఁ గన్పడఁగ వయ్యె

సీ. ముత్తియామలదాలు / నొత్తివేయఁగఁ జాలు, కమనీయకాంతి యొక్కట వెలుంగఁ

బగడంపుకాలుతో / జగదంబుగా జాలు, కమ్రంపుఁ గాంతి యొక్కటఁ జెలంగ

బంగారపునొ జాలు / జెంగి పఁగాఁ జాలు, పటుపామ్యకాంతి యొక్కట మలంగ

సిలాపు నికరంపుఁదాఁ నేలఁగఁజాలు, గాఢన దీప్తి యొక్కట మలంగ

తే. రజతభవళిమః బోర నోర్వంగఁ జాలు, కమ్రతమదీప్తిగూడ మొక్కట వెలుంగ

నదిగ్భరింబు బ్రహ్మోదయమొర యాపు, భానుమండలమందుఁ గన్పట్టె నాకు.

తే. చంద్రవర్షంబులను బడిగొనలుపులుచు, గనులు పడునైదు గలిగి / కమ్రయాత్తి

నిమలమణిదీప్తి ఘనకీర్తింబులు దాల్చి, యామె యప్పుడు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె.

ను. పరదాసం బధయ్యాబునం గశయు సుభ్రంజో కపాలంబు న

త్సరసింబులు శంఖచక్రగదతోత్త్రంబుల్ గంధేణులు

దరుదాహం భరియించి హారముల నొయ్యందాల్చి యావచ్చు నుం

దరి గాయత్రియ కాశ యెప్పుడు జగత్ప్రాణైకదీప్తినిన్.

ఉ. అమహానీయమూర్తిఁ గని ? సాంజలివై యిటులన్ నుతించితిన్
 “మామకబుద్ధుల న్నెవఁడు మాటికి ? ప్రేరణచేయుచున్ నభ
 స్పిను వెలులగు; నట్టి సరస్వతీభవమిత్రునితేజ మీవా! త
 ల్లి! మముఁ బ్రాచి కోర్కలు ఫలించుగఁ జేయఁగదమ్మ భారతి!

తే. ఓజము సహంబు బలమును ? భ్రాజ మీవ, వేల్పులకు భామ మీవ చేవీయతల్లి !
 విశ్వ మీవ కదమ్మ సావిత్రిజేవి, యో సరస్వతి గాయత్రి! ? యోమదంబ!

చ. మఱిదితి నుమ్మ నిమ్మ గలిమం బరదేవత లిత్తుగంచు; హృ
 త్సంసిజరీమ నిన్ విడిది స్రగ్ధి మమ్మ ! మహాగ్రపాపపుం
 బురదను జిక్కి; జ్ఞాన మది! పోయెను మ్మాకు మడియ పాపము
 ల్విరియఁగఁ జేసి కోర్కలు ఫలించుగఁ జేయఁగదమ్మ భారతి.

మ. తమియీపంగదవమ్మ మమ్ముదయతో ? సావిత్రి! మాడెదపుం
 గమలంబుల్ విఁసింపఁ జేయఁ గదవే ? గాయత్రి! మద్వ్యాధలన్
 ఎమకూర్పంగదవమ్మ కాతుకముతో ? జంధార్థమాహమణీ!
 నము లెవ్వారు! సావ్యతీ! జనని! భాగ్యవంశలాభ్యాసినీ!

సీ. విశ్వంబు నిర్మించు ? వేదమతముఁ బాసి, శరణి యన్యములఁ జిక్కితిమి తల్లి !
 విశ్వప్రపంచంబు ? వెలయుంచు నినుఁ బాసి, శరణి యన్యములకుఁ జిక్కితిమి తల్లి !
 విశ్వ బునకు వెల్లు ? విధి యంచు నినుఁ ద్రోసి, కిచ్చివెలులకుఁ జిక్కితిమి తల్లి !
 విశ్వగానము మేల్కొనించు నినుఁద్రోసి, మతిహైన్యమునకుఁ జిక్కితిమి తల్లి !

తే. అంధకారావృతస్వాతులైన మమ్ము నకట! పరులకు బరతంత్రులైనమమ్ము
 నాప లకుగంటి మూర్ఖులైనట్టి మమ్ము నరసి కృపఁ బ్రోవు మమ్మ! గాయత్రిజేవి

మ. కలువంపుం బువలంకు వెల్వడకు భృంగశ్రేణిచందాన ని
 ర్మల నీలచ్ఛరై యపాంములఁ జీరంజాలు నీలంపుఁ జా
 డ్కలతో విశ్వముఁ బేర్చియై గనెను నీకున్ మృక్కుపాదన్; నము
 జ్వలమాసింద్ర హృదంబుజాపని! ? రమా! సావిత్రి! విగ గాత్రుడన్.

కా. సావిత్రిజనని! త్వదీయతనుతేజస్సుస్ఫుర్తి గంభీరపుం
 భావమ్మున్ మృదుశత్యమున్ సరసతాబద్ధంబు శాంతత్యమున్
 తివిన్ పార్వణమున్ జెలంగఁ గనుచుంటిన్ విశ్వవిశ్వంధరా
 చేవి! పీతమునంకు నెల్లెడల దృగ్గీప్తుల్ విడంబింపఁగన్.

ఆ. హృదయకమలమంకు ? బ్రీతిపై వసించి, జ్ఞానదీప్తి మెసలకు ? జ్ఞానమూర్తి!
 నీమకతన విక్రమిచయంబు బ్రాహ్మణత్వంబు నొంకుచుండు ? దత్తముగను.

క. నిన్ను జపింపక విభులమన్నను తూర్పులమటన్న నది యొక్కటిగా
 నెన్నెద సరస్వతీ! మ ? మృన్నతపథమునకుఁ జేర్చు మోగాయత్రి!

కాంతిని కేతనము-విశ్వభారతి*

యలమంచిలి వెంకట్రామయ్య పోదరి గారు

ఒకనాటి సంధ్యాకాలమందు, పతిలలు గూళ్లకేగునమయమందు
గవీంద్రనాథ కామరూపి తండ్రి మహర్షి దేవేంద్రనాథి రామరూపి
గారు రాంభూరునండి వచ్చుచుండ మాధవుధర్మం

అశ్రమోత్పత్తి. బున ప్రాగ్వానమయం బయ్యెను. అప్పుడు
మహర్షి అనతిదూరమనం దున్న ఆమవృక్షముల

తోటను దొకచెట్టుక్రిందసానము నుంకిరించి, సూర్యాస్తమయమును
చీతించుచు, తపస్సునందు నిమగ్నడయ్యెను. అం దాయన దైవగంబంధ
మైన యానందముపొందుచుండ సూర్యాస్తమయ మయ్యెను. ఇంతలో
పలుచెవులనుండి తపోమండలము క్రమ్యెను. కాని ఆయన దైవ
ధ్యాన నిమగ్నడై యుండెను. ఆరాత్రి యంతయు మేల్కొంచియుం
డెను. సూర్యోదయ మగుచున్నతిరి మహర్షి సూర్యునిసౌగంధము
లొనర్చి ఆస్థానమును నడిపారెను. ఆనాటినుండి ఆలయము మహర్షికి
పవిత్రస్థానం బయ్యెను. కొన్నివేళలందు మహర్షి అక్కడ కేగి దైవ
స్మారణ చేయుచుండెడివాడు. ఆనయములందు ప్రాసం విమయము
లను మఱచి పరమాత్మనితోటి లీనమగుచుండెడివారు. ఆళ్లలను వెక్కు
డుగ ప్రేమించుటచేత అక్కడొక చిన్నవనమును నిర్మించి దానియందు
ప్రయాణికులవిశ్రాంతినిమిత్తమై ఒకగృహమును ఒకదేవాలయమును
చిలువరాతితో నిర్మించెను. ఆదేవాలయమునం దేవిధమైన పిగ్రహమును
లేదు. ఆయాశ్రమమునందు జీవహింస మొదలైన దుష్కృత్యములు
నిషేధింపబడెను. మహర్షి గుర్తొకొకాడ చేయకపూర్వమే ఆశ్రమము
యొక్క గమస్తకార్యములు సూచింపబడెను. మహర్షి వృద్ధాప్య మంటి
మందు ఆయన కడసాగుటకుండెను గవీంద్రనాథరామరూపి తండ్రి ని
ట్లడిగెను. “నేను చిన్నబాలరకు పాతములు బోధించు నిమిత్తమై
ఇందొక పాతకాలను నిర్మించుటకు నాజ్ఞానముటకు వచ్చియుంటిని.”
అందులకు మహర్షి సంతోషపూర్వకముగా గమ్యంతిచి ఈమంత్రిమును
నుపదేశించెను. “It is an absolute death to depart from
this life, without realising the Eternal Truth of
life” కామరూపియుగా బోధ దేవేంద్రమునుగ జరుగుచుండె.
ఆకాలమున ఆశ్రమమందు జాతి మతి వర్ణభేదము లేమియును లేవు.

ఆయన బాల్యము వెంట తీసికొని వనమనందు సంఘము
చేయుచు, సృష్టియొక్క వైచిత్ర్యమును వారికి మాతించుచు, పాపము
లను బోధించుచుండెడివారు. పూర్వకాలపు బుద్ధులు నేవిధముగా
విద్యను విష్ణులకు గజపురుండెడివారో అదేవిధముగా ఈయన లేన

యొక్క బాలరకు చువిద్యను బోధించుచుండెడివారు. వారు పూర్వ
కాలముననే లేచి ఆశ్రమముయొక్క గమస్తకార్యములను నిర్వర్తించి,
పూజాకాండ పుష్పముల నిమిత్తమై వనమునకు పోవుచుండెడివారు.
అప్పుడు ఆశ్రమమునందు విస్తామముగా జింకలును మయూరంబులును
ఇంకామొదలైన అనేక జంతువులతోను నిండి దానియొక్క
కోభను ప్రకాశంబేయుచుండెను. అది యాశ్రమమునందు నిర్భయ
ముగా సంఘము చేయుచు కొన్నివేళలనందు మహర్షి యాశ్రమము
నకు వచ్చుచుండెడివి. ఈబాలరు వానితో ఆడుకొనెడివారు.

ఇట్లు మహర్షి రెండుబళ్లు అన్వేషణచూపుయ్యుచుండె వస్తాడని
చేయుచుండెను. ఆళ్లలనునకు సంతోషములను బంధింపబడెడివారు
మొదలైన అడవిజాతులవారు నివసించుచుండెడివారు. వారిలో నాయ
కుడు ప్రతిదినము సమర్పించి చూచుచుండెడివాడు. ఏనమయమందు
చూచిపట్టకేని ఆయన ఒకసామెలు నుంకిరించియుండెడివారు. అం
దుచే నావోరును ఆస్థానముక్రింద గుండు ధనము గానియుంచే నని
యూహించి మహర్షిని హత్య నొనరించుటకు నిశ్చయించుకొనెను.
కాని ఈనాయకుడు మహర్షిని గ్రామ్యధావత్సవ్యతో నమింపి
ంతనే ఆయన నిరపోధమునలన లభించిన తేజస్సును కాంతిమును నిర్మ
లతయును, వోరుని భావమును చూర్చివైచెను. వోరుడు సర్వాత్మన
మొదెను. మహర్షి యావోరుని అభ్యాసించుచుతో నాగ్నదింటి కగ
లించుకొనెను. అనాచుండియు నావోరుడు ముగ్ధమునభ్య
దయ్యెను. కాంతినివేదనను నిర్మించుటకు ఇదియే మూలకారణము.

అటుపిరువాకే శియాశ్రమము నిర్మించినట్లయ్యెనుజమిం
దారు లెంతింతానే వచ్చి మహర్షి పాదములమీద నొడిగి “నేను మీ
యాశ్రమమునకు సంబంధించిన స్థలమును, దానిని ఆనరించియున్న
వనములను మీ కొంగుననున్నా ను”నెను. దీని వైకాల్యము
నుమారు నాలుగుమందల యశ్రమము లుండును. అప్పుడు ఈ యాశ్ర
మము కరుచూయలలోను, పలువిధములైన కుసుమంబులతోను
అనేకవిధములైన అడవిజంతువులతోను నిండి దానియొక్క కోభను
వగంతునిగలె నేవిధమునంబుగా ప్రకాశించుచుండెను. ఇట్టితెరి
మహర్షి దైవస్మారణ చేయుచుండగా, కాంతినికేతనము అను మాట
జ్ఞపకెనచ్చి, లేన యాశ్రమమున తా చేరుచుటకు తలచెను. నాటినుం
డియు కాంతినికేతననున బడుచుండెను.

* ఈ గ్రంథమును రచించిన సూర్యునిగ్రంథములు ఇది పూరి నైమనకు రెండు మొక్కరూపములో నొక మొక్కనమందు నిర్మించబడి
యున్నది. దానియందొక ప్రక్క “విశ్వభారతి” స్థాపించబడియున్నది. విశ్వభారతి ఈ భగవద్భాగవతమును ఆశ్రమము పూర్వవిభాగమనియునందురు

మహర్షి దేవేంద్రనాథతామరగారి స్వర్ణాశోహజానంతరము ఆయన తపస్సనిలించిన స్థలమున దొక స్మారకచిహ్నము నిర్మింపబడినది. ఆమాధ్యులరాతిమీద వహర్షియొక్క స్వహస్తముతో వొకపని త్రమైన మంత్రము నిట్లు లిఖించియుండెను. ఆశ్రమవిద్యార్థులు తరుచుగ సాంధ్యవేళలయందును, నిండుపుష్పను సమయముల యందును, ఆశ్రమమున కేగి దైవప్రార్థన చేయుచుందురు.

విశ్వభారతి ఆదర్శము

మహర్షియొక్క విశ్వజ్ఞవైశ్యాళయము ననుసరించి దేవేంద్రనాథ తామరగారు విశ్వభారతిని స్థాపించిరి. హిందూదేశమునందు విద్యయును చిత్రకళలను సంపూర్ణముగా నాశన మొందినవని ఆయన ఆనుభవములన తెలిసికొని తిరిగి వాని నన్నిటిని పునరుద్ధారణచేయుటకు దీనిని నిర్మించిరి. వికమత్వముతోడను చిత్రకళావిద్యల నిపుట శ్రమతోడను ఒకరికొకరు విద్యావ్యాసంగములను మార్చుకొనుచు పాశ్చాత్యుడు భారతీయు డనువైవచ్చును లేకుండ, మానవజాతీయంతన ఏకముచేయుటయే దీనియొక్క ప్రధానోద్దేశ్యము. ఈరెండుఅర్ధగోళముల భావములయొక్క కలయికచేత వచ్చుసారాంశమును గ్రహించుటయే విశ్వభారతి విద్యార్థులయొక్క కర్తవ్యమై యున్నది. ఇది మత సాంఘిక సాహిత్య చరిత్ర కాస్త్రు కళావిద్యలయు కృషిలయొక్కయు, బుద్ధజైన ఇస్లాం క్రిస్తు మొదలైన జాతులయొక్క అన్యోన్యసంబంధమును గలగజేసి వారివారియొక్క జాతి మత వర్ణ వైచమ్యములను నిర్మూలించజేసి, యుక్తమైన విద్యను గణపట్టు కిది కేంద్రస్థానమై యున్నది. ఈవిధముగా భారతవత్సము దానియొక్క పూర్వస్థితికి రాగలదనుట కెంతమాత్రమును సందేహము లేదు. అదేవిధముగా పాశ్చాత్యులుకూడ అంధకారముననుండి విమర్శలై అన్యజాతి సంపర్కమును పొందుదురు.

ఆశ్రమవిద్యార్థులు ప్రాతఃకాలమున లేచినతోడనే శ్రీరవీంద్రనాథతామరగారి పాటలను పాడుచుందురు. అటుపిమ్మట స్నానము మొదలైన కృత్యములను నిర్వర్తించి, వారివారి చిత్రోపనములను వెంట తీసికొని దైవప్రార్థనను తమ అరకుంటునేపు వారివారి ప్రీయమైన స్థలముల కేగెనురు. కుంటుకొట్టినతోడనే వచ్చి వలయాశ్రమముగా చుట్టి, ఉపనిషత్తులలో వొక పర్వత్రమైన మంత్రమును మహర్షి వల్ల ఎంచబడినదానిని గానముచేయుదురు. అటుపిమ్మట నల్పాహార మిచ్చినతోడనే వారివారి తరగతులలోనికి వెళ్లుదురు. తరగతులు వృక్షచ్ఛాయలక్రింద నేర్పాటుచేసిన రాతిసోపానములమీద జరుగును. ఉదయము సాయంత్రముకూడ నదేవిధముగా జరుగును. సాంధ్య

వేళ తిరిగి అరకుంటునేపు దైవప్రార్థన యుండును. రాత్రి వేళ ఉపాధ్యాయులు బాలరహ సాతములయందు తెలియనివోట్ల సాయపడుచుందురు. ప్రతి వసతిగృహుండును ఇద్దరుపాఠ్యాదులు బుందురు. ఈ బ్రహ్మగర్వాశ్రమమందు పదిసఃపత్నరముల వయస్సు మించని బాలరహముల మే చేర్చుకొందురు. ఈబాలరహ హిందూదేశచరిత్రయు భూగోళకాస్త్రమును పదార్థవిజ్ఞానకాస్త్రమును ప్రకృతికాస్త్రమును బీజశాత్రము అంకగణితము కళ్యాణశాత్రము చిత్రలేఖనము—హిందీ సంస్కృతము గుజరాతీ బెంగాలీ మరాఠీ హిందూస్థానీ ఫ్రెంచి జర్మన్ ఆంగ్లము పాలి సంగీతము (హిందీ - బెంగాలీ ఇంగ్లీషు) మొదలైన వానిని బోధించుదురు. సామాన్యముగా గవర్నమెంటు పాఠశాలలయందు చెప్పుచున్న విద్యకును ఈవిద్యకును అపారమైన భేదము కలదు. ఇక్కడ ఉపాధ్యాయులు బాలరహ సహజమైన బుద్ధి పుకలతను ఎక్కువతోడ్పాటు చేయుటయే వారియొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యము. సతీశచంద్రరాయగారు ప్రభువుమన ఆశ్రమవిద్యాధులను వెంట తీసికొని వనమునందు సంచారము చేయుచు, బెంగాలీ ఇంగ్లీషు మొదలైన భాషలను బోధించుచు స్వప్రయోగము వైచిత్ర్యమును చూపించుచు, వారి విద్యయందు రుచి పుట్టింపిరి. ఆ శీర్షము నేటివఱకును అంగ్లముగా విద్యార్థులయందు ప్రసహించుచున్నది.

విశ్వభారతి విద్యావిధానము

భాషలయందు హిందీ బెంగాలీ హిందూస్థానీ గుజరాతీ మరాఠీ సింధి పాలి సంస్కృతం ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి జర్మన్ రష్యాక పదియొకటైవేసి గ్రీక్ టిబెటిన్ మొదలైనవి బోధింపబడును. హిందూదేశచరిత్ర చిత్రకళలు సంగీతము కూడ బోధింపబడుచున్నవి. ప్రొఫెసర్ విక్టోర్ నీస్ సహాయములన కొందఱు విద్యార్థులు హిందూదేశ పూర్వచరిత్ర పరిశోధనమును కూడ గావించుచున్నారు.

వ్యవసాయపు శాఖ

ఈవ్యవసాయపు శాఖ ఆశ్రమమున కొక మైలుదూరమున పెద్దతోటయందు నిర్మింపబడియున్నది. ఇక్కడ వ్యవసాయము చేయుటకు సులభమార్గములను బోధించుదురు. చెట్లను ఎట్లు పెంచవలసినదియు, ఏయే చెట్లకు ఏయేపదార్థ వేయవలసినదియు ఏకాలమందు పంటకుచీడవృక్షాలో అది ఎట్లువచ్చునో భూమి సారవంత మని గ్రహించు బెట్లీ మొదలైన విమశయములను గురించి దానియొక్క ప్రధానోపాధ్యాయుడైన ఆమె రికాజేశపు హెల్ వర్మన్ గారు బోధించుదురు.

తా మ ర తై ల ము

రాజా రాణి గుర్తు గల చక్కని డబ్బు 1.కి అకాలు 6 మాత్రమే

౧ తంబు కెట్టిపిట్టి, మద్రాసు. అమృతాంజనం డిపో, 109, ప్రేరిరోడ్డు, బొంబాయి

న వ యు గా ర ం భ ము

వోలేటి నర సింహ స్వామి గారు

శ్రీ. యాకా యదాహి ధర్మస్య హ్నాని ర్భవతి భారత, అభ్యుత్థాన మధ్యస్య తిదాత్మ్యానం సృజామ్యహం
పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాకాయ చ దుష్కృత్యాం ధర్మసంస్థాపనార్థాన సమ్యగ్వామి యోగో యోగే.

ప్రతిదిన భగవంతుని వాక్యము వ్యర్థము కానేరదు.

ఏలయున నిప్పుటి ప్రభుత్వము వారి చ్యాలము జట్టి చూడ నీకాలమునకు స్వామి అవతరింపక తీరదు అని తోచుచున్నది. అదిగాక యీ కాలము యుగ సంకమ కాల మని కొందఱు జ్యోతిషులు తెలియజేయు చున్నారు. వారి పలుకులు రిత్తయని త్రోసిపుచ్చ రాదు ప్రతియుగాంతమందును కొంత కడలిం యున్నట్లు పురాణములవలన కనుగొనుచున్నాము. కృత యుగాంతమందు గాని, తేతాయుగాంతమందు గాని లేక శ్రీ కృష్ణమూర్తి అవతరించిన ద్వాపరాంతమందు గాని యుద్ధములు జరిగి ప్రజాక్షయము చాల కలిగి యున్నది. ఆలాగుననే గడచిన ఐరోపా సుగ్రామమును బట్టి చూచిన నీకాలము యుగాంతరకాల మనవచ్చును.

చతుర్వ్యగములలోను కృతయుగము 4800 దివ్య సంవత్సరము అనియు, తేతాయుగము 3600 దివ్యసంవత్సరము అనియు, ద్వాపరము 2400 దివ్యసంవత్సరము అనియు కలియుగము 1200 దివ్యసంవత్సరము అనియు పంచమవేద మగు భారతమును సూచింపబడియున్నది ఒక దివ్యసంవత్సరము 360 మానవసంవత్సరములకు సమానము గనుక నీయుగపరిమితి సురమానముగాని నదులమానము కాదు. కనుక మానవయుగముల పరిమితి భారతములో చెప్పబడినపరిమితి గాక నేఱుగా నుండక తీరదు. కనుక మానవయుగముల కాలములు రా నవసరము లేదు. ఏలయునగా ఒకయయు దివ్యలీయుగాంతరమందు వచ్చునని భారతమందు చెప్ప బడియున్నది. పైయంశములను గమనించిన వో యుగములు రెండువిధములుగ నున్నవనియును దివ్యయుగముల పరిమితి మానవయుగముల పరిమితికంటెను హెచ్చుగా నుండుననియును తెలియుచున్నది.

కాలమాలమును బట్టి చూడ మానవకృతయుగాంతరమునందు మానవతేతాయుగము, లేదనంతరము

మానవద్వాపరము తరువాత మానవకృతయుగమురాక మానకు. కనుక నొక దివ్యయుగమున ఎన్నియో సాక్షులు మానవయుగములు తిరుగును. అదిగాక మానవకలియుగపరిమాణము సుమారు 5000 సంవత్సరము అని నిర్ధారణచేయున్నాడు శ్రీకృష్ణమూర్తి క్రీస్తుముందు 3000 సంవత్సరముల కిందట జన్మించెనని జ్యోతిషులు తెలియజేసిరి. తిలకుచుహాళయుండు కూడ దానినే వక్కాణించెను. గనుక నిప్పుటికి శ్రీకృష్ణమూర్తి జన్మించి 5000 సంవత్సరము లుండు. రెండవభారత యుద్ధ మనకు ఐరోపామహాసంగ్రామము లక్షలకొలది ప్రజల నశింపజేసెనది. 1919 సంవత్సరములో పంజాబు నాగు జనులు చాలమది దిగిడిరి. అపు బాధచే హిందూ జేతమందును ఇతరజేతములందును చాలబాధ కలిగినది. బాడ్మెంటులు ప్రబలిసవి. లోకములో నేమూల చూచినను విచార మే కనబడుచున్నది. ఇతరులు వేరే ప్రశయము రా నవసరము లేదు. గనుక కొందఱు జ్యోతిషులు చెప్పినట్లు సిద్ధాంతానుసంవత్సర ఆషాఢబ 30 తో ఈ యుగము అంతము చె నని చెప్పవచ్చును. ఇకమించి రానలసిన యుగ మేనో ఆలోచనయై యున్నది కాలమునముబట్టి మానవకృతయుగము రావలసియున్నది. అందులకు నిదర్శనములగూడ కనిపించుచున్నవి. మమవేదానియగు రిపీ గ్రుమ గ్రామమునంతయు ఏకీ.వి కడలి బోయినందున విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపింప నుద్దేశించి నామ. అతడసామాన్యము. అతడు తలపెట్టిన కార్యము సఫలము కాకతీరదు. ఈ విశ్వవిద్యాలయము అ.నృద్ధి పొందు సూచనతో కూడ గలవు. హిందువులు మహమ్మదీయులు పార్సీలు మొలగునా రెండఱు ఏకభవించి యావిష్కరిద్వాలయమునకు సహాయము చేయుచున్నారు. కనుక నీవిద్యాలయమువలన పాశ్చాత్యులకు మనకు స్నేహముజల మగుచున్నది.

ఒక్క రవీంద్రుడేగాక అరవిందుడుకూడ ప్రకాశించుచున్నాడు. అతడు ఆధ్యాత్మికశక్తిని వినియోగించి మానవకోటి నంతటిని ఆధ్యాత్మికములో మునుంగ జేయుచున్నాడు. ఇక ముందు ఒక గొప్ప మతము లేచి లోకమునందు గల ప్రజల నందఱిని ఆమతస్వీకరింప చేయును. ఆమతముందు ముఖ్యసూత్రము “ఆధ్యాత్మికము” అందువలన జ్ఞానము ప్రేమ దేశభక్తి మాతృభక్తి దైవభక్తి మొదలగు సుగుణములు మనుష్యులలో వృద్ధిచెందును. అట్టి మతోద్ధారకుడై యుండుటకే అరవిందుడు ప్రయత్నించుచున్నాడు. అట్టి ప్రయత్నము సఫలమగుటకు దేవుని సదా మనము ప్రార్థింపవలయును.

లోకోత్తమపురుషుడని ప్రసిద్ధిచెందిన మహాత్ముడు యీ నవనాగరక తాపిశాచమును తొలగిస్తోయ్యు ప్రయత్నములు చేసినాడు. అందులో జయముకూడ పొందెనని చెప్పవచ్చును. ఏలయన గాంధీమహాత్ముడు భారతహృదయమునందన్వ్యక్తముగ నున్న ఆధ్యాత్మికసాధనమునే అనహయోద్యమస్వరూపమునను సువ్యక్తము చేసి భారతభూమియందును తదితరరాజ్యములందును, సుస్థిరశాంతిని స్థాపించుటకు బూనుకొనెను. భారతహృదయ స్వభావము నెఱుగిని పాశ్చాత్యులకును, స్వదేశీయులకును గాంధీమహాత్ముని భావములు విపరీతములుగ దోచుచుండును గాని మహాత్ముని శక్తి నెఱిగిన పాశ్చాత్యులు సహితము అతనిని లోకోత్తమపురుషునిగా నెన్నుకొనిరి. కారాగృహమునందు జన్మమొంది- వేణునాదమును పూరించుచున్న- శ్రీగోపాలకృష్ణునివలె మహాత్ముడు కారాగృహభీతి లేక ధర్మనాదమును దిగంతములందు పూరించుచు విశ్వభ్రమోహమును కలిగించుచున్నాడు. మహాత్ముడు ధర్మవిజయస్థాపనమునకు ఘోరమైన ధనుర్ధారణమును పడలి సామ్యమైన చరక ధారణమును నాడేమిచుచు-నవయుగధర్మసంస్థాపనమును చేయుచున్నాడు. కనుక అట్టి సత్యమును ఎల్లయెడల వ్యాపించుచుండునట్టియు, “ఆత్మవత్సర్యభూతాని”యను నార్యోక్తి గమనింపజేయునట్టియు, “శాంతము భూషణము” అని తిసికర్మచేత స్పష్టపాపముచుండునట్టియు, కలియుగప్రహ్లాదుడైన గాంధీమహాత్ముని ప్రయత్నము విఫలము కావాలను.

ప్రస్తుతకాలమందు హిందూదేశములో నేమి పాశ్చాత్యదేశములలో నేమి ప్రజలందఱు స్వేచ్ఛను వాంఛించుచున్నారు. స్వేచ్ఛగలుగుట సామాన్యవిషయము

గాదు. స్వేచ్ఛగలుగుటకు త్యాగ మవసరము. అట్టిత్యాగము మహాత్ముని యుద్యమమువల్ల కలిగినది. ప్రజలందఱు త్యాగులై ధనార్జనమును విడిచి చెరసాలలందు కష్టపడియైనను ధర్మమును సాధించుటకు బూనుకొనిరి. అట్టిదిక్ష గలిగినచో ఆధ్యాత్మికస్వేచ్ఛను కూడ పొందగలము. పరదేశస్థులు కూడ త్యాగధర్మమును వెల్లడిచేయుచున్నారు. మేక్స్వినియను ఐర్లండు దేశస్థుడు. 72 దినములు కారాగృహములో నువసించి తుదకు వరమపడ మొందెను. ఆంధ్రాను స్తోక్తు మొదలగువారు కూడ ప్రజల స్వేచ్ఛకొరకు పాటుపడుచున్నారు. మహాత్ముని యుద్యమముందు అహింసముఖ్యసూత్రమై యున్నది. మనోవాక్కాయకర్మములందు అహింసయే సూత్రమై దీక్షతో పనిచేసిన అకాలీలు జయము పొందిరి. దొరతనమువారు చెఱపెట్టుటకు వీనుగుచొది సదరువద్దతిని మార్చుకొనిరి. అకాలీలకు జయము చేకూరినది. పశుబలరూపకమైన దొరతనమును తనవశము చేసికొనిన సత్యాగ్రహశక్తి మహిమ మెల్లరకు తేటతెల్లమయ్యెను. కనుక నిప్పుడు ప్రజలందఱు “సత్యమే జయ మను” నార్యోక్తిని కర్మవలన నిరూపించున్నారు.

మన సనాతనధర్మ సూత్రములలో వంచములనెడు వారు లేరు. నాల్గుజాతులనే వేదములు భగవద్గీతలు, మొదలగు గ్రంథములు నిరూపించినవే గాని వంచములను పేర్కొనలేదు. అందువలన వంచముజాతి ఇటీవల నుద్భవించె నని యూహింపవచ్చును. ఇందుకు కారణము వారి ఆచారములే గాని పేజుగావు. వారి దురాచారములను మహాత్ముడు పారద్రోలి అస్పృశ్యతను తొలగించు ప్రయత్నములు చేయుచున్నాడు. కనుక నిప్పుడు సనాతనధర్మస్థాపనము జరుగుచున్నది. ప్రతివారును ఆశుల ధర్మములు పరమోత్కృష్టము లని తలచి, నిర్వహించుచున్నారు. ఆప్రపేడ పిండి ముగ్గులు నమలులోనికి వచ్చినవి. సంధ్యావందనము గాయత్రీజపము మొదలగు శిష్టాచారములను బ్రాహ్మణులు ఆచరించుచున్నారు. దేశమునందు నశించిన వృత్తులు మఱల మొలకలెత్తుచున్నవి. ప్రతిమానవుడును పరశక్తిని అపేక్షింపక స్వశక్తిమీదనే ఆధారపడుచున్నాడు. బ్రాహ్మణులకు పూర్వపు ఔన్నత్యము రాదున్న దేమో యని తలచుటకు అవకాశములు గలుగుచున్నవి. సంస్కృతము భాషయైనది. అందువలన వేదాంతతత్వము విశదము కాగలదు. జాన ప్రజలకు ముక్తి గలదా.

కలియుగాంతమై కృతయుగము ప్రవేశించినను ఏల ప్రపంచమునందు అశాంతి ప్రబలియున్నదని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. మానవులందఱు శుక్ల కృష్ణపక్షములని రెండుపక్షములు కలవుగాదా! కృష్ణపక్షము అమావాస్యతో పుగిసి శుక్లపక్షము పాడ్యమిలో ప్రవేశించునుగాని అనాడే మనకు చంద్రుని వెన్నెలయును కనబడుట లేదు. రెండువనాడు చంద్రుడును ప్రభవించున కనబడుచున్నాడు. మనకు అనాటిమొదలు పౌర్ణమివఱకు అభివృద్ధిచెంది, పౌర్ణమి నాడు గుండ్రముగా ఎక్కువైనకాంతితో ప్రకాశించుచున్నాడు. అలాగుననే కలియుగము అంతమైనను తద్వ

సన కొంత కాలమువఱకు నుండును. అందువలననే కృతయుగము ప్రవేశించినను అశాంతి ప్రబలియున్నది. అ అశాంతి, యాము వగైరా బాధలన్నియు కొలదిసంవత్సరములలోగా శాంతి పొందెదరు. తెలుగుమానము ప్రకారము సత్తగుడులు పోయినయెడల క్షణము సుఖవంతులై యుందు రని తెలియుచున్నది. ఈపైయున్నముల బట్టి కూడ ఆభావమే వెల్లడి యగుచున్నది. ఇదిగాక యీ యుగసంక్రమ కాలమందు 14 రు ప్రవక్తలు వచ్చెదరని కొందఱుజ్యోతిషులు తెలియజేయుచున్నారు. ఆయంశమునుగూర్చి విచారించవలసియున్నది గాని గ్రంథవిస్తరభీతిచే నిపుడు చేయజాలకున్నాను.

భారతీయ ప్రబోధము

క్రైస్తవేంకటసుబ్బరాయ గొప్ప గారు

- అనుదివ బును సేరకావృత్తినే చేయు, మంచు బోధించెడి యన్నలార
గాంధీప్రేమను నడువకగా వల్లు మీరంచు, ప్రజలకు బోధించు భ్రాతలార!
శాసనసభలకు జనియు నచ్చో మాటలాడంగ నెరని యన్నలార!
జాతీయవాదుల స్వయంబుల కింపగా, దలలూపు మ్రొందివ భయలార!
గీ. హిందుజీకమానం దుద యించి మీరు, భారతీయులమని ఖ్యాతి వహియుండి
భారతీయోద్యమంబును పాడు జేయ, దలచుటది పాడిగాదంచు దెలుయుడికను.
- సీ. చదువుసంధ్యలు నేర్చి జన్మస్వాతంత్ర్యము, వివేకాదరబూనెడి విబుధుచరులు
నాగరకులమంచు నగర సము చేరు, బూని పల్లెలవీడు పుణ్యమతులు
చీటికిమాటికి చెచ్చర కోలెక్కి, వ్యయప్రయాసలు చెందు న్యథామతులు
బ్రాహ్మణులే మన పాలి దయ్యము లంచు, సూరూర జెప్పెడి ఊర్డితులుచు
- గీ. యెండితెండతో జనియించి రిగిమిద, నట్టివారెల్లరికిజ్ఞాన మలవనగను
బోధచేయంగ భారత పుత్రులార, బయలుదేరుడి మీ లో భ్రాతలార!
- సీ. ఉదరపోషణముకై నుద్యోగ మనుజేర, బానిసీలైనట్టి శాబులార!
కోర్టుల ధనము కొల్లబెట్టు మటాచు, హక్కుచుండెడి న్యాయవాదులార!
పరదేశవస్తువుల విరివిగా దెప్పించి, ధ వ్యయంబును జెందు లిండ్రులార!
నాగరీకంబాచు నారసిల్లులు గట్టి, మురియించుచుండెడి బుజుతలార!
- గీ. ఇంక నైనను మీ తం బెల్ల వీడి, గాంధీమతమును గైకొని ఘనమటంచు
ఖద్దరుధరించి స్వేచ్ఛకై పెద్దగాను, కృషినినర్చుడి భారత కృషికులార!

చరిత్రరచనము - దానిలాభములు

వంగూరి సుబ్బారావు గారు

దేశచరిత్రము. జాతిచరిత్రము, సంఘచరిత్రము, కులచరిత్రము, జీవితచరిత్రము, వాఙ్మనుచరిత్రము, భాషాచరిత్రము, శబ్దచరిత్రము నని చరిత్ర లనేకవిధములుగ నుండును. పుట్టి తెలిగి నతఁడు చరిత్రామాచక్రముల ప్రతి స్థూలమగు నణువు మొదలు, కేవలసాంకేతికనామములచేఁ బ్రకృతిలో నుద్భవించు దేశ భాష కావ్యాది గమస్తపదార్థములకుఁ జరిత్ర మున్నది. మనము తెలిసికొనుచున్నను, తెలియకుండ నుపేక్ష చేసినను ప్రతియణువునకుఁ జరిత్ర మున్నది. మనము వ్రాసికొన్నను వ్రాయజున్నను జరిత్ర మున్నది. కవిత్వము మొదలగు చిత్రకళలు మానవృత్తములయొక్క కవిబహువృత్త్యప్రీతిలోని శాస్త్రప్రపంచమునందుఁ గూడఁ గవిచరిత్రము, కావ్యచరిత్ర మను గూడ నున్నది. ఒకమహాత్ముని పరిశ్రమింపఁగల కొన్ని వేలయేండ్లక్రింద దేశోపకారజనకమై విరాజిల్లి మిగిలి విస్మృతమై యుండినను, ఆమహాత్ముని భావములు చరిత్రలు తలంపులు మఱిజాతి కుపకార మొనరించి జనసామాన్యమునందలి నడవడల మాన్పి మనజాతిచరిత్రమునందు లీనమై యున్నది. అతని చరిత్రమే పురాణమునందుఁ గాని యేకావ్యమునందుఁ గాని వర్ణన నొందక యుండవచ్చును. దేశకాలాచారముల ననుగరించి యామహాత్ముని చరిత్రము విస్మృతమై యుండవచ్చును. కాని గత్యయగ నామహాత్ముఁ డొనర్చిన చరిత్ర లోకమునందుఁ జలనము గలిగించినది యైనచో నది యెప్పటికైన బహిష్కృతము కాకమానదు. సామాన్యమానవుల భావముల తలంపులుగూడ జాతియంద మిడి మరణము లేకయుండటంబు లేవదు. చరిత్రకేయ భావములను నవి వంచివా చెడ్డగా యను విచారణము కూడ నవసరము లేదు. చెడ్డవైనను మంచివైనను ఆభావములు చావకుండ పనించుచుండి జాతిచరిత్ర కిగములై యుండును. భావములు స్వల్పములై, బిడ్డవైదొడల నవికూడ నమరత్యము నొందును గాని యవి స్ఫుటముగ న్యోతకము గాక చిన్ననక్షత్రములవలె వైన నుండిక మానవు. ఒక్క యుదాహరణముఁ జూపి యింకొకంటె నాభావము వెల్లడింపఁ బ్రయత్నించెదను.

అణువునకుఁ గూడఁ జరిత్ర మున్నదంటిని కదా యది గెట్టు? దానిచరిత్రము తెలిసికొనుటవలన నేమి ప్రయోజన మున్నది? దానికై లోకములో బుద్ధిమంతు లెందఱో తమ నిత్యమైన బుద్ధిని రాత్రింబవళ్లు కృషయమొనర్చి కష్టపడి బుద్ధిని నిరపయోగ మొనర్చునట్లు అని మీరు నను ప్రస్తావింతుఁడు. నేను చెప్పవలసినదేమనఁగా? ఒకయణువుచరిత్రము రచించుచుట కష్టసాధ్యము కావచ్చును. వ్రాసిన ప్రయోజనమును వనకిప్పు డప్రస్తుతిమును నిరపయోగమును గావచ్చును. అయిట్లు కడఁగివచ్చును. కాని యది పరిశోధించి వ్రాయుటకుఁ బ్రయత్నించిన

వానిది గత్యయత్నమే. కాని ఖండింపఁడిగిన చెడ్డప్రయత్నము మాత్రము కానేరదు. అగత్యగోచరము లైనను దుస్సాధ్యము లైనను కష్టసాధ్యము లైనను మానవుఁడు వానికొకఁ బ్రయత్నించుట కష్టపనిమాత్రము కాదు. ఏమందురా? అవాఙ్మొననగోచరమని మనవెద్దలు నిరూపించిన బహువచనము మనక దోకు ననియే శంకిర రామానుజుని మతకర్తలు తలంచురా? అది దొరకునది కాదని వాచేయంగీకరింపరాదు. కాని యాత్మవిచారణము ప్రతిస్పృహ క్తి నవసరమనినాదు. అట్లే యొకయణువుచరిత్రమును మనము కష్టసాధ్యమైనదని యెఱుఁగి వేఱు దానికై ప్రయత్నించుట వేఱు. ప్రయత్న మెట్టిదైత జయమొంది వచ్చును. ప్రయత్నము జయప్రద మగునా కాదా యని లెక్కలు చేసికొని దానిని సాధింపఁ గోరుటకుఁ గర్మవాదు లంగీకరింపరు. కర్మవాద లతో మన కేల యందురా? ప్రపంచమునందు మానవశక్తి కఠిన్మై, యేమనకార్య మొనను మనము చూచినంతవఱకు చివరఫలితము నొందిన వారిచేతనే యారంగము కాలేదు. ఒకవేళ జట్టి యాద్యము నంది; మిద్యమకలి కలఁ డనుకొందము. అతఁ డయిన విజయమును గణితము చేసికొని దానికై ప్రయత్న మారంభింపలేదు. అప్రయత్నముగ అనభిజ్ఞానముచేత శాస్త్రజ్ఞునహితముననే ప్రతిభునకార్యమును నేర్పనది. మహాట యెంచుచుఁడు. అందుగా నర్జయిన యాసిజబుద్ధిలేక భౌతికశాస్త్రాధీమానులై పట్టుదలతోఁ బ్రకృతిని జయింపెదమని కంఠజము కట్టుకొని తమసర్వస్వము దానికై యర్పించు సాహ్వాన్యముల జూడుదు. వారు కనిపెట్టిత మన కొనుచున్న విద్యుచ్ఛక్తి యోగమాలతోఁ గలిలో నున్నారు. ఆ శక్తియనిన నేమియో దానికలన నింక నెన్ని పనులఁ జేయింపవచ్చునో వారికిఁ దెలియదు. సరికదా దాని యాఁయెట్లు తెలిసినదో కూడ నరిగఁ జెప్పలేదు. యవి పదియేండ్లక్రిత ముగ్ధమనము దుస్సాధ్యము. నేడది క్రిడావిశేషమై పోయినది. వీనికొక కేదఁజు ప్రయత్నించివారు. ఎందఱు ప్రయత్నించున్నారు. ఎందఱు వరణించివారు. ఎందఱు మరణించుచున్నారు. ఇదివఱకుఁ గలిగిన యభివృద్ధి నే గమనించినచో నింక నొక్కఁత్రాశాలములో మానవులు భవభులై పోవుదు రని తోచుచున్నది గిరుడపడిని బోలు విమానారూఢుడగుటనే శ్రీవిష్ణువు గరుడగవనభవంచురా? ఇదివఱకు న్న యుద్ధాలలోకములకు బదులుగా వాయుగరములకూడ వచ్చునని యూహించవచ్చును. ఒక జిప్సినువై ద్వపసాంయహాంధించి యాకెట్లనుకు కావలసిన పేట్రలు మొదలగు పదార్థములు భోజనపదార్థములు స్పృశ్యములు నందే స్పృశ్యమొకొనుచు మానవుఁడు తన సంసారముతో భవభులై యున్న పాడుపడ దినములు తెచ్చునా అని మనము భయపడవలసివచ్చు

దినములు రాకపోవు. అప్పుడు జెప్పిన పురములు అందే వివాహములు సంతోషములు ఇత భూమితో నవనర మేమున్నది? సృష్టిలో జరుగుచున్న మనకండ్లందుంటే యామాల్పు మహాదారుణ మైనది. సృష్టికి బ్రతికొన్నట్టి భోతకముగ మన మెరియెదా దూరమున లేమని తోచుచున్నది. కావున నొక భువనాశ్రయ మనము సాధించుటకు పుత్రియత్న మే ఒకదారంభము. అట్లే మేమునంటి యొక వహనీయుని చరిత్రము వ్రాయుటకు బ్రయత్నించుట యొక నరము కాదు. మొట్టమొదట సంపూర్ణజీవని చరిత్రము వ్రాయలేకపోవుట యొకబుద్ధిబోధము కాదు. కడగిన వ్రాణలకుంకె రి ఒక శిశువునునులు వ్రాయగలుగుట పెద్ద విశేషము కాదు. కాని యానగ్రిచిత్రమున కొక్కొక్క మెట్టు కట్టిన వాచెల్ల ధన్యు లనక తప్పదు.

పరిమూలపుచరిత్రము

ఇన్నిమాటలు చెప్పుచున్నాను గాని మీకు వాదాన మునరించిన పరిమాణపు చరిత్రము సాధ్యమా? ప్రయోజనమా? అను విషయములు చెప్పక యాలించుచున్నాను. మీ లోక నాడు గోదావరినదికి పోయి తళితళలాడుట్టి యొకయజువునుబాది వైత్రుడు కనువొందును. అది దానిమెంటు వ తీసికొని మార్గకాలంలో ప్రజ్వలితములై కనిపించి మిదాప్టి నాకిరింప మీరు కేవలవిశేషాగ్ధ మని నైకై యొక కాగిలమును బాట్టి యింటికిచ్చిలి రకకొందును. అగి యెరుపకామో మీకు దెలియును. ఖగోళమో దైవమో లోకమో మీకు దెలిగవు. దాని చరిత్రము మీకు దెలిసినవలయునని కుతూహలము కలిగింది. గోదావరిని పర్యటిములు గనులు అరణ్యములు దాటివచ్చుచున్నది. దానిప్రవాహము లో నా పుణ్యస్థలంతి యనేకవర్గాలముల దెచ్చుచున్నది. మలినములు నున్నవి. పుగ్గిరములు చున్నవి. వంశియును నున్నవి. చెడేవియునున్నవి. వానిమాట యటుంచుదును. చందనలతపునందున్న పాము లోనే దానిని వ్రేల్చేలోక గ్రూండ్రోసి తెచ్చుచున్న గోదావరి ప్రపంచి నాచుడన గంధమునకు మెచ్చనలేదు. ఈకాశోదర విహులములకు నిందింపనలేదు. టంనిచెడలనమృత్యునమే సృష్టిభర్తయు. అవిచారణ వటుంచివృక్షజము లగునస్తువులు, జంతుజములగు పక్షాధములు వన కట్టివని తెలియును గావున వానిని విడిచి, ములచుచుగా నేని యని విచారించనివారికి దెలియకుండ నుండునట్టి యిసుక నే విచారించుము. గోదావరి పొడుగున చెట్లు చేపలు ఆకులు అలము చుండుట ఈకలు మొదలగువానివలె మదలో చేలినచ్చిరాక, యింతయోహింతో చచ్చి యెల్లప్పుడు వాస్తవంతి నాశ్రయించి సమద్రమున రిమిమమున్న నీయనుక రవిగర్భ మేమి పదార్థము? ఎట్లుచచ్చినది? ఎక్కడకు బోవుచున్నది? అని లోతుగ విమర్శించిచూచి భూగోళశాస్త్రజ్ఞులది ఖనిజ గిరిజ జంతుజ నుని కానియొ నిర్ణయించిరి. ఈపరిజ్ఞానముతో - ఈశాస్త్రజ్ఞులమాటల యందు విశ్వాసముతో మీరు కాగితమునకు బాట్టి లేచిన యిసుక రేణువుల చరిత్రనును గనుగొనుటకు బ్రయత్నించెదముగాక! “గోదావరి ప్రవహించుకొండలలోక గొన్ని తెల్లతాళ్ళకొండలో-స్ఫటికపుకొండలో-యూరేషియన్దండవలయును. అట్టితాళ్ళ కొండలు నది యెరిపిపిచే గొన్ని

యజువుల రాల్చినది. అవి యాయుసుకతిప్పకుం జేరినవి. కావున నీయిసుక దొరకిన స్థలమునకుం దైన మనము ప్రయాణమొనరించినచో నీకు స్ఫటికపు తాళ్ళకొండ దొరకక మాన్డు” అని బుద్ధివిశేషము గల మీరు తలచితిరి. ఈమాట ప్రసంగవశమున మీపుత్రునితోక జెప్పితిరి. ఆతడు పడుచు వాడగుట నులునాడే బయలుదేరి గోదావరి ప్రవాహమున కెదురు బయలుదేరి పాపి కొండవలకు నడిచిపోయి, యింక నడువలేక యచ్చట నున్న యొక పాలతాటికొండ నాచి యిదియే స్ఫటికపు తాళ్ళకొండ యని నిర్ణయించి తిరిగివచ్చెను. అగి లోకమునందు చూచి యాపాఠా రాయల కొరినరజను నితరతేనీని యొకపడక పీఠిని బయలుదేరి, బోవ వివాహుత్తుడు నీళ్లరావడిచేసి ప్రకాశము కెల్పించినది వాడి చెను. కాదని మీరునునుడు మఱి నూలుమెట్లు వైకిలవోయి, పాపి కొండల కావల నొకతాళ్ళగని నదియొడ్డునకు గనుగొనివచ్చి యాతాళ్ళ ఒరిమింపజేయ నది వజ్రములగని యయ్యెను. ఒకయజువుచరిత్ర మిరుప్రయత్నింప నది మీమనుషుని కొటిశ్వశక్తియునకు గారణమైనది. మీమనుషుని కొటిశ్వశక్తియునకు మీమొదటి యమాతలే బీజములై స్ఫటికపు తాళ్ళకు బలము వజ్రములు బలకనవి.

ఇట్లే మీలో నొకచురికారకు దాంఠులు 200 యేండ్లనుండి యట్టికట్టులు జరిగి ధరించిరి. వైకలు చోళాకుండులు లోడుగునా నారా? లేదా? ఎల్లీపికివారిరాజ్యాంగగర్భము లెప్పి? అని ప్రయత్నించి గోనా బొంతవలయున కలచికిశోమ వ్రాయు ననుకొనుడు. నాన శేపలు బుద్ధిచగలవలసి, వారల కెసిన నిర్దిష్టమాలయమున, గ్రంధాధారముల బలమున నెవరిచి యత్యయొక గ్రంథము వ్రాయెదరు. అది యెవరియిది వ్రాయెదర కొక మహాగ్రంథము కావచ్చును. కావున మనపూర్వుల గ్రంథములు మన కాధారము లగుచున్నట్టి, యప్పుడు దొరకుచున్న యాధారములలో వన ఎప్పుడు వ్రాయుచున్న గంధములు మనసంతివారి కక్కిరిసి రావచ్చును. కావున, విచిత్రరచనము ప్రయోజనకారి కావచ్చును. అనును.

చరిత్ర ప్రయోజనము

అనేకలు పండితు లీకాలమున నేరచుచున్నా గనుగా? “నువ్వీ తతక మెన్వెడువ్రాసిన నేమి? ఏకాలమున వ్రాసిన నేమి? ఏవలమునాడ వ్రాసిన నేమి? దానియందలి పద్యములు ప్రతియాంధ్రుండను జనువుకొ పచ్చినే? అగ్ధములు ప్రసాదవచ్చినే? వ్రాసినవాడు కవియో? కాదా? యుచ విచారణ ముండవలెగా, గ్రంథమునకు ముందవలె గాని కవి వైదికడా? నిమోగియ? బ్రాహ్మణుడా? అబ్రాహ్మణుడా? అని విచారణ మేలక కలకాయున కాకరము. ఒకవిక్రీశ 1200- 800 నడుమవారి డన్న లాభమేమి? ఆజువందల సంవత్సరముల యంగ వేసిన చరిత్ర మేమిప్రయోజనము? పోతన్న యొంటిమెట్టవాడైన నేమి? ఓరుగల్లువాడైన నేమి? ఇన్ని బండ్ల గ్రంథము లి యనకుని విషయములై నేలకగర్భము చేయవలయును? అని ప్రశ్నలవర్షమును గు యించి కవుల చరిత్రమునగా దెలియని తెలిసికొనుటకు మీరలెని స్థులకు కాల్గియుండులక్ష యెల కెప్పుడవలెను? ఆన యుద్ధిజువన

కవుల చరిత్రముల గ్రహించి కవికావ్యవిమర్శనము లింతకంటె బ్రయోజనకరము లని చరిత్రకారులకు పితృభోధ కొందఱు మెల్లఁగా, కొందఱాగ్రహముతో, కొందఱు సవ్యముగఁ కొందఱు అసవ్యముగ వారివారి యభిప్రాయముల వెల్లడించుచున్నారు. ఈ మాటలు చెప్పువారు బుద్ధి లేనివారు కారు. పెద్దతే, పండితుల మనకొనవారే. విద్యాశీఘ్రులే. శర్వాభిధానులే. దేశలాభము పచేషించి గ్రంథములు వ్రాయుచున్నామని తలంచు మహాత్ములే! వారికి వనకవులచరిత్రము లవహాసజనకములగఁ గనబడుచున్నవి. ఏమి చేయను? ఎల్లరకు నీ వాదము వివరగ నే సత్యమైన ఖండనముగ నే కనబడును. కాని మనము కొంచెము లోతుగా విమర్శించుకొందము. మనకుఁ గాఢపిండి సత్యము. ప్రయోజనము. ఈ రెండును గవుల చరిత్రమునందు స్థల కల కావనిర్ణయాదుల యందున్నవా? ఉండిన నేమి? అని చూచుకొందము.

సత్యము

మనలోఁ జాలమంది యసత్యవాదుల మైనను సత్యప్రియులును, మానవుని యాదర్శము సత్యము కనుగొనుట తెలిసికొనుట ప్రయోజనపఱుచుకొనుటయుఁ గగా! కావున సత్యము తెలియుచుజగను చత్యమును తెలిసికొనవలయునని పెనఁగొడుట ధర్మమే కాని ధ్యాయవిర్ధిమ కానేరదు. అదియే పరమధర్మమని చూడ మనపెద్దలు స్వీచించియుండిరి. సత్యము తెలునా లేదా యనప్రశ్నలు మనవి కావు. సత్యము తెల్పఁ బ్రయత్నమే మనది. అదియే పరమప్రయోజనమని యెంచి, యహంకారము విడిచి జీతేంద్రియుఁడై నాతి తుల స్థలాభిమానముల విడిచి తనపనిఁగొల్పి ప్రికృత తన సంతతివారి యశ్శిష్యునికృతముల నని చరిత్ర వ్రాసుటలవాఁడే చరిత్రకారుఁడు. అహంభావముచే సత్యము నకు దూరమైనచరిత్రము వ్రాయువాఁడు కాఁడు. కావున సత్యప్రియులందఱును ఇరిత్రిప్రియులు కాకరపుదు. మన చరిత్రము మనము వ్రాసికొనలేము గనుక మానవలయునను చరిత్రప్రియులు కానివారే చరిత్రమునైన సవ్యాముగఁ జూతురా? అట్లయిన సంపూర్ణతనొందని చరిత్రము లన్నియు వారు సర్వనాశన మొనర్చెదరా? అంగ్లేయులు వ్రాసిన చరిత్రము లన్నియు సవగముగా? చీలికమంతయు ధారవోసి వ్రాసిన విశ్వేంటుస్మిత్ ప్రాచీనహిందూదేశచరిత్రమును, మఱియొకరు రోముచరిత్రమును సవగములుకావే? ప్రతిదినము క్రొత్తవిషయములు పుకోధనులు త్రవ్వుచున్నారే! ప్రతిదినము చరిత్రసిద్ధాంతములు మాటుచున్నవే! కావునఁ జరిత్రము లనవర మనవచ్చునా? మన విజ్ఞానము చరిత్రమునలననే యనేకవిషయములకు సాధుపడే ప్రకాశ మాన మగుచున్నది.

స్థల నిర్ణయము

ఒకకవిచరిత్ర ప్రయోజనమును గుఱించియే నే నీవ్యాసమునం జెప్పుదుఁ జిర్ఛించెదను. ఈనడుమ నేను వేమనచరిత్రమును బ్రకటించి స్థలనిర్ణయ మొనరించితిని. అంతట దత్తమండలములవారు నెల్లూరి వారు గుంటూరువారు గోదావరివారు తమ తమ పత్రికలలో వేమన మావాఁడు మావాఁడను తగవులాడఁ జొచ్చిరి. ఈ తగవులకు స్థలాభి

మానముచే ముదిరి యనవ్యాజనకము లగుమాట చత్యమే! ఇది వాంఛ నీయుములు కాకపోయినను నివాగ్యములు కావు. వీనినిఁజూచి, తగవుల కాకరమైన యాస్థలనిర్ణయాదులు వాంఛనీయుములు కావని చరిత్ర రచనమునందలి యానందమును జవిచూడ భాగ్యములేని మహాపండితులు చరిత్రరచనమే యననర మనుచున్నారు. ఇది ధోర్మ? అన్ని యున్నచోటనే పొగ లేచును. పొగబాధ పడలేక యగ్నిని హేయభావముతో జూచుట నీతియా? కావున స్థలనిర్ణయ ప్రయోజనమును జూపెదను. కవిత బుద్ధిచతుల సామ్యు కొన్ని పనిత్ర సగుతులజలములఁ గ్రోలిన హేధావతు లుడయింపెదరని వనకు నవ్యము లున్నవి. గొప్పమేధావతుల స్థలనిర్ణయము వన నట్టిష్టములఁ జెలిసికొనవచ్చును. వానియందలి గౌరవము పరిత్రతను గోరి మన మచ్చటకు యాత్రలు పోయి, యకారణబంధువు లగు కవులయెడ నాశాంతి తన కృతజ్ఞతను జూపవచ్చును. కేవలభవనబంధమైన యా ప్రయోజనములే గాక కావ్యము చిడుపుకొని దాని సర్థము చేసికొనుటకును కవిస్థలనిర్ణయ మవసరము.

కావ్యము శబ్దార్థసంపృటికరణము. శబ్దములు చిదివి యగ్రముచేసి కొని భావముల గ్రహించి రచింపిచే నానందము నొందవలెను. శబ్దము కావ్యమునకు శరీరమవలెడిది. దానినిగ్రము మండలము మండలమునకు మూటుచున్నది. మాండలికములగు శబ్దములు అనన్యాయములు వేఱబడదు చున్నవి. అవి తెలిసినఁగాని కవిగణదోషములు తెలియవు కృష్ణా ప్రాంతములయందు “వెప్పంపు” అను జాతీయమగు క్రియ ప్రభావతీ ప్రద్యున్నకర్త వాడిన గణమును బ్రశంసించువలెన వ్యాఖ్యాత, దానినే త్వాగ్రకేకారందంధి యని దోషముగా గోదావరీమండలమునఁ దీర్చాను మొనరించెను. “పడవొల్లు” ప్రయోగ మొకచోట బూతు. పోతన్న గారికి రఘుప్రకటనమున కవనమై సాధన మైనది. కావునఁ గావ్యమునందలి కొన్ని శబ్దముల విశేషార్థములే గాక కవిహృదయమును జెలియఁజేయు మాండలికములు గ్రాంధికవాదులకు ననివార్యముగఁ బడకమానవు. అట్టివానిఁ జెలియవలె నన్న నాకలి పుట్టి పెరిగి వసి యించిన స్థలమునెఱిగి తీరవలెఁగావా?

గులనిర్ణయము

ఇందువలన నేకులమునందు హేధావతు లుడయింపిరి? దానికిఁ గారణము లున్నవా? తక్కినకా లేలవిద్యాభివృద్ధి నొందరైరి? అంద్రవాజ్ఞయము నుఱికిఁ దొండిపాట్లు నిరొగులే నిర్మించుటకుఁ గారణము లేమి? అని యిర్వులమొనకుటలన నెన్నియో సిగ్గుఁగలములు గట్టి మొలు బయలుకొలును. కలాభిమానముచే ఒగ్గులు సనివాగ్యములే. కాని కేవల వ్యక్తిగతదూషణములు నింద్యము లైనను వాదుల యుక్తి ప్రయోజనము చరిత్రకర్తకు ప్రయోగకరములగ నే పరిణమించును. ఇట్టి వాదులు చరిత్రకర్తలు కారు. వాదులు న్యాయాధిపతులు గారు. దేశములోఁ బుట్టిన కవుల్గు దస్తావేజులు పోల్లు తప్పక పుట్టినవన్నియు న్యాయస్థానమున కెక్కువా? ఏదో వైచిత్ర్యమున్నదే వచ్చును. అట్టి వాని విమర్శించి న్యాయమతిర్చుట న్యాయాధిపతిపని. ఉభయ పక్షముల న్యాయవాదుల దుమ్మ క్రిందరూపులను న్యాయనిర్ణయమునకుఁ

దోడ్బడునే కాని యని న్యాయాధిపతిజ్ఞిమెంట్లు కావు. మనవారే న్యాయవాదులయన్ని ప్రయత్నం గడచిడలే చరిత్రలనుకొని, సత్య చరిత్రములే యనవర మనుచున్నారు. చరిత్రలు జడ్జిమెంట్లవంటివి. ఇంక గురినిర్ణయ ప్రయోజనము చూతము. మాండలికము లగు శబ్ద జాల మున్నట్లే భాషలోని స్వగము ఉచ్చారణము ప్రస్థా దీర్ఘ గురు లఘుస్వరూపములు అర్థభేదములుగుడ మాయచున్నవి. అని మండలమునకు జాతికి వలమునగు గూడ మాటుచున్నవి. బ్రాహ్మణోచ్చారణమునకు కన్నువారి యుచ్చారణకు తోచుటియుచ్చారణమునకు భేద మున్నది. ఒనము సాధారణముగా నుచ్చారణమునబట్టి జాతిని నిర్ణయింపగలము. ఇట్లే భాషలో - దానివాక్యక్రమములో - శబ్దజాలములో - అర్థభేదములో - కులక్రమముగ స్వల్పముగనైన మార్పుల చూపవచ్చును. “అవుపోన” శబ్దము మాటై పున జనసామాన్యము నందు గర్భాధాన మనునర్థమున వాడుకలో నున్నది. ఇది బ్రాహ్మణులలో వేఱరమున నున్నది. ఈశబ్దమే బ్రాహ్మణకవి వాడినప్పు డొక యర్థము బ్రాహ్మణేతరకవి వాడి పుట్టి డింకొకయర్థము వీరుదా? కావున సత్యనిర్ణయమునకే గాక, కవివిద్య పరిస్థితులు వీనిని దెలిసికొని యని కవి కెట్టిభావము లుడయుండు గారకములైనవి అని తనకుల నందలి యేయేపరిస్థితులలోనుండి, తన యనుభవముల లోకమున కీయఁ గలిగెనని సత్యమైన కావ్యాల్పము దెలిసికొనగోరు పండితులకు సాయ పడను.

కాలగర్భ యము

వేమన్న పద్యములే కుసుతితలకమున నున్నవి. శ్రీనాగని వర్ణనలే కెద్రున్న యనుకరించెను. ఇం దెవరు దొంగ ? ఎవరు చోర ? ఎవడు సత్కవి ? ఎవడు భావ భాషాచార్యముల నొనరించె? అని తెలిసికొనవలదా ? సత్కవి యెక్కడో వానినే పూజింపవలదా? అశ్వఘోషని బుద్ధచరిత్రము కాళిదాసునికే బూర్వపుణే యైవో ర్థమువలెము బుద్ధచరిత్రముకంటే భువ మైన దనవచ్చునా ? భాష సమాసములు వాక్యక్రమము వీనిదొంగరికము కంటుండును. భావ చార్యముగలి యేమి ? మేము కనిని గారవింపము. కావ్యగతమైన కవిత్వాపదార్థమునే గొరివించెద మంగర ? మంచిది. శబ్దముల యర్థముకూడఁ గాలానుగతమై యున్నది. శబ్దములయగము కాలాను సారము మాటును వచ్చినది. నన్నెచోడుండు “కంపు” అ శబ్దము, ‘సువాసన’ యనునర్థమున వాడెను. “కస్త్రుసుగు మ మల్లెకంపు నిన్ను” అని యొకకవి వాడె ననుకొందము. మల్లెపూవేమి, కంపుగొట్టుటయేమి కవి పిచ్చువా డెమా ? అంటట నే ముద్రాపటని పండితుడో “కస్త్ర మగుచున్నది కంపుగొట్టు” అని సంగ్రహించును. అంతట వ్యాఖ్యాత “ఉల్లికంపు” నందర్థములేవండ వనిచినాడు. కవిదాని యతికొఱు “కస్త్రమగుచు” అని యొక యనవసంశబ్దమును వాడె నిది పాదపూరణము. పండికట్టరాము” అని నిర్ణయింపవలసినదా ? నున మాకవికాలము నెఱిగినచో నప్పటి కా శబ్దమునకు ‘సువాసన’ యను నర్థ మున్నట్లు

గ్రహించి ఆ శబ్దచరిత్రమునే నా ప్రయోగము మంచిదనియే తలంచి, ఏయేపమాలుంకారసహాయముతో దాని భావమును గ్రహించినప్పుడే కాదా కావ్యానందము పూర్తిగా దొరకుచున్నది. కవికాలనిర్ణయము వారియెడ వున కృతజ్ఞతను బాపు జయంతివాష్టి తోత్సవలకే గాక యాకాలమునందలి చరిత్ర సాయమున రాజకీయ మత సాంఘిక స్థితులఁ దెలిసికొని కావ్యానందమును జొంద వీ యున్నవి. కావునఁ గాలనిర్ణయ మన్నిటికంటె బ్రధానము. అదియే పరమప్రయోజనము కాక పోయినను దానిని బ్రయోజనములలో నొకటి యనక తీరదు. కవి స్థలము కులము కాలము వీనిగాఁము కావ్యవస్తువును కులభేదముగాఁ జూచుటకు సాధనములుగా మనవాడు చేసికొనలేక వాని ప్రయోజనమును గూడ సంబోధించు దుస్థితిలో నుండుట తోచనియ మైన విషయము, కావ్యవిమర్శనమునకు రుచిభేదమునబట్టి విమర్శకుని కావ్య స్వరూపవిజ్ఞానమును ఒట్టి మార్పులందును, ఒకనికి డిక్టన్ను కవిత ౨, యింకొక పండితునికి బోధన్న శబ్దాలంకారములు ప్రీతి, ఒకనికి నాచుసోముడుఁ గన్గొట్టాడు. ఇంకొకనికి శంభుదాసుడు న్యవ్యసరేత్రుడు. ఒకకి రాఘవపాండవీయ విష్ణుము. ఇంకొకనికి బ్రబంధ రాజము వసుద రావలెను. కావునఁ గావ్యవిమర్శనము నభివృద్ధిని గోరు స్వాల్పచరిత్రప్రియుడు సహజవ్రతకృత గల పండితుడు కావనముగ నంగీకరింపుడు. విద్యార్థియొడ దక్ష కై కెద్రుండితుడు వ్రాసియుంచిన ఒకవసులే తీసికొనకలెగాని, సిద్ధాంతముల కల్లెనెయిరాదు. ఔటవిమర్శనము వర్ణించిన డి. పి. లును, మల్లినాథమూరివ్యాఖ్యానవిమర్శనములు జ్ఞులైన ప్రాంతపండితులను గూడఁ బండితులు కాలేదు. వారిని పండితుల నొనట హింసజ్ఞులైన, అట్టి పండితులు లోకమున కనవ నరము. నీటికొలది రాచువలె గావ్యమునందలిరసానుభవము నొంది విమర్శనముల సాగించు సాహిత్యప్రియులకు కవిచరిత్రమునందలి తెలిసినంతకంటె మెయి లనుము కాని కావ్యగణాదీపములవల్లకే ఒకనరము కాని సిద్ధాంతములు కానేవు. కేటోకటకు భువం డైన శ్రీహర్షుని పాలి డ్లగ్గనమున కాచి యొక పండితుడ ననుకొను నిధి మంతుఁ డాతని బుద్ధిహీనుగాఁ జేసివేయఁ బ్రయత్నించి తానే బుద్ధి లేనివాఁ డైకట్లు కావ్యవిమర్శనము చరిత్రముకంటె బ్రధాన మను కొనుట తప్పు. చరిత్రము సాత్త్వముగ నుండవలెను. విమర్శనమునకు నరగా సిద్ధాంతములకు నేరకాలపాత్రల ననుకరించి మార్పులందును కావ్య విమర్శన మొనరచువాఁడు శ్రీహర్షుని కాలము - అప్పటి పరిస్థితులు గఱనింపవలెను గాని యిప్పటియే కైస్తవభగ్యములతో ఆధారముచేసికొని శృంగారము చూవ్యమని ఖండించి, యెడయే భువనకార్య మనుకొనట తెలివమాలిపని. శృంగారసమే కానిండు. మతియొక రసమే కానిండు. కావ్యము సనసమజనమా యని పరిశీలనకార్యము కాని రస ముచితమా ? కాదా ? యను విచారణము కాదు. కావునఁ జరిత్రప్రయోజనమున వ జవతుండు చని, దానిని నిరసించువారికి బ్రత్యుత్తరముగ నిది వ్రాశితని.

గాంధీ మహాత్మ ని ప్రశంస

రాజా మంత్రివరగడ భుజంగరావు గారు

వాసి నెరంగి నానాసస్యసాఫల్య, మువము మెసంగు & పెన్నుదులతోడ
 లలిత ప్రసూన పల్లనఫలామోదంబు, వెలయుచు కాననావసులతోడ
 నుచిత శీతోష్ణ సౌఖ్యోల్లాసములఁ గూర్చు, నమితమనోజ్ఞ శైలములతోడ
 రజతకాంచనదివ్యశిరస్సు రాసులతోడఁ, గనులు పండువుపేయు & గనులతోడ
 గీ. సంతతాప్తాంగయోగ నిష్ఠాగోష్ఠు లై యఘంబులఁ ద్రుంచు సంగీయమముతోడ
 సకలరోగ నివారణోషధులతోడ డింబుమీఱెడు భరతఖండంబునంఁగు.

చ. భువనజనంబు సాపవరిపూర్ణత స్రుక్కుడువేళ భక్తబాం
 ధవుఁ డగు నాపరాత్పరుఁ డుదాత్తదయాగుణసత్యశౌచవై
 భవముల లోకదైన్యగతిఁ & బాప మహాపురుషానతారుఁడై
 యవని జనించుచుండును గగిదా యనివారత కార్యదీక్షచేన్.

మ. అల రామానుజ బుద్ధ శంకరులు మహ్మద్ క్రీస్తు వాషింగుట
 న్ను లినెన్ టాలుసుటాయి రోమెనురొలాండున్ మున్నగుఁ గల్గు పూ
 జ్యులు పెక్కం డ్రెల నీశ్వరా. శమునఁ దేజోమూర్తులై పుట్టి య
 మ్ముల నాముష్మికమార్గ మైహికపథంబుం జూపి రక్షింపరే?

మ. అరయం దొల్లిటివారి పోలిక నిరూఢాన్యాత్మతత్త్వావలో
 కరతీం గాంచి తదీయమార్గ మిహలోక ప్రక్రియాసాధ్యమై
 పరఁగన్ రెంటికి నైక్యము న్నెరపి విద్యనిన్యాస చాతుర్యబం
 ధురుడౌ గాంధీమహాశయుం డిల మహాత్ముడంట యాశ్చర్యమే!

క. కీర్తింపఁదగిన యుత్తమ, వర్తనలం & దీనలోక వాత్సల్యమునం
 బూర్తిగ నీతఁడు చూరట, మూర్తిం గను క్రీస్తుబోలె & భువి లరారున్.

సీ. తనయందు సహితవర్తనలైన జనులందు, మిత్రభావముతోడ & మౌనగు టొకటి
 ప్రభువునందైనను & బ్రజలయందైనన, క్రమచర్య లున్నఁ బోలికార్చు టొకటి
 ఇతరులు తన్నెంత & హింసించుచుండిన, రెచ్చి వైబడక నైరించు టొకటి
 అతులిత దుస్తరోద్యమముల నైన సా, ద్వికనిరోధమున సాధించు టొకటి

గీ. శత్రుకార్యస్య మధ్యాస్థాశక్తి సమయఁ, జేసి వారల లజ్జ పఁజేయు టొకటి
 దూరదర్శన మొకటి క్రీస్తునకుఁ బోలె, గాంధీనిగూడ నై సర్వశక్తిములు గావె.

ఉ. ప్రోది నెసంగు సాత్వికనిరోధము దుర్దమసాధనక్రియల్
 పాదుగ నిలు సీపశుబలంబు నెదుర్కంగఁజాల దందురే

- మో దయమాలి రిక్కనుడు ? మున్నతివర్ణయము లొనర్పఁ బ్ర
హ్మదండ గెల్పఁగాదె! పదిలంబగు నిర్భరశాంతిసంపదన్.
- చ. తలకొను స్వీయతో సవత్తితల్లి వచించు కతోరవాక్యముల్
ములుకులభంగి గాడ, మనశ్శముం జలియింపఁగ నేకశాంతి సం
ధిల వనభూముల న్నియమదీక్షఁ దపం బొనరించి యాధువుం
డలఘుశోన్నతిం దనరు ? నవ్యయ దివ్యపదంబుఁ జెందఁడే.
- చ. క్రమగతిఁ జాంపిరాను, కెయినానగరంబుల దక్షిణాఫ్రికా
ప్రముఖము లైన దేశముల ? వారల సాత్త్వికశక్తి దేపి ని
త్యము ననివార్యధైర్యసముదారులఁ జేసి మనోరథంబు ల
బ్రముగ ఘటించి మించి జయోపత్రముఁ గాంచె మహాత్ముఁ డెంతయున్.
- చ. పదపడి యాతఁడే బలము ? భారతివర్ష మునంగఁ గూడ న
భ్యుదయము నందఁజేసి విజయోన్ముఖుడై యెసలారు నిక్ష్వాదే
సదమలశక్తి నెంతభగ్గిసంబున వెల్పడఁజేయ నాత శీ
ఘ్రదశ లభింప నేర్తురు స్వరాజ్యపదంబు ముదంబునం బ్రజల్.
- క. ఆశని నిర్మలసూక్తులు ఖ్యాతము లగు దూరదర్శియౌత్త్రబులుగా
నీతటి భారతపుత్రుల, చేతోదృక్కు ల స్వరాజ్యచిహ్నము దోచెన్.
- శా. భావాతీతకుశాగ్రబుద్ధియును, దీవ్యదైవసదృశీ, వి
ద్యావైశేష్యము, దేశసేవయును, స్వార్థత్యాగమున్, ధర్మకా
ర్యావిరూపితనయంబునున్, స్వజనసౌహార్దంబు. దీనావన
ప్రసిద్ధింబుచు గల్గు ధీరుని చరిత్రం జెప్పఁగాఁ జెల్లదే?
- చ. తత్కణసాంధ్రం దైన సముదారుని గాంధీ తపఃప్రభావ మా
యతగతి సర్వలోకహృదయంబులయందలి యాత్మిశక్తి ను
న్నతి వెలుంగఁగఁజేసిన విధానము నాత్మ నెఱిగి పాలకుల్
వెతలఁ దొలంగఁజేసి సర్వవిన్ 'ఘటయింపఁదగున్ స్వరాజ్యమున్.
- ఉ. ధారుణి లోకబాంధవవిధానము ప్రస్ఫుటమై నటించు దు
ర్వారపరోపకారము నిర్మంతరమున్ బొనరింపఁ జూచు నా
ధీరుని శాంతిశాసన మతిక్రమణం బొనరింపఁ బోక మా
భారతపుత్రు లెల్లఁ బ్రతిభన్ గడియింపఁదగున్ స్వరాజ్యమున్.
- చ. స్తతమతియైన శాంతిగుణశూరుని గాంధీమహాత్ము సాత్త్విక
వ్రతము ఫలింప, శాంతులగు ? భారతపుత్రుల కోర్కెదీగ, మా
నితనయకోవిదాంగ ధర్మనిధవదిత్తములం గరంచి సాం
ప్రతము పరాత్పరుండు భగవానుఁ డొసంగెడుతన్ స్వరాజ్యమున్.

మ న ఆ ద ర్శ ము

సంగనానుముల వేంకటకృష్ణారావు గారు, బి. ఏ.

స్వప్నియ్యదు మానవుడు జంతువులకన్న నెక్కువ యని యనుచున్నాము. మనస్సు గలవాఁడగుటచే మనవుఁ డనుచున్నాము. (మన సంకల్పవాఁడు కావున మానవుఁ డనియు నందురు.) అయిన జంతువులకు మనస్సు లేదా? యని యడుగవచ్చును. పాశ్చాత్యులు మొన్నటివరకును జంతువులకు మన ఘోరికి గల 'బుద్ధి' లేదనియే భావించిరి. కాని యిటీవల తత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు శాస్త్రపరీక్షధనవలన జంతువులలోగూడ గలదనియు నది మానవునియందు వ్యక్తమైనట్లు వ్యక్తముకాక దాగియున్నదనియు నూహింపఁబడిరి. ఇక వృక్షజాతిని పాశ్చాత్యులు (అచేతనములు)గ తలంచిరి. కాని మనచేకియుఁడు శ్రీజగదీశచంద్రవసు వృక్షజాతియందు చైతన్యమున్నటులు నిదర్శనముల జూపింపిదప వా రీభావమును మార్చుకొనుచున్నారు. శ్రీజగదీశచంద్రవసు తెల్పినట్లుల యీనత్యము ననేకయెట్లొకరిందట మనవూర్వులు— ఆర్యులే యోగదృష్టివలన కనుగొనిరి. వృక్షజాతియందే కాదు - నిర్జీవములగు జడపదార్థములందును, పాశ్చాత్యులే తత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు 'వస్తువులు' అను వానియందునుగూడ చైతన్యము నుడివడియున్న దని యాచుకొను భావులు చూచిరి. కావుననే వారు జగత్తంతయు నొక్క చైతన్యరూపమనిరి. ఈచైతన్యమే సర్వేశ్వరనియొక్క యంశము. సత్తు, ఆనందము ఈతని యంత్ర అంశములు. సర్వేశ్వరుఁడు సచ్చిదానందమూర్తి. సత్ ఉండుటయే, ఉండుట యెందులకు? ఆనందముకొనుట, ఉండుట లోనేయానందమా? ఉండుటలో నానందము. కాని భగవంతుఁడు సత్మాత్రమే కాదు. తన్ను దా వెదకుకొనుచున్నాడు. తన్ను దా వెలిసికొనుట యన నేమి? తన్ను తా మరచిపోయా? అతఁడేమి మూఁడుడా? కాదు. తెలిసికొనుట యేమో దృష్టాంతమును గైకొందము. ఒక చిత్రకారుని మనమునం ధేదో తోచును. ఇది యాతని కాష్టాదము కల్పించును. కాని యీ యాష్టాద మాతని భావము బాహ్యరూపము దాల్చినగాని పరిపూర్ణత జెందదు. చిత్రరపు చిత్రకారుని మనమునం దున్నదాని ప్రతిబింబము. భగవానుఁడును పరిపూర్ణుఁడయ్యెను, అనంతఁడయ్యెను, అనందఁడయ్యెను తన ఆనందపూర్ణతై రూపమును దాల్చుచున్నాడు. జగత్తంతయు నాతని వివిధరూపముల ప్రదర్శింపఁజేర్చుచున్నది. జీవులన్ని సూ నాతని యంశములే. ఒక్కఁడగు నాతఁడు వివిధరూపముల దాల్చెను. ఇందువలన నాతని కేశికాఁడయ్యె లేదు. ఏలయనగ నిది యంతయు నాతని లీల, ఆతని మాయ యనియు ననవచ్చును. కాని 'మాం' యన మిథ్య కాదు. భగవంతుఁడు జగత్తునందు రూపములను పొందుటవలన శ్రమింపుచున్నాడని గాని కలగననుచున్నాడని గాని యనరాదు.

అతఁడు' సర్వజ్ఞుఁడు, ఆతని జ్ఞానశక్తిచేతనే అతఁ డనేకస్థలముల అనేకవిధముల అనేకకాలములందు వ్యక్తమగుచున్నాఁడు. కావున మాయ అనుటకన్న లీల యనుట మంచిది. ఇదియే సృష్టిస్థితిలయములతో గూడిన జగన్నాటకముయొక్క రహస్యము. అంతయు నాతనిలీల. ఈ లీలకు ఆద్యంతములు ఆనందము. తనంతలాను పరిపూర్ణుఁడగు పరమేశ్వరుఁడు సృష్టి, స్థితి, లయకారణుఁడని తెల్పితిమి. ఇక యీసృష్టియందలి జీవులకును ఆతనికిని సంబంధ మేమి? జీవులన్నియు నాతని యంశము లంటిమి. ఐన జీవుల స్వభావమునకును ఆతని స్వభావమునకును భేద మేమి? జీవులును పరిపూర్ణులూ? కాదు, ఏజీవిగాని దైవాంశసంభూత మయ్యెను అనేకజన్మము లె త్తినగాని అనేకదేహముల జొచ్చినగాని, అనేకకర్మము లాచరించిన గాని పరిపూర్ణత జెందదు - పరమావధిని జెందదు - పరమాత్మను పొందదు. పరమాత్మమును పొందుటయన పరమాత్మ జీవునికి భిన్నముగా నున్నాఁడనుట కాదు. జీవ మన ప్రకృతిచే కట్టబడిన అత్యయే.

ఈశ్వర సర్వభూతానాం హృద్దే శేఽర్జున! తిష్ఠతి
భ్రమయకా సర్వభూతాని యన్తారాధాని మామయా.

హృదయమనందు పరమాత్మ యుండనేయున్నాఁడు. కాని భూర్నిగ వ్యక్తము కాలేదు. ఈశ్వరునిదైన దివ్యభావమును పొందుటకే జీవు లనేక జన్మము లెత్తుచున్నవి. రాయి, మొక్క, క్షిప్రి, జంతువు, మనుష్యుఁడు, దేవతలు - వీనియందు క్రమముగా దేవస్వభావము వ్యక్తమగుటకు యిత్నించుచున్నది. పైకిన్య మంతకంతకు వికాసము గాంచుచున్నది. జీవ మంతకంతకు విముక్తి జెందుచున్నది. రాయిలో పైతన్యమును జడత్వమును బడియున్నది. వృక్షజాతియందు ప్రాణరూపమున వ్యక్తమగుచున్నది. జంతువులందు ప్రాణరూపమునను ముఖ్యముగ బాహ్యార్థియరూపము నను వ్యక్తమగుచున్నది. మృగములందు మనస్సున్నను తెరమరుగున నున్నట్లుండి వాటిజీవితమును నడుపుచున్నది. కావుననే పాశ్చాత్యులే తత్త్వ శాస్త్రజ్ఞులు జంతువుల నడవడిక (ingineer) వలన ననుచున్నారు. మనుష్యునియందు ప్రాణము, మనస్సు, బుద్ధి (అంతఃకరణయందెను)-వీటిరూప మున చైతన్యము వ్యక్తమగుచున్నది. కాని మనస్సు మాత్ర మే సామాన్య మానవులందు వికాసము గాంచినది. మానవులందు విశిష్టబుద్ధి యొకను అందు, కొలదిమందిలో మాత్రము పూర్ణిగ వికసించినది. బుద్ధికి అతీత మగుశక్తు లికను మనయందు నిద్రించుచునే యున్నవి. బుద్ధి మన కింకను అందరాని స్వగ్ధమును జూపి సామాన్యమానవజీవితము నెడల ననంతృప్తి కల్పించి ఆశయమును రపుల్కొల్పుచున్నది. మననిజస్వభావ మిది కాద నియు మనయం దనంతకీర్తి నిగిడికృతమై యున్నదనియు ఈజీవితము

మనదివ్యస్వభావముయొక్క వికృతరూపమనియు పాద్యమగునంత శీఘ్రముగ మన మాదివ్యభావమును సమీపించి మన జీవితమంతయు అదివ్యభావస్వరూపముగ మార్పుకొనవలె ననియు, నిదియే పరమార్థస్వప్త ధర్మమనియు, అదివ్యమనియు బుద్ధిరూపమున మనయందు సర్వదా వసించు పరమేశ్వరుడు పలుకుచున్నాడను ఇంద్రియములను, మనస్సును సంయమించి చూచువారి కీసత్యము గోచరింపను. ఇంక నీయోదర్శనమును పొందుటకును అగురుడే సాధనముల జూపించును.

లేమో సుతయుక్తానాం భజతాం సీతిపూర్వకమ్,
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మా ముపయాన్తి తే.

మన కీపదవి లభించుట యోగముమూలముననే ఇక్కలికాలమున కుచితమైనదియు, సులభమైనదియు నగు యోగసాధన శ్రీకృష్ణభగవానుడు గీతలలో చెల్పియున్నాడు.

ఈయోగసాధన ప్రస్తుతపరిస్థితులలో చేయవలెను. బాహ్యపరిస్థితులు పూర్వపువి సరిగి రావు. ఎంతెక్కిష్టముగా కనబడినను యీ ఆధునిక పరిస్థితులు మనల నిష్పందింపజాలవు.

పాశ్చాత్యులు మానవుని సౌఖ్యమునకును సమపాయమునకును ఉపయోగపడునట్లు బాహ్యప్రకృతిని వశపజుచుకొనజూచిరి. గృహములు, వస్తువాహనములు, వేషములు చిత్రచిత్రములుగ మార్పజూచుచున్నారు. సౌఖ్యము నొనగూర్చు అద్భుతయంత్రముల నెన్నియేని కల్పించుచున్నారు. కాని యివేవియు నిశ్చలానందము నియ్యజాలవు. తాత్కాలికమగు వార్షమును మాత్ర మియ్యగల్గును. శాంతి, ఆనందము బాహ్యస్థితిగరాలు మాజీకంతమాత్రమున గలుగవు. మానవప్రకృతియే మార్పు చెందవలెను. పాశ్చాత్యప్రపంచము అనేకవ్యాపకములుగ, శతాబ్దములుగ భౌతిక ప్రపంచములో నాటలాడుచు కాలము గడపినది. సుఖదుఃఖముల ననుభవించినది. ఇప్పుడిప్పుడే దృష్టినిలోపలకుమరల్చుచున్నది.

ఆర్యులన్న నో తమలో ప్రకృతిని వశపజుచుకొనజూచిరి. సుఖదుఃఖములను విడిచి నిత్యానందమును జెడకఁజొచ్చిరి. వర్తమానమందును, భవిష్యత్తునందును మాడఁజూటి తమపూర్వ లండఱియొక్క విజ్ఞాన సముదాయమును పొంది వారి య నభవముయొక్క లాభము నొంది బ్రాతృభావముతో ఆర్జిస్వరాజ్యమునకును సామ్రాజ్యమునకును, భూలోకస్వర్గమునకును పాముపడచురు గాక!

మహాత్ముని సంకీర్తనము

అద్వైత లి కుటుంబ రావు గారు

- స్త్రీపైని కోపించు ? పాపతముల వట్ల, కరుణారసముఁ జూపి ? గ్రాలినావు
నినుఁ దూలనాడినఁ ? నీచతములయొడ, సొది శాంతరసంబుఁ ? జూపినావు
నిను సన్నుతు లేయు ? ఒనులతోడుత నీళ్లు, రేచ్చయంచును నెలఁ ? విచ్చినావు
నిజనందనులయొడఁ ? ప్రజయెడ నొకభంగి, కృపఁజూపి సతము రక్షించినావు
గీ. భుళిర నిచుజూలు మహానీయుఁ ? బ్రతిదినంబు, దలఁచినంత నె దురితము ? బ్దాలగి నుఖః
చేకులు నవంగ నిలలోనఁ ? జిత్రమేమి, ధీనిధీ ! శాంతమూర్తి గాంగీధీమహాత్మా !
సీ. ఏయూరఁ జూచిన ? నీయుద్యమము సాగి, వర్ధిల్లు ననెడి సంతభావణంబె
ఏవీధిఁ జూచిన ? దైవసముండు గాఁధి, యనుచు భాషించు సౌజన్యగణంబె
ఏపల్లెఁ జూచిన ? నీపటంబు ల్పొది, వీధి నూరేగించు ? విబుధగణమె
ఏయింటఁ జూచిన ? నీయువతిని నిన్ను, పూజించి పాడెడి ? పూవుఁబోండ్లె.
గీ. చలుకు లిడ వేయునెల నీ ? ప్రాభవంబు, నిండె నీయాంద్రదేశాన ? నిశ్చయముగ
బుళిర నీదగు మహిమంబు ? వశమె పొగడ, ధీనిధీ శాంతమూర్తి గాంగీధీమహాత్మా !

తురుష్క-జాతీయ పునరుద్ధరణము

పె. వేం. కృ. రావు గారు

దేశజాతులచే నిన్ను మొన్నటివఱకు “యూరపు దేశపు రోగి” యని పరిహాసించబడుచున్న తుర్కీ-రాజ్యము నేడు వా రెల్లరిచే మహాన్నతరాజ్యాంగసభలకు పిలువబడి, మన్ననల నొందుచు తనమాట చెల్లించుకొనుచున్నది. దీని కంతకును కారణ మేమి? ఐరోపాప్రాంతపు నేషియాదేశములో (అనగా ఆసియా మైనరులో) తురుష్కులకును, గ్రీకులకును జరిగిన యుద్ధమునందు ఈశ్వరధర్మప్రేరిత మగు నవతురుష్కము తన మానప్రాణములకై చూపిన యనన్యసామాన్యపరాక్రమమును తుదకు గాంచిన యఖండవిజయమును ఇందులకు గారణములు. లాసేనుసభయందలి చర్యలు తురుష్క-విజయమువలన తుర్కీకి దేశకారిన యున్నతపదివిని తత్ఫలముగా తుర్కీయెడల నైరోపారాస్ట్రముల దృక్పథము నంగు గలిగిన మాధ్యమ విశేషము చేయుచున్నవి. ఇట్టి యపూర్వరీణామమునకు కారకుడెవరు? ఘాబీముస్తాఫా కెమల్ పాషాయే!!

ఈ మహావీరుని పేర్కొనని తురుష్క-జాతీయ పునరుద్ధరణచరిత్ర నిజముగా రాముడు తేని రామాయణము ట్లుండును. ఈధీరోదాత్తుని పవిత్రనామము తుర్కీదేశచరిత్రయందు మాత్రమే కాదు మానవలోకచారిత్రమునందు-స్వర్ణాక్షరములతో లిఖింపబడు ననుటకు సందియము లేదు. యోధులలో యోధుడు. రాజ్యాంగవేత్తలలో రాజ్యాంగవేత్త. దేశోద్ధారకులలో దేశోద్ధారకుడు. ఈ సార్థకజన్ముని చరిత్ర ప్రజానాయకుల కెల్ల నాదర్శప్రాయము. ప్రపంచమున నూతనశకకర్తలలో నెకడగు నీ మహనీయుడు సుమారు నలువదియేండ్లక్రిందట సలోని కాలో నొక బీదకుటుంబమున జన్మించెను. దేశకాలాది బంధములు సామాన్యలకే కాని యిట్టి యసామాన్య ప్రతిభాశాలురకు వర్తింపవు. ఆ కారణమున నితడు తన యందున్న యమోఘశక్తివలన త్వరలో బ్రాముఖ్యమునకు రాగలెను. ఈతడు తన రణవిద్యాభ్యాసము సంతి ను తన జన్మభూమియందే స్వీకరించినను స్వప్రతిభావశే

షమున నెపోలియనువంటి ప్రపంచయోధాగ్రేసరులతో సరిసమానుఁ డయ్యెను. ఐరోపామహాసంగ్రామమునందు 1915 వ సంవత్సరములో నితడు గల్లిపొలీలో తురుష్కసేనలయం దొకభాగమునకు నాయకుఁడుగా నుండి చూపిన రణకౌశలమే బ్రిటిషువారి కచ్చట సంభవమైన పరాజయమునకు గారణము.

కెమాల్ “ఆదర్శప్రాయుఁడగు సేనాధిపతి” యని అతనిక్రింద పనిజేసిన ఒక జర్మను సైనికోద్యోగి చెప్పుచున్నాడు ఆతడు “కెమాల్ అధీనముండున్న కొన్ని తురుష్కసేనలలో గల లోపములను సవరించుటకై జర్మను ముఖ్యసేనాధిపతిచే నియమింపబడినవాఁడు. మఱి యొక సేనానాయకుఁడైనచో నితరులు సైనికవిషయముల దనకు సలహానిచ్చుటయా యని యాతని నిరసించి, వెనుకకు బంపియుండును. కాని కెమాల్ అతనిని బహు గౌరవమున నాదరించి, యాతని సలహాలను బాగుగా నాలోచించి తన సేనల నాప్రకారము సంస్కరించెను.

ఐరోపా సంగ్రామమునందు తనదేశము జర్మనీ పక్షమును జేరుట ఈరాజనీతికోవిదున కిష్టము లేదు. ఆయినను ప్రభునాజ్ఞను శిరసావహించి, తన వీరధర్మమును అప్రతిమానవిధముగ నెరవేర్చి, శూరాగ్రేసరుడనిపించుకొనెను. ఇతడు ధైర్యశాలి యనుటకంటె, ధైర్యమే ఈపురుషరూపమును దాల్చెనని చెప్పవచ్చును. గల్లిపొలీలో ముఖ్యసేనాధిపతి కార్యస్థానమును, బసలును శత్రువులకు గానరాకుండునట్లు చెల్లచాటుననుపాదలేమాటునను ఏర్పాటు చేయబడియుండగా “కెమాలు తన గుడారము నొక కొండప్రక్క నాంగ్లఫింగుల కెదురుగా వేయించుకొనెను. నలువైపులను గుండ్లు రిప్పుల నెగురుచుండెను. కాని యం దొక్కటియు నీ దివ్యశక్తి సరిక్షితుని తాకబాలదయ్యెను! అధమము మూడుసార్లు తనను శత్రువుల గూఢచారు లతని ప్రాణముల గొనుటకు ప్రయత్నించిరి. అందొకసారి యాతని గడియారముగూఁ

డును నెట్టివేసెను. ఎల్లప్పుడు నజేయ మగు నొక యదృశ్య విధి ఈమహాపురుషున కెట్టిహానియు గలుగనియుట లేదు.

ఒకనాటిరాత్రి ఆకస్మికముగా గుఱిసిన పెనువాన చేరే దురుష్కండకములు నీటితోనిండి సైనికులు కొట్టుకొనిపోవుచున్నప్పుడు ఈధీరోదాత్తుడు తనసాణమును దృఢప్రాయముగా నెంచి, పొంగి పొరలుచున్న వరదలలో కురికితన సహచరుల ప్రాణముల రక్షించెను. చదరంగపు బిల్లులలోని కాయలవలె ననుచరులను స్వప్రయోజనార్థము వినియోగించి పిదప నదృష్టదేవతయొక్క కటాక్షవీక్షణముల కొప్పుజెప్పు ప్రజానాయకు లిచ్చిని జూచి యుదారవర్తనమును నేర్చుకొనదగినను.

ఐరోపా సంగ్రామాంతమునుండియును మాతృభూమిపై గౌరవ సంరక్షణకై యీపుణ్యదరితుడు చేయని సాహసమును ఇదనిశ్చయమును లేనని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాజాలద. జాతీయ లక్ష్యముగు నిజదేశస్వాతంత్ర్యమును నితడు దుస్సాధ్యములగు నాదర్శములచేను, నాచరణయోగ్యములు కాని నీతులచేను బంధిపడి, తన శత్రువులమార్గములనే వాడికంటె ప్రళయముగ నుపయోగించి, యనిచార్యము లగు స్వవరజనుల కిష్టనష్టముల కణమాత్రమును జనింపక వీరుడై రణరంగమున రక్తవాహినులలో నీడలాడి తన జీవిత ధ్వజమును సాధించెను. ఇట్టి మహనీయులేకదా అవతారపురుషులు.

కెమల్ పాషా రణనీతియందు దెంత కుశలుడో రాజనీతియందుగూడ సంత కుశలు డనుటకు రుషియా ఇటలీ ప్రాన్సుమున్నగు మహాదేశముల నానుభూతి నతడు సంపాదించిన విధమే సాక్షి. లాయడుజూరిమంత్రి యొక్క పతనమునకు గూడ నింగ్లాండునందీ ధీశాలి జరిపించిన ప్రచారమే కారణమని లోకులు చెప్పుకొనుచున్నారు.

పూర్వాచారపరాయణులగు తురుష్కులయందు దీతడు గలిగించిన ప్రబోధమునకు యదృశమయమున తురుష్కస్త్రీ లొనర్చిన యమూల్యసేవయే తార్కాణము. సామాన్యస్త్రీలు తపాలా తంతి మొదలగు పౌర

శాఖలయందును, ధనికురాంధ్రు సైనికులకు నాహారాది సమపాయముల నందిచ్చుటయందును గృహిణులైరి. ఇంతయేల? మాతృదేశమునకు పరిపూర్ణ విజయము చేకూఱు వఱకుకు తురుష్కస్త్రీలు విశ్రాంతి నొందలేదు. తమ పురుషుల విశ్రాంతి నొందనియలేదు. ఆహా! ఇట్టి వీరమాత లున్నదాడే కదాజాతికి గౌరవమును, దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును జేకూఱుచు!

స్త్రీల శ్రావణిగపరమాయనో ప్రాచ్యులకు తెలియదనియును తామేస్త్రీస్వస్థింత్ర్యప్రియులమనియునదభోక్తులు కలుకు పాశ్చాత్యజాతులై తమస్త్రీలకు ప్రభుత్వమునం దెన్నికహక్కు నిచ్చుట కిచ్ఛోకిని జంకుచున్నారు. ప్రబుద్ధతురుష్కము మెమ్. డి.సి. బాచమవంటి విద్యమహిళి తన ప్రభుత్వమానంద మంత్రపదవి నిచ్చి పాశ్చాత్యనాగరక ప్రభుత్వముల కెల్ల బుద్ధిసేవ్యుడన్నది. తురుష్కజాతీయందు కెమల్ పాషా చేసిన అమూల్య సన్సారమున కీ యొక నిదర్శనమే చాలు.

ఉపసంహాము

ఇంతకును తురుష్క పురుషులను, స్త్రీలును ధృబుద్ధులై యహోరాత్రము లేకదీక్షగా నాస్తిపరక్షణార్థము కృషిసల్పినారు. కనుకనే కెమల్ పాషా విజయమును జేకూర్పగల్గెను. అట్లుకాక విద్యాధికులును ధనవంతులునగు ప్రజలు గౌరవశూన్యులై పరాశ్రయమును గోరు పురుషులుగన, వ్యర్థాలంకారమునే ప్రధానముగా నెంచి సంచించుస్త్రీలుగను నున్నయెడల, కెమల్ లేమి చేయుచు? ఈశ్వరు డేమిచేయుచు? అట్టివారిగతి యధోగతియో, లాసేను సందస్థయొక్క వ్యవసాన మేముగ నో? డేమి కానున్నదో మరువ్యమాత్రులకు తెలియదు కాని ఆస్థన స్థానమునందేమి ఈజపుర డేమి తుర్కీయందేమి ముసల్మానులయందు గలిగిన ప్రబోధమును జూడ, భూమిపై స్వేచ్ఛానవసా భ్రాతృమును నెల కొల్పుటకు తురుష్కజాతి మరల నుక్రొద్దదశయందుండుట ఈశ్వరసంకల్ప మైనట్లు తోచును. ధర్మమే జయమొందుగాక!

అ మృ తాం న ము

చక్కని డబ్బితో సహా 1-కి 0-10-0 అణాలు మాత్రమే. అన్ని మాపులలోను దొరకును. 109, ప్రేరీరోడ్డు, బొంబాయి. అమృతాంజనం డిపో, 7 తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు.

గాంధీశకము

విజయవాణి భావనాచార్యులు గారు

అదృశ్యతములు లేనికాలములో కొంతకాలమును మనము తెలిసికొనక తీరదు. అట్లు తెలిసికొనటకుగాను కాలమందు మధ్యనుధ్యహద్దులుండవలయును. ఆహద్దుకు పూర్వమిన్ని సంవత్సరములక్రింద లేక దరిమిలా నిన్ని సంవత్సరములకు దర్వాత ఫలానిసంగతి జరిగినదని వాడుకొనుచుండుము. ఆహద్దు నిర్ణయించుకొన్నప్పుడు ఏదో జగద్విధితిమయిన సంగతిని నూచించెదము. లేదా యొక జగద్విభ్రాంత పురుషుని బేర్కొని ఆయనపేరితోకేక మని వాడుచున్నాము. పృష్ట్యైది, కలియుగాది, క్రీస్తుశకము, వహమహద్దీయశకము, కాలివాహనశకము, విక్రమార్కశకము, ఛేరశకము మొదలగునవి ఖట్టివియే!

రాజ్యస్థాపనలోగాని మతప్రవర్తనములోగాని ప్రాముఖ్యము బొందినవారిని శకపురుషులు, భావించుచున్నాము. గాని రాజ్యస్థాపకులకంటె లండనును లేక మతప్రవర్తకులందఱును శకపురుషులకంటె పురుషులు. అట్లు భావించబడుటలేదు. అట్లు భావించుటలేక కనుక ఖ్యయపరిమితమై గండగగళమగును. కాబట్టి శకపురుషులరుదగునేయుండురు. శక్తుపురుషులక్షణమిదమితమని చెప్పుటకు పీలులేదు కాని యిదివఱకుండు శకపురుషులనుబట్టి యేకారణముచే వారి కీపదవి లభించినదో చెప్పట దుస్సాధ్యముకాదు. అయిన నాకారణము లన్నియు గలది వివరించుట యవసరము లేదు. ప్రస్తావనముగ స్థానిక లాకనార్యముగ కొన్ని మాత్రమిందుక విన్నవించెదము.

ఈ ప్రపంచ మెప్పుడు సృష్టింపబడినది కనుకను దాఖలా లేమయు లేవుగాని ఏతెక్కనుబట్టియో లేక యేకారణమునుబట్టియో వివిధదేశస్థులు

పలువిధములుగా సృష్ట్యాదికాలమునకు పరిమితియిచ్చుచున్నారు. క్రైస్తువులు సృష్టి సుమారు దైవతేలసంవత్సరములక్రింద జరిగిన దని భావించుచున్నారు. ఇది బైబిలునుబట్టి తేల్చిన సంవత్సరములకెక్క. అయితే యీలెక్కయెంతమాత్రము సరిగాదని కాన్త్రజ్ఞులు ఏకగ్రీవముగ జెప్పుచున్నారు. హిందూదేశస్థులు చెప్పిన కాలపరిమితి కూడ కాకులెక్కమంటిదే యనవచ్చును గాని వారు చెప్పవలసిన పుష్టి యనేకలక్షలసంవత్సరములక్రింద జరిగినట్లు చెప్పుట సమజసముగ నున్నది. హిందువులు కాలమును యుగములుగా భావించి యాయుగముల కనేకలక్షలసంవత్సరముల పరిమితి నేర్పరచి, అట్టియుగములనేకలక్షలుగడచినగాని సృష్ట్యంతముకాదని చెప్పుచున్నారు. అందువేల వత్సరముల క్రిందట కలియుగము ప్రవేశించినట్లు వారి పంచాంగములలో గణించుచున్నారు. ఈ కలియుగాదిని శ్రీకృష్ణనిరర్థాణమని భారతాద్విగ్రంథములలోనున్నది. చిరకాలమునుండి నాగరకతగలిగియున్న హిందువులెక్కయే నిజమైయుండిన నుండవచ్చును. కలియుగాదిని సృష్ట్యాది యని యూహలు భావించియుండురు.

బైబిలుగ్రంథమును జదివినవా రందఱు ఏనుకీస్తు మహాపురుషుడని యొప్పుకొని తప్పదు. ఆయనమతము భారతీయులకు దృష్టినిజేయదగినది కాకపోయినను స్వల్పకాలముక్రింద నాగరకతను బొంగిన యూటనిక జాతులకు నింతకంటె తృప్తికము గలుగజేయు మత మింకొకటి లేదనియు అనవచ్చును. ఇప్పుడామతాలంబకులలో బహుమంది క్రీస్తుమతస్థులని చెప్పుటకు దగిన వారు కాకపోయినను క్రైస్తవులందఱును క్రీస్తు యజ్ఞప్రచారము ప్రవర్తింతులేని భూలోకము స్వర్గలోకమే యగును.

క్రీస్తుమతస్థులని పేరుబెట్టుకొన్న వారిడత యెట్లున్నను ఆయనకంటెము, భూతిదయ, సాన్నిధ్యత్యాగము అనిర్వచ్యములు. ఆయన తిరుమిదనిగర్భయముగ బ్రాణమువిడుచుటజూచి యప్పటియాధికారవర్గమువారే యాయన మహాపురుషుడని యెంచసాగిరి. ఈమత మిప్పుడు జనసామాన్యములో కొంత వంతువారిచే సరికరింపబడుచున్నది. కాని నిజముగా నాచరణమునందు క్రైస్తువులుగా నుండువారు స్వల్పసూఖ్యావలీ యయియున్నారు. అంగ్లేయులు జర్మనులు మొదలగు యూరోపుఖండవాసులు పేరునకు క్రీస్తువు లయినను జీవహింసకు వెనుదీయుట లేదు. ఈమహానీయుని యవతార మిప్పటికి 1922 సంవత్సరములక్రిందట గలిగినది. క్రీస్తుశక మిహమహానీయుని పేరనే పరచుచున్నది. కాని దీనిని స్థాపించినది క్రీస్తు మరణించిన 600 సంవత్సరములకై యున్నది. దరిమిలా 400 సంవత్సరములవరకు నది వ్యాప్తికాలేదు. క్రీస్తు పుట్టినదే యబద్ధమని చెప్పవారిది యొక నిదర్శనముగ నూహించుచున్నారు.

మహామృదీయమతస్థాపకుడగు మహామృదుగారు నువూరు 1850 సంవత్సరములనాడు అరేబియాదేశములో జన్మించి యప్పటికి తూరజాతువులకులెనుండు అరేబియాదేశస్థులందు దైవభక్తిని మహామృదీయబురికొల్పి మహావికాసముచేసిన మహామృదువుడు. కళము వీరిమతము బహుదేశములందు వ్యాపించి యున్నది. వీరు శత్రుహృదయ కిప్పించుకొనటకు మక్కానుండి మదీనాకు పారిపోయినారు. దీనికి పీఠీరాయనిపేరు. వీరిశకము నాటినుండియే లెక్కింపబడి పలుదేశములలో మహామృదీయలబ్ధి వాడబడుచున్నది.

కాలివాహన విక్రమార్కశకములు హిందూదేశమందు కొన్ని భాగములలో వాడబడుచున్నవి. కాని క్రీస్తుమహామృదీయులశకములకున్నంత ప్రాముఖ్యము వీనికి లేదు. వేయిసంవత్సరముల పురాతనమునుండి వర్తదేశస్థులకులలోవిడి దాసప్రాయములగున్న భరతఖండవాసులు లేమృదాము మరచి వేదభాషాదులలో మార్పు జేయుచుండుటచే వారిశకములు నామావశ్యములైనవని చెప్పువచ్చును. మఱియు, నీశకపురుషులు జేసిన మహాకా

ధ్యములు చరిత్రాత్మకముగ విపులతను బొందలేదు. వీరవంశములా లేవు. వీరు చేసిన ధర్మకాన్త్రములుగాని మఱి యేమైన కార్యములుగాని కనుపించుటలేదు. వీరు మతపాద్యులలా కారు పరదేశభక్తులను పార్శ్వద్రోలుటలో వీరు కనబరచిన కూరల నీ రాకాలములో జేసినధర్మములు, వీరిని శకపురపుటంగ జేయుటకు హేతువులయి యుండవచ్చునుగాని, యీ రెండుశకములకు సంఘటన మిక్కిలిరేకులైనవి. దీనికి కారణమేమో చెప్పకల్యముకాదు. విక్రమాచ్యుని శాలివాహనుడు చంపి లాను శకపురపుట డయినట్లు గాధలున్నవి. యవి యెంతవరకు నిజమో చెప్పజాలము. ఏది యెట్లున్నను ఈశకములు ధరతఖండములో నెక్కడనో యొక మూల నడంగియున్నవి. కలియుగాబ్దములు బహు సంఖ్యాకములయి నందున నవి నిశ్చయ్యవహారములకు బనికిరావు.

పూర్వము ధరతఖండము పలుదేశములు గలిగి వేలువేలు రాజులకు లోబడి ఖిన్నభావము కలిగియుండుటచే వారివారి యిష్టానుసార క్రొత్తశకమువసరమా? మేనో యొకవిధమయిన కాలపరిమితిని గణించుచుండెడివారు. ఒకదేశపునితో మఱియొకదేశపుని కంటగా సంబంధములేదు. వ్యవహారములలో నటుండ నిర్వహింపబడిన కర్మలలో గూడ భేదముండెడిది. కర్మానుష్ఠానములలో నెటు లున్నను దైవికవ్యవహారములలో మాత్ర మొక్క కాలగణితియే యవసరము. ఇప్పటి నీటులనుబట్టి దేశ మంతటికి సామాన్యభావ యెట్టి యవసరమో సామాన్యసంపాదములకుండ నట్టి యవసరమే. ప్రస్తుతమున నాంధ్రులు వాసుని చాంద్రమానము వింధ్యోత్తరదేశమునందు బార్హస్పత్యకూనము, ద్రవిడదేశమందు సౌరమానము, మళయాళమునందు కేరళశకము, బంగాళాలో మరియొకశకము, ఒకదాని సంఖ్యాగణితో మరియొకదానికి సంబంధము లేదు. ఆంధ్రుల సంవత్సరాది చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమి. మార్వాడీ గుజరాతీల సంవత్సరాది ఆశ్విజ బహుళ ఆమావాస్య, ద్రవిడుల సంవత్సరాది చిత్ర నెల ౧-వ తేదీ. ఇట్లే యొకనేక సంవత్సరమునకు మరియొక దేశసంవత్సరమునకు సంబంధములేదు. ఇదివ్యవహారములో ననేక చిక్కులుగ నున్నవి. నా నలుండుసంవత్సరముల స్థిరీయవ్యాసానుభవములో ననేక చిక్కులు కనిపెట్టినాను. ఇందు కొక దృష్టాంతము. తెలుగుదేశమునందు వర్తకుడు చాంద్రమాన మాసములను తేదీలను కాడుటచే తాను తిరుమానాడలికి సరకులు సరిపినప్పుడు వైకాఖ శుద్ధ పంచమి గురువారమునాడు ఖిన్నవాసి నాడ డనుకొందను, ఈ సమయమున వైతిరువనాడల్లిన ద్రువుడు ఏదోయొక అవమానం యేదో తేదిన జనుకట్టుకొనును. వీరు లెక్కలు చూచుకొనునప్పుడు - వానిలెక్క వీనికి వీరిలెక్క వానికి - తెలియదు. అప్పుడు క్రీస్తుశక మేగతి! వారివారి తేదీలకు సమానమయిన క్రీస్తుశకపుతేదీలను చూచి వారివారి లెక్కలు పరిష్కరించు కొనవలసివచ్చును. మనము ధరించు వస్త్రాదికముమిల్లము పురదేశములవై నాధారపడవనట్లే మనలెక్కలు పురదేశశకములమీద నాధారపడవలసిన గతి వచ్చినది. మన బాలరకు నాంధ్రీయమాసములు గరవుచున్నామే గాని మన దేశీయమాసములకు గరవుటలేదు. ఇప్పుడు దేశమున కంత నొకభావ మేర్పడుట నెట్లు ప్రయత్నించుచున్నామో జయించుటకుబదులు కాంతమే జయించవలెను. మన దేశదృష్టాంత

దేశమంతట ఖద్దరమస్త్రములనుదాల్చుట కెల్లయోతురలతో నున్నామో అట్టిప్రయత్నము - అట్టియోతురల - దేశైకశక స్థాపనయందును తద్వ్యాప్తి పకమునందుచుట భారతీయులందరికి విధియై యున్నది.

పుష్కాద్వికండి యితర జంతువులమాట యటుండ మానవుని చరితము భగవద్విచ్ఛకు వ్యతిరేకముగ నున్నదనక తీరదు. భగవంతుడు మానవ క్రొత్తశకమునకు జాతని సృష్టించకపూర్వమే యితని యాకలి తీర్చుకొనుటకు దిగ్విమేన ఫలదలు - చక్కని నాంశముగా నుండ భాగ్యములు-త్రాగుటకు తియ్యని నీరు- తిరుగుదగిన జగద్విఖ్యాత టువ రవ్యమయిన బయల్లు-చలిదీర్చుకొనుటకు కార్య మిచ్చుచేది? ఆటలు-వంటచేసికొనుటకు నిప్పు . ఉచ్చావ్యస నిశ్వాసములకు చక్కని గాలి-అవసరమయిన యుష్ణము-మరిక సెన్నియో సృజించియున్నాడు. వాని ననుభవించి లేచు కాలమున గడ్డుపుకొనుటకు బదులు వారి కిచ్చిన బుద్ధిని దుర్బునియొకపదవి యొకరు నొకరు హింసించుట కారంభించినారు. తుక్కులు లేవులో లాము పోట్లాడి విదూరి చించుకొన్నట్లు మనుష్యులు గయితము లేవులో తాము పోట్లాడి యెన్ని మంచినదార్థములనో పోగొట్టుకొనుచున్నారు. వేదములలోను పురాణములలోను ఇతిహాసములలోను చరిత్రలోను యుద్ధములనుకురించి వర్ణనలుగలవు.

ఈయుద్ధములలో జయరాండు శోరుడు పోట్లాడు జనమును సేకరించి మంచి మారజాయుధములను బోగుచేసి యొకరి నొకరు హింసించుకొని మడియించుచున్నారు. దేవదాన యుద్ధము మహాభారత యుద్ధము-రామ రావణయుద్ధము- నెపోలియనుయుద్ధములు-మహామృత్యుగజని దండయాత్రలు మహావ్యధు తాగ్గుటహింసలు- ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు యుద్ధములు- హిందూదేశములలోని సిపాయి కలహము-యూరోపు మహాయుద్ధము-నిన్న మొన్న జరిగిన గ్రీసు టర్కీ-యుద్ధము-ఇక నెన్నో జరిగిన జరగనున్న యుద్ధములలో చేయునది తాము చచ్చుటయు నెదుటి వారిని జంపుటయు నేకదా?

ప్రకృతికాన్త్రజ్ఞులు లేవ తెలివితేటల నుపయోగించి చేసిన క్రమ్యఖిరంగులు ఆకాశవిమానములు బాంబులు యుద్ధములలో జన శాశమును దగ్గించుటకు సాధన మగునని దలంచిరి గాని యవి యన్ని యిదియాగులయినవి. ఇందులకు దృష్టాంతము జగ్మతయద్ధమే. ఇట్టి యుద్ధములు ముందు జరుగునెడల కుందోషగుండయుద్ధములో నిరవుడు నశించినట్లు జనమంతయు నశించి ప్రపంచము నిర్మాతవ్యవయినను కావచ్చును. విహాసాయుధములు బయలుబొందిన యాంధ్రీయులు ప్రాంచువారు మొదలగు స్నేహరాజ్యములవారు తమ బలముచే బలంపంచములలో యుద్ధములనల్ల మరణములు లేకుండ చేయగలుగుదు మని ముఠియుచున్నారు గాని యది వట్టి కల్ల టర్కీ గ్రీకుయుద్ధము నాపగలిగిరా? లేదు. ముం దాపగలుగుదుము నంతే! నిప్పు నీరుచే నార్పబడునుగాని నిప్పు నిప్పుచే నారదు. అట్లే జ్వలమును ద్వేషము చంపలేదు. కాంతిముచే ద్వేషము హరింపదు. కాబట్టి యొకముందు యుద్ధము

మును తీసికొందము. భరతఖండముపై చిరకాలమునుండి పరదేశీవాసులు దండెత్తి నానాబాధలను గలుగజేసిరి. ఈబాధలను తప్పించుకొనుట కనేకయుద్ధప్రయత్నములు చేసియుంటిమి. దానివలన కలిగిన ఫలితమేమి? జననాశనముచే ముట్టింప బలహీనులమైనాము. ప్రస్తుతపరిపాలకులుగనున్న యాంగ్లేయుల ప్రభుత్వము సరిగలేదని జనులకు తోచినప్పుడు వారి కామూర్తు మొదలగువొట్టు గొంతులు కోసినారు. ఆంగ్లేయుల నడంచగలిగిరా? లేదు. బంగాళావిభాగముతగాదాలా బాంబులు తయారుచేసి హింసించుటకు బ్రయత్నించినారు. జయించగలిగిరా? లేదు. ఏమికారణము? మనము హింసచేయదలంచినాము. కనుక బ్రభుత్వమువారును హింసచేసినారు. తెల్లవానికి లోబడ్డ దేశములు జపానుకు లోబడ్డ కొరియా మొదలగు అన్ని యస్వతంత్రదేశముల గతియు నిట్టిదియే. అచంద్రార్కము దేశముల గతి యింతేనా? ఎప్పుటికైన విముక్తియందుదా? అట్లున్నదెడల సాధనమేమి? ఈ ప్రశ్నల కన్నిటికి నొక్కటియే జవాబు. అదేదీ? అహింసతో కూడిన అసహాయము. (Non-Resistance, Non-co-operation) యుమ్మడి కిదియే. ఈ యుద్ధవ్యయము జయము పొంద గలుగు ననుటకు నిప్పుడు ప్రభుత్వమువారు పడుచున్న కట్టాలమ్మే సాక్షి. అరాలజయమే సాక్షి. అన్నిటికంటే ప్రధమసాక్షి అసహాయోద్యమ వంత్రి ముఖజేసింది జగద్గురు గాంధీగారి చైరసాలాగో నందుటయే సాక్షి.

మొట్టమొదట గాని యెప్పుటికైన గాని బలహీనులగు జాతులు కాంతి స్వభావులగు జాతులు. ప్రార్థన బారినుండి విడదలగుటకు సిద్ధిపడమిదియే. ప్రపంచములో నందరిలోను బలవంతులనుని నిట్టివిగు నాంగ్లేయు ప్రభుత్వమువారితో నిప్పుటికి 18 మాసములనుండి పోరుచున్నాము. అనేకకొట్ల క్రష్టఫిరంగులు వాయువిమానములు విమానాయుత్తులతో బోరాడిన జగ్జనులతో యుద్ధము చేయుట సులభముగ దలంచిన యీ మహాబలవంతుల సాంగ్లేయులు మనతో కాంతియుద్ధము చేయలేక తపాతపా పడుచున్నారు. ప్రపంచమునకు నూతనమార్గము దొరికింది. ఈ సంగతి జగద్విఖ్యాతవయిన సంగతి యనుటకు సందేహములేదు. ఈ యుద్ధవ్యయంత త్వరలో జగమంతట వ్యాపించిన యుద్ధవ్యయమింకొక్కటిలేదు. కాన నది ప్రపంచమునకు నొక శకారంధము. వీరేమీ మేరుపెట్టెదము?

ఈ మహామంత్రోపదేశము దైన జగద్గురు మహాత్మాగాంధీగారి శకాధిపతి. ఈ మహామహాని దివ్యచిరిత్రము విపులముగ వ్రాయుట గాంధీశకము. చరిత్రచర్యణముకంటెది. కండ్లు గలవారిలో సూర్యుడు సెరుగని వారెట్లులేకో వివేకముగలవారిలో వీరి సెరుగనివారు వీరి చరితామృతమును గ్రోలనివారేలేరు. ప్రపంచములో జీవించియున్న వారిలో వీర గ్రగఃగణ్యులని ప్రాజ్ఞులందఱోష్వకోమచున్నారు. చరిత్రలలో డెలినెనతవరకు బ్రపంచములో బుట్టిన మహానీయులలో వీరొక్కరనుట నిర్వివాదాదళము. యేసుక్రీస్తువై రాజద్రోహము బోధించిన ట్టెలియోగము వచ్చినప్పుడు వారు తా మానేరము చేసితిమని యొప్పుకొనలేదు. కాని వీరట్లుకాదు. మనుష్యులు చేసిన

కాన్త్రప్రకారము నేరముచేసితిమనియు శిక్షార్హులమనియు వారొప్పుకొని కాన్త్రము విధించునంతవరకు తీక్షణు విధింపుడని కోరిరి. వారిక్షణు నెందుకు పొందిరి? హింగూదేశముయొక్క విముక్తికోరిక కాకుండ ప్రపంచమందన్ని జాతుల స్వాతంత్ర్యముకోరిక అన్ని జాతుల స్వరాజ్యస్థాపనకు. కనుకనే వీరిని జగద్గురు వని చెప్పువలసియున్నది. “యదా యదాహి ధర్మస్యస్థాని గృహతి భారత, అధ్యుభౌన మధర్మస్య తదా త్మానం సృజామ్యహం” అని భగవద్గీతలలో డెప్పిన యవతాగములలో మహాత్ముడొక యవతార మనవచ్చును. కాబట్టి నూతనశకమునకు గాంధీశక మని మేరుపెట్టెదము.

ఈ వ్యాసములోని 7 వ పేరాలో నుదాహరించిన ప్రయోజనములే గాక యీ క్రింది ప్రయోజనములు కూడ గలవు.

ఈ శకమును స్థాపించుట యోగించును. (అ) ఈ శకము ప్రపంచమునంతయు నుపచుటవల్ల బ్రయోజనమును. (ఆ) వీరియందు మనదేశమునకు గల గౌరవమును మేము విధముల చూచును.

(ఇ) వీరి చేసిన సత్తీయమున దినచర్యలో నుచ్చరింపబడుచుండుటచే ఆయన సర్వదా జ్ఞాపకమునకు వచ్చి యాయనయుద్ధవ్యయము సర్వదా జనుల మనఃసీతము నలంకరించును.

(ఈ) ఈ యుద్ధవ్యయమందు బ్రజలలో నుత్సాహము హెచ్చును.

(ఉ) ఈ మహామహాని పవిత్రతామము వీరి పవిత్రోద్యమము చరిత్రాత్మక మగును.

(ఊ) సుగుణసంపత్తిని తడవు దలంచుచుండుటచే జనుల గుణములయందు మంచిమార్పు గలుగును.

(ఋ) వీరు నునకు చేసిన మహాపరాధమునకు మన కృతజ్ఞతను జూపినవార మగుదుము.

మహాత్మాగాంధీగారు కార్యాచారప్రవేశమయిన 1922 సంవత్సరము 18 మార్చి తేదీ యీశకారంధము. కాబట్టి 1923 గంవత్సరం 21 మార్చి తేదీ ప్రధమగంవత్సర మంతమగును. ఈశకము నువయో 17 మార్చి తేదీ ప్రధమగంవత్సర మంతమగును. ఆ సంవత్సరం 18 తేదీ ద్వితీయ గంవత్సర ప్రారంభము. కాబట్టి ప్రథమ సంవత్సరమందు 268 దినములుండును. ఇంగ్లీషు ఫిబ్రవరి నెలలో 29 రోజులున్నపుడు గాంధీ సంవత్సరములో 268 దినములుండును. 1924 సం॥ ఫిబ్రవరి 29 రోజు లున్నందునను ఆనెల గాంధీశక 2 సంవత్సరములో చేరును గనుకను ఆ సంవత్సరం 268 రోజులు కలిగియుండును. ఇంగ్లీషు ఫిబ్రవరి 29 మరునెలలో 17 తేదీ లగాయతు గాంధీశకంవత్సరం 12 వ నెలనగా “తల్వపుసి” మాసమునందు చేరును గనుక ఫిబ్రవరి నెల రోజులుండునో దాని కన్ని రోజులే యుండును. ప్రథమ మాసము 18 తేదీ గాంధీమాసము 1 వ తేదీ గాను 17 తేదీ ఆ నెలొఖరు తేదీగా గణించునది.

మాసములపేర్లు వానికి నిరీ తమయిన దినములు

1. స్వరాజ్యమాసము	30	మార్చి నెల	18 తేదిన ఆంధ్రంబి
2. శాంతిమాసము	30	ఏప్రిల్	18 ఏప్రిల్ 17
3. భక్తిమాసము	30	మే	18 తేదితో ఆంధ్ర
4. చరకమాసము	30	జూన్	18 మగును
5. అహింసమాసము	30	జూలై	18
6. ధర్మమాసము	30	ఆగష్టు	18
7. ప్రేమమాసము	30	సెప్టెంబరు	18
8. భూలదయమాసము	30	అక్టోబరు	18
9. తృప్తిమాసము	30	నవంబరు	18
10. ధైర్యమాసము	30	డిసెంబరు	18
11. స్వాధ్యాయమాసము	30	జనవరి	18
12. తత్త్వమాసము	20	ఫిబ్రవరి	18

మొదటిమాసం స్వరాజ్యంనిమిత్తం శిక్షనుబొందుట యనగా స్వరాజ్యం దన ప్రవేశమును 4 వ మాసం ఖద్దరును 1 వ మాసం బంధవిమోచనమును తక్కిన మాసములు మహాత్మా గాంధీ గారి మగుణములను గూర్చుచును.

స్వరాజ్యస్థాపనకై నేను చేసిన చేయుచున్న కృషి స్వల్పము. గాంధీమహాత్ముని విమలలో బోల్చినయెడల నేను కించిజ్ఞాడను. ఆయి ప్రార్థనము నను నా మనస్సాక్షి పురికొల్పుటచే నేను దీనికి ప్రారంభకడ నగుభాగ్యము నాకు లభించినది. ఈయుద్వేగము దీపమునంటిది. నేను దీపము చేకబట్టుకొని మోయువాడను, వెలుగు నిచ్చునది నీపముగాని మోయువాడు కాదు. మోయువానిగుణముల విమర్శించుట యనవలయు గాన దీని నంద రవలంబించెదరని ప్రార్థించుచున్నాను.

రెండవసంవత్సరం రుద్ధికోర్కా సంవత్సరం చైత్ర శుకలక్షిమాసం 18 తేది 1922 సంవత్సరము మార్చి 18 తేది యనగా గాంధీశక్తి 18 సంవత్సరమున కారంభము, అదియే సంవత్సరాది.

ఆ శా వి శా చ ము

రామ దాసు గారు

ఎంతటిదానవే గడుసగిరి మము సిల్లుల నెన్నె బెట్టి యా
వంతయుఁ దృప్తిపొంద వహహా ! నినుగెల్వగ యోగితైన గో
రంత వశంబె యాత్మనమిరంబుచు గూర్తువు నిన్ను గొల్చినన్
వంతలు దప్ప వెవ్వరికి ! వారిజగన్భవతైన తృప్త్యో.

ఉ. త్యాగము నున్న ధర్మము నధర్మమునుం బరికించునయ పు
ద్యోగము పాపచింబి నెదో క్రియ సహజలింగ జేయుటల్
భోగము నున్న రాగ మఁగి ! బోయుక నివ్వరియింకఁజేసినన్
చాఁగి మ్రొక్క జేసెదవు ! సర్వజనానికి కార్యసిద్ధికిన్.

ఉ. నీవాక దయ్యమన్న నది ! నిక్కము నిక్కము కాక యుండినన్
దేవుఁ డాసంగువారి గని ! తృప్తి వహించక యన్యకాంక్షచే
జీవము బాముగూర్చి ! చెపచెలల నామ్మ నెఱుంగ లేక నీ
కైవళమై త్ర పారహితుడై చరించుచును యెల్ల వేళలన్.

సీ. మీరు వొం గిరి ! మేలుమె లగు చుచు, కాను నిమ్మన్నచో ! గసరుచుగడు
దేశ సేవ యటన్ ! చూచెద మనుచుండు, పరుల కుపకృతి యనఁ ! బలుకకుండు
నీచ మటన్నచో ! నేచక్కి యనుచుండ, ధనప్రాణముల కెంకి ! మనువుచుండు
మోక్ష మటన్నను ! మోము విచ్చుచునుండు, పరమ పొమ్మని బిట్టు ! పల్కుచుం
గీ. కొరెనా దేనినైన నేకొలదికైన, వశముచేయక స్వాంతిమ్ము ! వశముకాదు
నీవు పట్టినవారికో ! నీరజాక్షి, ఆశ నిజము పిశాచ మేమిమ్ముగాని.

శిశుకల్పనాశక్తి

కె. హెచ్. వి. యస్. నారాయణ గారు, బి. ఏ., యల్. టి.

చిన్నపిల్లల చిత్రవృత్తులు చిత్రములుగా నుండు నని తల్లిదండ్రులకే గాక శిశువులతో నేపాటి సంపర్కముగలవారికైనను తోచక మానదు. శిశువు లెక్కువగ నూహ ప్రపంచమందే వసించి దానినే వారి యానందమునకు నాధారము చేసికొనుటచే వారు నువ్వువృత్తయందున్న వారినే నుందురు, వారిచేష్టలు ఒలుకులు వీనిమూలమున ఈయంశము మనకు గోచరించును. ఇందు వివాదాంశ మెంతమాత్రము లేదు. వారి చిత్రవృత్తులు వివిధగుణల మెలంకలతో నవి మనపరిశీలనమునకును ఆలోచనమునకును అప్పదములుగ నున్నవి.

ఒకపిల్ల యొక్క తీయకటనకు కూర్చుండబెట్టిన చోటనే కూర్చుండించుండును. ఇంకొకపిల్ల తనతల్లి వినుగుకొనునంతటి యల్లరి చేయును. నే తొక పిల్ల గంతులు వేయకుండ కొంత సేపయిన నుండ లేదు. మఱొకపిల్ల వసపోసిన పిట్టల వాగుచునే యుండును. కొందఱు ద్వారండ్ నుండనే యుండురు. ఇక కొందఱు ఎంత నలిపినను కప్పుచునే యుండురు. కేతొకకొంద రెప్పుడు తీక్షణముగ యోచించుచుందురు. మఱొకొందఱు అటపాటల మఱి బువ్వపూటయే మఱి తల్లిపిల్లచిగును 'రాను, పో' అనుచు నాటలద్రవ్యమే యుండురు.

ఇట్టిభేదములు కానవచ్చినను ప్రతీశిశువు నూహ ప్రపంచమందు కొంత కాలమయిన నుండక మానదు. కాని కొందఱు కీయాచా మిక్కుటముగ నుండి కొన్ని యేండ్లవఱకును నుండును. సామాన్యముగ శిశువులు తాము చూచుచున్న వస్తువులను యథారూపముగ గ్రహింపరు. పిట్టకథలను వినివస్తువును చిత్రవస్తువులను చూచినపుడుకు వారి యందలి యూహాబుద్ధిబృంధించి వారి వాగదమున ముకుండుట చేయును. ఈశైలివస్య భావము కొన్ని పట్టుల కేండ్లవచ్చినవారియందును గాంచనగును. వారి యెడల నుండు ఇట్టి శైలివస్యభావమును చూచి 'వృత్తాంతము' 'పిల్లాటలు' మొదలగు మాటలను కొందఱు వాడుచుండుట మన కెఱుకయే.

బాహ్య ప్రపంచమునకును ఊహ ప్రపంచమునకును సంబంధము లేకపోలేదు. బాహ్య ప్రపంచజ్ఞానము ఊహ ప్రపంచజ్ఞానమున కాధారమయి యున్నది. ప్రపంచమందలి వస్తువులను వాని గుణములను మేదస్సు పంచేంద్రియములమూలమున గ్రహించుచున్నది. ఇట్టిగ్రహణశక్తి మేదస్సునకు మాత్రమే కలదు. దీనికే ఆలోచనశక్తి కూడ గలదు. శిశువులకు జన్మకాలమున మేదస్సున నూహపోహము లేదయిన లేక కుళ్ళ ఫలకమువలె నుండును. బాహ్య ప్రపంచము పంచేంద్రియములు మేదస్సునివి ప్రతిశిశువునకు సమానము లయి యుండుటచే జననకాల మాదిగ కొంత కాలమువఱకు వారి యూహలు ఒకేరీతిగ నుండు నని మనకును కొనవచ్చును. కాని లోకానందము కేఱుకొని చూపుచున్నది.

సమానమయస్సు గల పిల్లలను దీనివర్తనాదు బాణసంచాను గా లుబోట నిలువఁబెట్టినచో నొకపిల్ల బాణముఁ ధామ్యుని ప్రేరితతోడనే అమితానందమును బొంది గంతులు వేయును. ఆశబ్దమును వినినతోడనే గుక్కుఁబట్టి యేడ్వ సాగును మరొకరే, కాని యింకొక మఱొకఁడు గాల్చిన పట్టరాని సంతోషము. వీనివైపున కయిన కెందఱిపిల్ల మాడక ధామ్యుని కేర్పించు బాణములనే చూచుచుండును. జట్కాబండి పోవుచో దానిని చూచు పిల్లలలో నొకఁడు గుడ్డము బడిగా పోవుటను చూచి యాశ్చర్యపడును. ఇంకొకఁడు అతపస్వరి కప్పునై వేయబడిన చిత్రమునే అవలూకించుచుండును. వేఱొకఁడు చక్రభ్రమణమును దీలించుచు దాని కేటమునే వినుచుండును. ఒక్కొక్కఁడు కొక్కొక్క యింద్రియము నూత్నముగ నుండును. ఆ యింద్రియములద్వారా బాటరు జ్ఞానమును క్లిష్టలో గ్రహింపవలరు.

మేఘములను నూచి నూడేండ్లవయస్సుగల పిల్లల నిది యేమి యని యడిగినచో వారు పొగ యనియు కెండా యనియు బూచివారి డనియు వివిధవాదముల ప్రయోగించి చెప్పుదురు. ఇటుల నొకేకనపు పిల్లల యందు వేర్వేలు భావములను అపేక్షలను ఊహలను జనింపఁజేయుచుండును.

అందునను పిల్లలందఱకును సామాన్యముగా వ్రీలిని గలంగఁజేయునని అనేకము లున్నవి. 'అనఁగా ఒకరాజు ఆరాజు కేదంగురు కొడుకులు' ఈకథను ఎన్నిమారులు చెప్పినను శ్రద్ధగా విని-చితుచెప్పు జవాబునదెట్ల వచ్చునరే నన్నకుండ నుండగలిగిన పిల్లను నేను జూచియెఱుగను. ఈవిన్నకథలో నెన్నో భావప్రదర్శనము లిమిడియున్నవి. ఎన్నియో వేర్వేలు ఊహలను త్వరితముగా పుట్టించు విషయము లిందున్నవి. రాజుతో ప్రారంభమయి చివరలో అంగరయినది ఈకథ. ఈవధ్య ఎన్ని కన్తువులు కార్యములు గుణములు ప్రదర్శింపబడినవో! ఎక్కువ విషయముల గ్రహించు నభిలాష పిల్లలకుండుటచేత వారు ఒకదానిమీద నేబుద్ధిని నిలుపలేరు. వేర్వేరు విషయముల నొకదానివెంట నొకటి ప్రసక్తింపబడుటచేత వానిని బాండు చుఱుకుగా గ్రహించుతే, ఈ చుఱుకుదనమే కుతూహలము పుట్టుటకు కారణము.

శిశువుల యూహలు వారు గ్రహింపబోవు కన్తువుల తత్వమును బట్టియే గాక వారివారి నైశుగుణములనుబట్టికూడ నుండును. ఇట్టి వ్యభావము కొంతవఱకు వైశ్యకమైయుండును. ఇంతియేగాక నేదైన నొక వస్తువును శిశువులు చూచినపుడు తత్కాలమున వారియనస్సునం శ్లేషయూహలు ఆక్రమించుచుండునో వానిబట్టికూడ అవస్తువుల గుణములను వారు గ్రహింతురు. వయస్సువచ్చినవారియెడలగూడ బై

విషయములు కర్తించును. అర్థరాత్రి తేజ విధిమెట్టి హాళిని వర్షము కురియుచున్నపుడు హరిశ్చంద్రనాటకమును జూచి యింటికి వచ్చుచున్న వానికి దురయనున్న ముగ్ధనిశితబాధియు కొఱవినయ్యములతో కనబడవచ్చును. ప్రియమిత్రునిరాకకై నిద్రించుచు కూర్చునియున్నవాని శోభాశ్రయ రిలుపుచప్పుడయిన తనశ్చేహితుడే వచ్చెనని యనుకొను నగగా! కొందఱుబాటగు సుందరమై యాహ్లాదకరముగ వస్తువయ్యుతోనే దినమంతయును నాగుకొనుచు నానందించుచుండును. మఱికొందఱు సాధారణముగ చీడుమొలగువానిని హింసించుటయం దాక్షిగలిగియుండును.

పిల్లలకుం దిన్నిటికంటెను ఎక్కువఅద్భుతముగ మనకు గనిపించునది వారి కల్పనాశక్తి. దానినే కవిత యనవచ్చును. “ఏనాడీశ్వరుడు ప్రపంచమును నిర్మింప సంకల్పించెనో అనాడే కవిత్య ముద్భవించినది.” ఆకవితాశక్తి మొండుగాకన్న శిశువులయందు దేవుడు మాత్రుని యున్నాడని చెప్పటం యుచితమే కాదు!

శిశువులకు వారి చుట్టుపట్టులనుండు వస్తువులగుర్ని శేర్షకొనవలయునను కాంక్ష మొండు. మనకు చెప్పటకు ఓపి సుహృద్భ్రాతృ గ్రామ ప్రేక్షకులు నుండవలయునని గాని శిశువులు ‘అదిమీమి ఇదియేమి?’ అని వివర వివరములకే ఆశ్చర్యము ప్రకటించుచు చూపుట తో ప్రస్థించుచునే యుండును. ఇందియనులకాగృహ యెటుకెవరు వస్తువనుచున్నాయను గుఱించి శేర్షకను కాంక్షతోపాటు కొన్ని వస్తువులను వెదకికొని కాంక్షనుడ నెక్కడుకలగును. అందుచేతనే పిల్లల యింద్రియము లెక్కువమగునగాను డూను. ఇంటియే కనకొక యింద్రియముచే నెఱిగినదానిని బీముక యింద్రియములయనున నెలగవలయుననికావలసిన పని తీర్చించుచుండును. మాచి-వానినెల్ల తాకబోదురు. తాకనవలసి యున్నది గోరుదురు. డక్కా నొకదానిని మన చేతితోనుండులను కట్టలె చూచు గాని నందికొని చేతుల జూపుదు. రసచేతుల బట్టికొని నొక కట్టు నును. పిదప చేతిబట్టిగాని నెలమై గొట్టిగాని కట్టుచును విన గామును. వల నున్న వచ్చినకొది లోకవర్తమానముల యందు లిగిలియుండటచేత నమన నిట్టి కోరిక యడుగుండును. ఇదిపిల్లలకు లోకమునం దన్నయు నమామైన యాశ్చర్యములను గొల్పును. ప్రతీకస్తువు పిల్లలకాంక్షను తీర్చుటయందు వారి కుపకారమును, కనకనవి యన్నయను వారికి చెలికొండ్రే. వాని నన్నిటిని శిశువు ప్రేమించును. రాను రాను విహితోపకారమును బట్టి వాని మోషణయ నుద్భవించును.

కవినందు ప్రగల్భలించుచేరు శిశువులందు నిష్కరంకమై తనకు చున్నది. క్రమక్రమముగా పరవస్తువులంద్రి ప్రేమను తొలగించి తన్ను దా ప్రేమించుకొన నేర్చుకొనను ప్రేమప్రకటన లగు హృదయములు కల యిశ్శిశువుల మణుకుదనమును గ్రహించి గూనందించు మహాభాగ్యమును విడనాడి అల్లరిచేయుచు రకు మనచే వారి నెత్తుకొని యాడించుటకై నిరంతరము దాదులకు ఒప్పగించు తలదండ్రులను జూచిన జాలి పుట్టకమానదు.

శిశువు వస్తువులను గ్రహించువపుడు వారిలో వాని కెలాగి ను. బంధ ముండిన దాని శిశువును కనినెట్లును ఒకవేళ సంబంధ ముం గా లేకపోయిన గానిని కొంతకంత కన్నించుకై క్షిరూడ శిశువునకు కలు. ఇట్టికై శిశువునకు వైజనయముండవచ్చును. లేక యావశ్యకతను బట్టి యది గలుగవచ్చును. పరస్పరసంబంధముల వస్తువయ్యును జ్ఞాపియం దుండుకొంటు, అట్టిసంబంధము దేనివారిని గ్రహించుటకంటె మిక్కిలి సులభము. ఇంతియేగాక ఏదేని ఒకవస్తువును తెలిసికొనినపిమ్మట దానికి సంబంధించినవానిని గ్రహించుట సులభము. గనుక అట్టిసంబంధమును కలుగజేసి యయినను లోకమందలి పదార్థముల నొకదానికొకటి నొక దాని తెలిసికొన శిశువు ప్రయత్నించును. కొద్దకల్గిపోయిన మాచి అది బంగరమని తెలిచి త్రిప్పుచుండును. ఉసిరికి కాలు లతో పిల్లలు గోలీల యాట నాగుదురు. వస్తువుల యాకాశమందలి పరస్పరసంబంధమును బట్టి వాగగుణములందును అట్టిసంబంధము కల దని యూహించును శిశువు. బ్రహ్మజ్ఞుడ పాదకు జూచిన ఇది బడికొననును. దీనినందు క్రొత్త బావము శిశువుకు గన్బువచ్చునేమో!

క్రొత్తవస్తువు కేదో వస్తువు చూచినపుడు దానియందు ఇదివ అను గనము చూచి నొన్న వస్తువును బోలి యుండు భావమే వస్తునకు నున్నది మొదట కట్టుకు. పిమ్మట రిది కట్టుకులు చూడగట్టును. అటులనే శిశువులందును క నివస్తులందులది వ్యత్యయమును కలిగించు కత్తి శిశువుల కింక కం. బుచేత కుకవస్తువులను వారు ఒక్క చేతి నె టిలుగుట కుదనియును.

శిశువు తెలిగియుండు కస్తువులు కొన్నియే మై యుండును. కాన అది కొద్దిగా గ్రహించుశిశువు వస్తువులకును పూర్వ మెఱిగి గూన్న వానిని సులభముగ సంబంధ మేర్పఱుకలయు. ఇందుకు వచ్చుకొది శిశువు గ్రహించినవస్తువులకంభుల మెచ్చుచుండు ను గాన ఇట్టివారికిలకు కిరగొనుట అంతక సాధ్యము కలంకనము.

శిశువులకు వస్తువులలో కొన్ని వారి - కా ముచేత గాని, రం గవేతగాని రుచిచేత శిశువులన్ని వారిమనముల నాకర్షించును. వానిని కత్తుపాటముతో ప్రభుచున్న నునే గ్రహించెను. ఇట్టివాంతో సంబంధము కల్పించి మోలినవానిని గ్రహించెను. వస్తువు ముచ్చడిచుగు టకు ఇది యొకసూత్రము.

ఇట్లు గ్రహించిన కొద్దవస్తువులకు వచ్చియురాని మాటలతో వేష్య నెట్టినపుడు శిశువు తా నిద్రకంత గ్రహించిన యేవస్తువుతో మొండుగ నుండునో దానిపేరనే గూరిచవస్తువును పిలుచును. ఇట్టిపేర్లు చాలవలయు మిక్కిలి యుచితిముగ నుండును. కిశువు వర్షకలలో ఉపయోగించు నలంకారముల తమదలటతామె అప్రయత్నముగ శిశువులందు మొలకడుచుండును. సంధ్యాసమయమందు ఆకాళమందున్న ఎరువు రంగును చూచి తేకురువున్న అని పిల్ల నుడిసి యెవ రిచ్చట దానినుంది రో యని యోచించును.

మాడుపాటగండవయను గల్గిపిల్ల ప్రాచీనవస్తువునకును కొత్తగ చూచిన వస్తువునకును భేదమును గమనించి యూరెండువస్తువులు నొక

అందుకే ఈ కవిత్వం ప్రాంతానికి పోలియున్నదని గ్రహించి ఉపమానంగా ఉన్నాను ఉపయోగించి మాట్లాడుచుండను. తెలుగు అక్షరములలో 'అ అ' లను తొట్టివడవలసి పిల్లలు పిలుచుట కలదు. కొంత కాల మయినపిమ్మట 'అ అ' లు తొట్టివడవవలె నున్నవని చెప్పదురు. కొన్ని వస్తువులను సంజ్ఞలను జంతువుల పిలుచునట్లు పేళ్లుపెట్టి విజయ వరముకలదు 'ఓ ఓ' లను కొంగలనియు, 'బు' అను అక్షరమును చైలు బండియనియు కొందఱు పిల్లలనుట వినియుందుము. 'జ' ను 'బండిజు' అనుటకు కారణ మూహింపవచ్చును.

తరగతులుగా కవులను విభజించి యొక్కణును కవుల తరువాతిది. ఒక్కొక్కప్పుడు శకువులకు కనిపెట్టు బోలికలు విక్రీలి దుడుకుగా నుండును. నక్షత్రముల జూచి చేపువెనుంపటినుండి వచ్చు నిష్పాకణము లని భైరవులుగా చెప్పట శకువులకుకొంగుండెనిబ్బుననుచు చాటింది మన కాశ్యపమును కొల్వదా! కన్నముకురిసి వెలిసిపిమ్మట చెట్లయాకుల నుండి నీటిబొట్లు కారుటచూచి చెట్లు ఏళ్ళువున్నవని శకువు భావించి కరుణన ముట్టవడు గూఢతో దానివైపు దృష్టి నిలిపి పట్టుకొన్న విచారమునుబాపు తెలంపుతో వీల యేర్చుచున్నదని ప్రక్కకున్న వారి నడుగుల గలదు.

అధ్యాలంకారములే కాకుండ శబ్దాలంకారముల సయితము పెక్కు నుండి శుభ్రులు పుష్కలమగుతురు. ఇతియల వాని నుపయోగించిన గ్రహించి యానందింతురు. పదములమూడి పదములగూర్చి సందర్భాన సారము ప్రయోగించుకొనినాడ వారికింకలగు 'దాయి దాయి రానే!' అన్నపాట లో 'మెడిగిన్నై లేవే' అని తల్లి చెప్పచుండగా యూడేండ్లపిల్లయొకతె 'మొండిచేట లేవే' అని చెప్పి నచ్చెను. మెడిగిన్నై కంటే మొండిచేటయే అట్టి తలుచు చూచుచుండటచే గాబోలు నట్లనెన! 'మంగళహారతి యచే' అని పాటించుచుండగా కుట్టిగనమ్మయనిగి. లోనికేవచ్చుటకు జూచి 'వట్టిగనా దడుగోనే' అని చెనుకపా. తో కలిపిపాడెను మూ గుండవల్సెందులు గడదీసిపిల్ల.

గుర్తొక్కల కవిరాజువిరాజి - ము తరల మెదలయిన వృత్తముల మనము చదువుచున్న పిల్లలకిశాస్త్రంతో వానిని వినుచు సక్రమ

ముగ లయితేయుచు దల నూచుచు కనుపాఠల కదల్చుచు స్వత్యము చేయుటనూడ కలదు. కొన్ని అక్షరములధ్వని పిల్లల సెక్కువగ నాకర్షించును, 'లాంతరు' అనుటకు బదులు 'తీంతరు' అనుట కొందఱు పిల్లలకు నులభముగ కనిపించును. కొందఱు 'నీటికి' కి 'చీటికి' అందురు. అట్లు కాదని ఎంతచెప్పినను అపదముల నీ యుపయోగించురు. ఎందుచేతనో!

కీమపిట్ట యని వినుగుచేతి నొకపిల్లకు పిలిచిన అని ఎంతయూ సంపించి అమాటనే తరుచుగా కొన్ని గోజాలకలకు అనందముతో ఉచ్చరించుచుండటం నే నెఱుగుదును. 'కీమ కీ లు' వని ధ్వని ఈపదము న నుండుటయే దీనికి కారణముయి యుండనోవు.

ఈహా ప్రపంచమందలి త్రోవలు కొన్ని మన కగమ్యగోచరములని మన మెప్పుడొక తేప్పడు. ఒకమనిషియొక్క మేరును మనము వినినప్పు డును పుస్తకములందు చదివినపుడును వారియోకారము మనమనగ్గునకు స్ఫురించును. కాని యందఱికిని ఒకేని గ్రహము స్ఫురింపక పోవచ్చును. శకువులయందు దింకంకంటెను వైద్యరీత్యములు పొడగట్టును, శబ్దముల వినిన రంగును రంగును చూచిన రుచియును రుచివిబట్టి భావమును శకువుల మనస్సులకు తోచునని వారివిషయములు తెలపొసినవా రెఱుగకపోరు. పూర్వమునుపుతో సంబంధము కలుగజేయు శక్తియే యిట్టి యూహలకు కారణ మయి యుండువచ్చును.

ఒక్కొక్కప్పుడు శకువులందు కల్పనాశక్తి విలసిల్లిన దయి యుండి వాళ భ్రమి పడజేయును. ఒకపిల్ల అగ్గిపురుగును చూచి దానిరంగు, కచ్చెరువంది ఆనందాన్ని మునిగి భ్రమి చి వాని నోట వేసికొనె నట

ఇట్లు ఈహా ప్రపంచమందు విచ్ఛలవిడిగనంబి చు శకువులజూచి మనమే యానందమును బొందు ద్వారముగా ననుభవించు శకువులయో నందమునకు మేరయూండునా? వారి మనసును పట్టినవొంది విహికలం ధము తెక్కునయి చిగు నగును. వారినిహా ప్రపంచమునుండి తొలగించి ధనము కీర్తి శౌఖ్యము - వినయపాదననుండే వారిచనగ్గును లగ్నము చేయించును. బ్రదుకుతెరువుల పెదకుటయందు ఇచ్చ రుహస్యవగును. కలిగమైన ప్రపంచవ్యవహారముల నెఱిగి వానినాచిరించు వారలలో సాం గత్య మెక్కువైనవొంది వైశివమునందలి కల్పనాశక్తి క్షీణించును.

అ మృ తాం జ న ము

వాయువు నొప్పులకు వజ్రాయుధము. తలనొప్పుల మాన్పును.

అమృతాంజనమునకు సాటియైన మందు అమృతాంజనమే. అన్ని నొప్పులకు సంజీవివంటిది.

చక్కని డబ్బీతో సహా 1-కే 0 10-0 అణాలు మాత్రమే. కొన్ని పావులలోను దొంగకును.

100, ప్రైవేట్, బొంబాయి.   అమృతాంజనం డిపో,   7 తిలబుకెట్టి వీధి, చంద్రాపురం.

బాలంతరాలు

సాహిత్యసరస్వతి సీరిస్ ఆంజనేయులు గారు

మౌనము లైదు కాలగతి / మానెను జీవిక చెల్లె నుక్కొ! వ్య

త్యాసము చేసెగాక రుజు; / యాతన లన్నిటినిన్ సహించి, నీ
కోసము కాదె ప్రాణములఁగూడ భరించుట యింతదవ్య, నా
యాస నిరాశ యయ్యె; జగమంతయు శూన్యమకా నుతాగ్రహ!

మ. పదుమూడేడులు నిండె నేగృహిణి నై / ప్రార్థింపఁగా లేదు నె
మ్మది నెక్కింతయు నేని సంతతికినై; / మాకున్ బ్రయం బొప్పు నీ
వె, దయాశీతృపరత్ గుమారు నిడి, యొలే మోదమున్ గొల్పి, యా
పద మెందించి, హతాత్తుగా నినుఁగుఁ బాపవన్ బాడియే దైవమా!

చ. అనుచుఁ బ్రసూత యోర్తు, భవనాంతరమందలి శయ్యపై సతీ
జనసముదాయమిధ్యమున / సంతతదుఃఖపరితచిత్త యై
తినువును జేర్చి, రోగమును / దాపము హెచ్చుకొలంది సైచి, లో
ని నెసఁగుఁ బుత్రశోకిము సఖిణుచుకొనఁ నశిక్త యయ్యె, హా!

క. వి. అలజడి నొందకు / మమ్మరొ! నీకది / యత్యశుభమ్మగు / కాస్తదహా
గలుగదె సంతకు సుఖమ్ముగ నుండునఁ / గాలము మించెనే? / కష్టములక
దలచి వగర్పక / తాళికనొందు మిత్రమౌ హిత మ్మని / భర్తృభా
వలను చెల్పిరి / వారిజనేత్రలు / వారికిఁ దోచిన / వైఖరితోన్.

మ. ఉపచారమ్ములు సల్పువారు సతి క్షౌరీ శక్తియుక్తిన్, గుమా
రుపయిన్ నెక్కిను భ్రాంతిఁ బోనడఁచువామిన్, బోలమున్ గాంతుఁ బ
ధ్యపదార్థమ్ములఁ గూర్చువారును, నితాంతాయా సమున్ గీర్చి తీ
వ్రపరితాప మిడించువారు నయి, యెల్లవల్ పొల్పి రప్పట్టున్.

ఉ. కూనిని వారిసేవఁ గొన / మానెను; వీడడు ప్రేమ పట్టిపై;
పూనడు ధైర్య; హావధము / ముట్టకు; లంఘనవృత్తి నుడియున్
దా నెలుఁగెట్టి బిట్టఱు; / ధారగ రాల్పును శోక బాష్పముల్;
సూనునిజూడ నెంచు; దన / చూడ్కిని నెల్లెలన్ వెలార్చునున్.

క. కనుఁగొని యీచర్యల నె, మృగమున భీతియును జంత / మల్లఁగిఁగొన 'నీ
వనితామణి మనఁ గల్గునా?', యనుచు వితర్కించి రచటి / యతివలు కడిదిన్.

తే. తెవులు హెచ్చిలై, సలఁతయుఁగిదీప్రసయ్యె, గంతనాశము క్లేష్టయుక్తముగ మాతె,
మాట లడఁగెను, దృష్టియుఁమాంశ్యమయ్యె, దలఁపు వేటయ్యె, ననువులఁగొలఁగెనింతి.

తే. కన్నతల్లిక సుతుపైఁ / గల్గు కూర్చి, యగును బ్రాణాధికం బట్టు / లగుట, మాత
జీవములనైన లీల వర్జింపఁ గలదు; గాని గర్భశోకాభినిఁ / గడవలేదు.

తే. పుత్రశోకాగ్నిఁ గ్రాంతు / పోలునొక్కొ! మాతకేనియుఁ బితృకేని / మర్త్యు లెందు
నీశ్వరాదేశము నతిక్రమించువారే? స్వప్నగతి లోక మగుట విచార మేల?

శవవహనము

మద్దలపల్లి గురుబ్రహ్మ శర్మ గారు

“ప్రవాధప్రేతసంస్కారా తోక్తోజ్జ్వలం లభేత్” అను
స్వాయానుసరణముగా శవవాహకత్వము ముఖ్యపరమీయ
మని శాస్త్రములు చెప్పచుండ, నీ కాలమున నియ్యది ముఖ్యముగ
ప్రాహ్లాదజాతులలో కొన్నిచోట్ల నిరాకరింపఁబడి యెంతటి స్వచ్ఛ
పురుషశ్రేష్ఠమైనను సంస్కారమునకు వాహకులు లేక మిక్కిలి
ప్రయాసపడుటయే కాక కొన్ని సమయములం దన్యజాతులవారితో
సంస్కరింపఁబడుచు వచ్చుచున్నది. ఈ విషయము జూడ వాహకత్వ
నిరాకరణకాలంబులలో ప్రప్రథములు బ్రాహ్మణులు, వాహకత్వావలం
బులలో ప్రప్రథములు మహమ్మదీయులు. తిక్తనవారన్న మధ్యము
లంగఁ జెప్పవచ్చును. ఈకృత్యమును కొందఱికి నిరాకరింపవలె నని
ముఖ్యాభిప్రాయము లేకున్నను - వాహకులు నత్యంతదర్శనవ్యంగ్యము
ఆశోచమునబట్టి యుపవాస ముండి యశ్లోపవీతముల ధరింపఁది
భుజింపగూడ దని శాస్త్రనిబంధన ముండుటచే నట్లు చేయుటకు
మనస్కరింపక బద్ధకించి సోమరులై కొందఱును వియ్యపువా రైనవో
వియ్యపుజిడ్డు వియ్యపువారు మోయగూడ దను మిమ పెట్టుకొని కేవల
వియ్యపువా రైనను వారి కెంతయో దూరస్థు లైనను తొలగిపోయి
కొందఱును తిప్పించుకొనుచున్నారు. పెండిండ్లలో వియ్యపువారమని
వొట్టివీగి పెండిటలు పేయించుకొని గౌరవము లంది భుజించు వియ్యపు
వారు ప్రేత కిది తిప్పి పేయించుకొన చేతుజాలనట్టియు వాహకులకై
యిబ్బందిపడఁనట్టియు సమయమున పా యుపడుటకు బుద్ధిపుట్టక పనికి
రామని చెప్పి జాటుకొనుచున్నారు వాహకత్వమును నిరాకరించిన
మోమోటమి వచ్చు నని యెంచి యావైపునకైన పోకయును పోయినను
సమయమునకు ముఖము తిప్పించుచు కొందఱును తిప్పించుకొను చున్నా
రు. సమయమున కుండియు నిరాకరించుచు కొందఱును తొలగు
చున్నారు. ఇందువలన లోకముఁగ గల్గుచుండిన యిబ్బందు లట్లుండ
మిదుమిక్కిలి అశాస్త్రీయముగ నన్యజాతులవారే వీరిని తిట్టుచు
మోసికొనిపోవుటయును తటస్థించుచున్నది. ఇయ్యది కాలికై బ్రత్యక్ష
మయ్యును వీక్షించి మిన్నకుండుటయును గల్గుచున్నది - ఈభూరనిరా
కరణము ముఖ్యముగ విశ్వాచిదావివ్యాధిపీడితశవములపట్ల జనుగుచున్నది.
ఇట్టివేళలందు దీనులును శ్మశానబాంధవులును నగు సంత్యజాతిసోదరులే
దిక్కునుచున్నారు. వారి కెట్టి ప్రాణభీతియు లేదట, వీరికి గలదట,
వై వ్యాధులు వీరికన్న వారికే కులభముగ రాగలవు. అట్టియెడ నేమి

యెఱుంగని పంచములకుఁ గల భైర్యసాహసము లేన్నియో యెరుంగుదు
మన్నవీరి కేల నుండరాదో? స్వయతములం దభిమాన మెంత యుండినను
పైసమగము నచ్చినప్పుడు మాత్రము ఈ విషయమును విడనాడి
స్వచ్ఛమగు నుత్తమజాతిశ్రేష్ఠములను పంచములపాలు చేయును పాత
కమున కొడిగట్టుచున్నారు. ఇట్టి యంటువ్యాధి కలంగని శవముల
పట్టును నిరాకరించుటకు ఉపవాసయశ్లోపవీతధారణాదులు ముఖ్యకార
ణములు. ఇంతమాత్రమున తమమతమునబట్టి తమతో సమానముగానుండి
చనిపోయినవానివిషయమైయుట్లుచేయుటధర్మమా? శాస్త్రకారులుగూడ
ప్రతివిషయమునను నిబంధనల నేర్పఱచియు నిక్కాలమున నబలమనస్కు
లు పుట్టులనియెంచి ధర్మములకు ధర్మశూక్ష్మముల నేర్పఱచినారు. -
పైని చెప్పినవీరి శవవాహకత్వాదుల బట్టలనియుండినను
నిజుగు దుగ్గులు లట్లుండలేనివో ఆజ్ఞాపోశనము చేసి యశ్లోపవీత
ముల ధరించి భుజింపవచ్చు నని ధర్మశూక్ష్మము నేర్పరిచినారు, ఇది
యెఱింగియు నిరాకరించు మహానుభావులు కొందఱు గలరు. ఈ కాల
మున నత్యంతదూరకుల మని బయలుపెడలి మతవిషయముల బోధించుచు
కర్మాచరణకై పాటుపడుచుండినవారి చెప్పికొను సంస్కారాలు కూడ
నెన్నియో చెప్పవచ్చు. కాని యెఱింగియున్న సంగతి నే యెత్తికొనను.
అక్కటా వారైన ఈ సీతదళ తొలగింప మనకు రాదయ్యెను.
ఈ వాహకత్వ నిరాకరణోద్యమము గమామి 30 యేండ్ల
క్రిందట నెక్కుడు వ్యాప్తముగ నుండెడిది. ఇప్పుడో మిగుల కర్మ
ములు కాకున్నను ఈ కాలపు యువకులు కొందఱు నీచకృత్యములకు
పాల్పడక వాహకత్వ మన భుజిమిచ్చుచున్నారు. ఇది యెంతయు
సంతోషకరము. కాని యింకొక దురభ్యాసము కలదు. ఎద్దియన,
నెవ్వడైన బుద్ధిచుంతుడు పాల్పడియుండినవో శవమున కెట్టి సంబంధ
బాంధవుల యిచ్చును చేకర ప్రప్రథమముననే వీనిపాలఁ బడుదురు.
ఇది యెట్టి చిత్రమో చూడుడు - మృతినొందినవానికి సంబంధులు
ముఖ్యముగ నిల్చి అట్లు లేనివో నితరుల కాశింపవలసినది కాని ముందే
యెరులపైఁ బడఁట యధర్మము. దైవ మెల్లరకు నొకడే. సంచిత
ప్రాబ్ధంబు లందఱికిని నొకటే. రామన్నది రాకమానదు. సంస్కరణ
యన నిదియే. ప్రధమమార్గము కాన నీసాహసమే యెల్లరు పూని
మహమ్మదీయులవలె శవవాహకత్వమున నభిముఖులై నడిచి నెరవేర్చి
కృతకృత్యులగుదురు గాక!

తా మ ర తై ల ము

తామర, తీట, గజ్జికి మంచిమందు. డబ్బీ 1-కి అణాలు 6 మాత్రమే.

109, ఫ్లోరోడు, బొంబాయి   అ మృతాంజనము డిపో,   6, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు.

రాణీ సారంధ

యడ్లపాటి వేంకటసుబ్బారావు గారు

వదివో పరికిన * బంగార మమ్మ

పాటపాడెద నన్న * పలుకకుండెదవు
మాటాడకుండుటే * మనసాయె నీకు
మాయన్న యీగాత్రి * వఱలి రాడెందు
ఊరక చింతో * నుండెద వేల
వచ్చు ను లేవన్న * వనట పొందకుము
అని శీతలాతోడ * హాస్యబులాడు
సార ధ అటుదాచి * సుధ్రు ము మొదవ
“అన్నయ్య! ఇది యేమి! * అర్థ గాత్రమున
రెడిసిన వస్త్రాల * తత్తంబునను
అస్త్రహీనుడ వగుచు * నరుగుడెంచితిని
అని పల్కుచెల్లెలి నలై * తాఁ జూచి
“అరులపాలను బడె * వస్త్రశస్త్రా
నది దాటి వచ్చితి * నాస్త్రాణభీతి”
అనియెకు సోదరు * ననిరుదు గొంచి
భావతీకుత్వము * వదనవద్యమున
అరుణకాంతులు గ్రక్క * నార్మగ్న రకము
దీపింప సారంధ * దిద్దెన లెచి
“వంశచార్యుడను * హనుచేసితివి
సార్థకనానయు * చట్టుచేసితివి”
అని తీక్షణదృష్టుల * నతనివై బజప
స్థిల తల వంచి * “పెల్లెలా! నేడు
జీవితాంతమాదా * స్వహలోన నుంచి
నేదపాతము నాకు * వినిపించినావు”
అని చెప్పుచును నేగ * అంధకారమున.

“వంశచార్యుడందు * పడిపోయె నేల
నాస్త్రాణకాంతుని * నడిరాత్రి యిట్లు
తూలనాకును నిల్లు * తొలగి పోవగను
చేసితి నీ విట్టి * నితిలోన నుండె
హృదయ పెరికయందు * హృదయేకు నునిచి
కాపాడకుండువే * కనకంబువోలె
పల్లకిలో నుంచి * భద్రమ్ముగూను”
అనుచును నెత్త * అశ్రుల రాల్చు
కాననా రముల * సారంధ పలికె
“ఇటువంటి నితిలోన * నే నుండునెవల
హృదయము ఖడ్గాన * వీలగాక కేతు
పల్లకిలోన నే * ప్రాణంబు గొందు”
“వేయనీ! సారంధ! * ప్రియ మెంబునుండి
పూర్ణ మాచంద్రుని * బురుడించుచుండు
నీమధ్యముభ మేమె * నే మాడఁ జూడ

మేఘావృతం దై * మిహారాంశువోలె
దీనభ వంబు * లెలుపుచు నుండె
చిలువన్న వెదవుల * చిలువంబు బాకె
కురులకు దువ్వపు * కోచలరసపు
రమ్యభూపలనేత * రాణింను నీవు
పూజతోటి డిల్లీ * బుంధలంబు
నీవు కాంచినయంత * నిశ్చలసుఖము
కాంచగా నుండెను * కారణ మేమి”
“కారణంబుగంగ * కారణ మేమి?
ఓర్వాపురంబున * నందె రాణిను
లక్ష్మక డిల్లీ * గానిగా నంటి
జాగీరుగార * జామ నే నైతి
సుల్తాను నాడెను * కురలు మిగు
సుల్తానుచే నిట్లు * జ్ఞోట్టుబడిరి
బుంధలంబుగూలు * భోవలలో తోచ్చు
సంతోష మేరితి * నామాద గలన
చిత్తమందోభయ * కల నాకు”

సచ్చిత్రోజ్జ్వల * వాపునా లెగు
ప్రజల యానందంబు * నిల్లెట్లం
తూట దగ్గయు * చిరునామగోకు
స్వార్థంత్రిభవంబు * నావ్యోభి రుప
సారంధయంబున * నెత్తో నె
తాండ్రొందు భావకన్యకలు
రాణివాంఛుకు * నాగి గ్రహంప
నంగతుగాను * నన్నస్థానంబు
నింహగనంబున * చెలగుచునుండె
బుంధలంబునంబు * గొంతు దురంధె
“సారంధ ముందు నీ * కలహం నగొనక
ఏమనిగాని నే * నెప్పుడు చేయ
చేంబులనదియంద * చేరియున్నట్టి
ధర్మకుసేన * ధర్మశైవ
మొహి నువీను చుండు * ముఖులు నన్న
తగలంబునెడిరి * సాహాయ్యపరగ
ఏమిచేయగనన్యు * నీనితియందు
నన విని సారంధ * యాహోచ నేల
ప్రాణంబులను గూడ * వదలుచునైన
శరణాగతులను రక్షణచేయవలయు
బుండెలపీరుల * పూర్తి కంబు
చేంబులనదియందు * చేరంగవలయు
శరణాగతా * సురభ్యుండు

ప్రపంచము బంధుల కైవడిలో కైవడిలో
 బిగియబడియున్నది * పైకి కనిపించును
 నూనూనగుమీసలు * నూతన యౌవనములు
 నిమగ్నమగును మీద * నిలవఁగాఁ జాలు
 పోలికలుతిరిగిన * మీసలవారు
 కాలసర్పముల బోలు * శత్రులవారు
 ఎత్తైనవారు * నితంతవారు
 అజ్ఞానుబాహులు * నలరెడు వారు
 వెడఁదయో రొమ్ములు * పేరెక్కువారు,
 ఈటెలపోటులు * పాత్రైనవారు
 కళకాలసాములు * కన్నెనవారు
 విలునములుధాటి * పేర్కొనవారు
 కొమరొప్పు వైతాళి * గుఱ్ఱాలవారు
 బుంధేలువీరులు * పుడమిసొట్లు
 రణంగకొతుక * రాగంబువెడల
 ఉత్సాహవాక్యముల * యుద్ధుల వెడల
 తిప్పుడు ప్రతాపముల * తాఁ జూచుచు
 చంపఁగరాదు * పైన్దంబు నడుప
 మొసినదీనుని పైన్ద * మును గూడికొందు
 కదలిరి ఘోషణ * కదలరంగమున

పోరు మోరం బాసె * పుడమిపై బడరి
 ఇ. ప. ములవారు * సెంతయో నుంది
 కాలుకేతులు పోవ * కడు కిడ్చువారు
 పొట్టపైవులు నెళ్ల * పొరలేడివారు
 తలగ తిప్పలు * తారావారు
 చంపవచ్చిన వారి * భరణంబుంటి
 బ్రతిమాలుచుకొను భంగ * పడుచునువారు
 లేవక క్రియ * లేకంబు లేక
 హృదయకోపంబున * పాచ్చగురిమిని
 పటపటు యనుచు * పండ్లను కొఱికి
 హుంకార మొంది * యూపివిడిచి
 వీరశయనంబున * వెలిగిడివారు

ఎన రిది చెప్పఁమా * ఈసేన మాడ
 అత్తు దప్పింప * అడ్డమై నిల్చి
 చక్రస్థిని త్రొక్కి * ఒకము చేకూర్చి
 దళనాయకుం డెంత * దైన్యవంతుండో
 స్వల్పస్వైర్యముతోడ * వైరుల దాఁక
 అహ! విమని చెప్ప * ఆతివశక్తి
 సైన్యంబు పురికొల్పి * శక్తువద్దమున
 వెనుదీయక నల్ప * వింకయో రణము
 నవయావనముతోడ * నగుమోముతోడ
 అనుగో వచ్చుచునుండ * అకౌర్మమార్తి
 అని రాజు లపోసి * అటు చూచుంత
 పురుషవేదము దాల్చి * పొలుపొందు పొలుచి
 నవతర దలవంది * నవ్వుచు నిలిచి
 ప్రేయసి సారంధ్ర * ప్రేయ మార చూచి

చంపకురాయండు * చక్రకుండు నాయె.
 ఢిల్లీపురాంగన * తీవితో వచ్చి
 బొరంగజీబుని * మాన్దంబు వచ్చి
 చంపకురాయండు * జాగీరు వడచె
 తారావాజానీత్య * పదవిని పొందె
 సింహంబుబోసులో * చిక్కెను మరల
 సారంధ్రముఖమున * సంతోష మెడలె

“అమ్మ గుఱ్ఱంబును * ఆ నల్లిఖాను
 బలవంతమున లాగె * కలుపురిలోన
 ఒక్కండ నొకును * డోరక నుంటి”
 అని చెప్పి కుతుఁ డిట్లు * అననంబును
 రోమరణంబులు * రూఢునికొంటి
 పురుషునుండంగ * బొలునిఁ జూచి
 “గుఱ్ఱంబు పోయిన * కొద లేదు కాని
 నినుఁజూడ ది. ఖమ్మ * నిలువెల్ల గ్రమ్ము
 బుంధేలువీరుల * పూజ్యగ్రమ్ము
 నీదుశాశంబుల * ని నేజ మామె
 కొర్రుపీనుండవై * చానమువోలె
 చానతో చెప్పంగ * చనుదొచినావు
 కళకాల పేమామె * కరమున నిట
 చనిచూపుంటివి * సహజమా శక్తి”
 అని పురుషాకృతి * నశ్వంబు నెక్కి
 కగవాల మొఱుండి * గ్రమ్మనదీసి
 వీరనికాసంబు * కనువెంట రాగ
 దర్శుని చేరంగ * దరుణి తా వెడలె

“ఖాను గారూ! మీరు * కడుకొర్రుదగ్గనలు
 పనివాని బెడరించి * పలువురు గూడి
 గుఱ్ఱంబు వారియించి * కలుగుచున్నారు
 రణధూమిగుండు * ప్రాణాపసాన
 స్థితిలోన మీరుండ * చిక్కె నా కిదియు
 నానాకు దీనిని * నాగ్గులు దప్పి
 దొర్లవచ్చుత్తితో * తానెక్కితిరి
 బుంధేలురక్తంబు * పొరలుచున్న
 వీరనారిపణి * వెఱవఁగాఁ బోదు
 రక్తపాతంబున * రవ్వంతయెస
 చలియింపఁగాఁబోదు * సారంధ్రరాణి
 ఖానుఁడు అశ్వంబు * క్రమ్మఱునియ
 ననుచును చెప్పంగ * నలులైన నింక
 రక్తధారలై దాని * రప్పించు ననుచు
 కళకాలములు తీసి * కడఁకతో నున్న
 బుంధేలువీరుల * పూనక గూన్చి
 బొరంగజీ బిట్లు * అతివతో ననియె
 “అశ్వంబు కిక్కింకు * అందుకు మీరు
 చెల్లించు పలు రుపంతో * చింతింపవచ్చు”
 అన విని సారంధ్ర * అణుమాత్రమైన
 చలియింప కిట్లు * సానాస మొప్ప

“నెల యంత యనుచును * భీతిల్లనేల
జాగీరు మన్నులు * సర్వము విడుతు
రాజ్యము విడుతును * ప్రాణము విడుతు
అత్యగౌరవమున * నన్నియు విడుతు
ఆత్యగౌరవము మా * కాధ్యాత్మికము
దానితోఁ జేసెన * ధారపోసెదను”

ధిక్కారముతో బొంది * తీరించుచున్న
బెంగులబుని * అహవదళము
ఓర్వపురమును * ఊర్జితశక్తి
ముట్టిడవేసెను * మూడువారములు
ఎన్నియో పాఠము * నిట్టిసేవలను
మహత్త్వము పెట్టి * పోల్పోయి
చంపతునిహంబు * శ్వరబాధచేత
మంచంబుపట్టెను * మనసు వేధింప
శత్రుధాటియు చాల * జ్వలిత మా మండె
కోటగోడలు వెనుక * గూలునటంచు
హృదయమందున * నెంచి * ప్రేయసి కనియె
“జాగీరు మన్నులు” * స్వములు పోవ
చింత లేకంబును * చేస్తున్నంత
ప్రజలనిప్పుడు గావ * పటుశక్తిలేమి
పరితాపహృదయము * పగులుచునుండె
శృంగులబుజ్జత * చైతన్యమును
ఏరితి నుండును * పీనపు బతుకు
దుర్గము వీడిన * తోడివారలను
అరివీరకరచాల * మామూతిగొనంగ
తొప్పా ముండిన * సేమిఫలము
విక్రమపాత్రులై * ప్రేమచే గొలుచు
భటుసంఘ మే నెట్లు * పొయగ నేర్తు”
అనుచును చింతించు * ప్రాణేశు చూచి
సారంధ్ర నీరీతి * సలహాను నిచ్చె
“అరినానుకుండు మీ * అనుచులందు
మిత్రభావంబున * మెలంగున రేపిని
హృదయకాంతిని మీరు * కేవలము విడిచి
ఊండగలరని నే * నూహించువాన
అది సానుహల మా * నటుల నేర జేతు”

సారంధ్ర! అటుచూడు * ప్రేక్షకులు లవిగో
మనల మెటాడుచు * మానక వచ్చె
వాగ్దత్తుకొ వీడి * వచ్చుచువచ్చురు
ఈమాత్రమున కీపు * ఇచ్చితి గాదె
పుత్రుని పుత్రసార * పురుషసింహంబు
వార్తలు గొనిపోవ * వాని నే పంది
అరులచేతులగాన * నప్పగించితివి
బుర్రులక్ష్యము * పొందగ వాడు
అన్య దురుసును * అలగారి యుంటి
అకలన్నియు నాకు * అదృష్టంబుపొయె
ఆరణ్యమధ్యాన * అందలందు

పరిపంధిచేతుల * బంధింపబడుదు
నాకండ్లముందర * నాసతీమణిని
నీచులు బంధింప * కేనోపేజాల
నమయ మేలేంచెను * సారంధ్ర నీకు
నీరనారీమణి * పేర్వాసి గాంచ
సతిపతిధర్మము * సలుపగ వలయు
హృదయేకు కోరిక * నీడేర్పవలయు
అకమానభారము * నందగాఁ జాల
నేర గోరువరమును నీ * వియవలయు
కడకొర్కి పెల్లివించి * కడు భగ్య వగుము
ఇచ్చెన చను నాన * నెట్టింతు నీకు
శూరమార్గి నటించు * చూడుకొలు దెలుపు
హృదయము ఖడ్గాన * వీలగఁ జేయు
పల్లకీలాన నే * ప్రాణము గొనుము
శత్రుల నను బట్టు * సమయంబులోనె
నీదు కరవాలము * నిర్భీతితోడ
నావతుమందున * నాట్యము సలుప
వేగమే పూనుచు * వేడెడ న్నిన్న
అన విని సారంధ్ర * అక్రము రాల్చి
“హా, నాధ! ఇది రేపటి * అన్యాయ మకట!
ఎందైన గంటికే * ఈతీతి పతిని
విగతజీవుని చేయు * వెలదిని భవనిని
మన్యనోదయము * మాన్యము నగుచు
యోధుసహృదయుల * కాటపట్టుకుచు
ప్రేమనూర్తికి * ప్రియధామ! మాచు
సంతోషగరించుకు * సహచర్య మగుచు
పొలుపొందు వతుంబు * పొడుతు క నెట్లు!”
అనుచుండు నంతట * అరివీరచయము
తోడి బుంధుల * త్రుంచుచు వేగ
ప్రభువును డటంగ * వచ్చుచునుండ
“మాచెద నేలనే * నుదతి నీ విపుడు
మానంబు క పాడ * మనసు లే జేమి
వంశమర్యాద కాపాడగ రాదా”
అనుచును తను మాచు * ప్రాణేశు చూచి
“శీతలా అనాండు * చికటిగా త్రి
నీతోడి పంతులు * నెఱవేర్చు నేడు
సమయ మేలేంచెను * జాగేల” ననెడి
దారుణవాక్యముల * తన నోట వెడలె
ప్రాణేశుహృదయాన * రక్తము వెడలె

చిలునవ్వుముఖిని * మెలగుచునుండ
చంపతుగాయని * చతుర్దయంబు
ముకుళించులోపల * పుణ్యచారి త్ర
వీరనారీమణి * వెలయుల మిన్న
సారంధ్రనిజబుద్ధ * సంధ్య వంది
ప్రాణకాంతిని దివ్యపాదాబ్జమపు
మొలకవల్లతోడ * ముద్దున గ్రోతె.

పుష్పంజలి

ఉపవేదములు — గ్రంథసూచిక

మాసవల్లి-రామకృష్ణ కవి గారు, ఎం. ఏ.

మృనుమ్యం శేర్మకొనదగిన దంతయు వేదములలోనే కల దనియు నది యునాదియై ప్రత్యక్షాది ప్రమాణముల కతితమై స్వతః ప్రమాణసిద్ధ మని మనయార్థ్యైల్ల నంగీకరించుచుఁ దదర్థవా దభావ్యవివరణ రూపములుగా బహుగ్రంథములు బహుముఖములుగా వెలువడియు నున్నవికదా. ఉపవేదములు పదంగములు విద్యలు కళలు మొదలుగా విద్యావిభాగములు పెక్కులు గావచ్చుచున్నవి. ఈవిన్న వ్యాసమున నుపవేదము లేవో వానిలో నేయే గ్రంథములు మనకు లభించునని గలవో యింపుక విచారించెదము. ఒక్కయంభవేదమునైన లోనఁ గలవిను. యులు నెత్తి యాంధ్రమునఁ గ్రోడీకరించి వ్రాసినను వేయిపుటలైన దస్పత్ర పట్టున. ఇందు గ్రంథములమేరలు మాత్రమే నూదించినను స్థలసంకోచము నిక్కముగాఁ గలుగవచ్చును. ఋగ్వేదా సామాధర్వణముల మధించి బ్రహ్మ నాలుగుపదముల స్మరించెనట.

“అయం పంధనమం చైవ గాంధర్వం చార్థమేవ చ
గర్వణాశ్చోపకారార్థ ముపవేదాన్యగాదయః”

అని యామలాష్టకతంత్రమునఁగలదు. అయశ్చేదము ధత్తశ్చేదము గాంధర్వశ్చేదము అర్ధశ్చేదము అని నాలుగు. వీనిలో నర్ధశ్చేదానమునఁ గొందఱు స్థాపత్యమనియు (అన్న) తంత్రమనియుఁ బఠించెదరు. ప్రపంచహృదయ మునఁ దై నాలుగింటినే నిర్దేశించుకర్త చేర్చొనియె. అయశ్చేద మన కైద్యకాస్త్రము, ధత్తశ్చేదము విలువిద్య. గాంధర్వము సంగీతసాట్వములఁ బ్రతిపాదించునది. అర్ధశ్చేదము దర్శనంపాదనరక్షణకములు సెఱిగించు సర్గశాస్త్రము. ఈ నాలుగింటిలో నొక్కొక్కటియుఁ జతుర్వేదముల సార బిది గ్రహంపవలయు. గాంధర్వమునుగూర్చి భరతుడు—

“జగ్రాహ పాత్యం ఋగ్వేదా త్సానుభ్యో గీతమేవ చ
యజుశ్చైవా దభినయం రసానాధ్వజాదపి.

అని పాత్రగంభావజాదుల ఋగ్వేదమువలనను, అభినయకగణాంగ హారవేషచనాదుల యజుశ్చేదమువలనను, గీతతాళధ్రువాదు లగు గ్వర కాలమానవిశేషమును సాను వేదమువలనను, భావరసముల సభర్తవేదము వలనను బ్రహ్మగ్రహించి గాంధర్వవేదమును లోకమున నవతరింపఁ జేసెనని చెప్పుచున్నాఁడు. ఇట్లే తత్కిన యుపవేదముల విభాగము చతుర్వేదసంఘాత మని కలఁపవలసి యున్నది.

ఈయుపవేదర్తలు మహర్షులు పెక్కుండ్రు గలరు. వారిగ్రంథములు పెక్కులు మేరులేకయుఁ గొన్ని నామావశ్యములుగా నశించినవి. కొన్ని మాత్రమే లభించుచున్నవి. మొట్టమొదట బ్రహ్మ సృష్టింపఁగా నాలుగును గలసి లత్యగ్రంథమహామే కలదియయ్యె. గ్రంథమనఁగా

గిరి అత్యురములపరిమితి గలవం క్తి. అయశ్చేదము ముష్యునియాణువేల గ్రంథముగా బహువిషయములు నిర్ణయించునట్టిది బ్రహ్మశేతను విదప నలువదివలయురు ఋషులచేతను విరివిగాఁ గూర్చుబడియె.

అయస్త్రింతస్సహస్రం స్యాద్ద్రౌంధగ్య పరిసంఖ్యయా
యత్రైవహీ ప్రద్యుశ్యే ప్రిహోత్సత్యాదిలక్షణమ్.
అయస్త్రినిర్ణయాధ్యాయః ప్రకృతిజ్ఞానమేవ చ
నాడీధాతునిదానం చ నక్షత్రదోషనిరూపణమ్.
శారీరగుణవిజ్ఞాన హావధోతావదనక్రమః
గజాశ్వ నర కోగాది చికిత్సాకరణక్రియాః
రసాన్ని మూలికార క్రమోకరేకక్రమాత్పాత్రాణాం
నిదానం వట్టిచిత్సానాం వ్యాభే ద్యనిరూపణం
పూర్వపూర్వానువిజ్ఞానం కర్మదోష ప్రదగ్నవే
వివమాదీని భూయాంసి సంత్యాయాపి సహస్రకః
ప్రత్యక్షఫలః స్థూణా మాయుర్వేదః ప్రదర్శితః

అగర్భాధానమిందోత్పత్తియగుము గలగు శరీరాభివృద్ధిమూలక లక్షణములను అయస్త్రిగ్దయము వాతపితృశ్లేష్మాది ప్రకృతియుఁ గాలస్వరూపమును నాడీధాతువుల తత్త్వమును భాగ్యానుభాగ్యవస్తువుల గుణగుణములను, కాలవయోభ్యాన సాహచర్యాచారభాజనాదుల గలుగు కాశీ వికారములను దౌష్వధకరణవిధియు గూఢిమృగవైద్యమును రసాదుల యాషధయోగములను కటభేదములను మూలికాజ్ఞాన తత్త్వం గ్రహ క్రమములను గసాదులచే లోహముల రాగాభివృద్ధిమును దౌష్వధవాక్ క్రమమును వ్యాధిలక్షణములను జన్మాంతరకర్మదోషముల సెఱిగి తత్త్వద్వ్యాధిచికిత్స నుపదేశించుటయు మొదలుగాఁ జెప్పి విషయము లాయుశ్చేదమునఁ గలవు. ఇం దాయుశ్చేదనూత్రము (వేద భాగము)ను, జరకసురుతి భేదకృతము లగుసంహితలను, కృద్ధవాగ్మృత ద్వితీయవాగ్మృతుల యస్తాంగసంగ్రహృదయములును శార్దధరబహరా జానంతాదుల ప్రకరణగ్రంథములును సహస్రములు గలవు. ఇవి యెల్ల రకు విరితమే. కావున నెందుక దుర్లభ్యము లగువాని గుఱించి కొంత పనించెదము.

కైలాసకారక నును మూలికావిచారగ్రంథము మంథాశ్చైరద తంత్రములోనుండి గ్రహింపఁబడినది. ఇందు మూలికల సిద్ధావధి, దివ్య వధి మహావధి రసావధి విభాగములు నూదించఁబడియె. సిద్ధావధులు దేహలోహవేధల విషయం క్రమగు రసమును సవ్యామరణమున భస్మీకరించునట్టి లోకమున ముప్పదిరెండే కలవలెను.

“రక్తము హీనోపలతా భదంతి కృష్ణులిత్రకణే”

నాలుగుపలకల యెఱ్ఱకెముడు, చంద్రకళతో వృద్ధిక్షీణములకెందు సోమలతలయు నడవిపెనగయు, నల్లనిచిత్రమాలము మొదలగు ముప్పదిరెండింటి లక్షణములు బ్రయోగములు నిందు గలవు.

సిద్ధరసార్థము రససాధనమును లోహసాధనమును రసాయనోపసాధకరణసేవాక్రమమును విస్తరముగా నెఱింగించు సంగ్రహగ్రంథము. దీని సతనిష్ఠణముగాఁ బరిశీలించిన రసత్వ మంతయుఁ జెల్ల మగు ఇందు నిష్పన్న జూచిన నావిరియై పోవునముకు రసార్థుల యెఱికిఁ బోవుమిక్ర మగు కాంచనమును నిత్యద్వరూపమునకుఁ జెచ్చి సోమానలయంత్రమున రసకాంచనములఁ జూపఁగించినచో నన్ని రసము పాఠకండు నని మూలరూపముగా నొకయంతము చెప్పఁబడినది. ఇట్లే రసకాచ విద్యకు మూలభూతముగ నకలధాతులోహములకును "రాగములు" (units of energy which radiates light) గల వనియు వేని వేని కెన్ని గలనో వివరించి యొకదానినుండి మఱియొకటికి రాగములు మార్పుకొలుగు చెప్పి యక్షణములు గల రసమునకు వజ్రాది ధాతువుల రాగగంభ్య సెక్కింది "సారణ" యనఁమాదము నుపదేశించి సిద్ధరసమును సోహాహావేధక సిద్ధ లుపయోగింతు రని చెప్పఁబడియెను. రసరత్నాకర మనఁచుచుండుదాతృక మగు గ్రంథము నిర్వహాధిపతిగారిచేఁచి పఁబడియెను. ఇందు సామాన్యముగా రసలోహధాతువుల స్వరూపమును భిన్నీకరణవిధానమును బ్రధాన మగు రసఖండమునఁ జెప్పఁబడియెను. ఈ భాగముమాత్ర ముత్తిరగోళమున ముద్రిత మయ్యెను. రెండవది యగు రసవాదఖండము 19 శతాబ్దములలో ప్రముఖులఁ బదునెనిమిదిసంస్కారములను, నకలలోహములను నిత్యద్వరీకరణ భృక్తిరణ విధానములును భూమిలో నెఱపఁచెచ్చటనో లభించు రక్తస్నాహి మొదలగు సిద్ధివర్గల లక్షణములును స్వర్ణముత్తాప్రవాళ వద్యరాగకరణ ప్రకారములను వివరింపఁబడి చనోహారముగా నుండును రసాయనాంధముఁ మూఁడవది, దీనిలో దేహమును దీర్ఘజీవిగాఁ జేసికొనుటకు గోపసేనాక్రమములు గలవు. రసేంద్రబంధమున బసవరాజయ చింతామణి గ్రంథములలోని సకల రసలోహధారు మిశ్రావధములఁ జేయు ప్రకారములను నైదవది యగు కిద్ధఖండమున సకలచుర్రములను నిద్రజాల చిత్తినపద విషయములను గలవు. ఈయొక ఖండములను లభించుచున్నవి. మంథా వైరతంత్ర చను నద్యుతగ్రంథము సంతాగముగా లభింపకున్నను నుమారు 10 వేలగ్రంథము చిట్కమన్నది. దీనిలో నచ్చిత్రరణవిశ్రాంతియు రసాయనాచారాంతయు "అనందకంద" మను పేర మెయునున్నందున నీగ్రంథమును రసానందకంద మనియు నానందకంద మనియుఁ జేర్పఁదగును. మంథానైశ్చేవులకు కిరంజీవు లగు ముప్పదిరెండు సిద్ధులలో నొక్కఁ డని హతయొక ప్రదీక్షితలోఁ జరిగింపఁబడియెను. ఇదియు శ్రీశైలప్రాంతములఁ దపమును చేయుమండఁగా సింహశాధీశ్వరుల డగునపేంద్రుండు శ్రీమఖములఁ బంపి పిలిపించి సింహశాధీశ్వరున (అనారాధపురమునకి) గొప్ప ధర్మవైద్యశాల మృగమనుష్యసంపాతమున కనుకూలముగా నిర్మించి దానిపై మంథానైశ్చేవున కధికార మేగ్గుఱు ప్రతిదినము తోగులక్షితిఁ బరిశీలించుచుండెనని

సింహశాధీశ్వరున నన్నది. కావున నితఁడు క్రీ.శ. 200 ప్రాంతములవాడఁ. ఇగినిమహారాష్ట్రమున రసనాదమునకు రసాయనమునకు నామము వైద్యలోకమునకును గామధేయపునఁటియి. అత్యద్భుతముగాఁ బ్రక్రియ విషయము సంతృప్తముగాఁ జెప్పఁబడినది. రసానందకేసంస్కారముల సకలలోహధాతుస్వరూపములను ఓచ దీక్షిత్యములు రసాయన సేవాక్రమములు కిద్ధామక్షలగు సోమలతాదల సేవాక్రమములు గంభక కల్పాద్యద్భుతరసాయన ప్రయోగములును మహాపుని నిత్యసర్వావిధానమును దీప్తియుర్విధానమును కాకిశ్రీశ్రీకరణోపచారవిధియు మొదలగునవి పెక్కు లంశములు కిరంజీవియొద్దని ఈగ్రంథసహాయము లేక సిద్ధసార్థము గరరత్నాకరము రసార్థము రసరత్నసముచ్చయము మొదలగు గ్రంథములలోని రసాద్యములు పూర్ణముగా నశ్వయంపువు. ధాతువాదమున నుమారు వేయి గ్రంథముమాత్రమే లభించు ధాతుకల్ప మనభిగము రుద్రయామకతంత్రము తంజాపురపురస్వతి భండారమునను ల డావనగరగ్రంథిభండారమునను నులదముగా లభించుచున్నది. దీనిలో సకలధాతువులు ఇంగ్లీషము, నను శ్శిల తాళకము మొదలగునవి చిత్ర ప్రయోగములు గలవు. ఖండకాపాలికము (నేత్రచిత్రి) కిల్యాణకాకరము మొదలగు మంచిప్రకరణగ్రంథము లోపలధుతోడనే నిర్వక్యత్యములకు వలసిన యావధములు చేసికొన మార్గములు కవరింపఁబడివియుఁ గలవు. ఈ ప్రసిద్ధియు లగు మహాగ్రంథములఁ జెప్పక విడిచితిమి. ఈయాయుచ్చేద మెనిమిదికాండములుగా ఋషులు విభజించిరి.

"రసేత్వంతు ప్రథమం వానస్పత్తిం తతఃపఞ్చ
తృతీయం గుణపాత్యాఖ్యం శారీరం తుగ్య ముచ్యతే
ప్యాధితీ త్వరణ్భానం పంచమం చ సాయనం॥
రుష్మిదానం క్రియాకాండ మానవశ్యోక్ ప్రక్షిప్త్యతే"

అని నూచిలఁ బడియె.

అర్థవేదము II

అగ్రసంపాదనగతుణక్రమముల నుపదేశించునది యగ్రవేదము. ఇందు రాజధర్మమును అగ్రాధికారగతుణక్రమములును గలసి బ్రహ్మ లక్షయధ్యాయములుగాను రుద్రుండు 100, సుంధుండు 2500, ఇంద్రుండు 1200, వాల్మీకి 6000, బృహస్పతి 800 , శుక్రుండు 1000, అధ్యాయములుగా గ్రంథములు రచించిరంటు. భృంగిరములగు నీ పెద్దగ్రంథములు తిన్నగా భుజింప నశకాళము చూచి మనకాలచురణకు రాక కఠింపొయ్యివి. వీనిని సంగ్రహించి భారద్వాజుండు 700 అధ్యాయములలోను, గౌరభిర డాముని 500 అధ్యాయములుగాను, వ్యాసులు 800 అధ్యాయములుగా నగ్రాస్త్రములు రచించిరంటు. అదియుఁ బ్రవాణగతియే చెందినది. అగ్రవేదమును గ్రహరూపముగాఁ బద్యపాలగువేల శ్లోకములతో రచింపఁబడినది. అందుఁ జెక్కువిషయములు నిరూపింపఁబడినవి.

"చతుర్దశసహస్రాణి మృగవేదః ప్రమాణతః
యశ్చైవాష్టకథాధ్యాయః సుతి ప్రశ్నోతుశ్చిద్ధిదాః

కల్పాధ్యాయో రసాధ్యాయః ప్రయోగాధ్యాయ ఏవ చ
 ధాతుధ్యానక్రియాధ్యాయో రత్నాధ్యాయస్తతైవ
 త్రపునీయధ్యానో లోహాధ్యాయస్తతః పరమ్
 మూషావృత్త్యాంకరాధ్యాయో వాదజయస్తతః
 హేనుసంపాదనాధ్యాయః సిద్ధాధ్యాయోఽగ్రలాభః
 మూలికాశోధనాధ్యాయః పుటాధ్యాయో మహాత్మరః
 నాగాశ్రవంద్రికాధ్యాయో యోగాధ్యాయోఽర్థదాయకః
 కాలపాకక్రియాధ్యాయః సంభిన్నాధ్యాయ ఏవ చ
 నిక్రియ కరణాధ్యాయ ఏతే సర్వాధ్యాయాః॥

అని యాచార్యులెంత మున వస్తుది (ఇందు నాగాశ్రమములఁ జంద్రిక
 మనునది దోమము) వీనిలోఁ జెప్పఁ విషయము లాయుఁడైనద
 మను రఁతెంతమునఁ జేర్చుకొనిరి. కావున సర్వవేదము షీఁడించి
 ధర్మార్థశాస్త్రరూపములుగా సంగ్రహింపఁబడియె. రెండవ సర్వ
 రక్షణక్రమమే చెప్పెను. అం దధర్మశాస్త్ర మను నామముతోనె
 రాజనీతి ప్రభావముగాఁ జెప్పఁబడియె. శుక్ర బృహస్పతి విశాలాత్మ
 బాహుదంతి భీష్మార్థవఁ చాణక్య ప్రభృతులు విస్తరముగా రచించిన
 రాజనీతిశాస్త్రములలోఁ బాణక్యని కాటీలీయము మాత్రమే లభించు
 చున్నది. బాహుస్పత్యనూత్రిము లని యిటీవల ముద్రిత మైనదియు,
 లఘుచాణక్యనూత్రిము లకు గ్రంథమును సామాన్యము లెనవి. యాధు
 నికము లని మాయభూతము. శుక్రబృహస్పతుల గ్రంథములకు శుక్ర
 నీతిసార వనియు, బాహుస్పత్యనీతిసారమనియుఁ బాణక్యని కాటీలీయ
 మనఁగ గామందకపృతినితీసారమును సంగ్రహగ్రంథములు గలవు.
 ఇవి యన్నియు నాంధ్రభాషలోఁ బూర్వము తెనిగి ఁడడియన్నను
 మనకు లభింపవచ్చె 1౯84 క్రీ. శ. లో రచింపఁడిన తెలుగు కా
 మందకము మాత్ర మున్నది. బాహుస్పత్యము దుద్రజేవుఁడు తెనిగించె
 నని తోచుచున్నది. ఈ గ్రంథములలోని పద్యములు శుమారు వేయిం
 టింకగూర్చి మడికిసింగన కవినితీసరమృతిమఁ రచించెను. (అది ముద్రితమై
 యాంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున లభించుచున్నది.) శుక్రనీతిసార
 మూలము నన సరింపక యుక్తేచ్ఛానకీకముగాఁ గలగురంగమలెనున్నది
 బాహుస్పత్యమున గజాశ్వాదిశాస్త్రములును ధనుర్వేదమును గలసియున్న
 వి. కాటీలీయము కవలము రాజనీతిని దెలుపును. ఇది పదునై దశికరణ
 ములుగా 181 అధ్యాయములలో రాజనిద్యా కవయ గృహత్యురతీకణము
 లును, అధ్యక్షి లబధానమును (దుర్గము పట్టణములు కప్పము శుంక
 ము లోకము కానము గోవులు గజాశ్వములు భోజనకాల ముద్ర
 మొదలగ వషయములపై నధికారు లధ్యక్షులు, వ్యవహారగర్భరూపమును
 దత్తిరేష్కారమును, రాజ్యములో నుండు సంకీర్త్యుతోధనము, సేవకాది
 పరిపాలనవిధి, ప్రజాసంక్షేమము, దేహసంక్షేమము, యానానసంశ్రే
 యాజై వ్యధిభావనవిధి గోహవ్యవహారములు, ప్రజామరణసేవామిత్ర
 రక్షణవ్యవస్థలు, దండయంత్రాక్రమము, యుద్ధప్రకారము, సంఘ
 విధియు, విజృంభయోపాయక్రమము, దుర్గులాగోపాము, ఇంద్రబాల
 మాయాక్రమములును మునుగా వివరింపఁబడినవి. దీనిఁ బ్రభావతి
 అనునొద్దగ్రంథపు చాణక్యతీయః, కలహ శాస్త్రము అంబులగోమలు,

మాధవమిత్రయజ్ఞ సయచంద్రికయు, భట్టస్వామి ప్రతిపదపందికయు
 వ్యాఖ్యానములుగా రచించిరి. వానిలోఁ గొంతకొంతభాగములు లభిం
 చుచున్నవి. భిక్షుమాధవులవ్యాఖ్యానములు మంచివి. భట్టస్వామిది హీన
 రచనము. అయినను దీనిని ద్రవిడ లును గెరళులును దవతపభావలలోనికి
 ననువించికొనిరి. (ఇన్ని వ్యాఖ్యలలోఁ గొటిలీయము నాంధ్రీకరింప
 మాకు సఖిలాపయఁ బాపల్యముఁ గలుగఁగా నేదో యొకరితిగా దాని
 నడపుచున్నాము.) ఆంధ్రభాషలోఁ గవలము కావ్యము మాత్రమే
 వృద్ధిపఱచి కిక్కిరివాజ్జుయంగముల నాంధ్రులు వచించి రని చెక్కుండ్రు
 తలంపుచున్నారు. ఆంధ్రులకల్ల గీర్వాణభాషయఁ జెనఁగన గ్రాంథిక
 భాషయఁ దుల, స్థానములై యున్నయన కన్తునిర్వచనవిషయప్రీతిని
 బహుదేశకవాగ్ధికి ననుకూల మగుసంస్కృతమును విషయపరిశోధన
 ధర్మతత్త్వనిరూపణములకు సాధకభాషగాను, హృదయమును గరఁగిం
 చు రసభావములఁ బ్రత్యక్షపాంచాలాదితరుల శైలిహాసీ చదివించుట
 కనుకూల మగుమాతృభాష యగుతెనుఁగును గావ్యభాషగాను వనపా
 రాదరించిరి. అయినను నునుమంచిభట్టాగోకర్ణుఁడు, వల్లన్న, యెల్లన్న,
 దామరాజుసోమన్న, గోవిందన్న మొదలగువారు క్రమముగా పాఠ
 గణిత భరత సంతతశాస్త్రములును కళంకలారిణయోగ్య యగు కృష్ణ
 కవి సమగ్నిద్యావిలాసమును రచించియున్నారు. 140 క్రీ శకమునఁ
 బూర్వమే యొక శాస్త్రపు ౨౦భములు తెనిగింపఁబడియె. చాణక్యసప్త
 తిని భద్రభూపాలుఁడు నీతిశాస్త్రమువ్రాసి పేరకు, బాహుస్పత్యమును
 దుద్రజేవుఁడు నీతిసార మనుపేరినను, కలహయ్య భువనగోపా వనియు,
 రచించినవి గాక నీతిభూషణము (ఆంధ్రక్షేమేంద్రుని) ముద్రామాతృ
 ము నీతితారాళి మొదలగునవియు నుండినవి.

ధనుర్వేదము III

ధనుర్వేదము వింటికి రూఢమైనను ముక్తము అమక్తము
 ముక్తము క్తము యంత్రము క్తము - అను చతుర్విధ ప్రహరణముల
 వర్తించుదు ధనుర్వేదము శత్రుదండనాప మగునను స్తప్రయోగసామ
 గ్రితత్త్వమును బ్రతిపాదించును. అది యిరువది పల్లవోక్తములతో నీకాన
 సంహిత యనుపేరితో 'పునివే బాహుతి కుపకేంపఁబడియె, అందు
 వింశత్యహస్రమానము ధనుర్వేదోఽగ్ని కేంద్రతః
 యస్మిన్ నిగద్యతే సర్వలోకతత్త్వం వరానసే
 బలాపాదనకాధ్యాయః స్థానాధ్యాయః ప్రవర్తనమ్,
 భౌతికాపాదనాధ్యాయః సంధివిజేషణం చిత్రా
 అశ్రమోట్టేనేఽధ్యాయః శ్రీమస్త్రైస్త్రీలక్షణమ్
 అయధగ్రహణం శిష్యక్రమ స్తుతిః
 నన్నాహ స్థాన కలన పవనవృత్తికమః
 అగ్నేహవాంతరాలంబహస్తానాన పలుక్రియా
 ముష్టిబంధ స్థానబంధో ధృష్టతాపాదనం తిథా
 సంగ్రామవిన్యాసానాం సర్వాధ్యయవిలంఘనమ్
 సూత్రాధ్యాయః మహాప వాదపాయూషసప్రసవమ్
 తథాశ్వేభి త్వదస్తానం తథావాధ్యాయ ఏవ త

(విలువైన మోటోరు చక్రములను పరిశీలించు
అయుక్తానం మోటోరు చక్రములను పరిశీలించు
చాపాదిలక్షణములను వర్ణించు కథా
అంత్రముల పరిశీలనాధ్యాయము, మద్యపరిశీలన
ఏమందుగా భవ్యరేఖ విద్యానం సంకల్పము

అను నిరుపదిమొదలయినందులు విస్తరింపబడియె. భవ్యరేఖ
నూత్రములు పురురామకృతములై శాండిల్యభావ్యవివృతములై తేరళ
దేశమున లభించుచున్న వని తెలియుచున్నది. అది నాలుగుపాదములు
గలది ప్రభువును దీక్షిపాదము. రెండవది గంగనాపాదము. మూడవది
నది సిద్ధిపాదము. నాలుగవది ప్రయోగపాదము. భవ్యరేఖను సర్వ
ప్రకారముల వర్ణించు. అది ముత్తాదిచతుర్భుజము. ముక్త మనఃగా
జక్ర, వజ్ర, వలయ శక్తి తోషక కంఠ పాపానాదికము. అముక్త
మనఃగా సంకీర్ణ పాశ ఘోరకా అని గదా మును దండాదికము.
ముక్తముక్త మనః పాశ వాగురా రక్షా మలయాదికము. యంత్రముక్త
మనః గావ శరస్పీశల్యక మంజునా ర్కవర్ణాదికము. మనశాస్త్రాను
సారముగా సర్వశక్త్యములలో భవ్యు శ్రేష్ఠము. వింటిపంగములు
బాణము అగ్రచంద్రము శీలములు నారాచము మోచకము మొదల
గునవి. అంత్రము మంత్రాను ప్రతిభామహితమై యధైదైవతశ్రేణి
యుండెను. మంత్ర దేవతాభేదముల ననుసరించి, బ్రాహ్మ్యము ప్రా
జాపత్యము వైష్ణవము శైవము వింద్రము వాయుము ఆయుము
నాయవ్యము సౌవ్యము (చంద్రదైవతము) ఆదిత్యము దౌర్ద్రము
(దుర్గాదైవతము) గాజేశ్వరము (విశ్వయకాధిదైవతము) స్కాంద
ము శాక్తేయము గూర్జరము రాక్షసము నాగము గరుడము గాం
ధర్వము వైశాచము వైత్రము (శివదైవతము) పార్థివము ఆవ్యము
(జలదైవతము) వైభవము పావనము నాథము (ఈ కడపటియై
దును బంచభూతముల గ్రమముగా ప్రసంగించియుండెను) సాము
ద్రము పార్శ్వము గాయత్రము శ్రేష్ఠ భూమ భూభూమ మొదల
గునవి (కడపటియైదును యంత్రదైవతము లగుచుంట్రిములు ప్రయో
గములుగా గలవి). ఈయాయుధముల కధికారులు తుత్రియములు
బ్రాహ్మణులును దక్షిణాయుధములు నగుదురు. పునఃబహుగవతానులై
వాని కధికరణములు. ఈనూత్ర సాక్షమున బ్రహ్మసాక్షమున సమర్థ
వాభ్యాసమునకు దీక్షాభిషేకశ్రమనంగలకరణాదికము వివరింపబడి
యె. రెండవది యగుంగ్రనాపాదమున నకలంత్రశక్త్యముల గంగ
మాదియు మూడవది యగుసిద్ధిపాదమున సంగ్రహించిన యంత్రము
లకు బునఃపునఃభ్యాసమున సంత్రదేవతానియమమహా మోహపాన
క్రియలును విస్తరింపబడియె. మంత్రదేవత సకల యనియు నిష్కల
యనియు నిరుపదింపుల బరచెను. అవియు చేతనాత్మ్యము, ఇచ్చా
విగ్రహాత్మ్యము, యంత్రాత్మ్యము, కుప్తిచాత్మ్యము, ఫలదాత్మ్యము,
అనువైదుగణములు గల దని పూజాహోమోహనముల సాధనల నడ
పుచు. మోహహోమచాగముల సేవ సద్దైవత మిచ్చువులననుచే సాధన
దంత్రప్రయోగము నొనర్చుట నాల్గవపాదమున విస్తరింపబడియె. శక్త్య

గ్రహమునకు భవ్యరేఖమున నియమముగలుగు— సామదానభేదములచే
ససామ్యుడయి దుర్వినితుఁ డగుపురుషునిగాని, బహుప్రభాసంగతజా
గ్రము తత్వాతమనినిగాని, దేశకాలావధించియుగాని గర్వకరణశక్తి
కనుగుణముగా నాపత్కాలమునను, సర్వదా భర్తృత్వగుణమునను, దండ
ము విధేయ మని శాస్త్రజ్ఞులు గ్రహించిరి.

ఈభవ్యరేఖమున ముక్తముత్తాదిచతుర్భుజములుగాక నియుద్ధ
మని పంచమభేదమును దిగువాతాంత్రజ్ఞులు గ్రహించిరి. రేఖ్యముల
న్నియు మల్లముద్ధములలోఁ ప్రయోగింపఁబడనవి నాచనసోమనాధా
దుల యుద్ధప్రక్రియల నుద్దేశపరిపూర్ణముల వర్ణించియుండుట యెల్లగ
కు విదితమేగదా.

భవ్యరేఖదైవతస్వరూపచుఁత్రముల వైశంపాయనుఁడు తననీతి
ప్రకాశితలో నిట్లుపర్యాయమున్నాడు.

“వతుష్టుచ్చ భవ్యరేఖ రక్తవర్ణ శ్చతుర్భుజః
అష్టబాహుస్త్రీశేత్రశ్చ సాంఖ్యాయనసంగ్రహాన్
వజ్రం ఖడ్గో భవ్యరేఖ దక్షిణే భుజమండలే
శరస్పీ చ గదా కులం పట్టిం వాయుగామాభు
ప్రయోగతోటివయతో నిత్యాంగో మంత్రకంఠముః
ఉపసంహారకృదయః శస్త్రాస్త్రోపయంధుః
అగ్రకవలితా కారభూషణః పింగ శీతః
జయమాలావర్ణితో వృషభాశ స్స ఉచ్యతే.

అని స్వరూపప్రతిపాదనానంతరము—
తస్యంత్రం చ ప్రవక్ష్యామి వైదికానికృతం
ఆత్మీయస్వస్వపక్షాణా మార్కణ శ్చాస్త్రీక్షిప్త
అదౌ ప్రణమయచ్చాగ్ర్య నమ ఇత్యుతర తతిః
వశేతి భగభూర్వంతు భవ్యరేఖాయ చోచ్చరత్
మాం రక్ష రక్షేత్యుచ్చాగ్ర్య మమ శస్త్రాన్ వర్ణితచ
భక్షయేతి ద్వియచ్చాగ్ర్య హం ఫల్ స్యాహే ల్యుఖోచ్చరత్.
అహమేవ ఋషిశ్చాగ్ర్య గాయత్రీచ్ఛంద్ర ఉచ్యతే
మహేశ్వరో శేవతాగ్ర్య వినియోగిరినిగ్రహే
ద్రాత్రింశద్వర్ణకముం వర్ణ సంఖ్య గ్రహస్త్రే.
ఋషిత్వా సిద్ధిమాప్నోతి రిహంత్యాత్మ్యధిపతి.
అని మంత్రలక్షణము సుపజ్ఞాపించెను. ముత్తాదిభేదములు గాక
భవ్యరేఖము మంత్రాంతరముగా—

ఆధానం వైవ సంధానం విమాత్యః సంస్కృతస్తథా
భవ్యరేఖ శ్చతురేతి వదంతీతి పరే జనః

అని బాణమునెత్తిటము ఎత్తుపెట్టుటయు తెగగని యేము
టుము లత్యువేధము అని నాల్గవక్రియల నుద్దేశించునిభాగములు
గల వని కొంక టూహించురు. మఱిందెట్లు శస్త్రము ప్రతిశస్త్రము
ఆస్త్రము-పశుమాస్త్రము-అని చతుర్విధముగా విభజించిరి. వసిష్ఠసంహిత
తయ సారంగధరుని వీరచింతామణి కోదండవటూర్పుణము కోదండమండ
నము వాడినారవతురం-ము రాజనిజ-మము వైశంపాయనునినీతిప్రకా

శిశయ నిష్కడు చునకు లక్షంబుగలవు. పశురామసహిత రాజవిలాసము భోజానిధుస్సంహిత, ఈశానసహిత విశ్వామిత్రసంహిత లోహర్యము లోహరత్నాకరము మొదలగునవి యత్సన్నము లయ్యె. సోమేశ్వరునివ భిషిత్కర్ణఃసంహితామణిలోను, కేశదిబునవేగునివత్తత్వరత్నాకరమునను, వీరమిత్రోదయభాగ మగులక్షణప్రకాశమునను, దైవజ్ఞవిలాసమున రాజనీతిబంధమునను, అన్నిపురాణమునను, విష్ణుభక్త్యర్థమునను భనుర్యేదమును గుఱించి విస్తరించునధ్యాయములు గలవు. ఇవి యన్నియు మనకు లభించునవియే. శుక్రనీతిలో గజాశ్వరాజనీతిఖండములుగాక భనుర్యేదము విస్తరముగాఁ జెప్పబడియె. అందు యవతాగంధకానిమిత్ర మగు శత్రుపాణకరములు యంత్రముచ్యములు వర్ణింపబడియె. ఖడ్గాది నానాయుధలక్షణము లమ్మతముగా వివరింపబడియె. ఉదాహరణముగా నీపంత్రిఁ జూడఁదగును. ఖడ్గమును ప్రకరించుచు జనదగ్గికి శుక్రాచార్యుఁడు—

అసిలేక పం శత్రుగ వృహస్తే నిత్యశ్రీక్షయమ్
అసాఘాతాఁగదృశం సర్వశక్తు త్తవ ప్రదమ్
ఉత్తానే వాఫ మప్తే వా బలే పాలిగ శేఽపి వా
దంబిష్టే వోపా ప్తే వా ఖడ్గే వివ పరాణమ
గంఠే చ కమమే గిరిదగ్ధే నిష్కగ్రస్థికాభాగితే వా
కంటః ప్రగువృత్తేఽపి చ దేతే ఖడ్గే ఏవ శరణం జనదగ్ధమ్
క్షీతోఁగళే వాజని మంజరీ వా గృహే న్రుమే నాగరకే ప్రమాదే
గర్భితే సర్వస్య చ భాగ్యేంద్ర పరామణం ప్యాదనీరవ నిత్యమ్
ధనురూ శరపాతా జేవ దై హంత్రీ శత్రూన్
దహతి రిపుసమాహు వాఙిస్పిర్జ్వలేన |
సుభటకఁగతిస్తు క్షీద చుభ్యానమాత్రే
శమయతి రిపునేనాం పాత యోగన ఖడ్గః
మతంగజహ్లోఁ ర్భవాజిహో వా శరణయే శత్రుగలుయే చ
సమనీతిహో వా విషచనీతిహో వా సహోఽపి నా మర్దుయతిహో సర్వాన్.

అని గంగ్రహస్తోకములు పఠించెను. గదను గర్జించుచు—
“గ్రాలక్షణం చక్షుశే సమాహితో నిబోధ తత్ర పంగాశదంగుళాయా
మాశేష్టా చత్వారి శదంగుళాయా మప్యమా. త్రింశదంగుళాయామా
నికృష్టా ఛేదేతి త్రివిధా గదా బుధైరబధిష్టా. పలానాం సహస్ర
ముత్తమాయా శతాన్యష్టై మధ్యమాయాః పృథ్వీతాని కనిష్ఠాయా ఇతి
గదాయాః త్రివిధం గౌరవం భవతి యథా బలవర్జితః సువర్ణశోభో
జేవదేవరాధ్యతః స తాం గృహ్ణతి తస్య ముత్తమ్య చ దోషాః సంధ
వేయః తథా యా గదా లఘయసి భవతి స నా సంగ్రామే యుద్ధ
విశారదైః ప్రశస్యతే తస్మాత్ప్రమా సర్వేషాం ప్రశస్తా భవతి. యాహి
ప్రతిచారే ప్రహారే చారిశాసురసంచారమోక్షో సమే త్యభిధీయతే,
త్రస్తిస్తా కృతాన్త్రాస్య సుగ్రాతా వ్రణదోషితా సువిహితా పీయ
దన్యనా కర్తవ్యా గ్రహే (పిడి) దశాంగులాయామో దశాంగుల
పరిణాహశ్చ త్రయాణాం పురుషాణామ్ మూలతః సుద్రవ్యాణి పద్మ
గర్భాపమా పుర్రం చంద్రోపమా వా గ్రహములం చిత్రక్షేపితం

భవతి. ఘోరాగ్రా విశిష్టా చతురస్రా మధ్యమా, తాలమూలాకృతి ర్ని
కృష్టా భవతి. తప్తకాంచినపక్షైర్వా బహుచిత్రీకరూపై య్యుబధ్యగ్ర
బంధై ర్విచిత్రీకృతా గదా శేష్టా భవతి సూక్ష్మశఙ్ఖేషా. సా హి
క్రియావిధాః పున్యత్వా ద్భులత్వాచ్చ సుఖయోగా భవతి నానా
చిత్రైః గలకృతా సర్వభ్యః శస్త్రేభ్యశ్చాక్షయాన్య. సా హి గదా
శస్త్రజ్ఞైరాయుధవ ర్శ్యభిధీయతే. గదనుగుఱించి రాజవిజయమున గంగ్ర
హముగా—

“పంచాశదంగులూ దండో దలేష్వర్యాంగుళౌ గదా
దశాని హేదైవ ముక్తః కలశోఽంగుళిమూర్తికః”
అని సంగ్రహింపబడియె.

శుక్రనీతిలో శక్తి యనునాయుధమునకు లక్షణ మిట్లు చెప్పబడినది.
వత్స జనదగ్ధై శ్వణు యన్యాత్వం వరిపుచ్చసి. ఉత్తమా
మధ్యమా కనిష్ఠా చేతి త్రింశ శక్తయో భవతి. తాసాం దండ శ్వణు
ర్విధో వైణవః చానుమయో దండమయః టాయనశ్వేతి. సుస్థిగ్రత్యం
నిర్వణత్వం పూజితత్వం చేతి దండగుణాః స్వగ్, తాను పంఛాస్తా
ఉత్తిమా, వధ్యమా ద్వివిధక్షిహానా. త్రైవిప్తిహానా త్వమా
భవతి. తాసాం కిషోద్యనావఫటిరలక్షణమభయః కలద్యం
భవ (ఫల వనఁగా ఖడ్గత్రయ), హస్తమాన్తరీతీక్షణం కాయభేద
సవర్ణ మతిసునం, తస్య నిశ్చింకాకారం కార్యం సంక్షిప్తస్వభాగం
భవతి. వధ్యఫలమితరాభ్యాం కష్టఫలాభ్యాం యుక్తం ప్రీతిం వా
భవతి. తస్య ద్వివిధం మూలయుక్తం మూలాగ్రముఖయుక్తం చేతి,
తస్య దండే పర్వ గాదిచిత్రావ్రితం నాగులైర్భుగ్నియాత్. అహోద్ది
మాయా శ్వస్తేః ఫలాగ్రేణ శతఫలదర్శిణింగౌరవం భవతి. వధ్యమా
యాస్త్యోతిసలం కనిష్ఠాయాః వక్షిపేమితి శస్త్రలక్షణముక్తం
ఈయనాహారణభోగిణిగంగుళౌ శుక్రనీతిమూలగ్రంథ మంతియుఁ
ద్రాకృతిముననోమాగధీభావనో గాధాయామున గంపించియుండు
నని తోచుచున్నది వైపంత్రిలలోని యర్థచ్ఛేదమును గమనించి మాగధికి
మార్పిచిహ్న సులభముగాగాధాసూచము గంధుచ్చుది. గాథయనఁగాఁ
ద్రాకృతిమాగధీభావలలో నాన్యోన్యత్వము వుంటిది. ఇది కంఠపద్యమునం
దలిరెండవనాల్గవపాదములలోనలో గంధునూఁడుమాన్త్రులు తగ్గినట్టి
యొకానొక జాతిపద్యము.

గాంధ్య కేంద్రము IV

1. భర్మసంఘక్షణవ్యాఖ్యంబున లోభాఽటల్లంబులె నీతిపథంబు
లని యుపగేశించి షిష్టపుత్రభ్రాతృమిత్రలహంసేని విశ్వాసంబు చూపు
వీయక శత్రుభావంబు నెలవొల్పి కఠోరవృద్ధులుం గావించు సర్వ
కాస్త్రంబుగాని, జానున్నాభిషణంబును నిర్భయపాపిత్రస్తంబును
నగునయ్యుండలు పంజరమునుబలి దెబ్బచుమాపి సౌందర్యాభిమానముల
చాక్షుఃశ్రేణింబి వీరగాగులం జేయునాయుర్యేదంబుగాని, చతురుపా
యములలో దండంబు పరమక్షేపంశర మనియు సకలపాతకన షోశక
ము (గణదంగజనుం లభిలదోమరాశిం గదగుశక్) అనియు శేర్పి
ప్రజ్ఞాజేహాభసర్వస్వంబున మంటను నిండు గళింపఁజాలి మహామూరి

కంటెను కేయంకలు వికటభీషణవేదంబునం బ్రశ్నలించుధనుశ్చంద్రంబు
గాని, దగ్గునీయకైలాసోద్భావంబుల నేకాంతసుభద్రుండగు పామఃపుటే
నవిచ్చిన్నానారకభావంబునంబు నుపశోకంబు నెందిన పాశ్వతీదేవికి
నుభవహరకభేదం, నందనవనసౌరభంబులకు సహచారంబుల గల్పించి
దేవేంద్రకొలుపులూని మహద్బలంబు ము సాలభంజకలవలె బోమలెత్తి
నిలంపజాలిన యువ్యకీప్రభృతులకు ముల్లోకంబుల విడియించి తెచ్చు
కుచ్చుచుందునై, ముఁగినినాదనుభద్రం బగయమునానైకతంబునగ గృ
ప్త్యని భువనమోహనరూపంబుచూచుచు కేవలమెత్తి మదనోన్మాదమదవిభ్ర
మంబుల ను కాదులైన ధృమింపఁజేయ నాడిన గోపికాదంబునకు
జీవనామృతంబును వైనగాంధర్వవేదముఁ జేతు రాగల పని యెవ్వరు
తలంతురు? ఇట్టిగాంధర్వంబు వృత్తిగివాద్యశ్లేషంబుల మూడుతెఱం
గుల భారతనారదాదిబహుప్రసాదః, స్త్రీరమై, సౌరాష్ట్ర మాలవ లాట
కాశ్మీర కర్ణాటాంధ్ర కగధ వంగోత్తరాల ద్రవిడరాజులచేతనె
యుపలాభితంబై పురరాజధానికి నిలావఁజాలక స్వస్వయాపనికేవంబులం
బాసి కాన్త్రు మొక-పథియున, నభ్యాసము వేటొక్కత్రోన, ఈప
దేశమ మఱియొక్కమామన బానియందఁ బుత్ర మగుగంగా
ప్రవాహమందోలెఁ ద్రివభగావభావంబై రానరామ నిన్నపదవిం
ద్రొమ్మచుఁ బాతాళమున నడుగంటుమన్నది, అహో భారతీదుర్విలా
సము! యాదుశోభకరంబ్రముః—

గాంధర్వవేదః పశ్చింశతస్సానగంధర్వమృతః
యత్ర సప్తస్వరోత్పత్తికథనం పరిత్యక్తే
వీణాతంత్రం కలాతంత్రం రాగతంత్ర మనుత్తరమే
మిత్రతంత్రం తాళతంత్రం గీతకాతంత్రమేవ
చాదికోల్లాసిరాతంత్రం మేళతంత్రం మహాత్తరమే
జాతగ్రహలయస్థానం మార్గాంగప్రక్రియాక్రియా
కాలజ్ఞానం వాద్యరీతి త్రిభిన్నాధ్యాయ ఏవ చ
కురంగ రతిసారంగ సింహలీలావిజృంభణం
అంగహర ప్రవిశ్చేదాధ్యాయ స్వంజీర్ణణక్రియా,
ఏవసూదిని గాంధర్వవేదే గంతి సహస్రతః

అని 9500 స్తోత్రపరిమితి గల యముమహాశ్లోకసంపాత నూ
చింపఁబడియె (తంత్ర మనఁగా బిడ్డ - పుట్టెతంత్ర మనఁగా నణువని
విషయములు విశదీకరింపఁబడినసాంఘ్యశాస్త్రము.)

2 తంత్రము అని చెప్పుబడినవానిలో వైవ, వైష్ణవ, పాకు
పర, వైఖానస, శాక్త్య, యాదుశాంధ్రతంత్రములు పెక్కులు గలవు.
వానిలోఁ బరస్పరమతభేదములు గలవు. తంత్రములలో నకలివిద్యా
ప్రశంసలు వచ్చుచుండును. గాంధర్వము వైవశాక్త్యయముగళితంత్ర
ములలో సాధారణముగా వర్ణింపఁబడి స్వత్రీగీతవాద్యములలోఁ గొన్ని
టికిఁ బ్రాముఖ్యము చూపఁచును యామళతంత్రములు ముప్పది
రెండంటిలో—

ఏకోనవింశతి వీణాభ్యుతంత్రం లక్షప్రమాణకమ్
నాదత్రయాంధ్రసిద్ధి శ్చేన సిద్ధితి వై నృశామ్

నిషాదాద్వనోత్పత్తి రీతీత్పత్తేర్న లక్షమ్
రాగాణాం భేదకథనం రాగకాలానుకీర్తనమ్
భవవిప్రభేదకథనం విగ్రామిత్రానభ్యుత్తమమ్
తాళశ్రుతిలయాదీనా ముగ్ధున శ్చోపపద్యమమ్
చతుర్విధానాం వీణానాం లక్షణం తంత్ర (1) లక్షణమ్
కిన్నరస్వరయంత్రానిలక్షణం మేళలక్షణమ్ (కిన్నర, స్వర
మండలము లనునవి వీణలు)

పశ్చిమోత్తరప్రకథనముత్పత్తిస్థానభ్యుత్తమమ్
ఏవమాదీని కీర్త్యంతే యస్మిన్ తంత్రే సహస్రతః

అని పంచామృతపదవి యగు వీణాతంత్రము లక్ష గ్రంథపరిమితమై
సంగీతశాస్త్రము సుపూర్ణముగా విఠింపఁబడినగ్రంథమట. తొమ్మిది
పది యగు కళాసారతంత్రమున రథభావనాట్యనాటకలక్షణ కావ
శాస్త్రాదివిషయములు గలవందదు. పదునెనిమిదవది పుండ్రీశ్వరతంత్రము—

అష్టాదశిం లక్షమానం పుండ్రీశ్వరమతాహ్వయమ్
యత్రానేకవిధానాం తు విభ్యానా ముపపన్నవమ్
నానానాటకవిద్యానా మలంకారానుష్ఠానమ్
సంగ్రాహవిద్యా బేతాళవిద్యా లోకాద్భుతావహా
నూపవిద్యా చ గాంధర్వవిద్యాశ్చర్యవిధాయినీ
వీణావేణుగృహంగానాం తాళనర్తనయో రపి
విద్యా సంగీతివిద్యా చ స్వస్వరీశ్వరనోహరా
చిత్రకళ్యుతీ విద్యా చిత్రాధ్యక్ష విధాయినీ
చిత్రాభాసా తేభిరకా విద్యాదృశ్యవిధాయినీ
రసవాచిని విద్యా విద్యా ధాతురయూపహా
పరకాయావేశకరీ సర్వాశ్చర్యవిధాయినీ
నానావిధానాం గంధానా మాకర్షణవిధాయినీ
ఒవయులై నరాంకోప విద్యా సంహారకారిణీ
ఏవమాద్యా యహావిద్యాః కథ్యంతే యత్ర కోటిశః

అని యును గాంధర్వచిత్రలేఖనమాయేంద్రజాలకీద్యలు గలవట.

3. ఇరువదొమ్మిదవ త్రోతాళతంత్రమున

“త్రోతాళనామకం తంత్రమస్తాంశం గలక్షకమ్
యస్మిన్ భారతసర్వస్వం సాక్షాచ్చిముఖోద్యతమ్
లక్షణం తాళభేదానా మంశోన్మాదలక్షణమ్
మార్గక్రియాంగజాతీనాం కలాగ్రహ లక్షాద్భుతః
ధ్రువాది ప్రతాళానాం భజ్జదానాం చ లక్షణమ్
వై నాయకానా మైతానాం వాగ్భవానాం చ లక్షణమ్
అశ్వమేఢ తాళకోటినాం శైలియానాం చ లక్షణమ్
చక్రకుటాదితాళానాం శివాగమభువం తథా
విధా త్రిభిన్నలిలానాం యస్మిన్ తంత్రే ప్రకీర్త్యతే”

అని నాట్యతాళవిషయములు మూత్రమే లక్షగ్రంథమున వర్ణింప
బడినట. ఈతంత్రగ్రంథము లేవియు మనకు లభింపవచ్చు. అవ
నము చిత్రచిత్రిముఖగా నతిప్రాసిద్ధగ్రంథమునా అభిలంఛన

కివియెల్ల నబద్ధపంచాంగములొనవర్ణము లని తలంచుసాహసము
ఁజాలదు. కా జ్యేష్ఠతంత్రములలో నుద్దేశమునకాదయ మనుగ్రంథ
కివపూజాకుట్రమున వాద్యలక్షణము లానుమంగిలముగా వర్ణింపఁ
బుండుట మనకు లభించుచున్నది. అందు

ప్రభువు తాళినిలయం ద్విత్తియం యుల్లరి తథా
పంచమం భేరివిజ్ఞానం నవ్యంతు తిమిలా తథా
సప్తమం తు హుడుక్కా చ తథాఘ్రమిషక్కితా
నవమం డమరుకం ధైర్య దళమం మురవం తథా
ఏకాదశాంగిగుళిస్సాటో ద్వాదశం వీణికా తథా
త్రయోదశి ప్రథా వాద్యం త్రయోదశమతః పరమ
చతుర్దశం చ సప్తాక్షం జ్యేష్ఠం రావ. హస్తకమ్
పంచాదశక ముద్యంతం విద్యా ధ్వజవతి తథా
షోడశం బ్రహ్మకంఠాళిమేతై రధ్యాయబాద్యైః
క్రమేణ వాద్యవిజ్ఞానం విస్తరేణ వదామి తే

అని పదునాఱువాద్యలక్షణములు పదనాఱుధ్యాయముల నిల్పడు
లభించుచున్నవి. అవి తంత్రమునడుమ వచ్చుచున్నవి. గ్రంథకర్త
యొక్కటికి నివృత్తముగా దత్తరేణ ప్రయోగవిధుల నిచ్చియున్నాడు.
జర్జరి నాఱులెగులగా వర్ణించి—

ఇతి పరమవిధానం విస స్తుతం జర్జరిజాం
ప్రతి ఖలు వివిధానాం వాద్యభేదానా నికమ్య
నరకతినియే వా దేవగోపే మనుష్యై
కురమునిహికాద్యం విశ్రుతం మంలాంతయమ్!

అని నారదచరానసార మని ముగింపబడియె. ఇట్లే తంత్ర
ములు లేవంటే ని చెప్పటం సాహసము.

గాంధ్యోద్యమలో బ్రహ్మసములు చెక్కులు గలవు.
“సదావస్య కివయో గౌరవ్యవరం వాసుకేః

వాగ్దేవా అపి నారదస్య పముకేః తుంభోద్భవ వ్యాసయోః
శిష్యతాం భుజ్యం”

అనినందికేశ్వర ఉమాపుహేశ్వర వాసుకీ సరస్వతీ నారదాగ స్య
వ్యాసమతములు గల నని కాదాతనముండు పేర్కొనియె. ప్రస్థాన
భేదములుగానందికేశ్వర ద్వారా యాష్టిక దత్తలి నారద భరతమతము
లాఱును మనకు గొంత తెలియుచున్నవి. నందికేశ్వరసంహిత కిరీట సంప
త్సరములకుఁ బూర్వము తంజావూరిరఘునాథునిజుతు లభించియుండె.
నేడడు గానరామ. దానిలోనిసార మను “బ్రహ్మపతము” భరతనార
దాదిమతములకు విలక్షణముగా నున్నది. ఆరఘునాథుడు సంగీత
కుధలో—

“సమీత్య నందికేశ్వరసంహితాం తా మాలోక్యతామ్రం భరత ప్రణీతమ్
గ్రంథం బృహదేభ్యభిధం మతంగముని ప్రణీతంః పుణం విలోక్య
విచార్య తాం యాష్టికసంహితాం చ జ్ఞాత్వాంజనానందనసంహితాం చ
ఉమావతే రాఘవః స్య తంత్రముద్విత్య నందికేశ్వతానుసారి

సంగీతసారం సమజేత్య విచారణ్యాభిద ప్రచణ ప్రణీతమ్
నిశామ్య సంగీతకచంద్రికాశ్వాం కృతిం చ భట్టావిమహాధవస్య
శ్రీకాళిదేవేన కృతాం చ సప్తాధ్యాయాం తథా లక్ష్యవిరోధి. ష్యోమ్

(సప్తాధ్యాయాని సంగీతరత్నాకరం)

ఏనాం స్ఫుటికర్త మిహ ప్రవృత్త తా బ్రహ్మజ్ఞా కేశవలికాథా
టీకాద్యయేనాపి కృతా న శాశ్వతమబోధితా. స్ఫుష్టపదార్థ భేదాః”

అని నందికేశ్వరమున కుమావతి (1850 శ్రీ. ౪) రచిత మగు నా
మావతము సంగ్రహరూప వని యేగ్గుడన. ఇది 40 అధ్యాయములలో
సతిసంగ్రహవిషయముగా లభించుచున్నది. మైసూరులోఁ బేర్కొన్న
మతంగుండు బృహదేశ్వర ననకర్త గ్రంథమును రచించెను. దానిలో 6
పరిచ్ఛేదములుగా 600 గ్రంథము గలభాగముమాత్రమే యసరికయ
నమున లభించుచున్నది. అందు స్వరొత్పత్తిశ్రుతిభేదములనిర్ణయము
మాత్రమే కలదు. కిష్కభాగములభింపనేని లోకమునకుఁ జాల మేలగు.
మతంగుండు ప్రాయశః భరతమతానుసారి. యాష్టికమతసారము 200
శ్లోకము లోఁ గానవచ్చుచున్నది. నారదమతమునకు నారదక్షి యను
సానువేదకేతు గలదు. నారదసంహిత మాత్ర లభించినది కాదు. బృహ
న్నాదీయపురాణమునను నారదోపనిషత్తునను నారదమతసార, మీఁ
బడియ, సంగీతమకరిందము నారద ప్రోక్షముగా ముద్రింపబడినది.
దానిని నారదమతసారముగా నెవ్వడో తన్నాచుముననే రచించియుం
డును. ఏలయఁగా గీతవిషయము వివరించుచు “సహజహేత్యురే
ణోక్తః సదోహా గాయకాభయః” (IV పాదము-39 శ్లో.) అని మహా
మహేశ్వరాచార్యాభిసంకల్పైః (1000 శ్రీ. ౪) దర్శింపకర్త సృజించు
చున్నాఁడు. ఈగీతదోషములు చక్కఁగా వివరించినవారు భోజాభిస
గుత్తులే యని కారదాతనయఁడు—

మందిరం చ ద్రుతంచైవ దోహా సచైవ గీతజాః
ఈద్యక్స్వరూపం భోజావైః స్వప్రబంధేషు కర్ణితమ్
భట్టాభిస గుప్తార్యసాక్షైః కేత త్ప్రదర్శితమ్
మయాపి కారదీయాభ్యైః ప్రబంధే మన్థం దర్శితమ్

అని చెప్పెను. నారదకేతుకు నాచార్యశుభంకరుండు కుందర
మైనవ్యాఖ్య రచించె. ఈరెండును దస్తతమును జక్కఁగా నెఱుంగు
టకు మనకు లభించుచున్న విచారసాగర మనుపేర దల్లి నారదసంవాద
రూపముగా నొక గ్రంథము కలదు. అది నామర ౬00 సంకర్షణముల
నాటి దనియుఁ దనకృతముల వ్యక్తికేరంప కుసార్ధ్యము చాల దనియు
మామళిప్రాయము.

సంగీతరత్నాకరకారుండు భరతమతమును సాధారణముగా వల
లబించినను గద్దాత్తిలవరములును గొంత గ్రహించె. గీతవిభాగమున
“శుద్ధా చ భిన్నా చ తత్తైవ గాడీ స్వాశ్వసంస్తత్రభవచ్చతుడీ
సాధారణీ పంచమికా తు గీత ద్వగ్దాతతైత్తి పంచధోక్తా

అత్రిత్య దుర్గామతిమేవ సుప్రత్యః కార్యకేవ తు పంచధోక్తః
తిప్రస్తతా యాష్టికసంపతాః కుః భాషైవ కార్దూలమతే తు గీతిః”

అని రేఖలుగానుండు వివిధవర్ణములు చెప్పి శార్ఙ్గజేవుడు దుర్గా వ్రతమును గ్రహించె నని తన దత్తధావిభాగమును తెలియజేసెను. శార్ఙ్గా లగుత మనగాఁ గోహళీయవ్రతమునకు నామము, కోహళీయను శార్ ఙ్గాలనునియు సంపాదము నభిషిక్తై కోహళీయము నదనుచున్నది.

2. వైకుంఠములలో నెల్లఁ గాలపరీక్షకు నిలది విద్వాంసులు చే యాడినది భరత ప్రస్థానము. బ్రహ్మవలన భరతుం డెఱింగి గాంధర్వ మంతయు పుల్లకతివాద్యకళిభాగముగా రెండుగ్రంథముల ద్వాదశసూ త్రగ్రంథముగాఁ దెల్ప దొక్కటియు చట్టువాస్త్రీ యనుచిన్ని నొక్క టి రచించె, అందు నెద్ది యిప్పుడు కాకరాదు, కారదాతనయుఁడు—

“నాట్యచేదాచ్చ భరతా సారముద్భుత్య స్వలోః
సంగ్రహం సంప్రయోగార్హం మనసా ప్రార్థితం వ్యసః
ఏకం ద్వాదశసాహస్రైః శ్లోకైశ్చకం రిదగ్రతః
వద్యైః శ్లోకసహస్రైః సాట్యచేదస్య సంభవః
భరతై ర్వాచతస్తేషాం ప్రఖ్యాతో భరతాహ్వయః”

అని రెండువిధగ్రంథముల నుపయోగించెను, కారదాతనయుఁడు శ్రీ. శ 1150 లో నుండినవాఁడు. శ్రీ. శ 1200 కాలమున నుండిన బహురూపముఁ డు. ఎదిశమీ పవ్యాఖ్యలో—అంతావతాః మను సంధిస్సయాః మను వర్ణించిరు

“సూత్రయశ్చ ఏకస్మిన్మంత్రే నాత్మగత్య నూచినమ్
సమాప్త్య తే హి నాన్వైక్యే లంకావతార ఇన్ద్రుతే

ఇతి గానకశక్రీకాః, యథా మాలవీకాగ్నిమిత్రే ప్రభ మాంతసానే” అని యుగావతారింఁచినందున 1200 క్రీస్తుశకమునకును వృద్ధభరతము సరిగములో నుండె నని తోచుచున్నది. భరతశిష్యుఁడు కోహళుఁడు భరతునిగ్రంథమున న్నూలముగాఁ దెప్పబడిన పదునొకాం దశములఁ దెంచి యాచారిరభేదసహస్రములు గల్గించి పదుమూఁడు విషయములఁ దెల్పఁగఁ గు రచించె నని వ్యాఖ్యానింప చెప్పుచున్నాడు, మహాను 230 సంవత్సరముల పూర్వము కోహళీయము సంపూర్ణముగా లభించుచుండె నను కందుఁ గావ్యభ్యాసయమూత్రికేఁ క్రిందిన, పత కోహళీవ్రతము లబ్ధభేదములు రుద్రవ్రతము నేత్రప్రస్థాన-మృత్యుములు, ప్రాచీనుఁడు శబ్దమట్టకాచార్యుఁడు నాట్యకాస్త్రము రచించె సంస్కృత అని యున్నప్పుడు. బహురూపముఁడు తోటక మనరూపక విశేషము నాటకములో నంతయుభ్రత మని “తిథాతోటకస్యాపి నభి కుట్టాదిభిర్నాటకాంతర్యాచేనైవ లక్షణముక్తమ్, నివ్యవహారం యోగవైకంక నాటకాంగమ్” ఇతి శబ్దమట్టః” అని యుగావతారిక, ఈవిషయము నే ప్రశంసించుచు తాదాత్మ్యముఁడు “దివ్యమానవనం యోగో యత్రాంకై రవిమాదకైః, తదేవ తోటకం భేదో నాటక స్వేతి హర్షవాక్” అని హర్షనిమితము చేర్చునుటచే హర్షశబ్దమట్ట లొక్క రా యని నందియును కలుగచున్నను, బ్రహ్మరుత్ర మని సరతిప్రస్థానము కంటఁ బ్రాసనమైన యొకటి గలదు, పరమదికాలమునకు బ్రహ్మ రుత్రమే ముఖ్యము, భరతుఁడును బ్రహ్మరుత్రము నుదాహరించె.

భరతమఠిందె యడుగంటిక నిలచియున్నందున దన్మతావలం కము లనగ్రంథములలో గొన్నిటి నిచారితము. భారతీయమునకు ౭ హాకతుఁ డుఁ బాధుఁడు (200 శ్రీ. శ 400?) భిన్నవృత్తజాతిక మ కారికారూపముగ నొకవృత్తియు శ్రీహర్ష జేవుఁడు (శ్రీ శ 400?) ఆర్యాప్రాయముగ నొకకారికయు, శబ్దబాల్యముఁడును (850 శ్రీ. శ. పయూరుపస్తకం డగ. శంకుకుఁడును (670 శ్రీ. శ), కావీప మహేంద్రాక్షమనియూహానకవిత్వము రుద్రటాచార్యుఁడును (62 శ్రీ. శ), ఉద్భటుఁడును (600), ఘంటకుఁడును (47), హృదయదర్శన మనుచే భట్టనాథకుండును (౪20 శ్రీ), ప్రౌఢవాగ్ధ్యులు, రచించిరి, ఇ యాస్తియుఁ బాలకము నడిచినవి, ఆచారవస్తు, (100 శ్రీ. శ) నా నకోశ (1020) భావ్యములమాలమే పూర్ణముగా లభించుచున్నవి భరతునినాట్యకాస్త్రము సవ్యములభముగా నాబొలగోపాల మగ్ధ మగ చున్నట్లు తోచినది లింగవిశ్వాఖ్యులలోఁ గెదిలెప్పుడుమత్ర మ! నుదుర్గాఁజ్ఞు యుండు కలగంధ్ర గాయవిద్యమానమహాప్రస్తుతక రచియుఁ దగ్గాస్త్రాట్టలకు పైలియ నుద్బంధకమానదు. భా. తియమున గ్రంథముగా నాటక లింగనిర్మాణక్రమము కరణాంగహరినిరూప ము సవ్యభావ్యరూపము చతుష్టి, శివయలక్షణము ఛందోభాసలు, కారిరామణీయకము రతహాసవిధానము భరతాద్వైత్తిసంస్కృత రత్నము చేమరచనయు సాత్రప్రస్థనోపచారప్రకారము గీతతా ధ్వనానందేశ్వరవిధి యుఁ జెక్కుగా వివరింపఁబడియె, కోహళుఁడు పిఠిలో నొక్కొక్కటియుఁ దెంచి యాచారిగోదమలఁ గూర్చి వి రచించె, నందిశిష్యుఁడు వివాహసట్టాభిషేకదేవతొల్పవాదుల మంగల మనవృత్తరణి విర్తలచి భిన్నప్రస్థానముగా భిన్నపరిభాషాంధుర లుగ రచియింకె, ఉదాహరణముగా నంది చెప్పినస్త్రోభణము చేరఁ పండలి జిగ్గిణి శ్యామల దంపతిక మెదఁగుచున్నయ భారతీయ ముఁగ గాన రావు, ఇనియన్నియు సమనాతనకక్రిశోద్భూతము ల మాయభిప్రాయము.

“వందలి భోగవతాం శు కల్పితా మాండక్యీ నా
ఆకౌఢ్యాంధయాం కృతా హ్వాం చేణిర్వాముయూహనా
ఘోరశివ్యావత్యాం శు కల్పితా బాణకన్యగా
కళికాయాః కృతేబాతా మం నైవ లక్ష్మిణీ”

ఇత్యాది లక్షణోచ్చిత్తియుఁ, పండుకుఁడించి (చిందుఁ డ్రొక్కట యని యాంధ్రభాషావీర్యము)

“మృదంగకటాకాంధ్యతాశకహళివాక్తైః
వాద్యమానేషు వాద్యేషు ప్రతిప్రచారణాదిషు
రుద్రాక్షాభిగణైః శ్లక్షుకప్రభాతితిపుండ్రకా
భివైకతిత్సరా భక్తా సరా నారీజనోద్భవా
శ్రేణీభూతాః ప్రమోదన గాయంతశ్చంద్ర శేఖమే
అంగైర్మణ్యోచితైః పాదైర్దాస్యాంబుగ్గతినయంతైః
అశ్వోన్యాభిమళీభూయ ద్విధాభూతాః కనామన

కదా చిన్మండలిపూతా యుక్తిభిన్నమంగిళిః
 శివోత్సవేష కర్తవ్యం స్మృతమేతిచిన్మండలి
 కరతాళముతోపేతైర్వాద్యైర్వ్యక్తభజైః సహ
 పాదైర్బలితలాస్యాంగైర్వాదిభిర్భక్తిప్రధా
 గీతాభిర్యోగోపేతైర్విప్రదైర్భిందుసంజ్ఞకైః
 చిందుస్మృతమితి ప్రోక్తమిదం ద్రవిడవల్లభైః అన్నట్లు వైలక్ష
 చెదరకుండ నాడును నేడును బొండ్లకపాటక మగు పయని
 యడ గుమారస్వామియెదుట నాడిపాడినభక్తజనలకు శివ
 భజ్యము ముహూర్తమాత్ర మేని యాగానినయ్యాస్మత్ప్రభవేషమును
 వ్రాకటకే పూర్వం భూతమాత్మమహాత్మకే
 సోమేశః కాకుశీం కాంచిద్భిల్లీశేషము పేయషీశే
 స్మృత్యంతిమధగాయంతీం స్వయంప్రేమ్య మనోహరమ్
 ప్రీతిః నిర్మితవాంస్పృతం గొండిలివిధుర్భుతమ్
 తతో భిల్లీ మహాకామేంద్రగోండిలిభిర్భిష్టతే”
 అనునట్లు చాళుక్యసోమేశ్వరుడు (1129 క్రీ. శ.) కల్పించె
 నన్నగొండి (బుండలీ భేదము) స్మృత్యును మొదలుగా నవారతరభేదములు
 నంది పరిగ్రహించి వెలయించెనని యూహింపదగియున్నది. ఆంధ్ర
 రాజులభిలలో నీసమీప్రస్థానమే యెక్కువ యాదరింపఁబడియె
 ననటకుఁ దత్కాలాధిపతిపదములు వాడుక భాషలో నోట మెదగుచుం
 దుటయే సాక్ష్యము. వాగ్దామ—
 పితాచవానరాదీనాం శేవచేష్టానకాగకవే
 విక్రతైరాననోష్ఠాక్షిమక్షీవాకృరజాదిభిః
 పితాళం విక్రతిం స్మృతం హస్తకృష్టికటం విదుః
 కైర్భిద్వాగ్దమిత్త్యుక్తం హస్తకానాం ప్రసీధితః”
 అని విక్రతేష్టా నూచక మగు శబ్దమును పాటపాట, నోటాటము (పీఠ
 రచ్యుంజ్ఞకము), గొండి, చిందులు మొదలగుపదములు కావ్యములలో
 సాధారణము లయ్యె.
 “అర్చనసోకాంత పేదణము నూప”
 “జ్ఞానాంతలూకగెడునుదయా ప్ర గిరులచే నాకాళలక్ష్య కోలాటమాడ”
 “కమలగండవుఁడు పెక్కుని మొనర్ప,” అని సోమఁడును
 “ఎకసక్త ముగనాడు నేడైననోకమాట పాడు నాయ్యనపాట పాటపాట”
 “జ్ఞానమచపవ్యశ్యకుఁడు లిల్లెదొరులయ్యె” (జక్కిణీలక్షకము).
 “గొండి యాడించుచున్నార గొగపడుచు”
 “మల్లెమహాస్మృత్యముద” అని శ్రీనాథుఁడును మొదలుగా నెల్లరు
 గ్రహించిరి.

ఇట్లు గీతసూత్రతాళముల మూఁడును నవనోన్మేషప్రతిభావిలా
 సమునకు భారతీయ మందక పోవుటచే వివిధ తాళపరంపరలును నూ
 టినమేర్పరచుననఁ బ్రబంధవిశేషములును లెక్కలేక జన్మించినవి.
 కావున భారతీయము శేవలము జ్ఞానాభివృద్ధి కే కాని ప్రథమక్షిప్త భవ
 యోగింపదని తోచుచున్నట్లు అభినవగుప్తకాళ్యతో రసభావాధ్యాయ
 శీవగణము మహాప్రభమై విద్యుదాదరణీయమై యున్నది. దానినే

యాలంకారికులెల్ల నాధారముగాఁ గొని తమతమముద్గితైచిత్రిని బ్రక
 టించిరి. భారతీయామృతసరస్సునందీ తీసికొని కాలువల నిండుక పరిగ
 జేతము.

గీతసంఘమున నాగార్జునుని గ్రంథభాగము ప్రాచీనమైనది
 (క్రీ. శ. 100) లభించుచున్నది. క్రీ. 1000 కేఁ దరువాతి గ్రంథములలో
 నభినవగు పురిభరతవ్యాఖ్య నిరుపమానమై యుత్పాదకమై బహుప్రస్థాన
 పరీక్షకంబై యున్నది. అతనినాట్యలోచనము లభించినదికాదు. త్రిలో
 చనునినాట్యలోచనభాగము దొరకును. పార్థవిజయ మను నద్భుతపాట
 కము రచించిన త్రిలోచనుఁడే దీని రచయించియుండిన నది రాజశేఖ
 రునకుఁ (900 క్రీ. శ.) బూర్వగ్రంథ మగును. ఇది స్మృత్యునే ప్రతి
 పాదించుచున్నది. క్రీ. శ. 1120 లో బాహ్యత్వసోమేశుఁడ డభిల
 పితార్థచింతామణిలో స్మృతివాద్య ప్రబంధలక్షణముల విస్తరించి సుస్థు
 వుగా విడిచింపె. 1220 ప్రాంతములఁ ద్రివిధగాంధర్వముఁ బ్రతిపా
 దింపఁ గలసంగీతరత్నాకరమును కార్ణాటేంద్రుఁడు రచించెను. ఇతఁడు
 కర్ణాటరా జగు సింగణునిసభలో గాయకరత్నము. దీనివై సంగీత
 కాస్తుభ మను నల్పవ్యాఖ్యయుఁ, గల్లిపాథుని ప్రాశ్నవాఖ్యయుఁ గలవు.
 1160 ప్రాంతములఁ గాకతీయపురజేవునిసభాలంకార మగువీరభట్ట
 గోవిందు నాట్యరేఖగము రచించెనట. అది యిప్పడు గానరాదు.
 నాట్యసంగీతగ్రంథ కారులలోఁ బెక్కుండు సన్న్యాసులు జైవా
 చార్యులు అనుభవప్రజ్ఞావారులు కాకేయులు నగుట విచిత్రముగా
 నున్నది. క్రీ. శ. 1236 ఆంధ్రదర్పమునఁ గాకతీయగజపతిగోవుని గజ
 వైన్యాధిపతియు బావమఁడుయొన నగు జాయసేనాపతి స్మృతిగత్నాపతి
 యని యెనిమిదిపరిచ్ఛేదముల మార్గజేరీకులలెంతును స్మృతలక్షణము
 స్థూలముగా రచించె. ఇది లభించుచున్నది. 1800 కాలమునఁ బార్వ్య
 వేవుఁడు జైనకగ్గాటకవి సంగీతసయనాచార్యున గీతసంఘమునే మార్గ
 జేరీకుల వివరించెను. ఇతఁడు భోజనసోమేశ్వరుఁడనఁ జాల ననునరించె.
 1230 కాలమున భల్లాశరా జగు ప్రతాపచక్రవర్తిజగజేకమల్లునిచే
 సంగీతమాడామణి స్మృతిగీతాధ్యాయములు పుష్కలముగా వాద్య
 లక్షణము న్యాయముగాను రచింపఁబడియె. 1200 (?) కాలమున మగ
 భేతుఁ డగుకుంభకర్ణవరేంద్రుఁ డద్భుతముగా సంగీతరాజ మనుపేరఁ
 ద్రివిధగాంధర్వమున నన్నియతములఁ గ్రోడీకరించి 17000 గ్రంథ
 ముగాఁ గూర్చెను. అందు 12000 మాత్రమే లభించును. కాని స్మృతై
 ధ్యాయము గానరాదు. 1220 (?) కాలమునఁ జాళుక్యపరిభ్రామ
 లుఁడు సంగీతమధాకరమును శ్రీరంగమున నాడువేశ్వలకొఱకు రచి
 యించినగీతస్మృత్యంత్యకలముగ్రంథము దొరకును. 1840 (?) కాలమున
 నస్తావధాననిఖ్యతుఁ డగుసోమనాథుఁడ డను నాంధ్రుఁడు నాట్య
 చూడామణియనుపేర గీతస్మృత్యముల నవినప్రస్థానముగా విరిచింపె
 ఇతఁడె నాచనసోమఁడా యని సందియము కలుగుచున్నది. 1361
 ప్రాంతమున విద్యారణ్యులు సంగీతసారము రచించిరి. అది ప్రాచీ
 గ్రంథములలోని దోషములను విరోధములను బరిహరించి వీలక్షణముగా
 రచియింపఁబడియుండు నని తెలియుచున్నది.

“నిరూపితా లక్షణంతో వివిచ్య రాగాశ్చర్యః పుష్కలధికం శతే ద్వై
కర్ణాటగింశం ససభాగ్యవిద్యాగజ్యాభిధత్త్రీచరణాగ్రజీభ్యః”

సంగీతము.

మాకు లభించిన సంగీతసాహిత్యము లభ్యుపయోగమై మైలత్తుణ
మండు గానరావన్నుండు విద్యాగజ్యులనిబంధ మింకను పెదకవలపియే
యున్నది. 1420 కాలమున దేవణధ ట్టను విద్యాగగ్రాస్థానపండితులగు
సంగీతముత్తాచలీ యని నృత్యగీరలక్షణముల సామాన్యరూపముగా
రచించె, ఆ కాలముననే శ్రీనాథవామనభట్టాచలమతం జేయూఁడయై
రసకసారాశ్రయము డగు పెద్దకోనుటివేమన సంగీతనిర్ణయముని యన
నృత్యగీరలక్షణగ్రంథము రచించె. అది యిప్పుడు ననంబరయ్యమున
లభించుచున్నది. ఈ కాలముననే శేత్రస్థానమున యనుంగయ్యమున
వేంకటాచలమతం మగునాంధ్రకవి గౌరన లోకదీపిక యను పేర
సంగీతభాగమును జీత్రవిషయముగా గూర్చినది కలదు. 1550 (?)
కాలమున దామిరాజుపోతున భారతీయమంతయుం వెని గించినట్లు
కానవచ్చు గాని యది సంపూర్ణముగా లభింపజయ్యె. 1500 (?)
ప్రాంతమున గర్జాలసంగీతమునకు భిన్నప్రస్థానముగా నాసికప్రాంత
వాసి యగుపుండరీకవిఠ్ఠలకు నర్తకనిర్ణయ మని నృత్యగీతాధ్యయ
ముల రచనయగుగా గూర్చి నాల్గియులు కాని జేయూఁడగారి
గొనిరి, వీణావాదనమున కుపకారిగా గర్జాలరామ చలయస్థాన
భూషణ మగురామామాత్యుండు స్వరమేళకరానిధి యని సంగీరలక్ష
ణమె చక్కగా వివరించె. మేళవిషయమున దొవపురూరి సురీ
గ్రహించి దీనిని తంజావూరిరఘునాథునిఃప్రభు డగువేంకటసుధి యను
మీమాంసకుండు తనచతుర్థి ప్రకాశికలో గణితముగా జిక్కినను
రామామాత్యునిమేళలక్షణమే నిర్దిష్ట పని సంప్రదానజ్ఞాన పెచ్చ
దురు, 1600 కాలమున నరహోబండు సంగీతపారిశాతి భువనేశ్వర్ నిర్వ
ప్తముగ గీతభాగమును లభ్యుపయోగము నివరించె, ఇతడు రామామాత్యుని
మేళలక్షణముల సమర్థించుచుండును.

1620 ప్రాంతమున “సుజ్ఞానజనకం” డనువిరుదము వ్రాచిన
తంజావూరిరఘునాథరాజు నాశ్రయించి లెక్కలో సంగీతసాహిత్యముల
సామరస్యము జూపి యచ్చరలకేవలగాంధర్వశాతము 25 గానింప
జాలుమధురవాణి, రామభద్రాంబ, రంగాజ మొదలగుభోగిజనుల
పుట్టుమైలను గడిగెచెచి వారికి గీర్తిసారథము జేజాలిన గాంధర్వ
విద్యాభిజేత చోళేశ్వరుని విజితముగా జేసికొని త్యాగరాజుల
యపూర్వగీతగమకములకు ననువాదీయంత్రములవైతము స్ఫురింపింపిత
ముల జేరింపజాలె ననుట యచ్చెరువు కాదు. అట్టిభువనాధుండు రచిం

చినసంగీతము యనువిరుదమున గ్రంథములో నాల్గి ధ్యానములు మ్రా
గ్వరశ్రుతిరాగ ప్రబంధలక్షణములు గలవి లభింపచున్నవి. నృత్య
ధ్యానములు లభింపజయ్యె. శాస్త్రులక్షణరహస్యములు తెలియఁ
వారు దీనిం జూచు మానసం. ఇందు భిన్నప్రస్థానముల మతవిశే
లును వివరింపబడియె. లక్ష్య లక్షణవిశేషముల దీర్చి శ్రుతిరా
రూపము నొక్కమాలు వివరిత మనములో నాటుకొనున ట్టిరా
యతిస్థానముగా విషయవిషయము చేయించుండును. 1640 లో
శిష్యులలో నొక్క డగు మహామీమాంసకుం డని తీర్తి గన్న వేంకటము
నర్తకత్వంజీ ప్రకాశికలో వీణలక్షణమును శ్రుతిస్వరూపరాగస్వ
మేళనము నూర్చు ధర్మిక్ గా విశదీకరించె రఘునాథవేంకటసుధు లి
వురు ల్లో డివీణల సృష్టించి వామనలోకం దెచ్చిరి.

ఒక డేశపురాజులు శాస్త్రసాహిత్యములంజేకాక సంగీతమునకు
గ్రంథరచన పోషించిరి, భట్టకుంభకరుని నారదేశిక్ వ్యాఖ్యయు, శర
సంగీతదామోదరమును, (పల్లకమిది) గజపతిసారాయణాదీవురి శరీ
రాచార్యులయొక్క కలంకరనిబంధమును, సంగీతసరణియు మొదలగున
కొన్ని ప్రాంతాంతీకము లుత్పరించుచున్నవి. ఇవియన్నియు వేక ప్రస్థా
నగాములై చాలలోకమునకు దిశ సామాన్యముగా గాంధర్వప్రక్రి
తై త్రివేష్యములు.

కాస్తావకానందము గింపక యవధించి చూచిన మొద
శారాష్ట్రమున జనించి కర్ణాటకాగ్రంథరాజుల చల్లజూపుల బె
రూంధ్ర గాగు లగుకాశీయ శిష్యులైనవిద్యాగరతంజావూరిరాజులక రావలం
మున సాధాగ్రము వసించి భావరసగర్భములగు తే త్రియపదాదుల
విచిత్రవైభవం గూర్చుచుం ధ్రభావతోడనే యేకసఖిత్యము గన్న గా
ధర్వవిద్య యాంధ్రులగర్వాభిమానముల బుడొల్పిననుట యేమి య
మంజనము! ఇట్టివిద్యవిద్యకుగూర్చి రోగాకాశీమహాన గామి భూమండల
మీడినైగునుపుల జూపించినట్లు శాస్త్రసాహంబుల జోరక వాదజ్వర
సోదకేనేని యుద్ధాంధ్రం మునుచేమా యని వెలుమడు బత్రికలో
ము సుందర శత్రువు నని ము మాపి మామహానమును గిప్పివు
కొనుటకు మమ్మి లిజ్జలు తునుంతుల గాక.

ఈయుగ వేదముల నాలుగింటికి నాలు గొక వేదములు వీల్గ

లవు

“అనుః ఓల్పం క్షృతిసాఖ్యో ధాతుద్యోతనై కై క్రమాత్.

అ దు శిల్పధాతుద్యోతములగుజీంచి నతిభేదములను గ్రంథక
మములగు స్థలాంతమున వివరించెదము.

అ మృతాంజనము

వాయువు నొప్పులకు వజ్రాయుధము, బాముల కన్నిటికి రాక్షసబాణమువంటిది
చచ్చి దబ్బితో సహా సీసా 1-కి లగాలు 10 మాత్రమే]

[6, తంబుకెట్టి వీణ, ముద్రా

శ్రీ నగరాజకుమారికావరిణయము

బ్రహ్మశ్రీ పండిత వుర ణం సూర్యనారాయణ తీర్థులవారు

౧. ఓం శ్రీమూర్తా.

శ్రీమాత! మణిద్వీప, స్వామిని! కామేశ్వరమ్మ! • చయ్యన నన్ను
బామాతగఁ జేయుము గిరి, భూమిపన కీవివాహ! పుక్కిది నులులలోన్.

౪. ఓ చిదగ్నికుండసంభూతా.

జేతము బల్లెయిం గొనక * చెప్పినచోప్పన పెట్టి చేయమం
జే తనధర్మ మందు విధియించితి మాత! చిదగ్ని కుండనం
భూతతఁ జేసి యాపలుకు * పూర్తిగఁ జూపితి మామమంటి నా
చేదముఖాని నెప్పుడు వశించుదు నాపొనరించుమండూల్
చేత లాకష్టమైన "ఇది * చేసితి నియ్యది య" మృతంబు నిన్
కాతరతానిదానముగఁ * గంపము నొందును వేడికింబుకై
చేతులు దోయింతిపనుని * చెప్పట యెందుల కన్ని యొనఁ
ర్వారసు వేదమందలి నలఁపర్వతరాజువృద్ధి కుండనం
భూత కుడివీరత ననుఁ * బూర్తిగ నమృతయెఁమెల్లలాడి నా
కై తనచిత్తమున్ తనువు * కాన్గఁ బట్టివట్టురాలు నా
చేతిములాన నుండెడి * విశేషము లన్నియుఁ జూచుకొన్న ద
బొప్పి! తనవంటిదంటి యరు * బొట్టి లభించుచే పున్నె మందు నా
చేతము నమృతమైలుగఁ * జేసిన భాసురగాత్రి నైజహా
కేతముతీతి యందలివిశేషమలన్ గరివారె కాక త
న్యాయసమేతిముక్త నిరవఁమానము గాఁగ నెఱుంగునట్లు ప్ర
ఖ్యాతము చేసిట్టి "దహాఃహా! ఇటువంటిక్రూర యుండు నే
యాతలిరాకుఁబోనివృద్ధయేవ్వరఁ దీవ్వరఁ డంట! తనిధి
మాతయుఁ దాతయుం గలిసి * మంచిదె యందురుగాక వెంటనే
యాతరునిఁ దదీశ్వరున * కీతరుణమ్మున నిచ్చి పెండ్లి వే
చేతురుగాక" అంచు దన * చెల్లెలిపిండును చెల్లికత్తెలున్
"నాతోలిపట్టి కిట్టిలఁబానుడి కట్టివంగుడు గల్ల నా
ధాత లిఖించుకో" యిది యథార్థమై న్యక మైకిన్కమైనచో
నాతోలబాసులందలి యుంపంతిపమ్ము ఫలించినట్లుగాఁ
జేతములాన నెంచుదున * శ్రీహరి కూతుమనోరథమ్ము ద
తాతమనమునకొని లిచి * తప్పక తీర్చును గాత" మంచు ద
న్యాయము నంతరంగముల * మాటికి నెంచగఁ జేయుచున్న దా
శీతమరంగనైత నికఁ * బెండిలికూతురఁగఁ జేసిపెట్టు మిం
తే తలితలి! నిన్నకుగ * నెంచిన దీ వొనరించ దగదిన.

2. ఓం చతుర్భుజానమస్కృతా.

ఉ. బాపూలు రెండు గల్లియు సుఖా నన నిచ్చెద రెల్లెరుకా జను
 ర్వాచులు గల్లి ప్తెని నిమః + బ్రాంబిస్తై యిలు వేదనుచున్న నా
 దాచును నెట్లు తీర్చెదవా? + కల్లిలో! మెల్లగ దానితండ్రిను
 గోల్చుముః బాపి నావ్చదయః మోహిని గోహిని స్వేదు దెచ్చెదాళి

౮. ఓం క్రోధాకారాంకుశోజ్జ్వలా.

ఉ. ప్రోషమపేదయంకుశవః ♦ గోంధోకచేత ధరించునంబ! ఆ
 భూధరరాజన్వగతఃపావ్నిశ్చిన్నమ జాలిఁ దాల్చి నీ
 ప్రోషమపాంశ్వశయ్యఁను ♦ కంబరతుల్యఁడను వానరండ్రికి
 బోధఁముఁ బుటఁజేసి తనఁపుట్టిన దెచ్చి యొనగఁజేయుమా !

౧౨. నిజాయితీపథాపూరితముగ వ్యవహరించుట.

ఉ. ఖండితభండ! ద్రవ్యరూపకాంతియహాపరివాహానందు బ్రహ్మాండము లన్నియుకొ మనుగను * నట్లు లానచ్చ తిన్నప్పుడు! ఆ కొండలరాజుగారి పెదకీటాడతురు మూడవకన్నతోడివి? పండితురాలు “నన్ను, దమభార్యగారి భార్యగారి నార్యప్రత! కై కొండురు వంత యేల? తమకొకసము గాచియిట్టి నానగిడి గుండయు, బిడిగా, జీకుకొకొట్టు ము జిట్టి చేయునున్నచారండీ! దయామయా! ‘అబల’ * అంబయినక కనికార ముంచి నే అండువిచారముక విడిచి * యొప్పుగ దైర్వ్యము సాహసముగై కొండక దేవి మీవ నకకీటాలయ కావున నెట్లులేని మీ భండనపొందితిం దెలిపి * భండపురానినడ దానియెనయా దుండరులక ప్రయా! మనకు * ద్రోహమచేయుచునుండగండలక గం డడగించి పట్టుమున * కట్టుకొనుం డిటు చిత్తగింపుండి యుండె యొసగుదాన నిడియొక్కండ సేనుడె పెట్టుకొంటు లెన్నుండు తమర్ త్తేలియనయకన్మును నాకు నొసంగి లాన “త్రీ మండలిగొన సర్వగుణకామసర్వప్రక” మృగి యామెయొ కా కుండ్పినా— అమానువరకమా దయచేసితిగో వినుండి యన్నుండినుడీ నిజముగ మనమును మీకు నొసంగిగొంటి “నెన్నుండును తీసికొ” నని మనమును నమ్ముడు మీకుం జిత్తముక పండువుగాగ నిచ్చుకొని * బాపురే! మాజకుండు మూర్ఖుడై యిండెలుగాగ గోసి వధియింపడలంచిన— అట్లై నేసికొనిండున కేరర మింకొని * కెచ్చిననే! అది పడిమాట; కా

* (బ్రహ్మశ్రీ పండిత పురాణం నూర్యనారాయణతీర్థివారిచే రచించబడిన బ్రహ్మసూత్రము - గమనో-హేత్వగా క్రందనము.
 లేక - "పాలకేతాద్వాయము" లోని తొమ్మిదవ్యములు ఇందు ప్రకటింపబడినవి. ఈ యాశ్వాసము శ్రీలలితానమానామములలో సుపుటితము.

నిండు మదీయమా ప్రతి నఁ యీజనమునకు గాక యున్న వే
 తొండగు జన్మయందయిన * నొప్పురికింపక నిక భావ్యమై
 యుండెద మీరు న క్షమకకుండుడుగా నే మిము నమ్మకొంటి నో
 పండితదగ్గనీయు! కనివంద్య * ఖియా! ఆరి మాటల దెబ్బమన
 నిండినమా పక్షిసగ నీరధిలానికి గాలు జాటియో
 పిండిను బుద్ధిపూర్వమునో * పదిపోయి "ఒహా!" తగుండు కా
 నుం డిటు శ్రోసికైచె" నని * మునుచు కేలుదు గట్టుమీదకు గా
 ర్పుండి తపస్సు చేసికొనుకనుండెనెక తనరాగకాళిలో
 నుండి నుతెన్ని జన్మముల * కొద్దన కెక్కడ నా? పీలు గా
 నుండెదోహగట్లు అట్లు తన * ఓడిమి నీరముచేయు చిత్తుకో
 దంగునితోడ నేకమయి * తాటుచు డగ్గతి పుండువెల్లలక
 కొండొకయైన జూడ కతి * కొంపముతోడ ఒడద్రోసి నందు; తా
 గుండెది కాకయుండునొకొ * గట్టులతొలికి బుట్టిట్టి నా
 దుండి యెట్లైన దాని నిది * దోడ్కొని గ న్గుల దానిగట్టులక
 కుండలమీదకు బంగుకొని * కొంచెము తెప్పటి యీదుకొంచు నే
 నెండయింబడు శోధన * పేగడ తోడ్కొని యిమ్ము; చెల్లలే!
 పండిరి బుద్ధిపూర్వము * దాని నొసలగుట కెట్లు నిచ్చగి
 పండ! కేలగుట మారియెద * బండ గద గొ! కంగు నెట్లు లా
 కండక నీక యెట్లయిన * సాహసదైర్వ్యము చిహ్నవత్త! నా
 దండక గట్టిపాశమున * దానిని గట్టిగ గట్టునగట్టు నా
 యంతకు వచ్చునందనుక * సంపత్తియందు దగిలించి లాస నే
 దుండగు లడ్డవచ్చినను * తుండకుకర్ పొడలించ నిపువో
 దుండము బూపుటయుగము * దానికి గన్నునగట్లు నట్టుతో
 చుండిన! నెక కొంచె మిటు * కాంతము వీడిక గా? వట్టిది
 చుండన యైననాదగునొకరధ మెట్టులు పూర్తియాయ; నే
 దండము లక్క! నీవభిషేదములకు మదరావత్తులుక
 దండనపాలు చేశవల * దానిక నాకును కిన్న తి.క.క
 కొండికనాటునుండి నిను * గొల్చుచునుండెడి పూర్వకాలభ
 క్తుండను నిన్నె నమ్మకొని * గొంతెమకొక కొరికియంటి? నా
 యుండజయన నా కొనుక * పుప్పటి, యియు నీర మేము బల్
 పందువు చేయుచుండెదము * పాడుచునుందుము నీవయాంకమున.

33. ఓం కామేశ్వరప్రేమరత్నమనీ ప్రతిపణస్తసి.
 తే. గీ. అయ్య! కామేశ్వరకు దుఃఖములిచ్చి
 యభిప్రేమను పుచ్చుకొన్నట్టివా
 వచ్చులాపాంగ నాయుడ * బుచ్చుకొన్న
 ప్రేమకుక దానిస్తాము కింపింపుమయ్య!
 ౮౦. క. గాంగులనభివృద్ధి నారాయణాన కాకృతికి.
 క. ఎన్ను గరాంకలిఖనో,
 తున్న శ్రీహరిదశావతారపు తానో
 వెన్ను వికదిగూర్చు లొక్కొక,
 చక్కన గానింప బాలు నాణ గురుమూ!
 ౮౧. ఓం శ్రీమద్వాల్మీక కూటైకస్వరూపముఖపంకజా
 కా. శ్రీమద్వాల్మీకమాటముఖవిలసత్ప్రసన్నభాంభోరుహ!
 శ్రీమతా! ఇకలైన నామయి నీచిత్తము రానిచ్చి నే
 శ్రీమల్లోచనగుండుటకెగచ్చినవృక్షాంభోజ నా
 రావకొక జవగూర్చి భవద్రాపాప్రాప్త్యుమ్మ చేలింపుమా!
 క. ఓం ఓం ఆకులూ.
 క. ఆకుల కయిన కామేశ్వరి!
 కలకునీ నాకు విధివశమున భార్య
 నితలత లెగిన నా కా,
 నకల నాకలెంయుభోగి * క గుర యెమ్మ!
 ౮౨౦. ఓం నెమ్మలూ.
 క. నిమ్మల వగు కామేశ్వరి!
 దుమ్మల్యం డెగు మద్యభూషితమెం మా
 నిమ్మల నెగుంటులుగా,
 నిమ్మల గావింప దానిని చేదమ్మా!
 ౮౨౧. ఓం నిరాశ్రయూ.
 క. చెవి! నిరాశ్రయ! నీకలె,
 నావెలదియు నేనుకొ నిరాశ్రయలము మ
 మీ వనోన్మిశ్రయలము,
 గానించి యెగుండు! అభిభండనుఖమ్మక.

అమృతాంజనము

వాయువు నొప్పులకు వజ్రాయుధము. తలనొప్పుల మాన్పును.

అమృతాంజనమునకు సాటియైన మందు అమృతాంజనమే. అన్నినొప్పులకు సంజీవివంటిది.

ఈక్కుని డబ్బీతో సహా 1-కే 0-10-0 అణాలు మాత్రమే. అన్ని సాపులలోను దొరకును.

109, ప్రేరిరోడ్డు, బొంబాయి. అమృతాంజనం డిపో, 7, తంబు కెట్టి వీధి, మద్రాసు.

ఆ యు ర్వే ద ము

కందుకూరి వేంకటసుబ్బరావు గారు

[illegible]

చీటముల వివరణము

చీటములు శ్రీరాములుగారు:— ౧౮౯౬ - వ
సంవత్సరము నెల ౧౮ వ తేదీన జన్మించిరి. కొంతకాలము హూణ
దేశమున ౧౮౯౭ సంవత్సరములో నందేహాంతరమును గీతమును
సాడినందున ప్రధానోపాధ్యాయుడు మూలమునందు
కడ నుండి తిరిగి అయ్యున్నందున కొంత పరిశ్రమచేసి తన
తండ్రి సామన్యజీవనము జేయును కొంతకాలము ఉపా
లో నుండి మహాత్ముని సందేశము రాగానే అప్పటిని
లూ కాకన గాలిగ్రామములో జాతీయపాఠశాలను స్థాపించి
చారము చేయుచు మహాత్ముడు చెన్నపురిరాగానే కడప
నానోనిండుటకు రాష్ట్రీయసంఘమువారిచే అచ్చటికి
గ్రామ నిర్వహణి మేల్కొల్పి వారిని ప్రత్యేక రైలు
2౮-౧౦-౨౧ ఆహ్వానముకాగానే 2౮-౧౦-౨౧
చే ౧౦౮ సి. పి. సి. ప్రకారము గన్యానిండుట
1౦ నుండి ౧౭-౧౦-౧౯౨౨ నాటికి ఒక వర్సము
చేసిగా నెహ్రూజీటియయ్యకు వైరముగా చెబుచున్న
గా శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానములకు రాయచోటకు, కడ
పరానికి పుచ్చుకొనుచు, శ్రీ భగవద్గీతకు పద్యకావ్య
ప్రశస్తికమున్న శ్రీ కృష్ణజన్మస్థాన మను నులమును
గా నిలుచేరి చేయియు నుకక తిరిగి జేశనేవరు వైర్య
నిజేయుచున్నారు.

వేంకటరమణయ్యగారు:— మీరు చెబువాడ
నేనానికనులు. ఆంధ్రగ్రంథాలయాభివృద్ధికి బాల
ను చాల పనిచేసిరి. గ్రంథాలయపత్రికను ముద్రాలయ
దెబ్బవాడలో రామమోహన గ్రంథాలయమును
గా పనిచేయుచున్నారు.

రాఘవరావుగారు:— మీరు నన్నారావు
నికెనాడు గ్రహారీతులు. అనవాయోగ్యములలో
నున్న యువకులు.

గాయకులు చౌదరిగారు:— గంటూ
పువ్వులు. మీరు 1920 సం॥ అగస్త్యునిలో
ను ఆచార్య యూనివర్సిటీయందు విద్య
లులై మేకాచెప్టర్ లెవల్ పూర్తయి
అధిక, పాశ్చాత్యవిద్యలను చదువు
లో మన హిందూదేశము రానున్నారు.

ములుగారు:— మీరు అనంతపుర
కారవర్ధించిన దాని కడు శ్రద్ధతో పని
చేసి పోయివచ్చినవారలు. ఇప్పటికిని
గ్రామ ఆదేశానుసారము పనిచేయు

రాత్రిగారు:— మీరు గోదావరి
సాయకాళిలో డిప్యూటీ డైరె

క్తరుగ నుండి వ్యవసాయ విషయములను తేటచేసుకొని కర్షకల యా
మున ప్రయోగించి యింకా పురోభివృద్ధికి చాల పాటుపడినవారు. కర్ష
తము విశయములపై వ్యవసాయ కళాశాలలో వ్యవసాయశాస్త్ర
డుగ బరిచేయుచున్నారు.

పత్రి అనంతరావుగారు:— మీరు నయ్యు 21 సంవత్స
ములు. కాపురము గుంటూరుజిల్లా సాకులూరు. హాన్సారులో 1౩
నెక్కును అతిక్రమించిన 10 గుంటిలో మీ రొకరు. 28-1-22 నాటి
కున గుంటూరులో వర్కింగు కమిటీ చతువ వైట్లకపుడు అక్కడ
వీరిని అరెస్టుచేసి ఆరాత్రి నర్సారావుపేట తినికొనివచ్చి 27-1-22
తారీఖున జామీనుగోరగా నియోజనమున ఒకనందర్సంగము కలెక్షన్
మీరు పొంది తీరు పూర్తిగా అనుభవించి వచ్చినారు.

గంపలగూడెంకుచూరరావూ శ్రీ కొట్లగిరి నే ౩౬
కృష్ణారావుగారు:— శ్రీవాని ఆంధ్రరాష్ట్రమున ఉపాధ్యాయులు
వెలుగువారు. మీరు మాప్రభానా హండిత్వసంపన్నులు. కవిభుక్తులు
నిరుపమానశేషసేవాధునికులు. అనవాయోగ్యమువగాను ములు. జే
నేవరుగాను ప్రభుత్వ ప్రకంసను బడపి కృష్ణజన్మ స్థానమున శివ మొ
ర్చివచ్చి ద్విగుణీకృత్యోగ్యముతో మరల దేశసేవ చేయుచున్నారు.

మతం బాలయబ్రహ్మణ్య గు ఘోషగారు:— మీరు కర్ష
వైక్కులు. మీరు నిర్భయగృహమును గంభీర వాదనయు నిరుపమా
రాజనక్తియు సుప్రసిద్ధములు. మీరు కృష్ణజన్మస్థానమున చేరి.

శ్రీ జగన్నాథ భూపతి దేవవర్మగారు:— శ్రీ
వడ్డాది రాజ్యధిపతు లగు శ్రీ విజయ వీరప్రతాప వీరవర్మ వీర
న్నాథభూపతి దేశవ్యవహారానింకాని పాత్రులు. శ్రీ గోపాల
భూపతిదేశవర్మ గారి కృష్ణపుత్రులు. విశిష్టపట్టణముల్లా మాకు గిరి
నివాసులు. మీరికి సంస్కృతియు, ఆంధ్రయు, 2౪ 3౫, సేరుగు ములక
గొప్ప సాండిత్యముగలరు. ఆ నన్నాథభూపతియందు ఆశ్విలయమున
వ్యాకానశాస్త్రమును గద్యరూపమున రచించిరి. వైద్యము. అభివ్యక్తి
వేదము, మత్స్యయోగవిధానము, గాయత్రము, కెల్లకాస్త్రము, చాన్
త్రింశతాయుధ ప్రయోగమున, నాళికాస్త్రప్రయోగము, అగ్నిహో
విద్య, మల్లవిద్య, వ్యాధియైత్ర, మొదలగువిద్యల నధ్యయించిరి
భూడిగుల ఫిర్యాగుండుమునకు మీ రధ్యక్షులు. శతభక్తుడగు మన
మీరుడు ('వాయుత్ పేట్రియల్') అని స్వరాజ్యపత్రికచే జహూ
రింపబడిరి.

వైద్యరత్న గూడూరు వేంకటేశ్వర విగారు:— గంటూ
రు నందలములోని వేంకటేశ్వర గ్రామవాసులు. వైద్యవ్యాసులు. మీరు
అయ్యున్నందున దసారమైన సాండిత్యము గలదు. అనేకులు మీ య
వధాలయమందు తిరిగివ్యాధులను మాన్పుకొని ఆరోగ్యమును లభింప
అగుచుండిరి. మరియు మీరు సుప్రసిద్ధాంధ్రపండితులు. మీరు కొన్ని
నాటకముల రచించిరి. మీ కథారసము చాల రసవంతముగ నుండును.

ఇటీకాల సూర్యనారాయణగారు:— తెనాలిలో ప్రి
రుగా నుండి, మహాత్మునిసందేశానుసారము 1921 సం॥పు ప్రాంత

